

ÉSZAK-BÜKKI TÉRSÉG
TÁJVÉDELMI ÉS TÁJFEJLESZTÉSI TANULMÁNYTERVE

SZENT ISTVÁN EGYETEM
TÁJÉPÍTÉSZETI ÉS TELEPÜLÉSTERVEZÉSI KAR ●●● 2020

Készült a Szent István Egyetem, Tájtervezési és Tájvédelmi Intézete által koordinált komplex térségi tervezési műhelye során.

(1118 Budapest, Villányi út 35-43., <https://tajk.szie.hu>)

Készítették:

MSc II. évfolyam hallgatói és oktatóik

Tájtervezés, Örökségvédelem, Vidékfejlesztés, Területfejlesztés, Turisztika, Zöld infrastruktúra tervezés c. tárgyak keretében

2019/2020 tanév, II. félév

Tájépítész MSc hallgatók:

- Balogh Kitti
- Balogh Nikolett
- Bánhidai András
- Csóka Eszter
- Domak Zsófia
- Dragán Petra Emese
- Erdélyi Regina
- Esküdt Viktória
- Farkas Cintia
- Fehér Dóra Irén
- Fullér Fanni
- Fülöp Borbála
- Gyuricza Fruzsina
- Hauser Nikolett
- Magó Zsófia Eszter
- Nagy Bence Dániel
- Prohászka Fanni
- Szalontai Boglárka
- Szücs Nikolett
- Tóth Kata Henrietta
- Üsztöke Laura
- Vadász Zsófia
- Varga Fruzsina Julianna
- Virág Debóra
- Weisz Szilvia
- Zelei Regina

Együttműködő partner:

- CEEweb for Biodiversity Budapest
- dr. Nagy Gabriella

Konzulens oktatók:

- Dancsokné Fóris Edina
- Filepné dr. Kovács Krisztina
- Hubayné dr. Horváth Nóra
- Dr. Kollányi László
- Módosné Bugyi Ildikó
- Dr. Sallay Ágnes
- Dr. Szilvácsku Zsolt
- Varga Dalma

A tanulmányra az alábbi módon lehet hivatkozni:

„Dancsokné Fóris Edina, Filepné Kovács Krisztina, Hubayné Horváth Nóra, Kollányi László, Módosné Bugyi Ildikó, Sallay Ágnes, Szilvácsku Zsolt, Varga Dalma (szerk.) (2020): Észak-Bükk térség tájvédelmi és tájfejlesztési tanulmányterve. Készítették a SZIE Tájépítészeti és Településtervezési Kar II. éves tájépítész MSc hallgatói. SZIE Tájtervezési és Tájvédelmi Intézet, Budapest”

A borítót Erdélyi Regina készítette saját festményének felhasználásával.

Tartalomjegyzék

Tartalomjegyzék.....	2	II/1.1. Országos védettségű területek.....	32
Ábrajegyzék.....	4	II/1.2. Natura 2000 hálózat.....	32
Fotójegyzék.....	7	II./1.3. Országos Ökológiai Hálózat.....	32
Táblázatjegyzék.....	7	II/1.4. Helyi jelentőségű védett természeti területek.....	32
TERVLAPJEGYZÉK.....	8	II/2. ZI biomassa - NDVI index.....	33
BEVEZETŐ.....	9	II/3. A zöldinfrastruktúra elemek állapota, természetessége, multifunkcionalitása, értékessége....	33
HELYZETFELTÁRÁS.....	11	II/4. Zöldfelületek elérhetősége.....	34
I. Tájvizsgálat.....	11	II/5. A zöldinfrastruktúra összekapcsoltsága.....	34
I/1. Táj, természeti adottságok.....	11	II/6. A zöldinfrastruktúra elemek konfliktusai, problémái.....	34
I/1.1. Éghajlat, mikroklíma.....	11	II/6.1. Vízfolyások melletti természetes pufferzóna hiánya.....	34
I/1.2. Domborzat, lejtőkitettség, benapozottság.....	12	II/6.2. Nagyparcellás, intenzív szántóföldi művelés az egykori hagyásfás legeltetés helyett.....	34
I/1.3. Lejtőkategória, erózió-veszélyeztetettség.....	12	II/6.3. Klímaváltozás negatív hatása a vegetációra.....	34
I/1.4. Talaj.....	12	II/6.4. Közlekedő sávok hiánya a térség állatai számára.....	35
I/1.5. Növényvilág.....	18	II/6.5. Inváziós fajok jelenléte, terjedése.....	35
I/1.6. Állatvilág.....	18	III. Örökségvédelem – vizsgálat, értékelés.....	44
I/2. Társadalmi, gazdasági adottságok.....	20	Módszertan.....	44
I/2.1. Tájhasználat, tájszerkezet.....	20	III/1 Térségi tájalakulás, történeti tájváltozási folyamatok.....	44
I/2.2. Mezőgazdaság.....	20	III/1.1 Területhasználat-változási folyamatok.....	44
I/2.3. Erdőgazdálkodás.....	20	III/1.2 Nagyvadak jelenlétére utaló feliratok történeti térképeken.....	54
I/2.4. Vízgazdálkodás.....	21	III/1.3 Sorsfordító tájalakító tényezők.....	54
I/2.5. Bányászat, ásványvagyon, anyagyerőhelyek.....	22	III/1.5 Szántóterületek változásai.....	56
I/2.6. Településrendszer, regionális kapcsolatok.....	22	III/1.6 Szőlők, gyümölcsösök területeinek változásai.....	57
I/2.7. Közlekedés, megközelíthetőség.....	23	III/1.7 Gyepterületek változásai.....	58
II. Zöldinfrastruktúra, természetvédelem, ökológiai hálózat.....	32	III/1.8 Beépített területek változásai.....	61
II/1. Természetvédelem.....	32	III/1.9 Vizek, vízjárta területek változásai.....	62
		III/1.10 Állandósult és új tájhasználatok.....	62
		III/1.11 Vonalas zöldinfrastruktúra elemek, fasorok történeti változása.....	63

III/2. A térség táji öröksége: örökségeltár és elemzése	70	IV/2.3 Víz- és szennyvízhálózat	103
III/2.1 Bükki hátság örökségeltára	70	IV/2.4 Energiaellátás	103
III/2.2. Védett természeti örökség.....	71	IV/2.5 Elektronikus hírközlés	104
III/2.3. Régészeti örökség.....	72	IV/3. Gazdasági bázis	104
III/2.4. Műemléki örökségelemek	72	IV/3.1. Főbb gazdasági ágazatok, azok fejlődési irányai: mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, üdülés, idegenforgalom, vízgazdálkodás, ipar, szolgáltatás.....	104
III/2.5. Egyedi tájértékek.....	73	IV/3.2. Helyi termék, helyi piac	108
III/2.6. Eltűnt örökségelemek	74	IV/3.3. Térség gazdaságának versenyképességét befolyásoló tényezők.....	108
III/3. A tájkaraktert formáló, tájjellegadó örökségelemek jelenléte a Bükki hátságon	79	IV/4. Humán erőforrások: foglalkoztatási viszonyok, humánkapacitások, jövedelmi viszonyok ..	110
III/3.1. Hegyvidéki jelleg, földtani értékek jelenléte a tájban	79	IV/4.1 Demográfiai szerkezet.....	110
III/3.2. Örökerdő jelleg, erdők jelenléte a tájban	81	IV/4.2 Foglalkoztatási kapacitások	111
III/3.3. Szőlőtermesztési hagyományok jelenléte a tájban	82	IV/5. A települések ellátottsága.....	112
III/3.4. Gyepgazdálkodás, állattartás hagyományai a tájban	83	IV/5.1. A települések jellemző lakásviszonyai.....	112
III/3.5. Szakrális elemek a tájban.....	84	IV/6. A térséget érintő tervezési-fejlesztési környezet áttekintése.....	113
III/3.6. Tájképi értékek jelentősége a tájban.....	84	IV/6.1. A térséget érintő ágazati koncepciók, területfejlesztési elképzelések és hatályos területi tervek áttekintése	113
III/3.7. Bányászati és mészegető múlt öröksége a tájban.....	85	IV/6.2. A területrendezési tervek térséget érintő vonatkozásai.....	114
III/3.8. Várak, kúriák, kiskastélyok jelentősége a tájban	85	IV/6.3. A térséget érintő környezetvédelmi, természetvédelmi és tájvédelmi szabályozások	116
III/4. Tájkarakter területek lehatárolása	97	IV/7. SWOT	117
IV. Területfejlesztés, vidékfejlesztés.....	99	IV/8. Problémafa	117
IV/1. Az adott térségre értelmezhető külső környezet vizsgálata	99	V. Turizmus – helyzetfeltárás, értékelés	119
IV/1.1. Térstruktúra, városhálózat	99	Módszertan.....	119
IV/1.2. Közlekedés.....	100	V/1. Helyzetfeltárás és értékelés	119
IV/1.3. Funkcionális térségek	101	V/1.1. A települések turisztikai kínálata	119
IV/1.4. Ingázás irányai	101	V/1.2. A turizmus jelentősége a gazdaságban, helyiek hozzáállása a turizmushoz.....	136
IV/2. Közlekedési (országos és térségi jelentőségű közúti, kerékpáros-, vasúti, légi és vízi közlekedés) és kommunális infrastruktúra	102	V/1.3. Turisztikai szempontból számottevő helyi termékek, kézművesek	137
IV/2.1 Közutak kiépítettsége és motorizáció	102	V/2. Marketing, arculati megjelenés.....	137
IV/2.2 Közösségi közlekedés.....	102	V/2.1. Honlapok, kiadványok elemzése.....	138

V/3. A megközelítési lehetőségek elemzése turisztikai szempontból	140
V/4. Szabályozási, tervezési háttér	142
Szilvásváradai erdőtervezési körzet közjóléti fejlesztési terve	150
V/5. Turisztikai szervezetek, kapcsolattartók, turisztikai menedzsment	152
V/6. SWOT analízis	153
V/7. Összegzés: kitörési pontok és hiányosságok	154
VI. Fejlesztési eszköz- és intézményrendszer elemzése.....	159
VI/1. A területfejlesztés intézményrendszere (szervezet, működés, együttműködés).....	159
VI/2. A területfejlesztés forrásainak elemzése (nemzetközi, központi költségvetési, önkormányzati források, a gazdasági egységek beruházásai, a különféle szervezetek fejlesztései, a háztartások ..	160
VI/3. A területfejlesztés hatékonysága (eddigyi eredmények, forrásaktivitás, a fejlesztési területek kihasználtságának bemutatása, az intézmények hatása, hiányosságok.....	163
VII. Kérdőíves vizsgálatok, interjúk	164
VII/1. Kérdőív a nagyvadakkal kapcsolatban	164
Módszertan	164
VII/1.1. Eredmények	165
VII/2. Interjúk a településekkel kapcsolatban	169
Módszertan	169
VII/2.1. Eredmények	170
VIII/1. Funkcionális.....	176
VIII/2. Ökológiai	177
VIII/3. Vizuális.....	177
VIII/4. Társadalmi	177
IX. Javaslatok.....	186
IX/1. Táj- és örökségvédelmi, -fejlesztési javaslatok.....	186
IX/2. Terület, -vidékfejlesztés helyi gazdaságfejlesztés	188
IX/2.1. Forgatókönyvek.....	188
IX/2.2. Jövőkép.....	189

IX/3. Turizmus	193
IX/3.1. Turisztikai jövőkép a mikrotérség számára	193
IX/3.2. attrakció fejlesztési javaslatok	194
IX/3.3. Termékfejlesztési javaslatok.....	198
IX/3.4. Menedzsment és marketing fejlesztési javaslatok	198
IX/4. Nagyvadakkal való együttélés támogatása	199
IX/5. Természetvédelmi javaslatok	199
Mellékletek	205

Ábrajegyzék

1. ábra: Az Északi-Bükk és Uppony-hegység kistáj elhelyezkedése (forrás: Dövényi 2010)	11
2. ábra: 3D modell (saját szerkesztésű ábra)	12
3. ábra: A fent említett növények illusztrációja (forrás: Google)	18
4. ábra: A farkas (1.), a hiúz (2.) és a medve (3.) előfordulása a tervezési területen (forrás: Bükki NP)	18
5. ábra: A gazdálkodási mód és természetközelség összefüggése (forrás: Keresztes et. al. 2006)	21
6. ábra: Erdőgazdálkodási tulajdonviszonyok (saját szerkesztésű ábra).....	21
7. ábra: Településterületek változása (saját szerkesztésű ábra)	23
8. ábra: Térségi területhasználatok (%) időbeli megoszlásának aránya a népesség (fő) függvényében (saját szerkesztésű ábra)	46
9. ábra: Térségi tájváltozási diagramok. A területhasználati arányok időbeli változása az Észak-Bükk térségében 1784-től napjainkig (saját szerkesztésű ábra).....	47
10. ábra: Nagyvadak jelenlétére utaló feliratok történeti térképeken	54
11. ábra: Észak-Bükk térség sorsfordító tájalakító tényezői (saját szerkesztésű ábra)	55
12. ábra: Erdőterületek időbeli változása az Észak-Bükk térségben (saját szerkesztésű ábra)	56
13. ábra: Erdőterületek változásai (ha) (saját szerkesztésű ábra)	56
14. ábra: Szántóterületek időbeli változása az Észak-Bükk térségben (saját szerkesztésű ábra)	57
15. ábra: Szántóterületek változásai (ha) 1784-2019 között (saját szerkesztésű ábra)	57
16. ábra: Szőlőterületek időbeli változása az Észak-Bükk térségben (saját szerkesztésű ábra).....	58

17. ábra: Szőlő- és gyümölcsstermesztő területek változásai (ha) 1784-2019 között (saját szerkesztésű ábra).....	58	43. ábra: Egyes településeken regisztrált vállalkozások számának megoszlása nemzetgazdasági ágak szerint 2018 (Adatok forrása: INT-27, saját szerkesztésű ábra).....	105
18. ábra: Gyepterületek időbeli változása az Észak-Bükki térségben (saját szerkesztésű ábra)	59	44. ábra: A mikrotérségben regisztrált vállalkozások arányának megoszlása nemzetgazdasági ágak szerint 2018 (Adatok forrása: INT-27, saját szerkesztésű ábra).....	105
19. ábra: Gyepterületek változásai (ha) 1784-2019 között (saját szerkesztésű ábra)	59	45. ábra: A településeken regisztrált vállalkozások számának egyenlege 2008-2018 között (Adatok forrása: INT-27, saját szerkesztésű ábra)	105
20. ábra: Hagyásfás legelők időbeli változása az Észak-Bükki térségben (saját szerkesztésű ábra)....	60	46. ábra: Regisztrált vállalkozások számának változása 2008-2018 között nemzetgazdasági ágak szerint a mikrotérségben (Adatok forrása: INT-27, saját szerkesztésű ábra)	106
21. ábra: Hagyásfás legelők és fás gyepterületek területei arányának változásai (ha) 1784-2019 között (saját szerkesztésű ábra)	60	47. ábra: Egyéni gazdaságok és gazdasági szervezetek használatában lévő földterület művelési ágak szerinti megoszlása 2010 (Adatok forrása: INT-27, saját szerkesztésű ábra)	106
22. ábra: Hagyásfás legelő Csernely keleti határában 1966-ban készült légifelvételen és napjainkban (Forrás: INT-10, INT-11)	61	48. ábra: Egyéni gazdaságok és mg-i szervezetek által használt földterület megoszlása 2010 (Adatok forrása: INT-27, saját szerkesztésű ábra)	106
23. ábra: Települési területek változásai (ha) 1784-2019 között az egyes településekre leosztva (saját szerkesztésű ábra).....	61	49. ábra: Vendégforgalom 2004-2014 (Adatok forrása: INT-28, saját szerkesztésű ábra).....	107
24. ábra: A vizsgált települések népességszámának változásai (saját szerkesztésű ábra).....	62	50. ábra: Vendégéjszakák száma szálláshelyeken 2004-2014 (Adatok forrása: INT-28, saját szerkesztésű ábra)	107
25. ábra: Stabil és új területhasználatok megoszlása (saját szerkesztésű ábra)	63	51. ábra: Külföldi vendégek által eltöltött vendégéjszakák száma 2004-2014 (Adatok forrása: INT-28, saját szerkesztésű ábra)	107
26. ábra: Örökségelemek típusok szerinti megoszlása (saját szerkesztésű ábra).....	70	52. ábra: Az összes vendég éjszakából a külföldi vendégek által eltöltött vendégéjszakák aránya 2004-2014 (Adatok forrása: INT-28, saját szerkesztésű ábra)	107
27. ábra: Összesített értéksűrűsödési térkép (saját szerkesztésű ábra)	70	53. ábra: A térségi központok, vonzáskörzetek, közlekedési kapcsolatok (Forrás: BAZ megye TrT)108	
28. ábra: Természeti értékek értéksűrűsödési térképe (saját szerkesztésű ábra)	71	54. ábra: A munkanélküliek és a nyilvántartott álláskeresők népességén belüli aránya (Adatok forrása: TeIR, saját szerkesztésű ábra)	109
29. ábra: Művi értékek értéksűrűsödési térképe (saját szerkesztésű ábra)	71	55. ábra: Az iskolázottság népességén belüli aránya (Adatok forrása: TeIR, saját szerkesztésű ábra)	109
30. ábra: Egyedi tájértékek típus szerinti megoszlása (saját szerkesztésű ábra).....	73	56. ábra: Regisztrált vállalkozások számának alakulása (Adatok forrása: TeIR, saját szerkesztésű ábra)	110
31. ábra: Egyedi tájértékek értéksűrűsödési térképe (saját szerkesztésű ábra).....	74	57. ábra: Lakónépesség az egyes településeken (Adatok forrása: TeIR, saját szerkesztésű ábra)	110
32. ábra: Az Észak-Bükk térség szőlő- és gyümölcsstermesztéssel kapcsolatos emlékek száma és a szőlő- és gyümölcsstermesztés történeti területi változása (saját szerkesztésű ábra)	83	58. ábra: Népességváltozás az egyes településeken 2010-2018 (Adatok forrása: INT-27, saját szerkesztésű ábra)	110
33. ábra: Magyarország városhálózata (Forrás: OFTK, 2014-2020)	99	59. ábra: Korfák az egyes településeken (Adatok forrása: TeIR, saját szerkesztésű ábra)	111
34. ábra: Határon átnyúló kezdeményezések (Forrás: BAZ megye TrT módosítása, 2019).....	100	60. ábra: A mikrotérség korfája (Adatok forrása: TeIR, saját szerkesztésű ábra)	111
35. ábra: Közlekedés és nemzetközi térszerkezet (Forrás: OFTK, 2014-2020)	100	61. ábra: Foglalkoztatottság (Adatok forrása: INT-28, saját szerkesztésű ábra)	111
36. ábra: Funkcionális térségek (Forrás: OFTK, 2014-2020).....	101	62. ábra: Egy főre jutó nettó jövedelem az egyes településeken (Adatok forrása: INT-28, saját szerkesztésű ábra)	112
37. ábra: Ingázás irányai és ingázók száma (Adatok forrása: INT-24, saját szerkesztésű ábra)	101		
38. ábra: Bel- és külterületi utak kiépítettsége.....	102		
39. ábra: A vizsgált települések országos törzshálózati vasúti pályája és az országos kerékpárút (Forrás: INT-25).....	102		
40. ábra: Elérhetőségi adatok a tervezési területről (Forrás: INT-26).....	103		
41. ábra: Közműolló változásegyenlege 2010-2018 között (Forrás: INT-27, saját szerkesztésű ábra)	103		
42. ábra: Ezer lakosra jutó regisztrált gazdasági vállalkozások száma településenként 2004-2014 (Adatok forrása: INT-28, saját szerkesztésű ábra).....	104		

63. ábra: Lakásállomány változása 2010-2018 között és szobák szerinti eloszlásuk (Adatok forrása: TeIR, saját szerkesztésű ábra).....	113	94. ábra: Új Magyarország Fejlesztési Terv és Széchenyi 2020 projektjei (Adatok forrása: INT-53, INT-54, saját szerkesztésű ábra)	161
64. ábra: Lakásállomány komfortfokozat szerint (2011) (Adatok forrása: TeIR, saját szerkesztésű ábra)	113	95. ábra: Magyarország-Szlovákia Határon Átnyúló Együttműködés Operatív Program (2007-2013)(Forrás: INT-56).....	161
65. ábra: A lakásállomány lakottsága és ingatlanpiaci helyzete (Adatok forrása: TeIR, INT-37)	113	96. ábra: INTERREG V-A Szlovákia-Magyarország Határon Átnyúló Együttműködési Program (2014-2020)(Forrás: INT-57).....	162
66. ábra: Heves megye Térségi Szerkezeti Terv kivágatai (1. kép - 2010, 2. kép - 2020).....	115	97. ábra: Via Carpatia ETT - Kisprojekt Alapjának projektjei (Forrás: INT-58)	162
67. ábra: Borsod-Abaúj-Zemplén megye Térségi Szerkezeti Terv 2009-es és 2019-es változat	115	98. ábra: Magyarország–Szlovákia–Románia–Ukrajna ENI Határon Átnyúló Együttműködési Program (2007-2013) (Forrás: INT-59)	162
68. ábra: BAZ megye Területrendezési Terve – övezetek	116	99. ábra: Modern Városok Program projektjei forrásösszeg alapján (Forrás: INT-62)	162
69. ábra: Problémafa (saját szerkesztésű ábra)	118	100. ábra: Támogatások mértéke az ÚMFT és a Széchenyi 2020 időszak alatt (Adatok forrása: INT-53, INT-54, saját szerkesztésű ábra)	163
70. ábra: A kulturális értékek eloszlásának ábrázolása diagramon (saját szerkesztésű ábra)	120	101. ábra: Életkor megoszlása	165
71. ábra: A természeti értékek eloszlásának ábrázolása diagramon (saját szerkesztésű ábra)	120	102. ábra: Nemek aránya	165
72. ábra: Az összesített értékelés eredménye diagramon ábrázolva (saját szerkesztésű ábra).....	121	103. ábra: Legmagasabb iskolai végzettség	165
73. ábra: A térség túraútvonal-hálózata.....	127	104. ábra: Szektoronkénti megosztás.....	165
74. ábra: A Kohászok Útja nyomvonala (képek forrása: INT-49).....	127	105. ábra: Szabadban tartott háziállatok (saját szerkesztésű ábra)	165
75. ábra: Programok, rendezvények szezonális eloszlása (saját szerkesztésű ábra)	130	106. ábra: A vizsgált nagyvadak felismerési adatai (saját szerkesztésű ábra)	166
76. ábra: Programok, rendezvények eloszlása településenként (saját szerkesztésű ábra).....	130	107. ábra: Lábnyom felismerése (saját szerkesztésű ábra).....	167
77. ábra: Rendezvény típusok eloszlása (saját szerkesztésű ábra).....	131	108. ábra: Hang felismerése (saját szerkesztésű ábra).....	167
78. ábra: Szálláshelyek száma településenként (saját szerkesztésű ábra)	132	109. ábra: Vizsgált nagyvadakkal való találkozás esetén való viselkedés ismerete (saját szerkesztésű ábra).....	167
79. ábra: Szálláshelyek férőhelyeinek megoszlása (saját szerkesztésű ábra).....	132	110. ábra: Vizsgált nagyvadakkal való találkozás veszélyességének ismerete (saját szerkesztésű ábra)	167
80. ábra: Nyelvtudás az összes szálláshelyre vonatkoztatva (saját szerkesztésű ábra).....	133	111. ábra: Viselkedés farkassal való találkozáskor.....	168
81. ábra: Nyelvek megoszlása (saját szerkesztésű ábra)	133	112. ábra: Viselkedés hiúzzal való találkozáskor	168
82. ábra: Szobák száma szálláshelyenként (saját szerkesztésű ábra).....	133	113. ábra: Viselkedés sakállal való találkozáskor.....	168
83. ábra: Fürdőszoba elérhetősége a szálláshelyeken (saját szerkesztésű ábra)	133	114. ábra: Viselkedés medvével való találkozáskor	168
84. ábra: Konyha elérhetősége a szálláshelyeken (saját szerkesztésű ábra).....	134	115. ábra: Tájékoztatói forma a nagyvadokról (saját szerkesztésű ábra).....	169
85. ábra: Szolgáltatások mennyiségének aránya a szálláshelyeken (saját szerkesztésű ábra).....	134	116. ábra: Jelenlegi tendencia forgatókönyve (saját szerkesztésű ábra)	188
86. ábra: Akadálymentes szálláshelyek aránya (saját szerkesztésű ábra)	134	117. ábra: Belső Erő forgatókönyv (saját szerkesztésű ábra)	189
87. ábra: Szépkártya elfogadóhelyek aránya (saját szerkesztésű ábra)	134	118. ábra: A fenntartható tájhasználat célfája (saját szerkesztésű ábra)	190
88. ábra: Kisállat bevihetőségének aránya (saját szerkesztésű ábra)	135	119. ábra: Az ideális életminőség célfája (saját szerkesztésű ábra).....	191
89. ábra: Helyi termékek típusai (saját szerkesztésű ábra).....	137	120. ábra: Fejlesztési stratégia (saját szerkesztésű ábra).....	192
90. ábra: Helyi termékek településenkénti eloszlása (saját szerkesztésű ábra)	137		
91. ábra: A régió érintett TDM szervezeti.....	149		
92. ábra: Erdőtervezési körzetek.....	150		
93. ábra: Tervezési területet érintő ETT-k (Forrás: INT-52).....	160		

121. ábra: Az erózióval veszélyeztetett területek biztosítása (saját szerkesztésű ábra)	199
122. ábra: Tájidegen fajokból álló erdő leváltása (saját szerkesztésű ábra)	200
123. ábra Javasolt puffterületek kialakítása (saját szerkesztésű ábra).....	201
124. ábra: Javaslatok fásításra (saját szerkesztésű ábra)	201

Fotójegyzék

1. fotó: Idős vadgesztenyefásor Bükkmogyorósdon (Forrás: Bükkmogyorósd TAK)	63
2. fotó: Mihalovics-kőfejtő Nagyvisnyón (Fénykép forrása: INT-15).....	79
3. fotó: Istállóskői-barlang (Ábra forrása: INT-16).....	80
4. fotó: Egykori farkaslyuki bányatelep (Kép forrása: INT-22).....	85
5. fotó: Egykori farkaslyuki bánya (Kép forrása: INT-22).....	85
6. fotó: Erdődy-Pallavicini-kastély (Kép forrása: INT-23)	85
7. fotó: Fáy-kastély (Kép forrása: INT-23).....	86
8. fotó: Népi örökség megőrzése előkép (Forrás: Pinterest).....	194
9. fotó: Kastély bemutatótér előkép (Forrás: INT-63)	195
10. fotó: Kastély bemutatótér előkép (Forrás: INT-64)	195
11. fotó: Kastélyszálló (Forrás: INT-65).....	195
12. fotó: Kastélyszálló szobakialakítása (Forrás: INT-66).....	195
13. fotó: Badacsonyi pince esztétikus bejárat kialakításának példája (Forrás: INT-67).....	196
14. fotó: Mátrai kezdőpálya (Forrás: INT-68).....	196
15. fotó: Királyréti hajtánypálya (Forrás: INT-70)	197
16. fotó: Az írországi Waterford Greenway egykori vasútvonala (Forrás: INT-71)	197
17. fotó: Az írországi Waterford Greenway egyik átalakított alagútja (Forrás: INT-69)	197

Táblázatjegyzék

1. táblázat: Mezőgazdasági szempontú talajértékelés és területi megoszlása a mikrotérségben	12
2. táblázat: Mezőgazdasági területhasználatok mérete (ha) (saját szerkesztésű ábra)	20
3. táblázat: Vízfolyások hossza településenként (saját szerkesztésű ábra).....	22
4. táblázat: A helyi jelentőségű védett természeti területek adatai (Forrás: INT-09)	33

5. táblázat: Az Észak-Bükki térség védett területeinek aránya (saját szerkesztésű ábra)	33
6. táblázat: Védett földtani alapszelvények (Táblázat forrása: INT-12 alapján saját szerkesztésű ábra)	79
7. táblázat: Az Észak-Bükk térségben található barlangok listája (Táblázat forrása: INT-17 alapján saját szerkesztésű ábra)	80
8. táblázat: A térség fontosabb hegycsúcsai (Táblázat forrása: INT-17 alapján saját szerkesztésű ábra)	81
9. táblázat: Az Észak-Bükk térség geológiai értékei (Táblázat forrása: INT-17 alapján saját szerkesztésű ábra).....	81
10. táblázat: Az Észak-Bükk térség erdőterületeinek részletes adatai (Táblázat forrása: saját szerkesztésű ábra)	82
11. táblázat: Gyeppek, Hagyásfás legelők változását összegző táblázat (saját szerkesztésű ábra)	84
12. táblázat: OTrT övezetek településenként.....	115
13. táblázat: Egyes települések környezet-, természet- és tájvédelmi védettségei (Adatok forrása: OKIR, OTrT).....	116
14. táblázat: SWOT analízis (saját szerkesztésű ábra).....	117
15. táblázat: Értékek (saját szerkesztésű ábra)	125
16. táblázat: Szállások férőhelye (Forrás: TeIR 2014-es adatai alapján).....	131
17. táblázat: Vendégéjszakák száma (Forrás: TeIR 2014-es adatai alapján)	132
18. táblázat: Az értékelés pontrendszere	135
19. táblázat: Értékelés eredménye összesítve	135
20. táblázat: Vendéglátóhelyek értékelése	136
21. táblázat: Élelmiszerboltok értékelése	136
22. táblázat: Turizmussal foglalkozó vállalkozások megoszlása az egyes településeken.....	137
23. táblázat: A települések összesített marketing elemei (saját szerkesztésű ábra).....	140
24. táblázat: Turizmusfejlesztés intézkedései.....	147
25. táblázat: Észak Hevesi 33 LEADER intézkedései	148
26. táblázat: Turisztikai SWOT analízis.....	154
27. táblázat: Európai területi együttműködési programok csoportosítása.....	160
28. táblázat: Az interjúalanyok összefoglaló táblázata (saját szerkesztésű ábra)	169
29. táblázat: Az Észak-Bükk térség településein megtalálható legsúlyosabb pontszerű örökségvédelmi konfliktusok (saját szerkesztésű ábra).....	187

TERVLAPJEGYZÉK

I/1 Domborzat.....	13	III/9 Települési területek változása.....	66
I/2 Lejtőkitettség.....	14	III/10 A vízhálózat, vízjárta területek változása, vizekhez kapcsolódó örökségelemek.....	67
I/3 Benapozottság.....	15	III/11 Állandósult tájhasználatok összesítő térképe.....	68
I/4 Erózióveszélyeztetettség.....	16	III/12 Fasorok történeti változása.....	69
I/5 Talajok mezőgazdasági szempontú értékelése.....	17	III/13 Műemlékek védettség szerint és régészeti örökségelemek.....	75
I/6 Potenciális vegetáció és talajtérkép.....	19	III/14 Örökségvédelmi értékleltár, Műemlékek típus szerint.....	76
I/7 Területhasználat befolyásoltsága.....	24	III/15 Örökségvédelmi értékleltár, Egyedi tájértékek típusok szerint.....	77
I/8 Mezőgazdaság.....	25	III/16 Eltűnt örökségelemek.....	78
I/9 Az erdőterületek természetessége.....	26	III/17 Hegyvidéki jelleg, földtani értékek jelentősége.....	87
I/10 Az erdőterületek üzemmódja és tulajdonviszonyai.....	27	III/18A Erdőterületek változásai, Állandó erdők a tájban.....	88
I/11 Vízrajz.....	28	III/18B Erdőgazdálkodáshoz köthető örökségelemek a tájban.....	89
I/12 Szegélyek elemzése.....	29	III/19 Szőlőtermesztési hagyományok a tájban.....	90
I/13 Közlekedési infrastruktúra.....	30	III/20 Állandósult gyeppek a tájban, gyepgazdálkodáshoz és állattartáshoz kapcsolódó örökségelemek.....	91
I/14 Megközelíthetőség.....	31	III/21 Szakralitás jelenléte.....	92
II/1 A biotópálózat elemei.....	36	III/22 Tájképi értékek jelenléte a tájban.....	93
II/2 A zöldinfrastruktúra térségi elemei.....	37	III/23 Bányászati örökség.....	94
II/3 Védett természeti területek és értékek.....	38	III/24 Kastélyok, kúriák, várak.....	95
II/4 Országos Ökológiai Hálózat.....	39	III/25 A tájkaraktert meghatározó táji örökség tényezők térségi mintázata.....	96
II/5 NDVI értékelés.....	40	III/26 Tájkarakter területek lehatárolása.....	98
II/6 Zöldinfrastruktúra értékessége.....	41	V/1 Turisztika vizsgálati tervlap.....	126
II/7 Zöldfelületek elérhetősége.....	42	V/2 A kerékpárutak nyomvonala és kerékpározhatósága.....	129
II/8 A zöldinfrastruktúra kapcsoltsága.....	43	V/3 A térség belső megközelítési viszonyai.....	141
III/1 Területhasználatok és pontszerű elemek az I. katonai felmérés idején.....	48	VIII/1 Funkcionális konfliktusok.....	184
III/2 Területhasználatok és pontszerű elemek a II. katonai felmérés idején.....	49	VIII/2 Ökológiai és vizuális konfliktusok.....	185
III/3 Területhasználatok és pontszerű elemek a III. katonai felmérés idején.....	50	IX/1 Természetvédelmi javaslatok.....	204
III/4 Területhasználatok és pontszerű elemek az 1941-es katonai felmérésen.....	51		
III/5 Területhasználatok és pontszerű elemek az 1990-es években.....	52		
III/6 Jelenlegi területhasználat.....	53		
III/7 Szántóföldi gazdálkodás a tájban, Állandósult szántóföldek.....	64		
III/8 Településhálózat fejlődése, beépített területek változása.....	65		

BEVEZETŐ

A Szent István Egyetem Tájépítészeti és Településtervezési Kara az oktatásban kiemelt figyelmet fordít arra, hogy a végzett tájépítész mérnökök a gyakorlatban szerzett tervezői tapasztalatokkal felvértezve kerüljenek ki az egyetemről. Ezért a tanszékek minden évben több szakmai gyakorlatot is szerveznek a hallgatóik számára. A II. éves MSc (végzős) hallgatóknak olyan komplex térségi tervezési feladatot kell megoldaniuk, amelynek során egy adott térséget több oldalról megvizsgálva egy rendezési szempontokat is tartalmazó táji léptékű fejlesztési koncepciót dolgoznak ki. A konkrét feladat mindig igazodik a fogadó térség adottságaihoz és a felmerülő problémáihoz.

Tanszékeinken rendszeresen foglalkozunk egész térségeket érintő tájépítészeti fejlesztési lehetőségekkel, tájtervezéssel, illetve örökségvédelemmel. Munkáinkon keresztül kerültünk kapcsolatba a ConnectGreen nemzetközi projekttel, melyben a Kárpátok régiójában a nagyragadozók élőhelyvédelmével és vándorlási folyosóinak helyreállításával foglalkoznak. Az öt országot átfogó program magyarországi vizsgálati területéhez tartozik az általunk lehatárolt 10 település, melyek közül hét az Ózdi járáshoz, kettő a Belpátfalvi járáshoz és egy a Kazincbarcikai járáshoz tartozik. A 2020-as tavaszi félévben ezen települések vizsgálatával foglalkoztak: Bükkmogyorósd, Csernely, Csokvaomány, Dédestapolcsány, Lénárdaróc, Farkaslyuk, Nagyvisnyó, Nekézseny, Sáta, Szilvásvárad.

A szorgalmi időszakban hat tantárgy keretében oldottak meg különböző feladatokat, amelyek mindegyike a vizsgált térségre irányult. Az érintett tantárgyak a következők voltak:

- Turisztika,
- Örökségvédelem,
- Tájtervezés
- Vidékfejlesztés
- Területrendezés és Területfejlesztés
- Zöldinfrastruktúra tervezés.

A félév tanórái és feladatai keretében, valamint egy egynapos terepbejárás alkalmával a hallgatók előzetes ismeretre tettek szert a térségről. A 2020. tavaszán kialakult COVID-19 vírushelyzetben március 22-től online oktatás formában folytatták a megkezdett tanulmány elkészítését. További terepi ismeretszerzésre a karantén elrendelése miatt nem volt lehetőség, így a további információ gyűjtés az internetes adatszolgáltatásra és a helyeik együttműködésére épült. A hallgatók vizsgálati eredményeket felhasználva az egyetemi műhelyhét során alakították ki javaslatukat.

A munka középpontjában a tíz település komplex térségi fejlesztése volt, tekintettel a térségben előforduló nagyragadozó fajokra is. Négy témakörre bontható a fejlesztés célja:

- a természeti és kulturális örökség védelme,
- a táji adottságokon alapuló terület- és vidékfejlesztési célok meghatározása,
- a fenntartható térségi turizmus elősegítése
- a táji örökség iránti érzékenyítés és az ökológiai szemléletformálás

Jelen tanulmány tartalma is ezt a tematikát követve tárja fel, értékeli a táji adottságokat és fogalmaz meg javaslatokat a vizsgált térségre vonatkozóan.

A sok-sok ötlet között bizonyára találnak olyanokat, amelyek a távoli jövőbe mutatnak, olyanokat, amelyek arra alkalmasak, hogy tovább gondolják őket, és végül olyanokat, amelyeket közvetlenül felhasználhatnak ennek a sokszínűen gazdag tájnak a továbbfejlesztéséhez.

A hallgatók munkájának értéke azonban nem csak a javaslatokban rejlik, hanem a vizsgálati részek dokumentálása révén olyan információforráshoz juttatja az Észak-Bükk térség lakóit, vállalkozóit, civil szervezeteit és önkormányzatait, amely a későbbi fejlesztési terveikhez is jó alapot nyújthat és hozzájárulhat a tájhoz való kötődéseik, identitásuk megerősítéséhez is.

Végül pedig meg kell említeni az elvégzett munka emberi oldalát is – habár lehet, hogy ezzel kellett volna kezdeni, mert ez a legfontosabb. A hallgatók óriási tapasztalatra tettek szert a szakmagyakorlás nehezen tanítható elemeivel kapcsolatban. Megismerték az adatgyűjtés olykor nehézkes megoldásait, a terepbejárás viszontagságait, illetve az idej különleges helyzetben megtanulták hogyan használják az internet alapú kapcsolatfelvétel lehetőségeit.

A tanulmány elkészítéséhez segítségünkre voltak a térség polgármesterei, akik közül Csokvaomány polgármesterével, Tóth Zsuzsannával és Csernely polgármesterével, Borsodi Lászlóval volt szerencsénk személyesen is találkozni. Adatszolgáltatás tekintetében az Egererdő Erdészeti Zrt., illetve a Bükk Nemzeti Park segítette a hallgatók munkáját, illetve fontos megemlíteni Dr. Nagy Gabriellát, aki a ConnectGreen projekten belül a magyarországi partnerszervezet, a CEEweb kapcsolattartója és a helyszínelés lebonyolításában segítette munkánkat. A nagyvad fajokkal kapcsolatos ismeretek elsajátítását dr. Udvary Dóra biológus, HORKAI Animal Training Center munkatársa segítette előadásával.

A megfogalmazott programok és intézkedések megvalósításához több esetben további tervezésre van szükség. Vannak olyan feladatok, amelyeket bárki elvégezhet, vannak olyanok, amelyekhez azonban tervezési jogosultság szükséges. A tovább tervezésben, vagy hallgatók által is elvégezhető további feladatok végrehajtásában a gyakorlatot szervező tanszékek szívesen állnak a térség rendelkezésére a jövőben is.

Ezúton szeretnénk megköszönni fogadó- és segítőkészségüket, és kérjük, fogadják hallgatóink munkáját olyan nyitottsággal, amilyen odaadással és sok munkával ők azt elkészítették!

Budapest, 2020. június 12.

Tájtervezési és Tájvédelmi Intézet munkatársai:

Dancsokné Fóris Edina

Filepné dr. Kovács Krisztina

Hubayné dr. Horváth Nóra

dr. Kollányi László

Módosné Bugyi Ildikó

dr. Sallay Ágnes

dr. Szilvácsku Zsolt

Varga Dalma

HELYZETFELTÁRÁS

A helyzetfeltárás meghatározó a tanulmány egészét tekintve, egy elemző munkarész, mely a természeti adottságok feltárásával majd az erre épülő, a történeti és jelenlegi társadalmi-gazdasági adottságok feltárásával folytatódik. A vizsgálat során az adottságok, adatok összegyűjtése után, értékelésre, elemzésre is sor került, amely meghatározza mi az, ami fontos, mi az, ami meghatározza egy terület adottságait, működési folyamatait, nehézségeit, problémáit. Az jellemzők, és konfliktusok feltárását követően, arra épülve készült el a javaslati rész, mely tájvédelmi, tájfejlesztési, örökségvédelmi és turisztikai irányultságú. A helyzetfeltárás, értékelés 7 fő fejezetbe tagolódva tárja fel az adottságokat. A fejezetek sorrendje az alap, egyszerűbb adottságoktól, mint táji, természeti, társadalmi, gazdasági mutatóktól halad a komplex, összetett rendszerek, jellemzők vizsgálata felé.

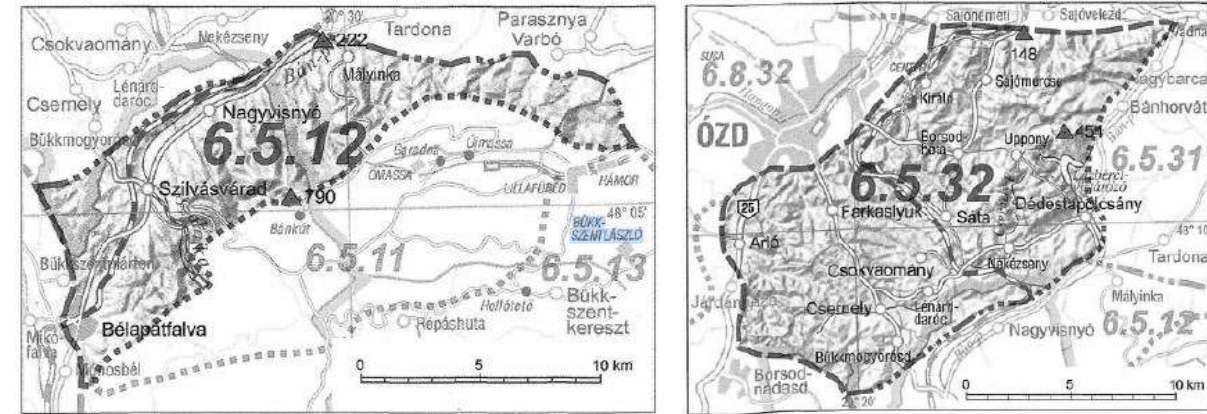
I. Tájvizsgálat

Táji adottságok feltárása a helyzetfeltárás első fő fejezete, melyben a tervezési terület rövid bemutatása és lehatárolása, a nagyobb léptékű táji kapcsolatrendszerben feltárására került sor.

Alapja a természeti adottságok vizsgálata, amelybe beletartozik a geomorfológia adottságok feltárása, a domborzat, a magasságkülönbségek elemzése (a reliefenergia), a kitétségek, lejtőkategóriák, benapozottság vizsgálata, amely alapvetően befolyásolja a természetesi, de az erdőtelepítési lehetőségeket is. A helyi mikroklíma a domborzati adottságok meghatározzák, hogy milyen vegetáció alakulhat ki a területen. Fontos továbbá geológiai, geomorfológiai adottságok, a talajadottság sem, mely szintén befolyásolja a táj vegetációját, illetve, hogy milyen gazdasági növények termeszthetők hatékonyan. Kiemelt munkarész a tájszerkezet és a különböző területhasználatok (erdőgazdálkodás, mezőgazdaság) adottságainak feltárása. Továbbá itt került vizsgálatra a közlekedés és a megközelíthetőség is.

I/1. Táji, természeti adottságok

A tervezési területünk a Belpátfalvai, a Kazincbarcikai és az Ózdi járás 10 települését foglalja magába, ezek Bükkmogyorósd, Csernely, Csokvaomány, Dédestapolcsány, Farkaslyuk, Lénárdaróc, Nagyvisnyó, Nekézseny, Sata és Szilvásvárad. E települések az Északi-Középhegység nagytáj, valamint a Bükk-vidék középtáj részei, ezen belül két kistájhoz is tartoznak, ezek az Északi-Bükk és az Upponyi-hegység (Dövényi 2010). (1. ábra)

1. ábra: Az Északi-Bükk és Uppony-hegység kistáj elhelyezkedése (forrás: Dövényi 2010)

Az Északi-Bükk nyugati részének nagyját felső-karbon mészkő-lencsés agyagpala-homokkő-összletek építik föl, amelyekhez perm időszi tarkapala, homokkő- és mészkőpászták, ezt követően triász mészkő- és dolomitszalagok, valamint palafoltok csatlakoznak. Keleti felében a felső-karbon-perm üledékek jóval ritkábbak, annál nagyobb viszont a triász kori képződmények sokfélesége (mészkő, bazalt, pala, dolomit, porfirit). Karsztjelenségekben szegény, a legjellemzőbb az édesvízimészkő-képződés. A hegység 26 forrásmészkő-lerakódása közül 11 található meg itt.

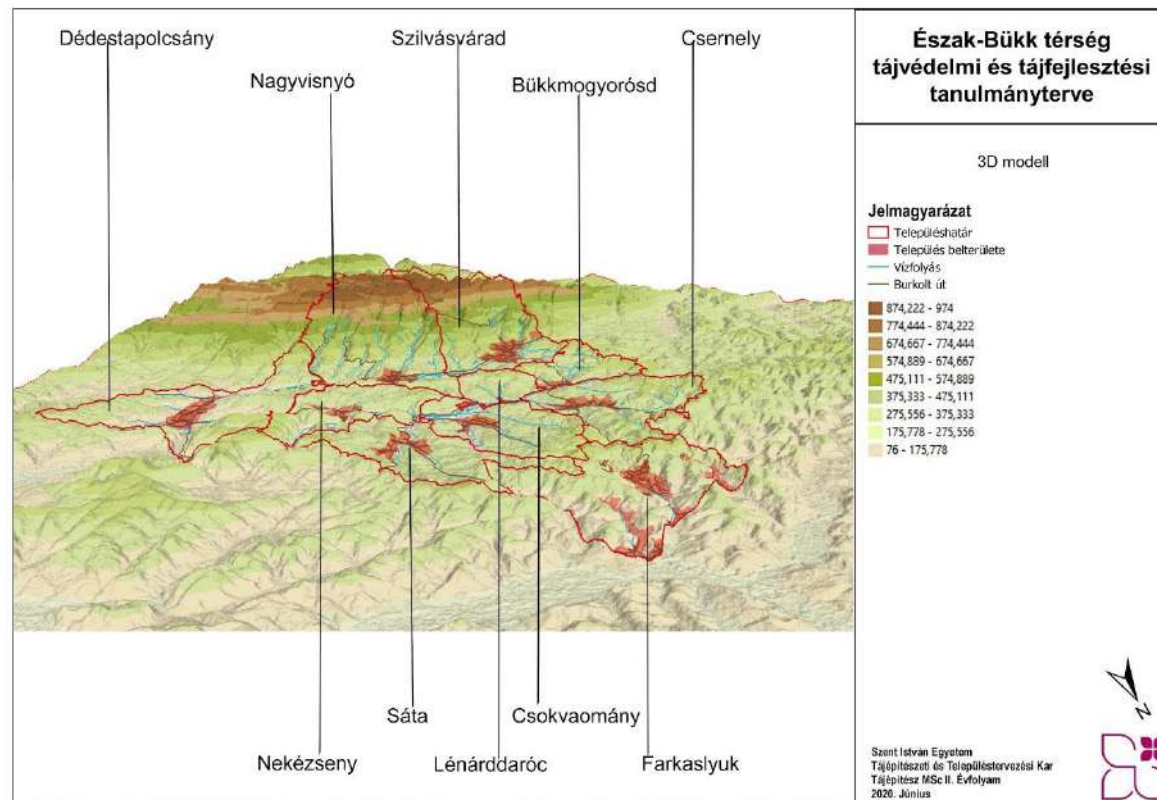
Az Uppony-hegység legidősebb kőzetei az ország legidősebbjei közé tartozó több, mint 450 millió éves palássá préselt tengeri üledékek. Mivel a víz mélysége állandóan változott, rendkívül változatosak lehetnek ezek az üledékek, például homokkő, dolomit, mészkő és agyag. Ezek mellé a devon korban vulkáni kőzetek társultak. A hegység alapkőzetének fiatalabb verziója adja a Bükk-hegység alapját.

I/1.1. Éghajlat, mikroklíma

Elhelyezkedésükből adódóan mindkét kistáj mérsékelt hűvös, mérsékelt nedves, az É-i részén már mérsékelt száraz éghajlattal rendelkezik, bár az elkövetkező évtizedekben az ország éghajlata melegedni fog (eltolódás a szubmediterrán felé), az időjárás szélsőségesé válik, így több lesz az aszályos időszak is, de jellemző lesz a hirtelen lezúduló nagy mennyiségű csapadék is (második Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia). Az évi napsütéses órák száma is közel azonos, 1800-1900 óra közti érték, az évi középhőmérséklet 8-9°C közé tehető, ami a fennsík közelében lecsökken 7-8°C-ra. Az uralkodó szelek a térségben nyugati, illetve délnyugati irányúak, maximális sebességük 2,5-3 m/s. Az Északi-bükk éghajlata alkalmas az erdőgazdálkodásra, valamint kevésbé melegigényes fajok termesztéséhez, míg az Uppony-hegységé leginkább a kevésbé hőigényes mezőgazdasági növények termesztésének kedvez.

I/1.2. Domborzat, lejtőkiettség, benapozottság

Az Észak-Bükk röghegységhez csatlakozó völgyekkel tagolt egykori hegyláb felszín (Dövényi 2010), az Upponyi-hegység pedig rendkívül sokszínű, nagyrészt dombvidék és alacsony középhegység, további részei közt tagolt dombság, alacsony középhegység, tagolt medencedombság és alacsony dombhát is található. A két kistáj átlagos tengerszint feletti magassága 150 és 790 méter közt változik (I/1. *Domborzat tervlap*), mely a 3D modellen megfigyelhető (a legalacsonyabb és legmagasabb pontokkal együtt). (2. ábra)

2. ábra: 3D modell (saját szerkesztésű ábra)

Ahogy az a Lejtőkiettség tervlapon (I/2. *Lejtőkiettség tervlap*) látható, a nyugati, északnyugati, valamint déli kiettségű lejtők vannak többségben. Közülük a déli fekvésűek a legalkalmasabbak a növénytermesztésre, ezeket a területeket összeegyeztetve a területhasználatokkal, elmondható, hogy nagyrészt lefedi a szántó vagy gyümölcsös kategóriákat.

Készítettünk egy Benapozottság tervlapon (I/3. *Benapozottság tervlap*) is, melyen az árnyékos, illetve napsütötte területeket különböztettük meg, ezen átható, hogy a legnaposabb övezetek leginkább a vizsgált térségünk déli oldalán találhatóak.

I/1.3. Lejtőkategória, erózió-veszélyeztettség

Megvizsgáltuk a térségben a lejtőkategóriákat, melyek egyrészt az egykori szőlőtermesztésre, másrészt a jelenlegi mezőgazdasági használatra vannak jelentős befolyással. Ezeket a következőképp csoportosítottuk: az 5 %-nál kisebb, az 5-12 % és a 12-17 % közti lejtők, melyeken még folytatható művelés, ezután a 17-25 %-os lejtők már erózióveszélyesnek számítanak, ahogy a 25-40 % és a 40 % feletti is. Ezutóbbiak leginkább a hegyláb közelében találhatóak. Fontos megjegyezni, hogy az ilyen területek a defláció jelenségének is fokozottan ki vannak téve (I/2. *Lejtőkiettség tervlap*).

Az erózió a víz, és egyéb természeti erők talajromboló tevékenységének következménye, azt pedig fontos megjegyezni, hogy a meredekebb területek nagyobb veszélyben vannak. Éppen ezért készítettünk egy tervlapon (I/4. *Erózióveszélyeztettség tervlap*), melyen a meredek lejtőkön kívül a jelenlegi szántóterületeket is rátéve kirajzolódik, hogy ezek közül melyek vannak kitéve a lehetséges erózióknak, illetve mely területeken nem lehet földet művelni. Szám szerint Bükkmogyorósdon 4,2, Csernelyen 16,3, Csokvaományon 29,7, Dédestapolcsányon 92,2, Farkaslyukon 0,5, Lénárdarócon 11,8, Nagyvisnyón 18,6, Nekézsenyen 15,4, Sátán 6,9, Szilvásváradon pedig 21,1 hektárnyi szántóterület helyezkedik el lejtős területen. Látható, hogy a jelenlegi szántók nagyrészt 17%-nál kisebb lejtésen terülnek el, illetve amíg Farkaslyuk területe jórészt alkalmatlan földművelésre, addig Sátán jóval kevesebb meredek lejtő található, ehhez képest mégis alig akad szántóföld.

I/1.4. Talaj

A talajokra egy részen a vizet megtartó agyagos meszes (a vizsgált térség belső részei), az erdőterületeken (például Szilvásvár és Nagyvisnyó déli részén) agyagbemosódásos barna erdőtalaj a jellemző. Készítettünk egy tervlapon (I/5. *Talajok mezőgazdasági szempontú értékelése tervlap*), melyen a talajokat mezőgazdasági hasznosítás szempontjából egy egytől nyolcig terjedő skálán osztályoztuk, ahol az 1 a legkedvezőbb, 8 pedig a legkedvezőtlenebb adottságú. Az egyes értékekhez tartozó területnagyságok az 1. táblázat mutatja (a települési belterületek talajának kivételével):

1	2	3	4	5	6	7	8
5187 ha	2250 ha	2806 ha	5464 ha	3666 ha	392 ha	51 ha	4 ha

1. táblázat: Mezőgazdasági szempontú talajértékelés és területi megoszlása a mikrotérségben

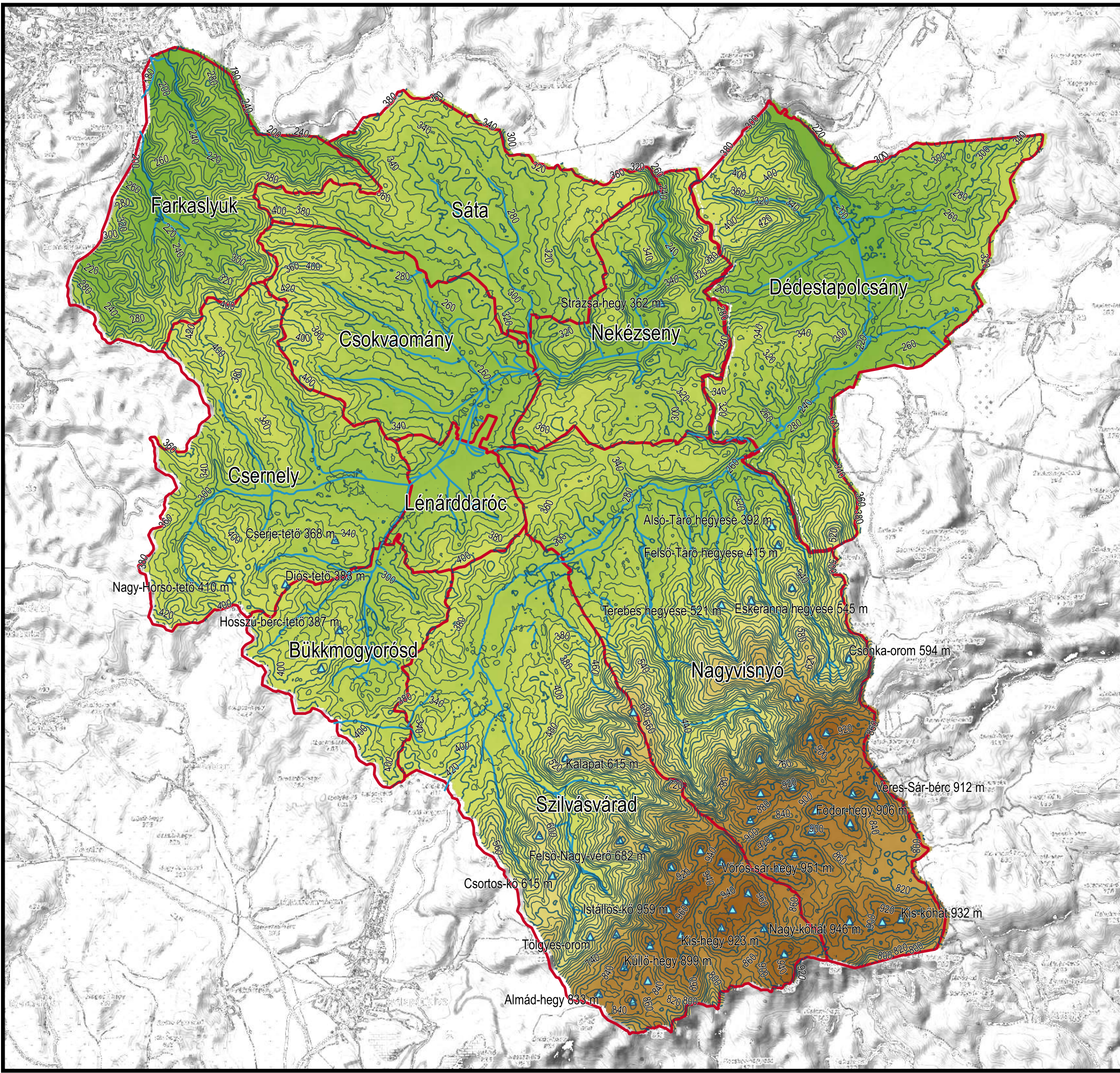
Látható, hogy térség településein jóval nagyobb arányban találhatóak meg a jó minőségű talajok, a kedvezőtlenebb adottságúak a belterületek közelében koncentrálódnak, míg a legértékesebbek az erdőterületekhez köthetők (I/5. *Talajok mezőgazdasági szempontú értékelése tervlap*).

Észak-Bükk térség tájvédelmi és tájfejlesztési tanulmányterve

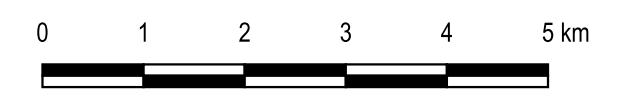
I/1 Domborzat

Jelmagyarázat

- Közigazgatási határ
  - Vízfolyás
  - Szintvonal
  - ▲ Csúcsok, hegyormok, hegytetők
- Tengerszint feletti magasság (m)
- 180
  - 377.75
  - 575.5
  - 773.25
  - 971

M = 1 : 75 000

Szent István Egyetem
Tájépítészeti és Településtervezési Kar
Tájépítész MSc II. Évfolyam
2020. június

Észak-Bükk térség tájvédelmi és tájfejlesztési tanulmányterve

1/2 Lejtőkiettség

Jelmagyarázat

 Közigazgatási határ

Kiettség

 Sík terület

 Északi

 Északkeleti

 Keleti

 Délkeleti

 Déli

 Délnyugati

 Nyugati

 Északnyugati

M = 1 : 75 000

0 1 2 3 4 5 km

Szent István Egyetem
Tájépítészeti és Településtervezési Kar
Tájépítész MSc II. Évfolyam
2020. június

Észak-Bükk térség tájvédelmi és tájfejlesztési tanulmányterve

I/3 Benapozottság

Jelmagyarázat

Benapozottság

■ Árnyékolt terület

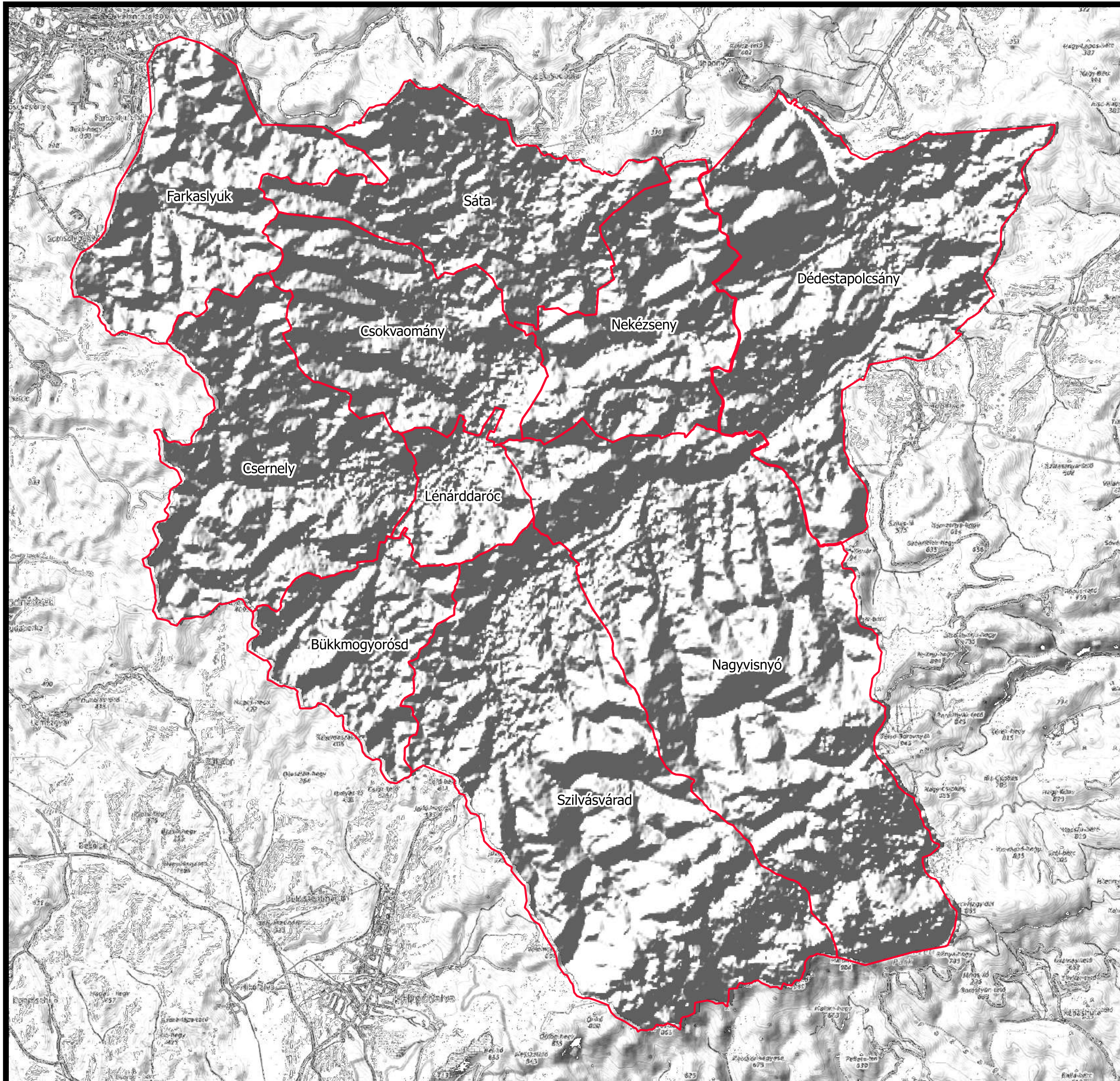
□ Napos terület

M = 1 : 75 000

0 1 2 3 4 5 km

Szent István Egyetem
Tájépítészeti és Településtervezési Kar
Tájépítész MSc II. Évfolyam
2020. Május

Észak-Bükk térség tájvédelmi és tájfejlesztési tanulmányterve

I/4 Erózióveszélyeztetettség

Jelmagyarázat

□ Közigazgatási határ

Erózió szempontjából meghatározó lejtés (%)

■ 17

■ 25

■ 40

■ Szántóterület

Farkaslyuk

Sáta

Dédestapolcsány

Csokvaomány

Nekézseny

Csernely

Lénárdaróc

Bükkmogyorósd

Nagyvisnyó

Szilvásvár

M = 1 : 75 000

0 1 2 3 4 5 km

Szent István Egyetem
Tájépítészeti és Településtervezési Kar
Tájépítész MSc II. Évfolyam
2020. június

Észak-Bükk térség tájvédelmi és tájfejlesztési tanulmányterve

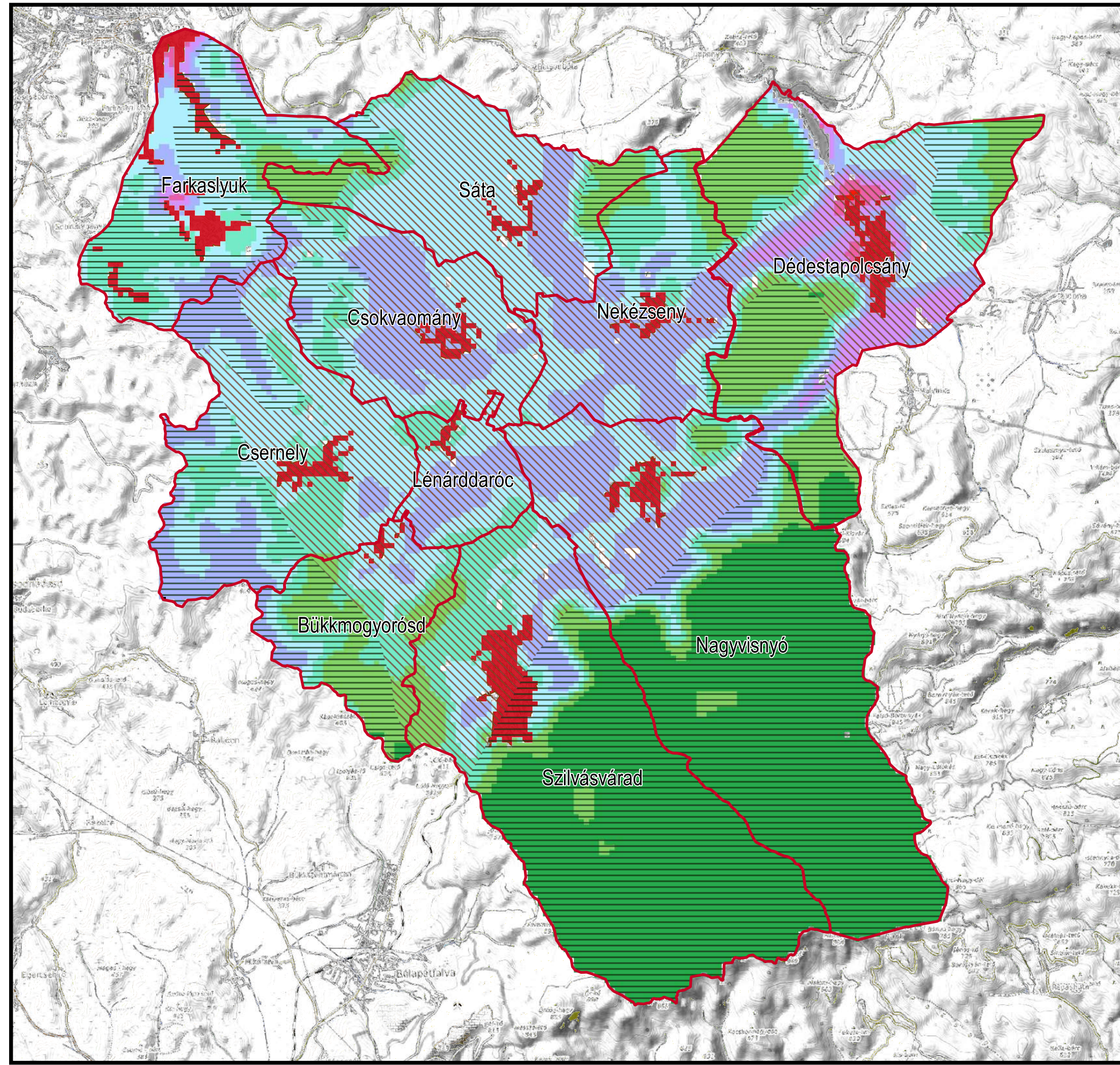
I/5 Talajok mezőgazdasági szempontú
értékelése

Jelmagyarázat

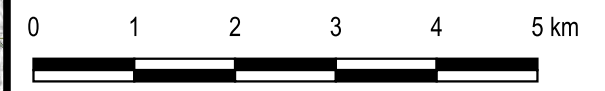
- Közigazgatási határ
- Település_belterület
- Agyagbemosódásos barna erdőtalaj
- Erdő

Talajérték (1: legértékesebb)

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5
- 6
- 7
- 8

M = 1 : 75 000

Szent István Egyetem
Tájépítészeti és Településtervezési Kar
Tájépítész MSc II. Évfolyam
2020. június

I/1.5. Növényvilág

A klimatikus és geológiai adottságoknak köszönhetően változatos flóra jellemzi a térséget, a rá jellemző zonális társulások a cseres-tölgyes, a gyertyános-tölgyes, és az északi, magasabb vidékeken szubmontán bükkös, a völgyekben pedig égeresek, magaskórósok (I/6. *Potenciális vegetáció és talajtérkép tervlap*). Szintén ezen adottságoknak köszönhetően néhány reliktum társulás vagy faj is fennmaradhatott, ilyen például a szirti pereszlény (*Micromeria thymifolia*), a magyarföldi husáng (*Ferula sadleriana*), vagy a hazánkban a csak ezen a területen előforduló sárga ibolya (*Viola biflora*) (INT-01).

Emellett a flórára nagy kiterjedésű száraz és félszáraz gyepek is jellemzők (INT-02).

Szilvásváradon jelentős állományú, ritka gyepes sás (*Carex caespitosa*) található a telepített égeresben.

A Bükkre jellemző fajok a kontinentális, valamint a legmagasabb területeken hűvös magashegységi vegetáció tagjai. Fásszárúak közül a klímazonális erdők fajai a tölgyek - *Quercus sp.*, a közönséges bükk - *Fagus sylvatica*, gyertyánok - *Carpinus sp.* A térségre a következő lágyszárú, illetve évelő fajok a jellemzők: *Asplenium septentrionale*, *Campanula rotundifolia*(1), *Carex flava*(2), *Geranium palustre*(3), *Cypripedium calceolus*(4), *Scrophularia umbrosa*, ritkaságnak számít a cseplesz meggy (*Prunus fruticosa*(5)) vagy a piros kígyószisz (*Echium maculatum*(6)). (3. ábra)

3. ábra: A fent említett növények illusztrációja (forrás: Google)

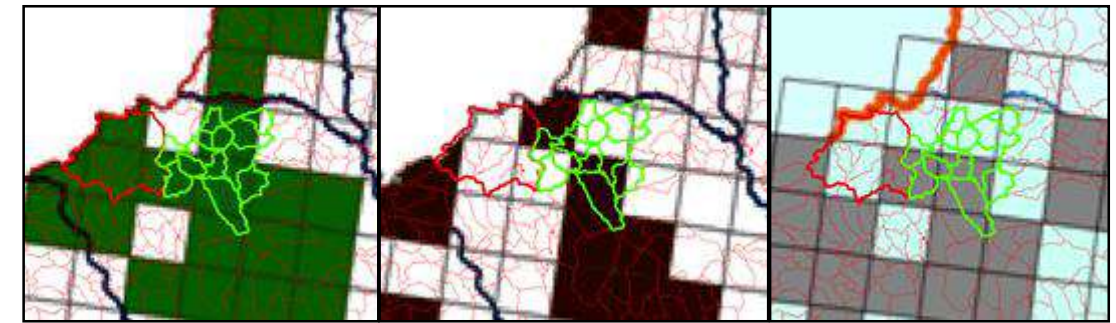
Sajnálatos módon a már említett klímaváltozás következményei a vegetációra is hatással lesznek, különösen igaz ez a klímazonális társulásokat alkotó uralkodó fajokra, melyek a környezet biotikus és abiotikus tényezőivel szemben a legérzékenyebbek.

I/1.6. Állatvilág

Az Észak-Bükk térségben megjelenő állatfajok gerinces-faunája a hazai átlagnál gazdagabb, sok veszélyeztetett természetvédelmi státuszú faj jelentős populációja él itt. Fontos megemlíteni a jelenlévő nagyvadakat is, melyek a tanulmány egyik okát is adják. (4. ábra)

A történeti térképek több, nagyvadak jelenlétére utaló helynevet tartalmaznak. Az elmúlt században viszont, az elszaporodó farkasokat, a szarvasállományban tett pusztításuk miatt, „kivadászták” a területről, ám mára újra egyre több egyede él a Bükkben. 2020. elején a Bükki Nemzeti Park szakemberei egy tizenegy fős farkasfalkát figyeltek meg a térségben, illetve a hiúz is állandó jelleggel

jelen van a Bükkben (INT-03). Az elmúlt években többször bukkant már fel, és tér lakott területekre is medve az Észak-Bükk térségben.

4. ábra: A farkas (1.), a hiúz (2.) és a medve (3.) előfordulása a tervezési területen (forrás: Bükki NP)

Emlősök közül megtalálhatóak még az őz, a vaddisznó, illetve a betelepített muflon. Madárvilágát tekintve kiemelkedőnek mondható a térség. Erdeiben fészkel az uhu, a kis kuvik, a törpe-, a parlagi- és a rétisas, a kis- és a kerecsensólyom. Az énekesmadarak közül megtalálható a holló, a vízirigó és a jégmadár is. Egyik ritka énekes a Bél-kő és a Szarvaskői-szorosnál élő bajszos sármány.

Kétéltűek közül az alpesi götte, halak közül pedig a szívárványos pisztráng és a magyar márna jelenlétét fontos megemlíteni. Értékesebb gerinctelen fajok a fűrészlábú szöcske, a magyar tarsza, az északi gyökérrágó lepke, a havasi cincér és a kárpáti kékcsga csiga mind jelen vannak a területen. A Bükk-hegység barlangjai 18 denevérfajnak adnak otthont (INT-04).

Észak-Bükk térség tájvédelmi és tájfejlesztési tanulmányterve

I/6 Potenciális vegetáció és
talajtérkép

Jelmagyarázat

 Tervezési terület határa

 Települési belterület

 Burkolt utak

 Főútvonal

 Lakó út

Talajtípusok

 Agyagbemosódásos barna erdőtalaj

 Savanyú, nem podzolos barna erdőtalaj

Potenciális vegetáció

 cseres tölgyes

 hegyi gyertyános tölgyes

 szubmontán bükkös

 montán bükkösök

 ártéri ligeterdők és mocsarak

 kontinentális molyhos tölgyesek

M = 1 : 75 000

0 1 2 3 4 5 km

Szent István Egyetem
Tájépítészeti és Településtervezési Kar
Tájépítész MSc II. Évfolyam
2020. május

I/2. Társadalmi, gazdasági adottságok

I/2.1. Tájhasználat, tájszerkezet

A vizsgált települések jelenlegi területhasználatát a jelenlegi területhasználat tervlapon (III/6. *Jelenlegi területhasználat tervlap*) szemléltetjük, melyet a Google Earth alapján készítettünk el. Látható, hogy a vizsgálati területet 63%-ban erdőterület borítja, lényegében keretezi. Szintén nagy arányú a gyeptájhasználat (15%), mely a tervezési terület belső részén koncentrálódik. A cserjés jelenleg 6%-át teszi ki a tervezési területnek. A hagyományos tájgazdálkodásból megtalálhatók a hagyásfás legelők (2%). A szántóterületek aránya 7,5%, a kert, szőlő és gyümölcsös viszont csak 3,5%-a a területnek. Fontos megemlíteni a települési területek arányát, mely csupán 1,4%-át jelenti a vizsgált területnek.

A térség tájszerkezetét háromdimenziós modellel szemléltettük. Ezen megfigyelhető, hogy a legnagyobb szintkülönbségek, és ezzel együtt a legtöbb 40% feletti meredekségű lejtő Szilvásváradon, Nagyvisnyón vannak, illetve legnagyobb arányban Farkaslyukon fordulnak elő. Ezek a területek az erdő területhasználat a jellemző. A települési területek síkvidéken és völgyekben helyezkednek el.

A tervezési terület területhasználat befolyásoltságát a befolyásoltság tervlapon (I/7. *Területhasználat befolyásoltsága tervlap*) szemléltetjük. A legtermészetesebb területek (10-es) erdőterületfelhasználásúak, kisebb foltokban jelennek meg mindegyik vizsgált településen. Legnagyobb arányban 9-es befolyásoltsági kategóriájú területek jelennek meg, melyek Csokvaomány, Sáta és Nagyvisnyó északi területén gyepeket, a többi településen pedig főként erdőket jelent. 8-as kategóriába került néhány, kevésbé természetes erdőrészlet, gyepterület. 7-4-es kategóriába soroltuk a szántóterületeket, gyümölcsösöket és a dédestapolcsányi víztározót is. A legbefolyásoltabb területhasználatok pedig a települési területek, mezőgazdasági üzemterületek, ipar- és kereskedelmi területek és a hulladéklerakó.

I/2.2. Mezőgazdaság

A vizsgált területen 2750 hektár áll mezőgazdasági művelés alatt, így a teljes vizsgált térség 13 százalékát teszi ki. Az I/8-as *Mezőgazdaság tervlapon* jól látható területi kiterjedése és elhelyezkedésük a térség központi, települések körüli lankásabb területein. Szántóföldi művelésbe vonva 1551 hektárt hasznosítanak (2. táblázat), melyeken gabonafélék vagy főleg szálaskormánynövények termesztése folyik. A kistáblás szántókon megjelenik a kukorica és a repce.

Jelentős területi kiterjedéssel találunk hagyásfás legelőket, főleg Nekézseny és Dédestapolcsány területén. De kisebb foltokban megjelennek Sáta, Szilvásvárad és Bükkmogyorósd településeken. A

termőföld gyenge minősége és a domborzati viszonyok miatt a gyepgazdálkodás előnyben részesül a szántóval szemben. A térségben fennmaradt hagyásfás legelők éppen erre engednek következtetni. A lótenyésztés és tartás dominál a térségben, főleg Szilvásváradon és Bükkmogyorósdon, de egyéb haszonállat tartása is megjelenik, mint a juh vagy szarvasmarhafélék.

Nagy-, illetve kisüzemi gyümölcsösök 175 hektár területet tesznek ki. A nagyüzemi gyümölcsösök Szilvásváradon és Csernelyen találhatóak, ahol diót, almát, málnát.

Mezőgazdálkodás típusa	Szántó	Gyümölcsös	Kert	Hagyásfás legelő	Nádas	Üzemi terület
Terület (ha)	1 551	175	525	451	3	45

2. táblázat: Mezőgazdasági területhasználatok mérete (ha) (saját szerkesztésű ábra)

I/2.3. Erdőgazdálkodás

Jelenleg a vizsgált térség területének 12 871 hektárját borítja erdő. A változatos domborzati-, kitérttség- és lejtőviszonyoknak, valamint a tengerszint feletti magasságban (120-959 m) tapasztalható nagy eltéréseknek köszönhetően szinte a mai Magyarországon előforduló összes erdőtípus fellelhető, a patakmenti égerestől a csereseken és extrazonális dombvidéki bükkösökön keresztül a montán bükkösökig.

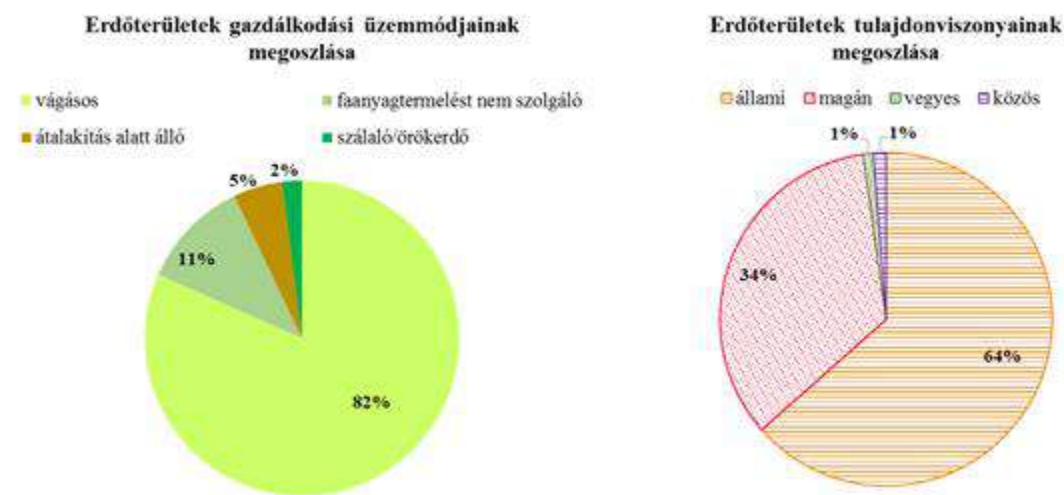
A Szilvásvárad Erdészeti Igazgatóság által kezelt állami erdők két erdőgazdasági tájban helyezkednek el, egyrészt a Bükk-hegység észak-nyugati oldalán, másrészt a Heves-Borsodi dombvidék keleti régiójában. A nyugat-bükki erdőterületek összefüggően helyezkednek el Nagyvisnyó és Szilvásvárad községhatárokban 5.600 hektáron, míg a Heves-Borsodi Dombvidék tulajdonviszonyai következtében felszakadozottabb erdőtestek alakultak ki mintegy 5.400 hektáron. A védett területek aránya 73 százalék, ebből a Bükki Nemzeti Park 5.400 hektár, a Tarnavidéki Tájvédelmi Körzet 2.000 hektár, a Natura2000 területek mintegy 600 hektár nagyságrendű területet foglalnak el. A természetes erdőfelújítás aránya meghaladja a 98 %-ot, és mintegy 900 hektáron folyamatos erdőborítás kialakításának megvalósítására törekednek. Vadgazdálkodás a Bükki-, valamint az Északi-dombvidék egységekben zajlik 8.200 hektáron (INT-05)

Gazdálkodási mód	Természetközeli (becsült)
Őserdő	100 %
Szálalás	90 %
Szálalóvágás	80 %
	70 %
	60 %
Felújító vágás	50 %
	40 %
	30 %
Tarvágás	20 %
	10 %
Intenzív ültetvény	0 %

Keresztes és társai: Szálalás és természetközeli erdőgazdálkodás FAO 2006.

5. ábra: A gazdálkodási mód és természetközeli összefüggése (forrás: Keresztes et. al. 2006)

A vizsgált területen a természetszerű erdők aránya a legmagasabb 44 százalék. A természetes erdők pedig 10 százalékot tesznek ki. Ezek mellett a származék- és kultúrerdők foglalnak el 53,3 km² területet. Az erdőterületek természetessége az I/9 Az erdőterületek természetessége tervlapon látható, valamint az I/10 Az erdőterületek üzem módja és tulajdonviszonyai tervlapon a tulajdonviszonyok és erdőkezelési üzem mód alapján történő jelölések láthatók.

6. ábra: Erdőgazdálkodási tulajdonviszonyok (saját szerkesztésű ábra)

A kördiagramok jól szemléltetik a tulajdonviszonyok és az alkalmazott üzem módok összefüggéseit. Nagy arányban van magán erdőterület is az állami mellett, mindezeket főleg vágásos üzem módban művelik. (6. ábra)

A I/9. tervlapon láthatók a fokozottan védett erdőrezervátumok is. Ezeken a területeken, valamint a nagy, egybefüggő erdőségek erdőkezelési üzem módja vágásos, amellyel maximum 60-70 %-os természetközeli lehet biztosítani. A szálalást, amely a legtermészetesebb felújítási módszer csak elvétve alkalmazzák a térségben, ahogyan az I/10. tervlapon is látható.

Jelentős a kultúrerdők 13 százalékos aránya is, amely az erdők természetességét és az őshonos fajok életterét korlátozza. Az Egererdő állami tulajdonú cég a védett erdők fenntartója, de egyéb tulajdonviszonyok, valamint erdőkezelési üzem módok is befolyásolják a térség erdőgazdálkodását, azaz az alkalmazott üzem módot.

Az erdőgazdálkodás összehangolása a különböző tulajdonú területeken a természetesség és fenntartható gazdálkodás eszköze, amely a térségben kiemelten kezelendő. A faanyagtermelést nem szolgáló védett erdőterületek és a fokozottan védett erdőrezervátumok üzem módja a természetközeli megőrzése érdekében a szálaláshoz kell közelítsen, hogy az örökrdő állapot kialakulását elősegítse. (5. ábra)

I/2.4. Vízgazdálkodás

A térség az Észak-magyarországi Vízügyi Igazgatóság hatósági területéhez tartozik, azon belül a Sajó a Bódvával alegységhez. A vizsgált települések, valamint Eger és Miskolc vízellátása is közel 90 %-ban a karsztvízből történik (INT-06).

A Bükk térségében futó VIMORE EU vízhasznosítási programon belül a felszín alatti vizek feltérképezésével biztosítja a megfelelő és folyamatos vízellátást. A térség viszonylag sűrű vízhálózattal rendelkezik, mindegyik települést érinti egy vagy több patak. A vízrajz tervlap (I/11. Vízrajz tervlap) fő elemei ezek a vízfolyások (3. táblázat), a Lázberci-víztározó, a vízgyűjtő területek, valamint a vízgazdálkodáshoz kötődő haltenyésztés, azaz a szilvásváradai pisztrángtelep.

Település neve	Farkaslyuk	Csokvaomány	Sáta	Dédestapolcsány	Nagyvisnyó
Vízfolyás neve	-	Csernely- és Csokva-patak	Csernely- és Sítai-patak	Bán, Csimás és Csondró-patak	Leány-völgyi, Nagy-völgyi, Bán, Taró és Szalajka patak
Vízfolyások összhossza (km)	12	97	90	118	107

Település neve	Nekézseny	Lénárdaróc	Csernely	Bükkmogyorósd	Szilvásvár
Vízfolyás neve	Csernely- és Sítai-patak	Csernely- és Úszó-patak	Csernely- és Úszó-patak	Úszó-patak	Szalajka, Horotna, Boroszló-patak és Malompatak
Vízfolyások összhossza (km)	80	103	93	72	110

3. táblázat: *Vízfolyások hossza településenként (saját szerkesztésű ábra)*

A Lázberci-víztározó alapeleme a térség vízgazdálkodásának. A Dédestapolcsány északkeleti sarkában található tározó, a Lázberci tájvédelmi körzet területén helyezkedik el. A víztározó biztosítja az Észak-magyarországi Regionális Vízművek Zrt. Lázberci Vízművének nyersvizét, mely többek között Kazincbarcika, Ózd, Sirok és a felsorolt városok környéki települések vízellátását teszi lehetővé. Területe 77 hektár, melynek partján erdős és fás szakaszok, helyenként erdei tisztások találhatók. Vízmélysége 0-16 m között változik, legmélyebb a lázberci gátnál, legsekélyebb a dédesi kőgátnál és az upponyi befolyásnál. (Forrás: <http://lazberc.hu/lazberci-viztarozo/>)

A Szalajka-völgyben található pisztrángos tavakban szivárványos és sebes pisztrángot tenyésztnek. A völgy kiemelkedő turisztikai jelentőségű így maga a pisztrángos tavak és a halfüstölde is részét képezi a komplex tájhasználatnak.

I/2.5. Bányászat, ásványvagyon, anyaggyerőhelyek

Bányászati tevékenységhez kapcsolódó első jelentősebb létesítmények elsőként a XX. század elején jelentek meg a területen (IV.Katonai felmérés). Mára ezek felhagyott, rekultivált, vagy geológiai alapszelvénye miatt védetté nyilvánított bányák.

A térségben ebben az időszakban több városban és községben is megjelentek a bányászathoz kapcsolódó tevékenységek. Sátán bányaknát, Szilvásváradon és Dédestapolcsányon mészégetőt, Csokvaományon és Nagyvisnyón kőfejtőt nyitottak, köztük a nagyvisnyói Mihalovics kőfejtőt is (III/23. *Bányászati örökség tervlap*).

Farkaslyukon 1914-ben nyílt meg a szénbánya, mely „virágzó” bányásztelepüléssé tette a települést. Legnagyobb teljesítményét 1974-ben érte el. 1990-ben azonban megszűnt a kitermelés. Az azóta is felhagyott bánya újra nyitására többszöri kezdeményezés ellenére még nem került sor (Farkaslyuk TAK 2017).

Szilvásvár északi részén, a Szilvás-patak jobb partján miocén korú riolittufát, tufitot, homokkővet, agyagot, aleurolitot, aleuritot és homokot tártak fel (INT-07). Lénárdaróc déli részén egy kisebb felhagyott bánya található. Bükkmogyorósdnak szintén déli részén éktelenkedik a felhagyott bányaterület.

A térség védett bányája Nagyvisnyón található, mely fehér kalciterekkel átszőtt vékonypados, bitumentartalmától fekete perm kori mészkövet, mészmárgát és agyagmárgát tár fel. 1982-ben nyilvánították védetté, ez a Nagyvisnyói Mészke Formáció geológiai alapszelvénye (INT-08).

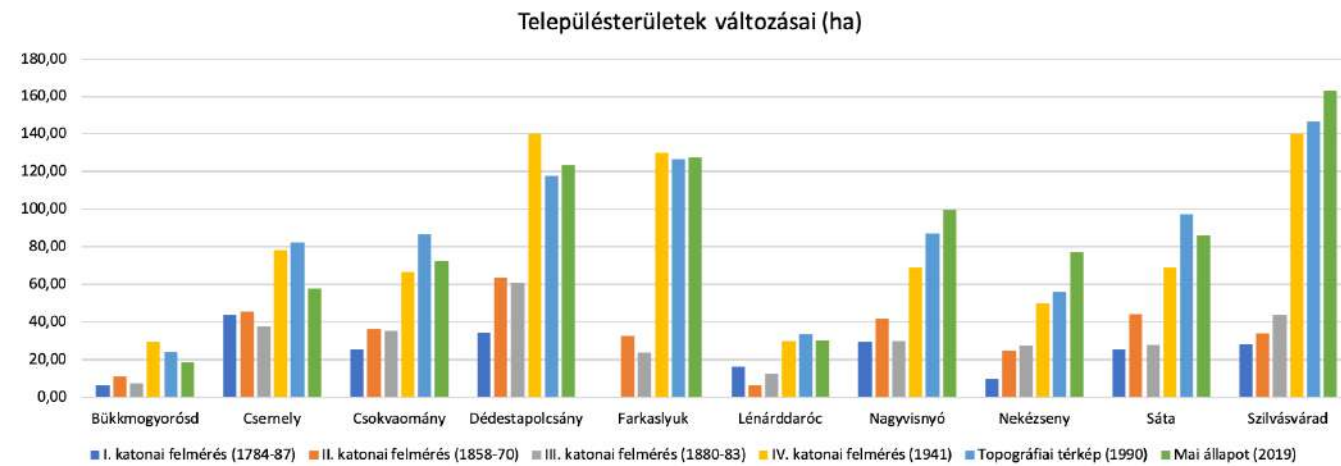
Az ezredforduló óta a bányászati tevékenység emlékét természetföldrajzi nevek őrzik, mint a farkaslyuki Kőbányahegyese, Kőbányatető és a sítai Bányoldal, valamint Farkaslyukon az egykori bánya előtt található emlékmű. Jelenleg Farkaslyuk, Csernely, Sáta és Csokvaomány területén található érvényes bányatelek.

A felhagyott bányák többnyire tájsebként vannak jelen az Észak-Bükk térségben, melyek szegélyeket is képeznek (I/12. *Szegélyek elemzése tervlap*). A bányaterületek, illetve a hozzájuk vezető feltáróutak mesterséges szegélyek, de a védőfásítások természetes szegélyt alkotnak.

I/2.6. Településrendszer, regionális kapcsolatok

Az Északi-Bükk kistáj átlagosan betelepültnek mondható. A térség 4 helységéből egyedül a szerény központi helyi funkciókkal rendelkező Bélapátfalva városi jogállású. A városi népesség aránya közel 50%. A falvak kis- és közepes méretűek, átlagos lélekszámuk 1200 körüli. A vizsgált települések

belterületei az I. Katonai Felmérés óta jelentősen növekedtek, terjedtek. A települési területek változását, az I. Katonai Felmérés óta, az alábbi diagramon szemléltetjük (7. ábra).

7. ábra: Településterületek változása (saját szerkesztésű ábra)

Bélapátfalvai járásban a lakónépség a megyei átlag alatt van, a Kazincbarcikai és az Ózdi járásokban pedig a megyei átlag felett. Mindhárom járás esetében elmondható, hogy folyamatosan csökken a lakónépségük.

A térség regionális kapcsolatait tekintve elmondható, hogy a vizsgált településcsoport a két gyűrű között helyezkedik el. A közelében négy jelentősebb város is található: Ózd, Kazincbarcika, Miskolc és Eger. Eger még a Budapest körüli ipari/logisztikai gyűrű tagja, Miskolc pedig Borsod-Abaúj-Zemplén megye székhelye, mely regionális központként is funkcionál. A településeink bár nincsenek nagy távolságra ezektől a városoktól, melyek munkalehetőséget és legalább közepfokú ellátást biztosíthatnak a lakóknak, közöttük még sincs megfelelő kapcsolat, épp az agglomerálódó térség mellett találhatóak, így belső perifériára szorulnak. Borsod-Abaúj-Zemplén megye határos Szlovákiával, az uniós csatlakozás óta több határon átnyúló program is megvalósult.

I/2.7. Közlekedés, megközelíthetőség

A térség közlekedési hálózatának kiépítettsége alulmarad az országos átlaggal szemben. A periférikus helyzetű vidéki térségekre jellemző közlekedési problémákkal találkozhatunk itt is: ritka tömegközlekedési járatok, vasút kiépítetlen, rossz minőségű útburkolat, viszonylag nagy távolságok a települések között. A térség tömegközlekedését az I/13 *Közlekedési infrastruktúra tervlapon* ábrázoltuk.

Vasúti közlekedéssel csak Szilvásvár megközelíthető. Ami erős hátrányt jelent a többi település számára. Csokvaomány és Lénárdaróc rendelkezik a legkevesebb közlekedési lehetőséggel és járattal.

Ezekről a településekről átszállással lehet eljutni Egerre vagy Kazincbarcikára. Ha a fő közlekedési célpontként működő városok nem érhetők el közvetlenül tömegközlekedéssel, akkor a javak vagy munkaerő mobilitása akadályba ütközik. azaz gazdasági lehetőségek kihasználatlanul maradnak.

A komplex közlekedés-fejlesztés a térségi gazdaság dinamikájának fenntartásához szükséges. Lehetőség például az önkormányzati buszok, kisbuszok üzemeltetése, a térségileg összehangolt tömegközlekedés kialakítása. A lakosság munkaerejének és egyéb társadalmi javak mobilizálása hozzájárul a gazdasági fejlődéshez.

Az I/14 *Megközelíthetőség tervlapon* a közlekedési hálózat elemei kerültek feltüntetésre, amelyekkel a megközelítési és a településeken belüli gépjárművel való mozgási teret ábrázoltuk. Az alaptérkép az OpenTopoMap szűrített változata. A térképen a gépjárművel, vasúti közlekedéssel, kerékpárral és/vagy gyalogosan használható utakat különítjük el. A tervezési területet négy főútvonalon lehet megközelíteni a közeli nagyvárosokból, közúton: a 2506-os számú főúton Eger (22 km) felől, a 2508-as és 2522-es számú főútról Ózd (0 km) felől, valamint a 25127-es számú főúton Miskolcra (34 km) Kazincbarcikán keresztül. A főutak és a települési lakóutcák állapota közepes vagy rossz minőségű. A 87-es számú vasútvonal Szilvásvár-Nagyvisnyó-Nekézseny-Sáta (megállóval) településeken halad át Eger-Putnok vonal része. A vasútvonal jelenleg használaton kívül van. A túraútvonalak legnagyobb része Szilvásvár és Nagyvisnyó területére koncentrálódik. Vannak helyi jelentőségű, kerékpáros, továbbá a Kéktúrahoz tartozó jelölt útvonalak is. A Kéktúra Szilvásvár, Nagyvisnyó, Dédestapolcsány, Farkaslyuk és Sáta településeket érinti. A kijelölt kerékpáros útvonalak elsősorban a hegyvidékeken haladnak, Szilvásvár, Nagyvisnyó, Dédestapolcsány településeken.

Jellemző a városok, térségi vagy közigazgatási központok felé irányuló napi szintű ingázás. Az I/14-es *Megközelíthetőség tervlapon* látható, hogy Szilvásvár és Nagyvisnyó településekről Eger felé, Dédestapolcsányról Kazincbarcika és Miskolc felé ingáznak a legtöbben. A többi településről inkább Ózd irányában magas az ingázók száma.

Észak-Bükk térség tájvédelmi és tájfejlesztési tanulmányterve

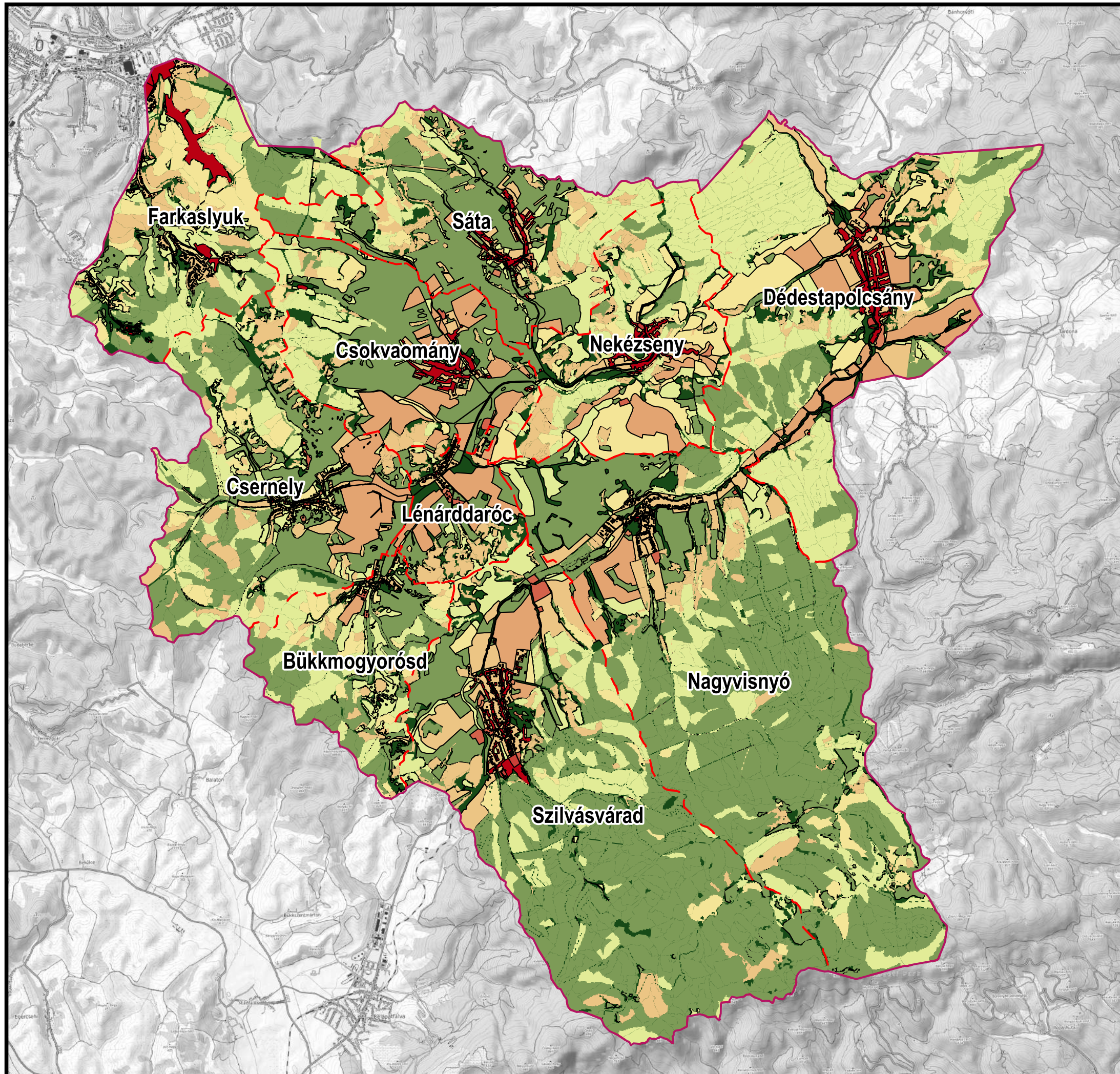
I/7 Területhasználat befolyásoltsága

Jelmagyarázat

- Tervezési terület határ
- Település közigazgatási határ

Területhasználat befolyásoltsága

- 0 (legbefolyásoltabb)
- 1
- 2
- 3
- 4
- 5
- 6
- 7
- 8
- 9
- 10 (legtermészetesebb)

M = 1 : 75 000

Szent István Egyetem
Tájépítészeti és Településtervezési Kar
Tájépítész MSc II. Évfolyam
2020. május

Észak-Bükk térség tájvédelmi és tájfejlesztési tanulmányterve

I/8 Mezőgazdaság

Jelmagyarázat

- Tervezési terület
- Település közigazgatási határa
- Vízfolyások

Mezőgazdasági területhasználatok típusai

- Hagyásfás legelő
- Nádas, gyékényes
- Nagytáblás szántó
- Kistáblás szántó
- Mezőgazdasági üzemi terület
- Kert
- Zártkert
- Kisüzemi gyümölcsös
- Nagyüzemi gyümölcsös

M = 1 : 75 000

Szent István Egyetem
Tájépítészeti és Településtervezési Kar
Tájépítész MSc II. Évfolyam
2020. június

Észak-Bükk térség tájvédelmi és tájfejlesztési tanulmányterve

I/9 Az erdőterületek természetessége

Jelmagyarázat

 közigazgatási határ
erdőrezervátum

 fokozottan védett erdőterület
erdőrezervátum

Erdők természetesség szerinti besorolása

 származékerdő

 természetszerű erdő

 kultúredrő

 átmeneti erdő

 ültetvény erdő

 természetes erdő

M = 1 : 75 000

Szent István Egyetem
Tájépítészeti és Településtervezési Kar
Tájépítész MSc II. Évfolyam
2020. május

Észak-Bükk térség tájvédelmi és tájfejlesztési tanulmányterve

I/10 Az erdőterületek üzemmódja és
tulajdonviszonyai

Jelmagyarázat

- közigazgatási határ
- kiváló termőhelyi adottságú erdőterület

Az erdőterületek tulajdonformája

- állami
- magán
- közös
- vegyes

Az erdőterületek üzemmódja

- vágásos
- faanyagtermelést nem szolgáló erdő
- átalakítás előtt álló erdő
- szálaló

M = 1 : 75 000

Szent István Egyetem
Tájépítészeti és Településtervezési Kar
Tájépítész MSc II. Évfolyam
2020. május

Észak-Bükk térség tájvédelmi és tájfejlesztési tanulmányterve

I/11 Vízrajz

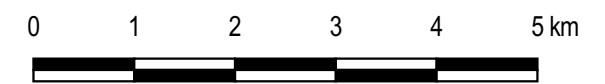
Jelmagyarázat

- Települések határa
- Vízfolyások
- Állóvíz
- Vízgyűjtő területek

Domborzat (tengerszint feletti magasság)

- 140
- 315
- 485
- 660
- 800
- 850

M = 1 : 75 000

Szent István Egyetem
Tájépítészeti és Településtervezési Kar
Tájépítész MSc II. Évfolyam
2020. június

Észak-Bükk térség tájvédelmi és tájfejlesztési tanulmányterve

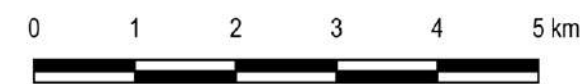
I/12 Szegélyek elemzése

Jelmagyarázat

Szegélyek

- Természetes szegélyek
- Beépített területek szegélyei
- Egyéb szegélyek
- - - Települések közigazgatási határa
- Tervezési terület határa

M = 1 : 75 000

Szent István Egyetem
Tájépítészeti és Településtervezési Kar
Tájépítész MSc II. Évfolyam
2020. május

Észak-Bükk térség tájvédelmi és tájfejlesztési tanulmányterve

I/13 Közlekedési infrastruktúra

Vasút

- Ózd – Miskolc | 57 km | 1:17
- Eger – Szilvásvárad | 34 km | 1:03
- Eger – Füzesabony | 17 km | 0:17
- Füzesabony – Miskolc | 57 km | 0:36

Helyközi autóbusz járatok

- Eger – Miskolc | 69 km | 1:30
- Jósvafő – Budapest | 232 km | 4:40
- Eger – Nagyvisnyó | 34 km | 0:55
- Nekézseny – Berente | 29 km | 1:07
- Ózd – Szentdomonkos – Eger | 54 km | 1:45
- Ózd – Eger | 47 km | 1:20
- Ózd – Kazincbarcika | 35 km | 0:51
- Kazincbarcika – Mályinka | 25 km | 0:45
- Ózd – Mályinka | 29 km | 0:48
- Ózd – Mezőkövesd | 69 km | 2:02
- Ózd – Sáta | 13 km | 0:20
- Putnok – Szilvásvárad | 43 km | 1:07

 Burkolt út

 Település közigazgatási határa

 Tervezési terület

 Járatok végállomásai

 Belterület

M = 1 : 180 000

0 1 2 3 4 5 km

Szent István Egyetem
Tájépítészeti és Településtervezési Kar
Tájépítész MSc II. Évfolyam
2020. május

Észak-Bükk térség tájvédelmi és tájfejlesztési tanulmányterve

I/14 Megközelíthetőség

Jelmagyarázat

- Tervezési terület határ
- - - Település közigazgatási határ

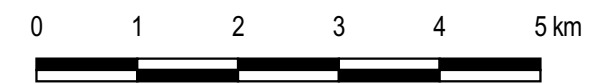
Úthálózati elemek

- == Főútvonal
- Lakó utca
- Földút
- Vasútvonal

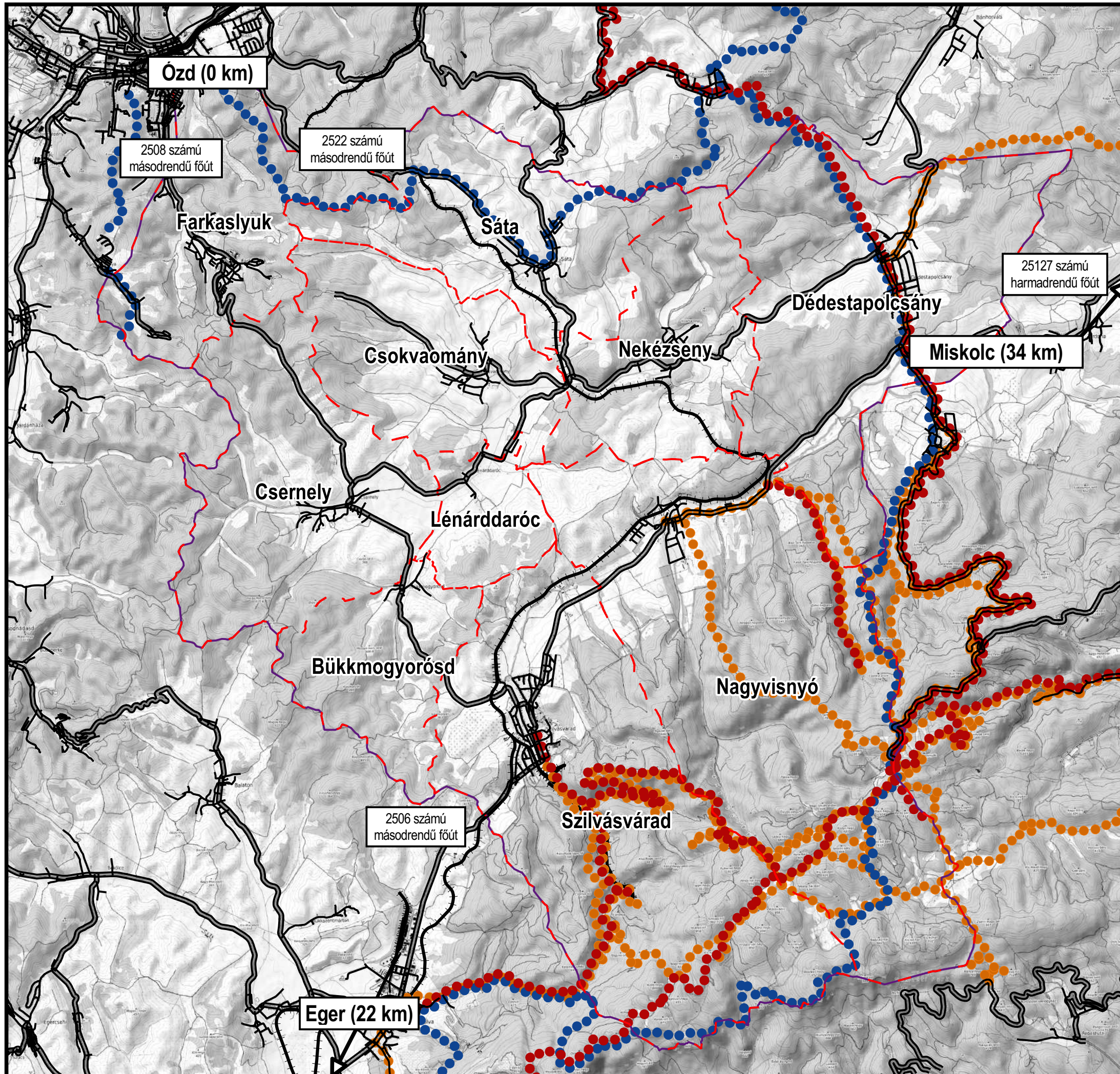
Túraútvonalak

- Kéktúra
- Kerékpár útvonal
- Túraútvonal

M = 1 : 75 000

Szent István Egyetem
Tájépítészeti és Településtervezési Kar
Tájépítész MSc II. Évfolyam
2020. május

II. Zöldinfrastruktúra, természetvédelem, ökológiai hálózat

A térségben természetes területek, művelt területek, valamint települési egyéb szabadterek nagy számban megtalálhatók, mint a térség zöldinfrastruktúráját alkotó hálózati elemek. A külterületi zöldinfrastruktúra alapját a térség biotóphálózata adja (II/1 Biotóphálózat elemei tervlap), mely tömbszerű (kiterjedt), pontszerű („hidfőállás”) és vonalas (összekötő) elemekből – mint bolygatatlan élőlények (biotópok) összefüggő, hálózatos rendszere – áll. Tömbszerű elemeknek az erdőterületeket, gyepterületeket, gyümölcsösöket, vizes élőhelyeket, pontszerű elemeknek a kisebb facsoportokat vagy cserjés ligetecskéket és vonalas, összekötő elemeknek az erdősávokat, a fasorokat, a vízfolyásokat és a hozzájuk tartozó parti növényzetet tekintjük. Belterületi zöldinfrastruktúra elemként a kertek, zártkertek, temetők, sport- és rekreációs területek, valamint a kastélykertek vehetők számba (II/2 A zöldinfrastruktúra térségi elemei tervlap).

II/1. Természetvédelem

A vizsgált terület természetvédelmi érintettsége jelentős, az országos és nemzetközi védelem alatt álló területek aránya magas (az összterület 42,04%-a). A tájrészleten nemzeti parki törzsterületek, Natura 2000-es területek (Különleges Madárvédelmi Területek-SPA és Különleges Természetmegőrzési Területek-SCI egyaránt), helyi jelentőségű védett területek, valamint „ex lege” védett területek, emlékek és értékek úgyszintén megtalálhatóak.

II/1.1. Országos védettségű területek

A természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény erejénél fogva védett országos jelentőségű terület a térségben három blokkban található. A Bükki Nemzeti Park nyilvántartásában és kezelésében lévő nemzeti parki törzsterületként a térség déli részén elhelyezkedő főként erdős területeket, illetve tájvédelmi körzetként az északkeleten elterülő Lázberci Tájvédelmi Körzetet, valamint a Csernely területén található Tarnavidéki Tájvédelmi körzet egyik nyúlványát tartják számon. A térséget érintő Bükki Nemzeti Park teljes tartománya (59,76 km²) az országos védettségen felül része a Natura 2000-es rendszernek, valamint a Nemzeti Ökológiai Hálózatnak (magterület). A törvény erejénél fogva ("ex lege") védett természeti területeket illetően, a térségben természetvédelmi területnek minősülnek Sánta, Nekézseny, Csokvaomány, Lénárdaróc, Bükkmogyorósd és Szilvásvár közölgazgatási területeit érintő lápok, valamint természeti emlékek valamennyi forrás, barlang és víznyelő, melyek a térségben

találhatók. A törvény erejénél fogva ("ex lege") védett természeti értékek Farkaslyuk közigazgatási területén előforduló barlangok (II/3 Védett természeti területek és értékek tervlap).

II/1.2. Natura 2000 hálózat

Az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területek (Natura 2000 hálózat területei) a hazai védett természeti területek rendszerét kiegészítik. A térségben madárvédelmi (79/409/EEC) és élőhely védelmi (92/43/EEC) irányelv alapján kijelölt Natura 2000 különleges madárvédelmi (SPA), valamint Natura 2000 különleges természetvédelmi területek (SAC) egyaránt megtalálhatóak. A Bükk-hegység és peremterületei különleges madárvédelmi területek átfedésben vannak a Bükk-fennsík és a Lök-völgy, az Upponyi-szoros, a Sántai Tökés-völgy és a Borsodbótai Klotyindó-tető különleges természetvédelmi területekkel (5. táblázat) (II/3 Védett természeti területek és értékek tervlap).

II/1.3. Országos Ökológiai Hálózat

Egy másik jelölőkategória alapján, a természetes, illetve természetközeli élőhelyfoltok, valamint kapcsoltságuk bemutatására alkalmas Országos Ökológiai Hálózat szerint is megállapítható, hogy a vizsgált terület értékes életterekkel és magas fajgazdagsággal bír. A hálózat egyes elemcsoportjainak blokkjai (magterület, pufferterület, ökológiai folyosó), a védelem alatt álló területekhez hasonlóan, szintén nagy számban fordulnak elő a térségben (82,72%). Megfigyelhető – Magyarország és egyes kiemelt térségeinek területrendezési tervéről szóló 2018. évi CXXXIX. törvény szerint –, hogy a mag- és pufferterületek átfedésben vannak az országos védelem alatt álló területekkel, valamint a Natura 2000-es szektorokkal (II/4 Országos Ökológiai Hálózat tervlap).

II/1.4. Helyi jelentőségű védett természeti területek

Helyi jelentőségű védett területként Szilvásvár belterületi parkját és a Nagyvisnyón található Mihalovics-féle kőbányát tekinthetjük (4. táblázat) (II/3 Védett természeti területek és értékek tervlap).

Elnevezés:	Szilvásvár belterületi parkja	Mihalovics-féle kőbánya
Törzskönyvi szám:	9/15/TT/78	9/35/TT/82
Megye:	Heves	Heves
Település:	Szilvásvár	Nagyvisnyó
Védettségi szint:	helyi jelentőségű	helyi jelentőségű
Védelmi kategória:	TT	TT
Kiterjedése:	12,1 hektár	0,76 hektár

Ebből fokozottan védett:	0 hektár	0 hektár
Hatályba lépés éve:	1978	1982
Érintett földrészletek listája:	388/1; 388/2; 388/3; 391/1; 392/2; 404/2	063/

4. táblázat: A helyi jelentőségű védett természeti területek adatai (Forrás: INT-09)

	Terület (km ²)	Vizsgált térség területe (km ²)	Arány (%)
Országos védettségű területek:			
Bükk Nemzeti Park	59,76	207,46	28,81
Lázbérci Tájvédelmi Körzet	18,56	207,46	8,95
Fokozottan védett természetvédelmi terület	18,57	207,46	8,95
Ex-lege védett láp	0,76	207,46	0,37
Tarnavidéki Tájvédelmi Körzet	0,09	207,46	0,04
Natura 2000 hálózat:			
Natura 2000 különleges természetmegőrzési területek (SAC):	53,30	207,46	25,69
Bükk-fennsík és a Lök-völgy	36,34	207,46	17,52
Izra-völgy és az Arló-tó	4,16	207,46	2,01
Sátai Tökés-völgy	1,14	207,46	0,55
Szilvásvárad Aszaló és Szilvás-patak mente	1,84	207,46	0,89
Borsodbótai Kotyindó-tető	1,34	207,46	0,65
Upponyi-szoros	6,76	207,46	3,26
Csermely-patak völgye	1,72	207,46	0,83
Natura 2000 különleges madárvédelmi területek (SPA):	79,78	207,46	38,46
Bükk-hegység és peremterületei	79,78	207,46	38,46
Nemzeti Ökológiai Hálózat:	171,62	207,46	82,72
magterület	96,43	207,46	46,48
ökológiai folyosó	59,15	207,46	28,51
pufferterület	16,04	207,46	7,73
Helyi jelentőségű védett terület:	0,13	207,46	0,06
Szilvásvárad belterületi parkja	0,12	207,46	0,06
Mihalovics-féle kőbánya	0,0076	207,46	0,0037
Országosan vagy nemzetközileg védett terület összesen:	87,21	207,46	42,0370

5. táblázat: Az Észak-Bükk térség védett területeinek aránya (saját szerkesztésű ábra)

II/2. ZI biomassa - NDVI index

Az NDVI segítségével számértékkel jellemezhetővé vált a növényzet léte és biológiai aktivitása. A vörös és közeli infravörös hullámhossztartományban, műholdfelvételen rögzített sugárzás sajátosságai alapján 4 térkép készült a mintaterületről: raszteres NDVI, területhasználati foltok NDVI átlaga, NDVI erdő értékelés és NDVI gyepterület értékelés.

A raszteres NDVI alapján Szilvásvárad és Nagyvisnyó déli része, Nekézseny és Csermely északi része, valamint Farkaslyuk külterületei emelkednek ki, magas és nagyon magas értékkel. A középső települések, főként a települések magjai és környezetük mentén alacsony értéket mutat. A területhasználati foltok átlaga alapján szintén a korábban említett négy település emelkedik ki. Ezen

térkép rámutatott arra, hogy több település (Csokvaomány, Csermely, Nekézseny és Szilvásvárad) esetében is található 1-4 km² közé tehető olyan terület, amely nem borított növényzettel. NDVI erdő értékelés alapján a települések peremterületei mentén elhelyezkedő erdőterületek magas, míg a vizsgálati terület középső részén található erdők alacsony értékűek. Az NDVI gyepterület értékelés alapján a Szilvásvárad, Nagyvisnyó és SÁta déli részein, Farkaslyuk középső részein és Csokvaomány nyugati és keleti részén lelhetők fel a magasabb értékű gyepterületek (II/5 NDVI értékelés tervlap).

II/3. A zöldinfrastruktúra elemek állapota, természetessége, multifunkcionalitása, értékessége

A zöldinfrastruktúra elemek állapota, természetessége, multifunkcionalitása és értékessége során számos tényező vizsgálatra és értékelésre került, így egy komplex, több komponensből álló mutató alakult ki. Az értékelés alapját a természeti örökség elemek (elsősorban a felszínformák, az élőhelyek, az élővilág és a táji értékek) sűrűsödése, a védett természeti területek előfordulása, a mintaterületen előforduló talajtípusok és lejtőkiettségek, úthálózat-gyep és szántó-vizes területek elhelyezkedése, valamint az erdő területek természetessége adta. Az úthálózat és gyepterületek során veszélyeztetett gyepterület kategóriába azon gyepterület került, mely az úthálózat 30 m-es környezetében helyezkedik el. A vizes élőhely értékelése során veszélyeztetett kategóriába azon vizes élőhely tartozik, amely közvetlenül szántófölddel érintkezik. Az erdő területek természetessége hat fokos (természetes erdő, természetszerű erdő, származék erdő, átmeneti erdő, kultúrerdő, faültetvény) értékelési szempontrendszer alapján került meghatározásra.

A vizsgálat és értékelés során a mintaterületet QGIS térinformatikai szoftver segítségével került elemzésre, mely során a terület 500x500m-es raszterhálós felosztást kapott. Az 500x500m-es raszter adta a vizsgálat és értékelés alapegységét. Az egyes 500x500m-es alapegységek, az értékelési szempontok után 0-11-ig terjedő skálán kerültek osztályozásra (II/6 Zöldinfrastruktúra értékessége tervlap).

Az értékelés jól szemlélteti az egyes területi különbségeket. Dominánsan kiemelkedik Szilvásvárad és Nagyvisnyó déli része, ahol főként 8-nál nagyobb értékelésű zöldinfrastruktúra elem található. Ezzel szemben a mintaterület középső részén, elsősorban a belterület és a szorosan hozzátartozó egyéb hasznosítású területeken, kiugróan alacsony 1-2 közötti az érték. A mintaterület északi és keleti részén közepes a zöldinfrastruktúra közepes értékkel rendelkezik. Csokvaomány, SÁta, Nekézseny és Lénárdaróc külterületén 5-7 közötti értékű, míg a keleti részen fekvő Csermely és Farkaslyuk esetében valamivel alacsonyabb, 3-5 közé esik a zöldinfrastruktúra értékessége.

II/4. Zöldfelületek elérhetősége

Szilvásváradon és Nagyvisnyón kívül szinte minden településen találhatunk olyan természeti területeket melyek nehezen érhetőek el. A feltártság ezen turisztikailag negatívumnak minősíthető állapota leginkább a térség középső részén, Dédestapolcsány, Nekézseny, Lénárdaróc és Bükkmogyorósd tengelyében van jelen. Főként lomboserdők esetében fordul elő, hogy az egyes erdőrészek nehezen megközelíthetőek. Az elemzés során könnyen megközelíthető helyeknek minősítettük a burkolt, illetve földutaktól, turistautaktól, valamint a településektől 100 m-ig húzódó területeket. Nehezen megközelíthető zónáknak kategorizáltuk ezen elemektől a több mint 500 m-re levő területeket. A térség védett természeti területeinek feltártsága területileg egyenlőtlen, a Bükki Nemzeti Park és a Lázberci Tájvédelmi Körzet területein több országos és regionális szintű túraútvonal, valamint tanösvény is keresztülhalad. Azonban Csernely, Lénárdaróc és Csokvaomány értékes életterekkel és magas fajgazdagsággal bíró területei mindezülig feltártalanok. A turisztikai attrakciónak számító Lázberci-víztározó, valamint a szilvásvárad Nagy-tó esetében is negatívumként minősíthető az a tény, hogy az állóvizek nem járhatóak teljesen körbe lány vagy motorizált közlekedési módon. A térség természetközeli jellegének és a települési területek csekély méretének köszönhetően Farkaslyukon kívül az összes település 1 km-es vonzáskörén belül is már elérhető valamilyen természetvédelmi oltalom alatt álló terület. Ugyan Farkaslyuk területét nem érinti védett terület, de a települést szintén magas rekreációs potenciállal rendelkező erdőterületek övezik. Dédestapolcsány, Nekézseny és Lénárdaróc esetében jelent problémát a többfunkciós belterületi rekreációs területek hiánya (II/7 Zöldfelületek elérhetősége tervlap).

II/5. A zöldinfrastruktúra összekapcsoltsága

A vizsgálati terület zöldinfrastrukturális összekapcsoltsága megfelelő. Az egyes zöldinfrastruktúrát alkotó elemek kapcsoltságának mértékét az elemek közé beékelődött települési lakó területek, művi elemek és a fragmentációt is elősegítő burkolt utak, valamint a nagyparcellás szántóterületek csökkentik.

A mintaterület peremterületén húzódó erdő területek a legtöbb esetben a szomszédos települések erdő területeihez kapcsolódnak. A terület középső részén elhelyezkedő települések zöldfelületei elsősorban gyepes és cserjés társulások. A gyepes területek kapcsoltsága alacsony, jellemzően a gyepes területek között húzódó nagyparcellás szántó és lakó területek miatt.

A vizsgálati terület településeire jellemző, hogy erdő területek gyakran gyep területekkel végződnek, mely tulajdonság kedvez a kapcsoltság mértékének. Ezen kedvező tulajdonság alól Szilvásvárad és Lénárdaróc északi részei kivételek.

A kapcsoltságot elősegítő gyep, cserje vagy fasorok a mintaterület területén alacsony számban fordulnak elő. Jelentősebb fasor csak Szilvásváradon és Nagyvisnyón a Szilvás-patak mentén található (II/8 A zöldinfrastruktúra kapcsoltsága tervlap).

II/6. A zöldinfrastruktúra elemek konfliktusai, problémái

A zöldinfrastruktúra hálózatot és a térség természetvédelmi területeit érintő problémák főként a minőségi, természetes életterek vagy migrációs útvonalak hiánya, valamint a helytelen művelési ágak folytatása és a természetes élőhelyek kezelésének hiánya.

II/6.1. Vízfolyások melletti természetes pufferzóna hiánya

A közvetlen határ menti jelleg miatt a bemosódó biocid termékek, hormonok, kemikáliák jelentős negatív hatással bírnak az „ex lege” védett források és a térségben előforduló egyéb vízfolyások vízminőségére, környezetük élővilágára. A vízfolyások gyakran mezőgazdasági területeken is áthaladnak, ahol több helyen hiányzik az azokat övező védőzóna, a táblák határa egészen a vízfolyásokig nyúlnak.

II/6.2. Nagyparcellás, intenzív szántóföldi művelés az egykori hagyásfás legeltetés helyett

Csernely keleti részein megszűnt az egykori hagyásfás legeltetés, felváltották a nagyparcellás, monokultúrás mezőgazdasági területek. „Agrársivatag” nagy léptékű táblásítással, maximum löszfragmentumok, egy-egy füves mezsgye, kicsiny erdősávmaradványok, néhány facsoport, illetve a dűlőutak jelenléte jelenti a változatosságot. A tájrészlet hiába mezőgazdasági terület, biológiai aktivitás értéke a monokulturális gazdálkodásnak, vegyszerezésnek köszönhetően alacsony, csekély biodiverzitással rendelkezik. A területnek főként madárvilága szegényes és számuk alakulása az országos trendhez hasonló, folyamatos csökkenő tendenciát mutat. A jelenség főként élőhelyeik megszűnéséhez köthető. Továbbá a terület növényzettel való fedettsége a gazdálkodás jellege és a művelt növény fajtájától függően időben változókéony.

II/6.3. Klímaváltozás negatív hatása a vegetációra

A klímaváltozáshoz köthető térségi szárazodás a vizes élőhelyekre van leginkább degradáló hatással (pl. láprétek kiszáradása), de egyéb élőhelyekre nézve is veszélyeztető tényező. A kedvezőtlen környezeti viszonyok miatt több védett növény (pl. *Cypripedium calceolus*) állománycsökkenése majd teljes kipusztulása figyelhető meg.

II/6.4. Közlekedő sávok hiánya a térség állatai számára

A területen számos nagy-, és apróvad faj él melyek biztonságos közlekedése nem biztosított az egyes természetvédelmi, valamint fás-bokros területek között. Hiányoznak az egyes fészkelő, táplálékforrást, búvóhelyet biztosító biotópok a szántóföldi ökológiai mátrixú agrárterületeken. A nagytáblás mezőgazdasági területek, a települési területek és a vonalas infrastruktúra elemek jelentős ökológiai fragmentációt okoznak a térségben. A fragmentáció miatt kialakult szigetszerűség negatív hatással van a közösségek fennmaradására, migrációjukra. A térségben az utóbbi években feltűnő nagyvad populációk (barnamedve, eurázsiai hiúz, szürke farkas) egyedeinek vándorlását akadályozzák nagyobb mértékben a felsorolt tájelemek, ugyanis ezen állatfajok életvitele alapvetően a zavartalan, kevésbé bolygatott, természetes élőhelyekhez, főként az erdőterületekhez kötődik. Mivel nagy helyigényűek és állandóan mozgásban lévő állatokról van szó, így szükséges lenne vonulási útvonalakat biztosítani számukra a vizsgált térség középső részén is, amely erdőterületekben szegény.

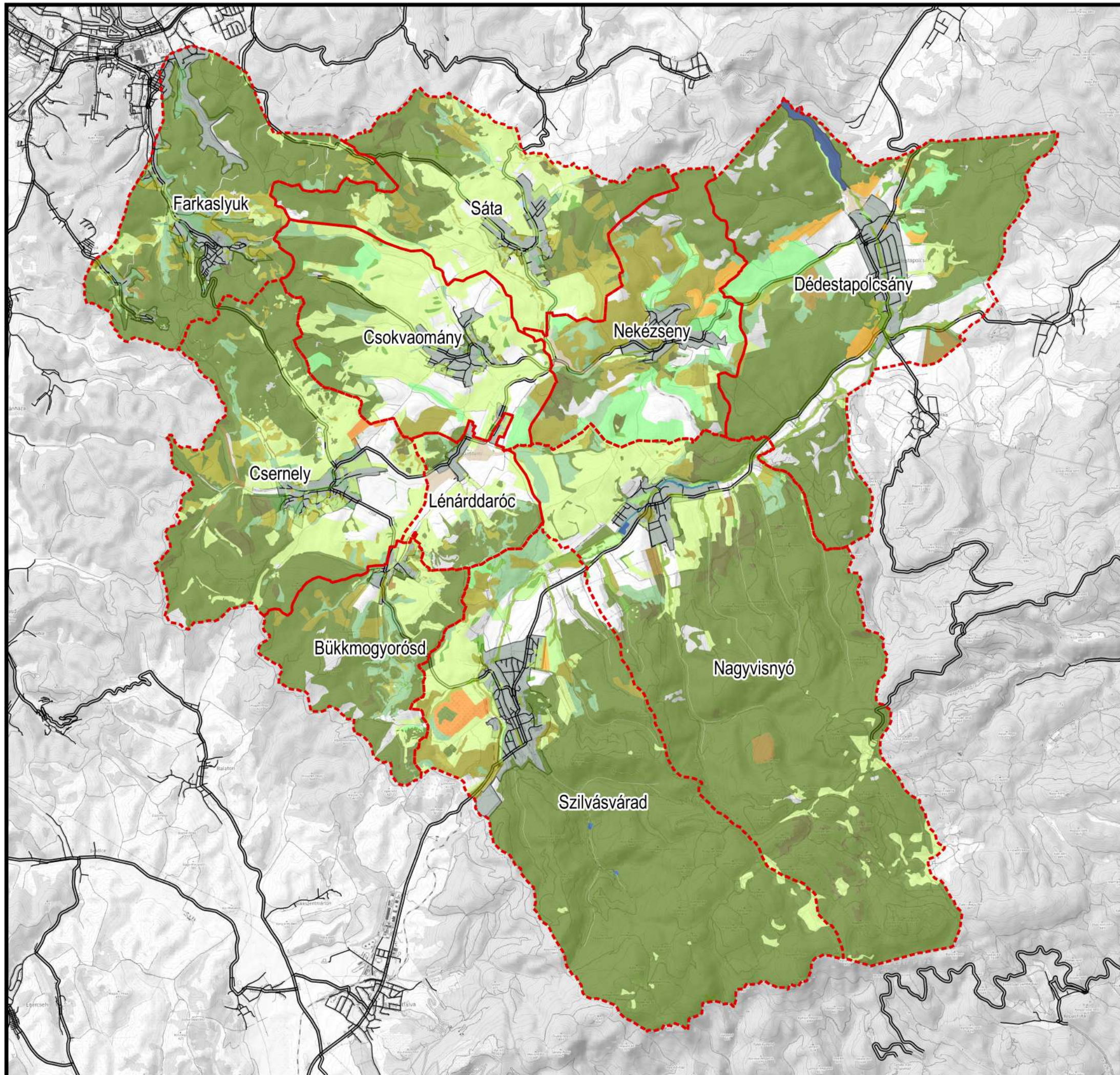
Továbbá, a Csernely, Lénárdaróc és Csokvaomány közigazgatási területén található ökológiai magterületek körül hiányzik az ezek védelmét, a rájuk ható negatív hatások mérséklését, akadályozását ellátó ökológiai pufferterületek.

II/6.5. Inváziós fajok jelenléte, terjedése

A felhagyott, és a vad által bolygatott területeken folyamatos az inváziós növények térhódítása. Az akác foltok felől a fehér akác (*Robinia pseudo-acacia*), és gyalogakác (*Amorpha fruticosa*) sarjak terjedése, avartüzek után magról kelése jelent veszélyeztető tényezőt a fűszáraz gyepek számára. A láprétek esetén a szegélyekben tömegessé váló kanadai aranyvessző (*Solidago canadensis*) más kedvezőtlen hatások (pl. kiszáradás) hatására jelenik meg. Őshonos invazív fajokat illetően, a fűszáraz gyepek erodált, zavart foltjaiban a fenyérfű (*Andropogon ischaemum*) és a siskanádtippán (*Calamagrostis epigejos*) szaporodása a jellemző, mely általános leromláshoz, fajszegényedéshez vezethet. A tömegessé váló invazív fajok a közutak melletti jelenléte közlekedésbiztonsági szempontból nézve is negatívumnak, balesetveszélyesnek minősíthetők, az utakra sok helyen belógó növényzet csökkenti a láthatósági viszonyokat. A vizsgált tájrészleten több helyen is előfordulnak akác, illetve túlevelű ültetvények. Ezek az erdők általában az adott tájegységben nem őshonos fajokból állnak, általában egy, maximum kettő növényi színttel rendelkeznek, intenzíven művelt faállományok, természetvédelmi jelentőségük kicsi, nem alakultak ki bennük összetett életközösségek.

Észak-Bükk térség tájvédelmi és tájfejlesztési tanulmányterve

II/1 A biotópálózat elemei

Jelmagyarázat

közigazgatási határ

belterület

Burkolt tutak

Főútvonal

Lakó út

Tömszerű (kiterjedt) elemek

száraz gyepek

cserjésedő gyepek

cserjés terület

nagyüzemi gyümölcsös

halastó

kisüzemi gyümölcsös

nedves gyepek

hagyásfás legelő

nádas, gyékényes, sásos

lág, vizsnyós, mocsaras

víztározó

lomboserdő

tűlevelű erdő

elegyes erdő

ültetvény erdő

Pontszerű ("hídállás") elemek

facsoport

Vonalas (összekötő) elemek

út menti erdősáv

mezővédő erdősáv

galériaerdő

fasor

vízfolyás

M = 1 : 75 000

0 1 2 3 4 5 km

Észak-Bükk térség tájvédelmi és tájfejlesztési tanulmányterve

II/2 A zöldinfrastruktúra térségi elemei

Jelmagyarázat

 közigazgatási határ

 belterület

Burkolt utak

 Főútvonál

 Lakó út

Külterületi ZI elemek

 száraz gyepl

 cserjésedő gyepl

 cserjés terület

 nagyüzemi gyümölcsös

 facsoport

 út menti erdősáv

 mezővédő erdősáv

 halastó

 kisüzemi gyümölcsös

 galériaerdő

 faszor

 nedves gyepl

 hagyásfás legelő

 nádas, gyékényes, sásos

 vízfolyás

 láp, vizsnyós, mocsaras

 víztározó

 elegyes erdő

 ültetvény erdő

 lomboserdő

 túlevelű erdő

Belterületi ZI elemek

 kert

 zártkert

 temető

 sport- és rekreációs terület

 kastélykert

M = 1 : 75 000

0 1 2 3 4 5 km

Szent István Egyetem
Tájépítészeti és Településtervezési Kar
Tájépítész MSc II. Évfolyam
2020. május

Észak-Bükk térség tájvédelmi és tájfejlesztési tanulmányterve

II/3 Védett természeti területek és értékek

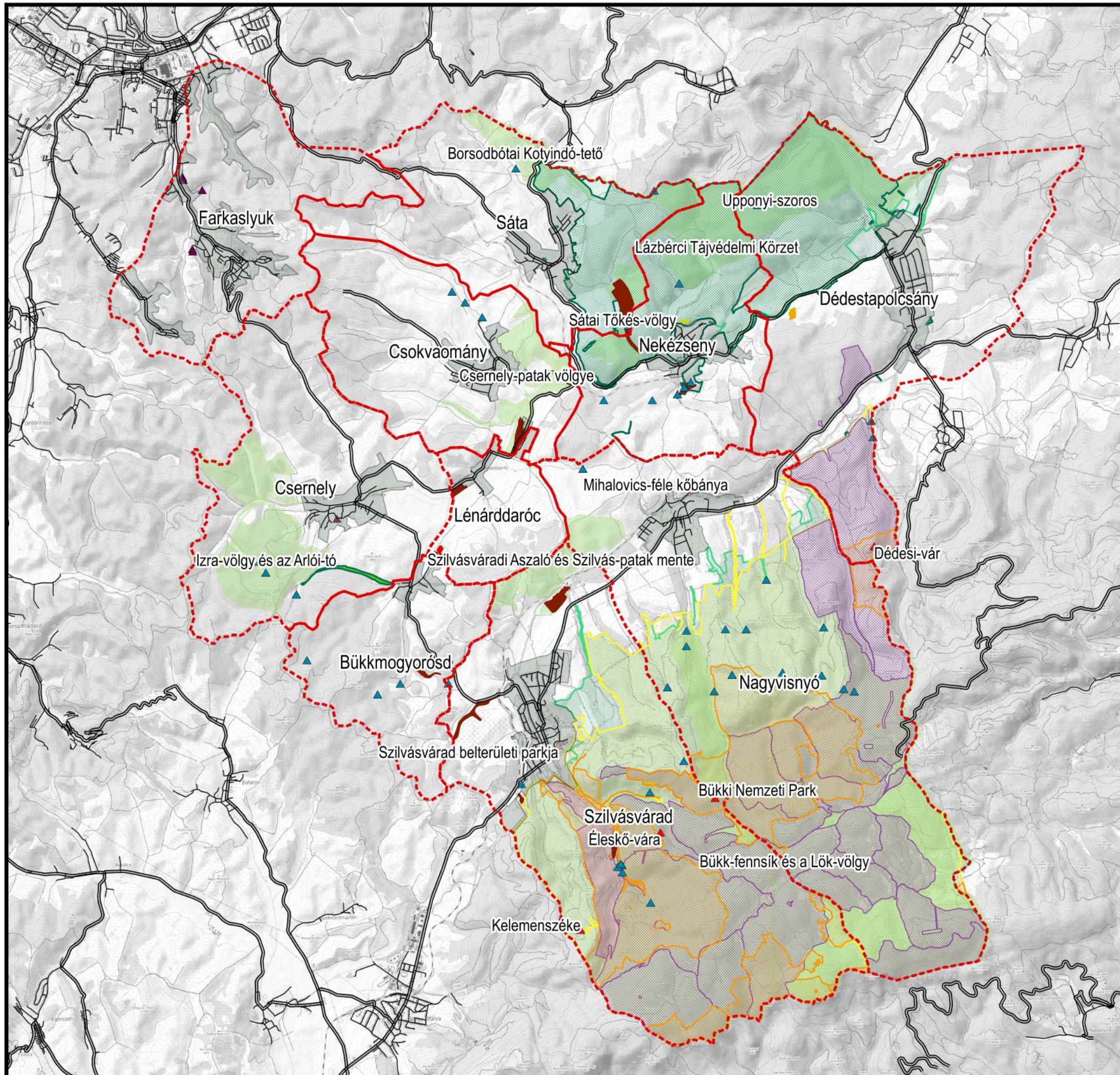
Jelmagyarázat

- Közigazgatási határ
- Burkolt tutak**
- Főútvonal
- Lakó út
- Belterület
- ▲ Ex lege védett források
- ▲ Ex lege védett barlangok
- ▲ Ex lege védett földvárak
- ▲ Helyi védett természeti terület, érték
- Nemzeti park
- Tájvédelmi körzet
- Fokozottan védett természetvédelmi terület
- Barlangok felszíni védőövezete
- Védett földtani alapszelvény
- Védelemre tervezett földtani alapszelvény
- Ex lege védett lápok
- Natura 2000 különleges természetmegőrzési területek
- Natura 2000 különleges madárvédelmi területek (SPA)

M = 1 : 75 000

Szent István Egyetem
Tájépítészeti és Településtervezési Kar
Tájépítész MSc II. Évfolyam
2020. május

Észak-Bükk térség tájvédelmi és tájfejlesztési tanulmányterve

II/4 Országos Ökológiai Hálózat

Jelmagyarázat

 Közigazgatási határ

Burkolt utak

 Főútvonal

 Lakó út

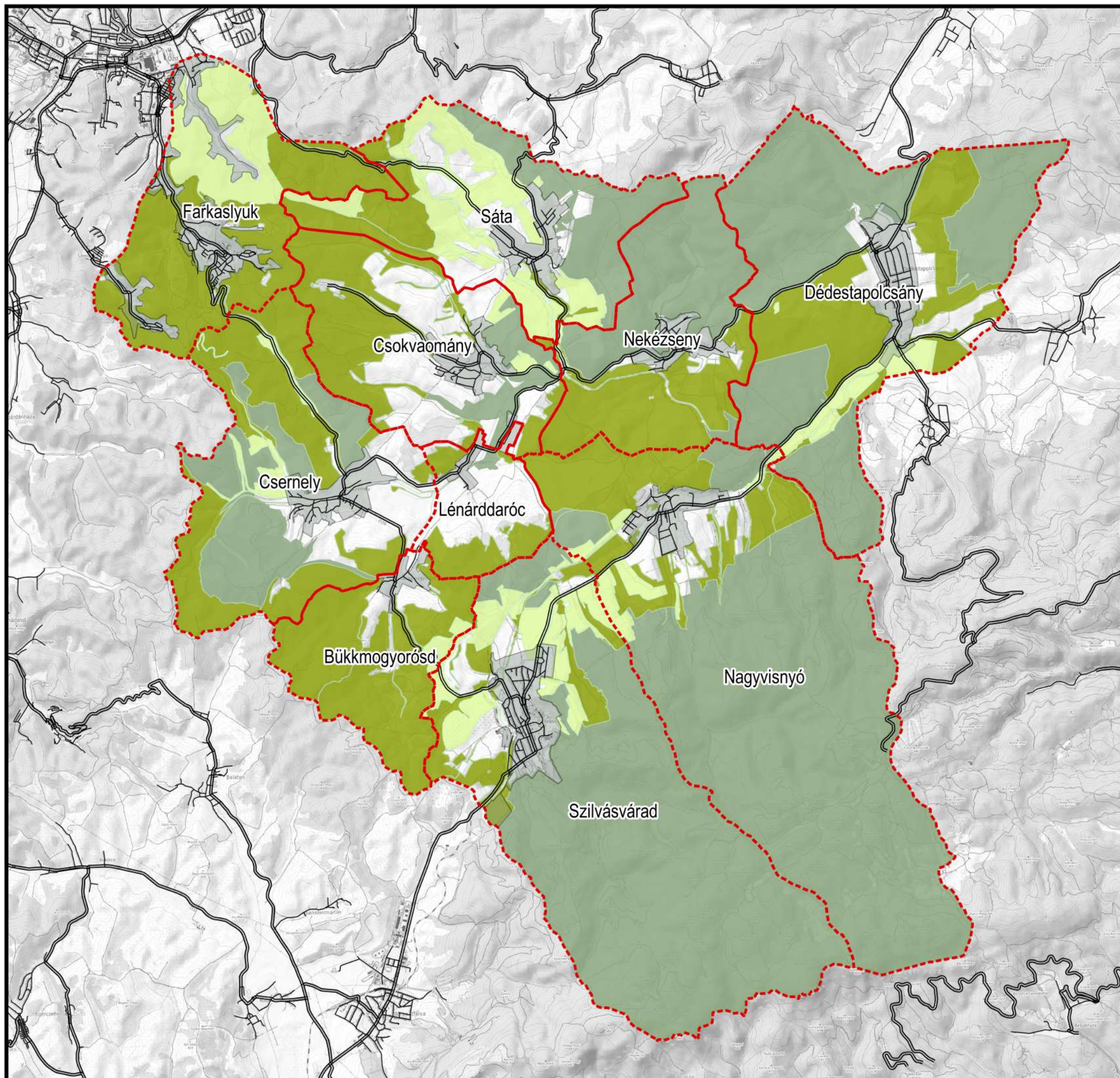
 Belterület

Országos Ökológiai Hálózat

 ökológiai folyosó

 puffterület

 magterület

M = 1 : 75 000

Szent István Egyetem
Tájépítészeti és Településtervezési Kar
Tájépítész MSc II. Évfolyam
2020. május

Észak-Bükk térség tájvédelmi és tájfejlesztési tanulmányterve

II/5 NDVI értékelés

Az NDVI értékelés három év egy-egy nyári időpontjában (jún-júl-aug) készített felvétel átlagából tevődik össze.
(2015.07.05., 2017.08.11., 2019.06.30.)

Jelmagyarázat

--- Település közigazgatási határa

Raszteres NDVI

- Nagyon alacsony
- Alacsony
- Közepes
- Magas
- Nagyon magas

Területhasználati foltok NDVI átlaga

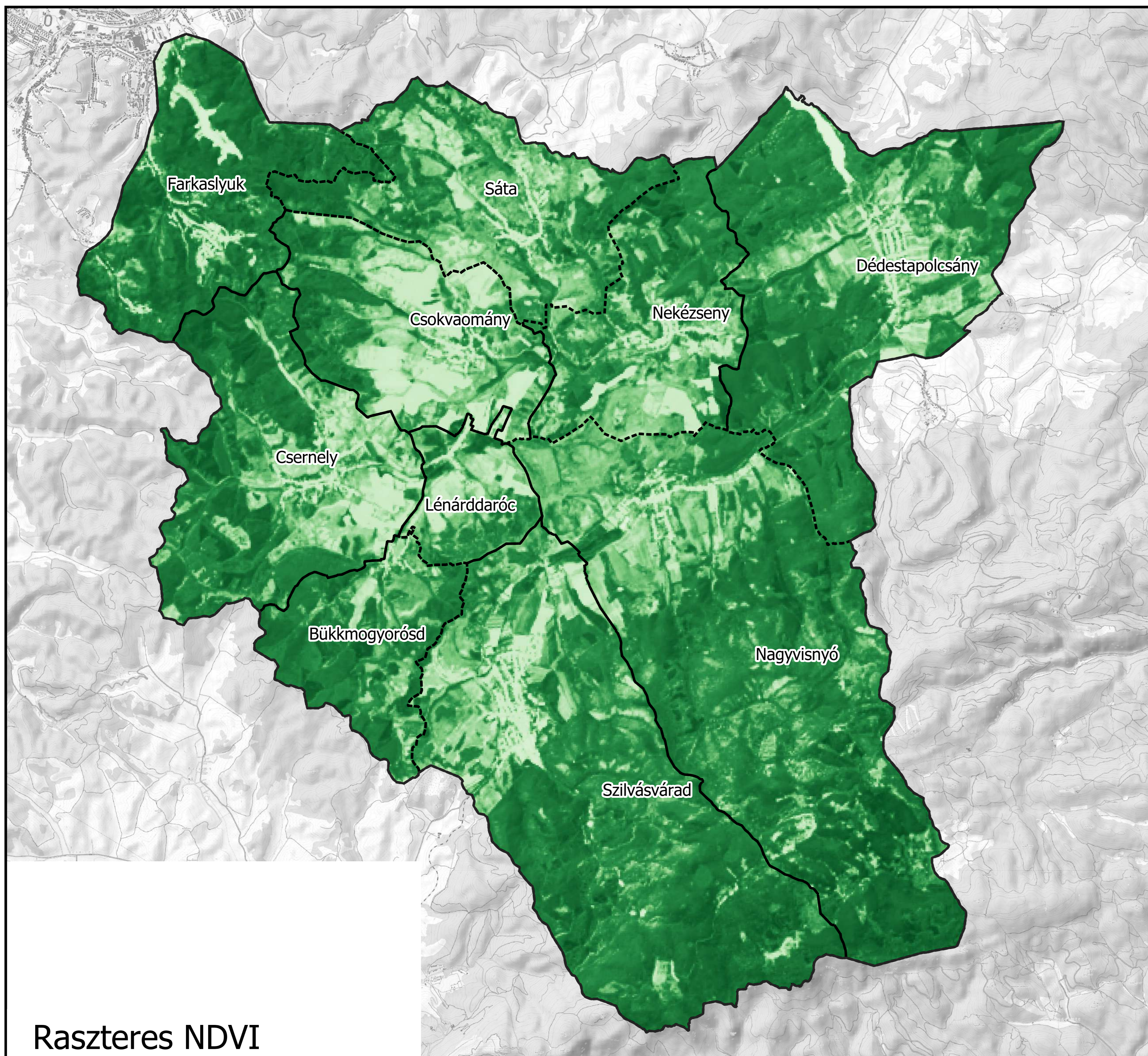
- Nincs növényzet
- Nagyon alacsony
- Alacsony
- Közepes
- Jó
- Magas
- Nagyon magas

NDVI Erdő értékelés

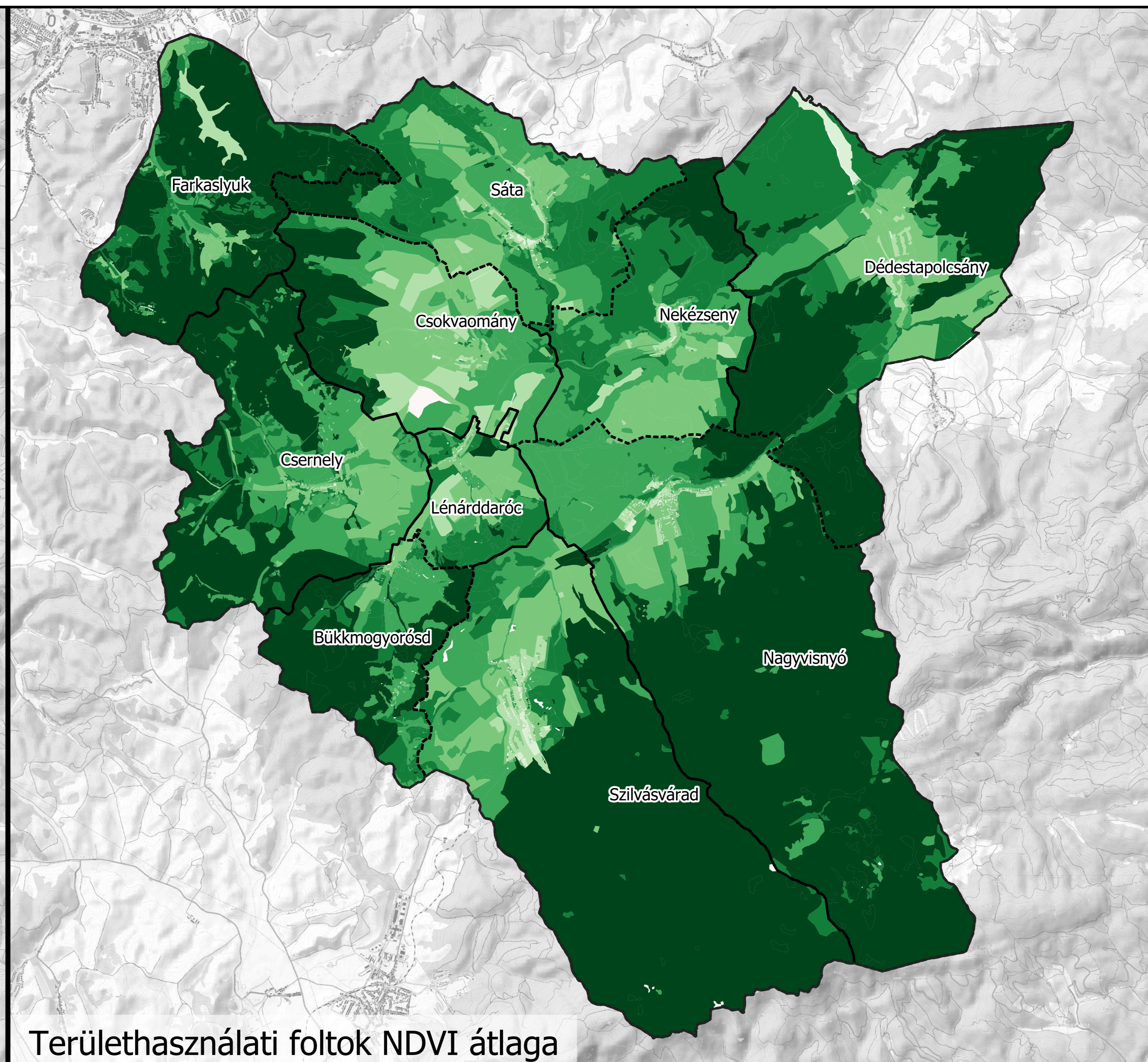
- Alacsony érték
- Magas érték

NDVI Gyep értékelés

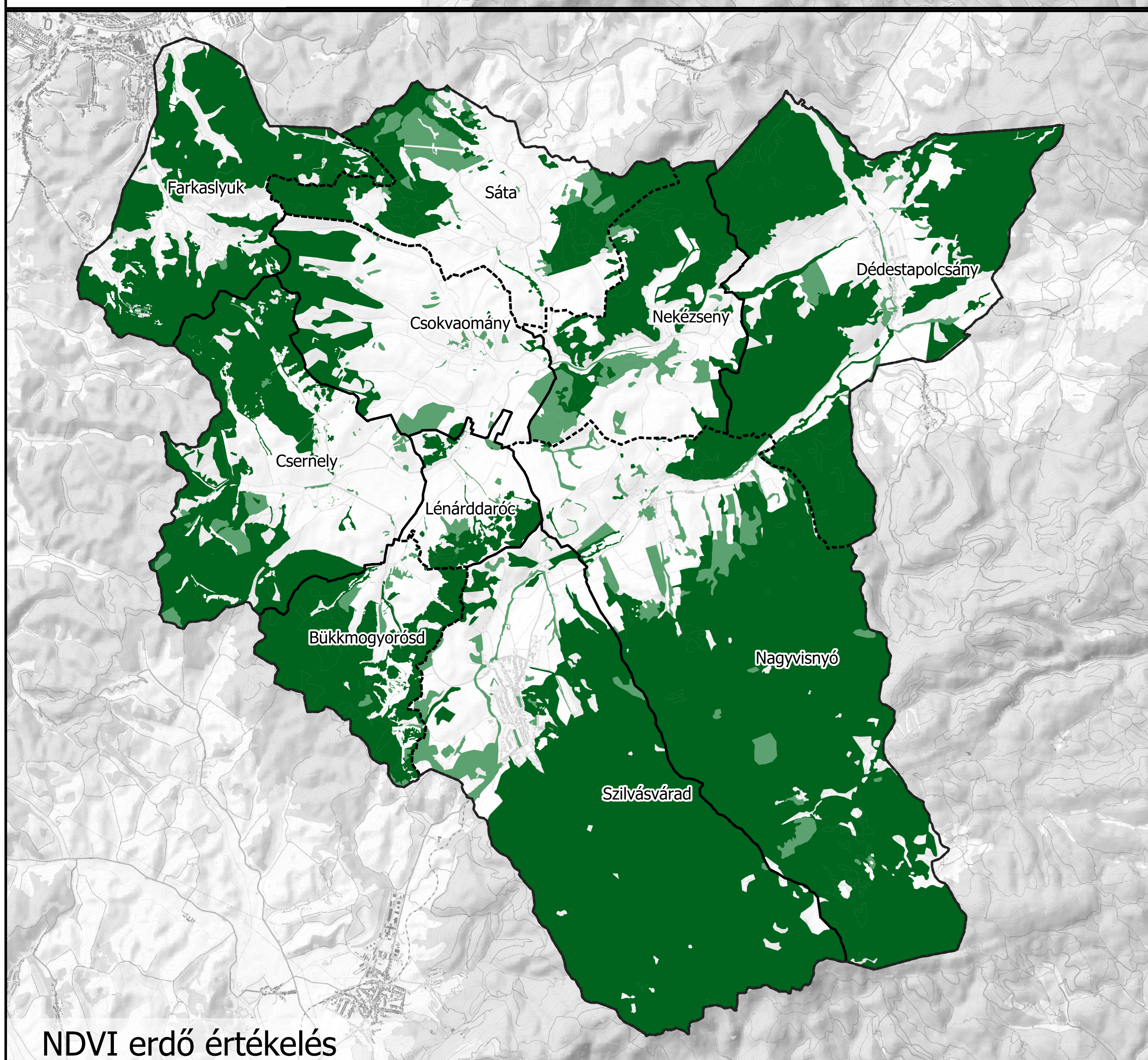
- Alacsony érték
- Magas érték

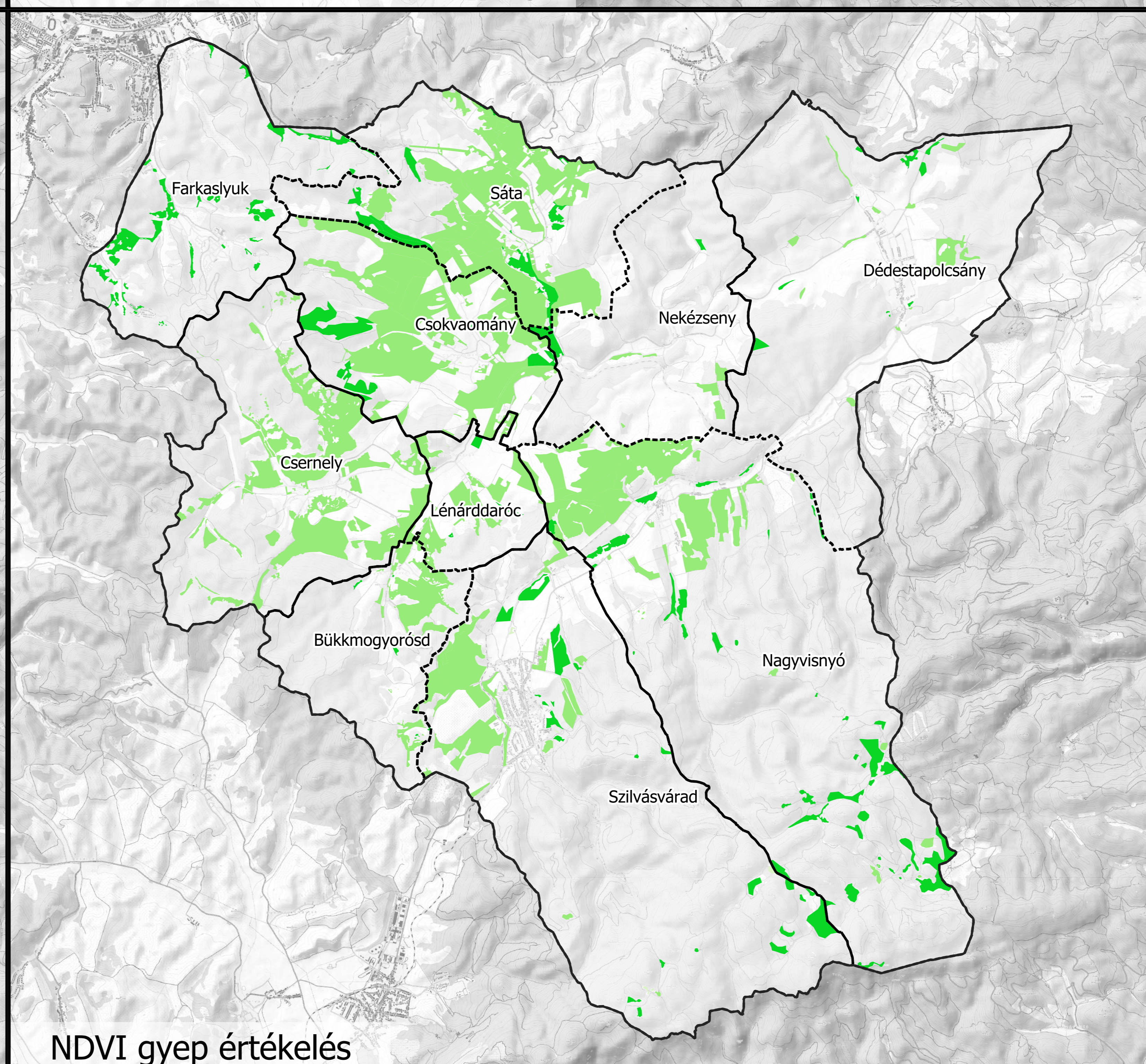
Raszteres NDVI

Területhasználati foltok NDVI átlaga

NDVI erdő értékelés

NDVI gyepek értékelés

M = 1 : 50 000

Észak-Bükk térség tájvédelmi és tájfejlesztési tanulmányterve

II/6 Zöldinfrastruktúra értékessége

Jelmagyarázat

- Tervezési terület határ
- Település közigazgatási határ

Zöldinfrastruktúra értékessége

- 0.0 - 1.0
- 1.0 - 2.0
- 2.0 - 3.0
- 3.0 - 4.0
- 4.0 - 5.0
- 5.0 - 6.0
- 6.0 - 7.0
- 7.0 - 8.0
- 8.0 - 9.0
- 9.0 - 10.0
- 10.0 - 11.0

M = 1 : 75 000

Szent István Egyetem
Tájépítészeti és Településtervezési Kar
Tájépítész MSc II. Évfolyam
2020. Május

Észak-Bükk térség tájvédelmi és tájfejlesztési tanulmányterve

II/7 Zöldfelületek elérhetősége

Jelmagyarázat

- közigazgatási határ
- jól megközelíthető helyek (<100m)
- nehezen megközelíthető helyek (500m <)
- belterület

Burkolt utak

- Főút
- Lakó út

Túraútvonalak

- túraútvonal
- kerékpárút
- Kék Túra

Külterületi ZI elemek

  száraz gyeplépcső	 lág, vizenyős, mocsaras
  cserjés terület	 víztározó
  nagyüzemi gyümölcsös	 elegyes erdő
  facsoport	 ültetvény erdő
  út menti erdősáv	 lomboserdő
  mezővédő erdősáv	 túlevelű erdő
  halastó	Belterületi ZI elemek
  kisüzemi gyümölcsös	 kert
  galériaerdő	 zártkert
  fasor	 temető
  nedves gyeplépcső	 sport- és rekreációs terület
  hagyásfás legelő	 kastélykert
  nádas, gyékényes, sásos	
  vízfolyás	
  lág, viznyős, mocsaras	
  víztározó	

Észak-Bükk térség tájvédelmi és tájfejlesztési tanulmányterve

II/8 A zöldinfrastruktúra kapcsoltsága

Jelmagyarázat

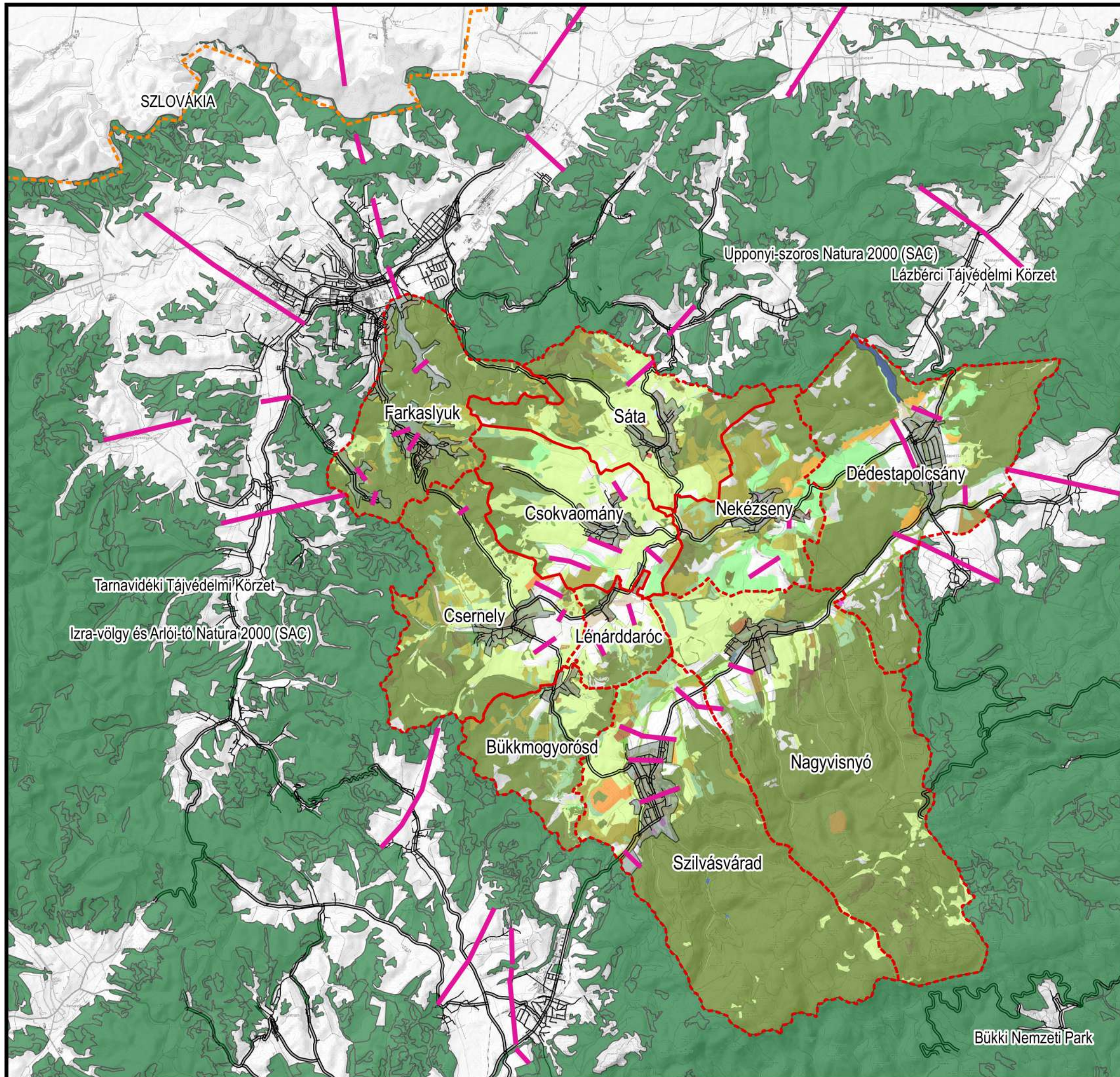
- országhatár
- közigazgatási határ
- belterület
- Burkolt tutak**
- Főútvonal
- Lakó út
- kapcsolat hiánya
- erdők és természetközeli területek
- Külterületi ZI elemek**
- száraz gyepek
- cserjésedő gyepek
- cserjés terület
- nagyüzemi gyümölcsös
- halastó
- kisüzemi gyümölcsös
- fásor
- nedves gyepek
- hagyásfás legelő
- nádas, gyékényes, sásos
- vízfolyás
- láp, vizsnyós, mocsaras
- víztározó
- facsoport
- út menti erdősáv
- mezővédő erdősáv
- galériaerdő
- fásor
- lomboserdő
- túlevelű erdő
- elegyes erdő
- ültetvény erdő
- Belterületi ZI elemek**
- kert
- zártkert
- temető
- sport-, és rekreációs terület
- kastélykert

M = 1 : 100 000

0 1 2 3 4 5 km

Szent István Egyetem
Tájépítészeti és Településtervezési Kar
Tájépítész MSc II. Évfolyam
2020. május

III. Örökségvédelem – vizsgálat, értékelés

A természeti és kulturális örökségeket tárgyaló fejezet öt fő részre tagolódik: térségi tájalakulás, történeti tájváltozási folyamatainak feltárása; a térség táji örökségének vizsgálata örökségfeltár számbavétele és elemzése; a tájkaraktert formáló, tájjelleg adó örökségelemek jelenlétének vizsgálata; tájkarakterek lehatárolása, valamint a nagyvadak jelenlétére utaló nyomok kutatása a történeti forrásokban. Az elkészített örökségfeltár bemutatása, nyilvánossá tétele hozzájárulhat a helyi identitás erősítéséhez, valamint a szellemi örökség megőrzéséhez is. Az elvégzett tájtörténeti elemzések (az 1780-as évektől napjainkig) alapján meg tudható, melyek a korábbi tájhasználatok és tájelemek, amelyek mára részben, vagy teljesen eltűntek a területről.

A történeti térképek elemzése rámutat azokra a tájelemekre, területhasználatokra, melyek az évszázadok alatt is fennmaradtak, így bizonyítják állandó létjogosultságukat a Bükki hátság területén. A vizsgálatok során kirajzolódnak azok a negatív tájváltozási tendenciák is, amelyek a tájat veszélyeztetik. A táj karakterét adó természeti és kulturális örökségcsoportok térbeli mintázatának és a tájkarakterterületeknek a meghatározása a tájvédelmi és –kezelési javaslatok, valamint a turisztikai fejlesztések (pl. tematikus túraútvonalak) megalapozását szolgálja. Az elemzések választ adnak arra is, hogy mely sajátságok, karakterjegyek azok, amik egyedivé teszik a térséget.

Módszertan

A táji örökség védelmével foglalkozó munkarészt öt fő részre osztottuk. A térségi tájalakulást, történeti tájváltozási folyamatokat a katonai felmérések, topográfiai és kataszteri térképek elemzésével tártuk fel, majd a jelenlegi állapot meghatározásához Google Earth Satellite műholdfelvételeket alkalmaztunk. A térképek feldolgozásához térinformatikai módszereket használtunk. A történeti térképek elemzésével feltártuk a térség területfelhasználásaiban bekövetkezett változásokat és a sorsfordító tájalakító tényezőket.

Az Észak-Bükk térségre jellemző a nagyvadak jelenléte, melynek történeti hátterét is vizsgáltuk. A korabeli országleírásokból, településleírásokból, valamint a katonai felmérések felirataiból számos információt gyűjtöttünk a térségben élő nagyvadak múltjáról.

A stabil tájhasználatok meghatározásával a Második Katonai Felmérés (kb. 1840) óta változatlan, értéket képező és védendő területhasználatait emeltük ki. Hasonló módszerrel határoztuk meg a meglévő történeti fasorokat is, melyek nem csak történeti tájelemként, de a vonalas zöldinfrastruktúra fontos elemeként is megjelentek, illetve megjelennek a térségben.

A második részben az Észak-Bükk térség természeti és kulturális örökségeit tártuk fel. Ehhez a vizsgálathoz is térinformatikai módszert alkalmaztunk, létrehoztunk egy térinformatikai adatbázist. A térség összes táji örökségéről készítettünk egy örökségfeltár, melyben jellegük/típusuk szerint csoportosítottuk az örökségelemeket. A védett természeti, a régészeti és a műemléki örökségelemeket is vizsgáltuk, melyek sűrűsödéséről térképes elemzést is végeztünk. Az egyedi tájértékeket külön kategóriaként kezeltük, melyről szintén készült sűrűsödési térkép. A térség hat időállapotában felmért örökségelemek közül meghatározásra kerültek a mára már eltűnt elemek.

A térség tájkaraktert formáló, tájjellegadó örökségeleinek jelenlétét is feltártuk. Ebben a fejezetben a meghatározó domborzati adottságokat, mint a hegyvidéki és örökerdő jelleg és a hozzá kapcsolódó földtani értékeket vizsgáltuk. Továbbá a szőlőtermesztési, gyepgazdálkodási és az állattartással, bányászattal és mészegetéssel kapcsolatos hagyományokat tártuk fel. A térség szakrális elemeit is meghatároztuk. A területen található várakat, kúriákat, kastélyokat is feltérképeztük, feltártuk történetüket és jelenlegi helyzetüket. Az épített örökség vizsgálatakor kiemelt hangsúlyt helyeztünk a népi építészet jelentőségére. A tájképi értékek jelentőségét a tájban láthatósági vizsgálat alapján határoztuk meg. Ezt a vizsgálatot nem terepen, hanem térinformatikai módszerrel végeztük el. Az értéksűrűsödési vizsgálatok és a domináns tájhasználatok alapján határoztuk le a tájra jellemző tájkarakter területeket.

III/1 Térségi tájalakulás, történeti tájváltozási folyamatok

III/1.1 Területhasználat-változási folyamatok

Az Észak-Bükk térség területhasználati változásait a történeti térképek elemzésével tártuk fel. Hat időállapotban vizsgáltuk a területet, melyhez az Első Katonai Felmérés (1784), a Második Katonai Felmérés (1858) és a Harmadik Katonai Felmérés (1883) szelvényeit használtuk. Ez utóbbit az 1890-91 között készült kataszteri felméréssel vetettük össze, a pontosabb meghatározás érdekében. Továbbá használtuk a Magyarország Katonai Felmérése térképet, mely 1941-ben készült, valamint az 1990-99 között felmért Topográfiai Térképsorozatot is. A jelenlegi területhasználatokat a Google Satellite és OpenStreetMap műholdfelvételek alapján készítettük el. A területhasználatok digitalizálását követően diagramokon ábráztuk a tájváltozás folyamatait és a térség népességszámának változását (15. és 16. ábra).

Az **Első Katonai Felmérés** 1784-ben készült a térségre. A térképet elemezve jól látható, hogy a térség területhasználati eloszlását tekintve kimagaslik az erdőterületek aránya (54,2%), mely leginkább a terület elhelyezkedéséből (Északi-középhegység, ezen belül a Bükk-vidék) adódik (1. ábra). Különösen

Szilvásvár és Nagyvisnyó déli részén jól érzékelhetőek a Bükk-hegység vonulatai. A szántóterületek aránya (29,6%) még szintén dominánsnak tekinthető. Nagy kiterjedésű gyepterületek nem jellemzőek a térségre, inkább a vízfolyásokat kísérve fordulnak elő (11%). A hegyek láncolataiban eredő számos forrásnak köszönhetően, a térség ebben az időben meglehetősen gazdag vízfolyásokban, legjelentősebb a Csernely-patak. Különösen ezen vízfolyások mentén alakultak ki vizenyős, mocsaras, vízjárta területek (2,2%). A térség adottságait kihasználva a déli fekvésű lejtőkön ebben az időben jelentősek a szőlőterületek (1,9%), melyek általában a települési területektől távolabb helyezkednek el. (III/1 *Területhasználatok és pontszerű elemek az I. katonai felmérés idején tervlap*)

A települési területek (0,6%) általában a környező hegyek lábánál, azok medencéjében helyezkednek el, ekkor még a ma létező települések nagy része több kisebb községként létezett, melyek fokozatosan összeolvadtak, a növekedés következtében. Erre a települések összetett nevei is emlékeztetnek, mint Lénárdaróc (“Lénárt” + “Darócz”), Csokvaomány (“Csokva” + “Ómány”), Dédestapolcsány (“Dédes” + “Tapolcsan”) (VÁLYI, 1796).

A **Második Katonai felmérésen**, mely 1858-ban készült a térségre, látható, hogy a térség vizsgált tíz jelenlegi települése közül kilencnek a magja már akkor is megvolt, pár lakóépület, illetve templom alkotta őket. A terület 29,9%-a rendszeres szántóföldi művelés alatt állt, ez adta a XIX. században a domináns tájhasználatot. A korabeli településleírásokból (VÁLYI, 1796; FÉNYES, 1851; BOROVSZKY, 1896) megtudhatjuk, hogy szántóföldi növényeket tekintve a gabonafélék közül búzát, rozst, árpat és kukoricát, a gumós növények közül krumplit, a takarmánynövények közül pedig zabot és kenderet termesztettek a nagy- és kistáblás szántóföldeken. A vizsgált terület kétharmadát erdő borította. Jelentős erdősülés a térség déli és nyugati részén figyelhető meg legnagyobb kiterjedésben. Nagyvisnyó, Szilvásvár, Farkaslyuk és Dédestapolcsány esetében a települések több mint 55%-át alkotja erdő, dominánsan jelenik meg. A terület erdőtársulásai többnyire bükkösök és tölgyesek voltak. A vizsgált terület 5,8%-a gyepterület, rétként és legelőként hasznosították, szarvasmarhát, lovat, juhot, illetve kecskét legeltettek rajtuk. A legnagyobb legelők Sánta és Bükkmogyorósd közigazgatási területén voltak. 1885-ben megjelent a filoxéra, amely az évek során folyvást súlyosabb károkat okozott a szőlőterületeken, egyre kevesebb szőlős maradt. Ahogy Szendrei János a *Miskolc története és egyetemes helyirata II.* című könyvében írja – „a nyári vizsgálat alkalmával a Bedeg-völgyi hegyen Taszner Ferencz szőlőjében a pusztító rovar jelenléte megállapított” (SZENDREI, 2012). A felhagyott szőlőültetvények helyét többnyire gyepeként, legeltetés vagy kaszálás céljából, illetve helyenként gyümölcsösként hasznosították tovább. A szőlőhegyek fokozatos eltűnéséhez nemcsak a filoxéra vész járult hozzá, hanem az a realitás is, hogy a térségben ekkor kezdődött el a kohászat és a bányászat széleskörű elterjedése. A térség nehéziparban dolgozó népessége már nem tudott a

szőlőterületeikre annyi időt, energiát fordítani, mint korábban, ezért felhagyták a szőlők művelését. (III/2 *Területhasználatok és pontszerű elemek az II. katonai felmérés idején tervlap*)

A **Harmadik Katonai Felmérés** az 1869 és 1887 közötti időszakban készült, ezen belül a vizsgált térség felmérésére 1883-ban került sor. Egyértelműen dominál az erdő területhasználat, mivel több mint a területek felét, 51,9%-ot (11180,4 ha-t) fed le. A második legnagyobb arányban a szántóterületek vannak (27,3%), ami arra utal, hogy jelentős mezőgazdasági tevékenységet végzett ebben az időszakban is a lakosság. A sorban következik a gyepterülethasználat 13,2%-kal, majd ezt követi lényegesen kisebb 2,5% aránnyal a fás legelő, illetve a gyümölcsös 2,1%-kal. A további területhasználatok közül a települések kiterjedése 1,29%, a többi területhasznosítás 1% alatti. A legnagyobb erdőterülettel rendelkező települések között szerepel továbbra is Farkaslyuk, Csernely, Bükkmogyorósd, Nagyvisnyó és Szilvásvár, illetve a szántóterületek uralják Sántát, Csokvaományt és Lénárdarócot. Ebben az időben már megjelentek a burkolt utak, azonban döntő többségben még mindig a földutak voltak jelen a térségben. A településeket összekötő utak mentén fasorok jelennek meg, a teljes területen 20 km hosszan. (III/3 *Területhasználatok és pontszerű elemek az III. katonai felmérés idején tervlap*)

Az **1941-es Magyarország Katonai Felmérésén** jól látható, hogy továbbra is a két fő területhasználat, az erdő és a szántó dominált a térségben. Az erdők aránya csökkent, noha még mindig a vizsgált területnek majdnem a felét (48,5%) erdő teszi ki, közel harmadát (29,4%) pedig a szántó. Jelentős arányú még a fás legelő (8,6%), a gyepterület (6,6%), illetve a települési terület kiterjedése az előző időállapothoz képest jelentős növekedést mutat, duplájára nő (3,5%-ra a kertek és a beépített területek együttesen). A térségen további területhasználatok is megtalálhatóak, ám ezek egyenként az összterület 1,5%-t sem fedik le (szőlő; bozótos, cserjés; vizenyős terület; bánya; tanya, major; valamint az üdülőterület). A legnagyobb kiterjedésű erdők a D-i részen található Szilvásvár és Nagyvisnyó területén, illetve Farkaslyuk és Dédestapolcsány jelentős részén is erdő található. A fás legelők, a szántóterületek és a gyepterületek nagyobb foltokban, de mozaikos elrendezésben helyezkednek el, főként a térség középső és északi részén. A két településből összenőtt falvak (Csokvaomány, Lénárdaróc, Dédestapolcsány) az 1940-es évekre már egybeolvadtak. Farkaslyuk területén ekkor még csak két nagyobb bányaterület található a jelenleginél lényegesen kisebb beépültséggel, kiterjedéssel. Dédestapolcsányon, Sántán, Csokvaományon, Lénárdarócon és Nagyvisnyón több nagyobb szőlőterület is található. Szilvásvár, Nagyvisnyó, Sánta és Nekézseny területén már megjelent a vasút is. (III/4 *Területhasználatok és pontszerű elemek az 1941-es katonai felmérésen c. tervlap*)

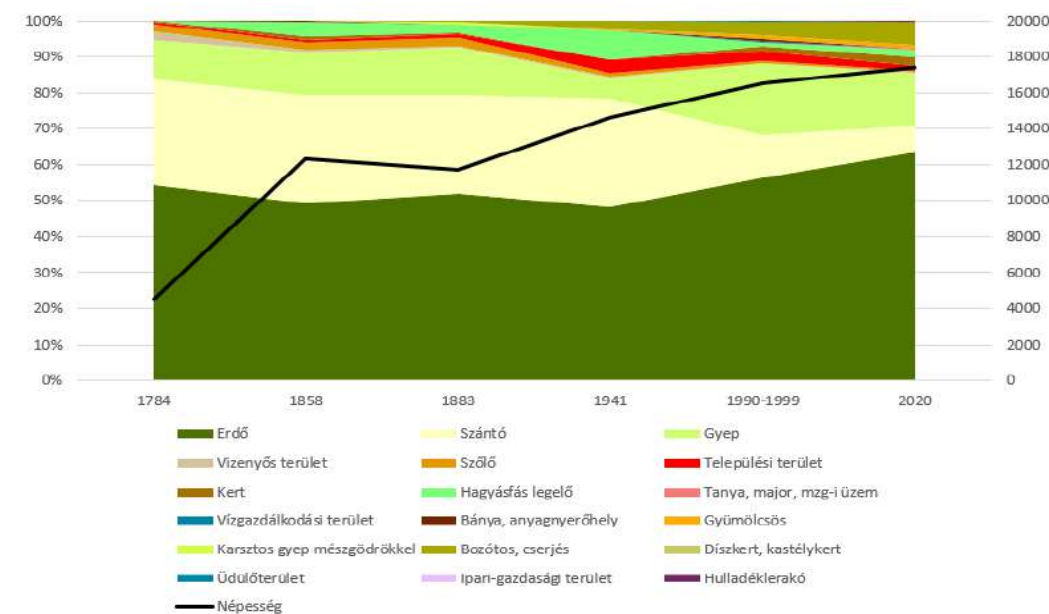
A térségre készült **Topográfiai térkép** az 1990-99 közötti időállapotot mutatja. Jól látszódik, hogy a legnagyobb arányban (56,2%) az erdő van jelen. Az erdők kiterjedése az ötven évvel korábbi időállapothoz képest növekedett, míg a szántók jelentős csökkenést mutatnak a népességszám

növekedése ellenére is. Szántóterületek főként a térség középső részén maradtak fenn, valamint a beépített területek közelében. A szántók egy része gyepé alakult át. Gyepok elszórtan találhatóak a településeken, arányuk összesen 20%, ez az érték igen magas, a gyepok jelenlegi országos átlagának a több mint duplája. Jellemzően a szántóterületek mentén jelennek meg, valamint sávokban ékelődnek be közéjük. A térképen jól látható, hogy a bozotos/cserjés foltok általában erdők mentén jelennek meg, és egyes részeik már erdőfoltokká alakultak át. Fás legelők elszórtan találhatóak a térségben, mindösszesen 1% arányban. Szőlő területek elszórtan szinte minden településen találhatóak, összesen 110 hektárnyi területen. A térség vidéki jellege miatt a kert területhasználati kategória szorosan a települések köré rendeződik, valamint gyümölcsös területek is. A legjelentősebb, 1967-ben létesült új vízgazdálkodási terület a Lázberci tározó, emellett néhány kisebb horgásztó és tározó figyelhető meg, együttesen 66 hektár kiterjedéssel. A vizenyős, mocsaras területek a korábbi állapotokhoz képest jelentősen lecsökkentek. A települési területek folyamatosan terjeszkedtek, Csokvaomány, Sata és Nagyvisnyó területe ugrásszerűen megnőtt az előző időállapothoz képest. A főutak, valamint a vízfolyások mentén figyelhető meg a növekedés, tehát jellemző az egy vagy két tengely, és az ezekből kiinduló mellékutak hálózata. A legnagyobb települési területe Szilvásvárának, a legkisebb pedig Lénárdarócnak. A térségben jelen vannak tanyás területek is, de számuk elenyésző. Megjelennek még az ipari, üdülő területek. A térképen megfigyelhetők a bányászati múlt utaló felhagyott vagy működő bányaterületek, összesen 80 hektárnyi területen, a legnagyobb méretű felhagyott bányaterület Farkaslyukon található. (III/5 Területhasználatok és pontszerű elemek az 1990-es években c. tervlap)

A **jelenlegi (2020)** területhasználatokat ábrázoló térképet a műholdas felvételek alapján készítettük el. Az alaptérkép az OpenTopoMap szürkített változata. Előzetesen 35 területhasználati kategóriát különítettünk el, majd ez alapján a kategorizálás alapján azonosítottuk be a területhasználatokat a településeken. A legkisebb térképi egység (MMU) az épületek. A területhasználatokról alapvetően elmondható, hogy a térségben a korábbi időállapotokhoz és az erdők jelenlegi országos arányához (kb. 23%) viszonyítva is igen magas az erdők aránya (63,4%), azon belül is a lombos erdőké, legnagyobb részt a tervezési terület szélső részein helyezkednek el. A fásszárú, alapvetően erdei fajokból álló területhasználatokból 10-et különböztetünk meg, a léptékeik és morfológiájuk különböző. Nagy területi kiterjedésűek a lombos erdő, a tűlevelű erdő, az elegyes erdő, az ültetvény erdő és a vágásterület kategóriák, melyeket *Az erdőterületek természetessége* és a *Jelenlegi területhasználatok c. tervlap*okon ábrázoltunk. Vonalas jellegűek a galériaerdő az út menti erdősáv, a mezővédő erdősáv és a fasor kategóriák. Végül kis kiterjedésű, csoportos jellegű a facsoport kategória. A térség középső részein a gyep aránya magas (14,6%), összesen négy gyep típusú területhasználatot különítettünk el. A kis- és nagytáblás szántók a belterületek környezetében koncentrálnak, településenként változó arányban

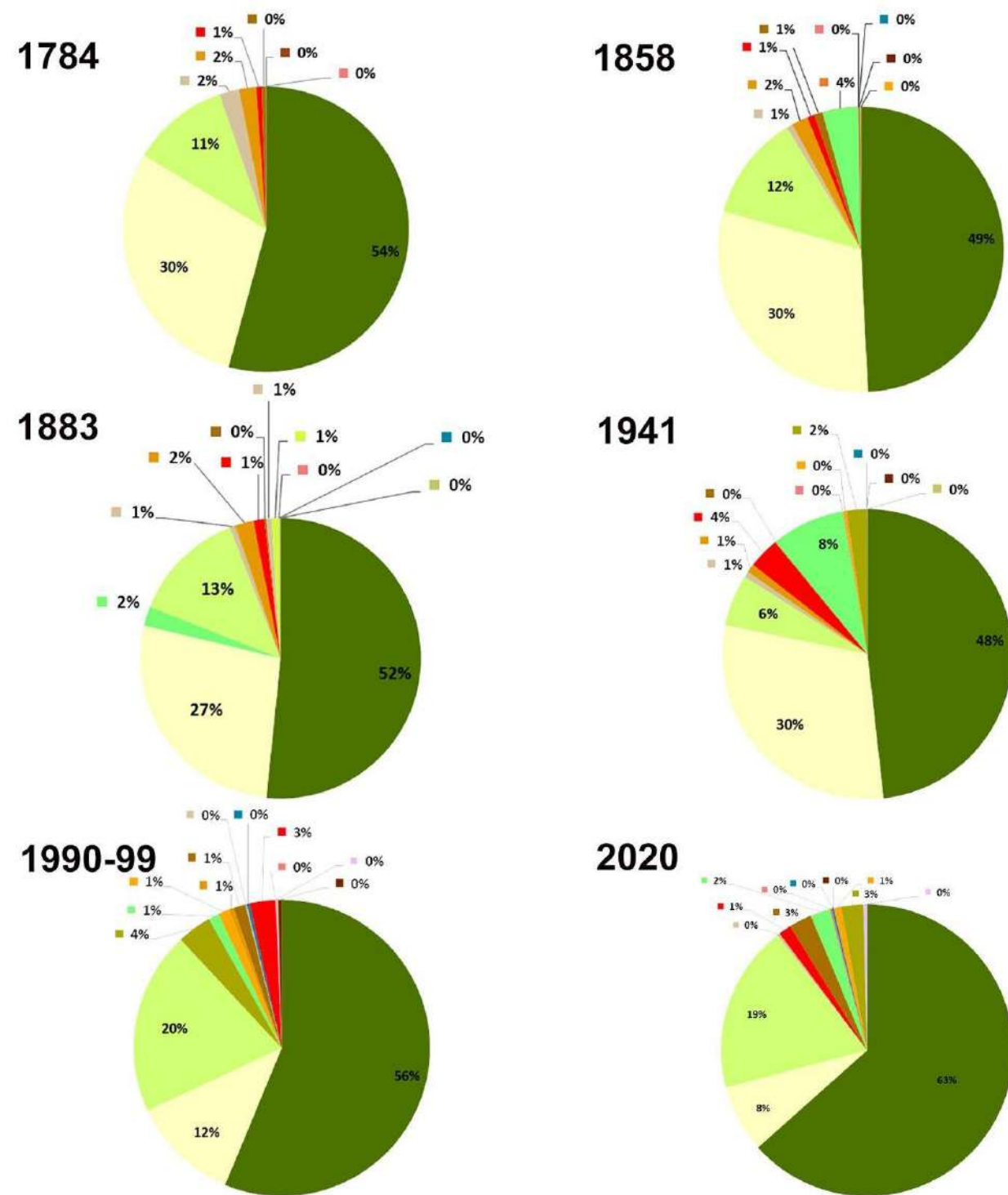
(arányuk a térségben jelenleg összesen 8%-ot tesz ki. További mezőgazdasági művelésként azonosítottuk a kisüzemi gyümölcsösöket és a nagyüzemi gyümölcsösöket, arányuk szintén alacsony (1%).) Valamint néhány településen található még mezőgazdasági üzemterület, amely alapvetően gazdasági épületekből, mezőgazdasági telephely területéből áll. Vannak egyedi tájhasználati kategóriák, amelyek csak igen kis százalékban vannak jelen, ilyen a víztározó, a bánya, a hulladéklerakó. A települések belterületén az épület és a kert területhasználat a domináns, de ezeken felül található még zártkert, temető, kastély- és templomkert, intézményi terület, ipar-kereskedelmi terület területhasználati kategóriák is különböző kiterjedésben. Vízhez kötődő területhasználatból is kevés található a településeken, a legnagyobb kiterjedésű a Lázberci-víztározó. Ide tartoznak a víztározó, a láp, a halastó, a kisvízfolyás és a nádas gyékényes területhasználatok. (III/6 Jelenlegi területhasználatok c. tervlap)

Összességében elmondható, hogy az Észak-Bükki térségben mindig is domináns tájhasználatok voltak az erdő-, gyep- és szántóterületek (8. ábra, 9. ábra). Ezek a területhasználatok ma is uralják a vidéket. A szántók aránya jelentősen csökkent, míg az erdők kiterjedése nőtt. Az egykor jelentős szőlő- és gyümölcsstermesztő területek ma már visszaszorulóban vannak. A jelentős bányászati múlttal rendelkező térségben manapság többnyire már csak felhagyott bányák vannak jelen, melyek néhol tájsebként, néhol értékes, tájgazdagító elemként (pl. Mihalovics-kőfejtő) jelennek meg. A természeti területek magas aránya napjainkra is megmaradt, mely a térség egyik legnagyobb értéke.

8. ábra: Térségi területhasználatok (%) időbeli megoszlásának aránya a népesség (fő) függvényében (saját szerkesztésű ábra)

Térségi tájváltóási diagramok

Területhasználatok időbeli megoszlása (%) h

Jelmagyarázat

9. ábra: Térségi tájváltóási diagramok. A területhasználati arányok időbeli változása az Észak-Bükk térségében 1784-től napjainkig (saját szerkesztésű ábra)

Észak-Bükk térség tájvédelmi és tájfejlesztési tanulmányterve

III/1 Területhasználatok és pontszerű
elemek az I. katonai felmérés idején

Jelmagyarázat

- Tervezési terület határa
- Település közigazgatási határa

Vonalas elemek

- Földút
- Vízfolyás
- Fasor

Területhasználatok

- Gyep
- Szántó
- Szőlő
- Erdő
- Fás legelő
- Vizenyős terület
- Kert
- Települési terület
- Tanya, major
- Pontszerű elemek

M = 1 : 75 000

Szent István Egyetem
Tájépítészeti és Településtervezési Kar
Tájépítész MSc II. Évfolyam
2020. május

Észak-Bükk térség tájvédelmi és tájfejlesztési tanulmányterve

III/2 Területhasználatok és pontszerű
elemek az II. katonai felmérés idején

Jelmagyarázat

- Közigazgatási határ
- Tervezési terület határ
- Pontszerű elemek

Vonalas elemek

- Burkolt út
- Földút
- Vízfolyás

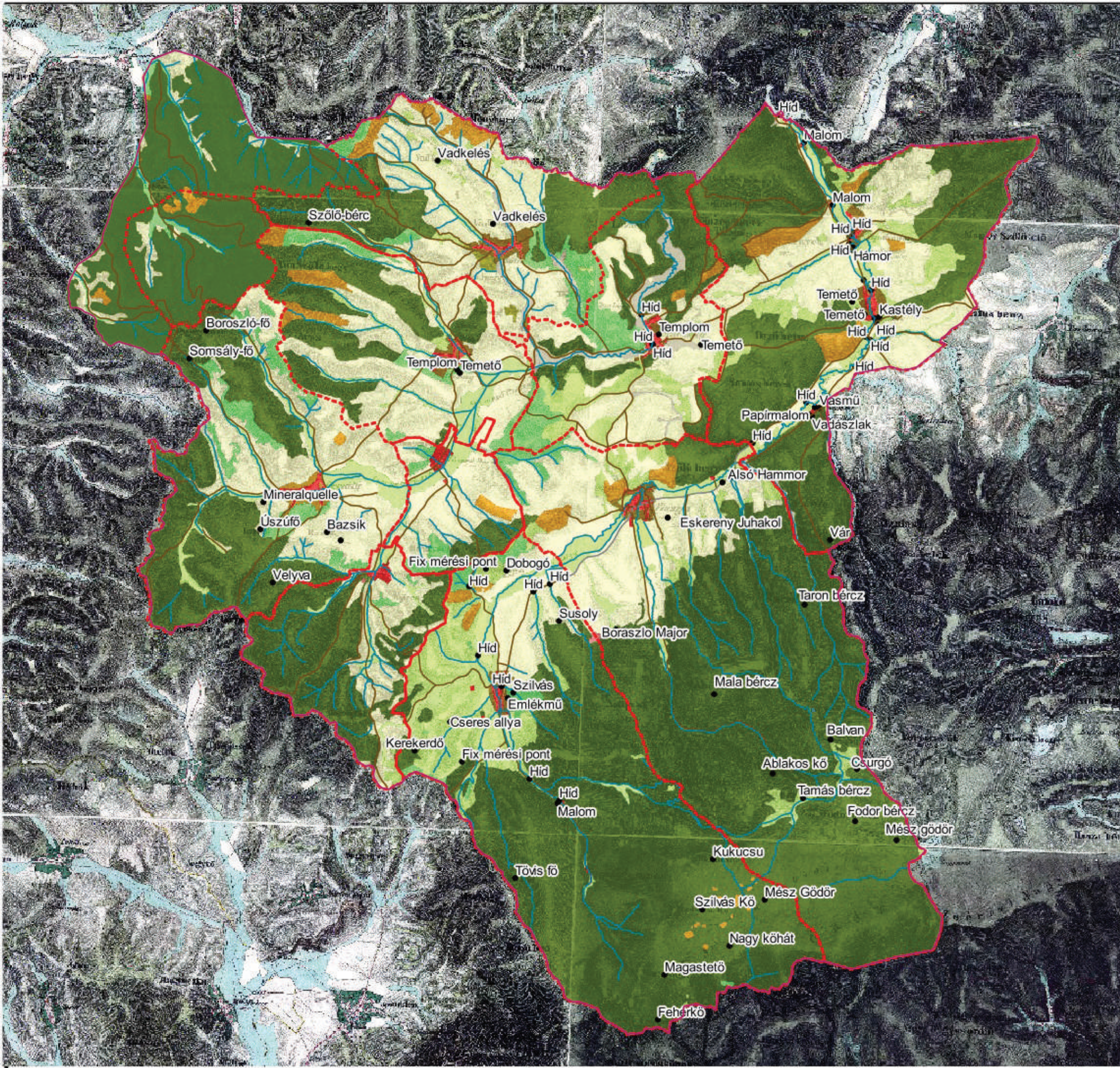
Területhasználatok

- Erdő
- Fás legelő
- Gyep
- Szántó
- Szőlő
- Kert
- Települési terület
- Tanya, major
- Vizenyős terület (mocsár)
- Vízgazdálkodási terület
- Gyümölcsös

M = 1 : 75 000

Szent István Egyetem
Tájépítészeti és Településtervezési Kar
Tájépítész MSc II. Évfolyam
2020. május

Észak-Bükk térség tájvédelmi és tájfejlesztési tanulmányterve

III/3 Területhasználatok és pontszerű
elemek az III. katonai felmérés idején

Jelmagyarázat

 Települések közigazgatási határa

Értékek

- Kastély
- Templomkert
- Vár

Pontszerű elemek

Vonalas elemek

- burkolt út
- fasor
- földút
- vízfolyás

Területhasználatok

- Bozótos cserjés
- Erdő
- Fáslegelő
- Gyep
- Karsztos gyep, mészgödrökkel
- Vizenyős terület
- Szántó
- Szőlő
- Települési terület
- Tanya, major
- Vízgazdálkodási terület
- Gyümölcsös
- Kert

M = 1 : 75 000

0 1 2 3 4 5 km

N

Szent István Egyetem
Tájépítészeti és Településtervezési Kar
Tájépítész MSc II. Évfolyam
2020. május

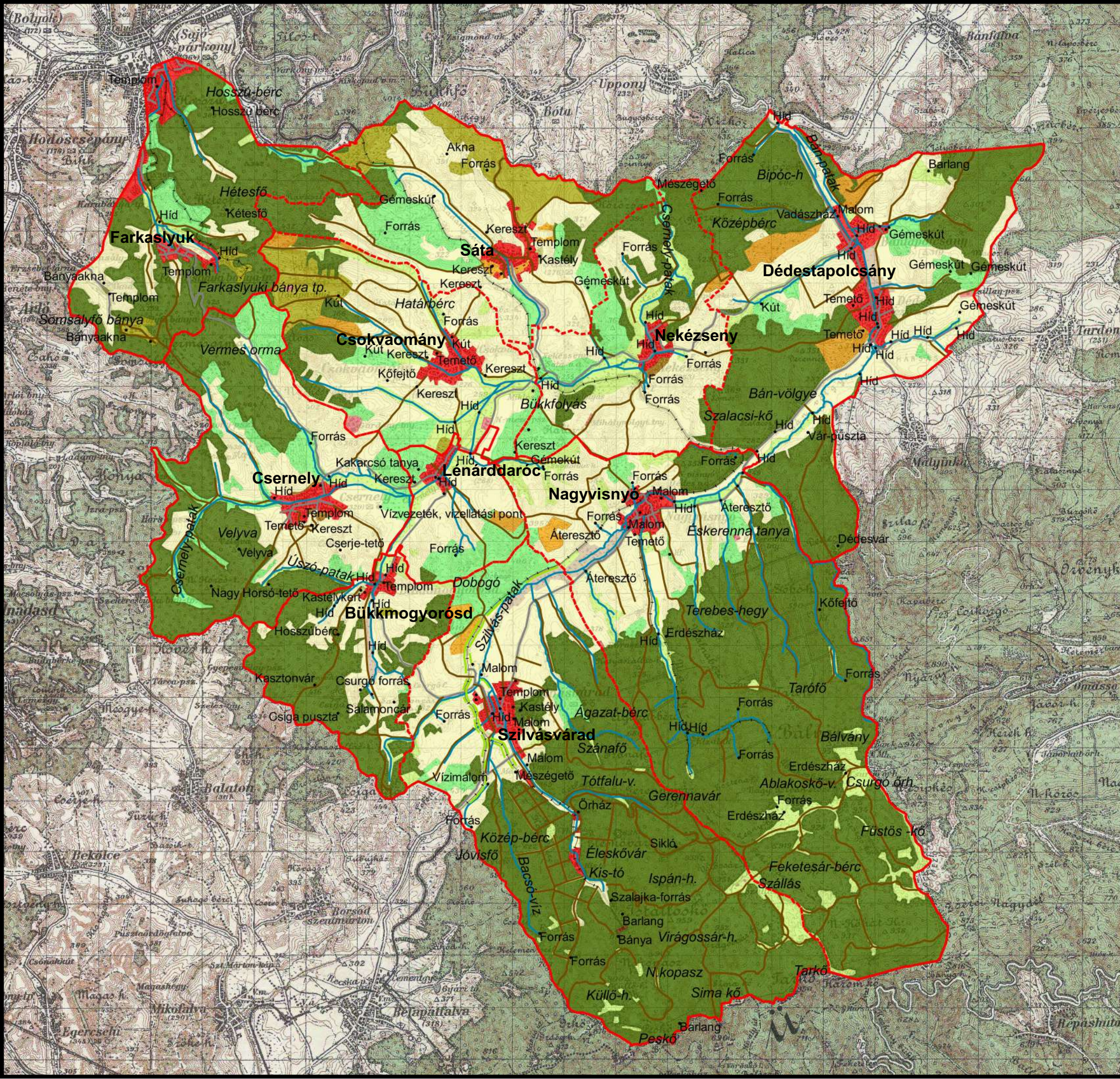
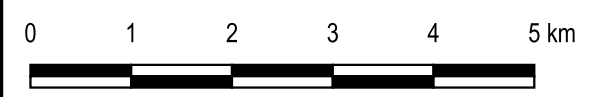
Észak-Bükk térség tájvédelmi és tájfejlesztési tanulmányterve

III/4 Területhasználatok és pontszerű
elemek az 1941-es katonai felmérésen

Jelmagyarázat

- Pontszerű elemek
- Vonalas elemek
- Burkolt út
- Fasor
- Földút
- Vízfolyás
- Vasút
- Területhasználatok
- Erdő
- Fás legelő
- Bozótos, cserjés
- Gyep
- Szántó
- Szőlő
- Gyümölcsös
- Kert
- Kastélykert
- Települési terület
- Tanya, major
- Bánya
- Vizenyős terület (mocsaras)
- Üdülőterület
- ⋯ Település határa
- Tervezési terület határa

M = 1 : 75 000

Észak-Bükk térség tájvédelmi és tájfejlesztési tanulmányterve

III/5 Területhasználatok és pontszerű
elemek az 1990-es években

Jelmagyarázat

- Közigazgatási határ
- Tervezési terület határa

Vonalas elemek

- Burkoltút
- Földút
- Vasútvonal
- Vízfolyás
- Fasor
- Mezővédő erdősáv

Területhasználatok

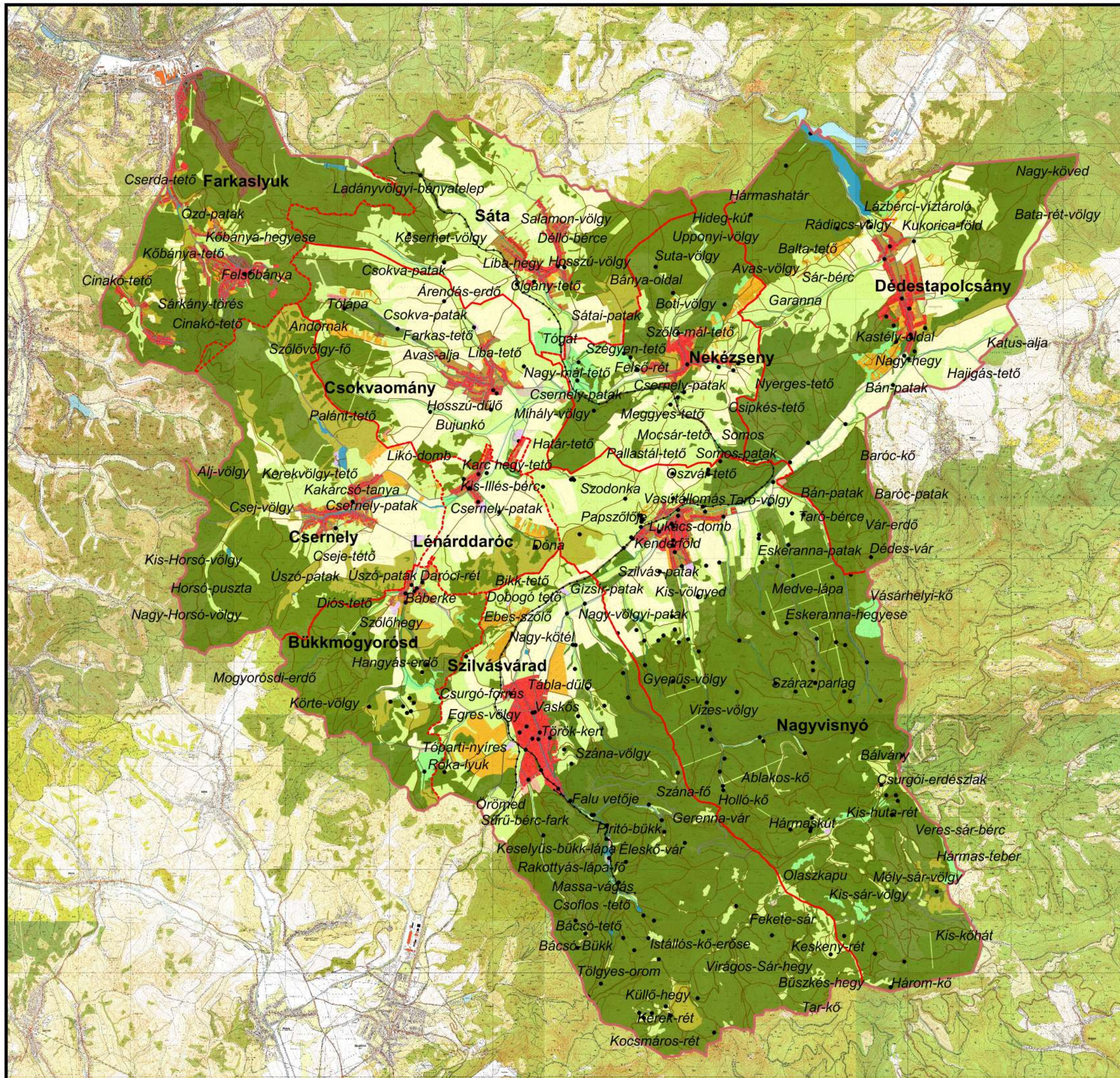
- Gyep
- Szántó
- Szőlő
- Erdő
- Fáslegelő
- Vízgazdálkodási terület
- Vizenyős terület
- Gyümölcsös
- Kert
- Települési terület
- Bozótos, cserjés
- Tanya, major
- Bánya
- Ipari-gazdasági terület
- Üdülőterület
- Tájéértékek

M = 1 : 75 000

0 1 2 3 4 5 km

Szent István Egyetem
Tájépítészeti és Településtervezési Kar
Tájépítész MSc II. Évfolyam
2020. május

Észak-Bükk térség tájvédelmi és tájfejlesztési tanulmányterve

III/6 Jelenlegi területhasználat

Jelmagyarázat

- Tervezési terület határ
- Település közigazgatási határ

Úthálózat

- Főút
- Lakó utca
- Földút
- Vasút

Területhasználati kategóriák

Lombos erdő	Épület
Facsoport	Intézményi terület
Út menti erdősáv	Sport és rekreációs terület
Galériaerdő	Temető
Mezővédő erdősáv	Kastélykert, templomkert
Fasor	Ipar-kereskedelmi terület
Tülevelű erdő	Hulladéklerakó
Elegyes erdő	Bánya, anyagnyerőhely
Ültetvény erdő	Kisvízfolyás
Vágásterület, irtásterület	Halastó
Száraz gyeperület	Láp
Nedves gyeperület	Víztározó
Cserjésedő gyeperület	Kert
Hagyásfás legelő	Zártkert
Nádas, gyékényes	Kisüzemi gyümölcsös
Cserjés terület	Nagyüzemi gyümölcsös
Nagytáblás szántó	
Kistáblás szántó	
Mezőgazdasági üzemterület	

M = 1 : 75 000

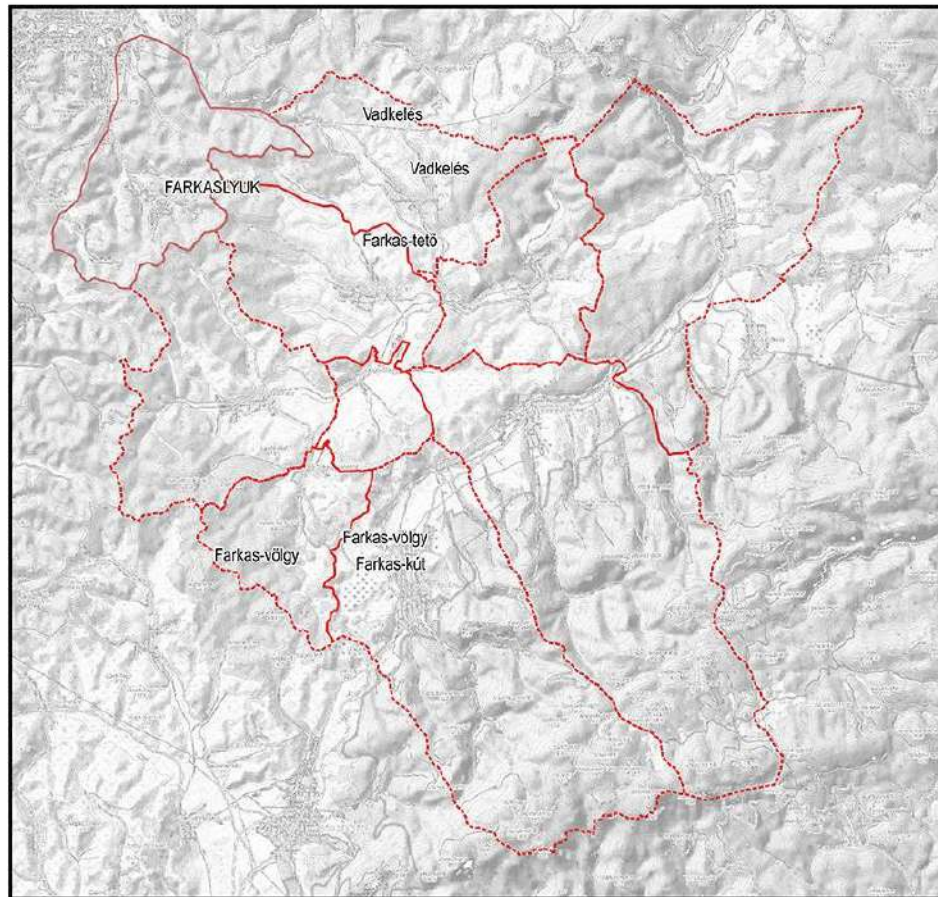

Szent István Egyetem
Tájépítészeti és Településtervezési Kar
Tájépítész MSc II. Évfolyam
2020. május

III/1.2 Nagyvadak jelenlétére utaló feliratok történeti térképeken

A nagyvadak (medve, hiúz, farkas) jelenlétére utaló térképi feliratok gyűjtését célzó munkarész történeti térképes források, úgy, mint katonai térképek, az 1890-es kataszteri térkép valamint egyéb archív térképek feldolgozásával készült. Az archív térképeken nagyvadak neveit (farkas, ordas, toportyán stb.) tartalmazó feliratokat kerestünk. A térképes forrásokon feltárt nagyvadakkal kapcsolatos feliratokat a 10. ábra foglalja össze.

10. ábra: Nagyvadak jelenlétére utaló feliratok történeti térképeken
(saját szerkesztésű ábra)

1784-ben a vizsgált térségeink területén nem szerepel még nagyvadakra utaló elnevezés. (III/1 Területhasználatok és pontszerű elemek az I. katonai felmérés idején tervlap) A XIX. század közepén megjelenik néhány nagyvadakra utaló elnevezés, mint például Sáta területén, két helyen a „Vadkeles”, valamint Szilvásvár területén a „Farkas-völgy” felirat. (III/2 Területhasználatok és pontszerű elemek az II. katonai felmérés idején tervlap) A század végére a farkas jelenlétére vonatkozó elnevezések gyarapodásnak indultak. Szilvásváradon Farkas-völgy közelében megjelent Farkas-kút, emellett a

vizsgált településeink között szereplő Farkaslyuk is megkapta mai elnevezését. (III/3 Területhasználatok és pontszerű elemek az III. katonai felmérés idején tervlap). A farkaslyuki völgyet egykoron mocsarak és nádasok borították, melyeket a domboldalakon dús erdők szegélyeztek. A helyi hiedelem alapján úgy tartják, hogy a mai meddőhányó helyén a hegyek és az erdő közé szorult tanyán egy János nevű család lakott. A család juhokat tartottak, melyet egy télen farkasok tizedeltek. Ennek megfékezése érdekében a hajdani földesúr, Sturman család – akinek nagy kiterjedésű szántó és erdő területei voltak – hajtóvadászatot indított. Ennek az eseménynek a következtében nevezték el először Farkastanyának majd Farkaslyuknak.

A századfordulón még jelen voltak a medvék is, 1909-ben lőtték le az utolsó medvét Nagyvisnyón. A század közepén Bükkmogyorósd újabb területet neveztek el Farkas-völgynek, utolsó nagyvadakra utaló elnevezés a 90-es években Csokvaományban történt: Farkastető (III/4 Területhasználatok és pontszerű elemek az 1941-es katonai felmérésen tervlap)

Általánosan elmondható, hogy a farkasok a vizsgált területen nagyobb mértékben jelen voltak, mint más nagyvadak, így a rá utaló elnevezések is több, míg aranyakált és hiúz említő elnevezések nem találhatók.

III/1.3 Sorsfordító tájalakító tényezők

Sorsfordító tájalakító tényezők alatt azokat az eseményeket értjük a térség történetében, amelyek jelentős hatással voltak az érintett települések területén a táj alakulására, változási folyamataira. Az Észak-Bükki térség sorsfordító tájalakító tényezőit a 13. századtól egészen napjainkig vizsgáltuk (11. ábra).

Az ősember megjelenésének első nyomainak az Istállóskői-barlangban kerültek feltárássra, ahol 35-40 000 éves leleteket találtak a régészek. Az első jelentősebb esemény a dédesi vár fénykora volt, mely a 13. századtól egészen a 16. század közepéig tartott. A vár 1439 és 1526 között a Palóczy család birtokában volt, majd a török vész idején, Hasszán pasa vezetésével ostrom indult a vár ellen, melyben elesett. A középkor, illetve az az 1600-as, 1700-as évek időszakában a vasércbányászat- és feldolgozás (huták), illetve a virágkorát élő vízimalmok érdemelnek említést a történeti tájhasználatok és tájalakító tényezők közül. Ózdon az iparszerű vaskohászat az 1700-as évek elején indult el.

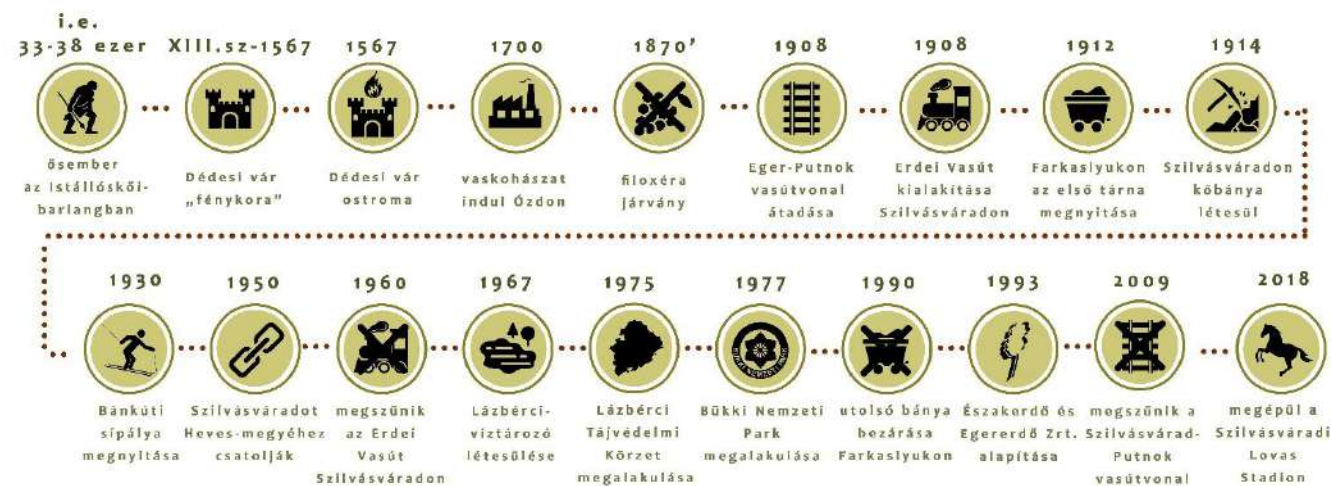
Az 1870-es években megjelenő filoxéra járvány a tájhasználatok változásában volt megfigyelhető. A kártevőnek köszönhetően a szőlőterületek nagy mértékben csökkentek, főként Nagyvisnyó, Sáta és Csokvaomány területén.

1908-ban jelentős fejlődésen esett át a térség közlekedési infrastruktúrája, megépült az Eger-Putnok vasútvonal. A vasút nagymértékű fellendülést hozott, mely a települési terület és a népesség növekedésében is megmutatkozik.

A vasérc bányászat és vaskohászat már a középkorban is jelen volt a térségben, nem csak a központnak számító Ózdon, de az akkori Dédes és Visnyó településeken is voltak vaskohók és huták. Ekkoriban számos vaskovács dolgozott a térségben. A vasút megépítésével azonban újra fellendült a bányászat. 1912-ben Farkaslyukon megnyitották az első tárnát, majd 1914-ben Szilvásváradon kőbányát létesítettek. Az utolsó farkaslyuki bánya egészen 1990-ig üzemelt. A bányászat megszűnésével a vasútvonal is egyre kihasználatlanabbá vált, így 2009-ben a Szilvásvárad-Putnok vonalat megszüntették. Pozitív, hogy habár vasúti közlekedés már nem zajlik a térségben, a vasútvonal még mindig megtalálható, melyben főként turisztikai célú potenciál rejlik.

Turisztikai szempontból az 1930-as év sorsfordító volt a térség számára. Ekkor nyitották meg a bánkúti sípályát, mely jelentős forgalmat eredményezett a térségben. 30 évvel később azonban - több mint fél évszázados működését követően - a szilvásváradai erdei vasút megszűnt. Manapság még mindig Szilvásvárad a leglátogatottabb település, hiszen itt található az Istállóskői-barlang és a pizstrángos tavak is. A 2018-ban megépült Lovas Stadion tovább növelheti a térségi turizmust.

A térség táji örökségének és történeti tájhasználatának fennmaradása, megőrzése tekintetében meghatározó jelentőségűek az elmúlt 80 évben a természetvédelmet szolgáló események. 1967-ben került kialakításra a Lázbérci-víztározó, mely a környék településeinek vízellátását biztosítja. A víztározó és a környező természeti területek védelme érdekében 1975-ben létrehozták a Lázbérci Tájvédelmi Körzetet, két évvel később pedig megalakult a Bükki Nemzeti Park. 1993-ban az Egererdő Zrt. és az Északerdő Zrt. is megalakult, melyek a mai napig erdőgazdálkodási tevékenységet folytatnak a térségben.

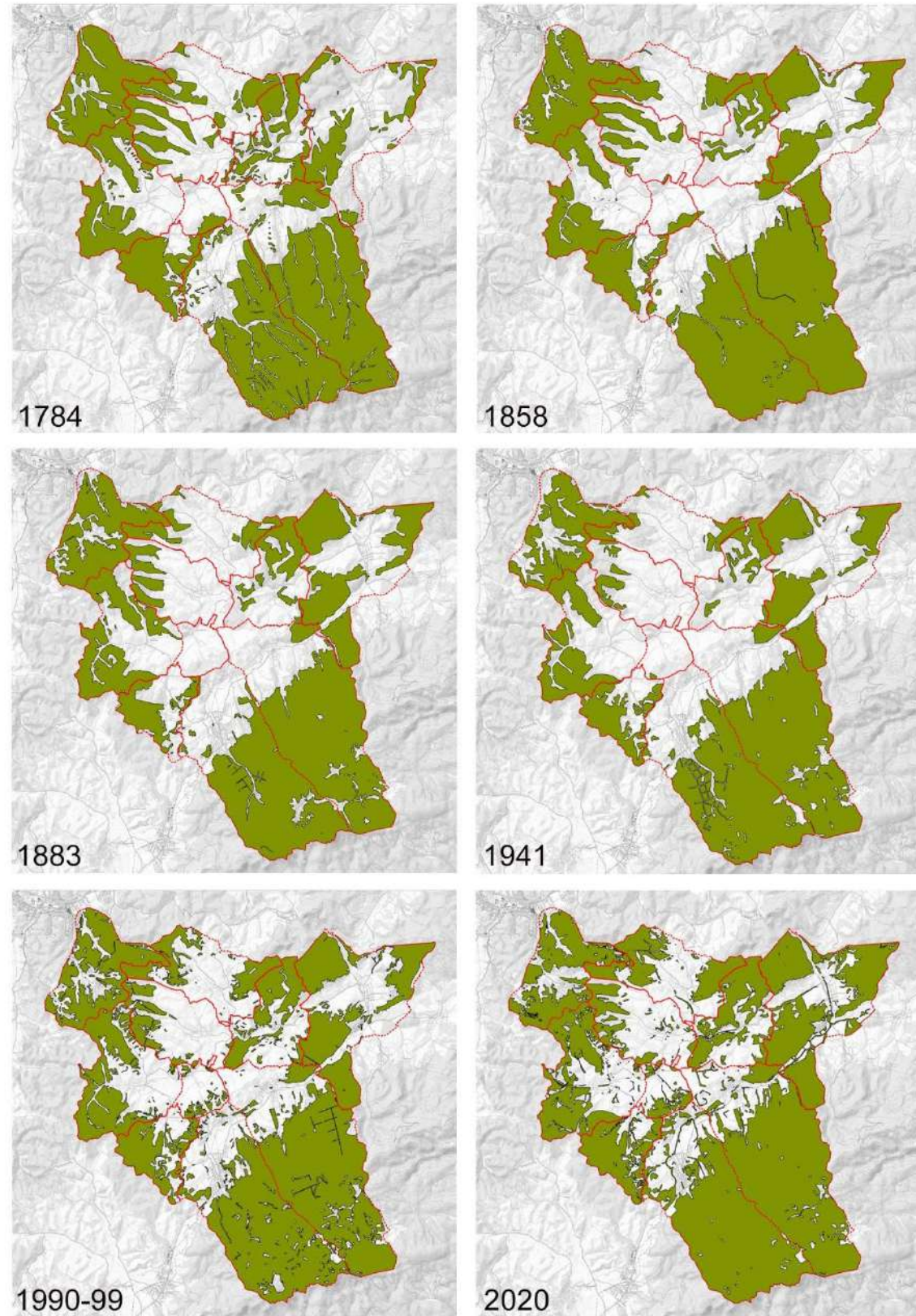

11. ábra: Észak-Bükk térség sorsfordító tájalakító tényezői (saját szerkesztésű ábra)

III/1.4 Erdőterületek változásai

Az Észak-Bükk térség mindig is magas arányban erdősült terület volt, ahogyan ma is az. Az Észak-Bükk térség az 1784-ben készült katonai felmérés idején is magas arányban erdősült terület volt, ahogy napjainkban is az. Az emberi befolyásoltságot megelőzően is erdő volt a térség potenciális vegetációja (*Potenciális vegetáció c. tervlap*). Vegetációdinamikai folyamatokat tekintve elmondható, hogy a 200 év távlatában nem következtek be hangsúlyos változások, a térség nagymértékű erdősültsége folyamatos volt (12. ábra). A térség legkisebb mértékű erdősültsége a Harmadik Katonai Felmérés idején volt tapasztalható, a XVIII. század végén (13. ábra). A települések körül, az épített települési állomány terjeszkedése miatt szűntek meg erdőállományok, azonban napjainkban az erdőterületek folyamatos növekedése figyelhető meg kisebb foltokban és sávokban. (*III/18A Az erdőterületek változásai – állandó erdők a tájban tervlap*) A térség erdőterületeinek elhelyezkedése az 1784-es időállapot óta változatlan, továbbá ez a területhasználat a legstabilabb történeti tájhasználat a területen. A *Stabil tájhasználatok c. tervlapon* is jól látszik, hogy a térség állandó tájhasználati közül az erdők aránya a legmagasabb.

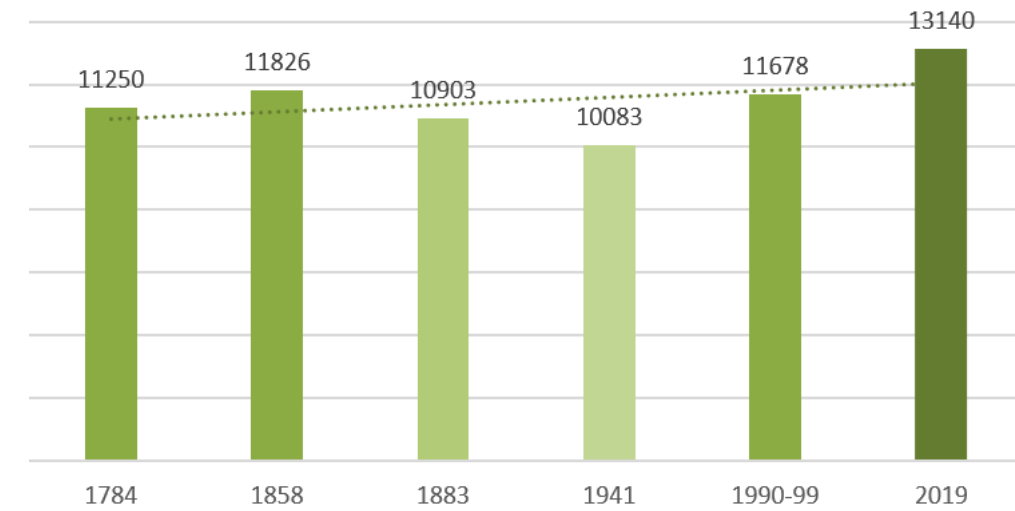

12. ábra: Erdőterületek időbeli változása az Észak-Büki térségben (saját szerkesztésű ábra)

A vizsgált terület (2074,5 km²) 63,3 százalékát erdő borítja napjainkban (1314 km²), ez adja a domináns tájhasználatot.

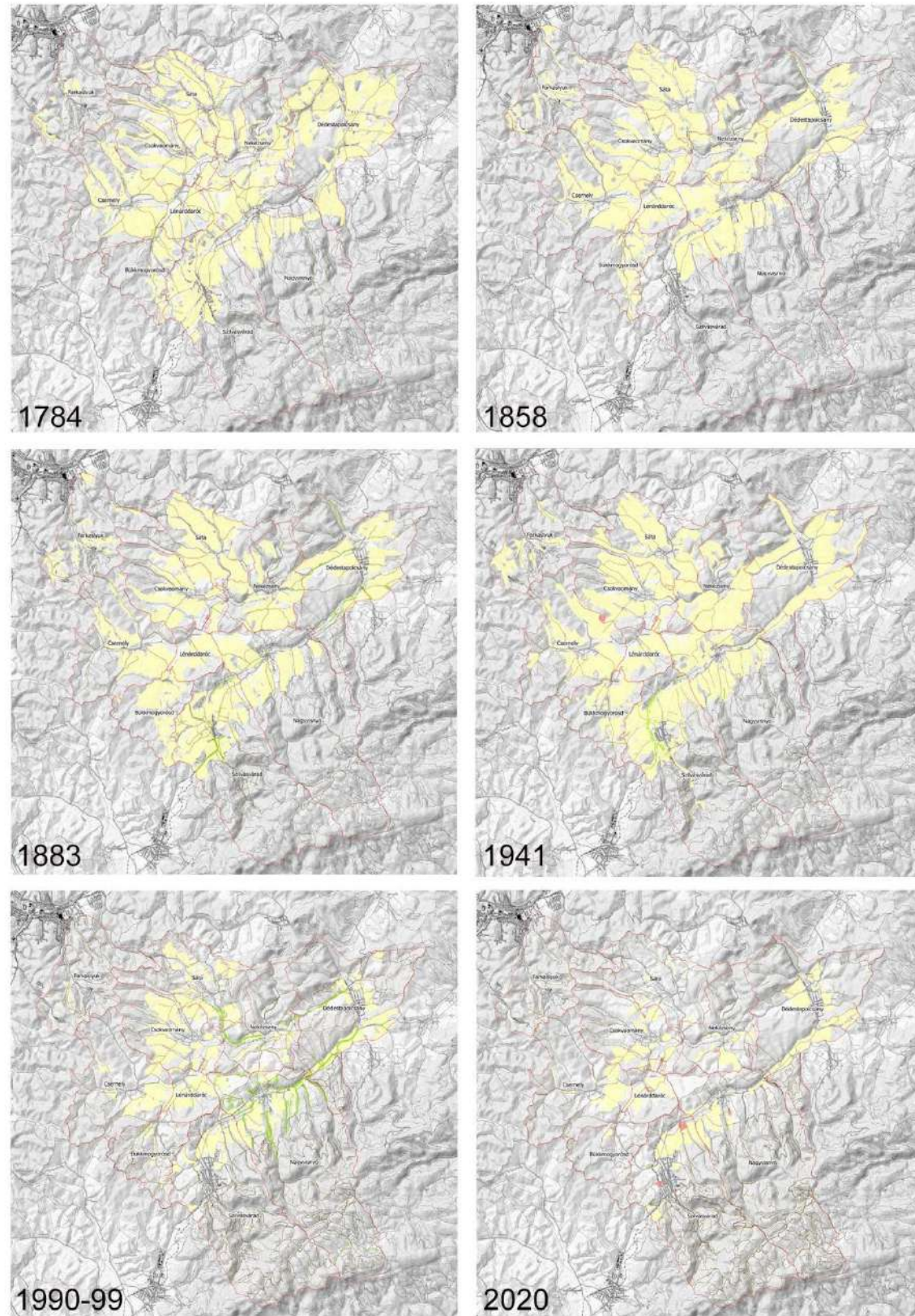
A tervezési területet két büki erdőrezervátum területe is érinti, az *Őserdő Rezervátum* és a *Leány-völgy Erdőrezervátum* a térség déli részén.

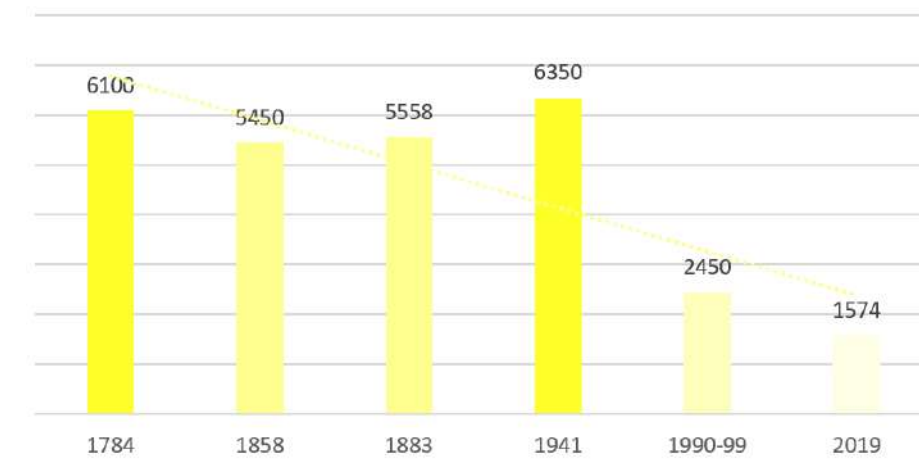
13. ábra: Erdőterületek változásai (ha) (saját szerkesztésű ábra)

III/1.5 Szántóterületek változásai

A vizsgálatokból kiderül, hogy 1784-es évektől kezdve egészen a 1941-es évekig meghatározóak voltak a szántóterületek (14. ábra). A '90-es évekre az eddigi arányokhoz képest drasztikusan, a harmadára csökkent a szántóterületek jelenléte (15. ábra). Ez a csökkenő tendencia azóta is tart, hiszen az elmúlt 30 évben nagyjából a felére csökkent a szántóföldek aránya. A csökkenés oka gazdasági és demográfiai változásokra vezethető vissza (szénbányászat és a népességszám csökken hatása). A jelenlegi szántóterületek nagy része állandósult szántó, vagyis az 1784-es katonai felmérés idején ezek a területek már szántók voltak. (III/7 Szántóföldi gazdálkodás a tájban – Állandósult szántóföldek tervlap)

14. ábra: Szántóterületek időbeli változása az Észak-Bükki térségben (saját szerkesztésű ábra)

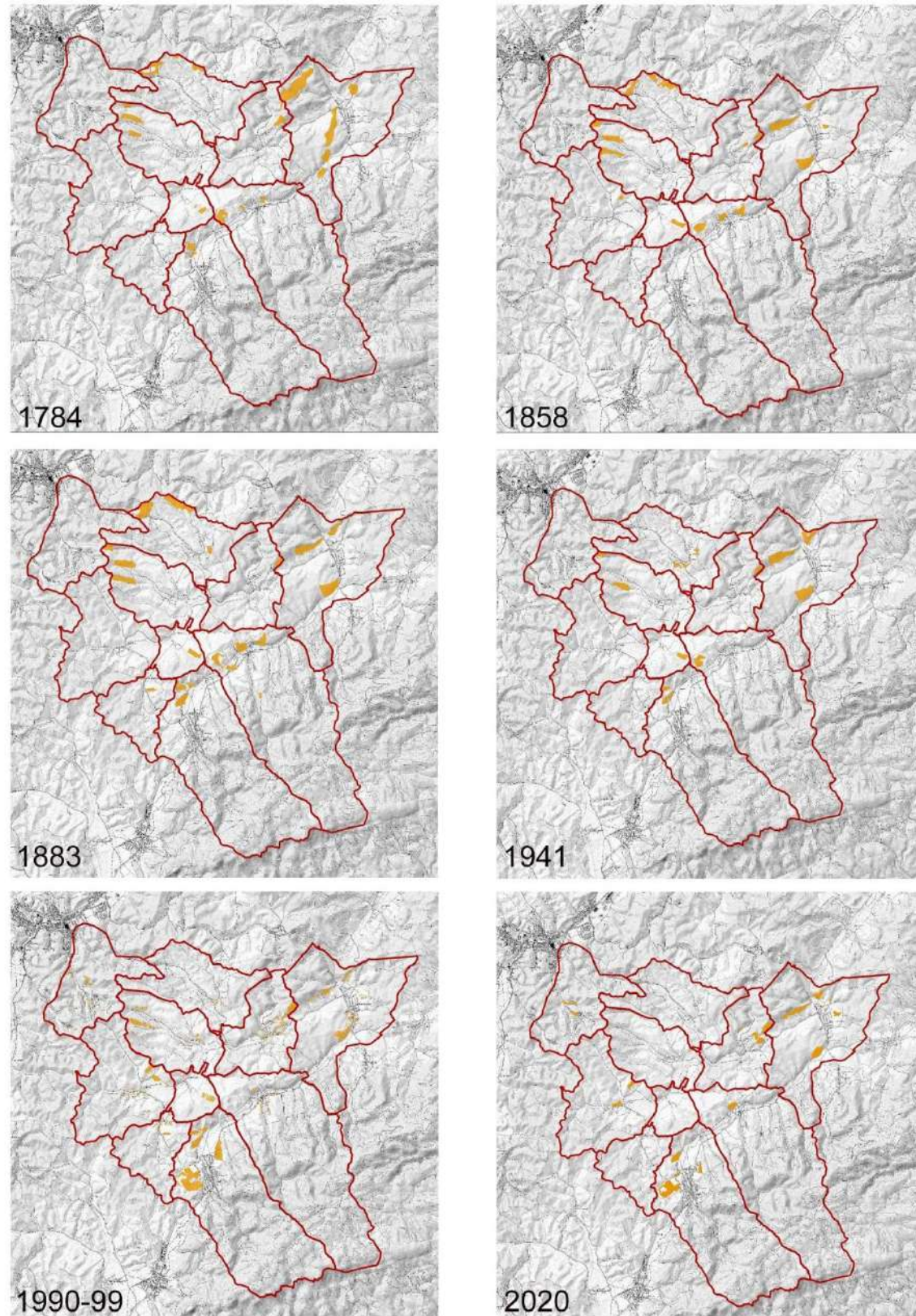

15. ábra: Szántóterületek változásai (ha) 1784-2019 között (saját szerkesztésű ábra)

A szántóterületek a vizsgált időállapotok közül az 1941-ben érték el a legnagyobb kiterjedést, majd ezt követően elsősorban gyepké és erdőkké alakultak át a térségben, illetve egy részük a beépülési folyamat áldozatává vált.

III/1.6 Szőlők, gyümölcsösök területeinek változásai

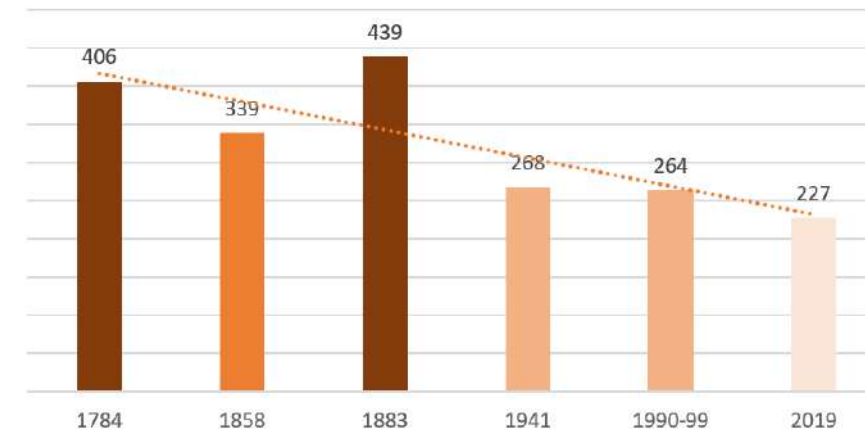
A szőlő- és gyümölcsstermesztés hagyományos, történeti tájhasználatnak minősül a térség területén. A szőlők és gyümölcsösök területének változását szintén hat időállapotban vizsgáltuk (16. ábra). Az elemzés során kiderült, hogy az 1883-as állapotban volt a legnagyobb a szőlővel és gyümölcsösrel borított területek aránya, mely 1784 és 1883 között fokozatosan növekedett (17. ábra). Ez a növekedést az 1870-es években elterjedt filoxéra vész állította meg. Majd az 1900-as éveket követően egyértelműen csökkenő tendencia állt be részint a filoxéra vész, részint a szénbányászat miatt a foglalkoztatásban bekövetkezett változások hatására. Összességében a harmadik katonai felméréshez képest (1883) mára felére csökkent a szőlő és gyümölcsös területek nagysága.

16. ábra: Szőlőterületek időbeli változása az Észak-Bükk térségben (saját szerkesztésű ábra)

Az egyes időállapotok összehasonlításával született meg az összegző térkép, melyen a jelenlegi szőlők, a megszűnt szőlők és gyümölcsösök, valamint az állandósult szőlők és gyümölcsösök láthatóak. (III/19 Szőlőtermesztési hagyományok a tájban tervlap)

Állandósult szőlők és gyümölcsösök alatt azokat értjük, melyek 1858 óta folyamatosan szőlő vagy gyümölcsös művelés alatt álltak, ezért mint stabil történelmi tájhasználatok értéket képviselnek. Az elemzés eredményeként kimutatható, hogy jelentős arányú a megszűnt területek nagysága és igen alacsony az állandó szőlők és gyümölcsösök megléte. A két művelési ág között is tapasztalható változás, bizonyos esetekben ugyanis a megszűnt szőlők helyén gyümölcsösök jöttek létre.

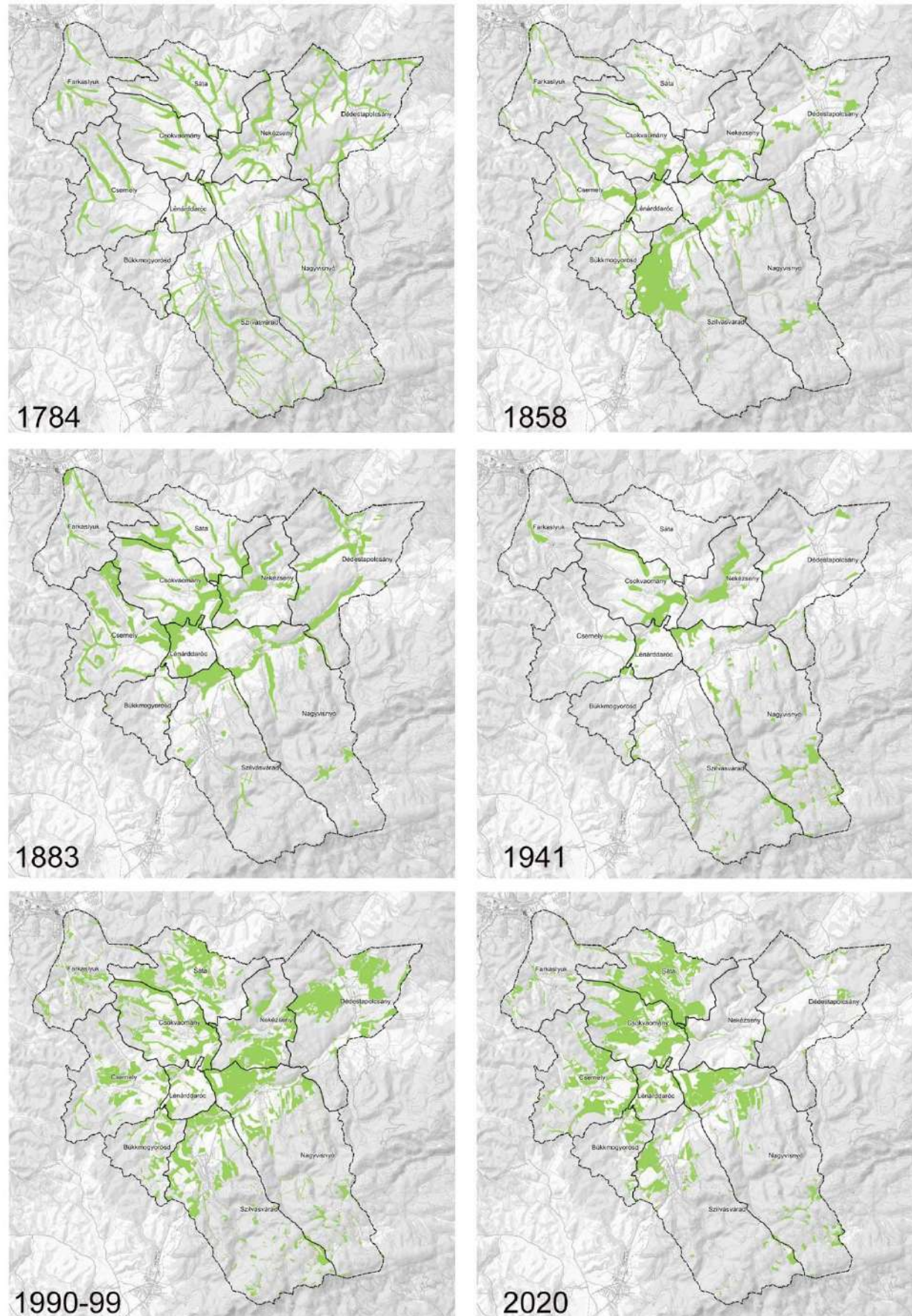

17. ábra: Szőlő- és gyümölcsstermesztő területek változásai (ha) 1784-2019 között (saját szerkesztésű ábra)

III/1.7 Gyepterületek változásai

Ebben a fejezetben gyepterületek változásait ismertetjük. A gyepek változásának elemzése mellett külön feltártuk a fás legelők változásait is, mert ez a területhasználati kategória is összefüggésbe hozható a gyepegazdálkodással és a fás legelők drasztikus csökkenésük okán hazánk különleges tájképi értéket képviselő történelmi tájhasználati és élőhelyei. Az állandósult, eltűnt és jelenlegi gyepterületeket a Gyepegazdálkodási hagyományok c. tervlap mutatja be. (III/20 Állandósult gyepek a tájban, gyepegazdálkodáshoz és állattartáshoz kapcsolódó örökségelemek tervlap)

1780-as években az első katonai felmérés tanúbizonysága szerint a gyepterületek főként a völgyekben, a vízfolyásokat kísérve fordultak elő, a területek 11%-át borította gyepeg (18. ábra).

18. ábra: Gyepterületek időbeli változása az Észak-Bükki térségben (saját szerkesztésű ábra)

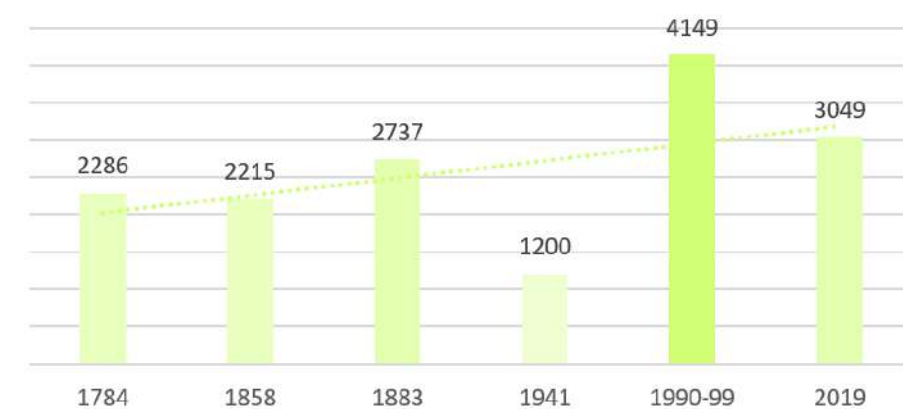
1850-es években a vizsgált terület 12%-át hasznosították gyepterületként, rétként, legelőként, ahol állatokat legeltettek. A keskeny, patakmenti gyepes sávok mellett megjelentek kiterjedtebb egybefüggő gyepterületek is, ami az állattartás jelentőségének fokozódására utal. A legnagyobb gyepterületek ebben az időben Szilvásváradon a Szilvás-patak mentén, valamint Csernely, Lénárdaróc, Csokvaomány és Nekézseny területén, a Csernely-patak mentén voltak.

1880-as években a gyepterületek szintén a patakok környezetében koncentráálódtak, illetve a települések határában is megfigyelhetünk nagyobb gyepes foltokat, melyek ekkor a terület 13,2%-át borították.

1940-es években az előző állapothoz képest több mint felére csökkent a gyepterületek kiterjedése, 5,7%-ra (19. ábra). Elhelyezkedésük továbbra is a patakok közelében, illetve a települések körül megfigyelhető.

2000-es években gyepes területek találhatók a településeken, amelyek aránya összesen 20%. Ekkor érték el a gyepes területek a legnagyobb területi kiterjedést a térségben. Jellemzően a völgyekben, domboldalakon, szántóterületek mentén jelennek meg, valamint sávokban ékelődnek be közéjük. Kisebb gyep foltok, tisztások az erdőterületeken is megfigyelhetők. Egy nagyobb egybefüggő gyepfolt található a térség közepén, mely érinti Dédestapolcsányt, Nekézsenyt és Nagyvisnyót.

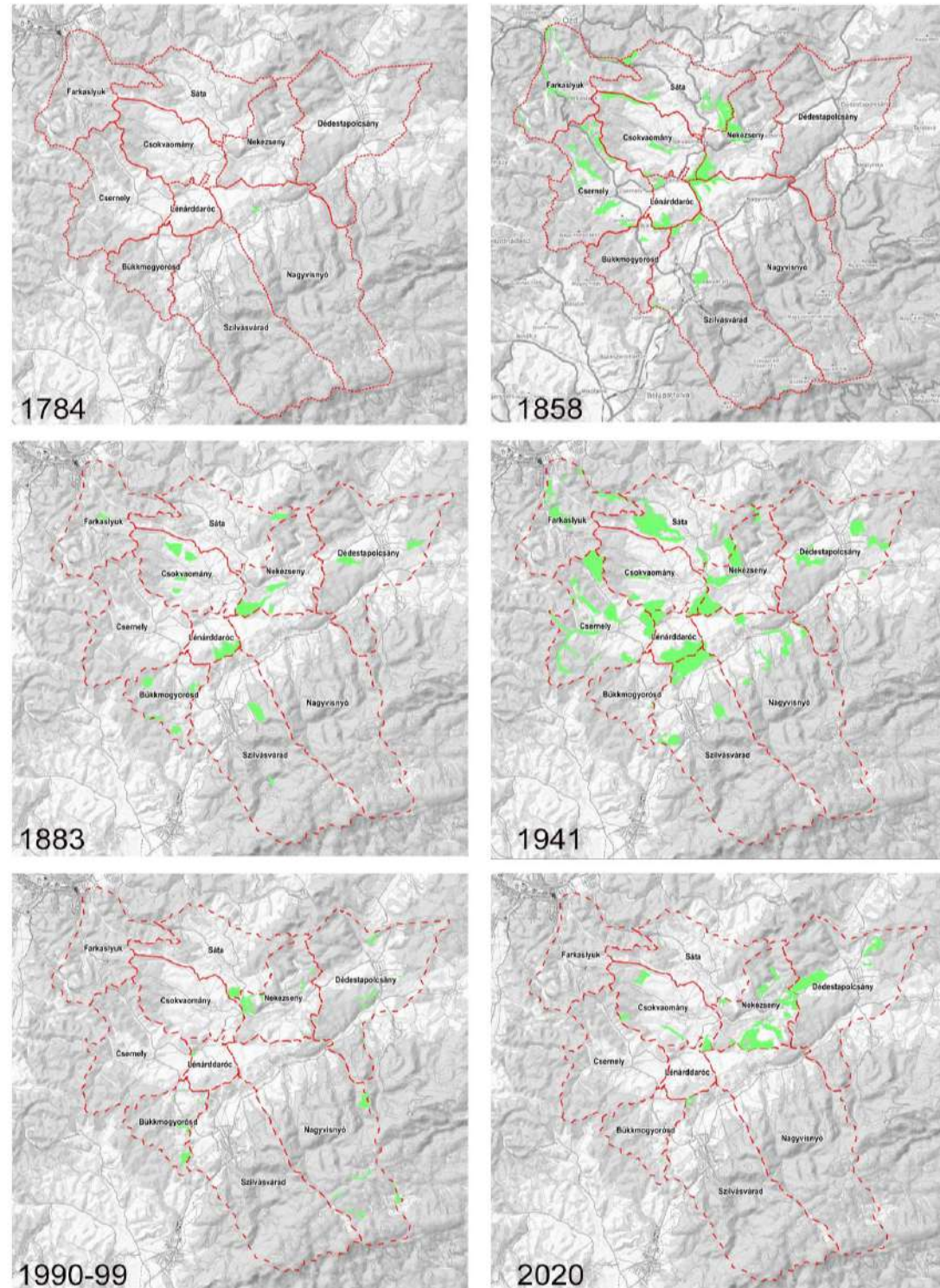
Az előző állapothoz képest napjainkra 14,6%-ra csökkent a gyepfelületek kiterjedése, azonban ezek elhelyezkedése kissé átalakult, a vízfolyások mentén inkább a szántóterületek vették át a helyüket, jelenleg főként az enyhébb lejtésű domboldalakon, mezőgazdasági művelésre kevésbé alkalmas területeken találhatók gyepterületek. Ezen kívül egyre jelentősebb mértékben találkozhatunk erdősődő, illetve cserjésedő gyepes területekkel.

19. ábra: Gyepterületek változásai (ha) 1784-2019 között (saját szerkesztésű ábra)

Hagyásfás legelők változásai

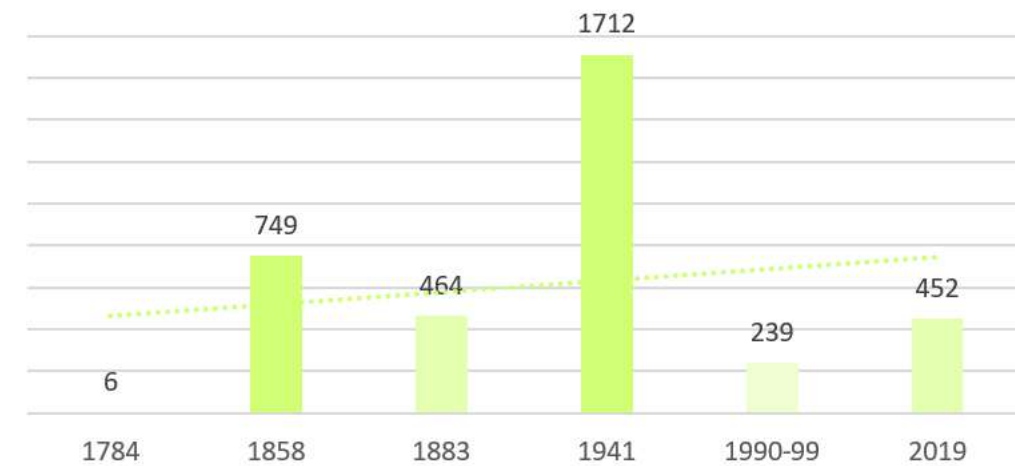
A gyepek mellett a hagyásfás legelők is az egykori és jelenlegi gyeptájak lenyomatai a tájban, melyek állattartásra utalnak. A hagyásfás legelők területi kiterjedésének változását a 20. ábra mutatja be.

20. ábra: Hagyasfás legelők időbeli változása az Észak-Bükki térségben (saját szerkesztésű ábra)

Az 1780-as években még csak elvétve (mindössze a vizsgált terület 0,01%-án) utalnak a történelmi térképek hagyásfás legelők jelenlétére, a táj domináns területhasználata az erdő (több, mint 50%).

Az elkövetkező időben nagymértékben nőtt a fás legelők aránya, az 1850-es években már mintegy 750 hektárnyi területen, a vizsgált terület 4%-án találunk fás legelőket (21. ábra). Általában nagyobb, összefüggő, erdő vagy gyepterülethez kapcsolódó területek alkották. A legnagyobb arányban Sáta és Nekézseny településeken alakult ki ez a tájhasználat, de arányuk jelentős Csernellyen és Lénárdarócon is.

21. ábra: Hagyasfás legelők és fás gyepterületek területei arányának változásai (ha) 1784-2019 között (saját szerkesztésű ábra)

Az 1880-as években a vizsgált terület 2,2 %-át hasznosították fás legelőként. A területre jellemző, hogy a korábbi fás legelők megmaradtak, de a kiterjedésük csökkent, kisebb foltokat képezve a tájban.

Az 1941-es katonai felmérés alapján 8,1%-nyi terület azonosítható fás gyepterületként a vizsgált területen. Nagyvisnyó területén tovább aprózódott ez a tájhasználat, kis fás legelő foltokat létrehozva. A többi településen azonban valamivel nagyobb, egységesebb foltokat látunk. Különösen jelentős fás gyeper területfoltok találhatóak Lénárdaróc-Szilvásvárad határán.

A 22. ábra a Csernelly keleti határán elterülő hajdani hagyásfás legelő területét mutatják 1966-ban és napjainkban. A két időállapotot bemutató légifelvételekből érzékelhető a fás legelő, mint pusztuló történelmi tájhasználat veszélyeztetettsége a területen. A térségben még fennmaradt fás legelő maradványok különösen nagy értéket képviselnek országos viszonylatban is.

22. ábra: Hagyásfás legelő Csernely keleti határában 1966-ban készült légifelvételen és napjainkban
(Forrás: INT-10, INT-11)

A 2000-es évek elejére a fás legelők nagy része eltűnt és a fás gyepes területek jelentős része is, helyükön gyepek vagy erdősült területek találhatók. A vizsgált területnek csupán 1,1%-án találhatóak maradvány fás legelők, illetve fás gyepfelületek. A legjelentősebbek Sáta és Nekézseny területén, ahol gyep és szántó terület is csatlakozik hozzájuk, valamint Bükkmogyorósdon, ahol főként erdő veszi körbe. Emellett Nagyvisnyó erdeiben is találunk kisebb zárvány foltokat.

Jelenleg a vizsgált terület 2,1%-án találhatóak fás gyepfelületek, ami az előző időállapothoz képest majdnem a duplája és a területen az állattartás visszaszorulására, a gyepfelületek gondozatlanságára, szukcessziós folyamatok beindulására utal. A területi növekedés elsősorban annak köszönhető, hogy főleg a dédestapolcsányi és nekézsenyi nagyobb, összefüggő gyepek helyét vették át a fás gyepterületek, ami arra utal, hogy ezeket a gyepeket valamilyen okból kifolyólag már nem gyepként tartották fenn, elkezdődött a cserjésedésük. Jelenleg Csokvaomány, Dédestapolcsány és Nekézseny területén vannak nagy kiterjedésű hagyásfás legelők, de Szilvásvár és Bükkmogyorósd területén is találhatóak kisebb foltok.

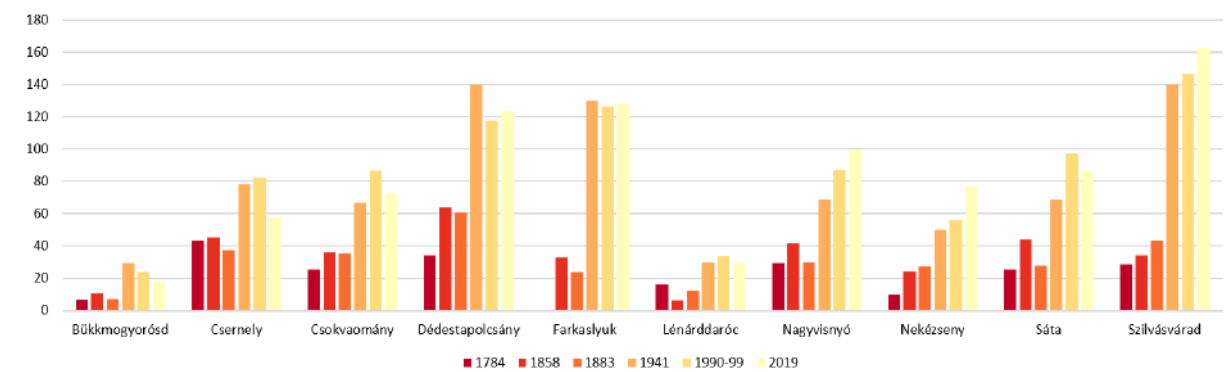
III/1.8 Beépített területek változásai

Farkaslyukon kívül a térség összes települése a koraközépkorban, vagy azt megelőzően keletkezett. A települések viszonylag sűrű elhelyezkedéséből adódóan a településfejlődés során több településpár összenövésével alakult ki a jelenlegi Dédestapolcsány, Lénárdaróc és Csokvaomány. A térségben működő egykori bányák meghatározó szerepet játszottak a népességszám és a beépítettség változásában, települések fejlődésében. Főként Farkaslyuk szénbányájának megnyitása, a bányatelep

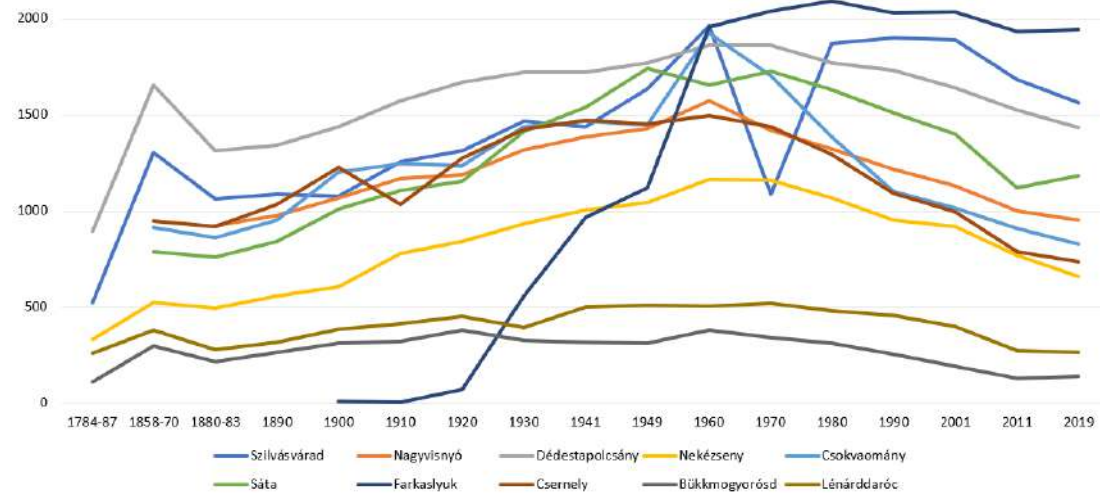
megépülése 1914-ben indította meg a település létrejöttét, az embereknek megélhetést teremtve. Szilvásváradon szintén 1914-ben létesült a kőbánya.

A települési területek nagyságát vizsgálva jól látszik, hogy az 1940-es évektől mindegyik település jelentős fejlődésen és növekedésen esett át (23. ábra). A legjelentősebb térbeli növekedés Dédestapolcsány, Farkaslyuk és Szilvásvár településeknél figyelhető meg. A legkisebb változás Lénárdaróc és Bükkmogyorósd területét érintette.

A térség népességszámának alakulását az 31. ábra mutatja be. Az Észak-Bükk térség népessége az az 1800-as évek végén kezdett fokozatosan gyarapodni (24. ábra). Ez feltételezhetően a térségben megjelenő vasútvonalaknak (helyi érdekű és erdei vasútvonalak) is köszönhető, amelyek közül az Eger-Putnok vasútvonalat 1906-ban kezdték el építeni, a teljes hálózat pedig 1908-ra valósult meg. A vasútvonalon a személyszállítás 2009 decemberében szűnt meg. Az egyes települések beépített területeinek növekedése jellemzően növekvő napjainkig. A diagramon megfigyelhető néhány településnél az 1941 és 1990 utáni csökkenés. Ez feltehetőleg a beépített területek átalakulása miatt alakult ki, a meglévő, jellemzően lakott vagy kertesi települési terület ipari vagy más területté alakult át. (III/8 Településhálózat fejlődése, beépített területek változása tervlap és III/9 Települési területek változása tervlap)

23. ábra: Települési területek változásai (ha) 1784-2019 között az egyes településekre leosztva (saját szerkesztésű ábra)

24. ábra: A vizsgált települések népesszámának változásai (saját szerkesztésű ábra)

III/1.9 Vizek, vízjárta területek változásai

A tervezési terület vízfolyásokban és vizenyős területekben gazdag, mivel csapadékos területen fekszik. A tervezési területen a Csernely- és a Bán-patak vízfolyásrendszere gyűjti össze a csapadékot, amelyek a Lázbérci-víztározóba folynak, majd onnan a Bán-patak a Sajó medrébe ömlik. A Csernely-patakba ömlik az Úszó-patak Lénárdaróc közelében, valamint a Csokva-patak Csokvaomány közelében, valamint Sítai-patak. A Szilvás-patak mielőtt belefolyna a Bán-patakba, összegyűjti a Szalajka- a Nagy-völgyi- a Méhecső- az Eskerenna- és a Taró-patak vizét. A Bán-patakba ezt követően még belefolyik a Baróc-patak és a Csondró-patak is. A területen folyik ezen felül még az Ózd-patak is Farkaslyukon, ez a patak azonban nem a Bán-patak medrén keresztül jut el a Sajóba. (III/10 A vízhálózat, vízjárta területek változása, vizekhez kapcsolódó örökségelemek tervlap)

A Lázbérci-víztározót a Bán-patak völgyének elzárásával hozták létre 1967-68-ban azzal a céllal, hogy biztosítsa a Sajó- völgyi iparvidék vízszükségletét és ellássa a környező településeket ivóvízzel.

A terület ezen felül számos forrással rendelkezik, melyek főként Nagyvisnyó és Szilvásvár területein találhatóak. Ezek a források nagymértékben hozzájárulnak a terület gazdag vízrajzához. A patakmedrek mentén nem ritka a vizenyős, lápos területek jelenléte. Ezek a területek főként nádasokkal és patakmenti ligeterdőkkel borított területek.

A tervezési területen jelentős számú híd található az úthálózatok mentén. A régi hidak többsége eltűnt a patakmedrek helyének változása miatt.

A bővizű patakok mentén több vízimalom is található volt. Az első katonai felmérésen például 9 db vízimalmot tüntet fel, míg a második katonai felmérésen már csak 6 db van jelölve. Manapság azonban

ezek csaknem teljesen eltűntek, csupán Dédestapolcsány és Szilvásvár területén ismerünk rossz állapotban fennmaradt vízimalmot. A hajdani vízimalmok jelentős része a Bán-patak mentén Dédestapolcsány területén volt fellelhető. A Csernely patak mentén főként az alsóbb patak szakaszokon Nekézseny területén voltak megtalálhatóak.

A katonai térképek segítségével megállapítható, hogy a történeti térképeken jelölt vízfolyások sűrűsége és a vízjárta, nedves területek aránya nagymértékben csökkent, ami a patakmedrek szabályozása miatt következhetett be. A tervezési területen továbbá a lápos vizenyős területek mértéke is csökkent szintén a patakok szabályozása révén.

III/1.10 Állandósult és új tájhasználatok

Állandósult tájhasználatok alatt azokat a területhasznosításokat értjük, melyek egészen a Második Katonai Felmérés óta változatlanok. Ezek a területeken közel 160 éve stabilan ugyanaz a művelési mód. Ebből elemzésből megállapítható, hogy ezek a területek és tájhasználatok jól alkalmazkodtak a táji, természeti adottságokhoz, ezért értékes, védelemre érdemes történeti tájhasználatnak minősülnek.

Az Észak-Bükki térségben viszonylag magas arányban megtalálhatóak az állandósult tájhasználatok. A vizsgált terület 37%-át alkotják állandósult erdők, gyepek, szántók, szőlők stb. (III/11 Állandósult tájhasználatok összesítő térképe tervlap)

Az állandósult erdőterületek az állandó tájhasználatok 33%-át alkotják, így ez a legmagasabb arányú állandó tájhasználat a vizsgálati területen (25. ábra). A legnagyobb egybefüggő állandósult erdőterületek Nagyvisnyó, Szilvásvár és Farkaslyuk területén maradtak fent.

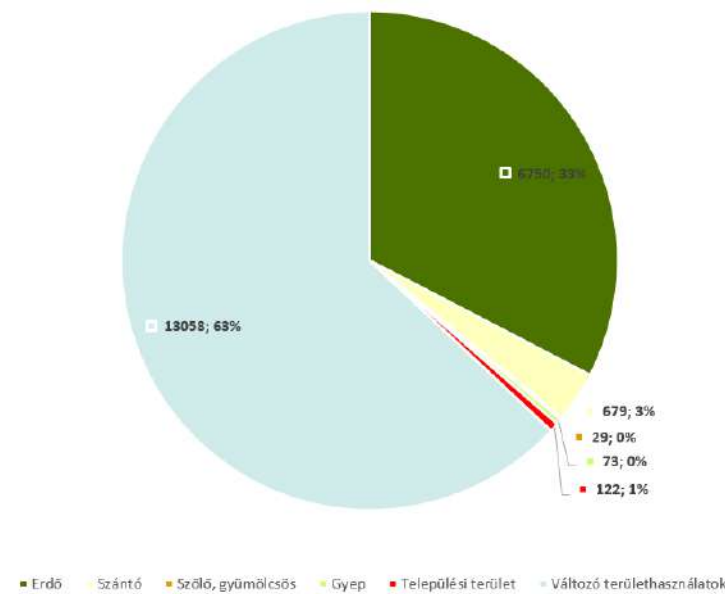
Az állandó gyepek nagyon kis arányban, mindössze 1%-ban maradtak fent a területen. A legnagyobb összefüggő gyepterület Csokvaományban található, de állandó gyepek találhatóak még Nagyvisnyó, Csernely és Bükkmogyorósd területén is.

Állandó szántóterületek Farkaslyuk kivételével mindegyik településen megtalálhatóak. Többnyire összefüggő, de területi kiterjedésüket tekintve kis méretű szántóterületek, melyek a terület 3%-át alkotják.

Az állandó gyümölcsös és szőlőterületek szintén kis arányban, 1%-ban maradtak fent a területen. Kettő, összefüggő foltot alkotnak, melyek Nagyvisnyó és Szilvásvár településeken helyezkednek el. A szőlő és gyümölcsös a területen történeti tájhasználatként jelenik meg, ezért ezen kis területek megőrzése kiemelten fontos tájvédelmi feladat.

Az állandó lakott területek Farkaslyuk kivételével szintén mindegyik településen megjelennek. Nagyságuk a vizsgálati terület 1%-át adja. Az állandó települési területek a mai települések magját képezik, az 1780-as évek óta mindegyik település területe jelentős mértékben növekedett.

Összességében elmondható, hogy az Észak-Bükk térség állandó területhasználatait főképp az erdő- és a szántóterületek alkotják, elenyésző az állandó települési területek, a szőlő és gyümölcsösök, valamint a gyepterületek aránya. A térségben zajló folyamatos erdőgazdálkodás tette lehetővé az erdőterületek ekkora arányú megmaradását. A terület többségét, 63%-át a változó területhasználatok adják, melyet főként erdő-, szántó-, bozótos, cserjés és települési területek alkotnak.

25. ábra: Stabil és új területhasználatok megoszlása (saját szerkesztésű ábra)

III/1.11 Vonalas zöldinfrastruktúra elemek, fasorok történeti változása

Az Észak-Bükk térség jelentős területét erdő alkotja, mely a településeket körülvevő megfelelő természeti környezetet biztosít. Ennek köszönhetően a települési területén alig található meg a vonalas zöldinfrastruktúra egyik fő alkotóeleme, a fasor. A tervezési terület tíz települése közül mindössze három, Nagyvisnyó, Szilvásvár és Csokvaomány területén található jelenleg fasor.

A fasorok történeti változásának vizsgálatához az eddigiekben is alkalmazott módszert használtuk. Az 1780-as évektől egészen napjainkig, hat időállapotban vizsgáltuk a fasorok jelenlétét. Az 1981 előtt telepített fasorokat jelöltük meg történeti fasorokként, még az 1990-es éveket követően telepítetteket tekintjük új fasoroknak. A két időállapotot összevetve állapítottuk meg, melyek a még ma is fellelhető és eltűnt történeti fasorok és az újonnan telepített fasorok. (III/12 Fasorok történeti változása tervlap)

A történeti fasorokról elmondható, hogy többségük Szilvásváradon volt jelen, azonban Nekézseny, Nagyvisnyó és Lénárdaróc területén is volt néhány, telepítésük feltehetően a területen található kiskastélyok tulajdonosainak köszönhető. Ezek többsége azonban mára eltűnt, mindössze négy történeti fasor maradt fenn a térségben. Nagyvisnyó külterületén, a Nagy-völgyi-patak mentén húzódik az egyik meglévő történeti fasor, melynek hossza 400 m. A másik kettő Nekézseny külterületén, a Csernely-patak mellett húzódik, gyepterületet szegélyez. Hosszuk 240 és 160 m. Bükkmogyorósdon is található egy idős vadgesztenye fasor (1. fotó). A meglévő történeti fasorok történeti tájelemek, melyek megőrzése és védelme koruk és e tájelemek térségi előfordulásának ritkasága miatt kiemelten fontos a térségben.

1. fotó: Idős vadgesztenyefasor Bükkmogyorósdon (Forrás: Bükkmogyorósd TAK)

Az újonnan telepített fasorok a vizsgálati terület egészén megtalálhatóak, ugyanakkor viszonylag kevés belterületi utcásorfá jellemzi a területet. Általánosságban elmondható, hogy főként külterületen a főútvonalak és a vízfolyások mentén helyezkednek el a fasorok. A Nagyvisnyó és Dédestapolcsány között, valamint Sátától, Nekézsenyén át, egészen Dédestapolcsányig, kisebb megszakításokkal dupla fasor található a közút mentén. Habár ezek a fasorok legfeljebb 30 évesek, megőrzésük mégis fontos a települések számára.

Észak-Bükk térség tájvédelmi és tájfejlesztési tanulmányterve

III/7 Szántóföldi gazdálkodás a tájban
Állandósult szántóföldek

Jelmagyarázat

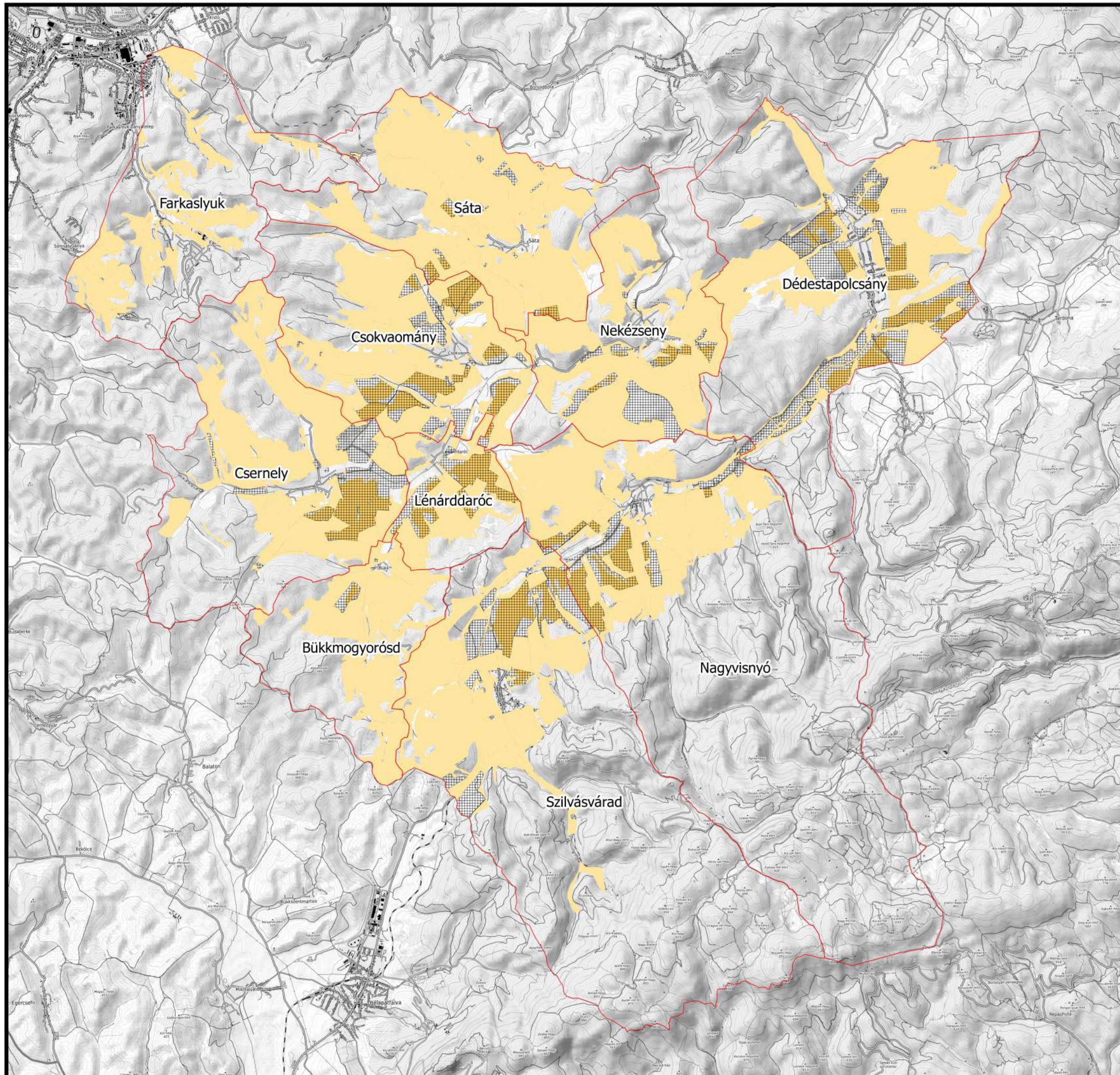
□ Közigazgatási határ

Területhasználat

■ Állandó szántóterületek (1858 óta)

■ Mára eltűnt, 1858 és 2000 közötti szántóterületek

■ Jelenlegi szántóterületek (2018)

M = 1 : 75 000

0 1 2 3 4 5 km

Szent István Egyetem
Tájépítészeti és Településtervezési Kar
Tájépítész MSc II. Évfolyam
2020. május

Észak-Bükk térség tájvédelmi és tájfejlesztési tanulmányterve

III/8 Településhálózat fejlődése,
beépített területek változása

Jelmagyarázat

Tanyák, majorok

- I. Katonai felmérésen megjelent
- II. Katonai felmérésen megjelent
- III. Katonai felmérésen megjelent
- IV. Katonai felmérésen megjelent
- Topográfiai térképen megjelent
- 2020-ban megjelent

Beépített területek növekedése

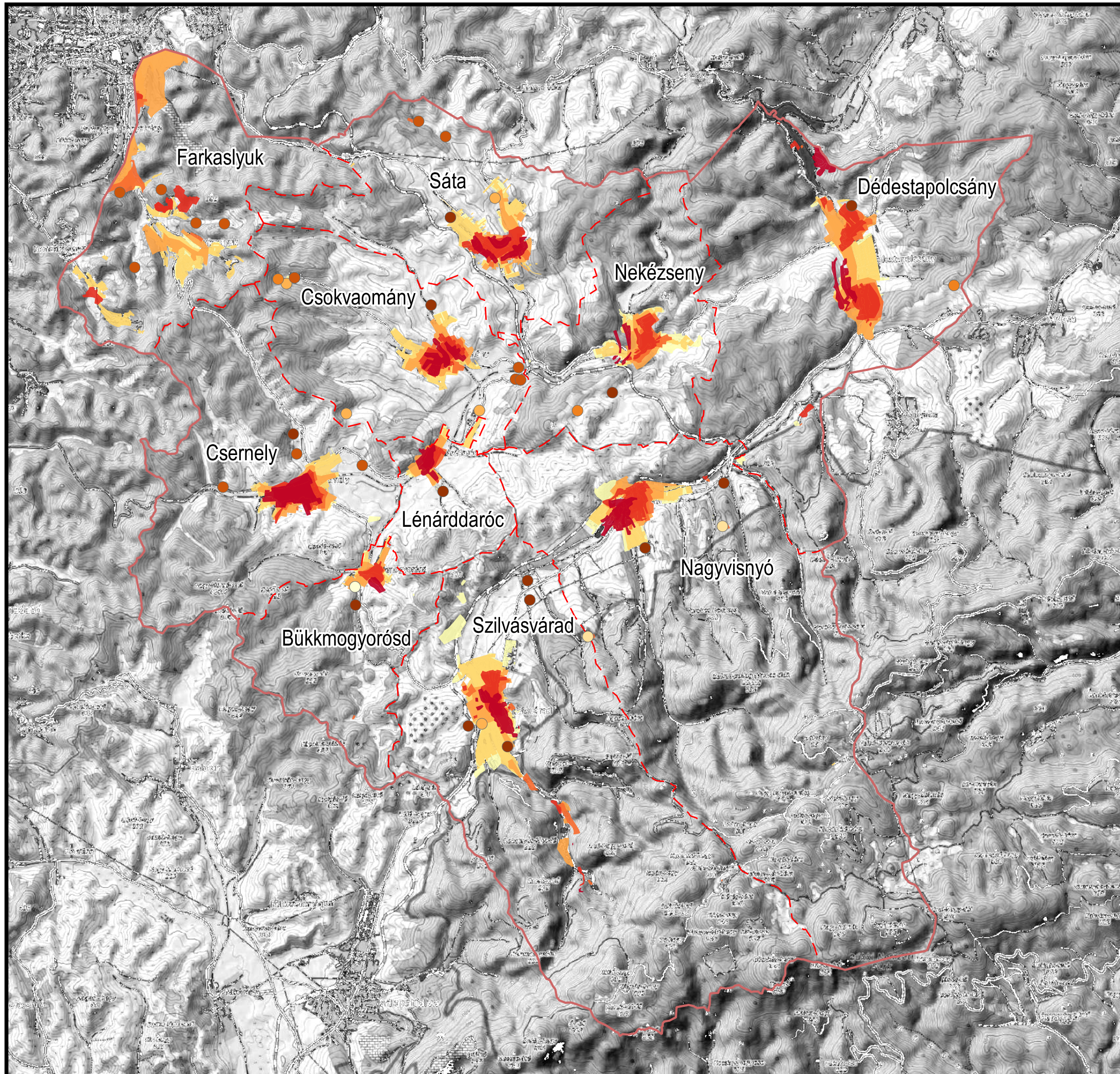
- I. Katonai felmérés idején
- II. Katonai felmérés idején
- III. Katonai felmérés idején
- IV. Katonai felmérés idején
- Topográfiai térkép idején
- Jelenleg
- ⋯ Települések közigazgatási határa
- Tervezési terület határa

M = 1 : 75 000

0 1 2 3 4 5 km

Szent István Egyetem
Tájépítészeti és Településtervezési Kar
Tájépítész MSc II. Évfolyam
2020. május

Észak-Bükk térség tájvédelmi és tájfejlesztési tanulmányterve

III/9 Települési területek változása

Jelmagyarázat

Tanyák, majorok

- I. Katonai felmérésen megjelent
- II. Katonai felmérésen megjelent
- III. Katonai felmérésen megjelent
- IV. Katonai felmérésen megjelent
- Topográfiai térképen megjelent
- 2020-ban megjelent

Beépített területek növekedése

- I. Katonai felmérés idején
- II. Katonai felmérés idején
- III. Katonai felmérés idején
- IV. Katonai felmérés idején
- Topográfiai térkép idején
- Jelenleg
- ⋯ Települések közigazgatási határa
- Tervezési terület határa

M = 1 : 30 000 (A,B,C,D,E,F,G,H)

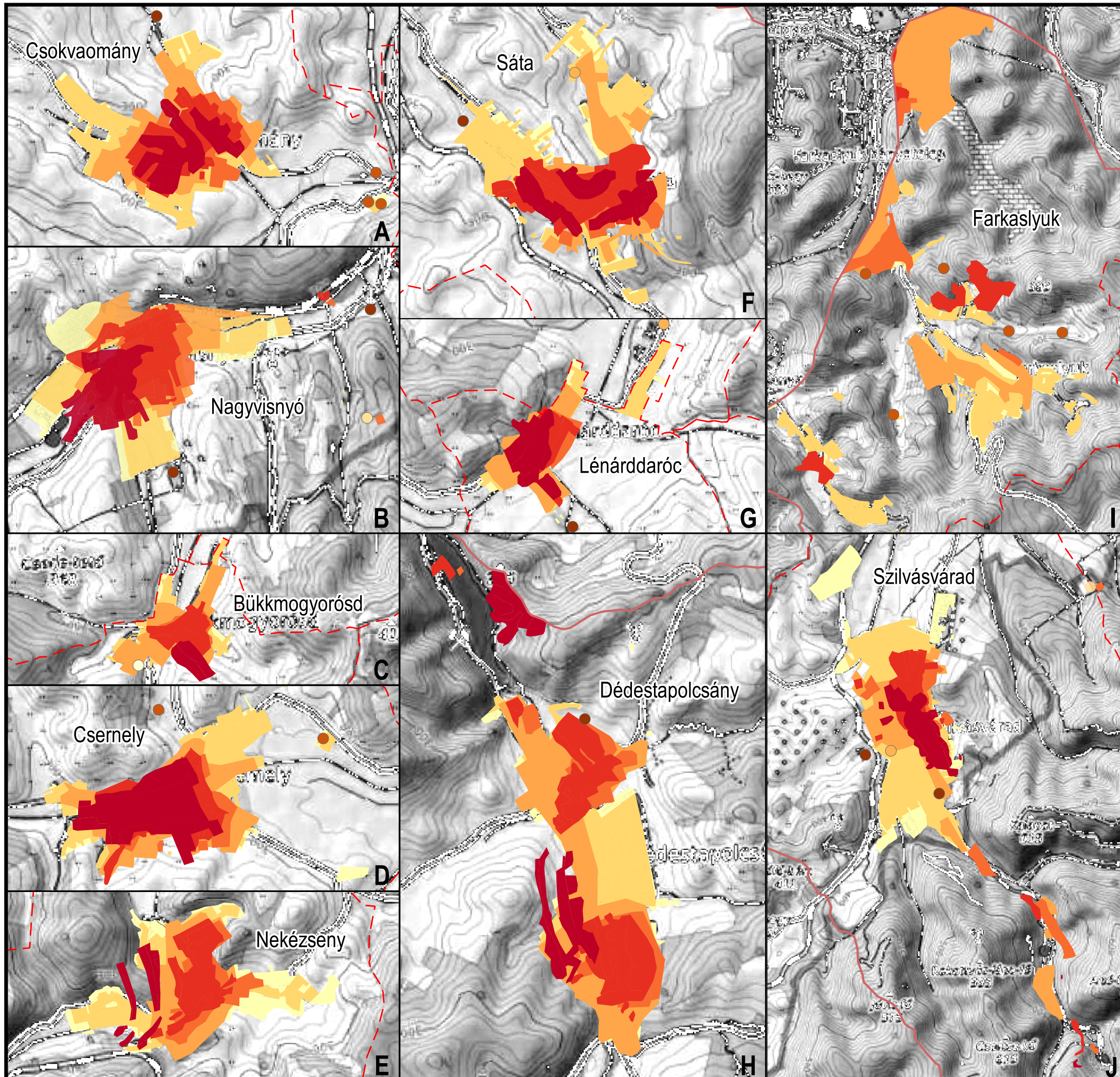
M = 1 : 40 000 (I,J)

0 1 2 km

0 1 2 3 km

Szent István Egyetem
Tájépítészeti és Településtervezési Kar
Tájépítész MSc II. Évfolyam
2020. május

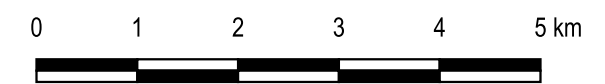
Észak-Bükk térség tájvédelmi és tájfejlesztési tanulmányterve

III/10 A vízhálózat, vízjárta területek
változása, vizekhez kapcsolódó
örökségelemek

Jelmagyarázat

- tervezési terület határ poligon
- közigazgatási határ
- híd
- vízimalom
- ciszterna
- gémeskút
- kút
- forrás
- egyedi tájérték
- ex lege védett lápok
- vizenyős terület
- vízgyűjtő terület
- vízfolyás
- eltűnt vízhez kötődő tájelem
- eltűnt vizes terület
- eltűnt vízfolyás

M = 1 : 75 000

Szent István Egyetem
Tájépítészeti és Településtervezési Kar
Tájépítész MSc II. Évfolyam
2020. május

Észak-Bükk térség tájvédelmi és tájfejlesztési tanulmányterve

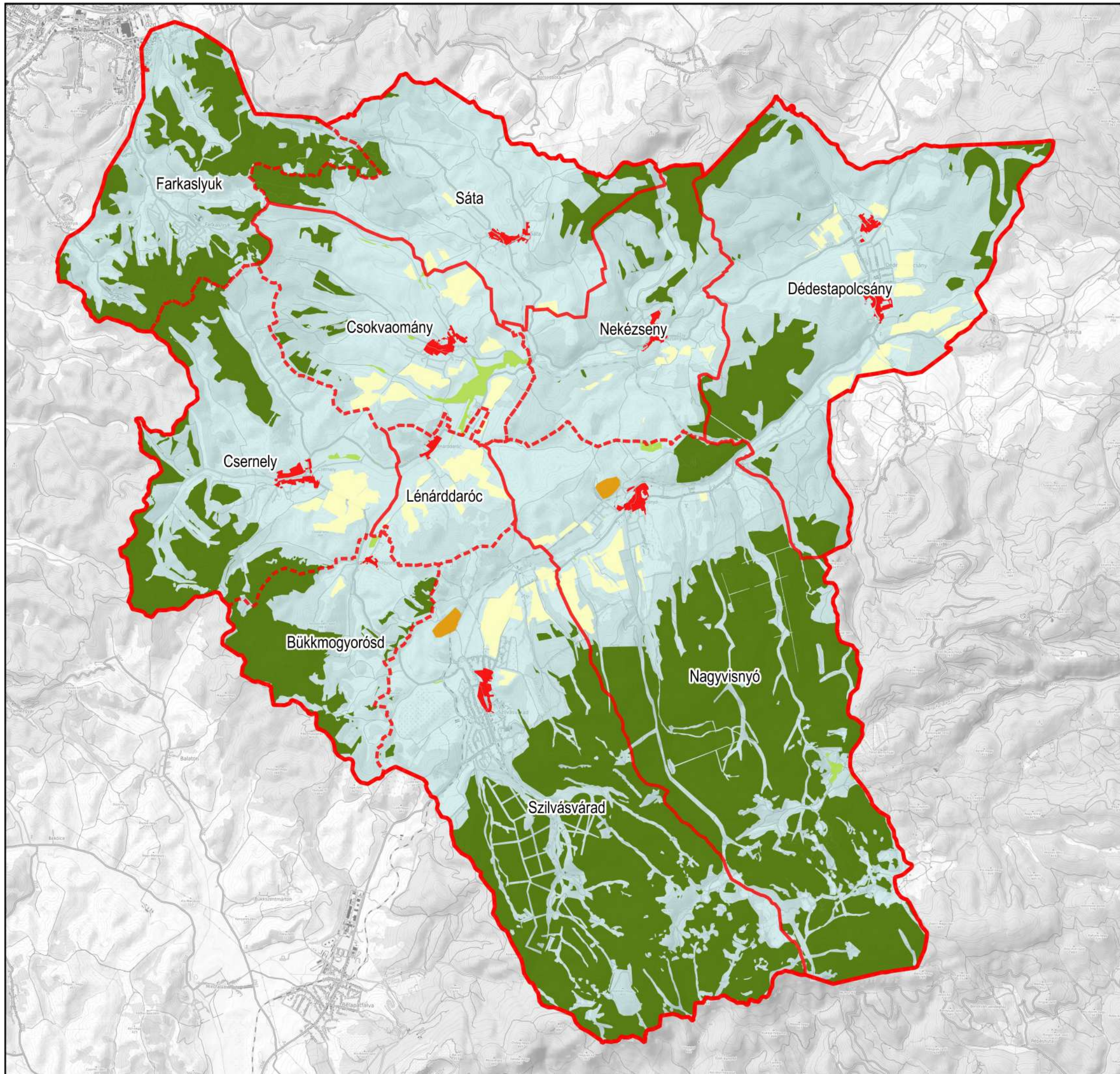
III/11 Állandósult tájhasználatok
összesítő térképe

Jelmagyarázat

- Tervezési terület határa
- Települések közigazgatási határa

Területhasználat

- Állandósult erdők (1858 óta)
- Állandósult gyepek (1858 óta)
- Állandósult szántók (1858 óta)
- Állandósult szőlő, gyümölcsös (1858 óta)
- Állandósult lakott terület (1858 óta)
- Változó területhasználatok

M = 1 : 75 000

Szent István Egyetem
Tájépítészeti és Településtervezési Kar
Tájépítész MSc II. Évfolyam
2020. május

Észak-Bükk térség tájvédelmi és tájfejlesztési tanulmányterve

III/12 Fasorok történeti változása

Jelmagyarázat

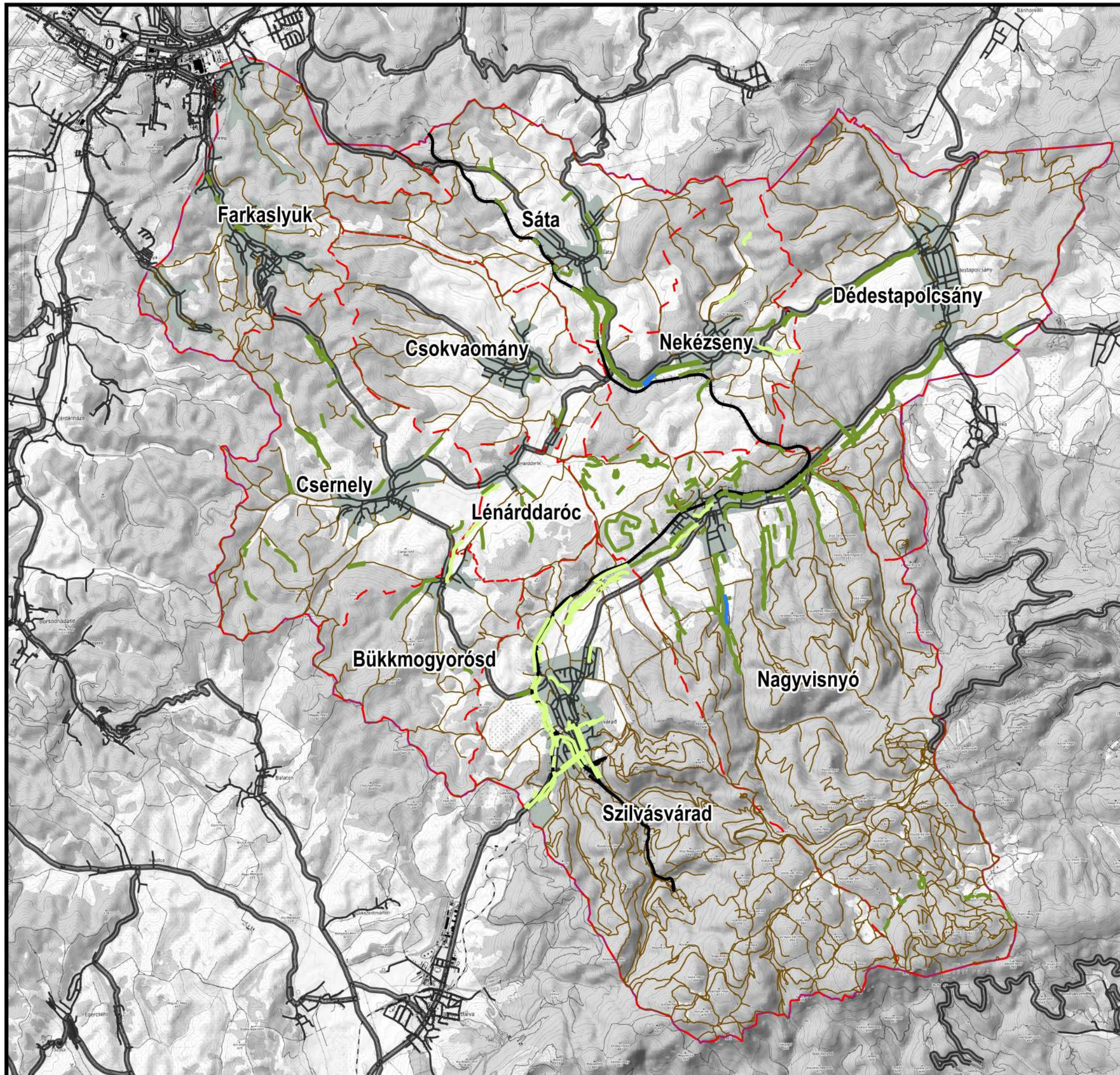
- Tervezési terület határ
- - - Település közigazgatási határ

Úthálózat

- == Főút
- Lakó utca
- Földút
- Vasút

Fasorok

- Meglévő történeti fasor (1981 előtt telepített)
- Eltűnt történeti fasor (1981 előtt telepített)
- Újonnan létesített fasor (1981 után telepített)

M = 1 : 75 000

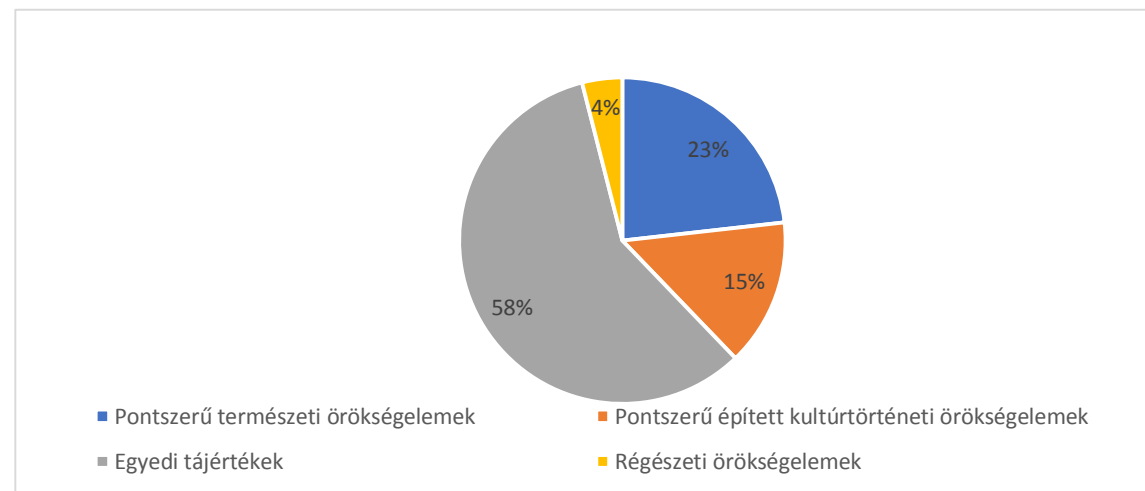

Szent István Egyetem
Tájépítészeti és Településtervezési Kar
Tájépítész MSc II. Évfolyam
2020. május

III/2. A térség táji öröksége: örökségfeltár és elemzése

Az Észak-Bükk térség összes táji örökségelemét táblázatos formában gyűjtöttük össze, és térképen ábrázoltuk a különböző típusok szerint. Ide tartoznak a természeti, épített kultúrtörténeti, régészeti örökségelemek és az egyedi tájértékek is. Az összesített térségi értékléltár, az értékekre jellemző, fontosabb adatokkal ellátva, mellékletként közöljük (1. melléklet: *Észak-Bükk térség örökségfeltára*).

26. ábra: Örökségelemek típusok szerinti megoszlása (saját szerkesztésű ábra)

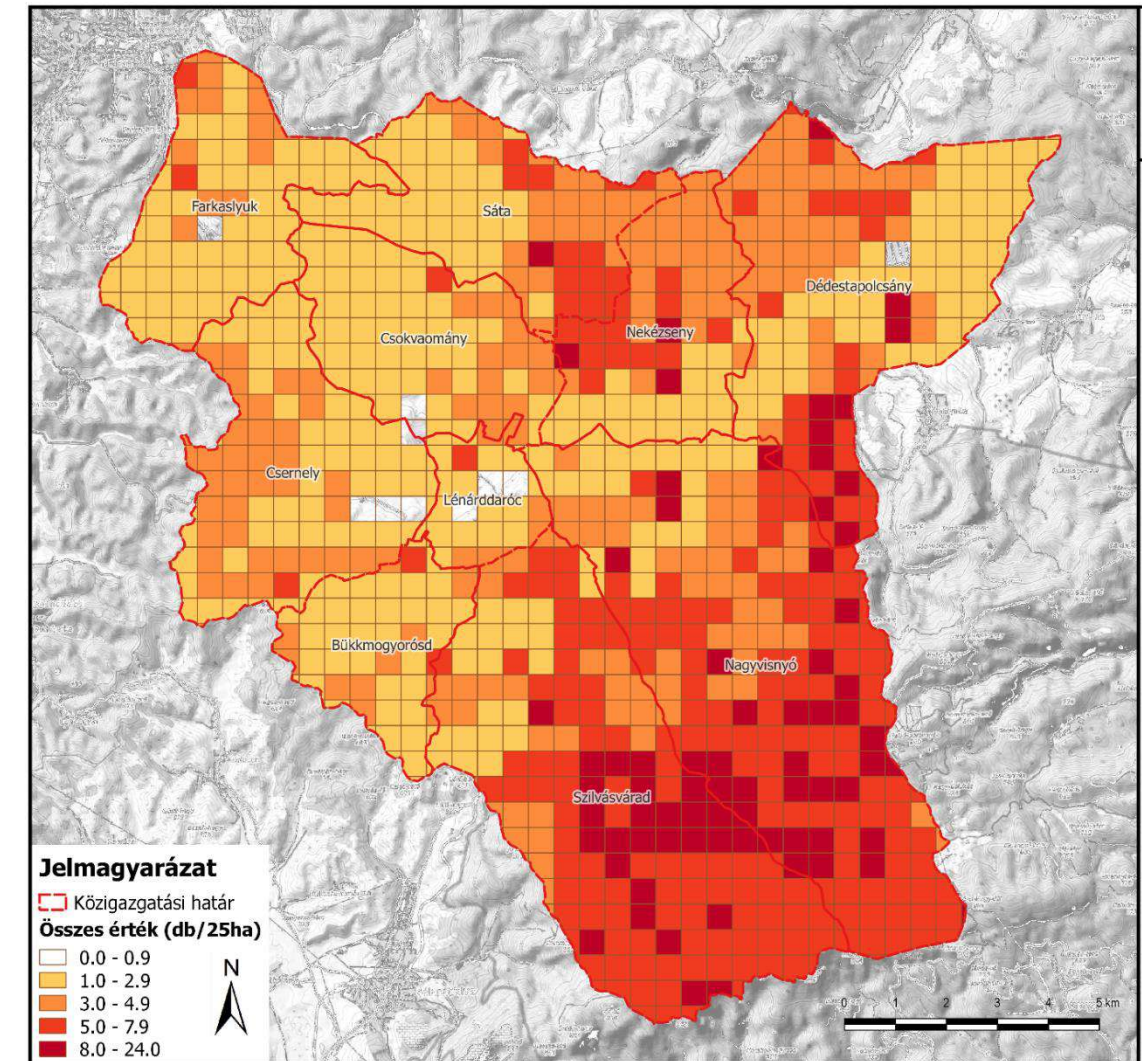
A diagramon jól látszik, hogy a térség örökségelemeinek 2/3-át az egyedi tájértékek teszik ki. Az értékek negyede természeti jellegű örökségelem, 15%-uk kultúrtörténeti elem, és egy minimális részt tesznek ki a régészeti örökségelemek (26. ábra).

III/2.1 Bükki hátság örökségfeltára

Az értéksűrűsödési elemzések elvégzéséhez 500x500 méteres rácshálóval láttuk el a vizsgált térséget, és ezeken belül vizsgáltuk az egyes elemek előfordulását. Készült a természeti, a kultúrtörténeti, valamint az összes értéket tartalmazó értéksűrűsödési térkép is.

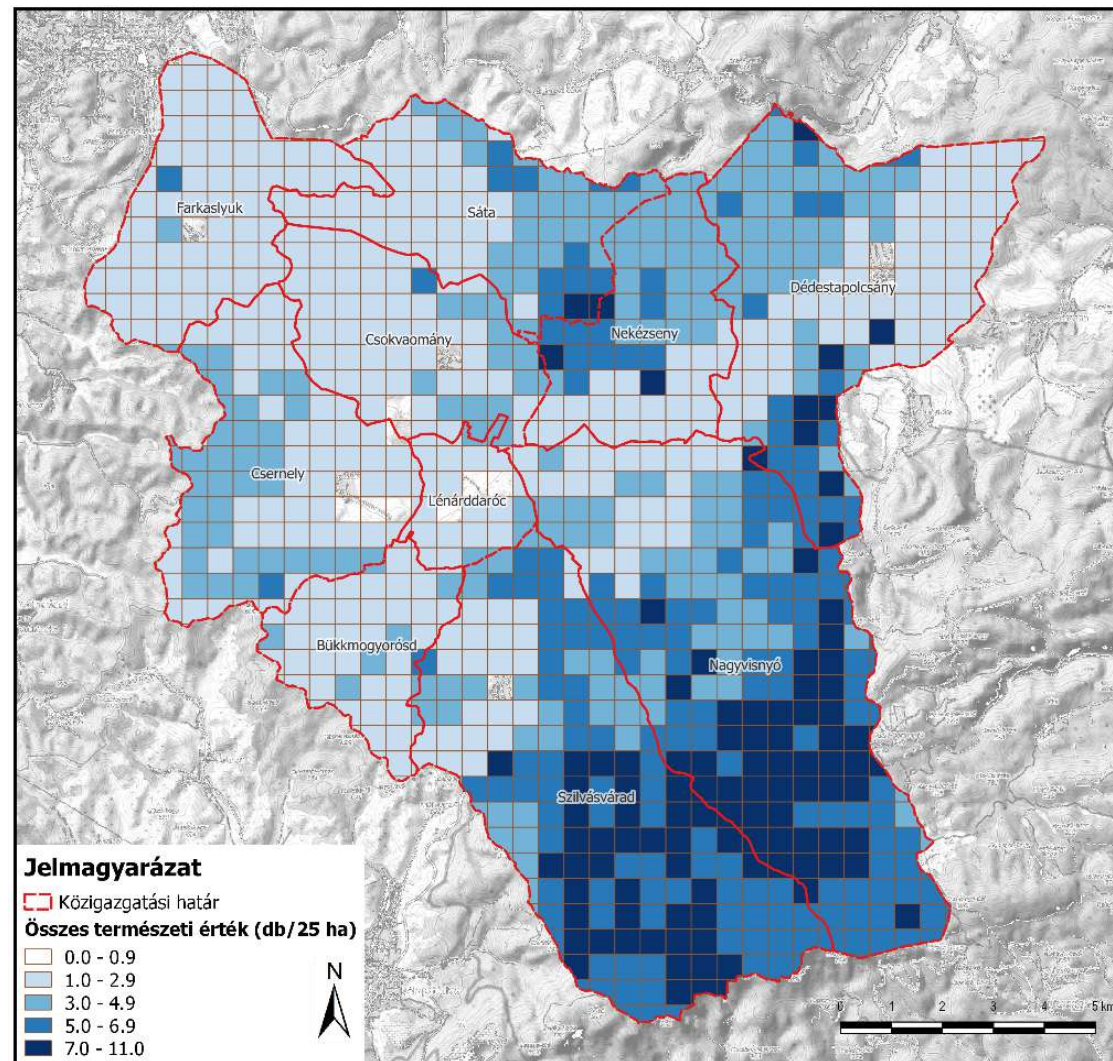
Összesítő értéksűrűsödési térkép: Ezen a térképen található az összes érték, amely megtalálható a térségben. Ide tartoznak a természeti, épített kultúrtörténeti, régészeti örökségelemek és az egyedi tájértékek is. Az előbb említett értékek az összes településen megtalálhatók, de a déli települések esetében (Szilvásvárad, Nagyvisnyó) koncentráltabban jelennek meg. Csokvaomány esetében figyelhető meg a legkevesebb érték, ezzel ellentétben a legtöbb Szilvásvárad településének

közigazgatási határán belül található. A legmagasabb érték 24 db/25ha Szilvásvárad esetében és 23 db/25ha Nagyvisnyó területén. (27. ábra)

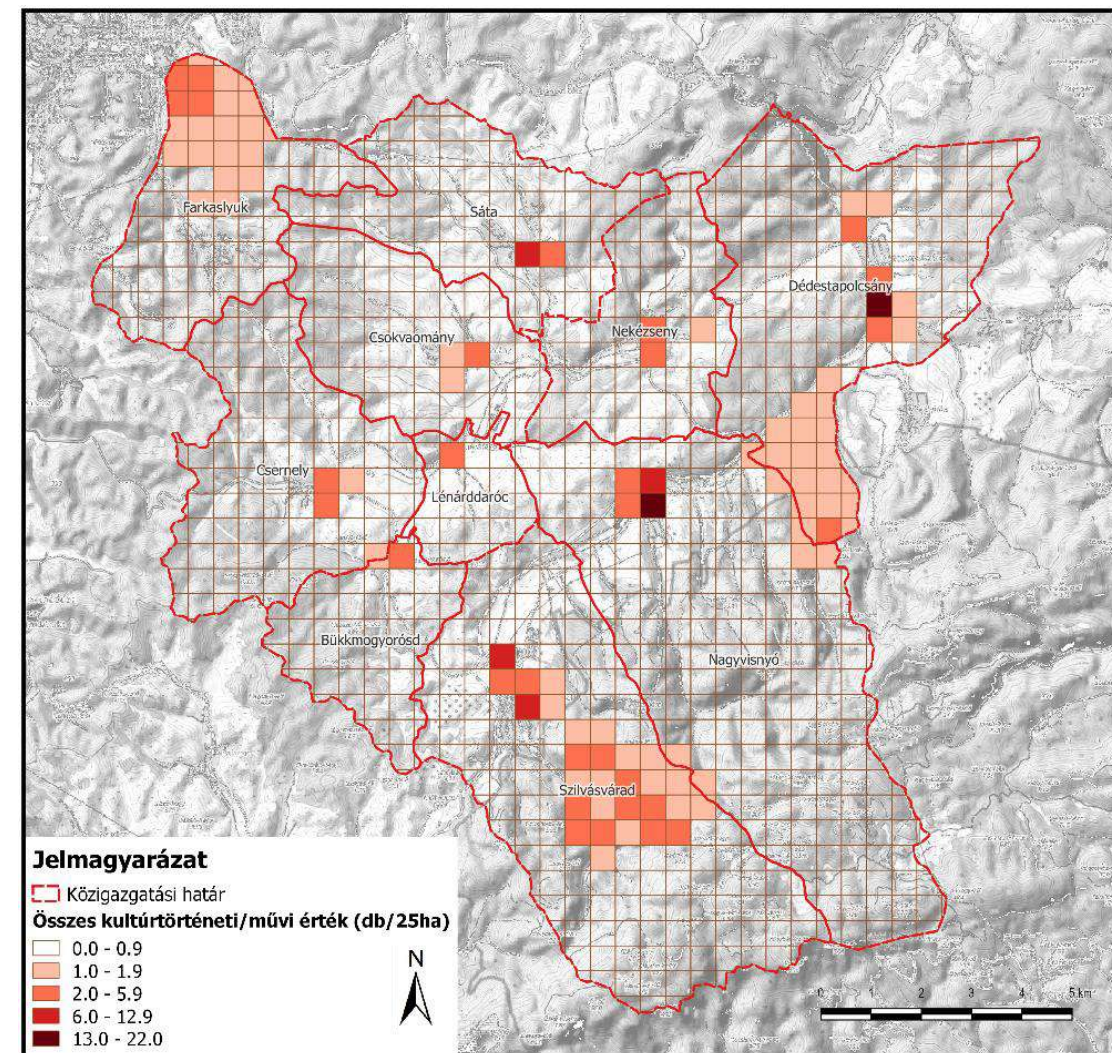
27. ábra: Összesített értéksűrűsödési térkép (saját szerkesztésű ábra)

Természeti jellegű értékek értéksűrűsödési térképe: Ezen térkép esetében csak a természeti örökségelemeket vettük számba. Hasonlóan az összesítő térképhez, ezen tervlap esetében is elmondható, hogy Nagyvisnyó és Szilvásvár jól láthatóan a legtöbb értékkel rendelkezik. Látható az is, hogy természeti értékekben a legszegényebb ebben az esetben is Csokvaomány, de Farkaslyuknál is hasonló arány figyelhető meg. A legtöbb értéket tartalmazó rácsok 11 elemet tartalmaznak, melyek Dédestapolcsány, Nagyvisnyó és Szilvásvár területén találhatóak. (28. ábra)

28. ábra: Természeti értékek értéksűrűsödési térképe (saját szerkesztésű ábra)

Kultúrtörténeti/művi értékek értéksűrűsödési térképe: Ebben az esetben az épített kultúrtörténeti értékeket és műemléki területeket vettük figyelembe. Megfigyelhető, hogy ezen értékekből jóval kevesebb található a térségben, mint természetiből, valamint a sűrűsödés inkább a beépített területeknél koncentráltabb. A legtöbb érték 25 hektáron Nagyvisnyónál található (22db) (29. ábra).

29. ábra: Művi értékek értéksűrűsödési térképe (saját szerkesztésű ábra)

III/2.2. Védett természeti örökség

A Bükki Nemzeti Park érinti a térség déli részét, pontosabban Nagyvisnyó, Szilvásvár és Dédestapolcsány területét. A Nemzeti Ökológiai Hálózat magterülete 7 településen halad át, a pufferterületek, valamint az ökológiai folyosók az összes települést érintik. A területen két Tájvédelmi Körzet is található, a Lázbérci Tájvédelmi Körzet, valamint a Tarnavidéki Tájvédelmi Körzet. (II/3 Védett természeti területek és értékek tervlap)

Számos Natura 2000-es terület is jelen van a térségben, ebből 7 db különleges természetmegőrzési terület:

- Bükk-fennsík és Lök-völgy
- Izra-völgy és Arló-i-tó

- Borsodbótai Kotyindó-tető
- Upponyi-szoros
- Csernely-patak völgye
- Sátai Tökés-völgy
- Szilvásvárad Aszaló és Szilvás-patak mente.

A Bükk hegység és peremterületei pedig különleges madárvédelmi terület kategóriába sorolható.

Fokozottan védett természeti területekből a térségben nagyon sok található, például Nagyvisnyón, Szilvásváradon és Dédestapolcsányon. Helyi jelentőségű védett területek Szilvásváradon (Szilvásvárad belterületi parkja) és Nagyvisnyón (Mihalovics-féle kőbánya) találhatóak.

Az ex lege védettség a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény (Tvt.) 23. § (2) bekezdése alapján: "E törvény erejénél fogva védelem alatt áll valamennyi forrás, láp, barlang, víznyelő, szikes tó, kunhalom és földvár. Az e bekezdés alapján védett természeti területek országos jelentőségűnek minősülnek."

Ex lege védett forrás mindegyik település esetében található, összesen 75 db. A legtöbb Nagyvisnyó területén jelenik meg. A 9 db lápból 4 db Szilvásváradon található. Ezen kívül jelentősebb kiterjedésű Sátán és Csokvaományon található még. 4db földvár is megjelenik, ebből 3 db-ot Szilvásváradon és 1 db-ot Dédestapolcsányon tartanak nyilván. Az ex lege védett barlang 36 db található a térségben, ebből a legtöbb (15 db) Dédestapolcsányon jelenik meg. *(II/3 Védett természeti területek és értékek tervlap)*

A térségi örökségeltár tartalmazza a területen található védett földtani alapszelvényeket is. A védett földtani alapszelvények száma országos viszonylatban is kimagaslónak mondható a térségben, 24 védett alapszelvény található a vizsgált térségben, ezek közül vannak országos és nemzetközi jelentőségűek is.

III/2.3. Régészeti örökség

A régészeti lelőhely: földrajzilag körülhatárolható terület, amelyen a régészeti örökség elemei történeti összefüggéseikben találhatóak.

A régészeti elemeket csak pontszerűen tudtuk ábrázolni, a hozzájuk tartozó HRSZ-ek alapján. Összesen 24 régészeti lelőhelyet vettünk fel, ezekből Szilvásváradon (8 db), valamint Dédestapolcsányon (7 db) található a legtöbb, Lénárdarócon és Sátán a rendelkezésre álló források alapján nincsenek régészeti lelőhelyek. *(III/13 Műemlékek védettség szerint és régészeti örökségelemek tervlap)*

A lelőhelyeket kategorizáltuk az alapján is, hogy a régészeti leletek melyik korból származnak, így az alábbi kategóriák jelennek meg a térségben:

- őskor
- őskor – középkor
- középkor
- középkor - kora újkor
- kora újkor
- újkor
- ismeretlen

II/2.4. Műemléki örökségelemek

A műemlék: olyan nyilvántartott műemléki érték, amelyet miniszteri döntéssel, határozattal vagy a Kötv. alapján miniszteri rendelettel védetté nyilvánítottak *(68/2018. (IV. 9.) Korm. rendelet kulturális örökség védelmének szabályairól)*

A térségben található műemlékek összesen 13 kategóriába sorolhatók be elsődlegesen funkcionális jellegük szerint: *(III/14 Műemlékek típus szerint tervlap)*

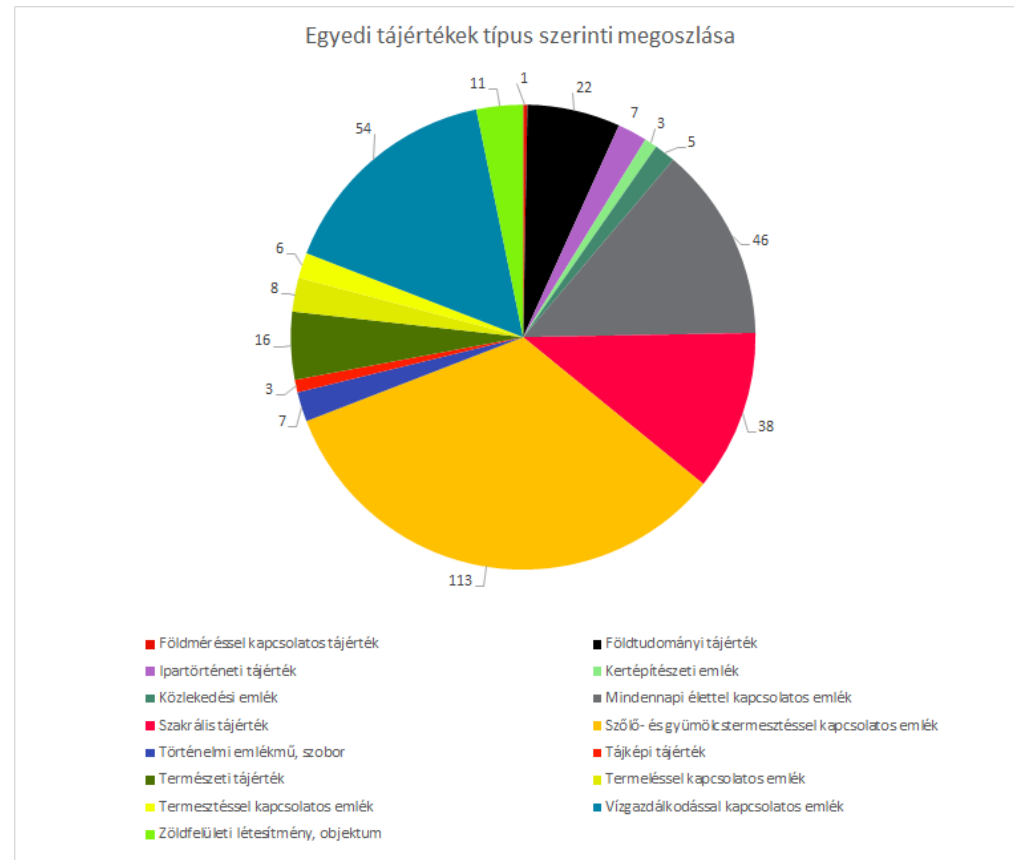
- Agrártörténeti
- Egészségügyi és szociális épület
- Fasor
- Ipartörténeti
- Közintézmény
- Kulturális épület
- Emlékmű
- Népi-lakó épület, építmény
- Park
- Szakrális
- Településrész
- Uradalmi
- Vízgazdálkodási

A műemléki védettség alatt álló örökségelemek között megtalálhatóak műemlékek és műemléki területek is. A területszerűen megjelenő elemek között jelentősebb kiterjedésűek Farkaslyukon, Nagyvisnyón és Szilvásváradon találhatóak. A pontszerű műemlékek közül a legtöbb Nekézsenyen és

Dédestapolcsányon jelenik meg. (III/13 Műemlékek védettségek szerint és régészeti örökségelemek tervlap)

A térség minden településén megtalálhatóak helyi, egyedi védelem alatt álló értékek is, ezek közül a legtöbb Nagyvisnyón (22db) található, melynek nagy része a népi-lakó épület, építmény kategóriába sorolható.

III/2.5. Egyedi tájértékek

30. ábra: Egyedi tájértékek típus szerinti megoszlása (saját szerkesztésű ábra)

A természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény (Tvt.) 6. § (3) (4) és (5) bekezdése értelmében „egyedi tájértéknek minősül az adott tájra jellemző olyan természeti érték, képződmény és az emberi tevékenységgel létrehozott tájalkotó elem, amelynek természeti, történelmi, kultúrtörténeti, tudományos vagy esztétikai szempontból a társadalom számára jelentősége van”.

Az egyedi tájértékeket összesen 15 típusba soroltuk be (30. ábra), melyeket aztán további 75 altípusba kategorizáltunk. Összesen 351 db egyedi tájértéket felvételeztünk a térségben a rendelkezésre álló források alapján. (III/15 Egyedi tájértékek típusok szerint tervlap)

A 15 típus a következő:

- földméréssel kapcsolatos tájérték

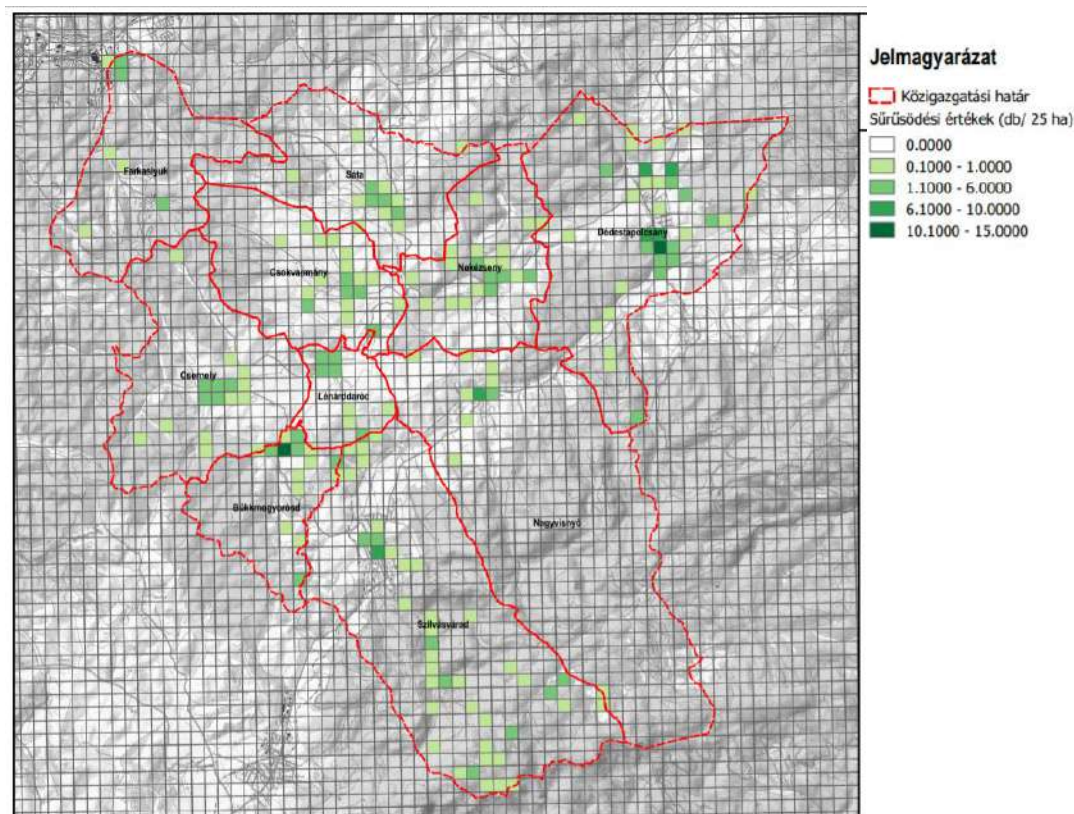
- földtudományi tájérték
- ipartörténeti tájérték
- kertépítészeti emlék
- közlekedési emlék
- mindennapi élettel kapcsolatos emlék
- szagrális tájérték
- szőlő- és gyümölcsstermesztéssel kapcsolatos tájérték
- történelmi emlékmű, szobor
- tájképi tájérték
- termeléssel kapcsolatos emlék
- termesztéssel kapcsolatos emlék
- vízgazdálkodással kapcsolatos emlék
- zöldfelületi létesítmény objektum

A tervezési területen megfigyelhető, hogy a legnagyobb arányban a szőlő- és gyümölcsstermesztéssel kapcsolatos tájértékek dominálnak (113 db), azok közül is a pincék és pincesorok. Második helyen a vízgazdálkodással kapcsolatos értékek állnak (54 db), ez nem meglepő, hiszen vízfolyásokban igen gazdag a térség. Közülük nagy számban találhatóak források, kutak, tavak, valamint gémeskutak. Jelentős mértékben vannak jelen a mindennapi élettel kapcsolatos emlékek, összesen 46 darab található meg a tervezési területen. Főlegesen dominálnak a lakóépületek, de számos szobor és emlékmű is ide köthető. A negyedik helyen, összesen 38 db értékkel a szagrális tájértékek állnak. Legnagyobb számban keresztek és templomok találhatóak meg a kategórián belül. A többi tájérték nagyjából hasonló arányban van jelen a térségben, nincsenek ekkora kiugrások közöttük. Említésre méltók a földtudományi értékek (22 db), ezeken belül is a barlangok, illetve sziklák száma magas. 16 darab értéket soroltunk a természeti tájértékek csoportjába. Rétek, hegyvidéki gyepek, víznyelők, völgyek száma a legmagasabb. Zöldfelületi létesítmények (11 db) közül kiemelendők a fasorok és idős faegyedek. Termeléssel és termesztéssel kapcsolatos emlékek (14 db) is felfedezhetők a térségben. Ebbe a kategóriába soroltuk a bányák egy részét, a hagyásfás legelőket, a magtárat, majorságokat, illetve hagyományos művelési szerkezeteket is (gyepek, legelők, hagyásfás legelők). Ipartörténeti tájértékek (7db) között található meg a bányák, kőfejtők maradék része. Történelmi emlékművekből, szobrokból (7 db) is gazdagok egyes települések, mint Szilvásvárad, Lénárdaróc és Dédestapolcsány. Főként emlékművek, szobrok dominálnak a kategórián belül, de ide soroltuk az emlékoszlopokat, emléktáblákat, régészeti lelőhelyeket is. Közlekedési emlék összesen 5 db található a térségben, melyen belül a legnagyobb

számban a mélyutak és kőutak foglalnak helyet. Tájképi, valamint kertépítészeti értékekből 3-3 darab lelhető fel a tervezési területen belül. Tájképi kategóriába helyeztük a kilátópontokat és utcaképeket, kertépítészeti típusba pedig fasort, kastélyparkot és parkot. Legkisebb arányban a földméréssel kapcsolatos értékek találhatók meg, összesen 1 db ilyen értéket felvételeztünk, mely egy földmérési pont Dédestapolcsányon.

Településeket tekintve elmondható, hogy a legtöbb egyedi tájérték Dédestapolcsányon található, összesen 102 db. Ezt követi Szilvásvár 64 db értékkel, majd Bükkmogyorósd (32 db), Csernely (31 db), Nekézseny (27 db), Csokvaomány (25 db), Sáta (22 db), Nagyvisnyó (16 db), Lénárdaróc (14 db) és legvégül Farkaslyuk 4 db egyedi tájértékkel.

Az értékek sűrűsödéséről elmondható, hogy főként a lakott területen, illetve annak közvetlen környezetében koncentráálódtak az egyedi tájértékek. A legnagyobb sűrűsödés Dédestapolcsány, Bükkmogyorósd, valamint Nekézseny esetében figyelhető meg. Ezen településeken egy 500x500 méteres rácshálón belül 10-15 darabszám közötti érték található meg. Szilvásvár esetében azonban jelentős arányban fellelhetők a lakott területtől távolabb, az erdőben is tájértékek, ugyanígy Dédestapolcsány és Farkaslyuk esetében is elmondható. Egy négyzeten belül a legkevesebb megtalálható tájérték 1 és 2 db között mozog (31. ábra).

31. ábra: Egyedi tájértékek értéksűrűsödési térképe (saját szerkesztésű ábra)

A felvételezett egyedi tájértékek a rendelkezésre álló forrásokra hivatkozva kerültek összegyűjtésre, a helyszíni bejárások hiánya miatt, elképzelhetőek olyan meglévő értékek a térségben, amelyek itt nem kerültek feltüntetésre, de jelen vannak.

III/2.6. Eltűnt örökségelemek

Az eltűnt örökségelemeket ábrázoló térkép elkészítésénél a katonai felméréseken felvett táji értékeket vetettük össze a meglévő értékleltár, valamint a topográfiai térképen felvett értékekkel. Az adatok valóságát terepi bejárással szükséges ellenőrizni. A térképen a mára eltűnt értékeket aszerint jelöltük, hogy ezek melyik katonai térképen voltak ábrázolva. (III/16 *Eltűnt örökségelemek tervlap*)

Az Első Katonai Felmérésen főként az épített elemek vannak feltüntetve, így számos híd és fahíd van ábrázolva, melyek mára eltűntek, vagy nem az eredeti állapotukban maradtak fenn. A hidak nagy része a vízfolyásokhoz köthető, a legtöbb Nagyvisnyóról, Szilvásváradról, Bükkmogyorósdra és Csernelyről tűnt el. Ezen kívül számos malom, vízimalom került lebontásra, Nagyvisnyón jól megfigyelhető, hogy a malmok közelébe voltak építve a hidak. A magányos fák kihalása is valószínűsíthető még az 1784-es időállapot óta.

A Második Katonai Felmérésről (1858.) már pontosabb információkat kapunk a térségre nézve, jóval több érték jelenik meg rajta. Az örökségelemek közül ebben az időállapotban is számottevő az eltűnt hidak száma, Szilvásvár és Dédestapolcsány a domináns. A legtöbb malom eltűnése is Dédestapolcsányon figyelhető meg, valamint vadászház és vasmű is itt jelenik meg. Az egykori bánya pedig Farkaslyuk területén volt jelen.

A Harmadik Katonai Felmérésen az előző két állapoton feltüntetett értékeken kívül (híd, bánya, malom, vadászház) megfigyelhető még a majorok, a kutak, gémeskutat és szakrális értékek eltűnése is. A felvett értékek közül legnagyobb arányban a hidak, valamint a malmok vannak jelen. Az 1883-ban Nagyvisnyó területén lévő két major mára megszűnt, emellett Farkaslyukon és Szilvásváradon figyelhető meg a kutak, gémeskutat eltűnése.

Az 1941-es katonai felmérésen már jóval kevesebb az eltűnt értékek száma, a korábbi térképekhez képest. A kutak vannak a legnagyobb arányban Dédestapolcsány, Sáta és Csokvaomány külterületein. Jelenetős még az eltűnt malmok, vadászházak/örházak száma Szilvásvár és Nagyvisnyó területén. Felhagyott kőfejtő három településen jelenik meg. Említésre méltó még Szilvásváradon a siklopálya megszűntetése.

Észak-Bükk térség tájvédelmi és tájfejlesztési tanulmányterve

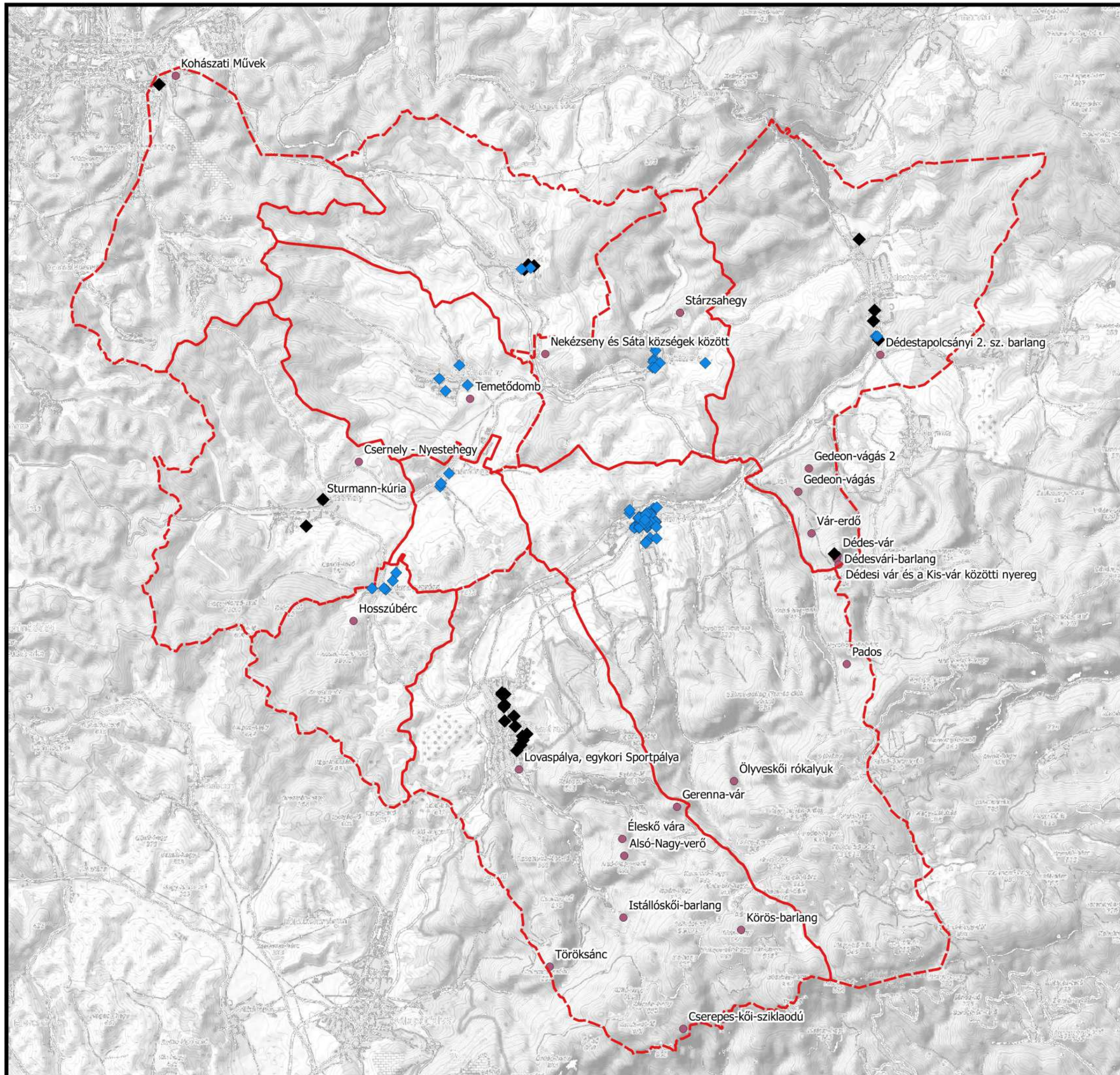
III/13 Műemlékek védettség szerint és
régészeti örökségelemek

Jelmagyarázat

 Közigazgatási határ

Épített kultúrtörténeti örökségelemek

- helyi védelem alatt álló
- országos védelem alatt álló
- Régészeti örökségelemek

Megjegyzés: A rendelkezésre álló adatok alapján a régészeti örökségelemek pontszerűen kerültek ábrázolásra a vonatkozó hrsz alapján.

M = 1 : 75 000

Szent István Egyetem
Tájépítészeti és Településtervezési Kar
Tájépítész MSc II. Évfolyam
2020. május

Észak-Bükk térség tájvédelmi és tájfejlesztési tanulmányterve

Örökségvédelmi értékleltár
III/14 Műemlékek típus szerint

Jelmagyarázat

 Közigazgatási határ

Felületszerű épített kultúrtörténelmi örökségelemek

 Szakrális

 Népi-lakó

 Ipartörténelmi

 Uradalmi

 Agrártörténelmi

Pontszerű épített kultúrtörténelmi örökségelemek

 Agrártörténelmi

 Egészségügyi és szociális épület

 Fasor

 Ipartörténelmi

 Közintézmény

 Kultúrális épület

 Emlékmű

 Népi-lakó

 Park

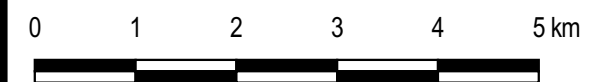
 Szakrális

 Településrész

 Uradalmi

 vízgazdálkodási

M = 1 : 75 000

Szent István Egyetem
Tájépítészeti és Településtervezési Kar
Tájépítész MSc II. Évfolyam
2020. május

Észak-Bükk térség tájvédelmi és tájfejlesztési tanulmányterve

Örökségvédelmi értékleltár
III/15 Egyedi tájértékek típusok szerint

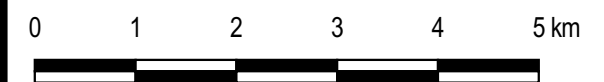
Jelmagyarázat

 Közigazgatási határ

Egyedi tájértékek

- Földméréssel kapcsolatos tájérték
- Földtudományi tájérték
- Ipartörténeti tájérték
- Kertépítészeti emlék
- Közlekedési emlék
- Mindennapi élettel kapcsolatos emlék
- Szakrális tájérték
- Szőlő- és gyümölcsstermesztéssel kapcsolatos emlék
- Tájképi tájérték
- Termeléssel kapcsolatos emlék
- Természeti tájérték
- Történelmi emlékmű, szobor
- Vízgazdálkodással kapcsolatos emlék

M = 1 : 75 000

Szent István Egyetem
Tájépítészeti és Településtervezési Kar
Tájépítész MSc II. Évfolyam
2020. május

Észak-Bükk térség tájvédelmi és tájfejlesztési tanulmányterve

III/16 Eltűnt örökségelemek

Jelmagyarázat

I. katonai felmérés mára eltűnt örökségelei

- Híd
- Magányos fa
- Malom

II. katonai felmérés mára eltűnt örökségelei

- ▲ Híd
- ▲ Malom
- ▲ Vadászház
- ▲ Vasmű
- ▲ Kőfejtő, bánya

III. katonai felmérés mára eltűnt örökségelei

- Bánya
- Híd
- Malom
- Erdőórház
- Kereszt
- Kút, gémeskút
- Major

1941-es katonai felmérés mára eltűnt örökségelei

- ★ Híd
- ★ Kőfejtő
- ★ Kút
- ★ Malom
- ★ Órház
- ★ Sikló
- ★ Kereszt

- Közigazgatási határ
- Tervezési terület határa

M = 1 : 75 000

Szent István Egyetem
Tájépítészeti és Településtervezési Kar
Tájépítész MSc II. Évfolyam
2020. május

III/3. A tájkaraktert formáló, tájjellegadó örökségelemek jelenléte a Bükki hátságon

Ebben a fejezetben azokat a tényezőket és adottságokat vizsgáltuk a térségben, amelyek nagy jelentőséggel bírnak, mind történelmi szinten, mind pedig a táji karakter, identitás meghatározásának szintjén. (III/25 Tájkaraktert meghatározó táji örökség tényezők térségi mintázata)

III/3.1. Hegyvidéki jelleg, földtani értékek jelenléte a tájban

A vizsgált térségünk rendkívül gazdag geológiai értékekben (6. táblázat - 9. táblázat), melyet elsősorban a Bükk táji területi adottságainak köszönhet. A térségben számos barlang, hegycsúcs, zomboly és sziklakibúvás található. A terület bővelkedik védett földtani alapszelvényekben (6. táblázat), különböző korokból származó formációkkal találkozhatunk a térségben. A Bükki Nemzeti Park és a Lázberci Tájvédelmi Körzet védetté nyilvánításának okai között van, hogy itt fontos földtani értékek találhatók. A földtani értékek nagyszáma miatt a közeljövőben a Bükki-vidék Geopark kialakítását tervezik. Szintén a terület elhelyezkedéséből adódóan számos hegy, illetve barlang található meg itt, melyek közül a legismertebb a Szilvásváradon elhelyezkedő Istállóskői-barlang, a legmagasabb hegycsúcs pedig szintén Szilvásváradon a 951 m magas Vörös-sár-hegy (INT-13, INT-14) (III/17 Hegyvidéki jelleg, földtani értékek jelentősége tervlap).

Azonosító	Település, alapszelvény neve	Védett terület megnevezése	Földtani kor	Képződmény
T-060	Szilvásvárad, Gerennavár 2	Bükki Nemzeti Park	Triász; Perm	Gerennavári Mészke Formáció; Nagyvisnyói Mészke Formáció
T-063	Szilvásvárad, Fekete-sár	Bükki Nemzeti Park	Triász	Bükkfennsík Mészke Formáció
T-064	Szilvásvárad, Rónabükk	Bükki Nemzeti Park	Triász	Rónabükk Mészke Formáció Felsőtárkányi Mészke Formáció
T-070	Nagyvisnyó, Bálvány É	Bükki Nemzeti Park	Triász; Perm	Gerennavári Mészke Formáció; Nagyvisnyói Mészke Formáció
P-11	Szilvásvárad, Bácsó-völgy	Bükki Nemzeti Park	Perm	Szentléleki Formáció
Pz-25	Szilvásvárad, Rákmára	Bükki Nemzeti Park	Karbon	Szilvásvárad Formáció
Pz-27	Nagyvisnyó, Taró-völgy É	Bükki Nemzeti Park	Paleozoikum	Zobóhegyesei Formáció
Pz-29	Nagyvisnyó, Berenás-gerinc	Bükki Nemzeti Park	Karbon	Mályinkai Formáció

Pz-39	Nekézseny, Harka-tető (Strázsa-hegy)	Lázberci TK	Devon	Strázsahegyi Formáció
Pz-41	Dédestapolcsány, Rágyincs-völgy	Lázberci TK	Ordovicium	Rágyincsvölgyi Homokkő Formáció
Pz-42-1	Dédestapolcsány, Bán völgye 1	Lázberci TK	Karbon; Devon; Paleozoikum	Lázberci Formáció; Abodi Mészke Formáció; Tapolcsányi Formáció
Pz-42-2	Dédestapolcsány, Bán völgye 2	Lázberci TK	Karbon; Devon; Paleozoikum	Lázberci Formáció; Abodi Mészke Formáció; Tapolcsányi Formáció
Pz-42-3	Dédestapolcsány, Bán völgye 3	Lázberci TK	Karbon; Devon; Paleozoikum	Lázberci Formáció; Abodi Mészke Formáció; Tapolcsányi Formáció
Pz-42-4	Dédestapolcsány, Bán völgye 4	Lázberci TK	Devon	Abodi Mészke Formáció
Pz-42-5	Dédestapolcsány, Bán völgye 5	Lázberci TK	Devon	Abodi Mészke Formáció
Pz-42-6	Dédestapolcsány, Bán völgye 6	Lázberci TK	Karbon	Lázberci Formáció
Pz-42-7	Dédestapolcsány, Bán völgye 7	Lázberci TK	Karbon	Lázberci Formáció
Pz-42-8	Dédestapolcsány, Bán völgye 8	Lázberci TK	Devon	Abodi Mészke Formáció
Pz-42-9	Dédestapolcsány, Bán völgye 9	Lázberci TK	Devon	Abodi Mészke Formáció
Pz-42-10	Dédestapolcsány, Bán völgye 10	Lázberci TK	Szilur-Karbon	Tapolcsányi Formáció
Pz-46	Nagyvisnyó, Taró-völgy D	Bükki Nemzeti Park	Paleozoikum	Zobóhegyesei Formáció

6. táblázat: Védett földtani alapszelvények (Táblázat forrása: INT-12 alapján saját szerkesztésű ábra)

Mihalovics-kőfejtő

A helyi jelentőségű természetvédelmi területként óvott sziklafal és környezete (2. fotó) Nagyvisnyó településen a Határ-tető déli oldalán helyezkedik el. A volt kőfejtő fehér kalciterekkel átszőtt vékonypados, bitumentartalmától fekete perm kori mészkövet, mészmárgát és agyagmárgát tár fel, nem ritkák a fekete kovaszivacs-tükből képződött tüzkölcensék. A kőzet igen kemény, szilánkos, éles hasadású. A különböző színű (fekete ill. szürkés-barnás) mészkőrétegek váltakozása rendkívül látványossá teszi a bányafalat. A bányát 1982-ben védetté nyilvánították, a Nagyvisnyói Mészke Formáció

2. fotó: Mihalovics-kőfejtő Nagyvisnyón (Fénykép forrása: INT-15)

geológiai alapszelvénye. A bánya mögötti hegyoldal másik oldalán, a Határ-tető déli részén is található egy felhagyott kőfejtő, amelyből a bitumenes mészkő hiányzik.

Barlangok

Az itt szereplő barlangok (7. táblázat) az OSM térképen feltüntetettek, illetve bányabejáratokat jelölnek (mivel hivatalos forrást csak a barlangok védőövezetére vonatkozóan kaptunk)

Barlang neve	Település
Bánkúti 1. számú víznyelőbarlang	Nagyvisnyó
Barlangbejáratok 6 db	Farkaslyuk
Barlangbejárat	Csernely
Baróc-kői-barlang	Dédestapolcsány
Cserepes-kőbarlang	Szilvásvárad
Dédesvári-barlang	Dédestapolcsány
Dédestapolcsányi 2. sz. barlang	Dédestapolcsány
Dédestapolcsányi 3. sz. barlang	Dédestapolcsány
Fekete-sári átjáró barlang	Nagyvisnyó
Hármas-kúti-víznyelőbarlang	Nagyvisnyó
Istállókői-barlang	Szilvásvárad
Kálmán-lápafői-barlang	Szilvásvárad
Kopasz-réti-barlang	Szilvásvárad
Mély-sári-barlang	Nagyvisnyó
Nagyhó-barlangja	Dédestapolcsány
Ugrókői-barlang	Szilvásvárad
Zászlós-barlang	Nagyvisnyó

7. táblázat: Az Észak-Bükk térségben található barlangok listája (Táblázat forrása: INT-17 alapján saját szerkesztésű ábra)

Istállós-kői-barlang

Az Istállós-kői-barlang (3. fotó) az Istállós-kő hegynek az oldalában, 546 méter tengerszint feletti magasságban, a Bükki Nemzeti Parkban, egy fokozottan védett területen, erdőben, a Szalajka-völgy felett nyílik. A hatalmas, háromszög alakú bejárat egy földtani törésvonal mentén jött létre. Mögötte egyetlen, tágas terem található. Triász mészkőben kialakult, 57 méter hosszú és inaktív forrásbarlang. A vízszintes kiterjedése 46 méter.

3. fotó: Istállós-kői-barlang (Ábra forrása: INT-16)

Az Istállós-kői-barlang egyike a négy, Magyarországon

biztos és alapvető régészeti leletgyűjtést szolgáltató barlangnak, a Diósgyőrtapolcai-barlang, a Pes-kő-barlang és a Szeleta-barlang mellett. Fokozottan védett barlang régészeti jelentősége miatt. Jelenleg az ország leglátogatottabb ősember barlangja.

Hegyek, hegycsúcsok

A listában az OSM térképen feltüntetett (8. táblázat) hegyek vannak feltüntetve.

Hegycsúcs neve	Magasság	Település
Almád-hegy	833 m	Szilvásvárad
Büszkés-hegy	952 m	Szilvásvárad
Fodor-hegy	931 m	Nagyvisnyó
Ispán-hegy	912 m	Szilvásvárad
Kálmán-hegy	855 m	Szilvásvárad
Kis-hegy	923 m	Szilvásvárad
Kőrös-hegy	944 m	Szilvásvárad
Kukucsó-hegy	925 m	Szilvásvárad
Küllő-hegy	899 m	Szilvásvárad
Párna-hegy	785 m	Nagyvisnyó
Pipis-hegy	934 m	Nagyvisnyó
Strázsa-hegy	367 m	Nekézseny

Virágos-sár-hegy	950 m	Szilvásvár
Vörös-sár-hegy	951 m	Szilvásvár

8. táblázat: A térség fontosabb hegycsúcsai (Táblázat forrása: INT-17 alapján saját szerkesztésű ábra)

Geológiai értékek listája (9. táblázat) az OSM és a már feldolgozott értéktérképek segítségével:

Geológiai érték neve	Település
Bán-völgyi-hasadék	Dédestapolcsány
Bán-völgyi-kőfülke	Dédestapolcsány
Baróc-kői-átjáró	Dédestapolcsány
Baróc-kői-kőfülke	Dédestapolcsány
Dédesvári-hasadék	Dédestapolcsány
Dédesvári-üreg	Dédestapolcsány
Dezső-kői-átjáró	Dédestapolcsány
Dezső-kői-hasadék	Dédestapolcsány
Dezső-lyuk	Dédestapolcsány
Egykori barlanglakás	Szilvásvár
Faktor réti sziklaüreg	Nagyvisnyó
Kálmán-réti-zsomboly	Szilvásvár
Káposztáskerti-beszakadás	Szilvásvár
Kis-kőhíti-zsomboly	Nagyvisnyó
Körös-lyuk	Szilvásvár
Mély-sári-zsomboly	Nagyvisnyó
Szalacsi-kői-átjáró	Dédestapolcsány
Sziklafülke 2 db	Nagyvisnyó

Tamás-kői-átjáró	Nagyvisnyó
------------------	------------

9. táblázat: Az Észak-Bükk térség geológiai értékei (Táblázat forrása: INT-17 alapján saját szerkesztésű ábra)

Nagyvisnyó településen található meg a Kis-kőhíti- és a Mély-sári zsomboly, Szilvásváradon pedig a Kálmán-réti-zsomboly. A mészkőfennsíkon gyakran találkozunk olyan felszínre nyíló, fordított tölcser formájú, lefelé szélesedő aknával, amely barlangjáratokká tágul, ezt nevezzük zsombolynak. Kialakulásuk nem teljesen tisztázott. Egyes elképzelések szerint a geológiai törésvonalak mentén a fedőréteg által egy adott helyre koncentrált víz oldó hatására alakultak ki. Úgy gondolják, hogy eredetileg nem rendelkeztek felszíni kijáratokkal, csak a lepusztulás során váltak nyitottá.

Mások a zsomboly alatt húzódó vízszintes barlang mennyezetén kezdődő és lassan a felszínig hatoló repedéssel magyarázzák kialakulását (INT-18).

III/3.2. Örökerdő jelleg, erdők jelenléte a tájban

A vizsgált terület (207,11 km²) 63,3%-át erdő borítja (131,10 km²), ez adja a domináns tájhasználatot. Az erdőkből a védett és fokozottan védett erdőket, a természetes és természetközeli erdőket, az állandó erdőket, valamint az örökerdőket és az erdőrezervátumba tartozó erdőket vehetjük számba, mint értékes területeket. A terület erdőtársulásai többnyire extrazonálisan előforduló mészkőről bukkosók, a zonálisan elhelyezkedő cseres- és gyertyános tölgyesekkel együtt, helyenként éger-ligeterdőkkel övezve. Telepített lucfenyvesek, illetve sok helyen erdei- és feketefenyvesek is egyaránt megtalálhatók. Az erdőterületek mezsgyéje nagyobb foltokban spontán cserjésedő-erdősülő. Az Országos Területrendezési Tervben foglaltak szerint kiváló termőhelyi adottságú erdőterület övezetbe sorolt 903,5 km²-nyi erdőterület, ez a vizsgált erdőterületek 68,7%-a.

A vizsgált terület jelentős részén fakitermelő erdőművelés folyik, a meglévő erdők elsődleges rendeltetésük szerint gazdasági és védelmi funkciójúak, 36%-56% arányban. Az erdőkezelési adminisztratív feladatok nagy részét a Heves Megyei Kormányhivatal Agrárügyi Főosztály Erdészeti Osztálya és a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Kormányhivatal Agrárügyi Főosztály Erdészeti Osztálya látja el. A térség erdőgazdálkodói az Északerdő Zrt. és az Egererdő Zrt. Tulajdonformát tekintve inkább állami, mintsem magántulajdonúak, az állami tulajdonú erdőterületek a Magyar Államkincstár fennhatósága alá tartoznak. Az Északerdő Zrt. és az Egererdő Zrt. gazdálkodási területére vonatkozó adatokat a 10. táblázat tartalmazza.

Mivel a térség természetvédelmi érintettsége igen jelentős, valamint a védelmi erdők száma is magas, ezért sok helyen végeznek a térségben az állami erdőterületeken örökerdő, azaz szálaló erdőgazdálkodást, az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról szóló 2009. évi XXXVII. törvény 10. §-ban foglaltak szerint. Az örökerdő gazdálkodás egy kíméletes erdőgazdálkodási forma. A szálalás során összekapcsolódik a kitermelés, a felújítás és a nevelés. A faállomány összetétele, kor- és térbeli szerkezete változatos és ezzel a folyamatos erdőborítást szolgálja. A folyamatos erdőborítás miatt az erdő tájképi jellege a fakitermelések következtében nem sérül, a külső szemlélő számára szinte észrevétlen a beavatkozás. Így a szálaló gazdálkodási forma természetvédelmi és turisztikai szempontból is kedvező. Az átalakítás alatt álló vagy meglévő örökerdő, illetve az erdőrezervátumok természetes vagy természet szerű erdők. Elegyesek, fajokban gazdagok, változatos szerkezetűek, vegyeskorú faegyedekből állnak (öshonos fafajok dominanciája). Holtfában gazdagok, a természetes folyamatok (szukcesszió, bolygatások) jól érvényesülnek.

A tervezési területet két bükki erdőrezervátum területe is érinti, az *Őserdő Rezervátum* és a *Leány-völgy Erdőrezervátum* a térség déli részein. Az erdőrezervátum fokozottan védett erdőket és védőzónákat tartalmaznak. A magterületeken az emberi tevékenység megszüntetése az egyik elvárt kritérium. Az *Őserdő Rezervátum* magterülete 59.3 ha, védőzónája 316.0 ha, összes területe 375.3 ha, Szilvásvár közüzemterületén találhatóak egyes blokkjai. Horváth és Bölöni (2002) szerint, hosszú idő óta kezeletlen, 200 éves bükkösök vannak a területen, ezen felül melegkedvelő tölgyesek találhatóak a területen (HORVÁTH és BÖLÖNI, 2002).

A *Leány-völgy Erdőrezervátum* magterülete 56.9 ha, védőzónája 320.0 ha, összes területe 376.9 ha, Szilvásvár és Nagyvisnyó közüzemterületén találhatóak egyes blokkjai. Horváth és Bölöni (2002) szerint, Kiemelt fontosságú természeti értékkel bír a terület, amelyet a mufflon populáció veszélyeztet a legjobban (HORVÁTH és BÖLÖNI, 2002).

Az örökerdők és az erdőrezervátumok folyamatosan kielégítik összes élőlény által az erdővel szemben támasztott alapvető igényeket. Az örökerdő gazdálkodás nyomán kialakuló diverz erdőszerkezet jobb táplálékkínálatot jelent a nagyvadfajok számára, így élőhelyfejlesztésként a vadgazdálkodók számára is előnyös lehet. Azonban bizonyos helyeket érdemes előlük elkeríteni, a kis lékekben az újulat megjelenése és fejlődésének biztosítása végett.

Vegetációdinamikai folyamatokat tekintve elmondható, hogy a 200 év távlatában nem következtek be hangsúlyos változások, a térség nagymértékű erdősültsége folyamatos volt. A települések körül, az épített települési állományterjeszkedése miatt szűntek meg állományok, azonban napjainkban az erdőterületek folyamatos növekedése figyelhető meg kisebb blokkokban és nyúlványokban. A folyamatosan erdő borította területek legnagyobb tömbje Szilvásvár és Nagyvisnyó települések D-i részein találhatóak, itt kiterjedt egyöntetű szövetet alkotnak az erdők. Ezen

felül folyamatos erdőborítás van még a térség K-i, ÉK-i és É-i területein túlnyomó többségben Bükkmogyorósd, Csernely, Farkaslyuk és Dédestapolcsány településeken. Az erdők mellett pontszerű elemként jelennek meg az erdészházak, erdészlakok, erdőgazdálkodáshoz kapcsolódó elnevezések. Ilyen erdészházakat találunk Nagyvisnyón (Csúrgói erdészház, Hármaskúti erdészház), Szilvásváradon a Szalajka-völgyi erdészházat és Dédestapolcsány É-i részén az erdészházat. Pontszerű elemként azonosíthatók az erdőgazdálkodásra utaló helynevek, vagy hegy nevek, mint Tölgyes-rom (Szilvásvár), Keselyű-bükk-lápa (Szilvásvár), Vár-erdő (Dédestapolcsány), Bükkfolyás (Csokvaomány) (III/18B Erdőgazdálkodáshoz köthető örökségelemek a tájban tervlap).

Az ismertett erdőterületekre vonatkozó részletes, tematizált adatok az alábbi táblázatban kerültek összefoglalásra:

ELEM	TERÜLET (km ²)	ARÁNY (%)	ÜZEMMÓD	TERÜLET (km ²)	ARÁNY (%)
tervezési terület	207,46	-	vágásos	107,26	81,63
összes erdőterület	131,40	63,34	faanyagtermelést nem szolgáló	14,81	11,27
RENDELTELTÉTS	TERÜLET (km²)	ARÁNY (%)	átalakítás alatt álló	6,65	5,06
védelmi	73,96	56,29	szálaló/örökerdő	2,68	2,04
gazdasági	48,90	37,21	MINŐSÍTÉS	TERÜLET (km²)	ARÁNY (%)
közjóléti	2,10	1,60	kiváló termőhelyi adottságú erdőterület	90,35	68,76
egyéb	6,44	4,90	TERMÉSZETESSÉG	TERÜLET (km²)	ARÁNY (%)
TULAJDONFORMA	TERÜLET (km²)	ARÁNY (%)	származékerdő	36,60	27,85
állami	83,39	63,46	természet szerű erdő	58,49	44,51
magán	45,10	34,32	kultúrerdő	16,69	12,70
vegyes	1,28	0,97	átmeneti erdő	3,81	2,90
közös	1,63	1,24	ültetvény erdő	2,10	1,60
			természetes erdő	13,71	10,43

10. táblázat: Az Észak-Bükk térség erdőterületeinek részletes adatai (Táblázat forrása: saját szerkesztésű ábra)

III/3.3. Szőlőtermesztési hagyományok jelenléte a tájban

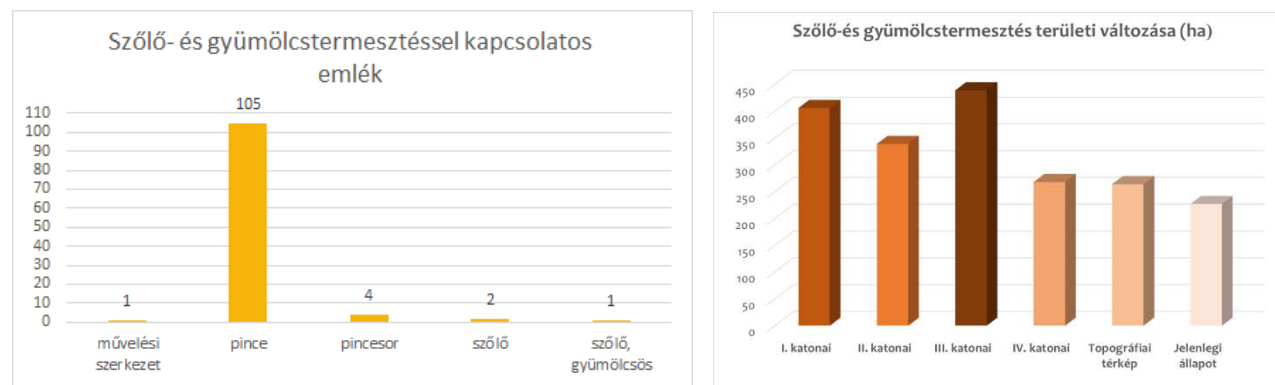
A tervezési területen megfigyelhető, hogy a legnagyobb arányban a szőlő- és gyümölcsstermesztéssel kapcsolatos tájértékek dominálnak (113 db), azok közül is a pincék és pincesorok (32. ábra).

Térképes elemzéssel 1784-től, 6 időállapot vizsgálatával határoztuk meg a szőlők és gyümölcsösök területének változását. A vizsgálat során kiderült, hogy az 1883-as állapotban volt a legnagyobb a szőlővel és gyümölcsösökkel borított területek aránya, ezt követi az 1784-es és 1858-as állapot, ahol kisebb mértékben, de csökkenés tapasztalható. Majd a századfordulót követően egyértelműen csökkenő

tendencia állt be. Összességében a 3. katonai felméréshez képest mára, felére csökkent a szőlő és gyümölcs területek nagysága.

Az egyes időállapotok összehasonlításával született meg az összegző térkép, melyen a jelenlegi szőlők, a megszűnt szőlők és gyümölcsösök, valamint az állandó szőlők és gyümölcsösök láthatóak. Állandó szőlők és gyümölcsösök alatt azokat értjük, melyek 1858 óta folyamatosan szőlő vagy gyümölcsös művelési ág alatt álltak. Az elemzés eredményeként kimutatható, hogy jelentős arányú a megszűnt területek nagysága és igen alacsony az állandó szőlők és gyümölcsösök megléte. A két művelési ág között is tapasztalható változás, bizonyos esetekben ugyanis a megszűnt szőlők helyén gyümölcsösök jöttek létre.

A jelenlegi állapotról elmondható, hogy szőlőterületek a legnagyobb arányban Szilvásváradon, Nagyvisnyón, Dédestapolcsányon találhatóak, állandó szőlőterületek pedig Szilvásváradon és Nagyvisnyón. A pincékből Dédestapolcsányon, Sátán, Csernelyen található a legtöbb. A szőlőterületek elnevezéséből egyértelműen azonosítható, hogy ott a történelem során volt szőlőtermesztés vagy jelenleg is van. Ilyen elnevezések például Vényszőlő (Csokvaomány), Szőlők alja (Sáta), Szőlő gyakra (Sáta), Felsőszőlő-Alsószőlő (Nagyvisnyó) stb (III/19 *Szőlőtermesztési hagyományok a tájban tervlap*).

32. ábra: Az Észak-Bükk térség szőlő- és gyümölcsstermesztéssel kapcsolatos emlékek száma és a szőlő- és gyümölcsstermesztés történeti területi változása (saját szerkesztésű ábra)

III/3.4. Gyepgazdálkodás, állattartás hagyományai a tájban

Ebben a fejezetben az állandósult gyepeket a tájban, illetve a gyepgazdálkodáshoz köthető értékeket ismertetjük. A gyepeknél értéként tekintjük az állandósult gyepeket, valamint eltűnt örökségelemként az eltűnt gyepeket is feltártuk, mint eltűnt értékek a tájban. A gyepek változásának elemzése után külön feltárjuk a fás legelők változásait is, mert ez a területhasználati kategória is összefüggésbe hozható a gyepgazdálkodással (11. táblázat). Állandósult gyepeknek tekintjük azokat a területeket, amelyek mind a katonai felmérések alkalmával, mind a topográfiai térképen és a jelenlegi felszínborítást ábrázoló úrfelvéletelen (1858 és 2018 között) az ennek megfelelő jelöléssel voltak ellátva. A katonai térképek vizsgálata során gyepek kategóriába soroltuk a patakok menti vizenyős területeket is. Ez alapján a tíz

településünk közül Dédestapolcsányon, Farkaslyukon, Nekézsenyben és Sátán nem találtunk a kategóriának megfelelő füves területet. A többi településen lévő állandósult gyepek a Nagyvisnyói erdei tisztás kivételével mind ma is meglévő vízfolyáshoz kapcsolódnak: Csernely, Csokvaomány és Lénárdaróc folytonosan fűvel borított részei a Csernely patak mentére; Bükkmogyorósdon az azt tápláló Úszó patakra; ezektől elkülönülten Nagyvisnyó északi részén és Szilvásváradon pedig a Szilvás patakra fűződnek fel. Ezen területek nagyságát vizsgálva kijelenthető, hogy a folytonosan gyeppel borított területek közül a Csokvaományi a legnagyobb kiterjedésű, ezt követi Nagyvisnyó körülbelül harmad akkora tartományban, majd Csernely és Bükkmogyorósd, végül pedig egy-egy kis sávban Lénárdarócon és Szilvásváradon is található ilyen besorolású füves terület. A Nagyvisnyói erdei tisztás a korábbi felvételezési időpontjait megvizsgálva kiderül, hogy a XIX. században ezen terület még patakok szőtték át, így az egykori vízjárta terület nem erdősült be. A mai állapotot már az itt épült panzió, illetve erdészház tulajdonosai tartják fenn természetvédelmi okok és nem utolsósorban a rét látványa miatt.

A gyepek mellett a hagyásfás legelők is az egykori (és jelenlegi) gyepgazdálkodás lenyomatai a tájban, melyek állattartásra utalnak. Ebben az esetben nem beszélhetünk állandósult területhasználatról, mivel a katonai felmérések között eltelt időben többnyire máshol jelennek meg. Az egykori fás legelők meghatározó jelleggel bírtak a térségben, eltűnésük és visszaszorulásuk jól érzékelhető nyomot hagytak a térség tájképében, hiszen karakteres elemek tűntek el onnan.

Jelenleg a vizsgált terület **2,18%**-án találhatóak legelők, ami az előző időállapothoz képest majdnem a duplája, viszont a jelenben ezeket a legelőket már nem lehet a klasszikus értelemben vett hagyásfás legelőknek tekinteni, hanem egy ahhoz hasonló szerkezetű legelőként azonosítható. A területi növekedés elsősorban annak köszönhető, hogy főleg a dédestapolcsányi és nekézsenyi nagyobb, összefüggő gyepek helyét vették át a legelők, ami arra utal, hogy ezeket a gyepeket valamilyen okból kifolyólag már nem gyepeként tartották fenn, elkezdődött a cserjésedésük. (Google Earth/2018)

A jelenben fellelhető állattartáshoz kapcsolódó elemek közé egy csűr, 24 forrás, 14 gémeskút, 15 feszület, három magtár, kettő malom, 11 szobor, és nyolc tó, víztározó tartozik. A csűr az Szilvásváradon található. A forrásokról elmondható, hogy a térségben szórtan található minden településen néhány darab. A gémeskutak, mint pontszerű elemek, nagy távolságból is könnyen felismerhető karakteres örökségelemek a tájban, belőlük elsősorban Csernely, Dédestapolcsány, Lénárdaróc és Csokvaomány településeken található több. A feszületek, kőkeresztek a tájban nem csak, mint szakrális elemek vannak jelen, hanem tájékozódás szempontjából is fontos elemek, hiszen gyakran útkeresztezésekben, fontos elágazásokban, települések nevezetes, fontos pontjaiban jelennek meg. A térségben markánsan megjelenik egy csoport Csokvaomány és Sáta települések belterületei körül, valamint a köztük húzódó úttal együtt, ahol egyszerre kilenc feszület jelenik meg. Magtárak

Szilvásvár és Dédestapolcsányon található, míg egy malom szintén Dédestapolcsányon, egy pedig Csokvaomány külterületén van, Nagyvisnyón pedig egy majorság van a település K-i részén (III/20 *Állandósult gyepek a tájban, gyepgazdálkodáshoz és állattartáshoz kapcsolódó örökségelemek tervlap*).

	Gyepek (Gy+M)			Hagyásfás legelők (FI)		
	Eltűnt	Jelenlegi	Állandó	Eltűnt	Jelenlegi	1794-1941-ig állandó
Térségi	5146,90	3108,40	114,87	2557,11	452,00	45,83
Bükkmogyorósd	169,92	116,14	2,68	119,41	2,77	
Csernely	477,99	454,85	4,33	474,42		
Csokvaomány	351,15	650,88	60,52	234,65	76,06	
Dédestapolcsány	977,29	76,12	1,77	186,86	129,14	
Farkaslyuk	238,97	87,06	0,01	135,58		
Lénárdaróc	150,32	143,28	14,83	183,43		
Nagyvisnyó	765,07	571,47	22,20	250,09		
Nekézseny	735,21	51,50	1,20	307,23	234,37	45,83
Sáta	364,22	641,34	0,09	391,39		
Szilvásvár	916,73	315,75	7,26	273,54	9,67	

11. táblázat: Gyepek, Hagyásfás legelők változását összegző táblázat (saját szerkesztésű ábra)

III/3.5. Szakrális elemek a tájban

A térség településeiről elmondható, hogy Farkaslyuk kivételével, mindegyik rendelkezik legalább egy templommal és egy temetővel. A legfontosabb templomokat alább soroljuk fel.

Csokvaomány – Szent Borbála szobor

Szent Borbála a bányászok, kohászok, tüzérek, tűzserészek, ágyú- és harangöntők védőszentje. Fából készült az eredeti és 27 cm magas faragás volt, és a Ruhr-vidékről Lyukóbányára érkezett bányász vendégek ajándékozták a bányüzemnek. A kis szobor megtetszett az akkori vezetésnek, és készítőjét felkérték a bronz változatának elkészítésére. A szépen sikerült szobrocscsa megtetszett a berentei polgármesternek, így megbízták az életnagyságú változat öntésére, melynek másolatát Csokvaomány községnek ajándékozták 1 Ft-ért (INT-19).

Csokvaomány – Templom

Csokván és Ományban nem volt plébánia, de középkori eredetű temploma mindkét községnek volt. Idővel a két templom omladozott, romos állapotba került. Csokva temploma 1735-ben épült, 1738-ban Nagyboldogasszony tiszteletére szentelték fel. Csokva és Omány 1829-ig Csernely, utána Sáta

leányegyháza, filiája lett. Az egyházközség csak a XX. század közepén vált önálló plébániává. Az egri főegyházmegye 1806-ban egy szép új barokk templomot építtetett Csokván, ami a jelenlegi állapotot is tükrözi (INT-19)

Dédestapolcsány – Szent György vértanú templom

A katolikus templomot 1819-21-ben építették a község feletti sziklára. A hagyomány szerint itt volt a pálos rendi kolostor, melyet valószínűleg a reformáció idején romboltak le (INT-20).

Nagyvisnyó – Református templom

1720-ban említik először írásos dokumentumok, mint kőtemplomot. A templom középső szakaszát 1769-70-ben átépítették, a nyugati szakasz 1803-ban épült, 1810-ben fejezték be a keleti szakasz és a torony építését. Magyarországon a barokk stílusú templom festett fakazettás mennyezete második legnagyobb méretű ilyen alkotás. 1805-ben Rezbár Szügényi Antal várkonyi képfaragó mester készítette (INT-21) (III/21 *Szakralitás jelenléte tervlap*).

III/3.6. Tájképi értékek jelentősége a tájban

Az Észak-Bükk térségben vizsgáltuk az örökségvédelmi munkarészben vizsgáltuk a tájképi értékeket is, oly módon, hogy nevezetes pontokról, mint hegycsúcsok, kilátópontok és kilátók láthatósági vizsgálatot végeztünk. Maga a láthatósági elemzés domborzat modelltől készítettük térinformatikai rendszerben (ArcMAP), a domborzatmodell SRTM műholdfelvételtől nyertük ki. A vizsgálat elvégzéséhez szükség volt a kilátópontok feltüntetéséhez, a domborzatmodell elkészítéséhez és a történeti jelentőséggel bíró tájképi értékekre. Ezek közé soroltuk a bányákat, bérceket, sziklafalakat, emlékműveket, horhos utakat, kápolnákat, kastélyokat, fészületeket, malmokat, magtárakat, pincesorokat, templomokat, várakat, víztározókat, víztornyokat. Továbbá a látható területeket a tájkarakterekkel összevetve is megállapítható, hogy mindegyik örökségvédelmi tájkarakter típus előfordul a látható területeken, azok a kilátó pontokról könnyen beazonosíthatók. Ilyen tájkarakter területek a hegyvidéki jelleggel bíró területek, a dombvidéki jelleggel bíró területek, a kilátást szolgáló területek, a bányászati múlttal rendelkező terület, az erdős területek, a gyepes területek, a szakrális elemekkel rendelkező területek és a várakkal és kastélyokkal rendelkező területek. A nevezetes pontokat a szerint jelöltük ki, hogy mely hegycsúcsok, kilátópontok azok, amelyekről széleskörű kilátás nyílik és turistaútról is könnyen elérhető. Ezek a pontok elsősorban Szilvásvár, Nagyvisnyó és Dédestapolcsány településekről kerültek ki. A láthatósági térkép azt mutatja meg, hogy a nevezetes pontokról mely tájképi értékek láthatók és hol. A látható és nem látható területek eloszlása egyenletes,

diffúz képet mutat. Összességében elmondhatjuk, hogy a látható területeken három nagyobb jelentőséggel bíró terület is megjelenik, ahol a tájképi értékek nagy számban jelennek meg. Az egyik Dédestapolcsányon a Lázberci-víztározótól DK-i irányba, a második Sáta település belterülete, míg a harmadik Dédestapolcsány belterületének D-i része. Ezeken a területeken főleg épített örökségelemek mutatkoznak meg. Ezeken felül számos fókuszpont különíthető el a látható területeken, amelyek egyedülállóan mutatkoznak meg (III/22 *Tájképi értékek jelenléte a tájban tervlap*).

III/3.7. Bányászati és mészégető múlt öröksége a tájban

5. fotó: Egykori farkaslyuki bánya (Kép forrása: INT-22)

Bányászati tevékenységhez kapcsolódó első jelentősebb létesítmények elsőként a XX. század elején jelentek meg a területen (IV. Katonai felmérés). Ekkoriban nyitott meg Farkaslyukon az első bányatelep és a település déli részén több bányakna is. Az RMST Vasmű Rt. 1914-ben nyitotta meg az első tárnát szénbányászat céljából. A folyamatos termelést azonban csak 1918-ban kezdték meg a községben. A bányászati tevékenység szüntelenül

bővült az 1970-es évekig, majd '86-tól a termelést fokozatosan visszafejlesztették. 1990-ben pedig a bányászathoz kapcsolódó tevékenységek végleg megszűntek a településen (INT-22). Farkaslyukon több bányászati emlékmű is fellelhető úgy, mint Szent Borbála-emlékmű a farkaslyuki bányász emlékparkban, Bányász emlékműve az emlékparkban, az utolsó működő farkaslyuki táró emlékhelye, a százéves farkaslyuki bányászok emlékműve az emlékparkban, Ipari műemlék bányamozdony a farkaslyuki bányász emlékparkban, egykori fűrópajzs, mint bányászemlékmű, régi csille, mint bányászemlékmű Farkaslyuk központjában. A település maga elsősorban bányászati tevékenység (4. fotó) miatt jött létre Ózd részeként. A térségben ebben az időszakban több városban és községben is megjelentek a bányászathoz kapcsolódó tevékenységek. Sátán bányaknát, Szilvásváradon és Dédestapolcsányon mészégetőt, Csokvaományon és Nagyvisnyón kőfejtőt nyitottak, köztük a nagyvisnyói Mihalovics-kőfejtőt is. Ezen települések ekkoriban éltek virágkorukat, lélekszámuk folyamatosan növekedett, oly annyira, hogy 1999. május 1-jével Farkaslyuk önálló község lett. Azonban ezek a tevékenységek a XXI. századra teljesen eltűntek. Az egykori nagyvisnyói Mihalovics-kőfejtő a fehér kalciterekkel átszőtt vékonypados, bitumentartalmától fekete perm kori mészköve, mészmárgája és agyagmárgája miatt 1982-ben védetté nyilvánították, azóta a Nagyvisnyói Mészkő Formáció geológiai alapszelvénye. Az ezredforduló óta a bányászati tevékenység emlékét

természetföldrajzi nevek őrzik, mint a farkaslyuki Kőbányahegyese, Kőbányatető és a sáta Bányaoval, valamint Farkaslyukon az egykori bánya előtt található emlékmű. Jelenleg Farkaslyuk, Csernely, Sáta és Csokvaomány területén található érvényes bányatelek.

Az előző századokból több információval rendelkezünk, ugyanis akkoriban két bánya is működött a településen. Az egyik a Mihalovics bánya volt, mely kőfejtőként működött, mészkövet, mészmárgát és agyagmárgát tártak fel. 1982-ben védetté nyilvánították, a Nagyvisnyói Mészkő Formáció geológiai alapszelvénye (INT-21). A másik bánya a Bán-völgy nagyvisnyói oldalán elhelyezkedő palabánya volt, melyet az 1780-as évek elején nyitottak meg. A sötét színű palát tetőfedésre, iskolai palatáblának használták. A kitermelt anyagot Miskolcra, Egerbe és Pestre is szállították. A bánya 1910-ben zárt be (INT-21) (III/23 *Bányászati örökség tervlap*).

4. fotó: Egykori farkaslyuki bányatelep (Kép forrása: INT-22)

III/3.8. Várak, kúriák, kiskastélyok jelentősége a tájban

Az Észak Bükk térségről elmondható, hogy meglehetősen gazdag kastélyokban, kúriákban, azonban a települések közül is kiemelkedik Szilvásvárad, ahol 3 kastély található.

Erdődy-Pallavicini-kastély

A kastély (6. fotó) és a szilvásvárad uradalom életében három jelentősebb nemesi család játszott szerepet: a Keglevich, az Erdődy és a Pallavicini család. A kastély elődjének építtetése feltehetően gróf Keglevich Béla nevéhez köthető és Ybl Miklós tervei alapján készült. A kastélyt a Pallaviciniek építtették át neobarokk stílusban.

6. fotó: Erdődy-Pallavicini-kastély (Kép forrása: INT-23)

A II. világháborút követően a kastélyt államosították, utolsó komolyabb renoválása 1981-ben, a Szilvásváradon megrendezett fogathajtó világbajnokság alkalmából volt. A rendszerváltást követően a HUNGUEST HOTELS szállodalánchoz került, és működött kétsillagos szállóként egészen 2005-ig.

A lepusztult szilvásvárad kastélyt a Széchenyi terv keretében rekonstruálták jelenlegi tulajdonosai, így 2009. február közepétől fogadja újra Vendégeit La Contessa Kastélyszálló néven.

Csernely - Sturmán-kastély

A kastélyt a 18. században a Sturmán család építette, eredetileg barokk stílusban, akik a környék leggazdagabb földbirtokosai voltak. Az épületet az idők során többször átalakították, a XX. század első harmadában manzárd tetőt és copf stílusú homlokzati díszítést kapott. A nyílászárók, vasalatok, rácsok és a tűzhely azonban érintetlen maradtak a mai napig. Ma már nem látogatható.

Sáta - Fáy-kastély

Sáta község a 16. századtól a Bárius-család birtokában volt. Őket a Vay-, a Platthy- és Rocsányi családok követték, majd a 19. században az Ágoston-, végül a Fáy-család. A kastély (7. fotó) egyemeletes, timpanonos középrésszel, két szélén kiugró tornyokkal, manzárdtetővel, boltozott szobákkal épült a 18. században. Jelenleg a kastély magántulajdonban van és nem látogatható.

7. fotó: Fáy-kastély (Kép forrása: INT-23)

Dédes – Serényi kastély

A dédestapolcsányi Serényi-kastély 1903-ban épült eklektikus stílusban. Valaha a Serényiek nyaraló kastélya volt. Volt időszak amikor megyei fenntartású szociális otthon vagy pedagógus üdülő és idősek otthona kapott benne helyet. A műemlék sajnos nem látogatható, mára egy vállalkozó birtokába kerül, aki konferenciaközpontot óhajt létrehozni benne.

Dédesi vár

Dédes vára a 13. században épült IV. Béla királysága idején, építője pedig Ernye bán, a király hűséges híve volt.

A várat a későbbiekben több ostrom is érte, azonban a legjelentősebb kárt a törökök okozták, akik 1567. április 1-jén kezdték el ostromolni. A vár egy bástyájának sarokfalai még láthatók, illetve az egykori erőd helyén, több helyen várfalmaradványok tűnnek. Ezek állapota igencsak leromlott. A balesetveszélyessé vált egyetlen bástyát a Kulturális Örökségvédelmi Hivatal korláttal vette körül, illetve a leginkább omló falrész fenyőrudakkal megtámasztotta. Ezen túl semmilyen konzerválási és felújítási lépés még nem történt.

Éleskő vár

Az Éleskő vár romja azért bír különösen nagy történelmi értékkel, mert a tatárjárás előtti időkben épült kevés kővár egyike. A történészek a területet egykoron uraló Miskolcz nembeli Panyitnak tulajdonítják

a vár építését, első írásos említése 1360-ból való, I. Lajos király egyik okleveléből. 1364-ben, következő említésekor már romvárként említik. Hadi jelentőséggel nem bírt, inkább közigazgatási jelentősége lehetett.

A várrom megközelítése Szilvásváradról a Tótfalu-völgyben vezető műútról letérve az erdészeti feltáró úton, vagy az egykori kisvasút nyomvonalán indulva a Szalajka-Halastó megállótól Bánkút felé a Kukucsó-völgy elejéig eljutva, és onnan az erdészeti feltáró úton lehetséges.

Gerenna vár

A Gerenna-vár a Bükk-vidék egyik, 759 méter magas, csonkakúp alakú, sziklás csúcsa a Tótfalu-völgy és a Leány-völgy közötti gerincen; a hegység egyik legszebb kilátóhelye.

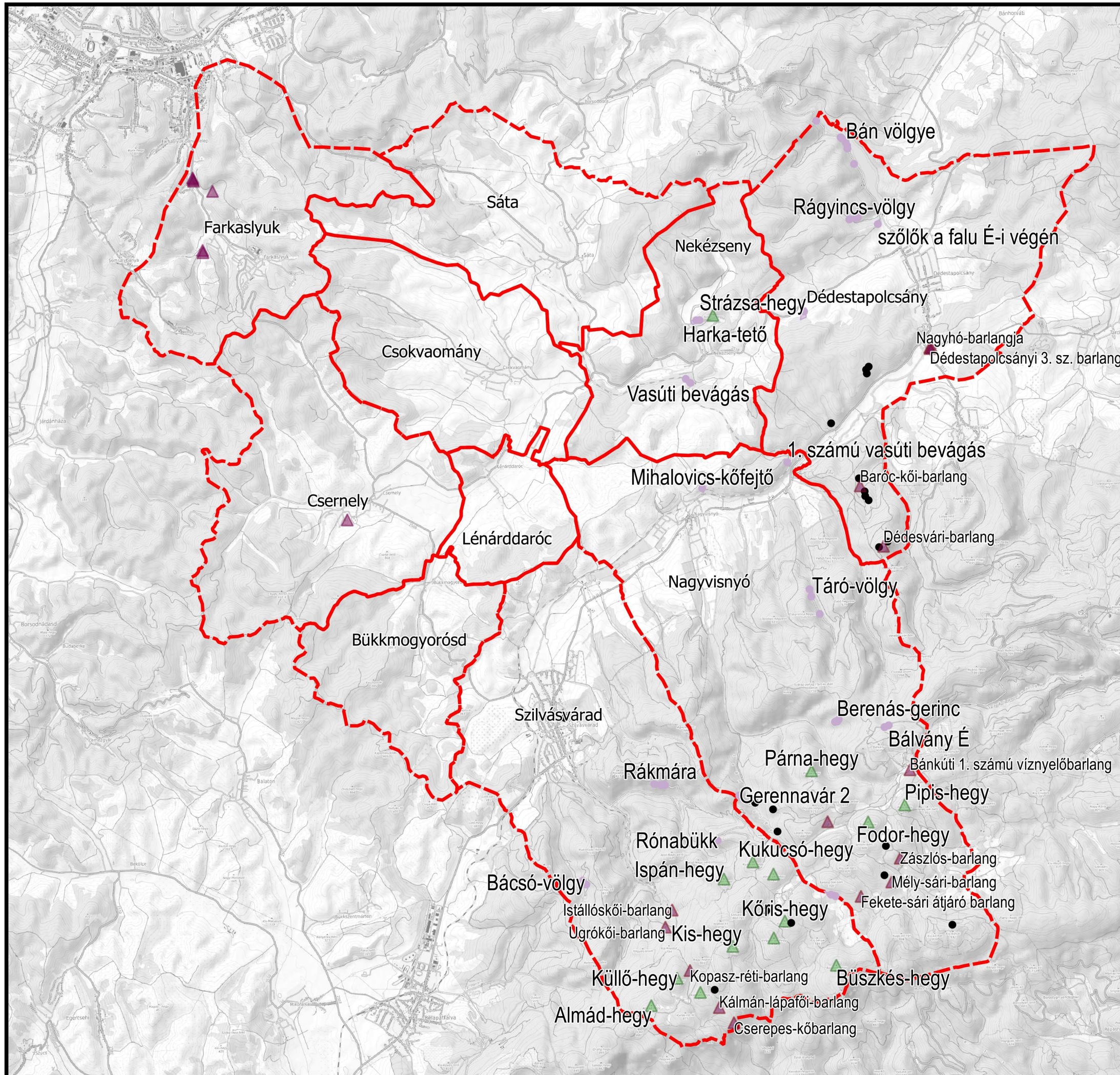
Az egykori, gyűrű alakú földvárat a környéken lakó szlávok építették még a honfoglalás előtt. Ezután a 14–15. században használták. Középkori funkciójáról csak bizonytalan, többé-kevésbé hagyomány jellegű információk maradtak fenn: feltehetőleg Nagy Lajos vadászkastélya volt, majd Mátyás király is használta. Szilvásváradról a Tótfalusi-völgyön át megközelíthető. Északi oldalában a műút alatt kilátót építettek ki a Leány-völgy fölé. Turista emlékhely (*III/24 Kastélyok, kúriák, várak tervlap*).

Észak-Bükk térség tájvédelmi és tájfejlesztési tanulmányterve

III/17 Hegyvidéki jelleg, földtani értékek jelentősége

Jelmagyarázat

- Településsel közigazgatási határa
- Hegy
- Barlang
- Földtani alapszelvény
- Geológiai érték

M = 1 : 75 000

0 1 2 3 4 5 km

Szent István Egyetem
Tájépítészeti és Településtervezési Kar
Tájépítész MSc II. Évfolyam
2020. május

Észak-Bükk térség tájvédelmi és tájfejlesztési tanulmányterve

III/18A Erdőterületek változásai-
állandó erdők a tájban

Jelmagyarázat

- közigazgatási határ
- 1784 és 2020 között megjelent erdőterületek
- állandó erdők - 1784 óta folyamatosan erdőterületek
- 1981-re megszűnt egykori erdőterületek

M = 1 : 75 000

Szent István Egyetem
Tájépítészeti és Településtervezési Kar
Tájépítész MSc II. Évfolyam
2020. május

Észak-Bükk térség tájvédelmi és tájfejlesztési tanulmányterve

III/18B Erdőgazdálkodáshoz köthető
örökségelemek a tájban

Jelmagyarázat

--- közigazgatási határ

védett erdőterület

■ védett természetes erdő

■ védett természetközeli erdő

■ fokozottan védett erdőterület

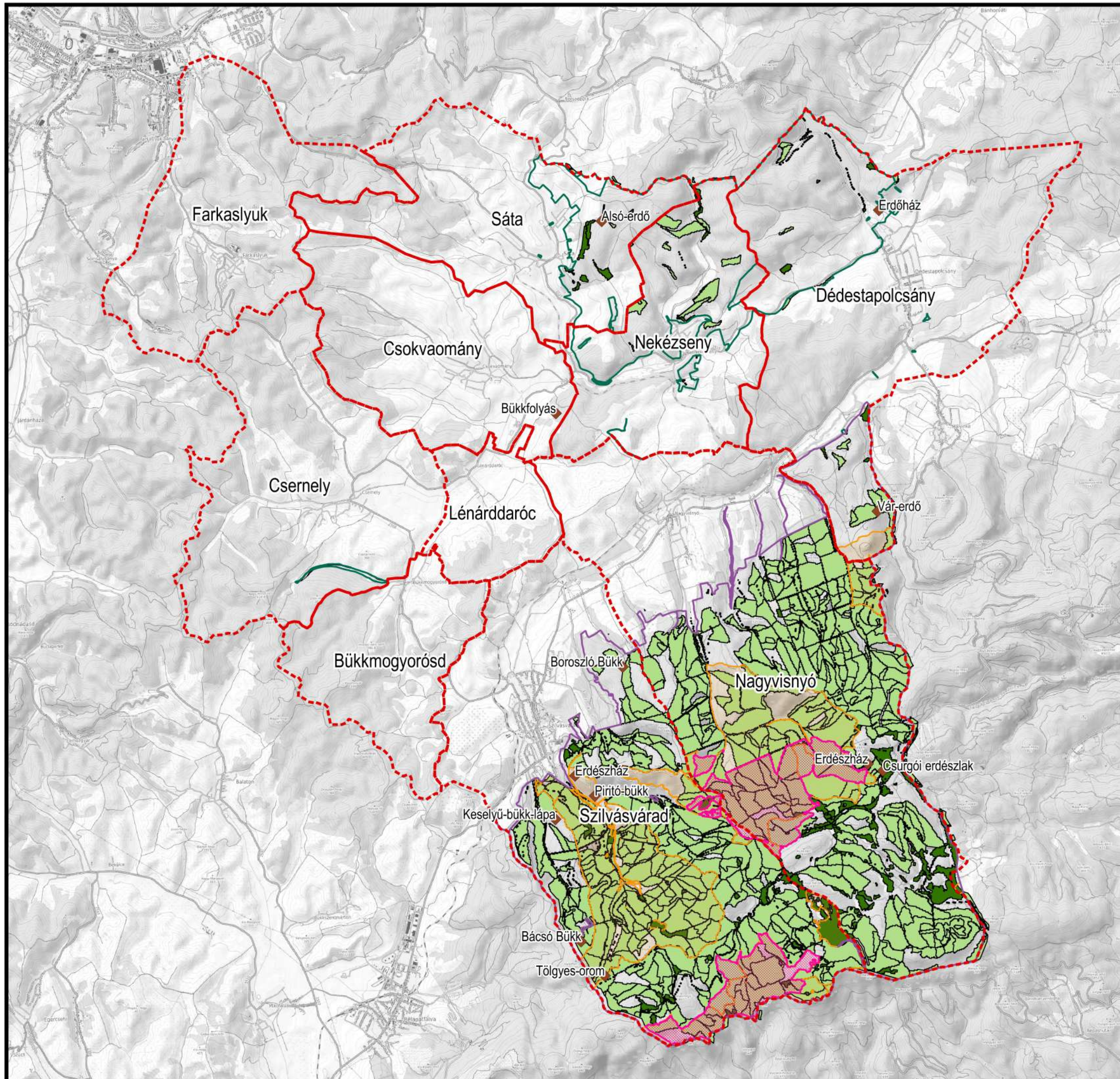
■ erdőrezervátum

◆ erdőgazdálkodáshoz kapcsolódó örökségelemek, utalások

védett területek határa

□ nemzeti park határa

□ tájvédelmi körzet határa

M = 1 : 75 000

Szent István Egyetem
Tájépítészeti és Településtervezési Kar
Tájépítész MSc II. Évfolyam
2020. május

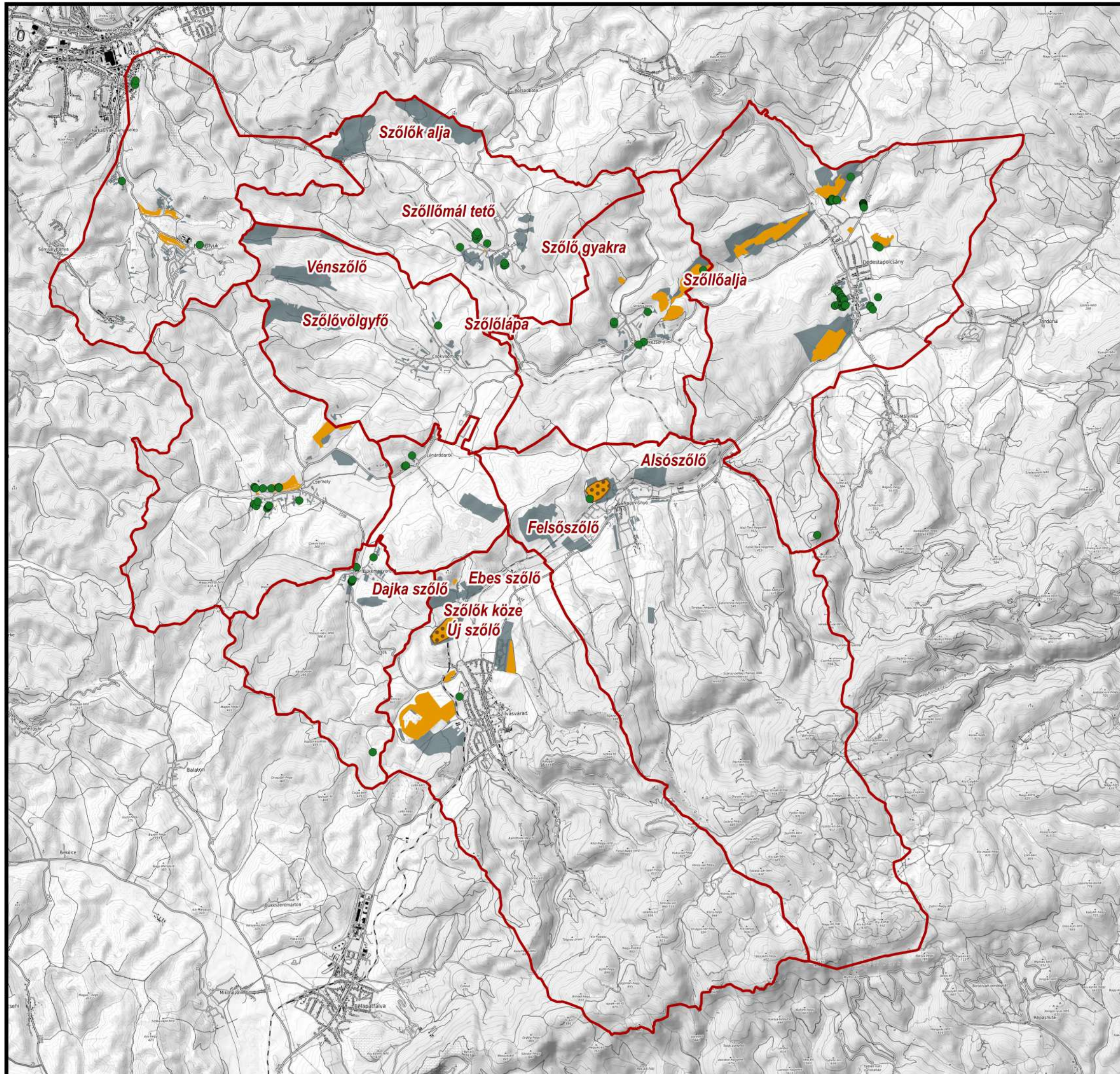
Észak-Bükk térség tájvédelmi és tájfejlesztési tanulmányterve

III/19 Szőlőtermesztési hagyományok a tájban

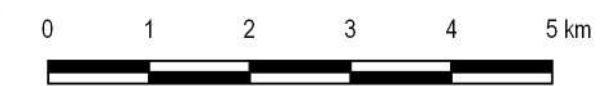
Jelmagyarázat

- Közigazgatási határ
- Jelenlegi és egykori szőlő és gyümölcsös
- Megszűnt szőlő és gyümölcsös
- Állandó szőlő és gyümölcsös
- Pincék

Alaptérkép: OpenTopoMap

M = 1 : 75 000

Szent István Egyetem
Tájépítészeti és Településtervezési Kar
Tájépítész MSc II. Évfolyam
2020. május

Észak-Bükk térség tájvédelmi és tájfejlesztési tanulmányterve

III/20 Állandósult gyepek a tájban,
gyepezéshoz
és állattartáshoz kapcsolódó örökségelemek

Jelmagyarázat

Település közigazgatási határa

Gyepek változása

Állandó gyepterületek (1858 óta)

Jelenlegi gyepterületek (2018)

Mára eltűnt, 1858 és 2000 közötti gyepterületek

Hagyásfás legelők változása

Új helyen kialakult jelenlegi hagyásfás legelők

1784–1941-es felmérésekkor hagyásfás legelő volt

Mára eltűnt, 1858 és 2000 közötti hagyásfás legelők

Állattartáshoz kapcsolódó örökségelemek

Csűr

Forrás

Gémeskút

Feszület

Kút

Magtár

Majorság

Malom

Szobor

Tó, víztározó

M = 1 : 75 000

0 1 2 3 4 5 km

Szent István Egyetem
Tájépítészeti és Településtervezési Kar
Tájépítész MSc II. Évfolyam
2020. május

Észak-Bükk térség tájvédelmi és tájfejlesztési tanulmányterve

III/21 Szakralitás jelenléte

Jelmagyarázat

□ Településhatár

Nem védett szakrális elemek

- Temető
- Kereszt, feszület

Védett szakrális elemek

- Református iskola
- Kápolna, imaház
- Kereszt, feszület
- Sírkő, síremlék, kopjafa
- Szent szobor
- Temető
- Evangélikus templom
- Római Katolikus templom
- Református templom

Alaptérkép: OpenTopoMap

M = 1 : 75 000

0 1 2 3 4 5 km

Szent István Egyetem
Tájépítészeti és Településtervezési Kar
Tájépítész MSc II. Évfolyam
2020. május

Észak-Bükk térség tájvédelmi és tájfejlesztési tanulmányterve

III/22 Tájképi értékek jelenléte a tájban

Alaptérkép forrása: OpenTopoMap

Jelmagyarázat

Tájképi értékek

- bánya, kőfejtő
- bérc, szikla, sziklafal
- emlékmű
- horhos út
- kápolna
- kastély
- kereszt, feszület
- magtár
- malom
- pince, pincesor
- templom
- vár, várrom
- víztározó
- víztorony

- töbör
- panorámaút
- tervezési határ
- közigazgatási határ
- tájképvédelmi terület
- Tájértékek láthatósága

Kilátópontok

- △ hegycsúcs, dombtető
- ▲ kilátópont
- ★ kilátó

Láthatóság a kilátópontokról

- Kevésbé látható
- Közepesen látható
- Jól látható
- Nagyon jól látható

M = 1 : 75 000

Szent István Egyetem
Tájépítészeti és Településtervezési Kar
Tájépítész MSc II. Évfolyam
2020. május

Észak-Bükk térség tájvédelmi és tájfejlesztési tanulmányterve

III/23 Bányászati örökség

Jelmagyarázat

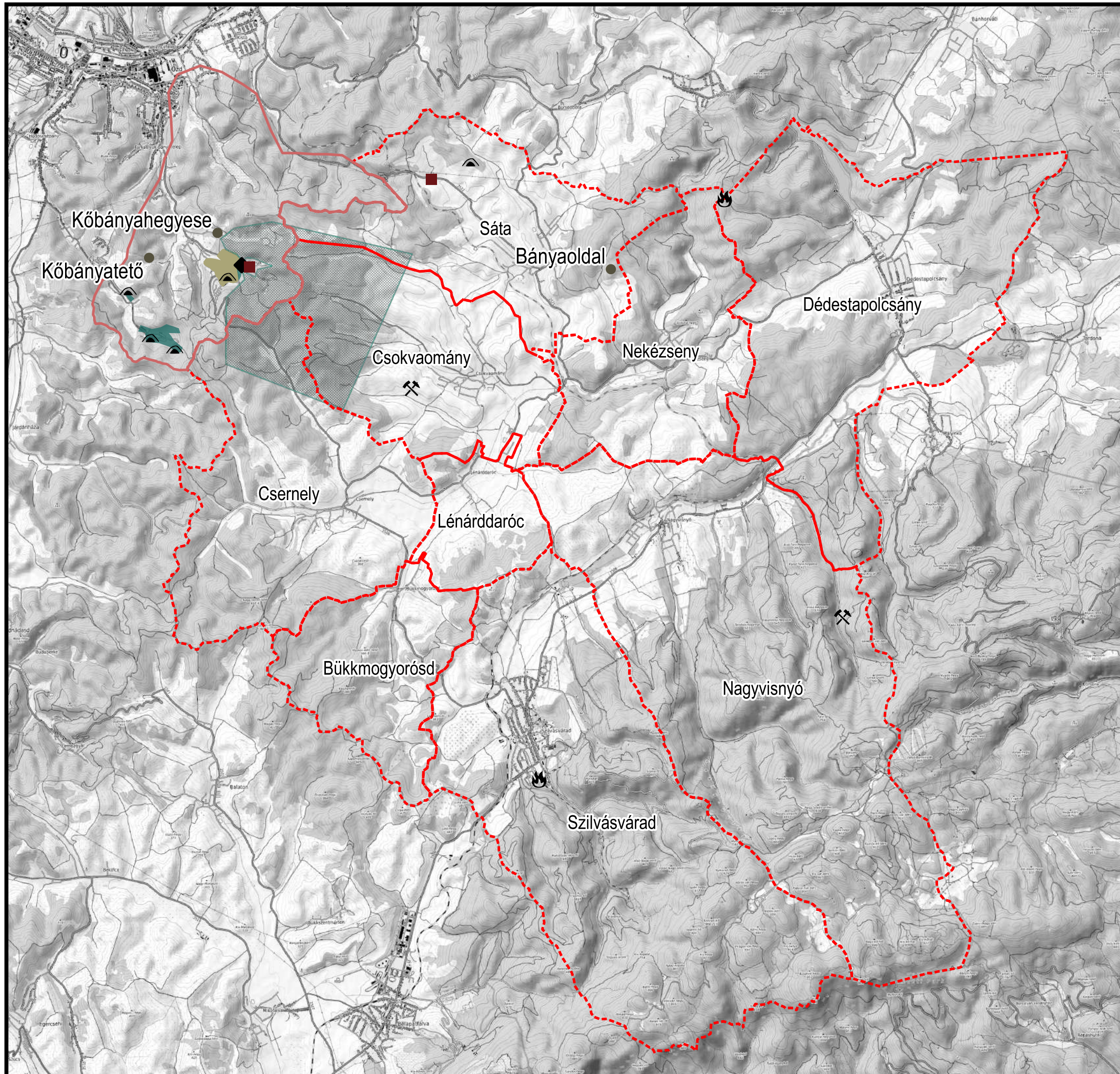
Bányászati örökségek

- ▲ Egykori bányaakna
- ⚒ Egykori kőfejtő
- 🔥 Egykori mészegető
- ◆ Bányászati emlékmű
- Egykori bányatelep
- Bányászatra utaló földrajzi nevek
- Egykori felszín alatti bányászati tevékenység helye
- Jelenleg érvényes bányatelkek
- Bányászati település
- ⋯ Településhatár
- Tervezési terület határa

M = 1 : 75 000

Szent István Egyetem
Tájépítészeti és Településtervezési Kar
Tájépítész MSc II. Évfolyam
2020. május

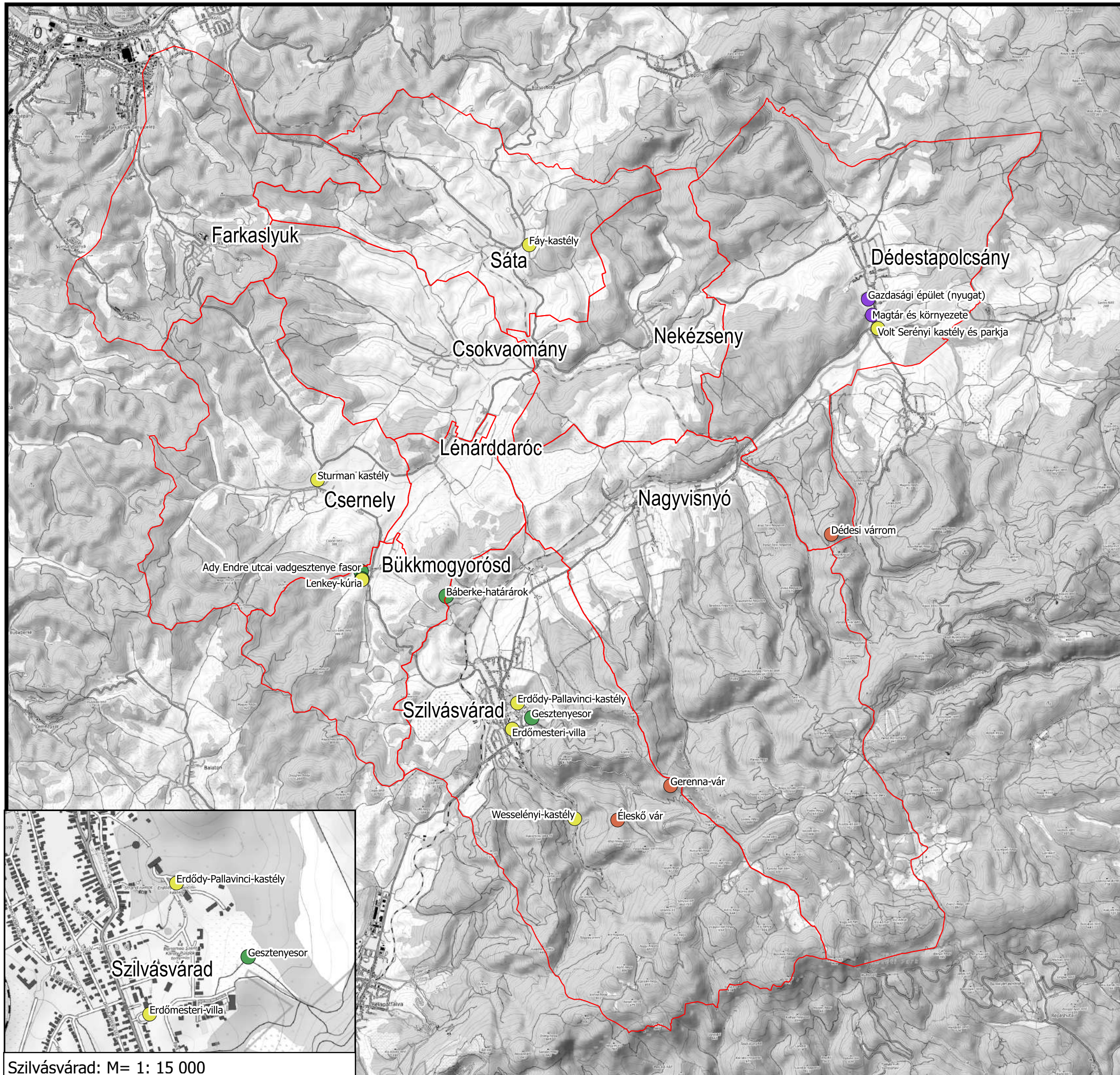

Észak-Bükk térség tájvédelmi és tájfejlesztési tanulmányterve

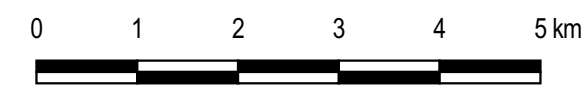
III/24 Kastélyok, kúriák, várak

Jelmagyarázat

- Településhatár
  - Facsoportok, fasorok
  - Kastélyok, várak, épületek
  - Gazdasági épület
  - Kastély, kúria
  - Vár, várrom
- Alaptérkép: OpenTopoMap

M = 1 : 75 000

Szent István Egyetem
Tájépítészeti és Településtervezési Kar
Tájépítész MSc II. Évfolyam
2020. május

Szilvásvár: M= 1: 15 000

Észak-Bükk térség tájvédelmi és tájfejlesztési tanulmányterve

III/25 A tájkaraktert meghatározó táji örökség
tényezők térségi mintázata

Jelmagyarázat

- Tervezési terület határ
- - - Település közigazgatási határ

Örökségvédelmi karakter elemek

- ▨ Dombvidéki jelleg
- ▨ Hegyvidéki jelleg
- ▨ Kastély terület
- ▨ Kilátó terület
- ▨ Szakrális terület
- ▨ Szőlő
- ▨ Vár terület
- ▨ Bányászati múlt
- ▨ Erdős
- ▨ Gyepes

Tájkarakter területek

- Észak-Bükk
- Észak-Bükk dombvidéke
- Észak-Bükk völgyrendszere
- Bükk fennsík
- Déli-Bükk
- Tardonai-dombság
- Uppony-hegység dombvidéke
- Uppony-hegység völgyrendszere

M = 1 : 75 000

Szent István Egyetem
Tájépítészeti és Településtervezési Kar
Tájépítész MSc II. Évfolyam
2020. május

III/4. Tájkarakter területek lehatárolása

A Bükki-térség karakterét alapvetően meghatározza a táj változatos domborzata, hiszen a terület hegyekkel-völgyekkel sűrűn tagolt. Ebből következően a tájhasználatok a terepi adottságokhoz (meredek, lejtős területek) alkalmazkodva alakultak ki. A térséget meghatározó tájak elsősorban az Észak-Bükk, az Uppony-hegység, valamint a Tardonai-dombság. *(III/25 Tájkaraktert meghatározó táji örökség tényezők térségi mintázata, III/26 Tájkarakter területek lehatárolása tervlap)*

Észak-Bükk karakterterület

Az Észak-Bükk Nagyvisnyó és Szilvásváradi hegyvidéki karakterű erdővel borított területeit érinti. A terület turisztikai szempontból kiemelt, számos tájképi érték található itt, melyeket turistaútvonalak kötnek össze, helyenként kiváló kilátás nyílik a bükki tájra. A terület karakterét adja még a Szilvásváradon található Gerenna-vár és Éleskő vár látványa.

Észak-Bükk dombvidéke karakterterület

Az Észak-Bükk dombvidéke az Észak-Bükk északi oldalán húzódik, legnagyobb részben Szilvásváradot és Nagyvisnyót érinti, kisebb részben Dédestapolcsányt és Bükkmogyorósdot. A hegyvidéki karakter domináns, azonban az északi részein inkább dombvidéki jellegű. A terület főként erdővel borított, vízfolyásokkal sűrűn átszőtt, azonban foltokban megjelennek gyepek és szőlőterületek is. Megjelennek szakrális karakterű területek, melyek főként Szilvásváradi lakott területeire jellemzőek, emellett Szilvásváradon a lakott területtől délre indulva kastélyok, villák tarkítják a tájképet.

Észak-Bükk völgyrendszere karakterterület

Az Észak-Bükk völgyrendszere a Szilvás-patak/Bán-patak medre mentén nyúlik el, főként Dédestapolcsányt és Nagyvisnyót érintve. Karakterére jellemző a dombvidéki jelleg, melyet javarészt erdők, valamint gyepek borítanak. Szakrális elemek is hozzájárulnak a tájkarakterhez, mégpedig Nagyvisnyó belterületére koncentrálódva.

Bükk-fennsík karakterterület

A Bükk-fennsík az Észak-Bükk és a Déli-Bükk között helyezkedik el, mely Nagyvisnyó és Szilvásváradi déli településrészeire terjed ki. Karaktere hegyvidéki, erdővel borított, jelentőse értéke a turistautakról, kilátópontokról megjelenő tájképi panoráma.

Déli-Bükk karakterterület

A Déli-Bükk a Szilvásváradi déli településhatárának egy minimális részét érinti, jellemzően erdővel borított, hegyvidéki karakterű.

Tardonai-dombság karakterterület

A Tardonai-dombság Dédestapolcsány ÉK-i területeinél húzódik, jellemzően erdővel borított terület.

Uppony-hegység dombvidéke karakterterület

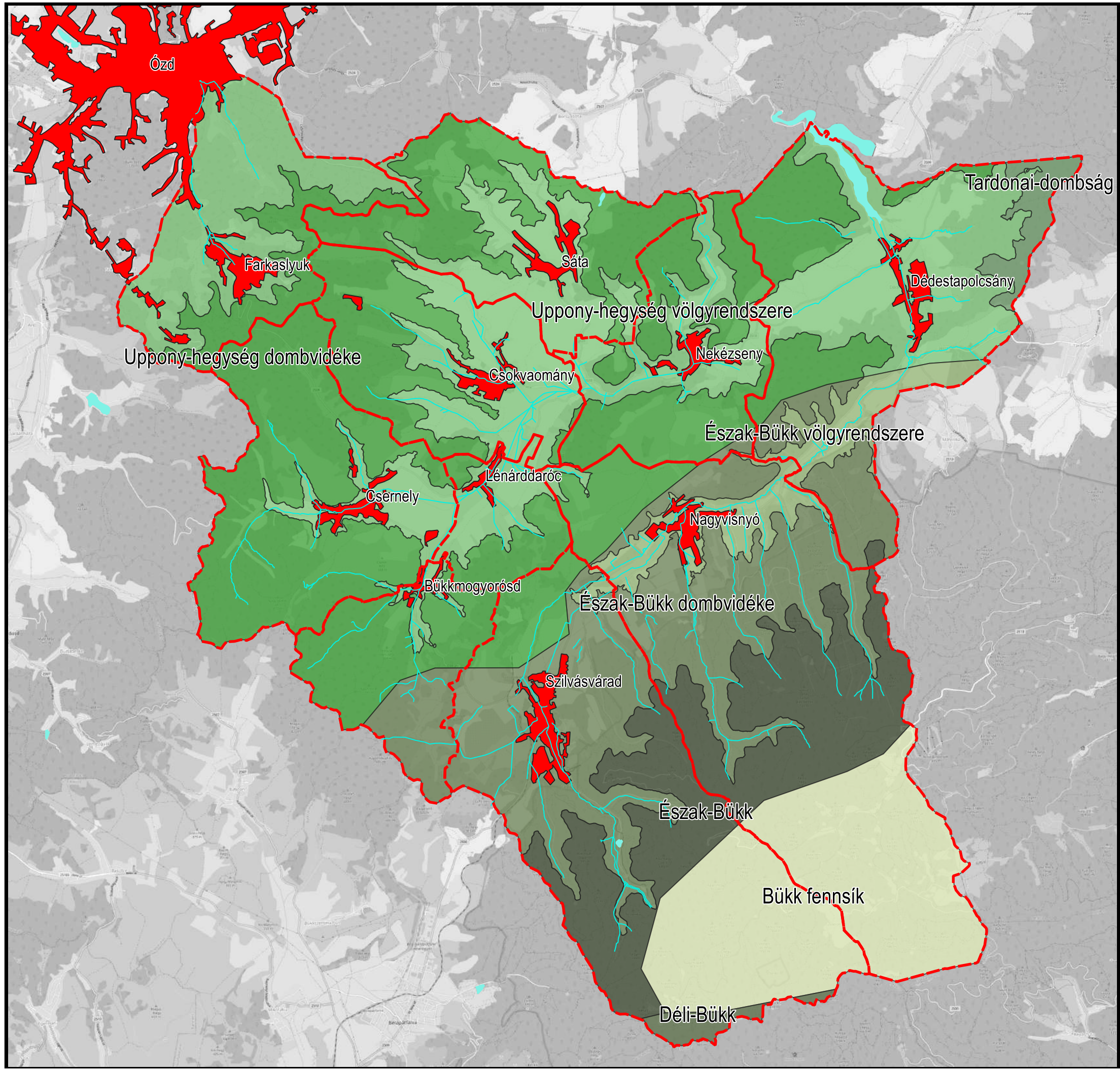
Az Uppony-hegység dombvidéke a térség egyik legnagyobb kiterjedésű dombvidéki karakterterülete, számos örökségvédelmi karakterelemet hordoz. Mind a tíz település területét érinti, legnagyobb arányban Csernelyt. Vegyesen jelennek meg az erdő és gyepek karakterű területek, a szőlő nem jelentős. Farkaslyuk, Csernely, Csokvaomány és Sánta területein a bányászati múlt emlékeztető karakterjegyek jelennek meg. A dombvidékre jellemzőek még a szakrális örökségelemekkel tarkított területek is.

Uppony-hegység völgyrendszere karakterterület

Az Uppony-hegység völgyrendszere az Uppony-hegység dombvidékébe, a vízfolyások mentén nyúlik bele amőbaszerűen, a térség északi és középső részén található települések belterületeit kapcsolja össze. Tájkaraktere változatos, egy részen dombvidéki jellegű, gyepterületek dominálnak, de erdő és szőlő karakterterületek is megjelennek. A szakralitás jelentléte főként a lakott területek és azok közelében jellemző, emellett a bányászati múlt karaktere ismerhető fel.

Észak-Bükk térség tájvédelmi és tájfejlesztési tanulmányterve

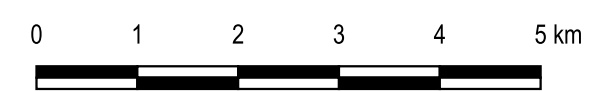
III/26 Tájkarakter területek lehatárolása

Jelmagyarázat

- Települések közigazgatási területe
- Vízfolyások
- Beépített terület
- Tájkarakter területek
  - Bükk fennsík
  - Déli-Bükk
  - Észak-Bükk
  - Észak-Bükk dombvidéke
  - Észak-Bükk völgyrendszere
  - Tardonai-dombság
  - Üppony-hegység dombvidéke
  - Üppony-hegység völgyrendszere

M = 1 : 75 000

Szent István Egyetem
Tájépítészeti és Településtervezési Kar
Tájépítész MSc II. Évfolyam
2020. május

IV. Területfejlesztés, vidékfejlesztés

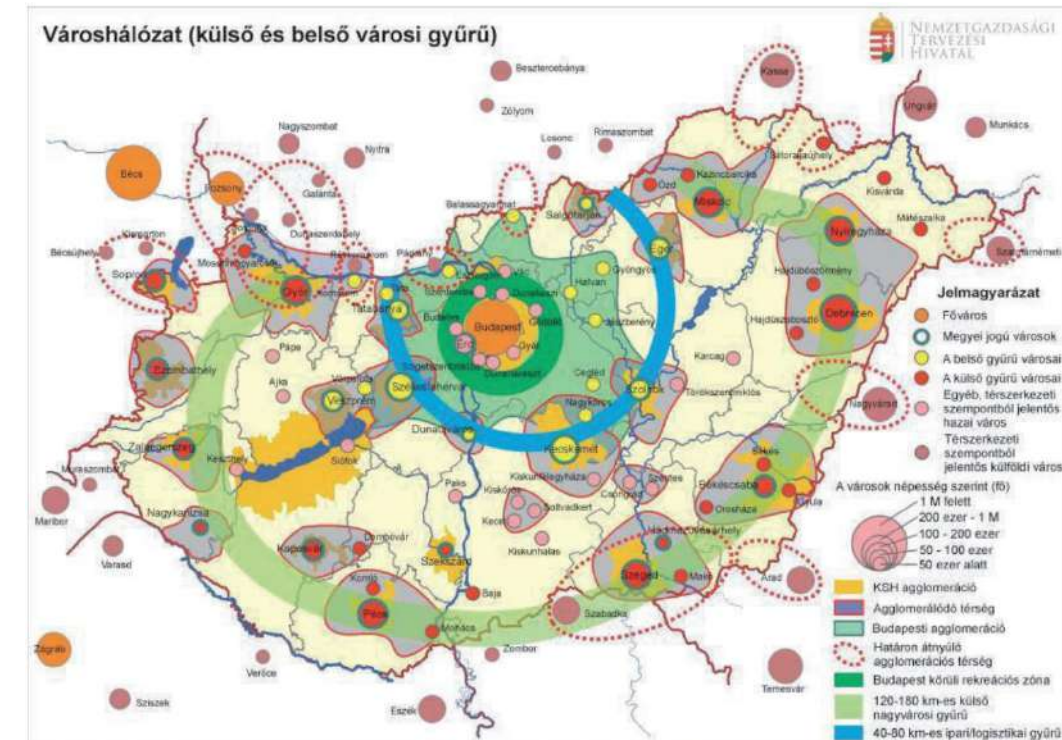
A terület- és vidékfejlesztéshez kapcsolódó vizsgálatok sora először a külső környezet vizsgálatával kezdődik, majd egyre kisebb területi egységekre koncentrálódik, mint a térstruktúra és a települések hálózata. Feltártuk a közlekedési viszonyokat és a kommunális infrastruktúrát. A gazdasági bázis sokat elárul térség jelenlegi helyzetéről és a versenyképességéről, de fontos befolyásoló tényező a humán erőforrás is. A fejezet végén ismertetjük a specifikusan területfejlesztési szempontból készült SWOT analízist és a problémafát.

IV/1. Az adott térségre értelmezhető külső környezet vizsgálata

A térség külső környezetének vizsgálata során először részletesen elemezzük az általunk vizsgált települések elhelyezkedését a településszerkezetben, térstruktúrában. Ennek során érdemes kitérni a határon átívelő kapcsolatokra, mely a jövőben több lehetőséget nyújt a fejlődésre. A településszerkezet mellett fontos vizsgálni a településeink megközelíthetőségét, a főbb közlekedési útvonalakhoz való viszonyát. Végül a településcsoport funkcionális szerepét és az ingázás irányait is feltárjuk.

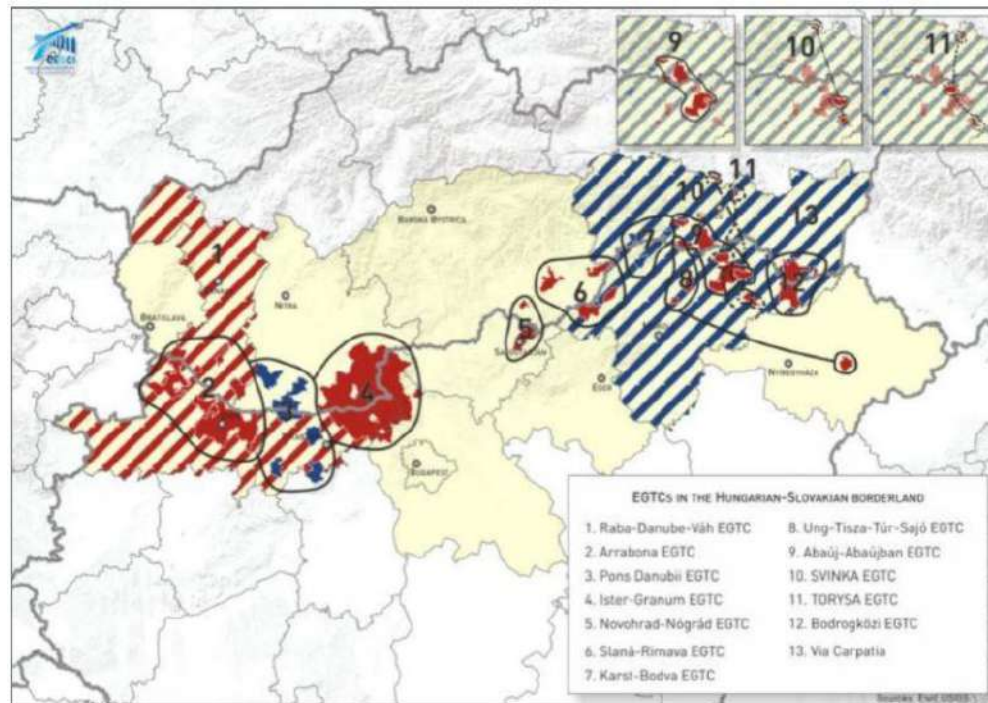
IV/1.1. Térstruktúra, városhálózat

Magyarország térstruktúrája a következőképp alakul: Budapest, a főváros körül keskeny rekreációs sáv található. Ezt körbeveszi egy 40-80 km távolságban húzódó ipari/logisztikai gyűrű. Ennek jellemzője, hogy olyan városok alkotják, amelyek még érzik a főváros közelségének pozitív hatását, ugyanakkor képesek folyamatosan fejlődni, magas szintű szolgáltatásokkal ellátva lakóikat. A fővárostól 120-180 km-re található egy második, külső nagyvárosi gyűrű, melyek Budapesttel szembeni pólusként is funkcionálnak. (33. ábra)

33. ábra: Magyarország városhálózata (Forrás: OFTK, 2014-2020)

Az általunk vizsgált településcsoport a két gyűrű között helyezkedik el. A közelében négy jelentősebb város is található: Ózd, Kazincbarcika, Miskolc és Eger. Eger még a Budapest körüli ipari/logisztikai gyűrű tagja, Miskolc pedig Borsod-Abaúj-Zemplén megye székhelye, mely regionális központként is funkcionál. A településeink bár nincsenek nagy távolságra ezektől a városoktól, melyek munkalehetőséget és legalább közép fokú ellátást biztosíthatnának a lakóknak, közöttük még sincs megfelelő kapcsolat, épp az agglomerálódó térség mellett találhatóak, így belső perifériára szorulnak. Borsod-Abaúj-Zemplén megye határos Szlovákiával, az uniós csatlakozás óta több határon átnyúló program is megvalósult. Térstruktúra szempontjából a legjelentősebb Kassa közelsége.

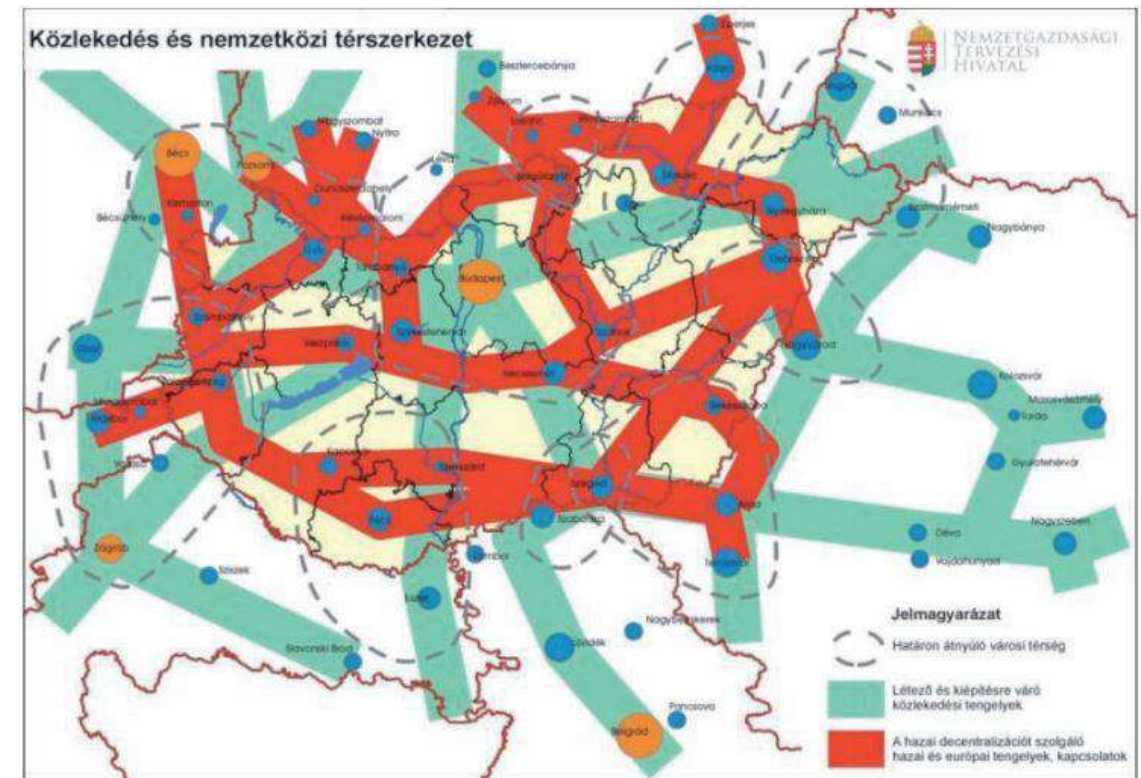

34. ábra: Határon átnyúló kezdeményezések (Forrás: BAZ megye TrT módosítása, 2019)

Szomszédos megyéivel együtt Borsod-Abaúj-Zemplén megye az Interreg V-A Szlovákia-Magyarország Együttműködési Program tagja. A megye 8 Európai Területi Társulásban (ETT) vesz részt, melyek közül egyik sem érinti az általunk vizsgált településcsoportot, azonban a Sajó-Rima Korlátolt Felelősségű ETT tagja a településeinkkel határos Ózd is. A Via Carpatia Korlátolt Felelősségű ETT tagjai a Borsod-Abaúj-Zemplén megye Önkormányzata és Kassa Kerületi Önkormányzata. Ez a nagyobb területi kiterjedésű együttműködés az általunk vizsgált településcsoportot is pozitívan érintheti. (34. ábra)

IV/1.2. Közlekedés

Az ország közlekedéséről általánosságban elmondható, hogy Budapest, és a külső nagyvárosi gyűrű között jól kiépített, fontosabb forgalmi utakkal ellátott közlekedési folyosók találhatók. Azonban a pólusok közötti közlekedés fejlesztésre szorul, a külső gyűrű települései közti kapcsolatot ki kell építeni, mely tervezete jól látszik a 14. ábrán. Ezek a hazai decentralizációt szolgáló tengelyek lennének a jövőben. Az általunk vizsgált településcsoport épp egy ilyen tengely mentén fekszik, mely összekötné Rimaszombatot, Ózdot, Miskolcot, Debrecent, Hajdúszoboszlót és Nagyváradot.

35. ábra: Közlekedés és nemzetközi térszerkezet (Forrás: OFTK, 2014-2020)

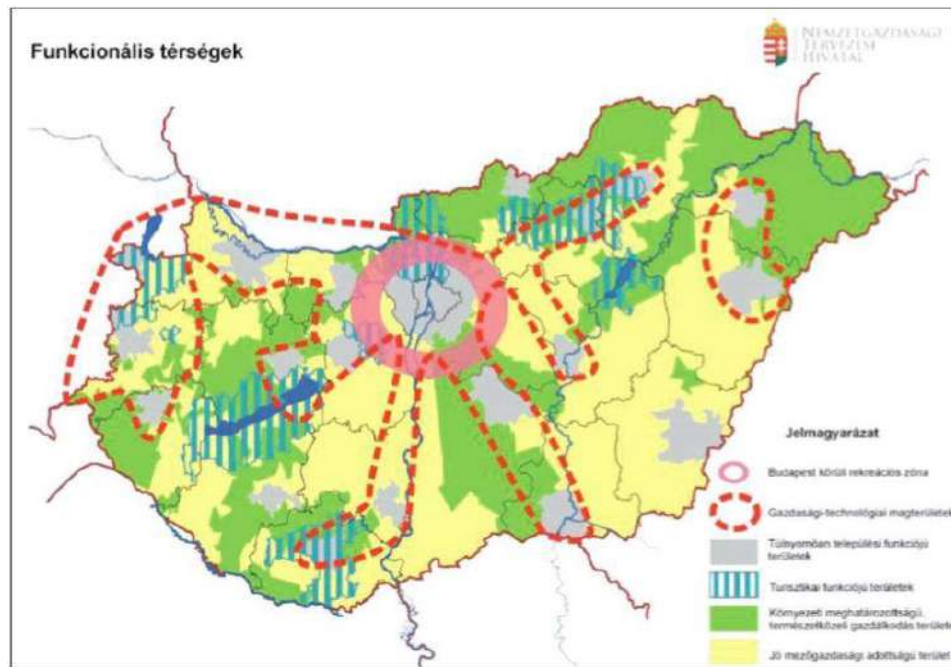
A térséget Budapestről az M3 autópályán keresztül lehet a leggyorsabban elérni közúton. Az autópályáról letérve a 21, 25 és 71-es utakon keresztül közelíthető meg a településcsoport. A kisebb falvakat csak alacsonyabb rendű utak kötik össze, és a közúti közlekedésen kívül nincs más lehetősége az itteni lakosoknak. Az egykori Putnok-Eger vasútvonal jelenleg nem üzemel. Budapestet Miskolccal főbb vasútvonal köti össze, és Miskolc és Kassa között is naponta kétszeri vasúti járat jár. Tehát a nagyobb térséget vizsgálva láthatjuk, hogy a közlekedés jól fejlett, Budapest, Miskolc, és Kassa is könnyedén megközelíthető, azonban a belső közlekedési útvonalak miatt belső perifériára kerültek településeink. (35. ábra)

A Nemzeti Fejlesztés 2030, valamint a Heves megyei és a BAZ megyei területfejlesztési koncepciók mindegyike fontos célként említi a kisebb falvak közlekedési és egyéb mobilitást fejlesztő infrastruktúrájának fejlesztését, a BAZ megyei területfejlesztési koncepció külön pontként említi Miskolc elővárosi közlekedésének fejlesztését. Ez a helyi lakosok életét is nagyban megkönnyítené, több lehetőségük lenne a közelben fekvő nagyobb településekre ingázni, munkát vállalni, ami hosszú távon az életminőségük javulásához vezetne. Egyúttal a turizmust fejlesztéséhez is hozzájárulna.

Összességében tehát elmondható, hogy a településcsoportnak jó külső közlekedési kapcsolatai lennének, azonban a belső közlekedési kapcsolatok alacsony kiépítettsége és a nem megfelelő közösségi közlekedés megakadályozza a lakók mobilitását, így gátolva a térséget a fejlődésben.

IV/1.3. Funkcionális térségek

A vizsgált településcsoport elhelyezkedéséből adódóan a gazdasági-technológiai magterület funkcionális térséggel határos. Ennek oka, hogy a térség falvai épp olyan városok között mellett, melyek ennek a térségnek tagjai. Emellett kiemelten fontos, hogy a településcsoport természeti adottságai alapján alkalmas a természetközeli gazdálkodásra, valamint turisztikailag is meghatározó értékekkel bír. (36. ábra)

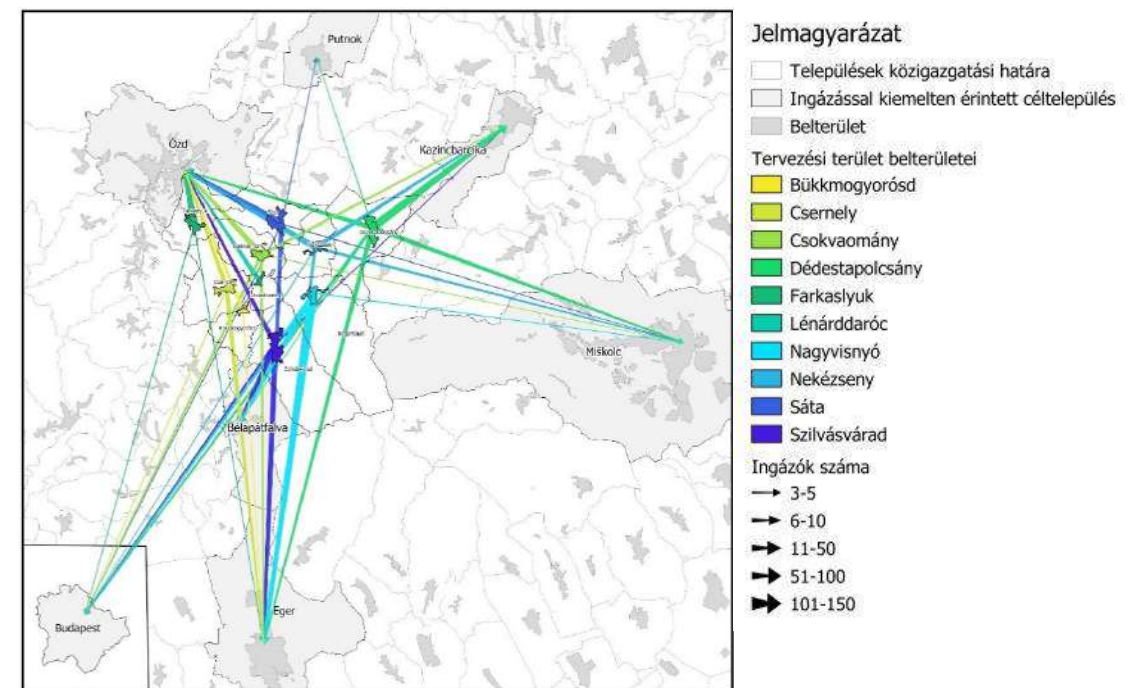
36. ábra: Funkcionális térségek (Forrás: OFTK, 2014-2020)

Utóbbi két ágazat húzóerő lehetne a településeink fejlesztése során. A vizsgált települések a Hatvan - Gyöngyös - Eger - Miskolc tengelyhez közel, attól északra fekszenek, a turisztikai funkciójú területek részeként (15. ábra). Azonban ha megvizsgáljuk a turizmus jelenlegi alakulását, láthatjuk, hogy a városok menti tengely a térség gazdasági-turisztikai központja, a legfejlettebb terület. Ezzel szemben az ettől északra fekvő területet főként 1000 fő lakosszám alatti aprófalvas települések jellemzik. A vizsgált településcsoportból csak Szilvásvárad jelentős turisztikai szempontból, a többi település egyelőre nem élvezheti ennek pozitívumait. Azonban közeli elhelyezkedése és értékes természeti környezete miatt a Szilvásvárad környéki aprófalvakban - tehát a vizsgált területen is - érdemes a falusi turizmust fejleszteni, amihez elengedhetetlen a korábban tárgyalt közlekedési infrastruktúra fejlesztése is.

IV/1.4. Ingázás irányai

A településhálózat kapcsolatai közül a legjelentősebb a térségi, és már megyék főbb központjai felé ingázás, főként szolgáltatási-, és ipari jelentőség végett. A településhálózaton kívüli kapcsolatokat az jellemzi, hogy az ingázók nem nagy aránnyal ugyan, de hajlandóak 200-360 kilométert is ingázni a foglalkoztatottság érdekében. A legtávolabbi ilyen településen Budapest, Várpalota, Komárom, Hódmezővásárhely, Kiskunmajsa, Dunaújváros és Baja. A térségi kapcsolatokat tekintve a legjelentősebb fogadó települések Ózd, Eger, Miskolc, Kazincbarcika, és Belpátfalva.

A vizsgált településeket elemezve Szilvásváradról ingáznak a legkevesebben, csupán a foglalkoztatottak 46,3 százaléka, míg Lénárdarócról a foglalkoztatottak 81,1 százaléka ingázik a megélhetés végett. (37. ábra)

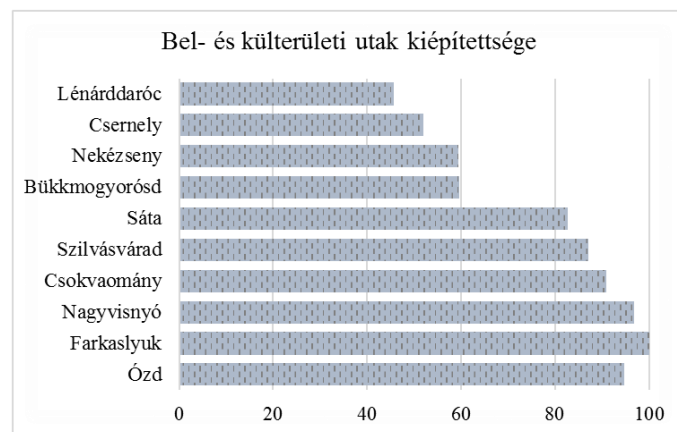

37. ábra: Ingázás irányai és ingázók száma (Adatok forrása: INT-24, saját szerkesztésű ábra)

IV/2. Közlekedési (országos és térségi jelentőségű közúti, kerékpáros-, vasúti, légi és vízi közlekedés) és kommunális infrastruktúra

IV/2.1 Közutak kiépítettsége és motorizáció

A tíz település tekintetében elmondható, hogy az országos átlaghoz képest az infrastruktúra kiépítettsége a közép szektorba sorolandó. Az országos és térségi közutak kiépítettsége mindegyik településen megfigyelhető. A közutak hierarchiájáról elmondható, hogy a vizsgált települések mindegyikén csak alsóbbrendű közutak találhatóak. A kül- és belterületi utak kiépítettsége Farkaslyuk esetében mutatja a legnagyobb százalékos arányt 100%-al, ezután Nagyvisnyó települése, melyben 96,8 % az utak kiépítettsége, majd Csokvaomány, ahol 90,9 %, majd pedig Szilvásvár, ahol a kiépítettség 87,1 %. Ezután SÁta települése következik, ahol 82,6 %, majd pedig csupán egy tized eltéréssel Bükkmogyorósd és Nekézseny települése, ahol 59,6 és 59,5 % a kiépítettség aránya. A három legalacsonyabban kiépített település az utak tekintetében Csernely, Dédestapolcsány és Lénárdaróc, melyeknél 51,9, 46,4 és 45,7 % az aránymutató. (38. ábra)

38. ábra: Bel- és külterületi utak kiépítettsége

A települések tekintetében fontos ellátottsági szempont a gépjárművel rendelkezők aránya, mivel a településen nagy része csak közúton közelíthető meg. Az ezer főre jutó személygépjárművek száma Szilvásváradon a legmagasabb 401 darabbal. Ezt követi Nagyvisnyó 373 db, Nekézseny 360 db, Lénárdaróc 357 db, Bükkmogyorósd 354 db, Dédestapolcsány 341 db és SÁta 294 darab gépkocsival. A három legkevesebb gépjárművel rendelkező település Csokvaomány, Csernely, és Farkaslyuk, melyeken az ezer főre viszonyított darabszám 267, 258, és 186 darab. Azonban minden település esetén ez az országos átlaghoz képest alul marad, ahogyan ez az észak magyarországi teljes egészére elmondható.

IV/2.2 Községi közlekedés

A vasúti közlekedés tekintetében a települések fele részben ellátottságban. Szilvásvár, Nagyvisnyó, Nekézseny, és SÁta település közigazgatási határán belül halad kiépített vasúti hálózat, azonban Csokvaomány, és Dédestapolcsány település határának mentén, vagy annak közvetlen közelében haladnak a vasúti sínek, így e települések is elérhetőek kötöttpályáson.

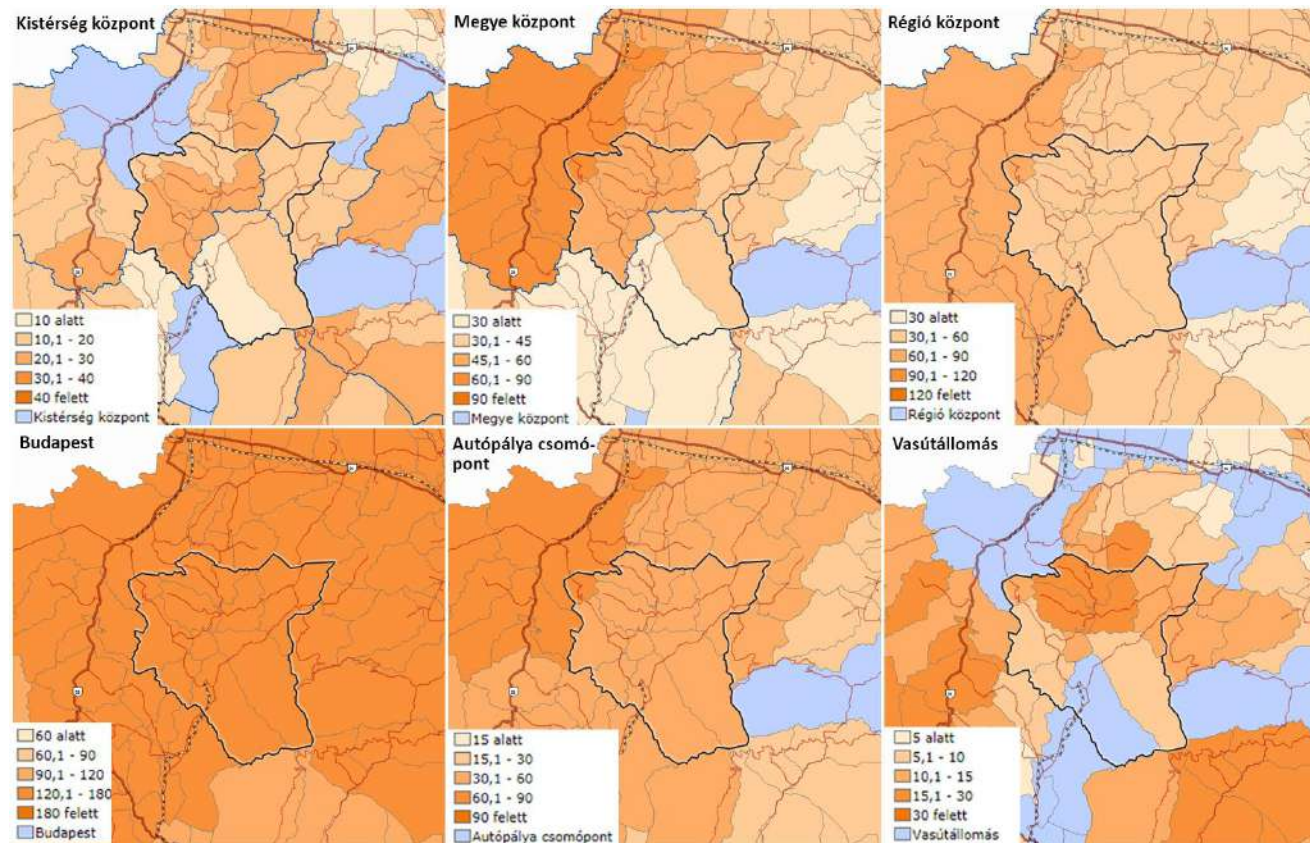
A kerékpáros infrastruktúra csak 1-1 település tekintetében jelentős. Ezek közül is Szilvásvár települése kiemelkedő, melyre fut be a legtöbb útvonal. (39. ábra)

39. ábra: A vizsgált települések országos törzshálózati vasúti pályája és az országos kerékpárút (Forrás: INT-25)

Ilyenek a Szalajka- völgyi, az olasz kapui, és a csipkés-kúti kerékpárutak. Emellett Dédestapolcsány települését érinti kijelölt kerékpáros útvonal, melyen Bánkutat lehet elérni. Ezen útvonal szépsége, hogy közvetlenül a Lázberczi víztározó mellett halad el, majd folytatva Uppony és Borsodbóta felé kanyarodik el.

A Szilvásvárad vasútállomás maximum 30 perc alatt elérhető mind a 10 településről. Nagyvisnyóról és Dédestapolcsányról 5-10 percet, míg Nekézsenyről, SÁtáról, Csokvaományról, Csernelyről, Lénárdarócról és Bükkmogyorósdról 10-15 percet kell utazni az állomásig. A vasútállomástól legmesszebb eső település Farkaslyuk, ahonnan több, mint 30 perc az utazási idő. (40. ábra)

40. ábra: Elérhetőségi adatok a tervezési területről (Forrás: INT-26)

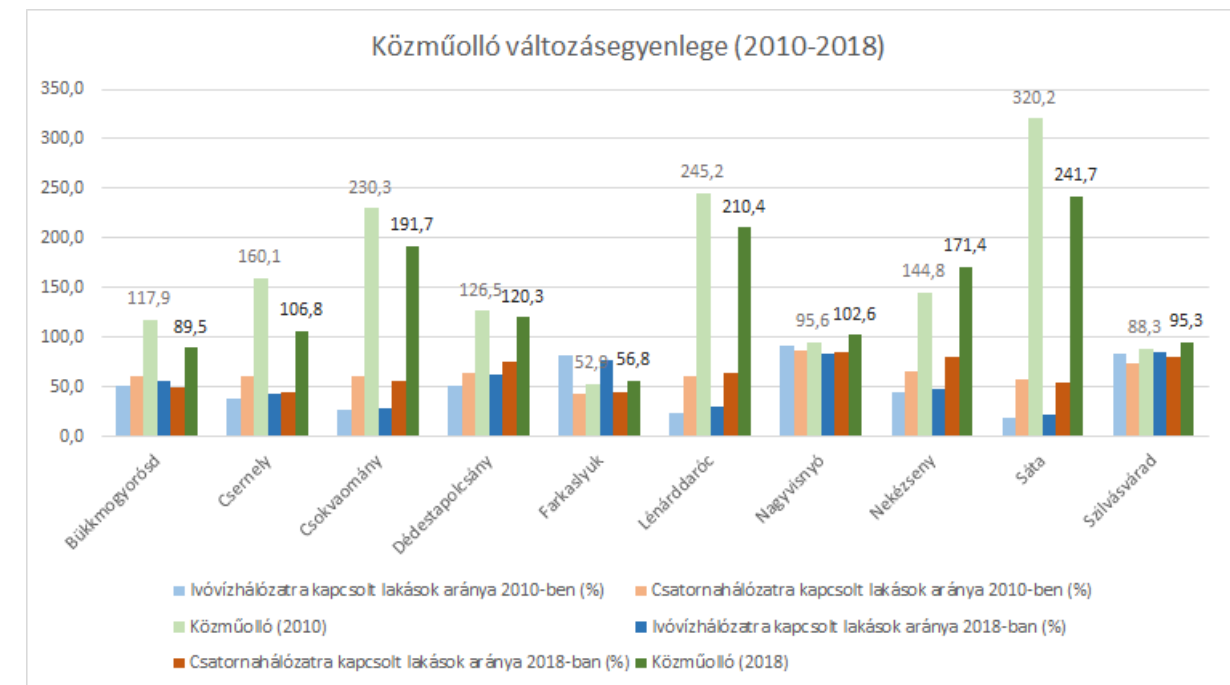
Légi és vízi közlekedés tekintetében egy település sem érintett a Magyar Közút NZrt., GeoX Kft. adatai alapján.

IV/2.3 Víz- és szennyvízhálózat

A települések kommunális infrastruktúrájáról összességében elmondható, hogy az országos átlaghoz viszonyítva kiépítettnek minősül. A vizsgált településeket két nagyobb vízellátási intézmény látja el. Az egyik a Heves Megyei Vízmű, mely Dédestapolcsány és Nagyvisnyó települését látja el. A másik pedig, az Északmagyarországi Regionális Vízművek. A vízszerezését tekintve a Heves Megyei Vízművek 69 vízbázisának 85 %-t mélyfúrásos kút alkotja. Így elmondható, hogy a megye vízszerezése a felszín alatti vizekre támaszkodik. Míg az ÉRV Zrt.-t vizsgálva, a vízszerezés a felszíni és a felszín alatti bázisokra egyaránt támaszkodik. Technikájukat tekintve mély-, és sekély fúrásos technikával, szívófejesen, szűrőgátasan, valamint mint a Lázberczy víztározó, völgyzárógátasan is van vízkivételük. A települések vízhálózatba bekötöttségét vizsgálva Szilvásvár és Nagyvisnyó települése áll a legkiépítettebben 84,6 és 83,5 százalékkal. Ezután Farkaslyuk települése következik 77,8 %, Dédestapolcsány 62,9 %, Bükkmogyorósd 55,9 %, Nekézseny 47,2 %, Csermely 42,9 %. A három legelmaradottabb település Lénárdaróc 30,6 százalékkal, majd Csokvaomány 28,8 százalékkal. Míg a

legrosszabb helyzetben Síta települése van a bekötött víz tekintetében 22,4 százalékkal. Azonban a melegvízzel ellátott lakások tekintetében mások az arányok. A tíz település közül Szilvásvár áll a legjobban 679 lakással, majd Dédestapolcsány 608 db lakással, ezután Farkaslyuk és Nagyvisnyó következik 465 és 452 darab lakással. Síta településén 372 db melegvízzel ellátott lakás található, míg Nekézsenyben 284, Csermelyen 269 darab ilyen lakás található. Legrosszabbul Lénárdaróc és Bükkmogyorósd áll, 125 és 75 darab meleg vizes lakással.

A csatornahálózat kiépítettségét vizsgálva a vizsgált települések 70 százalékáról elmondható, hogy a lakások több mint fele kiépített csatornahálózattal rendelkezik. Azonban két település ugyan megközelíti az 50 százalékos arányt, de nem éri el. Ilyen Csermely és Farkaslyuk települése 45,5 és 44,1 százalékkal. A legfejlettebb hálózattal Nagyvisnyó rendelkezik 85,7 százalékkal, majd Nekézseny 80,9 %, illetve Szilvásvár 80,7 %. Ezután Dédestapolcsány 75,7 százalékkal, majd Lénárdaróc Csokvaomány, Síta és Bükkmogyorósd követi 64,3, 55,3, 54,1 és 50 százalékkal. (41. ábra)

41. ábra: Közműolló változásegyenlege 2010-2018 között (Forrás: INT-27, saját szerkesztésű ábra)

IV/2.4 Energiaellátás

A villamos vezetékes lakossági energia bekötések százalékos arányában az összes vizsgált településről elmondható, hogy magas a bekötések aránya. Mindegyik település értéke 78 % feletti. A legrosszabbul Szilvásvár áll 79,5 százalékkal. Ezt követi Bükkmogyorósd, Lénárdaróc, és Csokvaomány 83,3, 87,6, és 87,7 százalékkal. Ezután Csermely következik 90,1, Nekézseny 90,7, Dédestapolcsány 92,4 és

Farkaslyuk 94,3 százalékkal. A két legtöbb bekötéssel rendelkező település Sáta és Nagyvisnyó 94,5 és 95,8 százalékkal.

A gázbekötés arányában Dédestapolcsány áll a legjobban 94 %-al, majd ezután Szilvásvár 66,3%, Nagyvisnyó 60,6 % Lénárdaróc 56,1 % Nekézseny 51,6 %, tőle 6 tizeddel lemaradva Bükkmogyorósd. A négy legelmaradottabb a 10 település közül, melyek egyike se éri el 50%-ot Csokvaomány 46,2%, Farkaslyuk 40,8 %, Sáta 39,3 % és Csernely 35,4 % települése.

Távfűtéssel egyetlen egy vizsgált település sem érintett.

IV/2.5 Elektronikus hírközlés

A települések információs ellátottságát tekintve két esetet tudunk vizsgálni az internet előfizetések és kábeltelevízió bekötések arányát. Az internet előfizetéssel rendelkezőket tekintve Nekézseny települése rendelkezik a legtöbb előfizetővel. Itt összesen 465 darab, míg Csokvaományban 439 db, Szilvásváradon 440 db, Dédestapolcsányban 392 db, Farkaslyuk településen pedig 392 db előfizető van. Ezt követi Sáta 285 előfizetővel, majd Nagyvisnyó 241 db, Lénárdaróc 156 db, Csernely 140 db, és végül pedig Bükkmogyorósd 78 darab előfizetővel.

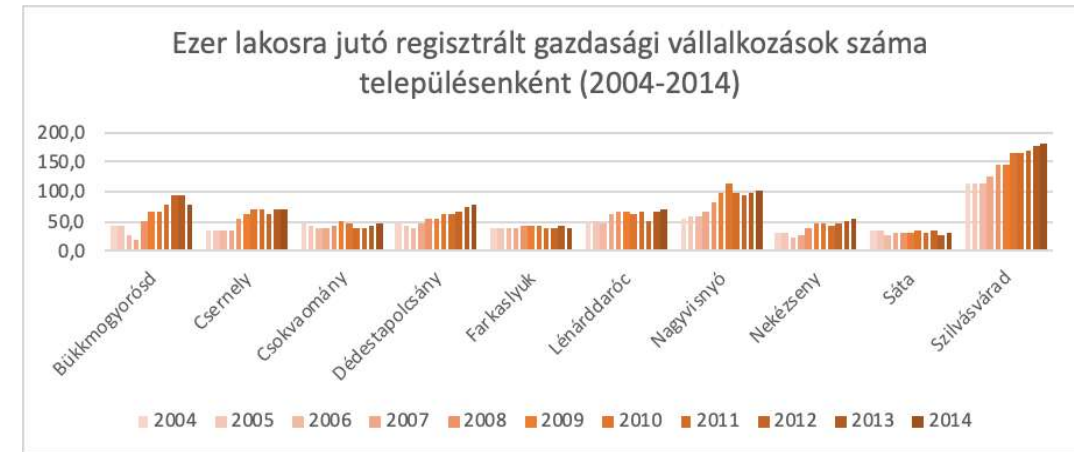
A 100.000 lakosra jutó kábeltelevízió-hálózatba bekötött lakások arányát vizsgálva elmondható, hogy Csokvaomány Sáta, Csernely és Nekézseny jelentősen elmarad a többi vizsgált településhez képest. Csokvaományon az arányszám 20.913, Sátán 22.257, Csernelyen 22.410, míg Nekézseny ezekhez viszonyítva jól áll, azonban még így is elmaradottnak számít a 36.070 bekötésével. Ezt követi Bükkmogyorósd, melynek arányszáma 42.157, majd Lénárdaróc 45.860-al, Farkaslyuk 47.491-el, majd Szilvásvár és Nagyvisnyó 56.052-vel, és 57.647-el. A települések közül Dédestapolcsány rendelkezik a legtöbb kábeltelevíziós bekötéssel, ugyanis az itteni bekötések elérik a 63.073 arányt.

IV/3. Gazdasági bázis

IV/3.1. Főbb gazdasági ágazatok, azok fejlődési irányai: mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, üdülés, idegenforgalom, vízgazdálkodás, ipar, szolgáltatás

A gazdasági bázis első mutatójaként az ezer lakosra jutó regisztrált gazdasági vállalkozásokat vizsgáltuk az egyes településekre, a 2004 és 2014 közötti időszakban. A települések közül kiemelkedik Szilvásvár, itt volt a legmagasabb az ezer lakosra jutó regisztrált vállalkozások száma (180,1 db) 2014-ben, és a tíz év alatt majdhogynem 40%-kal nőtt a számuk, ezzel az országos átlagot - 172,4 - megugorva. A 2004-es állapothoz képest a vállalkozások száma szinte megduplázódott Bükkmogyorósd és Nagyvisnyó településeken, de még így sem érik el sem a Heves megyei 160,2-es, sem a Borsod-Abaúj-Zemplén megyei 111,9-es átlagot, illetve kiemelendő Sáta, Farkaslyuk és

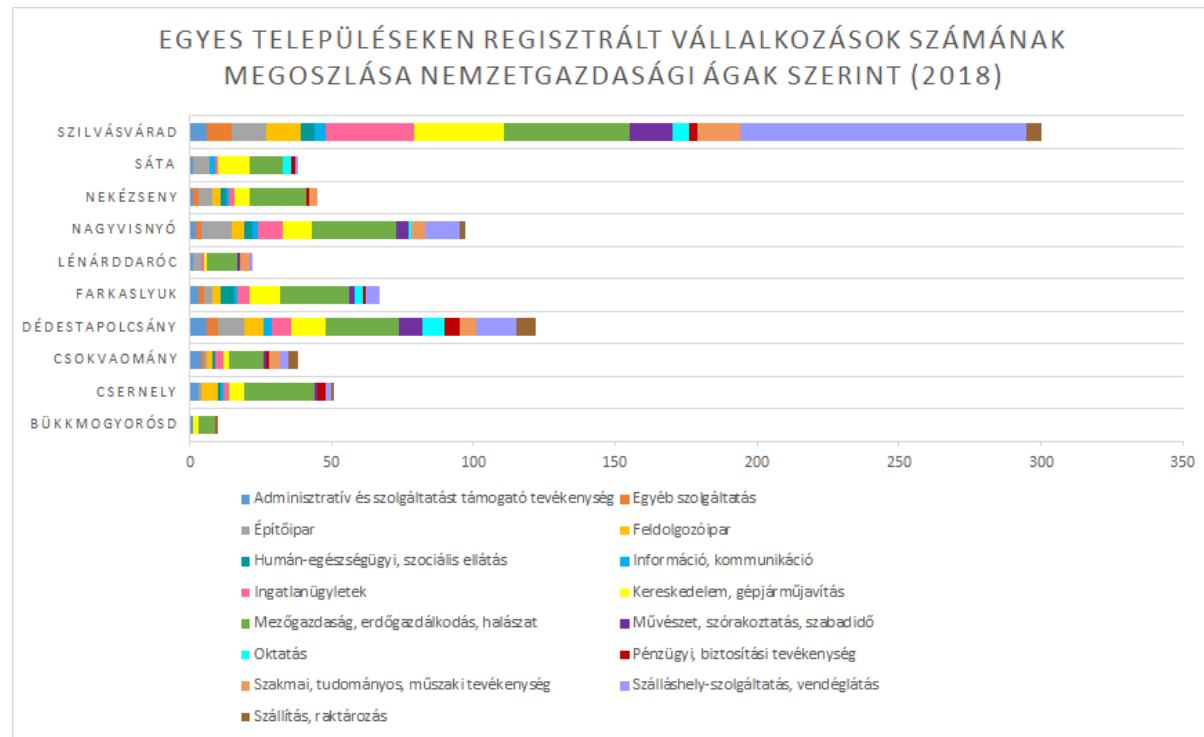
Csokvaomány települések, ahol az eltelt tíz év alatt a diagram stagnálást (de inkább csökkenést) mutat. 2014-ben a legalacsonyabb Sáta településen volt 29,1 db. A többi településen az eltelt évek alatt a vállalkozások fokozatos gyarapodása látható. (42. ábra)

42. ábra: Ezer lakosra jutó regisztrált gazdasági vállalkozások száma településenként 2004-2014 (Adatok forrása: INT-28, saját szerkesztésű ábra)

A következő mutató már a vállalkozások eloszlását mutatja a főbb gazdasági ágazatokban. 2018-as időállapotot vizsgáltunk tíz település esetében. A diagramon első ránézésre a zöld sávok dominálnak, ami a terület adottságaiból adódóan a mezőgazdaság és erdőgazdálkodás. Ezen kívül még a kereskedelemmel foglalkozó vállalkozások fordulnak elő nagyobb számmal. Ismét kiemelendő Szilvásvár település, ahol még a mezőgazdaságnál (15%) is jelentősebb mértékben vannak jelen a szálláshely-szolgáltatással és vendéglátással (34%) foglalkozó vállalkozások, de itt a legszínesebb ezek eloszlása. (43. ábra)

A mikrotérségben regisztrált vállalkozások arányának eloszlásáról is készítettünk egy diagramot, ahol az egyes gazdasági ágazatok százalékos arányai láthatóak. Ezen is jól látható, a mezőgazdaság (27%) jelenti ezeken a területeken a húzóágazatot, ezt követi 18 %-kal a szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás a Szalajka-völgynek és a térség természeti adottságoknak köszönhetően. Harmadik legjelentősebb a kereskedelem 11%-kal. (44. ábra)

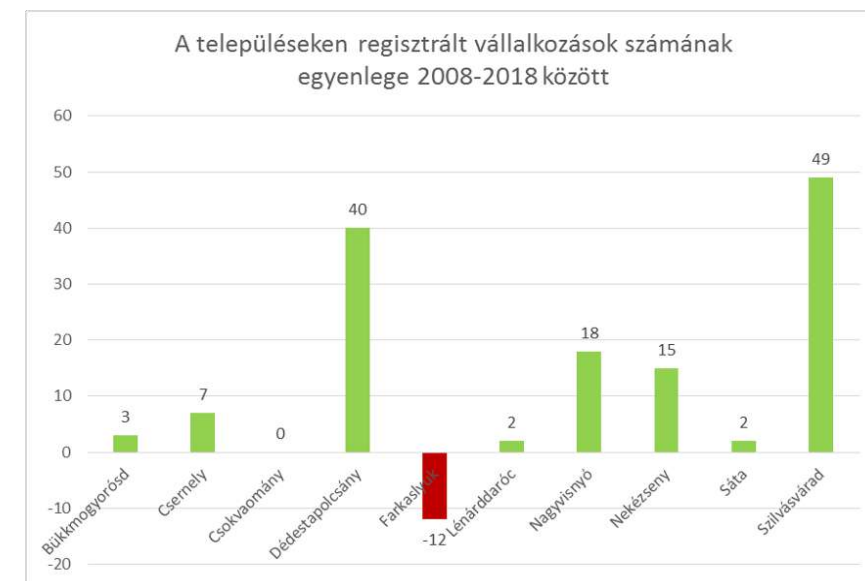
43. ábra: Egyes településeken regisztrált vállalkozások számának megoszlása nemzetgazdasági ágak szerint 2018 (Adatok forrása: INT-27, saját szerkesztésű ábra)

44. ábra: A mikrotérségben regisztrált vállalkozások arányának megoszlása nemzetgazdasági ágak szerint 2018 (Adatok forrása: INT-27, saját szerkesztésű ábra)

Vizsgáltuk a területen a 2008 és 2018 közötti időszakban a vállalkozások számának változását. Először is az egyes településekre lebontva. Legszembetűnőbb Farkaslyuk település, ahol -12 vállalkozás megszűnését olvashatjuk le a diagramról, ez a drasztikus visszaesés az építőiparban volt megfigyelhető. Kiemelkedik Dédestapolcsány (40) és Szilvásvár (49), míg az előbbi településen az építőiparban, szórakoztatás-szabadidős tevékenységekben és az oktatásban érezhető a gyarapodás, addig az utóbbi esetében az ingatlan ügyletek, a kereskedelmi, a szálláshely-szolgáltatás és vendéglátási szektorban történik ugyanaz. (45. ábra)

A második ábrán a nemzetgazdasági ágak szerinti változásokat láthatjuk a vizsgált mikrotérségben szintén a 2008 és 2018 közötti időszakban. Itt is láthatjuk, hogy a mezőgazdaság mutatja a legjelentősebb növekedést (78) a vállalkozások térségi eloszlásában, növekedés mutatkozik többek között az ingatlanügyletekkel (20), a szórakoztatással-szabadidővel (15) foglalkozó vállalkozásoknál. Csökkenés látható az építőiparral (-17), pénzügyi-biztosítási tevékenységgel (-5), a kereskedelemmel (-3), a szállítás-raktározással (-2) és a villamosenergia-gázellátással (-1) foglalkozó vállalkozások esetében. (46. ábra)

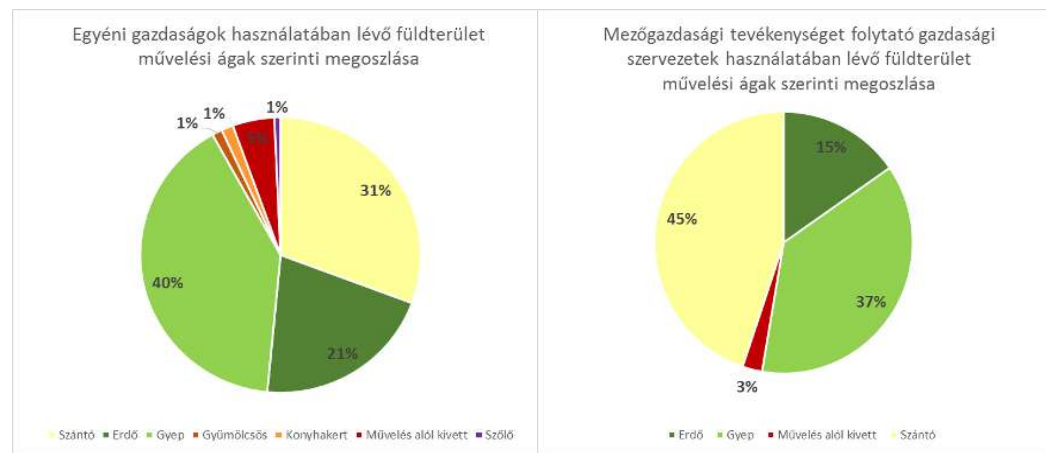
45. ábra: A településeken regisztrált vállalkozások számának egyenlege 2008-2018 között (Adatok forrása: INT-27, saját szerkesztésű ábra)

46. ábra: Regisztrált vállalkozások számának változása 2008-2018 között nemzetgazdasági ágak szerint a mikrotérségben (Adatok forrása: INT-27, saját szerkesztésű ábra)

Mezőgazdaság

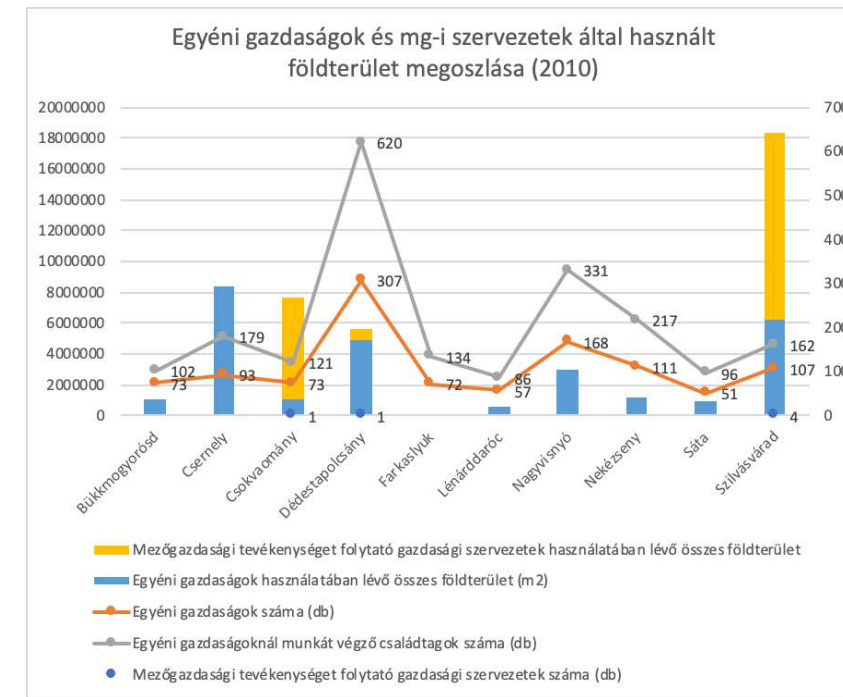
A következő két diagram a földterületek használatának eloszlását mutatja az egyéni gazdaságok és a mezőgazdasági tevékenységet folytató szervezetek esetében. Az előbbi esetében legmagasabb arányban - 40% gyep, 31% szántó, 21% erdő figyelhető meg, ezen kívül 5% a művelés alól kivett, 1% a gyümölcsös, 1% a konyhakert és 1% a szőlő területek aránya. A mezőgazdasági tevékenységet folytató gazdasági szervezetek esetében legmagasabb arányban - 45% szántó, aztán 37% gyep, 15% erdő és 3% művelés alól kivett terület figyelhető meg. (47. ábra)

47. ábra: Egyéni gazdaságok és gazdasági szervezetek használatában lévő földterület művelési ágak szerinti megoszlása 2010 (Adatok forrása: INT-27, saját szerkesztésű ábra)

Az egyéni gazdaságok és a mezőgazdasági szervezetek által használt földterületek megoszlását mutatja a vizsgált településeken. Mezőgazdasági tevékenységet folytató gazdasági szervezet használatában lévő földterület Szilvásváradon 19.437.276 m², ahol 4

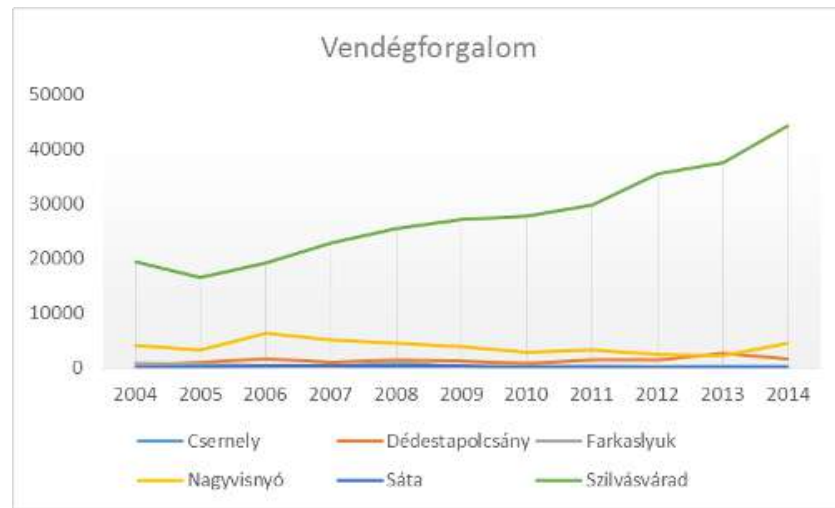
szervezet, Csokvaományon 6.541.781 m², 1 szervezet és Dédestapolcsányon 699.913.m², 1 szervezet végez tevékenységet. Egyéni gazdaságok használatában álló földterület minden vizsgált területen megtalálható, legkevesebb 87.384 m² Farkaslyuk településen, legmagasabb 8.402.761 m² Csernely településen. Ezen a diagramon látható még az egyes településeken az egyéni gazdaságok darabszáma, ami Dédestapolcsányon a legmagasabb, 307 db, a legalacsonyabb Sáta településen, 51 db (48. ábra).

48. ábra: Egyéni gazdaságok és mg-i szervezetek által használt földterület megoszlása 2010 (Adatok forrása: INT-27, saját szerkesztésű ábra)

Turizmus

Vizsgáltuk a települések esetében a vendégforgalom eloszlását a 2004 és 2014 közötti időszakban. A diagramon a tíz településből csak az a hat település látható, ahol ezt érdemes bemutatni. A legkiemelkedőbb számokat ebben az esetben is Szilvásvárad és Nagyvisnyó mutatja. Szilvásvárad 2005 óta megduplázta a vendégeinek a számát, 16.586-ról 44.335-re növelte. Nagyvisnyó esetében 2006-tól 2013-ig csökkent a vendégek száma, majd 2013-tól ismét növekedés látható, 2.223-ról 4.400-ra növekedett egy év alatt (49. ábra).

49. ábra: Vendégforgalom 2004-2014 (Adatok forrása: INT-28, saját szerkesztésű ábra)

A következő ábra a vendégéjszakák számát mutatja a szálláshelyeken 2004 és 2014 között a vizsgált településeken. A diagram nagyon hasonlít az előzőhöz, szintén Szilvásvár és Nagyvisnyó településeken olvashatunk magasabb értékeket. Szilvásváradon 36.436 db-ról 97.111-re nőtt a tíz év alatt a vendégéjszakák száma, míg Nagyvisnyó településen 9.653 db-ról 6.240-re csökkent. (50. ábra)

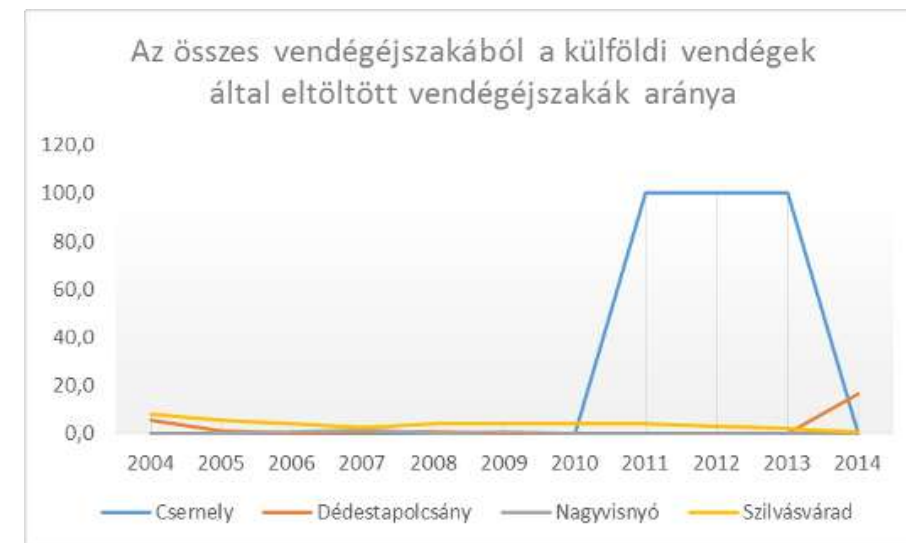
50. ábra: Vendégéjszakák száma szálláshelyeken 2004-2014 (Adatok forrása: INT-28, saját szerkesztésű ábra)

A külföldi vendégek által eltöltött vendégéjszakák száma Szilvásvár településen felfedezhető igazán, illetve Csermely településen 2010 és 2014 között látható egy kis megugrás. Szilvásváradon 2004 és 2007 között folyamatos csökkenés látható, majd 2007-től 2011-ig fokozatos növekedés, 2011-től pedig ismét csökkenés, a 3 év alatt 80 %-kal, 2734-ről 429-re csökkent a külföldi vendégek száma. (51. ábra)

51. ábra: Külföldi vendégek által eltöltött vendégéjszakák száma 2004-2014 (Adatok forrása: INT-28, saját szerkesztésű ábra)

Az összes vendégéjszakából a külföldi vendégek által eltöltött éjszakák aránya a vizsgált települések esetében, Csermely településen hozott szélsőséges értékeket, ahol 2010 és 2011 között 100%-os emelkedés volt, mivel a településen kizárólag külföldiek szálltak meg, majd 2011 és 2013 között stagnált, majd 2014-re újra 0%-ra csökkent. (52. ábra)

52. ábra: Az összes vendég éjszakából a külföldi vendégek által eltöltött vendégéjszakák aránya 2004-2014 (Adatok forrása: INT-28, saját szerkesztésű ábra)

A gazdaság külső és belső kapcsolatai

A gazdaság külső és belső kapcsolatainak vizsgálata során először részletesen elemezzük az általunk vizsgált települések elhelyezkedését a településszerkezetben, térstruktúrában. Ennek során érdemes kitérni a határon átívelő kapcsolatokra, mely a jövőben több lehetőséget nyújt a fejlődésre. A

településszerkezet mellett fontos vizsgálni a településeink megközelíthetőségét, a főbb közlekedési útvonalakhoz való viszonyát. Végül a településcsoport funkcionális szerepét is feltárjuk.

IV/3.2. Helyi termék, helyi piac

A térségben leginkább a gasztronómiai helyi specialitások a jelentősek, melyeket az itt élők igyekeznek hagyományaikkal megőrizni. A települések kézművesei, termelői, hagyományörzői gyakori vendégek a szomszédok programjain, és folyamatosan dolgoznak a helyi identitás erősítésén, valamint a községek közti kapcsolat és összetartás megerősítésén.

A vizsgált településeken változó arányban találhatóak helyi termelők, kézművesek, a legtöbb helyi termékkel Lénárdaróc, majd Nagyvisnyó és Sáta rendelkezik. Lénárdaróc termékei a palóc gasztronómiai ételei, (mint a lepcsánka, laska, ganca, túrós- és molnárkalács, pampuszka, herőce), azonban ezek csak az év egy nagyon szűk időszakában, a helyi Gasztoparádé és főzőverseny idejében elérhetőek (INT-29). A következő két jelentősebb település Sáta és Nagyvisnyó, termékeik diverzebbek, a gasztronómiai termékeken (túrós mazsolás lángos, méz, bodzapálinka) túl háztáji (tojás, zöldségek, hús termékek) és kézműves típusúak (szalagkötészet) is megtalálhatóak (INT-30) További gasztronómia helyi termékek a csernelyi derelye és a csokvaományi krumplis-túrós lepény, valamint Szilvásváradon a pisztráng és a méz. (INT-31, INT-32, INT-33, INT-34)

A mikrotérségben Csernelyen és Farkaslyukon van helyi piac, emellett Dédestapolcsányban évente kétszer megrendezésre kerül a Dédesi Országos állat- és kirakodóvásár, Sátán pedig a Bükki Hegyhát Kulturális Fesztivál és Kirakodó Vásár és Hazaváró ünnepség. További programok, melyekhez helyi termékek köthetők a Csernelyi tulipán és derelyefesztivál, illetve a szilvásvárad Szilva Nap. (INT-22, INT-35)

IV/3.3. Térség gazdaságának versenyképességét befolyásoló tényezők

Az általunk vizsgált kistérség versenyképességének meghatározásához először áttekintjük a kistérség elhelyezkedését, a térségi központokat és vonzaskörzeteket, a demográfiai jellemzőket, a munkaerőpiaci helyzetet, az iskolázottságot, illetve a gazdasági helyzetet.

Elhelyezkedés, megközelíthetőség

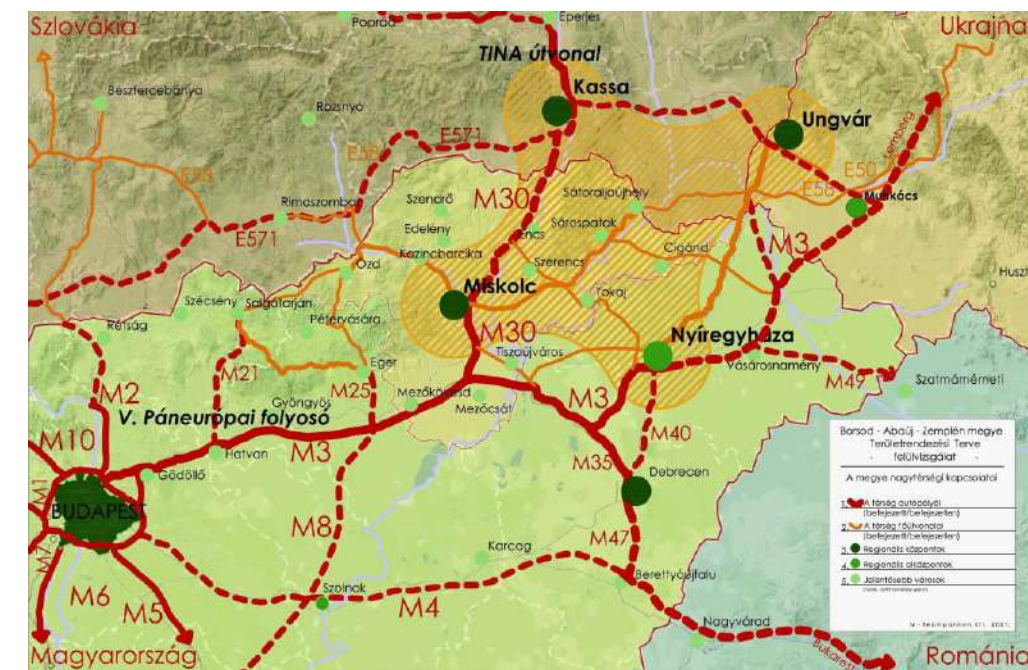
Az általunk tanulmányozott települések az Észak-Magyarországi régióban helyezkednek el, ezen belül pedig Borsod-Abaúj-Zemplén megyében, az Ózdi és a Kazincbarcikai járásban. Ez alól Nagyvisnyó és Szilvásvárad képez kivételt mivel Heves megyéhez és a Belpátfalvai járáshoz tartoznak. A három járás a 290/2014. (XI. 26.) Korm. rendelet alapján kedvezményezettnek számít, ezen felül az Ózdi járás komplex programmal fejlesztendő járás (INT-36). Megközelíthetőségét tekintve

a legmagasabb rangú út, mely megközelíti a területet 50 km-re déli irányban az M3 autópálya, innen ágazik le a 3, a 24 és a 25 számú főút, amik szintén egyik településünkön sem haladnak át, de Ózdon igen, mely Farkaslyukkal határos. A nemzetközi kapcsolatok tekintetében a 25-ös főút Szlovákia területén az E58 számúhoz csatlakozik.

Mindezek alapján kijelenthetjük, hogy a vizsgált részt csupán a helyi közúthálózat köti össze, így leggyorsabban személygépkocsival lehet elérni a községeket, emellett a buszos tömegközlekedés a másik lehetőség, mivel a vasúti szolgáltatás átmenetileg felfüggesztették az Eger-Putnok vonalon. Ezen adottságok gazdasági szempontból azt vonják maguk után, hogy a helyben megvalósítható termelés, helyi vállalkozások jelenthetik a kistérség fejlődési lehetőségét, mivel a „rossz” megközelíthetőség nem kedvez nagyobb üzemek telepítésének, ami a természeti környezet, mint érték szempontjából előnyös.

Térségi központokat és vonzaskörzetek

Az előzőekben leírtak alapján kiderült, hogy a tervezési területhez legközelebb lévő, központi funkciót ellátó város Ózd, mely az Észak-Magyarországi Régiót tekintve a negyedik helyen áll a népesség szempontjából, csupán a megyeszékhelyek rendelkeznek több lakossal. Ózd a fővárostól 160 km-re helyezkedik el, ennél fogva a tőle 60 km-es távolságú Miskolc regionális vonzaskörzetébe sorolható. Ugyanakkor hasonló mennyiségű utat kell megtenni Eger és Salgótarján eléréséhez is, így az ingázók ebbe a három fő irányban mozognak. A határon túli nagyvárosok közül Kassa és Ungvár kapcsolódik a régióhoz. (53. ábra)

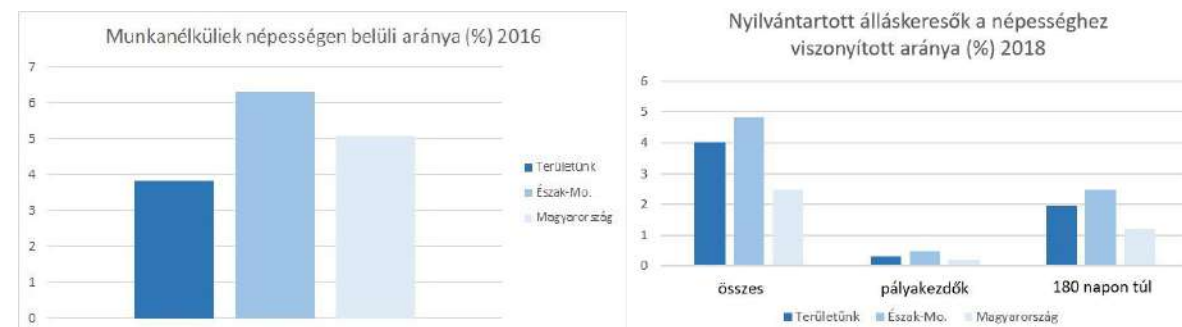
53. ábra: A térségi központok, vonzaskörzetek, közlekedési kapcsolatok (Forrás: BAZ megye TrT)

Demográfiai jellemzők

A gazdaságot alapvetően befolyásolja, hogy mekkora egy terület lakosság száma és annak összetétele, hiszen ettől függ az előállított össztermék. A mikrotérségben minden település 2000 fő alatti lakosság számmal rendelkezik, ezen belül csupán Dédestapolcsány, Farkaslyuk, Sáta és Szilvásvárad haladja meg az 1000 főt. Ezen jelenlegi állapot, nem mondható állandónak, a területen élők száma az ezredforduló óta folyamatosan csökken, melyet főként a munkalehetőségek hiánya és a közlekedési infrastruktúra jelenlegi állapota okoz. Kistérségünk kor összetételéről már az előzőekben olvashattunk, összességében elmondható, hogy Farkaslyuk kivételével öregedő, esetenként stagnáló tendenciát mutatnak a települések korfái. Mindebből azt lehet megállapítani, hogy a munkaképes korú emberek aránya alacsony, mely a gazdaságot nem mozdítja előre.

Munkaerőpiaci helyzet

A terület versenyképességét alapvetően meghatározza a foglalkoztatottság mértéke, melynek jelenlegi helyzetét a munkanélküliek és a regisztrált álláskeresők lakosságon belüli arányával kívánunk bemutatni. A kistérségünkben a 2016-os népszámlálási mikrocenzus adatait megvizsgálva 3,8 %-os volt a munkanélküliek aránya, mely mind a régió mind az ország átlagánál alacsonyabbnak mondható.

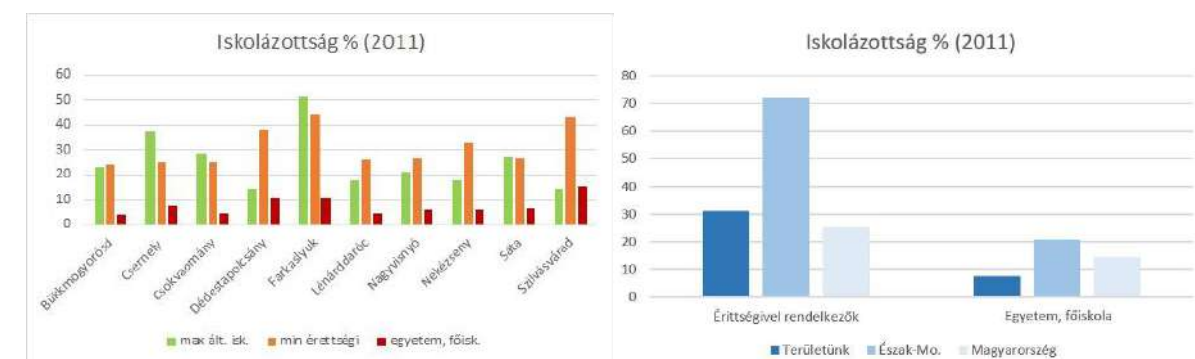

54. ábra: A munkanélküliek és a nyilvántartott álláskeresők népességen belüli aránya (Adatok forrása: TeIR, saját szerkesztésű ábra)

Az álláskeresők arányait tekintve a lakosok 4% szeretne munkába állni ez a régió átlagához képest kevesebb, viszont az országos adatnak majdnem a duplája. Az ábráról leolvasható, hogy ezen állapot az esetek felében tartósan mondható, hiszen 180 napon túl nyúló keresésről van szó. Ezen adatokat a demográfiai fejzettel összevetve valószínűsíthető, hogy a településeken az aktív korúak munkanélkülisége a népességhez képest magas, hiszen ők azok, akik állást keresnek és települések lakosságának nagy része nyugdíjas korú. Mindezek alapján kijelenthető, hogy a kistérségnek nagy szüksége lenne a munkaképes korúak helyben tartását segítő önmagát fenntartó gazdaságra. (54. ábra)

Iskolázottság

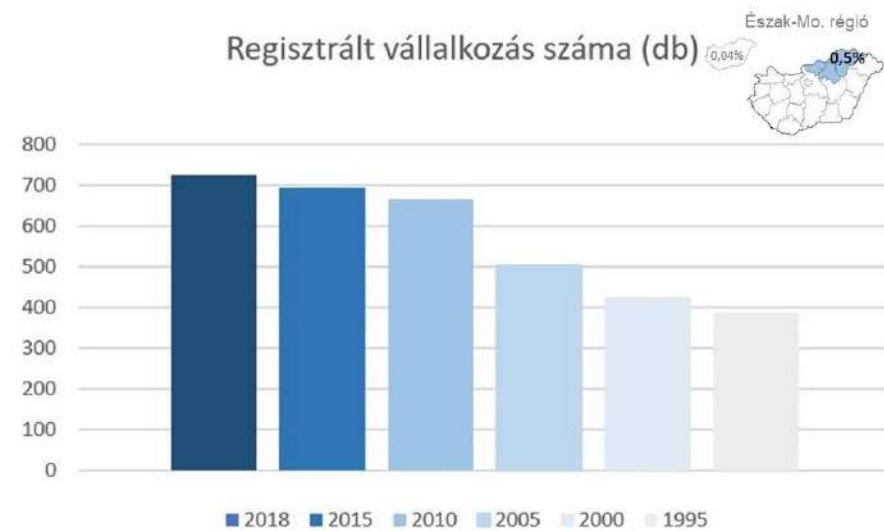
A gazdaság szempontjából a lakosság iskolai végzettsége meghatározza annak összetételét, tehát az alacsonyabb végzettségű térségek logikusan az olcsó munkaerőt kívánó tömeggyártó ipart vonzzák magukhoz, míg egy arányaiban több egyetemet végzett személlyel rendelkező környék jó táptalaja lehet a fejlesztési egységek telepítéséhez és innovációs potenciált rejtethet magában. A 19. és a 20. ábráról leolvasható, hogy mikrotérségünkre ebben a tekintetben az általános iskola 8 osztályának elvégzése a legjellemzőbb, az érettségit csupán a lakosság 30% tette le. Felsőfokú tanulmányokat pedig kevesebb, mint 10% folytatott. Ennek alapján kijelenthető, hogy az iskolázottság mértéke alacsony, ennek következtében a fizikai munkalehetőségek biztosítása vihetné előrébb a gazdaságot. (55. ábra)

55. ábra: Az iskolázottság népességen belüli aránya (Adatok forrása: TeIR, saját szerkesztésű ábra)

Gazdasági helyzet

Vizsgált területünk gazdasági helyzetének elemzését először a vállalkozások számának alakulásával kezdjük, majd összegezzük azok előző pontokban feltárt nemzetgazdasági ágankénti megoszlásából levonható következtetéseket. Általánosságban elmondható, hogy településeinken 1995 óta folyamatosan nőtt a vállalkozások száma, melyek az Észak-Magyarországi régió 0,5%-át adják, országos tekintetben pedig csupán 0,04% tesz ki. (56. ábra)

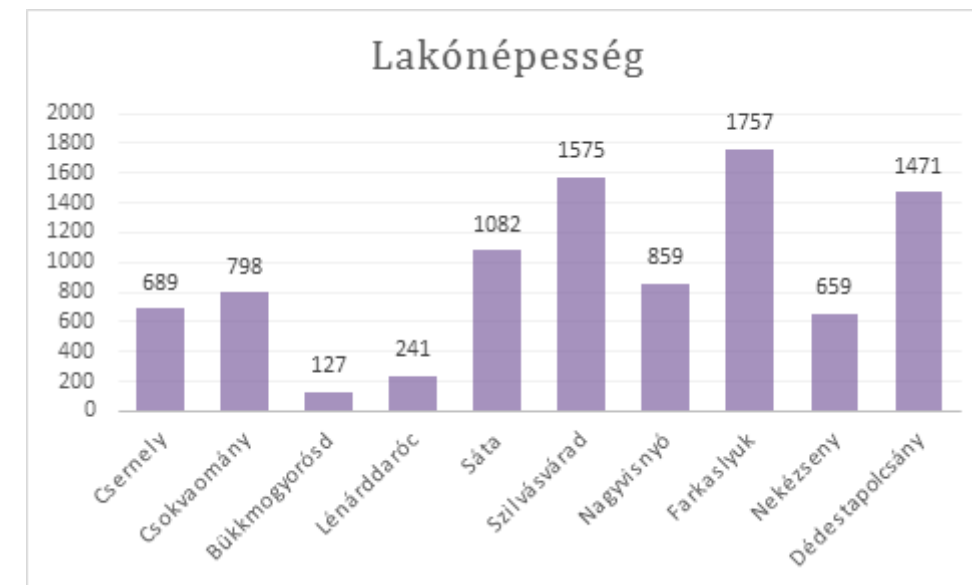
56. ábra: Regisztrált vállalkozások számának alakulása (Adatok forrása: TeIR, saját szerkesztésű ábra)

Ennek alapján a térségben a vállalkozások gazdaságélénkítő hatása alacsony, de folyamatos, ugyanakkor ez a nemzeti össztermék elhanyagolható százalékát teszi ki. A fentebb kifejtett ágazati megosztásból leolvasható, hogy a vállalkozások legjelentősebb része mező és erdőgazdálkodáshoz kötődik, ez a szálláshely-szolgáltatás és vendéglátás szektor követi, ezeken kívül pedig a kereskedelem és az ingatlanpiac tesz ki tetemesebb százalékot. Mindezekből arra lehet következtetni, hogy a lakosság egy része a földből él meg, másik része pedig a turizmusból származó bevételekből tartja fenn magát.

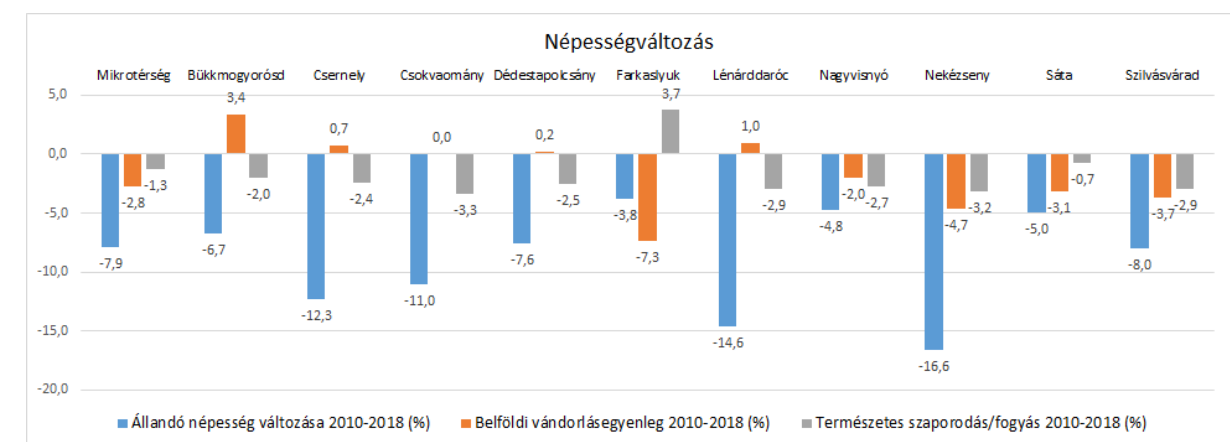
IV/4. Humán erőforrások: foglalkoztatási viszonyok, humánkapacitások, jövedelmi viszonyok

IV/4.1 Demográfiai szerkezet

Lakónépességet tekintve az Ózdi és Belpátfalvi kistérségben a csökkenő tendencia figyelhető meg. A kistérségben található településeken a népesség folyamatosan csökken. A csökkenés oka egyrészt a természetes fogyás, másrészt pedig a magas vándorlási egyenleg. A települések lakosainak számát tekintve Farkaslyuk és Szilvásvár kiemelkedik. A településen több mint 1700 fő illetve 1500 fő él, míg ennek ellenkező példája Bükkmogyorósd, ahol alig 120 fő. (57. ábra)

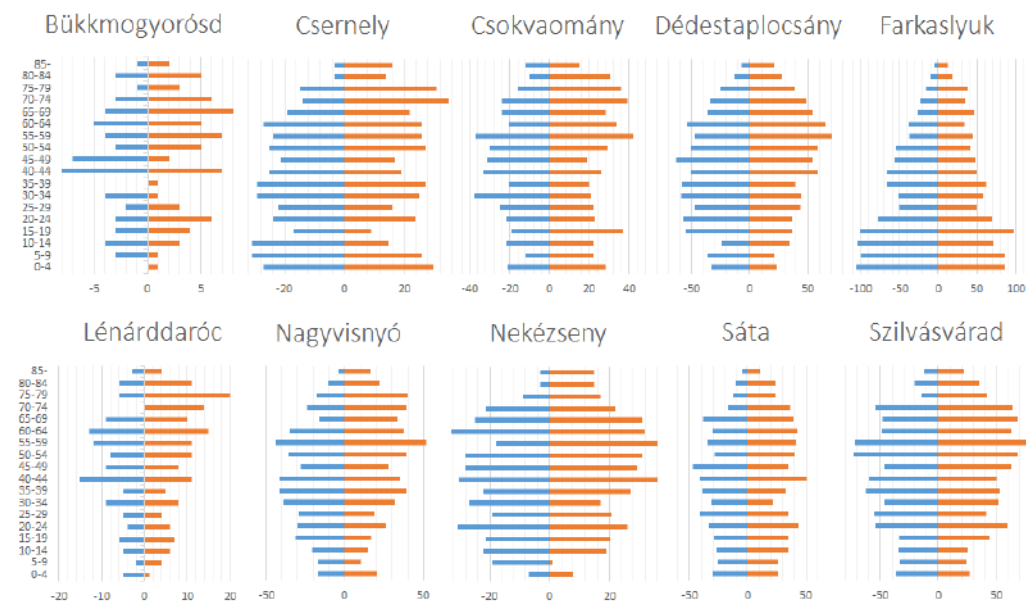
57. ábra: Lakónépesség az egyes településeken (Adatok forrása: TeIR, saját szerkesztésű ábra)

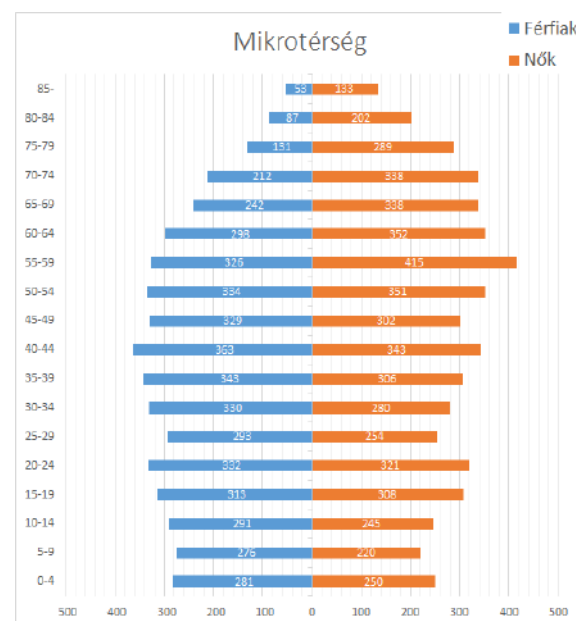
58. ábra: Népességváltozás az egyes településeken 2010-2018 (Adatok forrása: INT-27, saját szerkesztésű ábra)

A településeken évről-évre a természetes fogyás jelensége az erősebb. A településeket tekintve láthatjuk, hogy 2010-2018 között folyamatos fogyás történt. A fogyás mértéke változó, az országos átlagot gyakran duplájával meghaladó mértékű. A vándorlási egyenleg egyes települések egyes éveinek tekintetében pozitív, de összességében negatív. Ez azt jelenti, hogy az elmúlt időszakban többen vándoroltak el a településekről, mint ahányan érkeztek, kivételt képez a Belpátfalvi kistérségben található Szilvásvár a 2011-es, 2012-es, 2015-ös, 2016-os és 2018-as év. A vándorlási egyenleg gyakran igen szélsőséges értékeket vesz fel, de általánosságban az Ózdi kistérségben lévő településekre nézve, -15% körül a Belpátfalvi kistérségben lévő két településen -17 és +4% között mozog. (58. ábra) A vizsgált települések a korfaik alapján eltérő korszerkezetet vázolnak fel. Az országos átlagnak megfelelő korfát mutat Szilvásvár, amelyet csökkenő, de stabil számú születés és az idős korosztály hangsúlya jellemzi. A települések egy része ettől kétféle irányban is eltér, egyrészt vannak a kihalás

szélén álló aprófalvak, ahol alig születnek gyerekek, mint Bükkmogyorósdon és Lénárdarócon, másrészt találhatunk olyan településeket is, ahol nagyon magas a születésszám, mint Farkaslyukon és Csernelyen. Farkaslyuk további kivételnek számít, ugyanis korfája a fejlődő országok jellegzetességeit mutatja, a lakosság az idős (75 év feletti) kort ritkán éli meg, míg máshol nagyobb számban fordulnak elő idős korosztályúak. Általánosságban elmondható, hogy a fiatalok száma jóval kevesebb, mint az idősebb generációé, ez alól Farkaslyuk számít csak kivételnek. Társadalmi és gazdasági problémát vetít elő az ilyen elöregedő társadalom szerkezet. (59. ábra, 60. ábra)

59. ábra: Korfák az egyes településeken (Adatok forrása: TeIR, saját szerkesztésű ábra)

60. ábra: A mikrotérség korfája (Adatok forrása: TeIR, saját szerkesztésű ábra)

Várhatóan a demográfia szerkezetben jelentős változás nem fog történni az Ózdi kistérségben lévő településeken. A vándorlási egyenleg hiány tovább fokozódhat az esetleges munkaviszonyok alakulásának függvényében.

A Belpátfalvi kistérségben lévő két település esetében azonban az életkörülmények várhatóan javulni fognak és a vándorlási egyenleg is pozitív irányba tolódhat a turizmus és munkalehetőségek markáns jelenléte miatt.

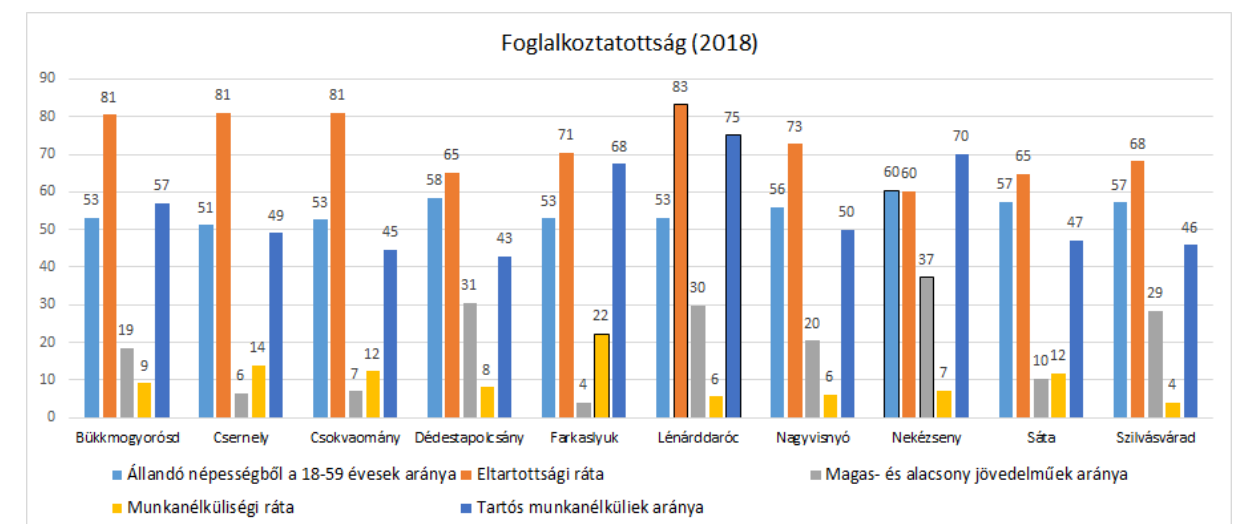
IV/4.2 Foglalkoztatási kapacitások

A munkanélküliségi ráta igen eltérő százalékokat mutat a vizsgált kistérségekben vizsgált települések között. Ez az érték az országos 3.8%-os átlagot minden település esetében meghaladta. Legnagyobb, 23%-ban Farkaslyukon fordul elő munkanélküliség. Szilvásvár településén a lakóknak csak 4%-a munkanélküli, míg a többi településen 6-12% közé tehető. (61. ábra)

Tartós munkanélküliség is főként azon területeken alakult ki, ahol jelentős a munkanélküliek aránya. Farkaslyukon, Nekézsenyen és Lénárdarócon ez az arány kiugróan magas 65-75% közé lehet tenni. Bükkmogyorósdon a munkanélküliek közül 55-57.8%-uk tartósan munkanélküli. A többi település esetében 37.5-55% közé tehető ez az érték.

Az Ózdi kistérségben az aktív munkavállalói korosztályt tekintve jelentős kapacitás áll rendelkezésre. Közel 39000 fő. A másik vizsgált kistérségben kevesebb, 6700 fő áll rendelkezésre.

Az Ózdi kistérségben igen magas az eltartottsági ráta. A 2018-as statisztikák szerint átlagosan 68%-ot ért el, míg a Belpátfalvi kistérségben 71%-ot.

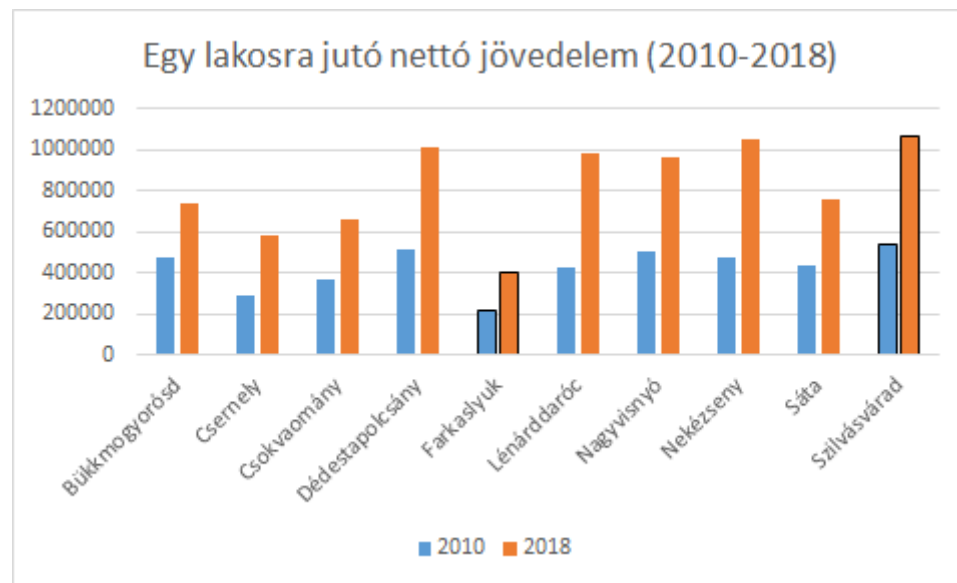

61. ábra: Foglalkoztatottság (Adatok forrása: INT-28, saját szerkesztésű ábra)

Adó fizetők aránya a vizsgált települések közül a legjobb helyzetben lévők esetében sem érte el az 54%-ot. Jellemzően a lakosság 36,5-45,5%-a sorolható adófizetők közé.

Az egy főre jutó nettó jövedelem esetében is Nekézseny településén a legjobbak a viszonyok az Ózdi kistérségben. A többi település esetében az egy főre jutó nettó jövedelem 382038-748451 Ft közé tehető. Legrosszabb helyzetben Csernely és Farkaslyuk települése van a térségben. Az egy főre jutó nettó jövedelem a Belpátfalvi kistérségben a vizsgált települések közül magasnak mondható. Szilvásváradon 949 000 Ft-ot is elérte és Nagyvisnyón is magasabbnak mondható, mint az Ózdi kistérség legtöbb településén. (62. ábra)

62. ábra: Egy főre jutó nettó jövedelem az egyes településeken (Adatok forrása: INT-28, saját szerkesztésű ábra)

IV/5. A települések ellátottsága

Egészségügyi intézmények

Az egészségügyi infrastruktúrát tekintve a települések összességében nem rendelkeznek magas szintű. A legtöbb falvakban leginkább 2-3 hétköznapon és meghatározott időpontban tartanak nyitva az orvosi rendelők. Sánta, Nekézseny és Lénárdaróc esetében fix betegvizsgáló szolgálat nincsen. Fogorvosi ellátás Dédestapolcsányon és Szilvásváradon érhető el csak helyben. Szakorvosi ellátást az Ózdi Almási Balogh Pál Kórház nyújt. Gyógyszertárak kizárólag Dédestapolcsányon, Sántán és Szilvásváradon találhatóak.

Szociális ellátottság, intézmények

Általánosságban elmondható, hogy a településeken szociális ellátás nincs, vagy csak kis mértékben van jelen és az adatbázisok alapján nincs szükség rájuk. Sem otthonok, ápolási otthonok, sem menhelyek és szeretetházak nem találhatóak meg. Ez alól egyedül Dédestapolcsány a kivétel, ahol Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Önkormányzat Idősek Mentálhigiénés Otthona található. Ezen kívül egyedül

Lénárdarócon van falugondnoki szolgáltatás. Családsegítés, mint szolgáltatás egyedül Farkaslyuk esetében indokolt és működik is, míg a többi település esetében jelen van ez a szociális szolgáltatás, de nem szükségesek. A vizsgált községek közül Farkaslyukon, Sántán, Csokvaományon, Csernelyen, Nekézsenyen, Lénárdarócon, Bükkmogyorósdon van gyermekjóléti központ. A kistérségünkben Bükkmogyorósd, Lénárdaróc és Nagyvisnyó kivételével mindenhol biztosít az önkormányzat szociális étkeztetést.

Oktatási intézmények

A legtöbb községben maximum 1-2 csoporttal működő óvodák létesülnek, ám Szilvásvárad esetében az általános iskola mellett, középiskolai és művészeti oktatás is zajlik. Van sajnos olyan település is a vizsgált térségben, amely egyáltalán nincs ellátva közoktatási intézménnyel, innen a diákok ingázni kényszerülnek a környező településekre. Fontosabb intézmények a Szilvásvárad Jókai Mór Általános Iskola, a Szilvásvárad Manóvár Óvoda, a Csomasz Tóth Kálmán Református Alapfokú Művészeti Iskola Szilvásvárad Telephelye, valamint a Garabonciás Alapfokú Művészeti Iskola Dédestapolcsányi Telephelye is.

Kulturális intézmények

Minden település rendelkezik közösségi könyvtárral vagy művelődési házzal a vizsgált települések közül. Kiemelkedőnek számít Szilvásvárad, ahol több szakgyűjtemény, kiállítás és múzeum is megtekinthető.

Szabadidő-turisztikai intézmények

Szabadidő-turisztikai létesítmények csak néhány településen találhatóak a vizsgált területen. Szilvásváradon a legjelentősebb turisztikai létesítmények szempontjából, a település szélétől a Fátyol-vízesésig közlekedik „Kisvasút”, valamint a Millenniumi-kilátó is fontos turisztikai célpont. Emellett főképp Dédestapolcsányon és Nagyvisnyón találhatóak még történelmi és természeti érték alapú építmények.

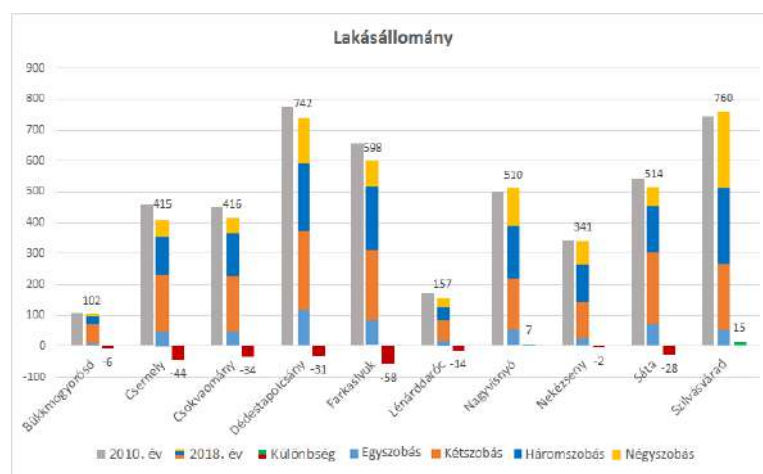
Igazgatási intézmények

Minden település rendelkezik települési önkormányzattal (polgármesteri hivatallal), amelyek gondoskodnak a helyi közigazgatásról, a rendszerről, valamint a lakosokról is.

IV/5.1. A települések jellemző lakásviszonyai

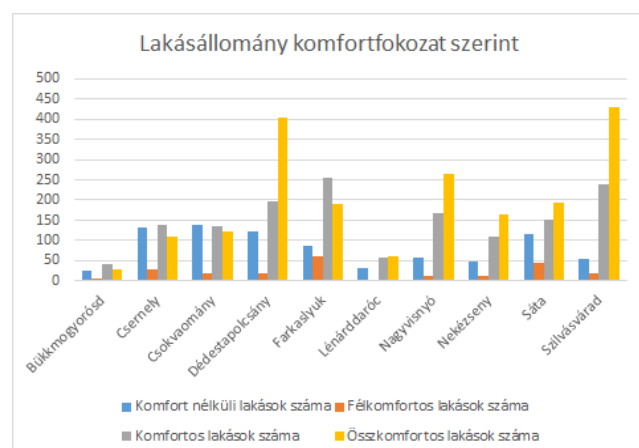
A lakásállomány vizsgálatát a KSH adatállománya alapján készítettük el. A vizsgált települések közül Dédestapolcsány és Szilvásvárad emelkedik ki 742-es és 760-as lakásszámával, melyek a legnagyobb települések a mikrotérségben belül. A legkisebb települések Bükkmogyorósd és Lénárdaróc, 102 és 157 db lakással. 2010 és 2018 között a vizsgált lakásállomány számának változását, a mikrotérség nagy részére csökkenő tendencia jellemző, kivéve két településen, Nagyvisnyón és Szilvásváradon, ahol 7 és

15 db-bal nőtt a lakásszám, ami mintegy 1,4 és 2 %-os növekedést jelent. A települések közül arányaiban Csernelyt érintette a legrosszabbul az utóbbi 8 év, itt 9,6 %-kal csökkent a lakásállomány. Ezen kívül Farkaslyukon (8,8 %), Lénárdarócon (8,2 %) és Csokvaományban (7,6 %) csökkent jelentősen. A lakások szobaszámait összevetve kiderült, hogy a mikrotérségben a leggyakoribb a kétszobás (38 %) és a háromszobás (32 %) lakás, legkevesebb az egyszobás lakás (11 %). A kisebb településeken mint Bükkmogyorósdon és Lénárdarócon, a kétszobás lakások dominálnak, míg a mikrotérség turisztikai húzóerején, Szilvásváradon a négy- vagy többszobás lakások a leggyakoribbak. (63. ábra)

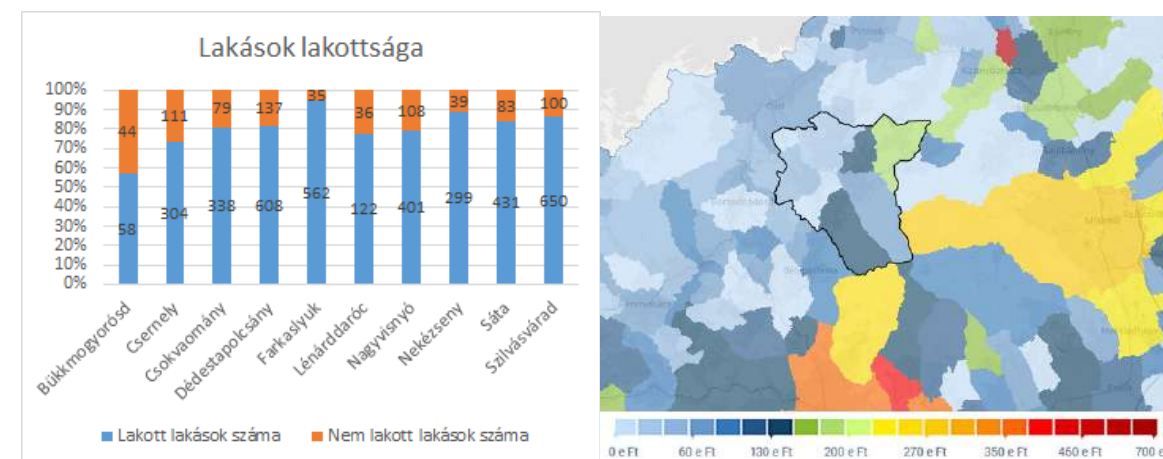
63. ábra: Lakásállomány változása 2010-2018 között és szobák szerinti eloszlásuk (Adatok forrása: TeIR, saját szerkesztésű ábra)

A lakásállomány komfortfokozatát tekintve elmondható, hogy Csernelyen, Csokvaományban, és Sátán van a legtöbb komfort nélküli lakás. A félkomforttal rendelkező lakások leginkább Farkaslyukon és Sátán találhatóak, továbbá a komfortos lakások szintén Farkaslyukon a legjellemzőbbek. Az összkomfortos lakások legnagyobb számban Dédestapolcsányban és Szilvásváradon lelhetők fel, az arányuk a többi komfortfokozathoz képest jóval meghaladják a mikrotérség átlagát. (64. ábra)

64. ábra: Lakásállomány komfortfokozat szerint (2011) (Adatok forrása: TeIR, saját szerkesztésű ábra)

A lakások lakottságát vizsgálva igen kedvezőtlen állapot jellemzi Bükkmogyorósdot és Csernelyt. Bükkmogyorósd esetében a nem lakott lakások aránya meghaladja a 40 %-ot, míg Csernelyen ez az arány közel 30 %-os, amit a magas elvándorlással és az elöregedő társadalmi szerkezettel magyarázhatunk. A mikrotérség lakásállományának az ingatlanpiacon való pozíciója szintén kedvezőtlen, a legalacsonyabb négyzetméteráron Farkaslyukon kaphatunk lakást, legdrágábban pedig Dédestapolcsányban. (65. ábra)

65. ábra: A lakásállomány lakottsága és ingatlanpiaci helyzete (Adatok forrása: TeIR, INT-37)

IV/6. A térséget érintő tervezési-fejlesztési környezet áttekintése

Ebben a fejezetben a térséget érintő Országos Területrendezési Terv az ágazati koncepciók és területfejlesztési elképzelések, valamint a hatályos területi és megyei tervek kerülnek áttekintésre. Pontosabban az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció, a LEADER – Helyi Fejlesztési Stratégiák, a megyei területrendezési tervek.

IV/6.1. A térséget érintő ágazati koncepciók, területfejlesztési elképzelések és hatályos területi tervek áttekintése

Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció (OFTK)

A térség pozicionálása az OFTK alapján: jelentős erdőgazdálkodási és turisztikai potenciál, korszerűtlen gazdasági szerkezet és társadalmi elmaradottság. Emellett megnevezi az általános fejlesztés irányait is, mely a turisztika, az egészségügyi szolgáltatások és a bányászatra, energetikára, illetve mezőgazdaságra alapozott foglalkoztatás, mindez fenntartható és környezetbarát megoldásokkal. Ezek problémák megoldásánál kiemelten kezeli a roma felzárkóztatást, melyet a Startmunka programokkal kíván megvalósítani, valamint a kulturális örökség védelmét és a munkahelyteremtést egy másik irányát a hagyományos tájgazdálkodásban látja. Továbbá célja a települések elérhetőségének javítása.

Észak-Magyarországi Operatív Program (INT-38)

A program átfogó célja a régió gazdasági versenyképességének javítása, miközben mérséklődnek a régió belüli területi, társadalmi-gazdasági különbségek. A **három fő specifikus cél a gazdaság** versenyképességének javítása, a **turizmus** jövedelemtermelő képességének javítása és a **társadalmi** kohézió erősítése. Az operatív program prioritásai között szerepel továbbá a **településfejlesztés** és a térségi **közlekedés** fejlesztése is. A kistérségi központok, főutak közúti, tömegközlekedéssel való elérhetőségének javítása és a kerékpárhálózat fejlesztése is kiemelten kezelendő.

Heves Megye Integrált Területi Programja, Területfejlesztési Konceptiója és Programja (2014-2020) (INT-39)

Az Integrált Területi Program célja a megye versenyképességének és élhetőségének javítása, a területi egyenlőtlenségek csökkentésével. A Konceptió fő fejlesztési irányai: gazdaság, turizmus, közlekedés és társadalmi integráció. Kiemelendő, hogy a **természet- és tájvédelmi** fejezetben települési szinten megemlített **Szilvásvárad** és **Nagyvisnyó** települése, melyek a Bükki Nemzeti Park területéhez tartoznak. A Konceptiójában már kialakításra került stratégiai célrendszer struktúráját követi a Területfejlesztési Program is. Heves megye 2014-2020-as tervezési időszakára vonatkozóan stratégiai célként négy fő irányt határozott meg: kitörési pontokra épülő **gazdaságfejlesztés**, helyi adottságokra épülő **vidékfejlesztés**, érték- és egészségtudatos, szolidáris, innováció fogadásra nyitott **társadalom**, erős **várostérségek**, élhető vidék, fenntartható környezet és térszerkezet kialakítása.

Borsod-Abaúj-Zemplén Megye Integrált Területi Programja, Területfejlesztési Konceptiója és Programja (2014-2020) (INT-40)

Az Integrált Területi Program 5 prioritási pillére a következő: gazdasági környezet fejlesztése, településfejlesztés, alacsony szén-dioxid kibocsátású gazdaság, helyi közösségi szolgáltatások és társadalmi együttműködés, illetve emberi erőforrás fejlesztés. A megye jövőképe a lakónépesség csökkenésének megállítása, illetve az átlagos élettartam növelése. A Konceptió stratégiai fejlesztési céljai: a természeti adottságokra épülő fenntartható, innovatív, versenyképes gazdaság, ami kiemelten kezeli a turizmus ágazatot, valamint a társadalmi felzárkóztatás, a határ menti kapcsolatok erősítése és a környezetbiztonság javítása, mely megvalósítását a BAZ Megyei Fejlesztési Program segíti. A Konceptióban a megyén belül elkülönítenek különböző sajátosságokkal rendelkező területi részegységeket, amik közül a mi településeink a Miskolc egyetemi bázisra épülő, kutatás-fejlesztés-innovációs tevékenységek térségét és a szlovák-magyar határ menti térséget érintik.

Magyar Falu Program 2019, 2020 (INT-41)

A Magyar Falu Program a magyar **kormány kiemelt stratégia eleme**, mellyel a falvakat támogatja és felzárkózási lehetőséget kínál különböző pályázatokon keresztül. **Sáta** Önkormányzata élt is ezzel a

lehetőséggel 2019-ben, hiszen egy dízelmotoros, hótólóppal ellátott, kombinált **fűnyíró** segíti őket a közterületeik karbantartásában.

Cselekvési terv a Farkaslyuki Akcióterületen (INT-42)

Az 5 éves cselekvési tervet az önkormányzat a „*Sáfárkodj okosan*” – *mélyszegény családokat támogató és szervezeti együttműködését fejlesztő közösségi program a farkaslyuki akcióterületen* (TÁMOP projekt keretében) címmel készítette el a környező településekkel együttműködve. **Akcióterülete:** Ózdi járás 13 település, melyek közül a vizsgált települések közül érintett: **Bükkmogyorósd, Csernely, Csokvaomány, Farkaslyuk, Lénárdaróc**. A cselekvési terv megvalósításához készült stratégia 6 ága: a foglalkoztatás, a gazdaságfejlesztés, a szociális és egészségügy, a közlekedés, az oktatás-képzés és a turizmus.

Az akcióterület együttműködésének legátfogóbb céljai a következők: települési versenyképesség és ezáltal a foglalkoztathatóság növelése, a szociális problémák (a kirekesztettség, szegregáció) mérséklése, kiemelten kezelve a mélyszegénységet.

LEADER

A térséget három Leader Helyi Fejlesztési Stratégia érinti: a Bükk- Térségi Leader Egyesület, az Észak-Hevesi 33 Vidékfejlesztési Közhasznú Egyesület és az Észak-Borsodi Leader Unió Helyi Közösség Egyesület (INT-43, INT-44, INT-45). Ezen helyi akciócsoportok célkitűzései közé tartozik az esélyegyenlőség megteremtése; a fenntartható gazdaságfejlesztés a helyi terméket előállító vagy a szabadidős szolgáltatásokat nyújtó vállalkozások támogatásával, valamint a társadalmi összetartozás erősítése a civil szervezetek, az értékmegőrzés és hagyományteremtés segítségével. Ezen célokhoz tartozó intézkedés a falumegújítás és fejlesztés, az innovatív- és mikrovállalkozások létrehozása, a turisztikai tevékenység ösztönzése, a vidéki örökség megőrzése, a meglévő vagy új szálláshelyek fejlesztése és bővítése, helyi rendezvények és képzések szervezése és támogatása, a nonprofit szervezetek pártfogása, valamint a szegénység enyhítését célzó, a felzárkózást és befogadást segítő projektek megvalósítása.

IV/6.2. A területrendezési tervek térséget érintő vonatkozásai

OTrT – Országos Szerkezeti Terv- 2018

Az Országos Területrendezési Terven 2 fontos, a lehatárolt területet érintő vonalas elem halad át. Az *Egyéb országos törzshálózati vasúti pálya* 2009-óta a Szilvásvárad-Putnok szakaszon nem közlekedik. Továbbá érinti szinte az összes települést az *Országos kerékpárútvonal*.

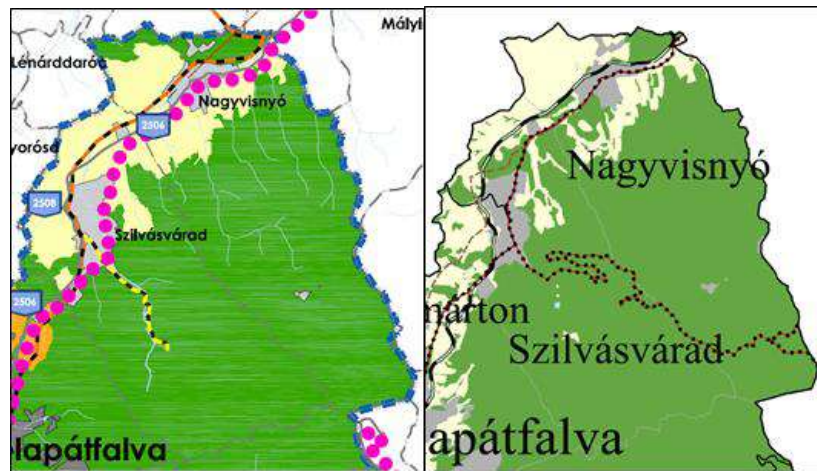
Területfelhasználási kategóriák közül megjelenik a *Mezőgazdasági*-, az *Erdőgazdálkodási*-, a *Települési- és Vizgazdálkodási térség*. (12. táblázat)

OTrT (2019) Övezetek Településenként

Megnevezés	Erdőgazdálkodási térség	Erdők övezete	Erdőtelepítésre javasolt terület övezete	Jó termőhelyi adottságú szántók övezete	Mezőgazdasági térség	Tájképvédelmi terület övezete	Település közigazgatási területe	Települési térség	Vizgazdálkodási térség
Borsodbóta	372,87	363,56	-	-	356,77	813,31	813,31	83,12	,55
Bükkmogyorósd	673,66	666,11	-	-	269,51	990,47	990,47	46,42	,88
Csernely	1264,83	1152,6	86,9	-	653,	2062,39	2062,39	142,4	2,15
Csokvaomány	526,06	359,19	159,66	-	861,1	1499,78	1499,78	110,94	1,68
Farkaslyuk	308,79	310,49	-	-	60,	480,6	516,33	147,54	-
Lenárdaróc	179,63	97,89	74,21	-	294,17	515,73	515,73	41,24	,7
Nagyvisnyó	3412,15	3252,58	117,01	-	720,75	4301,95	4301,95	163,79	5,25
Nekézseny	736,8	660,54	63,33	-	575,46	1409,71	1409,71	95,28	2,17
Ózd	3441,76	3308,8	158,73	-	3359,87	7424,47	9208,48	2388,35	18,51
Sáta	778,88	690,9	66,68	-	735,59	1646,19	1646,19	130,82	,89
Szilvásvár	2959,08	2748,64	191,04	-	546,54	3781,95	3781,95	271,64	4,69

12. táblázat: OTrT övezetek településenként

Heves megye – Térségi Szerkezeti Terv 2010 és 2020-as (még nem hatályos) változat

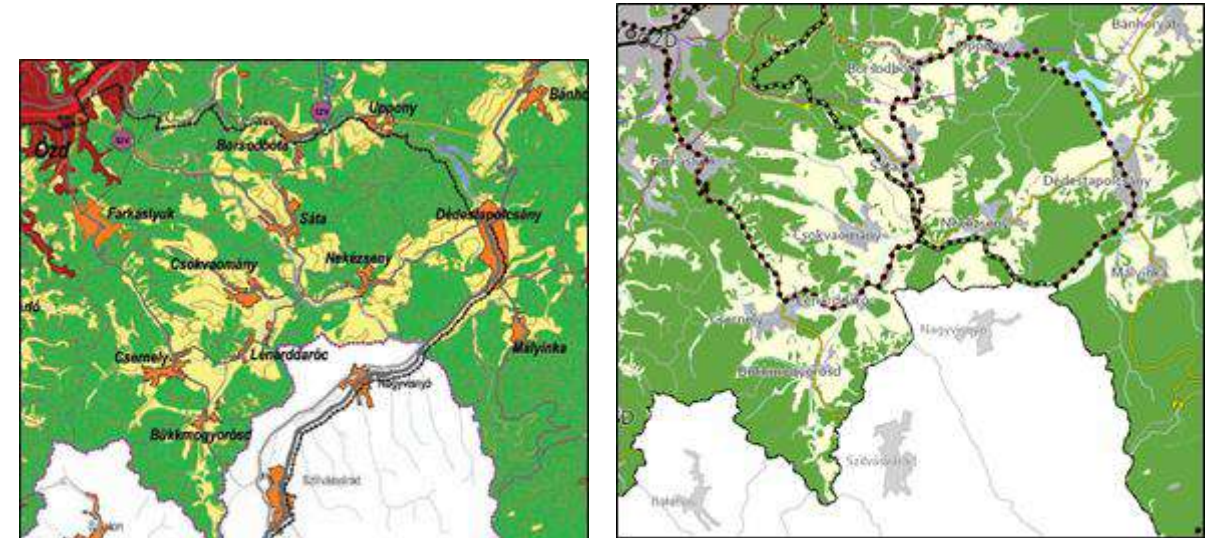

66. ábra: Heves megye Térségi Szerkezeti Terv kivágatai (1. kép - 2010, 2. kép - 2020)

A Heves megyei Térségi Szerkezeti tervén is megjelenik az *Országos jelentőségű kerékpárút*, ami a 2020-as előterjesztett változaton kiegészül egy Szilvásváradon áthaladó úttal. Emellett feltüntetik *A megyét érintő térségi jelentőségű vasúti hálózat – vasúti mellékvonal*, valamint a Szilvásváradon található kisvasút, mint *A megyét érintő térségi jelentőségű vasúti hálózati elem – Keskenynyomtávú vasúti mellékvonal* néven szerepel. Az erdőgazdálkodási térség, illetve a mezőgazdasági térség mindkét terven megjelenik, viszont a 2020-as változaton az erdőgazdasági térség területe növekszik. A 2020-as terven megszűnik a vegyes területfelhasználású térség övezete. Szilvásvár és Nagyvisnyó települések egész területe emellett az Országos jelentőségű tájképvédelmi területek, Felszíni vizek vízminőség-védelmi vízgyűjtő területének, Ásványi nyersanyag-gazdálkodási terület, Földtani veszélyforrás területének övezetét és a Szélerózióval gyengén/ közepesen érintett területek övezetét érinti. Továbbá kisebb részeken megjelenik a kiváló termőhelyi adottságú övezet. (66. ábra)

Borsod-Abaúj-Zemplén megye – Térségi Szerkezeti Terv 2009-es és 2019-es változat

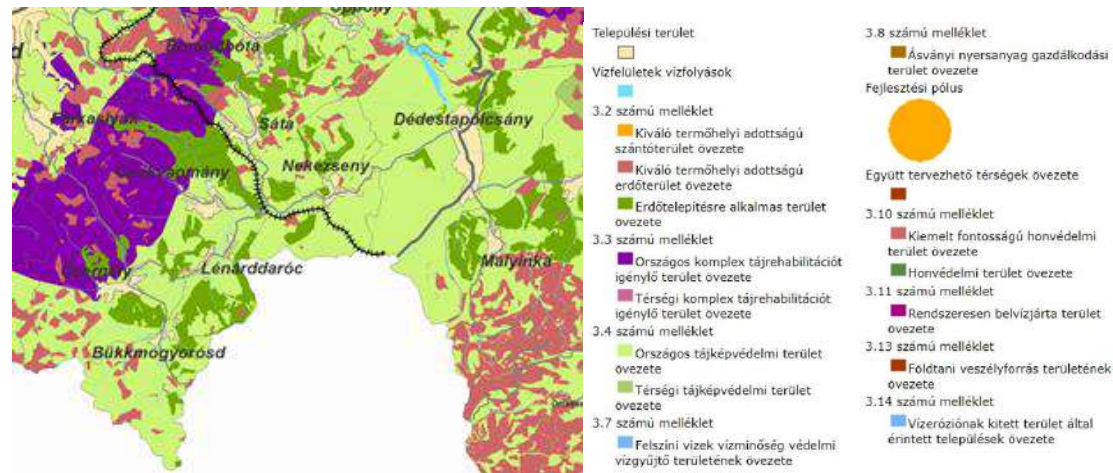
A településeken kivétel nélkül a *Hagyományos vidéki települési térség jellemző*. Legközelebb *Városias települési térség* Ózdon van. Az *Országos kerékpárút törzshálózat* itt is megjelenik folytatólagosan Szilvásvár felől. Jelölik a térségi jelentőségű mellékutakat, illetve a nem üzemelő *Vasúti mellékvonalat*. A 2019-es új Szerkezeti terven összevonják a települési térségeket, így egy Települési térség kategória jelenik meg. A térségek kiterjedése esetenként változik az új terven.

67. ábra: Borsod-Abaúj-Zemplén megye Térségi Szerkezeti Terv 2009-es és 2019-es változat

A 2009-es övezeti terven szembejövő, hogy a vizsgált területek közül többet érint az Országos komplex tájrehabilitációt igénylő területek övezete. Emellett az Országos tájképvédelmi terület és az Erdőtelepítésre alkalmas övezet dominál. A Nemzeti Ökológiai Hálózat övezetét tartalmazó 2009-es tervlapon látszik, hogy jelentősek a magterülettel és ökológiai folyosóval érintett területek. A vizsgált terület érintett továbbá Kiváló termőhelyi adottságú területekkel, illetve az egész terület Tájképvédelmi terület övezete. (67. ábra)

Az új 2019-es dokumentumok tartalmazzák továbbá a *Zártkerti övezeteket*, mely Dédestapolcsányon kívül lefedi az egész területet. A *Kiemelt jelentőségű turisztikai övezet*be, amibe egyedül Dédestapolcsány tartozik. A *Kiemelt jelentőségű gazdasági területek* a vizsgált települések közül csak Farkaslyuk határát érintik. (68. ábra)

68. ábra: BAZ megye Területrendezési Terve – övezetek

IV/6.3. A térséget érintő környezetvédelmi, természetvédelmi és tájvédelmi szabályozások

A mikrotérséget számos védettség érinti, melyekre különböző szabályozások érvényesek, az alábbiakban összegeztük azokat a korlátozásokat, melyeket a területfejlesztés során figyelembe kell venni, illetve ezek mely településeket érintik. (13. táblázat)

Környezet-, természet- és tájvédelmi védettség	B	Cse	Cso	D	F	L	Na	Ne	S	Sz
Bükk Nemzeti Park										
Lázberci Tájvédelmi Körzet										
Tarnavidéki Tájvédelmi Körzet										
Országos Ökológiai Hálózat Övezete										
Fokozottan Védett Területek										
Natura 2000 Területek (természetmegőrzési)										
Natura 2000 Területek (madárvédelmi)										
Ex lege védett területek										
Országos Tájképvédelmi Terület Övezete										
Felszíni vizek vízminőség védelmi vízgyűjtő területének övezete										
Kiemelten érzékeny felszín alatti vízminőség védelmi terület övezete										
Erdők Övezete										

13. táblázat: Egyes települések környezet-, természet- és tájvédelmi védettségei (Adatok forrása: OKIR, OTrT)

Bükk Nemzeti Park területe

A Bükk Nemzeti Park területére vonatkozó szabályozások közül kiemelnénk azokat, amelyek a tervezési területünket is érintik (INT-46). A földtani, felszínalaktani természeti értékek, valamint a barlangok és források védelme érdekében *nem létesíthető új bányatelek*, emellett a *források vízhasználata* csak természetvédelmi hatóság és igazgatóság bevonásával kiadott *engedéllyel* történhet. A vizes élőhelyek fennmaradása érdekében a vízellátást biztosítani kell a területen. A táj- és kultúrtörténeti értékek megóvása miatt a *földvárak területén tilos technikai- és extrém sportokat*

folytatni, emellett új épületek, építmények, nyomvonalas létesítmények *tájbaillesztéséről* kell gondoskodni. A *turisztikai infrastruktúrát* érintő fejlesztések, mint az új turistaút, lovaglóút, kerékpárút kijelölése csak az igazgatóság *engedélyével* történhet.

A Lázberci Tájvédelmi Körzet területére is a Bükk Nemzeti Parkra vonatkozó szabályozások érvényesek.

Országos Ökológiai Hálózat területe

Az országos ökológiai hálózat övezetben csak olyan kiemelt térségi és megyei területfelhasználási kategória, illetve övezet jelölhető ki, amely az *ökológiai hálózat* természetes és természetközeli *élőhelyeit és azok kapcsolatait nem károsítja*. A *közművezetéseket* és a járulékos közműépítményeket úgy kell elhelyezni, hogy azok *tájba illőek* legyenek. Nagy-, közép- és kisméretű *vezetékeket*, ha azt a táj- és természetvédelmi igények indokolják, *földkabelben* kell elhelyezni. Bányászati tevékenységet *csak a bányászati szempontból kivett helyeken* lehet végezni. (2003. évi XXVI. tv. az OTrT-ről)

Fokozottan védett területek

A tervezési területet érintő fokozottan védett területek a Dédesi vár és környéke (Dédestapolcsány), a Szalajka-völgy (Szilvásvár), és az Ablakos-kő és Leány-völgy (Nagyvisnyó). A fokozottan védett területekre csak a Nemzeti Park Igazgatóságának *engedélyével lehet belépni*. A tilalom nem vonatkozik a területen kijelölt turistautakra, kerékpárutakra és közforgalmi utakra, azonban az utakról nem szabad letérni (INT-46).

Natura 2000 Különleges Természetmegőrzési Területek

A Natura 2000 területekre vonatkozó specifikus célok között szerepelnek: a vízfolyások természetességének megőrzése, barlanglakó állatok zavartalanságának biztosítása *barlanglezárásokkal*, az időszakos vizes élőhelyek védelme. A természet szerű *erdők és hegyi irtásrétek védelme az infrastrukturális fejlesztésekkel szemben*, valamint az erdei nagyragadozók (farkas, hiúz) érdekében nagy kiterjedésű zavartalan, folyamatos erdőborítású területek kialakítása, a visszatelepült egyedek zavarásának csökkentése a *gazdasági és sporttevékenységek időszakos korlátozásával*. (INT-47)

Natura 2000 Különleges Madárvédelmi Területek

A madárvédelem érdekében a természeti állapot és fenntartható földhasználat feltételeit kell biztosítani, melybe beletartozik az idős, természetes és természetközeli *erdőállományok, hagyásfák, famatuzsálemek, cserjés szegélyélőhelyek megőrzése*. (INT-48)

Ex lege védett területek

A tervezési területen számos ex lege védettség alatt álló érték (láp, forrás, földvár) található, melyek megóvásáról és korlátozásairól a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. tv. rendelkezik.

Országos Tájképvédelmi Terület Övezete

Az övezetbe tartozó település településszerkezeti tervében csak olyan területfelhasználási egység jelölhető ki, továbbá helyi építési szabályzatában és szabályozási tervében csak olyan építési övezet és övezet hozható létre, amely a kijelölés alapjául szolgáló tájképi értékek fennmaradását nem veszélyezteti. (2008. évi L. tv. az OTTr-ről)

Felszíni vizek vízminőség védelmi vízgyűjtő területének övezete

Felszíni vizek szennyezésre érzékeny vízgyűjtő területén keletkező, illetve a vízgyűjtőn kívül keletkezett szennyvizek vízgyűjtő területre történő be- vagy kivezetéséről a kiemelt térség és a megye területrendezési tervében rendelkezni kell (2003. évi XXVI. tv. az OTTr-ről). Ennek értelmében a településeken kiemelten fontos, hogy jól kiépített csatornahálózat legyen és a kommunális szennyvizek megfelelő határfokú tisztítása is megtörténjen.

Kiemelten érzékeny felszín alatti vízminőség védelmi terület övezete

A kiemelten érzékeny felszín alatti vízminőség-védelmi terület övezetében bányászati tevékenységet a bányászati szempontból kivett helyekre vonatkozó szabályok szerint lehet folytatni (2003. évi XXVI. tv. az OTTr-ről). Emellett az övezetbe nem lehet olyan létesítményt telepíteni, mely káros hatással lehet a felszín alatti vizekre (pl: sertéstelep).

Erdők övezete

Az erdők övezetében a jogszabályok értelmében csak erdők vagy erdőgazdálkodási célokat szolgáló területek lehetnek. Az erdők övezetében külfejtéses művelésű bányatelket megállapítani és bányászati tevékenységet engedélyezni a bányászati szempontból kivett helyekre vonatkozó szabályok szerint lehet (2018. évi CXXXIX. tv. Magyarország és egyes kiemelt térségeinek területrendezési tervéről).

IV/7. SWOT

A SWOT (*strengths, weaknesses, opportunities, threats*) analízis során a terület belső tényezőit analizálva meghatározzuk a térség erősségeit és gyengeségeit, valamint a külső tényezőkre tekintettel a lehetőségeket és veszélyeket is megállapítjuk. (14. táblázat)

Erősség	Lehetőség
<ul style="list-style-type: none"> - Természeti adottságok, erőforrások - Erdő és vadgazdálkodás - Élő hagyományok, szellemi örökség - Épített örökség (várak, parasztházak) - Önkormányzatok összefogása - Civil szervezetek jelenléte - Helyi hősök - Ipari kultúra - Kevés ipari terület, minimális szennyezés - Lovas kultúra (Lipicai, Nóniusz) 	<ul style="list-style-type: none"> - Bakancsos, falusi és gasztroturizmus - Határon átnyúló összefogás - Kedvező ingatlanárak - Hagyományos tájhasználatok (visszahozása) - Hazai és helyi termékek keresletének növekedése - Szlovákia közelsége

Gyengeség	Veszély
<ul style="list-style-type: none"> - Közlekedési periféria, kedvezőtlen elérhetőség - Nincs közép/felsőfokú oktatási intézmény - Alacsony képzettségű munkaerő - Előregedő társadalom - Szegregátumok - Kevés munkahely - Kevés befektető, vállalkozó - Térségi megosztottság (két megye) - Monokultúras mezőgazdasági művelés - Bányaterületek-tájsebek - Fás legelők erdősülése 	<ul style="list-style-type: none"> - Klímaváltozás - Elnéptelenedés - Környező városok gazdasági instabilitása - Invazív fajok - Szegregátumok növekedése - Felerősödő bűnözés, társadalmi feszültségek

14. táblázat: SWOT analízis (saját szerkesztésű ábra)

IV/8. Problémafa

A helyzetelemzés egyik ismert eszköze a problémafa készítése, amely során az feltárt negatívumok, hiányok, gondok kerülnek rangsorolásra az ok-okozati összefüggések alapján. (69. ábra)

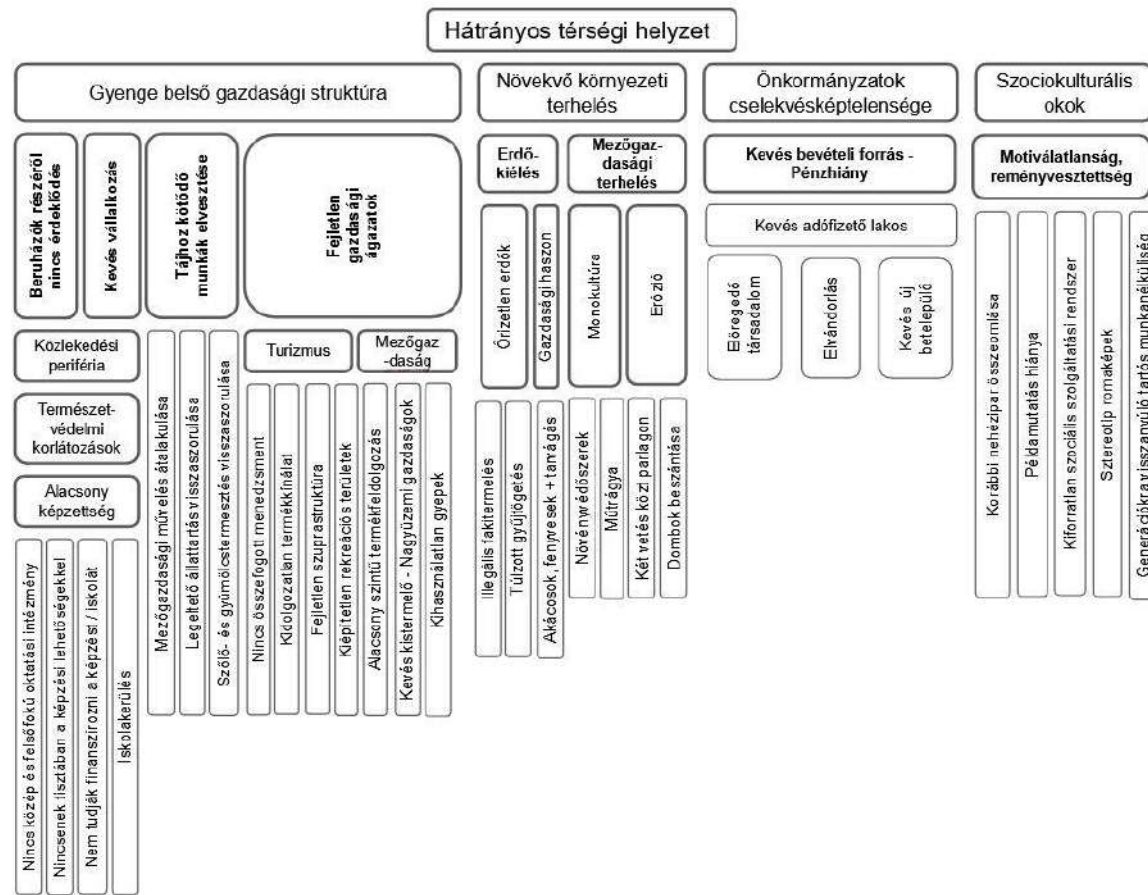
Központi problémaként a hátrányos térségi helyzet határozható meg, ami a következő négy dologra vezethető vissza: a gyenge belső gazdasági struktúra, a növekvő környezeti terhelés, az önkormányzatok cselekvésképtelensége és a szociokulturális okok.

A belső gazdasági rendszer gyengesége abból fakad, hogy a beruházók részéről nincs érdeklődés, kevés a vállalkozás, megszűntek a tájhoz kötődő munkák és vannak fejletlen gazdasági ágazatok. Ezeket tovább bontva a befektetők és a vállalkozók azért kerülnek a térséget, mert közlekedési periférián helyezkedik el, a természetvédelmi korlátozások következtében nehéz egy új építmény, épület engedélyeztetése, és alacsony képzettségű a munkaerő. A lakosság nagy részének maximum középszintű végzettsége, azért alakult ki mivel nincs a településeken közép vagy felsőfokú oktatási intézmény, sokan nincsenek tisztában a képzési lehetőségekkel vagy nem tudják finanszírozni, emellett előfordul az iskolakerülés is. A tájhoz kötődő munkák a mezőgazdasági művelés megváltozásával, illetve a legeltető állattartás, valamint a szőlő és gyümölcsstermesztés visszaszorulásával szűntek meg. Fejletlen gazdasági ágazat a térségben a turizmus és a mezőgazdaság. A turizmus problémái közé tartozik, hogy nincs összefogva a menedzsment, kidolgozatlan a termékkínálat, fejletlen a szuprastruktúra és kiépítetlenek a rekreációs területek, ezek alól csupán Szilvásvárad kivétel. A mezőgazdaságban alacsony szintű a termékfeldolgozás, kevés a kistermelő és több a nagyüzemi gépesített gazdaság, ami kevés munkahellyel jár, illetve a gyepek mint értékes mezőgazdasági területek jelenleg nincsenek kihasználva.

A növekvő környezeti terhelésért az erdőkielés és a mezőgazdasági terhelés okolható leginkább. Az ingázás azért alakul ki, mert nincs helyben munka. Az erdőkielés az őrizetlen erdők és gazdasági haszon következtében történik, illegális fakitermelések, túlzott gyűjtögetés, illetve akácok, fenyvesek telepítése és tarvágásos gazdálkodás útján. A mezőgazdasági terhelés a monokultúrára és az erózióra vezethető vissza, mely okai a növényvédőszer és műtrágya használat, a dombok beszántására és a vetések közötti parlagon hagyott földek.

Az önkormányzatok cselekvésképtelenségének oka a kevés bevételi forrás, mely egyrészt a helyi adófizetőkből származik. Ezen lakosság az előregedő társadalom, az elvándorlás és a kevés új betelepülő következtében folyamatosan csökken.

Szociokulturális okként a motiválatlanság és a reményvesztettség nevezhető meg, melyek összefüggésben állnak a korábbi nehézipar összeomlásával, a kiforratlan szociális szolgáltatási rendszerrel, a sztereotip romaképekkel, a generációkra visszanyúló munkanélküliséggel és a példamutatás hiányával.

69. ábra: Problémafa (saját szerkesztésű ábra)

V. Turizmus – helyzetfeltárás, értékelés

Módszertan

A térség turisztikai adottságait feltáró vizsgálatot végeztünk három munkafázisban: helyzetfeltárás, értékelés és javaslati fázis. A jelenlegi veszélyhelyzet miatt, terepbejárásra csak egyszer volt lehetőségünk. Ebből kifolyólag a legtöbb információt internetes forrásokból, illetve telefonos beszélgetés vagy emailezés során nyertük. Ennek ellenére az információhiány fennáll. A helyzetfeltárás alapját a települések honlapjai, a TeIR adatbázisa adta, illetve segítségünkre voltak egyéb honlapok is. A helyszíni bejárás során lehetőségünk volt a táji adottságok megismerésére és betekintést nyertünk a helyi mindennapok valóságába is. Feltártuk, majd részletesen elemeztük a települések kulturális és természeti értékeit típus, látogathatóság, nyitvatartás, állapot, elérhetőség, jelentőség szerint, valamint, hogy rendelkezik-e saját honlappal. A szállás- és vendéglátóhelyeket, élelmiszerboltokat hasonló módon értékeltük. A szállásoknál fontos szempont volt a színvonal, férőhely, szobaelosztás, fürdőszoba és konyha, felszereltség, az elérhető szolgáltatások, parkolás lehetősége, a szállások által beszélt nyelvek, akadálymentesség, szezonáltság, a várható turizmus típusa, hogy kisállatbarát, illetve bababarát-e, valamint, hogy SZÉP kártyát elfogadják-e. Feltérképeztük a turista útvonalakat, tematikus utakat és jelzésrendszerét, valamint a térség egész éves programjait havi felosztásban táblázatba rendeztük, mely rálátást nyújt az esetleges hiányosságokra. A TeIR adatbázis segítségével, statisztikai adatokkal szemléltettük a turizmus szerepét a helyi gazdaságban, a látogatók összetételét, illetve az eltöltött idő hosszát. A helyi termékek feltárása mellett a településeket, marketing és arculati megjelenés szempontjából, honlapjaik, kiadványaik alapján vizsgáltuk. A térség és az egyes települések megközelítésének feltárását fontosnak tartottuk a turisztikai fejlesztések tervezése kapcsán. A szabályozási háttér vizsgálata pedig a tervezési keretek ismerete miatt volt szükséges. Végül vizsgálati eredményeinket SWOT analízis segítségével rendszereztük a tervezési célok, irányok meghatározásához. A javaslati részben mindezeket sorra véve, a felmerült konfliktusok feloldására fogalmaztunk meg javaslatokat.

V/1. Helyzetfeltárás és értékelés

A helyzetfeltárás során megvizsgáltuk a térség turisztikai kínálatát, infra- és szuprastruktúra elemeit, a turizmus jelentőségét a térség gazdaságban, a helyi termékeket, a marketinget és az arculati megjelenést, illetve a térség turisztikai menedzsmentjét, a jelenlévő turisztikai szervezeteket keresztül. Elemeztük a

megközelítési lehetőségeket, a térségre vonatkozó szabályozási háttérrel és a hatályos terveket. Végül pedig SWOT analízis alkalmazásával megállapítottuk a térség erősségeit, gyengeségeit, a lehetőségeit és a veszélyeit, illetve kitörési pontokat fogalmaztunk meg.

V/1.1. A települések turisztikai kínálata

A települések turisztikai kínálatának vizsgálata során feltártuk a lehetséges kulturális és természeti vonzerőket, a turistautakat és a kerékpárutakat, a programokat és a rendezvényeket, a szálláshelyeket és vendéglátóhelyeket, a helyi termékeket, valamint statisztikai adatokat vizsgáltunk és értékeltünk térségi szinten (*V/1 Turisztikai vizsgálati tervlap*).

V/1.1.1. Turisztikai vonzerők és bemutatásuk módja

Az értékek kutatása során tizenkét települést vettünk számba, a korábban lehatárolt tíz települést Borsodbótával és Ózddal egészítettük ki. Alapvetően két fő csoportot hoztunk létre, a kulturális és a természeti értékek csoportját, melyekbe további kategóriák létrehozásával soroltuk be a vonzerőket.

A kulturális értékeket tizenegy típusba soroltuk, ezek szakrális értékek, emlékművek, épített értékek, múzeumok, ipartörténeti értékek, pincék, parkok, a lovas kultúrához kapcsolódó értékek, sportlétesítmények és várak.

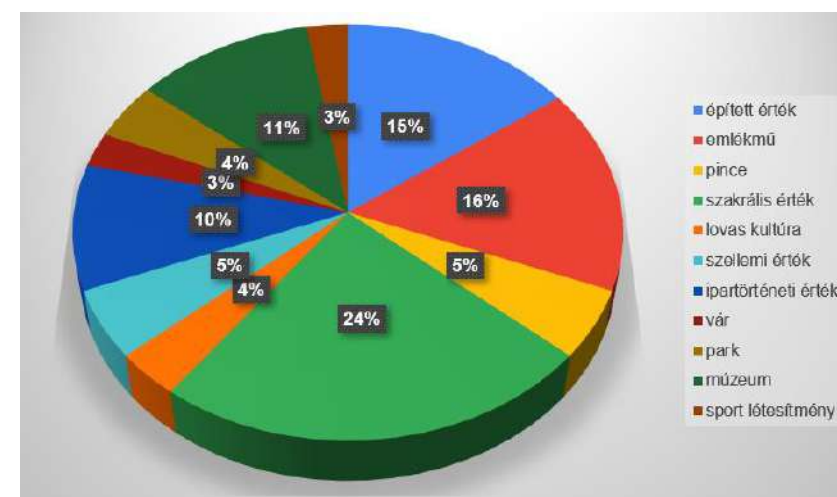
Legnagyobb számban szakrális értékek találhatóak a vizsgálati területen, melyek száma Ózdon és Sátán kiemelkedő. Ezek többnyire különböző vallási felekezetek templomai, plébániák, kápolnák és temetők, de különlegességként megemlítendő az Úszói Sztúpa (Nyugati Tanítvány Sztúpa), ami az Uszó Buddhista Oktatási Kulturális és Elvonulási Központ kertjében található. Az emlékművekből Farkaslyukon és Lénárdarócon van a legtöbb, az emlékművek csoportjába soroltuk a szobrokat is. A kategória nagyon változatos, hiszen minden kor eseményei előtt tisztelegnek valamilyen emlékművel, a nemes őseinktől kezdve a világháborúig és szabadságharcokig. Az épített értékek aránya is kiemelkedően magas, amiből Ózdon, Dédestapolcsányon és Szilvásváradon találjuk a legtöbbet. A legimpozánsabb épített értékek a kastélyok és a kúriák, de a népi építészet értékeit is megtaláljuk, mint az árkádos lakóházak vagy a tornácos parasztházak több településen is. A térség történeke megismerését számos múzeum segíti, amikből Szilvásváradon és Ózdon van számottevő. Találhatunk Cserépedény Kiállítást, Gyártörténeti-, Helytörténeti- és Falutörténeti Kiállítást, Ózdon pedig az országos szinten is kiemelkedő Nemzeti Filmtörténeti Élményparkot, melyet a több, mint 100 éves múlttal rendelkező kohászati üzem területén hoztak létre és lehetőséget kínál a magyar és a környező országok filmtörténetének megismerésére. A térség ipartörténeti emlékei Ózdra csoportosulnak, hiszen Ózd

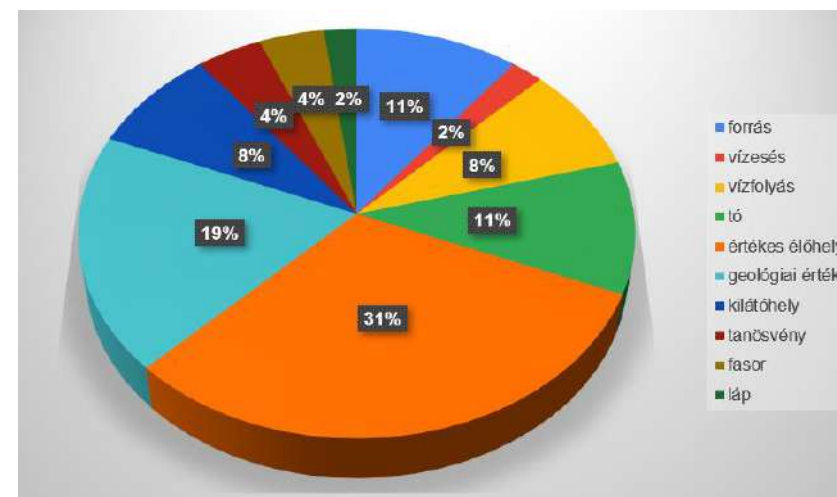
egykor Magyarország egyik legjelentősebb kohászattal foglalkozó települése volt. A kohászatban dolgozó alkalmazottaknak és családjaiknak külön munkáskolóniákat hoztak létre, ami Nagy- illetve Kisamerika névre hallgatott, néhány ház a mai napig megmaradt eredeti formájában. Több környékbeli településen található a bányászathoz köthető érték, mint Nagyvisnyón a ma is látogatható Mihalovics bánya. Meg kell említenünk a vasúttörténet egy kiemelkedő darabkáját is, Magyarország leghosszabb alagútját Sánta településén. A térség korábban rengeteg szőlőterülettel rendelkezett, melyek mára eltűntek, ám emlékét őrzik a megmaradt borospincék, pincesorok többek között Borsodbótán, Bükkmogyoródon és Lénárdarócon. A park kategória vonzerői is az egykori bányászati múlthoz kapcsolódnak, például Farkaslyukon a Bányászati emlékpark, melyben csilléket, bányagépeket és egyéb bányászathoz használt eszközöket tekinthetünk meg. A lovas kultúrához kapcsolódóan ugyan csak két település köthető, viszont ezek országos jelentőségűek. Bükkmogyoródon található az Nóniusz lótenyésztés, Szilvásváradon pedig az Állami Ménesgazdaság, ahol a Lipicai ménistálló és lótenyésztési kiállítás tekinthető meg. Az aktív kikapcsolódásra vágyók számára Szilvásvárad a tökéletes célpont, bobbályával és kalandparkkal várja az ide látogató turistákat, a téli időszakban pedig sípályáját is megnyitja. Szilvásváradon található a Gerenna és az Éleskői vár romjai, illetve Dédestapolcsányon a Dédesi vár romjai.

A természeti értékeket tíz csoportba soroltuk, ezek az értékes élőhelyek, a geológiai értékek, a források, a tavak, a vízfolyások, a kilátóhelyek, a tanösvények, a fasorok, a lápok és a vízesés. Legnagyobb számban értékes élőhelyeket találtunk, főként Szilvásváradon, mint az Őserdő, a Gloriét-tisztás vagy a Szalajka-völgy és környezete. Ezt követik a geológiai értékek, amik szintén Szilvásváradra csoportosulnak, mint az Istállós- és a Szilvási kő és a Körös-lyuk, de jelentős Nagyvisnyón a Mihalovics-kőfejtő, vagy Dédestapolcsányon a Szalacsi-kő és környezete. A térségben jelentős a források, tavak és vízfolyások jelenléte is. A források többsége a turistatérképeken név nélkül van feltüntetve, horgásztóval a legtöbb település rendelkezik, mint például Csokvaomány, Dédestapolcsány vagy Ózd. A településeket behálózó vízfolyások a Csernely-patak, a Nagyvölgyi-patak, a Szilvási-patak, a Szalajka- és a Szilvás-patak. A térség elhelyezkedéséből adódóan rengeteg kilátóponttal rendelkezik, a nevezetesebb kilátóhelyek Szilvásváradon a Millenniumi kilátó és a nagyvisnyói Petőfi-kilátó. A legkiépítettebb tanösvény a dédestapolcsányi Szalamandra-tanösvény és az Ostrea Geológiai Tanösvény, de a települések többségén különböző turistaútvonalak haladnak keresztül. A Szalamandra-tanösvény 6 km hosszú, a séta során öt pihenőhelyet lehet találni, ahol szalonnasütő helyek, pihenőpadok vannak, maga az útvonal pedig sok védett állat élőhelyén halad keresztül. Az Ostrea Geológiai tanösvény 2 km hosszú és nevét az 50-60 millió évvel ezelőtt élt kagylófajról kapta, amelynek megkövesedett héjai nagyszámban bukkannak elő az itteni geológiai feltárásokban. Egy fasor is képezhet természeti értéket, legtöbbször helyi jelentőségűek, a tájkép vagy településkép meghatározó

elemei. Borsodbótán egy idős gesztenyefasor található, Lénárdarócon pedig egy idős fűzfásor a Füzese-völgyben. Csokvaományon található a térség egyetlen természet erejénél fogva védett láp, Szilvásvárad pedig a térség egyetlen, de országos jelentőségű vízesésével, a Fátyol-vízeséssel rendelkezik. A kistérségben összesen 113 kulturális és 49+ természeti értéket találtunk (a + azon forrásokat jelenti, amelyeknek nincs neve). Az értékek kategóriánkénti eloszlása az alábbi ábrákon láthatóak (70. ábra, 71. ábra).

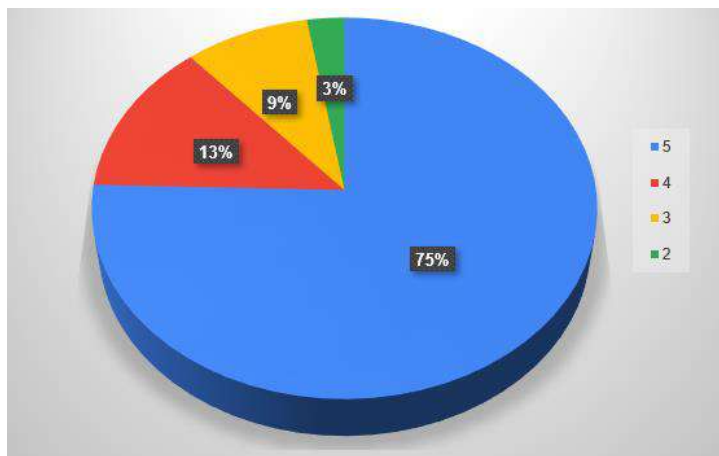
70. ábra: A kulturális értékek eloszlásának ábrázolása diagramon (saját szerkesztésű ábra)

71. ábra: A természeti értékek eloszlásának ábrázolása diagramon (saját szerkesztésű ábra)

A kulturális értékek az állapotuk és az elérhetőségük alapján rangsoroltuk a következő szempontok alapján: jó az állapot, ha ránézésre nem omlik a vakolat, egyben van az építmény; közepes az állapot, ha pl.: omlik a vakolat; rossz az állapot, ha már csak egy rom vagy közel áll az összedőléshez. Elérhetőség szerint jónak mondható, ha közút, turistaút mentén helyezkedik el, ha közel hozzá, akkor közepes, ha minden úttól távol van, akkor rossz. Ezek összegzésével készült el egy összérték (jó-jó=5, jó-közepes=4, közepes-közepes=3, jó-rossz=3, közepes-rossz=2, rossz-rossz=1) minden értékhez, ami

ezek alapján besorolható (értelemszerűen a szellemi értékek nem) (72. ábra). A megoszlás a következően alakult: megközelíthetőség szempontjából az értékek szinte mindegyike, azaz 106 darab jó, 7 darab közepes osztályozást kapott, míg az állapotot tekintve a háromnegyedük jó, a többi ugyan olyan arányban közepes és rossz. Jelentőség szempontjából is háromnegyede, 82 érték helyi, 10 megyei és 22 országos jelentőségűnek mondható. A térség kulturális és természeti attrakcióit, típusaikat és értékelésüket részletesen táblázatba rendezve mutatjuk be (15. táblázat, kulturális értékek táblázat), településenkénti elhelyezkedésüket pedig térképes formátumban tekinthetők meg (2. melléklet).

72. ábra: Az összesített értékelés eredménye diagramon ábrázolva (saját szerkesztésű ábra)

Település	Név	Tipus	Látogathatóság	Állapot	Elérhetőség	Érték	Jelentőség
Borsodbóta	Vitéz Borbély Maczky Emil kastély	épített érték	látogatható	jó	jó	5	helyi
Borsodbóta	Hősi emlékmű	emlékmű	látogatható	jó	jó	5	helyi
Borsodbóta	Katalikus templom	szakrális érték	látogatható	jó	jó	5	helyi
Borsodbóta	Pincesor	pince	látogatható	jó	közepes	4	helyi
Bükkmogyorósd	Római katolikus templom	szakrális érték	látogatható	jó	jó	5	helyi
Bükkmogyorósd	Régi egyházi iskola és kántortanítói lakás épülete	szakrális érték	látogatható	jó	jó	5	helyi
Bükkmogyorósd	Tornácos parasztházak	épített érték	kivülről megtekinthető	jó	jó	5	helyi
Bükkmogyorósd	Nóniusz lótenyészet	lovakultúra	látogatható	jó	jó	5	országos
Bükkmogyorósd	Ártézi kút	ipartörténeti érték	látogatható	jó	jó	5	helyi
Bükkmogyorósd	Temetői emlékmű (kereszt)	emlékmű	látogatható	jó	jó	5	helyi
Bükkmogyorósd	Régi községi kovácsműhely	ipartörténeti érték	kivülről megtekinthető	közepes	jó	4	helyi
Bükkmogyorósd	Régi borospincék sora	pince	kivülről megtekinthető	rossz	jó	3	helyi
Bükkmogyorósd	Lenkey-kúria	épített érték	kivülről megtekinthető	rossz	közepes	2	helyi
Bükkmogyorósd	Helyi gasztronómia	szellemi érték					helyi
Csernely	Római katolikus templom	szakrális érték	látogatható	jó	jó	5	országos
Csernely	Hősök emlékműve	emlékmű	látogatható	jó	jó	5	helyi
Csernely	Úszói Sztúpa (Nyugati Tanítvány Sztúpa)	szakrális érték	látogatható	jó	jó	5	országos
Csernely	Sturmán-kastély	épített érték	kivülről megtekinthető	közepes	jó	4	országos
Csernely	Turulmadaras emlékmű	emlékmű	látogatható	közepes	jó	4	helyi
Csernely	Emlékpark	park	látogatható	közepes	jó	4	helyi
Csernely	Csernelyi derelye	szellemi érték					megyei
Csokvaomány	Római katolikus templom	szakrális érték	látogatható	jó	jó	5	helyi
Csokvaomány	Szent Borbála szobor	emlékmű	látogatható	jó	jó	5	helyi
Dédestapolcsány	Református templom Dédes	szakrális érték	látogatható	jó	jó	5	országos
Dédestapolcsány	Református templom Tapolcsány	szakrális érték	látogatható	jó	jó	5	helyi
Dédestapolcsány	Népi lakóházak	épített érték	nem látogatható	jó	jó	5	országos
Dédestapolcsány	Dédesi vásártér	épített érték	látogatható	jó	jó	5	helyi
Dédestapolcsány	Cserép- és keménycserép edények kiállítása	múzeum	látogatható	jó	jó	5	megyei
Dédestapolcsány	Volt Serényi-kastély	épített érték	nem látogatható	közepes	jó	4	helyi
Dédestapolcsány	Dédesi vár romjai	vár	látogatható	rossz	jó	3	megyei
Farkaslyuk	Bányatelepi kápolna	szakrális érték	látogatható	jó	jó	5	helyi
Farkaslyuk	Bányász Emlékpark	park	látogatható	jó	jó	5	helyi
Farkaslyuk	Gyürky-táró	ipartörténeti érték	nem látogatható	jó	jó	5	megyei
Farkaslyuk	Temetői emlékmű	emlékmű	látogatható	jó	jó	5	helyi
Farkaslyuk	Trefinmann téri emlékpark	park	látogatható	jó	jó	5	helyi
Farkaslyuk	Szent Borbála faszobor	emlékmű	látogatható	jó	jó	5	helyi
Farkaslyuk	Farkaslyuki bányászok emlékműve	emlékmű	látogatható	jó	jó	5	helyi
Farkaslyuk	Héttáró völgye emlékmű	emlékmű	látogatható	jó	jó	5	helyi
Lénárdaróc	község 650 éves fennállásának emlékműve	emlékmű	látogatható	jó	jó	5	helyi
Lénárdaróc	I. és II. világháború áldozatainak emlékműve	emlékmű	látogatható	jó	jó	5	helyi
Lénárdaróc	Bárdos Lajos zeneszerző, karnagy emlékműve	emlékmű	látogatható	jó	jó	5	helyi
Lénárdaróc	Tornácos parasztház	épített érték	kivülről megtekinthető	jó	jó	5	helyi
Lénárdaróc	Árkados lakóház	épített érték	kivülről megtekinthető	jó	jó	5	helyi
Lénárdaróc	Római katolikus templom Rózsa u.	szakrális érték	látogatható	közepes	jó	4	helyi
Lénárdaróc	Temető	szakrális érték	látogatható	közepes	jó	4	helyi
Lénárdaróc	fából faragott fejfa „törökverő nemes őseink”	emlékmű	látogatható	közepes	jó	4	helyi
Lénárdaróc	Pincesor	pince	kivülről megtekinthető	rossz	jó	3	helyi

Lénárdaróc	Helyi gasztronómia	szellemi érték					helyi
Lénárdaróc	Lénárdaróci Dalos Füzetek	szellemi érték					helyi
Lénárdaróc	Lénárdaróci mondásoknak, közmondásoknak	szellemi érték					helyi
Nagyvisnyó	Református templom	szakrális érték	látogatható	jó	jó	5	országos
Nagyvisnyó	Nagyvisnyói Faluház – helytörténeti kiállítás	múzeum	látogatható	jó	jó	5	helyi
Nagyvisnyó	Mihalovics bánya	ipartörténeti érték	látogatható	jó	jó	5	országos
Nagyvisnyó	Faktor-réti-Madonna	emlékmű	látogatható	jó	jó	5	helyi
Nagyvisnyó	Huta rét, turistaemlékmű	emlékmű	látogatható	jó	közepes	4	helyi
Nekézseny	Hagyományok Háza: Falutörténeti kiállítás	múzeum	látogatható	jó	jó	5	helyi
Nekézseny	Szeleczky Zita emlékház	múzeum	látogatható	jó	jó	5	országos
Nekézseny	II. világháborús emlékpark	park	látogatható	közepes	jó	4	helyi
Nekézseny	Régi pincék	pince	kívülről megtekinthető	rossz	jó	3	helyi
Nekézseny	Bánya-oldal, Bánya-rét, Vaskóbánya	ipartörténeti érték	kívülről megtekinthető				helyi
Nekézseny	Tógát, Tóoldal, Malom út, Rossz-malom	ipartörténeti érték	kívülről megtekinthető				helyi
Ózd	Sajóvárkony katolikus templom	szakrális érték	látogatható	jó	jó	5	helyi
Ózd	Szentsimon római katolikus templom	szakrális érték	látogatható	jó	jó	5	helyi
Ózd	Uraji Szeplőtlen Fogantatás templom	szakrális érték	látogatható	jó	jó	5	helyi
Ózd	Római katolikus templom	szakrális érték	látogatható	jó	jó	5	helyi
Ózd	Evangelikus templom	szakrális érték	látogatható	jó	jó	5	helyi
Ózd	Görög katolikus parókia	szakrális érték	látogatható	jó	jó	5	helyi
Ózd	Bolyok Római Katolikus Plébánia	szakrális érték	látogatható	jó	jó	5	helyi
Ózd	Református templom	szakrális érték	látogatható	jó	jó	5	helyi
Ózd	Tiszti Kaszinó	épített érték	látogatható	jó	jó	5	helyi
Ózd	Turul-ház	épített érték	látogatható	jó	jó	5	helyi
Ózd	Nagyiroda	épített érték	látogatható	jó	jó	5	helyi
Ózd	Nemzeti Filmtörténeti Élménypark	múzeum	látogatható	jó	jó	5	országos
Ózd	Digitális Erőmű	múzeum	látogatható	jó	jó	5	országos
Ózd	Ózdi Muzeális Gyűjtemény és Gyártörténeti Emlékpark	múzeum	látogatható	jó	jó	5	megyei
Ózd	Marcipán Múzeum	múzeum	látogatható	jó	jó	5	országos
Ózd	Ózdi Hivatalház (Laborépület) főépülete	épített érték	látogatható	közepes	jó	4	helyi
Ózd	Nagyamerika	ipartörténeti érték	látogatható	közepes	jó	4	megyei
Ózd	Ózdi Téglagyár épületei	ipartörténeti érték	nem	rossz	jó	3	megyei
Ózd	Velence-lakótelep	ipartörténeti érték	látogatható	rossz	jó	3	megyei
Ózd	Kisamerika	ipartörténeti érték	látogatható	rossz	jó	3	megyei
Sáta	Fáy-kastély	épített érték	kívülről megtekinthető	jó	jó	5	országos
Sáta	Keresztelő Szent János Vértanúsága római katolikus templom	szakrális érték	látogatható	jó	jó	5	országos
Sáta	Mária kápolna	szakrális érték	látogatható	jó	jó	5	helyi
Sáta	Turul madár- I. vh emlékmű	emlékmű	látogatható	jó	jó	5	helyi
Sáta	Szelekovszky Sándor emlékére állított kopjafa	emlékmű	látogatható	jó	jó	5	helyi
Sáta	Harangláb	szakrális érték	látogatható	jó	jó	5	helyi
Sáta	Római katolikus plébániaház	szakrális érték	látogatható	közepes	jó	4	országos
Sáta	Vasúti alagút	ipartörténeti érték	látogatható	közepes	közepes	3	megyei
Sáta	Diakónus sír	szakrális érték	látogatható	közepes	közepes	2	helyi
Sáta	Izraelita temető	szakrális érték	látogatható	rossz	jó	3	helyi
Sáta	Kőlyuk pincék	pince	nincs információ, magán?	rossz	jó	3	helyi
Sáta	Cigánykő pincék	pince	nincs információ, magán?	rossz	közepes	2	helyi
Sáta	Hagyományőrző betyárok	szellemi érték	rendezvényeken szerepelnek				megyei

Szilvásvár	Erdődy-Pallavicini-kastély együttese	épített érték	kívülről megtekinthető	jó	jó	5	országos
Szilvásvár	Wessely-kastély	épített érték	kívülről megtekinthető	jó	jó	5	országos
Szilvásvár	Református kerektemplom	szakrális érték	látogatható	jó	jó	5	országos
Szilvásvár	Erdei kisvasút	épített érték	látogatható	jó	jó	5	helyi
Szilvásvár	Kárpátok őre emlékmű	emlékmű	látogatható	jó	jó	5	helyi
Szilvásvár	Állami Ménesgazdaság Szilvásvár	lovas kultúra	látogatható	jó	jó	5	országos
Szilvásvár	Lipicai ménistálló és lőtörténeti kiállítás	lovas kultúra	látogatható	jó	jó	5	helyi
Szilvásvár	Hajtókocsi múzeum	lovas kultúra	látogatható	jó	jó	5	helyi
Szilvásvár	Zilahy Aladár Erdészeti Múzeum	múzeum	látogatható	jó	jó	5	helyi
Szilvásvár	Archeopark	múzeum	látogatható	jó	jó	5	helyi
Szilvásvár	Szabadtéri Erdei Múzeum	múzeum	látogatható	jó	jó	5	helyi
Szilvásvár	Orbán-ház, műemlék	múzeum	látogatható	jó	jó	5	országos
Szilvásvár	Panoptikum Börtönmúzeum	múzeum	látogatható	jó	jó	5	helyi
Szilvásvár	Bob pálya	sport létesítmény	látogatható	jó	jó	5	helyi
Szilvásvár	Családi sípálya	sport létesítmény	látogatható	jó	jó	5	helyi
Szilvásvár	Kalandpark	sport létesítmény	látogatható	jó	jó	5	helyi
Szilvásvár	Ifjúsági Park	park	látogatható	jó	jó	5	helyi
Szilvásvár	Éleskő várának romja	vár	látogatható	rossz	jó	4	országos
Szilvásvár	Gerenna várrom	vár	látogatható	rossz	közepes	3	országos

Település	Név	Típus
Borsodbóta	Halatvén	értékes élőhely
Borsodbóta	Órhegy	értékes élőhely
Borsodbóta	Gesztenyefasor	fasor
Borsodbóta	Források	forrás
Borsodbóta	Mobilhálózatátjátszótorony-kilátóval	kilátóhely
Bükkmogyorósd	Upponyi-hegyhát erdői	értékes élőhely
Bükkmogyorósd	Források	forrás
Csokvaomány	Izra-völgy	értékes élőhely
Csokvaomány	ex-lege védett láp	láp
Csokvaomány	patkó alakú tó	tó
Dédestapolcsány	Éger-völgy oldala	értékes élőhely
Dédestapolcsány	Serényi-kastély parkjában a Nagy-kő	geológiai érték
Dédestapolcsány	Szalacsi-kő és környezete	geológiai érték
Dédestapolcsány	Mélyút – Likó domb K-i oldalán	geológiai érték
Dédestapolcsány	Szalamandra-tanösvény	tanösvény
Dédestapolcsány	Ostrea geológiai bemutatóhely és tanösvény	tanösvény
Dédestapolcsány	Lázbérci víztározó	tó
Lénárddaróc	Fás legelő – A Bükk-tető ÉNY-i oldalán	értékes élőhely
Lénárddaróc	Füzes-völgy + idős fűzfásor	értékes élőhely
Lénárddaróc	Forrás	forrás
Lénárddaróc	Csernely-patak	vízfolyás
Nagyvisnyó	Nagy-mező hegyvidéki erdei gyepek	értékes élőhely
Nagyvisnyó	Huta-rét	értékes élőhely
Nagyvisnyó	Mihalovics kőfejtő	geológia érték
Nagyvisnyó	Kis-kőháti-zsomboly barlangformáció	geológia érték
Nagyvisnyó	Három Kő Kilátó	kilátóhely
Nagyvisnyó	Petőfi-kilátó	kilátóhely
Nagyvisnyó	horgásztó	tó
Nagyvisnyó	Nagyvölgy-patak	vízfolyás
Nagyvisnyó	Szilvás-patak	vízfolyás
Nagyvisnyó	Csernely-patak	vízfolyás
Nekézseny	Strázsa-hegy	értékes élőhely
Ózd	Ózdi Harmaci-dombok	értékes élőhely
Ózd	Ózdi Horgásztó	tó
Szilvásvárad	Szalajka-völgy	értékes élőhely
Szilvásvárad	Vadbemutató-kert	értékes élőhely
Szilvásvárad	Gloriett-tisztás	értékes élőhely
Szilvásvárad	Óserdő	értékes élőhely
Szilvásvárad	Szalajka-forrás	forrás
Szilvásvárad	Szikla-forrás	forrás
Szilvásvárad	Divaczky-forrás	forrás
Szilvásvárad	Szilvási-kő	geológiai érték

Szilvásvárad	Istállós-kő	geológiai érték
Szilvásvárad	Istállós-kői barlang	geológiai érték
Szilvásvárad	Körös-lyuk	geológiai érték
Szilvásvárad	Millenniumi kilátó	kilátóhely
Szilvásvárad	Felső-tó	tó
Szilvásvárad	Fátyol-vízesés	vízesés
Szilvásvárad	Szalajka- és Szilvás-patak	vízfolyás

15. táblázat: Értékek (saját szerkesztésű ábra)

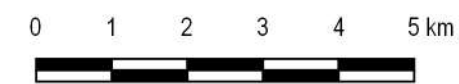
Észak-Bükk térség tájvédelmi és tájfejlesztési tanulmányterve

V/1 Turisztikai vizsgálati tervlap

Jelmagyarázat

Közigazgatási határ	Természeti értékek
Alaptérkép: OpenTopoMap	Domborzat
Turisztikai infrastruktúra	Értékes élőhely
Élelmiszer üzlet	Forrás
Vendéglátóhely	Geológiai érték
Buszmegálló	Tó
Vasúti megállóhely	Vízésés
Szálláshely	Láp
Kulturális értékek	Tanösvény
Emlékmű	Vonalas elemek
Épített érték	Vasút
Kilátóhely	Közút
Lovas kultúra	Földút
Múzeum	Vízfolyás
Sportlétesítmény	Kéktúra útvonal
Szakrális érték	Kerékpárút
Várrom	Túraútvonal
Ipartörténeti érték	
Park	
Pincesor	

M = 1 : 100 000

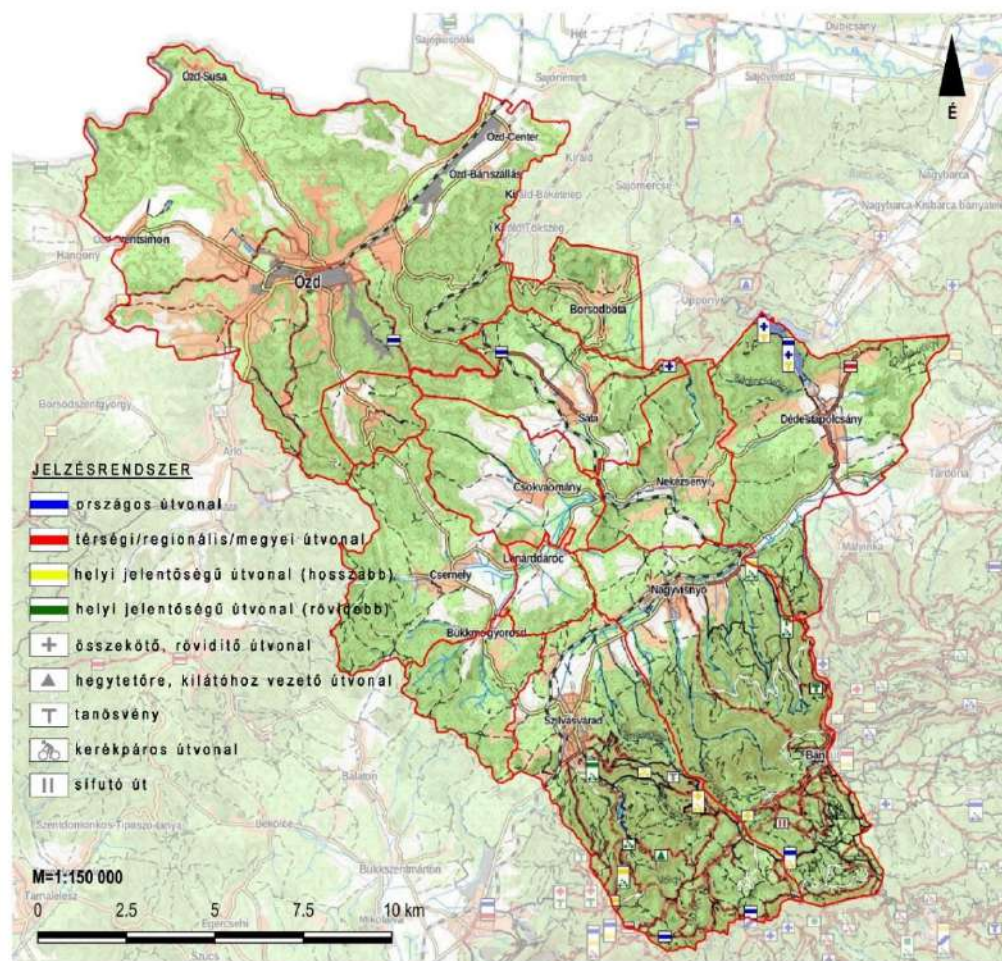

Szent István Egyetem
Tájépítészeti és Településtervezési Kar
Tájépítész MSc II. Évfolyam
2020. május

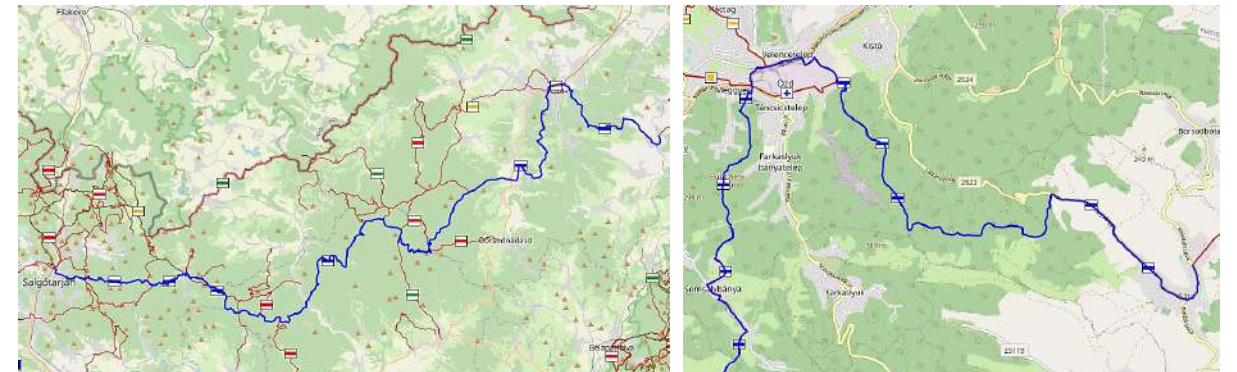
V/1.1.2 Turistaúthálózat és jelzésrendszer

A térséget különböző területi szintű túraútvonalak szövik át (73. ábra), a túraútvonal-hálózat képes a környék települések közti regionális kapcsolatot erősíteni, különböző infrastrukturális fejlesztéseket maga után vonni (pl. kerékpárút, zöldút). A hálózat jelentős sűrűsödést mutat Szilvásvárad és Nagyvisnyó közigazgatási területén, ezen települések mellett még Ózdon és Dédestapolcsányon fordulnak elő hivatalos turistautak (INT-72). A fennálló realitás jól mutatja, hogy a térség többi települése mindezidáig turistautakkal ellátatlan, a természetjáró, bakancsos turisták előtt eddig nem megfelelő mértékben feltárt. Az Országos Kéktúra egyes szakaszai Szilvásváradon és Nagyvisnyón (Bélapátfalva-Bánkút), valamint Dédestapolcsányon (Bánkút- Dédestapolcsány-Uppony) haladnak keresztül, Bánkúton bélyegzőhely is működik (Bánkúti Turistaház) (INT-73). A térségben több, természeti értékekhez köthető tanösvény is van, a Lázbérci-víztározó partján halad a Szalamandra tanösvény, Szilvásváradon a Millenniumi tanösvény (INT-74, INT-75).

73. ábra: A térség túraútvonal-hálózata

A vizsgált területen halad keresztül a Kohászok Útja, amely több egybefüggő területű, a Bükkben található települést érint (74. ábra), az általunk vizsgált térség egyes nehézipari múlttal rendelkező településeit is (INT-76).

74. ábra: A Kohászok Útja nyomvonala (képek forrása: INT-49)

Az útvonal egyes állomásai fajsúlyosan az észak-magyarországi kohász városokat, azok politikai, szociális és kulturális hátterét, valamint ezek mellett a térség természeti és kulturális értékeit mutatják be az összesen 134 km-es tematikus túraútvonalon. Az útvonal két szakaszból áll (Salgótarján-Ózd, Ózd-Diósgyőr), az elemzett térséget Sátán, a Csernely-völgyén, a Lázbérci-tónál és Dédestapolcsányon érinti.

A térséget hét kerékpár útvonal szeli át, Nagyvisnyó, Szilvásvárad, Dédestapolcsány és Borsodbóta közigazgatási területén (INT-77). A kerékpárutak több hivatalos biciklis túrakerékhöz is tartoznak: Bélapátfalva-Szilvásvárad (*Koo*), Dédestapolcsány-Szilvásvárad (*Soo*), Eger-Bánkút (*Poo*), Lillafüredi kör (*Koo*), Szilvásvárad kör (*Zoo*) (INT-78). A kerékpárutak járhatóságát azok százalékban mérhető meredekségi fokozatai alapján értékeltük (*V/2 A kerékpárutak nyomvonala és kerékpározhatósága tervlap*), összesen öt kategóriát különböztettünk meg: könnyű (0%-5%), haladó (5%-12%), nehéz (12%-17%), sport (17%-25%), extrém (25% felett). Megállapítható, hogy Nagyvisnyó és Szilvásvárad déli részén, valamint Szilvásvárad középső részén keresztülhaladó kerékpár útvonalak nyomvonala felszínalaktanilag sokkal diverzebb tájrészleteken fut, ezt mutatja a különböző nehézségi fokozatú szakaszok (általában rövidebb), és a magassági szintek gyors váltakozása (*5. melléklet*). Maga a kerékpárút völgyben húzódik 800 m fölötti átlagmagassággal, átlagos meredeksége 4,5 %. Szilvásváradon különböző területi szintű és nehézségi fokozatú kerékpárutak találhatók. A zöld kerékpáros jelzés 353 méter tengerszint feletti magasságról indul, 1 kilométeren keresztül fokozatosan emelkedik, majd egy kisebb lejtés után erőteljesebb emelkedésbe kezd. Az 1,6. kilométer után csak rövidebb emelkedések és lejtések vannak, a kisvasút Szalajka-halastó megállójánál 403 méter a tengerszint feletti magasság. A Szalajka-halastótól újabb emelkedésbe kezd a turistaút. Kevesebb, mint 1 km után 456 méter a tengerszint feletti magasság. Innentől a Fátyol vízesésig csupán 10 méter az

emelkedés. A zöldjelzésű kerékpárút következő szakasza a Fátyol vízeséstől elkanyarodva vezet vissza egészen az út elejéhez. Ezen a szakaszon több kisebb emelkedés és lejtés van, bár ebbe bele kell kalkulálni a GoogleEarth hibáit, miszerint a fákat is belevonja a domborzat készítésénél. A Fátyol-vízeséstől számított 4,3. kilométertől csökken a tengerszint feletti magasság, 530 méterről, 2,5 km alatt, kb. 373 méteren csatlakozik vissza önmagába. A sárga jelzésű kerékpárút a zöld jelzésből ágazik le, 395 tengerszint feletti magasságon, majd folyamatos emelkedés után, kisebb-nagyobb emelkedés és lejtésekkel, 840 méter magasságon hagyja el Szilvásváradot az út, mely idáig 12,7 km. Szilvásváradon a kék kerékpáros jelzés még az egy kilométeres hosszt sem éri el. A zöld kerékpáros jelzésből ágazik le, egy kisebb mélyedés után, 690 méter hosszon, 65 métert emelkedik.

A Nagyvisnyó településszegélyétől induló a Csonka-omra vezető kerékpárút domborzati profilja alapján folyamatosan emelkedő nyomvonalú, átlagos meredeksége 5,7%.

Összességében elmondható, hogy négy kerékpárút átlagban könnyen járható, mindazonáltal egyes hegylábi kanyaroknál ezeken is találkozhatunk rövid, ámde intenzív kerékpározást megkövetelő nehéz, illetve sport szakaszokkal. Három kerékpárút (Szilvásvárad, Borsodbóta, Dédestapolcsány) már nehezebben járható, itt már találkozhatunk 25%-nál meredekebb, erős lejtésű extrém szakaszokkal (3. melléklet).

Észak-Bükk térség tájvédelmi és tájfejlesztési tanulmányterve

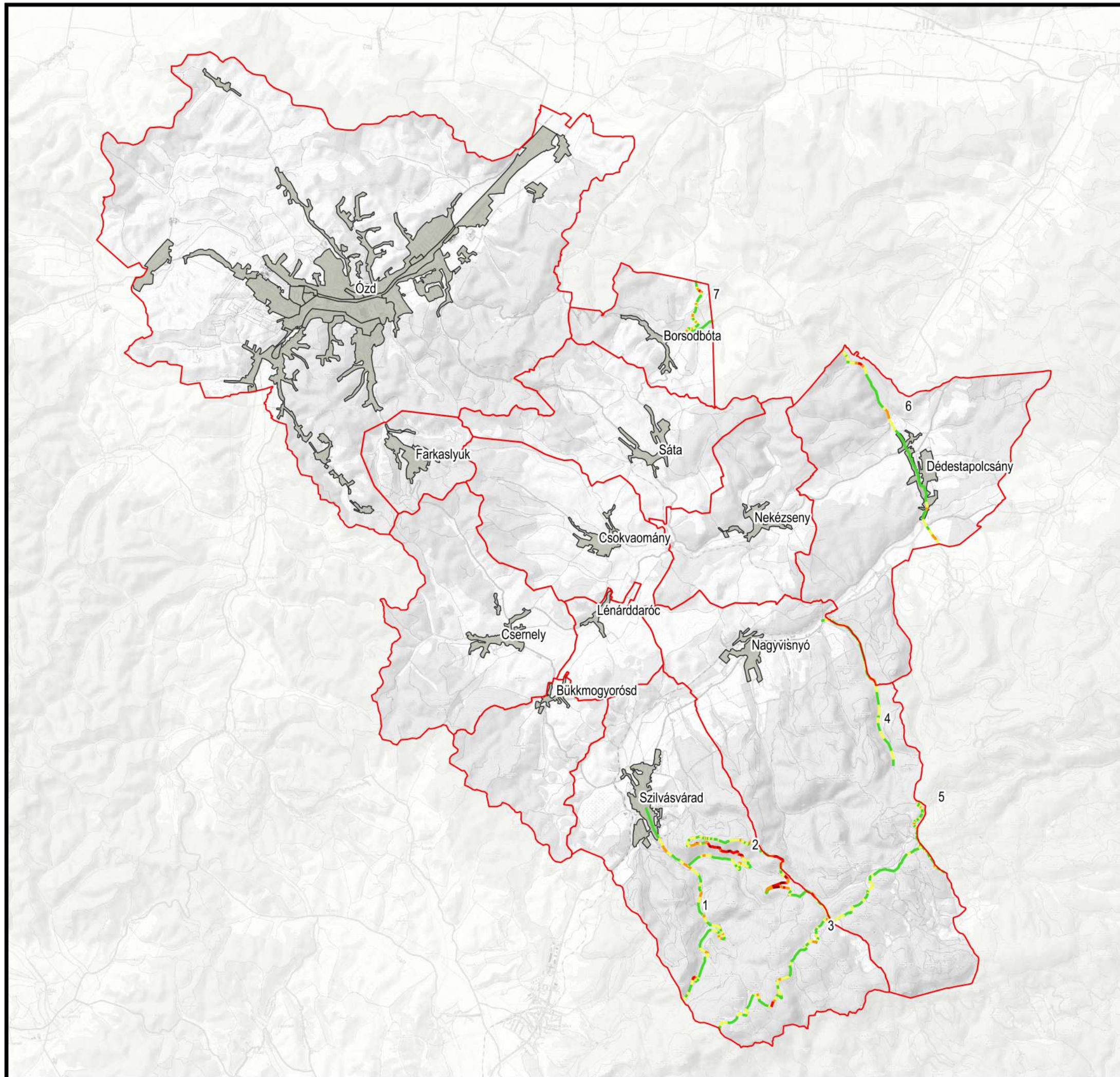
V/2 A kerékpárutak nyomvonala és
kerékpározhatósága

Jelmagyarázat

- közigazgatási határ
- belterület

Kerékpár utak nehézségi foka

- Könnyű (0% - 5%)
- Haladó (5% - 12%)
- Nehéz (12% - 17%)
- Sport (17% - 25%)
- Extrém (25% -)

M = 1 : 100 000

0 1 2 3 4 5 km

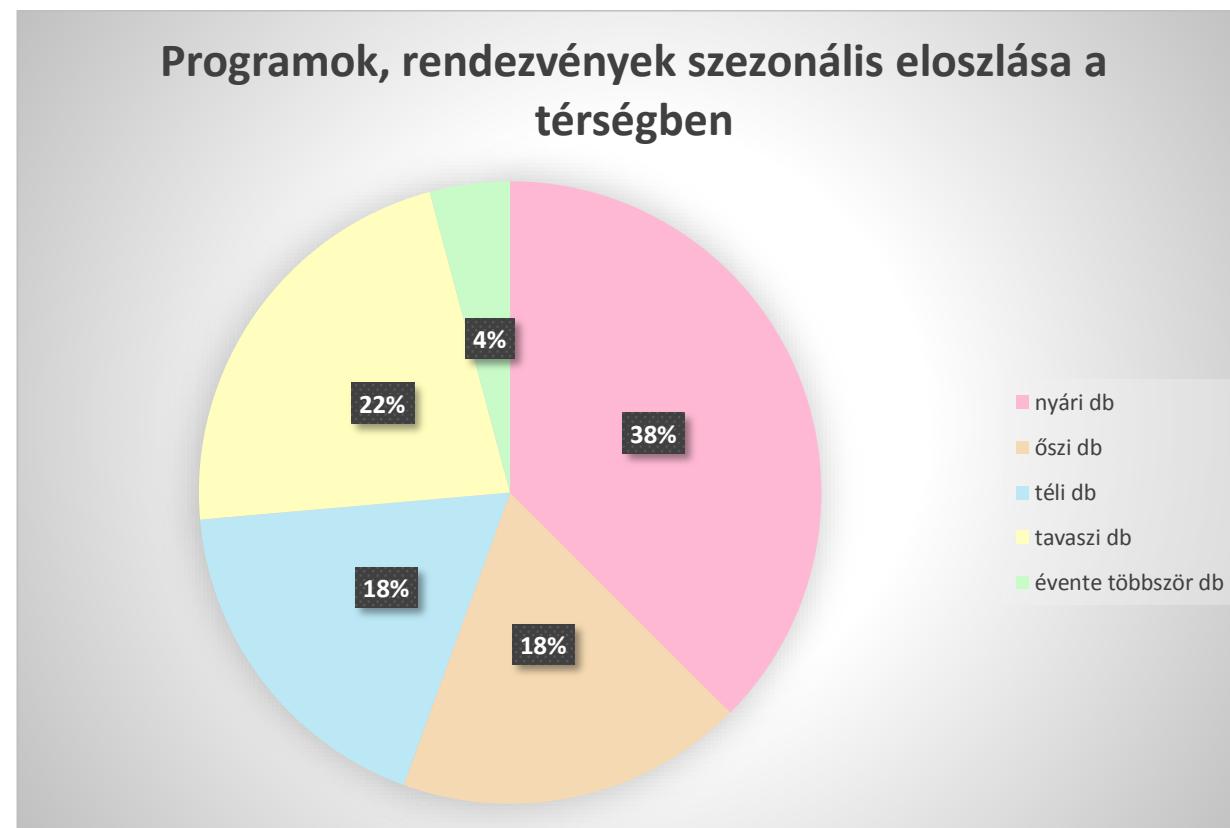

Szent István Egyetem
Tájépítészeti és Településtervezési Kar
Tájépítész MSc II. Évfolyam
2020. május

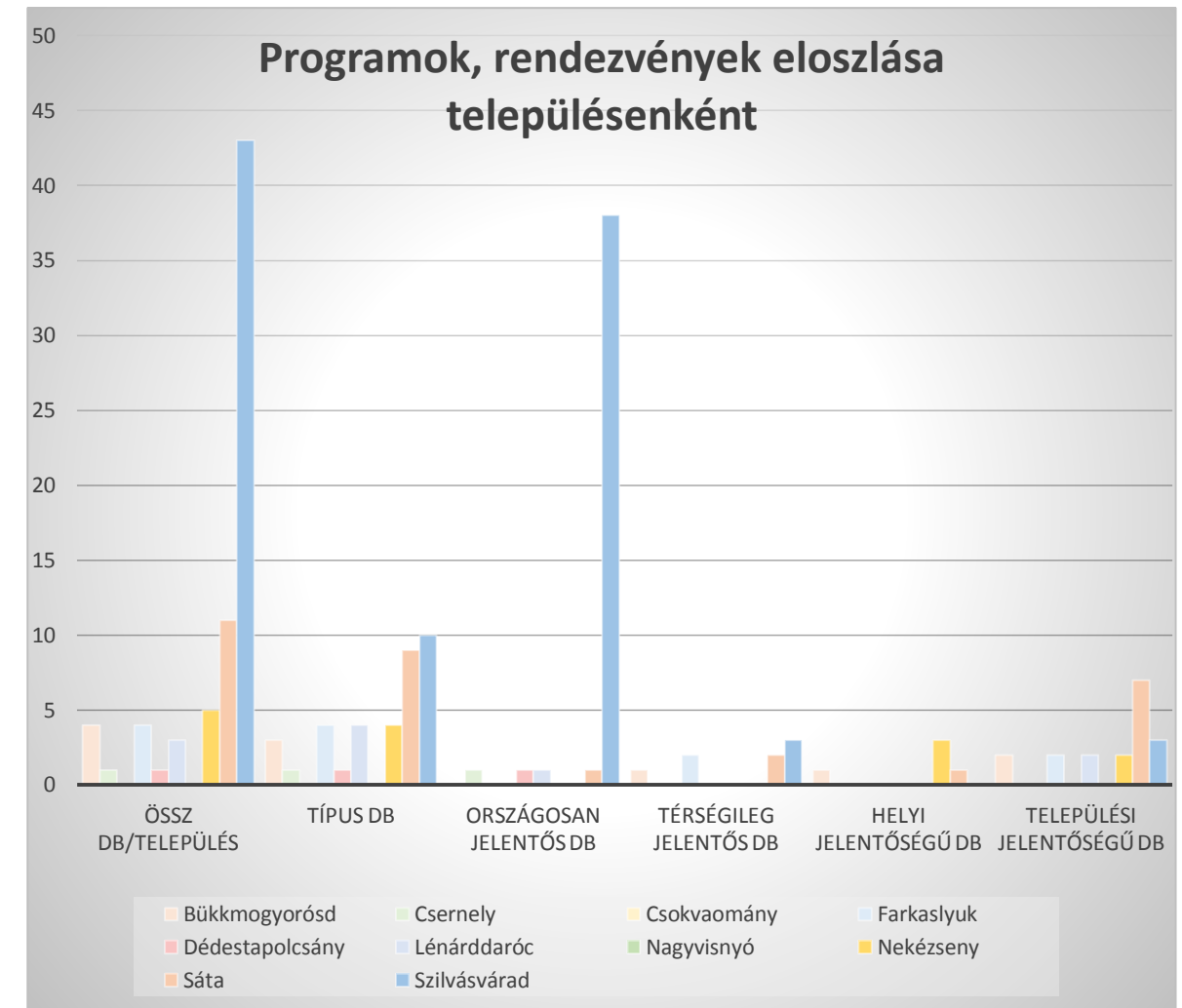
V/1.1.3 Programok, rendezvények

A térségben vizsgáltuk a programokat és rendezvényeket szezonális eloszlásuk, típusok alapján, településenként csoportosítva, erről az összesítő táblázat a mellékletben található. (4. melléklet) (INT-103). A 2020-as évben 72 program kerül megrendezésre várhatóan a térségben, melyek nagyrésze évente ismétlődik, rendszeres programnak tekinthető. Ilyen rendezvények a Falunapok (Bükkmogyorósd, Lénárdaróc), melyek település szinten jelentősek, a kulturális fesztiválok, mint a csernelyi Tulipán és derelye fesztivál vagy Sátán a Bükki Hegyhát Kulturális Fesztivál és Kirakodó vásár – Hazaváró Ünnepe, melyek pedig országosan jelentős rendezvények. A szezonalitást vizsgálva elmondható, hogy nyáron rendezik a legtöbb eseményt, összesen 27 darabot, őszi és téli egyaránt 13 rendezvényt számlál a térség, tavasszal 16, melyből 12 Szilvásváradon található. (75. ábra)

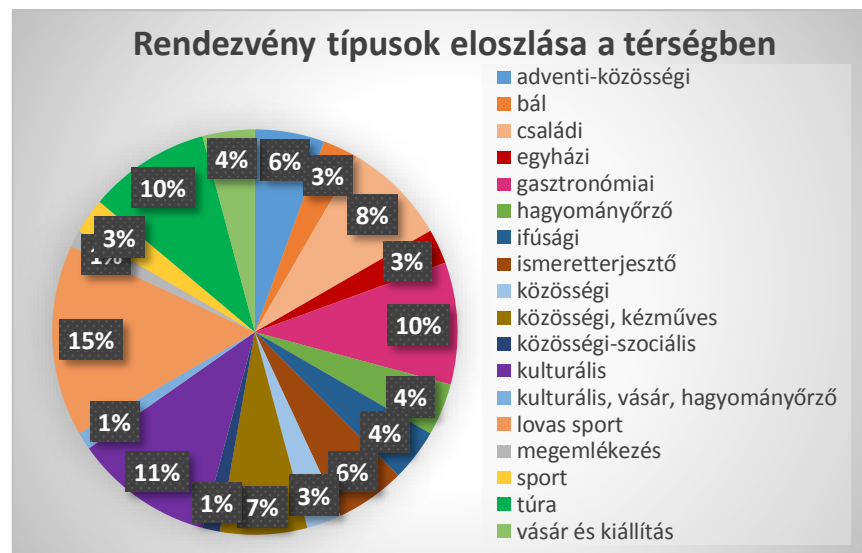
75. ábra: Programok, rendezvények szezonális eloszlása (saját szerkesztésű ábra)

Ahogy a korábbi mutatók alapján is elmondható, a rendezvényekből is látszik, hogy Szilvásvárad meghatározó a térségben, a programok 60%-a itt kerül megrendezésre, nagyobb arányban turisztikai szempontból országos jelentőségűek. (76. ábra)

76. ábra: Programok, rendezvények eloszlása településenként (saját szerkesztésű ábra)

A rendezvényeket típus szerint 18 csoportra bontottuk, melyek a adventi-közösségi a bál; családi; egyházi; gasztronómiai; hagyományörző; ifjúsági; ismeretterjesztő; közösségi; közösségi-kézműves; közösségi-szociális; kulturális; kulturális, vásár, hagyományörző; lovas sport; megemlékezés; sport; túra; vásár és kiállítás. A legnagyobb arányban a lovas sport jelenik meg, melyek a szilvásvárad Állami Ménesgazdaság által szervezett versenyekből állnak, jelentős továbbá a gasztronómiai rendezvények, melyek a helyi specialitásokra épülnek, mint a már említett csernelyi derelyefesztivál, vagy a lénárdaróci Gasztró parádé, valamint Szilvásvárad számos programja is ide tartozik, mint a Gulyásfőző verseny, a Szilvanap Gasztronómia a Kerekerdőben. A típusok eloszlását diagramon is ábrázoltuk. (77. ábra)

77. ábra: Rendezvény típusok eloszlása (saját szerkesztésű ábra)

Szilvásváradon kívül Sátán vannak a legtöbb és legváltozatosabb rendezvények, de ezek főként települési szinten jelentősek. Nekézseny eseményei főként helyi jelentőségűek, tehát a szomszédos és saját települések számára kínálnak vonzó programot. Az online kutatás során Csokvaomány és Nagyvisnyó rendezvényeiről nem találtunk információt.

V/1.1.4 Turizmus típusok, látogatók összetétele

Turizmus típusok tekintetében előfordulnak az aktív turizmus kedvelők, de akár a kulturális turizmust kedvelők is a településeken található kastélyok és emlékművek miatt. A 9 település közül Szilvásváradon található a legtöbb turisztikai vonzerő, ezáltal ott fordul elő a legtöbb turizmustípus. A lipicai ménesről híres térség vonzó a lovasturizmus számára, illetve a természeti adottságok változatossága miatt (erdő és tisztások váltakozása, Szalajka-völgy) a természetszerető, természetjáró, turizmus is jellemző. Ezt segítik a területen áthaladó turistautak és kerékpárutak, melyek főként az aktív pihenést, életmódot kedvelőknek vonzóak. Ezeket a helyeket elsősorban a természetet kedvelő, aktív életmódú társaságok, családok keresik fel, de a kisvasút és egyéb programok miatt az ifjúsági és senior turizmus is jellemző. A Szilvásváradon és Dédestapolcsányon található szálláshelyek közül van olyan, mely alkalmas konferenciák lebonyolítására, így a konferencia és hivatásturizmus is előfordul.

V/1.1.5 A települések turisztikai statisztikái, a turizmus jelenlegi helyzete, vendégéjszakák számának alakulása

Az alábbi fejezetben a KSH és a TeIR adatait dolgoztuk fel, amelyek sajnos nem naprakészek, 2014-ből származnak. Fontosnak tartjuk ugyanakkor, hogy a turizmus fejlesztésénél a monitoringra, a

viSSZACsATOLÁSOK lehetőségére is felkészüljön a térség. Ezért a statisztikai adatok gyűjtése és feldolgozása a múltbeli tevékenységek vonatkozásában is szükséges. A vizsgált településeken az adatok hiányosnak mondhatóak, tehát a mellékelt táblázatban a gondolatjellel jelölt cellákhoz nem tartozik számszerű adat.

Férőhelyek tekintetében egyértelműen Szilvásvárad az elsődleges. SÁta, Nekézseny, Bükkmogyorósd és Csokvaomány tekintetében nem rendelkezünk adattal, ennek ellenére jelenleg tudomásunk van ezen településeken szálláshelyről. Ebből arra következtettünk, hogy azóta új szálláshelyek jöttek létre ezen településeken. Falusi szálláshelyek Csermelyen és Farkaslyukon találhatóak. (16. táblázat)

Település	Egyéb (2009-ig magán) szálláshelyek férőhelyei összesen	Egyéb (2009-ig magán) szálláshelyek vendégei	Egyéb (2009-ig magán) szálláshelyek külföldi vendégei	Egyéb (2009-ig magán) szálláshelyek vendéglátói összesen	Falusi szálláshelyek férőhelyei	Falusi szálláshelyek vendégei	Falusi szálláshelyek vendéglátói
Bükkmogyorósd	-	-	-	-	-	-	-
Csermely	8	87	-	1	8	87	1
Csokvaomány	-	-	-	-	-	-	-
Dédestapolcsány	91	380	5	17	-	-	-
Farkaslyuk	14	2	-	3	5	2	1
Lénárdaróc	-	-	-	-	-	-	-
Nagyvisnyó	79	2489	-	10	-	-	-
Nekézseny	-	-	-	-	-	-	-
Sáta	-	-	-	-	-	-	-
Szilvásvárad	853	13949	93	76	-	-	-

16. táblázat: Szállások férőhelye (Forrás: TeIR 2014-es adatai alapján)

Vendégéjszakák tekintetében 5 település esetében találhatóak adatok, miszerint, a magánszálláshelyeken szálltak meg legtöbben. Külföldi vendég alacsony számban fordult elő és csak Dédestapolcsányon és Szilvásváradon. Magasan a legtöbb vendégéjszakát 2014-ben Szilvásváradon töltötték el. (17. táblázat)

Megnevezés	Egyéb (2009-ig magán) szálláshelyek vendégéjszakái	Egyéb (2009-ig magán) szálláshelyek külföldiek által eltöltött vendégéjszakái	Falusi szálláshelyek vendégéjszakái
Bükkmogyorósd	-	-	-
Csermely	446	-	446
Csokvaomány	-	-	-
Dédestapolcsány	1337	10	-
Farkaslyuk	31	-	31

Lénárdaróc	-	-	-
Nagyvisnyó	2506	-	-
Nekézseny	-	-	-
Sáta	-	-	-
Szilvásvár	31470	228	-

17. táblázat: Vendégéjszakák száma (Forrás: TeIR 2014-es adatai alapján)

V/1.1.6 Szálláshelyek és értékelésük

Egész térségre vonatkoztatva

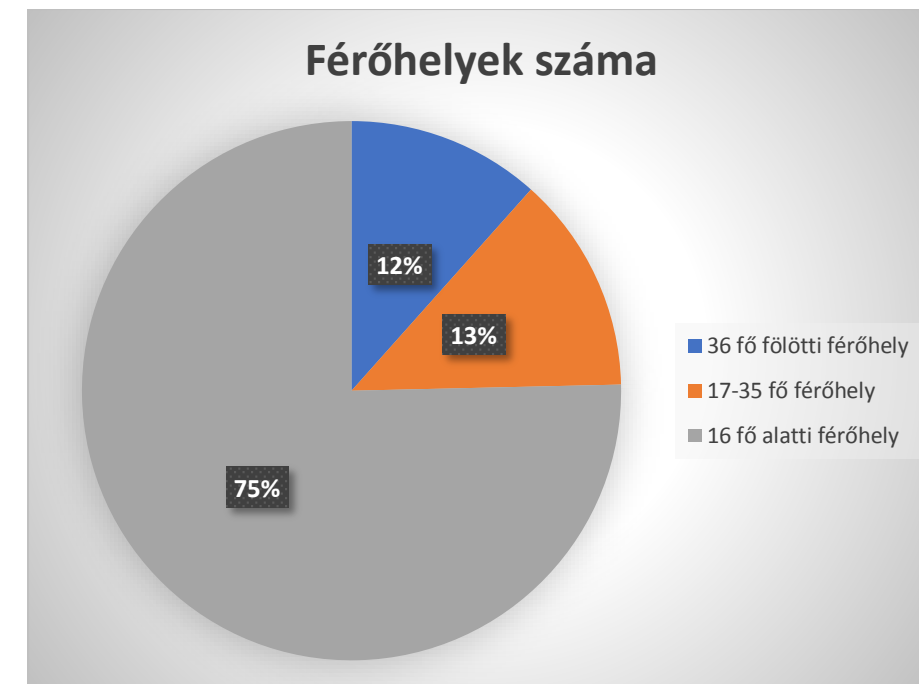
Az egész területre vonatkoztatva 69 szálláshely (5. melléklet - Szálláshelyek címe és elérhetősége) összehasonlítását végeztük el (6. melléklet - Szálláshelyek jellemzése táblázat) különböző szempontok alapján (7. melléklet - Szálláshelyek értékelése táblázat), melyek megmutatják, milyen típusú, felszereltségű és szolgáltatási kínálatú helyekkel rendelkezik a térség. Egyértelműen Szilvásvár dominál, de mindegyik településen található legalább 1 szálláshely. Látogatók összetételében elsősorban a családok és bakancsos turisták jellemzőek, kivéve Szilvásváradon, mivel ott a Szalajkavölgy vonzó hatása miatt jelentős turisztikai infrastruktúra épült ki. (78. ábra)

78. ábra: Szálláshelyek száma településenként (saját szerkesztésű ábra)

Férőhelyek száma:

A férőhelyek számánál 1, 2 és 3 pontot kaptak a szálláshelyek. Az első kategória a 16 fő alattiak, mivel ez a határ a falusi szálláshelyhez, 1 pontot kapott. 2 pontot a 17 és 35 férőhely közötti szálláshelyek, míg 3 pontot a 36 fő fölöttiek kaptak. Ezek alapján a településeken a 16 fő befogadóképességű szálláshelyek dominálnak 75%-al. A másik két kategóriába esők közel azonos arányban vannak. (79. ábra)

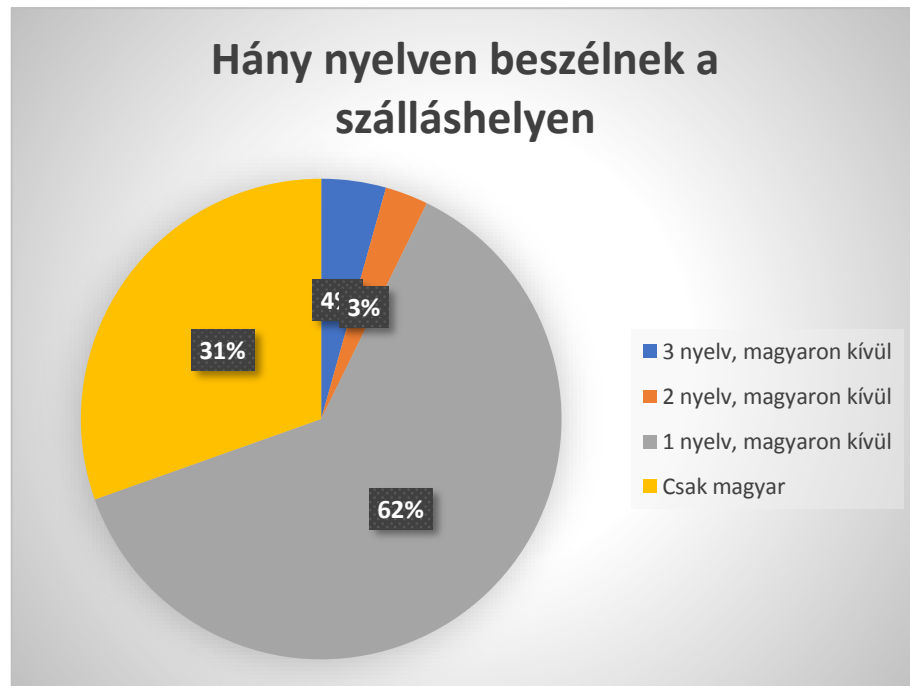
79. ábra: Szálláshelyek férőhelyeinek megoszlása (saját szerkesztésű ábra)

Parkolás

A szálláshelyen való parkolás mindenhol megoldott. A települési honlapokon nem mindenhol tüntetik fel, hogy ez ingyenes, zárt- e esetleg, de természetesen több helyen is biztosítottak ezek a szolgáltatások.

Nyelvtudás

A csak magyar nyelvet beszélő szálláshelyek 0 pontot kaptak, ahol legalább egy idegen nyelven beszélnek 1 pontot kaptak, ahol 2 idegen nyelven 2 pontot, és ahol 3-at ott 3 pontot kaptak a szálláshelyek. Ez alapján elmondható, hogy a szálláshelyek több mint felé, 62%-án beszélnek legalább 1 idegen nyelven, ami minden esetben az angol. 31%-ban csak magyarul tudnak minket fogadni, de vannak olyan vendéglátóhelyek is, ahol 2 vagy 3 idegen nyelven beszélnek. Ez általában német, de van olasz, spanyol, holland és francia nyelvtudással rendelkező hely. (80. ábra)

80. ábra: Nyelvtudás az összes szálláshelyre vonatkoztatva (saját szerkesztésű ábra)

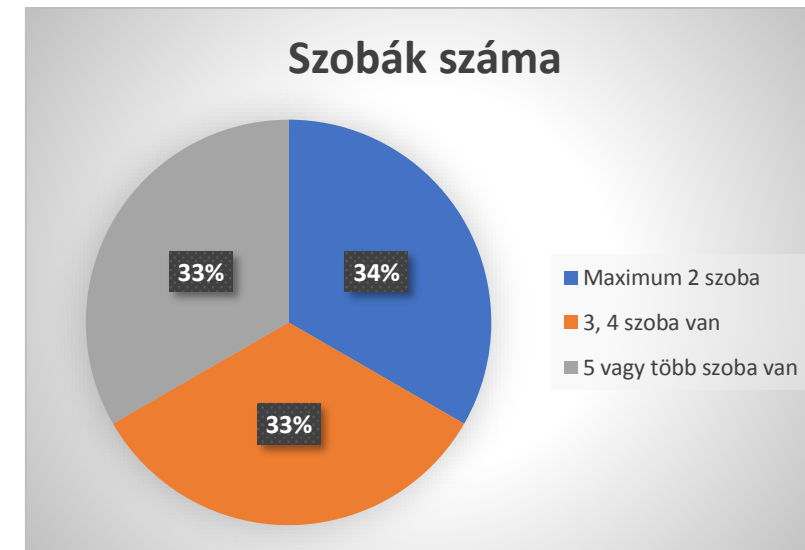
A nyelvtudás megoszlása tekintetében dominál az angol, ezt követi a német 9%-kal. A többi nyelvet maximum 2 hely beszél, de inkább 1-1. (81. ábra)

81. ábra: Nyelvek megoszlása (saját szerkesztésű ábra)

Szobák száma:

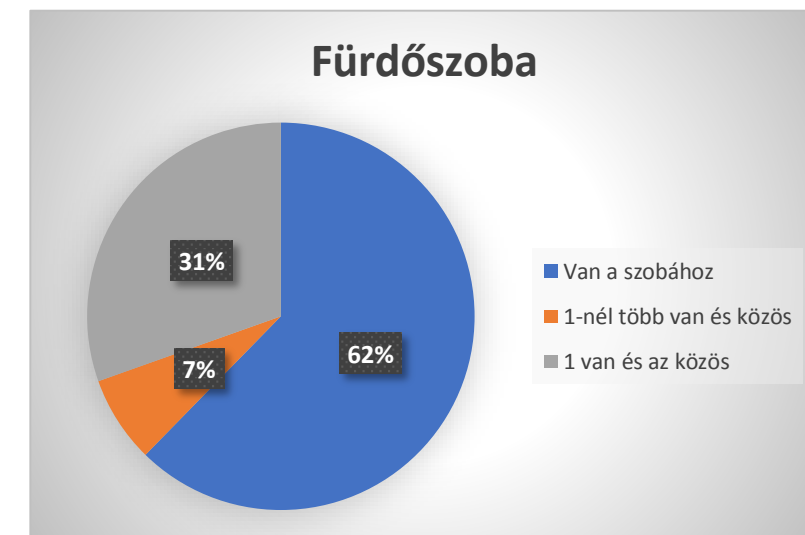
A szobák száma alapján történő csoportosításnál a maximum 2 szoba 1 pontot, a 3, 4 szoba 2 pontot és az 5 vagy annál több szoba 3 pontot kapott. Ezek megoszlása szinte egyharmados egyenlő megoszlást mutat. (82. ábra)

82. ábra: Szobák száma szálláshelyenként (saját szerkesztésű ábra)

Fürdőszoba

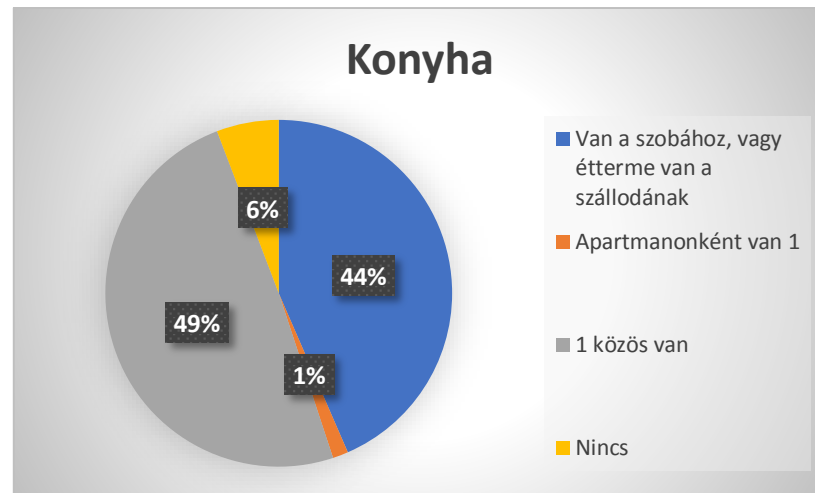
1 pontot kaptak azok a szálláshelyek melyeknél csak 1 közös fürdőszoba van, 2 pontot, ahol 1-nél több fürdőszoba van és közös, illetve 3 pontot kaptak, ahol a szobához van külön. 61%-ban van a szobákhoz saját fürdőszoba és 31 %-nál 1 van és közös. Ritka, hogy több közös fürdőszoba van. (83. ábra)

83. ábra: Fürdőszoba elérhetősége a szálláshelyeken (saját szerkesztésű ábra)

Konyha

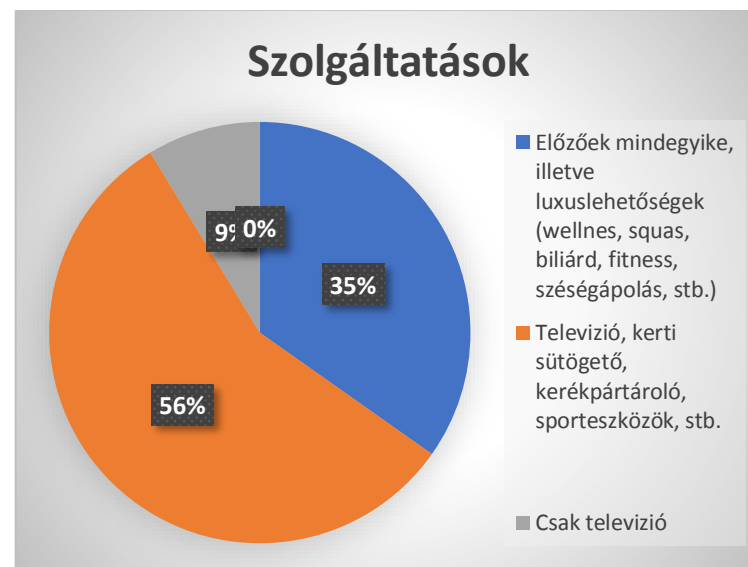
A szálláshelyeken előfordul, hogy valahol nincs konyha, ilyenkor 0 pontot kapott. 1 pont jár, ha közös konyha van, 2 pont, ha apartmanonként van konyha, és 3 pont, ha a szobához tartozik saját, illetve, ha a szálláshely étteremmel rendelkezik. A vendéglátóhelyek fele közös konyhával rendelkezik, a másik fele pedig szobánként saját konyhával vagy étteremmel. (84. ábra)

84. ábra: Konyha elérhetősége a szálláshelyeken (saját szerkesztésű ábra)

Szolgáltatások

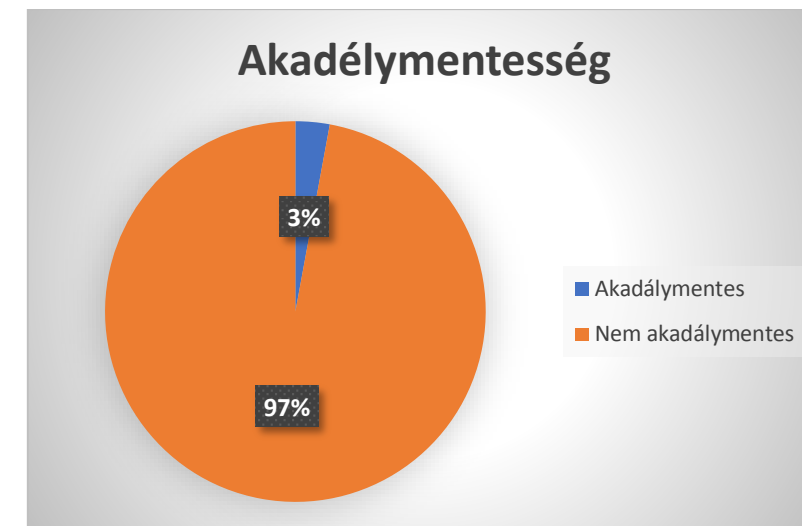
Szolgáltatások tekintetében 0 pont járt ha semmilyennel nem rendelkezik a szálláshely, 1 pont ha legalább televízió van, 2 pont ha televízió, kerti sütőgető, kerékpártároló, sporteszközök stb, van, és 3 pont, ha az előzőek mindegyike és ezen felül wellness lehetőségek, masszázs, biliárd, squas, stb. is elérhető. (85. ábra)

85. ábra: Szolgáltatások mennyiségének aránya a szálláshelyeken (saját szerkesztésű ábra)

Akadálymentesség

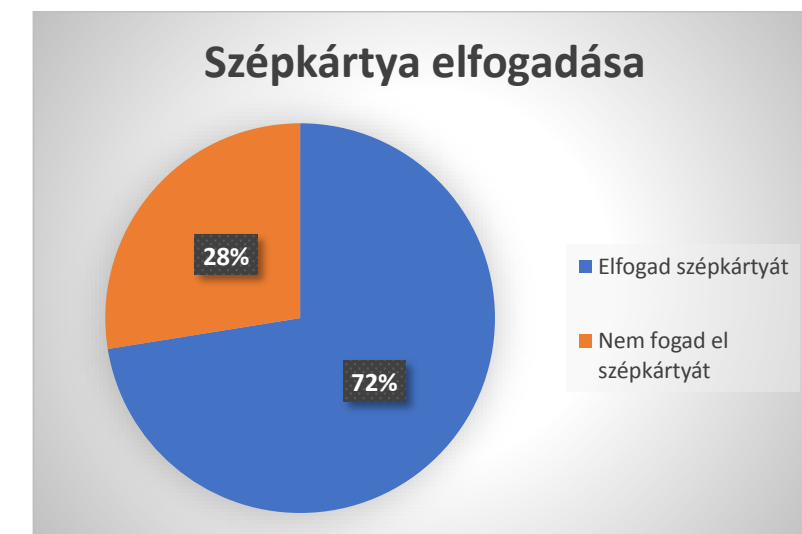
0 pontot kapott az a település, ami nem akadálymentesített és 3 pontot amelyik akadálymentes, mivel ez jelentősen leszűkíti a mozgáskorlátozottak szálláslehetőségét. 2 Szálláshely akadálymentesített (Táltos Apartman, Hócza Vendégház), illetve mindkettő Szilvásávradon található. (86. ábra)

86. ábra: Akadálymentes szálláshelyek aránya (saját szerkesztésű ábra)

Szépkiártya

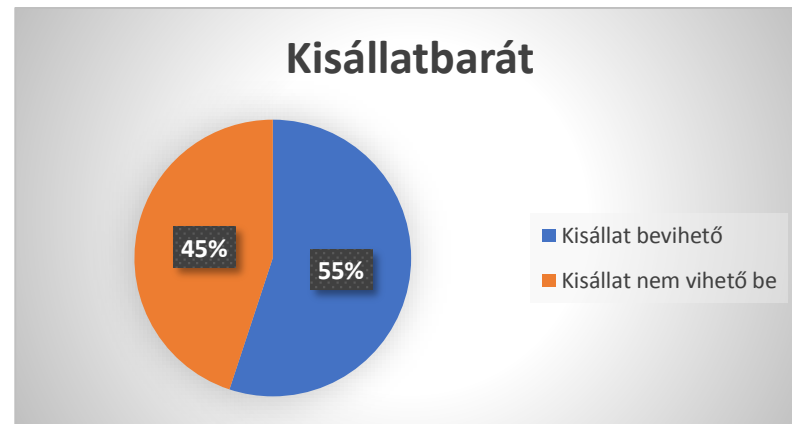
Szépkiártya elfogadóhely a települések 72 %-a. Erre a lehetőségre 3 pontot kaptak a települések, mivel a jelenlegi munkavállalók gyakran ebben a formában kapják fizetésük egy részét, így ők elsősorban ezeket a helyeket keresik. (87. ábra)

87. ábra: Szépkiártya elfogadóhelyek aránya (saját szerkesztésű ábra)

Kisállatokhoz való viszony

Szinte az össze szálláshely rendelkezik információval arról, hogy a kisállatok bevihetők e vagy sem, illetve, ha igen ennek mi az ára. Sok esetben ingyenesen magunkkal vihetjük kedvenceinket, de döntően legalább 1000 Ft-ot kell fizetnünk éjszakánként. (88. ábra)

88. ábra: Kisállat bevihetőségének aránya (saját szerkesztésű ábra)

Az összesítő táblázatban több további szempont is feltüntetésre került, de mivel a települések internetes forrásai nem tartalmaznak ugyanolyan alaposan információkat, ezek összehasonlítása nem adna objektív eredményt. Ennek ellenére a táblázatban feltüntetésre került, ha a szálláshely bababarátként utal magára, illetve, ha bizonyos korig ingyenes gyermekek számára, valamint, hogy milyen felszereltségük a szobák, vagy lehet-e parkolni a szálláshelyen. Wifi csak két szálláshelyen nem biztosított. Feltüntettük, hogy milyen típusú turistákra számíthatnak, de általában a vegyes a jellemző. Saját weboldallal a legtöbb település rendelkezik, illetve mindegyik fent van a szálláskereső oldalak valamelyikén, így a szállásfoglalás könnyedén véghezvihető.

Összesítve

Maximum 28 pontot lehetett kapni. Ezt a pontrendszert egy 5 pontos skálára optimalizáltuk, hogy könnyebb legyen a végső következtetéseket levonni. 4 pontonként egyel kevesebb pontszámot kaptak a szálláshelyek, így a maximum pont 5 a minimum pedig 0. (18. táblázat)

24 - 28	5
23- 19	4
18 - 14	3
13 - 9	2
8 - 4	1
4 - 0	0

18. táblázat: Az értékelés pontrendszere

Így kialakult eredmény:

Végső pont	Szálláshelyek száma
5	2
4	41
3	23
2	3
1	0
0	0

19. táblázat: Értékelés eredménye összesítve

Az értékelések alapján maximum 28 pontot kaphattak a szálláshelyek. Legmagasabb értéket, 27 pontot Szilvásváradon a Hócza Vendégház kapott, de az 1 pont vesztesége a férőhelyek számából adódik (30 fő egyidejű elszállásolására alkalmas). A másik legmagasabb pontszámot kapott szálláshely is Szilvásváradon található. Legkevesebb pontot, 11 pont, a Farkaslyukon található Farkaslyuki Magánház kapta. A térségben a 4 es értékeléssel rendelkező szálláshelyből van legtöbb, ami arra enged következtetni, hogy alapvetően jól felszereltek. (19. táblázat)

V/1.1.7 Vendéglátóhelyek, élelmiszerboltok és értékelésük

Vendéglátóhelyek

A térségben vendéglátóegységek közül előfordul a kávézó, kocsma, és étterem is. Éttermek, elősorban Szilvásváradon vannak, a többi település inkább kisebb befogadóképességű objektumokkal rendelkezik. Nyitvatartás tekintetében a legtöbb vendéglátóhely hétfőtől péntekig tart legtovább nyitva és szombaton kevesebb ideig vasárnap viszont zárva tart. (20. táblázat)

Település	Vendéglátóegység	Típus	Nyitvatartás
Bükkmogyorósd	Lila Büfé	Büfé	H-P.: 8:00-20:00
Csernely	Kecske Presszó	Kávézó	-
Csokvaomány	Giovanni pizzeria és kávé	Étterem	V-Cs: 9:00-22:00
Dédestapolcsány	Hársfa presszó	Kávézó	H-P: 5:30-21:00, Szo-V: 6:00-21:00, P-Sz: 9:00-2:00
Lénárdaróc	Holsten Söröző	Bisztró	-
Lénárdaróc	Bárdos Tanya	Étterem	-
Nagyvisnyó	Bálint Italozó	Bisztó	H-V: 10:00-15:00
Nekézseny	Szivárvány Büfé	Büfé	-
Ózd	aCapella Étterem	Étterem	H-Szo: 10-22 óráig, V: 11-22 óráig
Ózd	Hotel Ózd	Étterem	H-P: 07.00 - 22.00, - Szo: 08.00 - 22.00 - V. és ünnepnap: zárva
Ózd	Kék Söröző és Ételbár	Büfé	H-Szo: 7.00-23.00, V: 8.00-22.00
Ózd	Bükk Étterem és Kávézó	Étterem	H-P: 8.00-16.00 Szo-V: zárva

Ózd	Holdfény Étterem és Ételfutár	Étterem	H-Cs: 10.00-21.00 P-Szo: 10.00-22.00 V: zárva
Ózd	Mamma Mia Pizzéria	Étterem	K – Cs: 16:00–21:30, P- Szo: 16:00-22:00
Ózd	RIÓ Pizzéria	Étterem	H-V: 11.00-22.30
Ózd	Grill 17 Gyorsbüfé	Büfé	H-Szo: 8.00-22.00 v: zárva
Ózd	Chili Bár Ózd	Bisztó	H.-CS.: 10.00-23.00, P.-Szo.: 10.00-04.00, V.: 10.00-23.00
Ózd	Vadló Western Kocsma	Bisztó	H-Cs: 06.00-21.00, P-Szo: 06.00-22.00, v: 06.00 – 21.00
Sáta	Gól presszó	Kávézó	-
Szilvásvár	Zwilling pizza	Étterem	-
Szilvásvár	Szalajka étterem	Étterem	-
Szilvásvár	Gasthaus étterem	Étterem	-
Szilvásvár	Táltos vigadó	Étterem	-
Szilvásvár	Túra büfé	Büfé	-
Szilvásvár	Fenyő vendéglő	Étterem	-
Szilvásvár	Lipicai étterem	Étterem	-
Szilvásvár	Molinari kávézó	Kávézó	-
Szilvásvár	Csobogó étterem	Étterem	-
Szilvásvár	Lokomotív étterem	Étterem	-
Szilvásvár	Völgy étterem	Étterem	-
Szilvásvár	Sáfrány pisztrángudvar	Étterem	-

20. táblázat: Vendéglátóhelyek értékelése

Élelmiszerboltok

Minden településen található legalább egy kisbolt, de Csernelyen, Farkaslyukon és Nagyvisnyón legalább 5 darab. Nagyobb élelmiszerbolt (szupermarket, hipermarket) legközelebb Ózdon található. Legjellemzőbben a Coop-ok és ABC-k és a kisebb diszkontok. Azok a helyek, melyekről van információ nagyrészt vasárnap is nyitva tartanak. (21. táblázat)

Település	Élelmiszerbolt neve	Típus (Hipermarket/szupermarket, diszkont, nagyáruház, dohánybolt)	Nyitvatartás	Vasárnapi nyitvatartás
Borsodbóta	Vegyesbolt	Diszkont	-	-
Bükkmogyorósd	Napraforgó vegyesbolt	Diszkont	-	-
Csernely	Tip-Top Aro Élelmiszerbolt	Diszkont	-	-
Csernely	Éva boltja	Diszkont	-	-
Csernely	Kisbolt	Diszkont	-	-
Csernely	Csernely Keksz	Diszkont	-	-
Csernely	Nemzeti Dohánybolt	Dohánybolt	-	-
Csokvaomány	Mini ABC	Diszkont	H-P: 6:00-18:00, Szo.: 6:00-14:00	8:30-12:00
Dédestapolcsány	Coop mini	Diszkont	H-P: 6:00-17:00, Szo: 6:00-15:00	7:00-11:00

Dédestapolcsány	Coop	Diszkont	H-P: 6:30-16:00 Szo: 7:00-14:00	Zárva
Farkaslyuk	Pici ABC	Diszkont	-	-
Farkaslyuk	Fortuna ABC	Diszkont	-	-
Farkaslyuk	Bálint Mini ABC és fagyfaltozó	Diszkont	-	-
Farkaslyuk	Vegyes Élelmiszerbolt	Diszkont	-	-
Farkaslyuk	Vegyes élelmiszerüzlet	Diszkont	-	-
Farkaslyuk	Coop	Szupermarket	-	-
Farkaslyuk	Aro ABC	Diszkont	-	-
Lénárdaróc	Vegyesbolt	Diszkont	-	-
Lénárdaróc	Daróczi Csemege	Diszkont	-	-
Nagyvisnyó	Tuti Élelmiszer	Diszkont	H-Szo: 7:00-17:00	8:00-17:00
Nagyvisnyó	Kedvenc Élelmiszer	Diszkont	-	-
Nagyvisnyó	218. CBA	Diszkont	H-P: 6:00-15:30	Zárva
Nagyvisnyó	Nemzeti Dohánybolt	Dohánybolt	H-P: 7:00-19:00, Szo: 8:00-16:00	8:00-12:00
Nekézseny	Coop mini	Diszkont	H: 6:30-12:30, K-P: 6:30-16:00, Szo: 6:30-12:00	Zárva
Ózd	ALDI	Szupermarket	H-Szo.: 7:00-20:00	7:00-18:00
Ózd	Coop	Szupermarket	H-P.:6:00-19:00, Sz.: 6:30-16:00	7:00-11:00
Ózd	Lidl	Szupermarket	H-Szo.: 7:00-20:00	7:00-17:00
Ózd	Penny Market	Szupermarket	H-Szo.: 6:30-20:00	7:00-18:00
Ózd	Reál Élelmiszer	Szupermarket	H-Szo.: 6:00-20:00	6:00-14:00
Ózd	SPAR	Szupermarket	H-Szo.: 7:00-21:00	7:00-19:00
Ózd	Interspar	Hipermarket	H-Szo.: 7:00-21:00	7:00-19:00
Ózd	TESCO	Hipermarket	H-Szo.: 6:00-21:00	8:00-20:00
Sáta	Sarki élelmiszer	Diszkont	-	-
Sáta	Élelmiszer Diszkont Virág-és Vegyesbolt	Diszkont	-	-
Sáta	Vegyes élelmiszer	Diszkont	-	-
Sáta	Zöldés-Gyümölcs-Vegyesbolt	Diszkont	-	-
Szilvásvár	Bükki Rózsa italbolt	Italbolt	-	-

21. táblázat: Élelmiszerboltok értékelése

V/1.2. A turizmus jelentősége a gazdaságban, helyiek hozzáállása a turizmushoz

A települések mindegyikén működnek társas vállalkozások, melyekből már 2014-ben is több szálláshellyel és szolgáltatással kapcsolatos volt. Ez arra enged következtetni, hogy van gazdasági jelentősége a turizmusnak, még akkor is, ha a korábban említett vendégéjszakák száma nem kiemelkedően sok. A törekvés meg van rá, hogy turistákat látogatókat fogadjanak. A legtöbb ezzel kapcsolatos vállalkozás Szilvásváradon és Dédestapolcsányon található. Jelenleg kutatásaink alapján

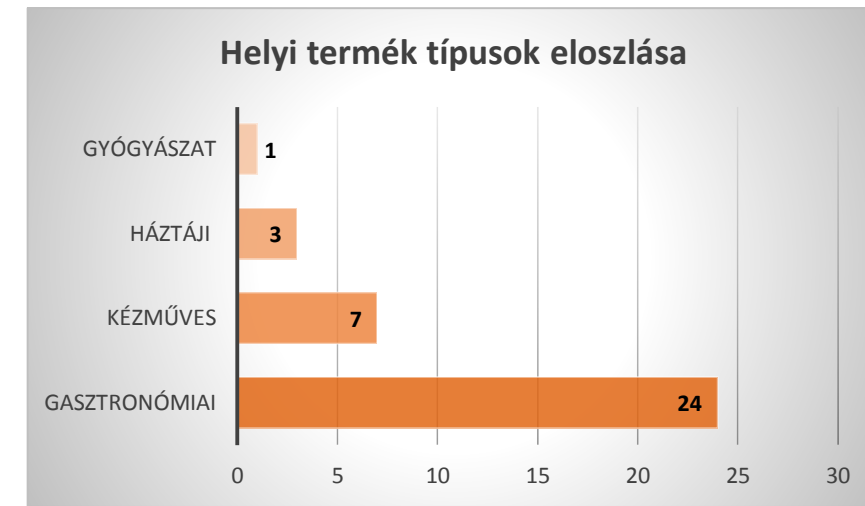
több szálláshely van a településen mint 2014-ben, így elmondható, hogy növekedett a turizmussal foglalkozó lakosok száma a térségben. (22. táblázat)

	Bükkgyorósd	Csernely	Csokvaomány	Dédestapolcsány	Farkaslyuk	Lénárdaróc	Nagyvisnyó	Nekézseny	Sáta	Szilvásvár
Központi Statisztikai Hivatal, 2014-es adatok										
Működő társas vállalkozások összesen (az év során, vállalkozási demográfia szerint), 2014 (db)	4	5	8	21	9	3	9	2	4	45
Működő vállalkozások; Szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás (db)	-	-	1	7	1	-	3	-	1	30
Regisztrált társas vállalkozások; Szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás (db)	-	1		4	2		1		1	15
Regisztrált vállalkozások; Szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás (db)	-	2	1	17	6	-	2	-	1	18

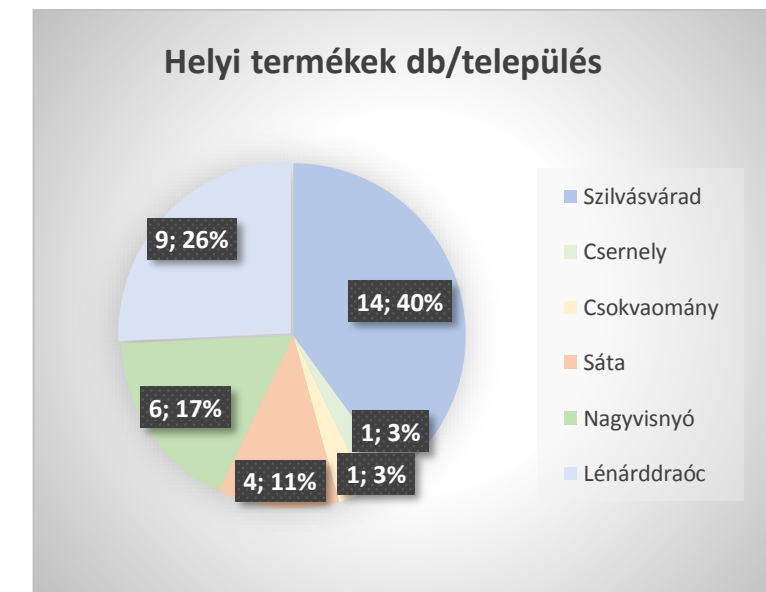
22. táblázat: Turizmussal foglalkozó vállalkozások megoszlása az egyes településeken

V/1.3. Turisztikai szempontból számottevő helyi termékek, kézművesek

A térség turisztikai potenciálját a helyi termékek és kézművesek minőségi, egyedi helyi jellegű termékek, kézműves és háztáji készítmények nagymértékben növelik. A vizsgált településeken a kutatásunk során 35 terméket találtunk melyek turisztikai szempontból számottevők, 4 típusra osztva (88. ábra). Legnagyobb arányban a gasztronómiai termékek szerepelnek, melyből Lénárdarócon 9 fféle található, de egyediségét tekintve a szilvásváradai piztráng, a csernelyi derelye, a csokvaományi krumpolis-túrós lepény, a nagyvisnyói túrós-mazsolás lángos kiemelten jelentős, utóbbi kettővel kapcsolatosan hagyományörző egyesület is született. Több településen is készítenek mézet, lekvárt és szörpöt, háztáji termékek közül Sátán kapható bodzapálinka, feldolgozott hús termékek, Nagyvisnyón pedig tojás és zöldségek. A legtöbb termék és típus szintén Szilvásváradon található, itt kapható két helyen is kecsketejes szappan, szárított gyógynövények, faragott csont termékek, kerámia készítmények és kőbalta, kőkés készítő is megtalálható. A termékeket településenként csoportosítva táblázatba foglaltuk, településenkénti eloszlásukat pedig a 90. ábra mutatja. (INT-104) (8. melléklet - Helyi termékek és kézművesek táblázat)

89. ábra: Helyi termékek típusai (saját szerkesztésű ábra)

90. ábra: Helyi termékek településenkénti eloszlása (saját szerkesztésű ábra)

V/2. Marketing, arculati megjelenés

A turizmus fejlődése nagyban függ a helyi adottságoktól, de a legkülönlegesebb vonzerők sem eredményeznek virágzó turizmust, ha nem társul az adottságok mellé egy jól szervezett, jól kommunikáló marketing tevékenység. Korunk informálódási szokásainak megfelelően az internetes megjelenéseket vizsgáltuk elsősorban, majd a nyomtatott kiadványokat.

V/2.1. Honlapok, kiadványok elemzése

A térség a Bükki Nemzeti Park Igazgatóság felügyelete alá tartozik, de konkrétan a nemzeti park Borsod-Abaúj-Zemplén megyében Dédestapolcsány, Heves megyében Szilvásvár és Nagyvisnyó települések közigazgatási területeit érinti. A Lázberci Tájvédelmi körzet két területi egységből áll, a Damasa-szakadékból és az Upponyi-hegységből. Az Upponyi-hegységhez tartozik pár, a vizsgálatban résztvevő település, mint Borsodbóta, Dédestapolcsány, Nekézseny és Sata. A Bükki Nemzeti Park honlapja igen sokrétű, hiszen az egész Nemzeti parki tevékenységre kiterjed. Kiválaszthatjuk, hogy melyik területről szeretnénk információt, majd ezen belül több menüből és alpontból választhatunk, mint pl. egyedi értékek, élmények, látogatóknak és természetvédelem. Az egész Nemzeti Park területére a főoldalon található menüpontokban található információkat: természetvédelem, értékek, turizmus stb. Továbbá az aktuális hírek is itt olvashatóak (INT-79).

Az erdőkről az Egererdő Zrt. Szilvásvárad Erdészeti kirendeltsége gondoskodik. Honlapjukon megismerkedhetünk munkásságukkal, szervezeti egységeikkel, olvashatunk az erdő- és vadgazdálkodásról, valamint szolgáltatásaikról is információt kap a látogató. A honlap jól áttekinthető, sok és hasznos információval rendelkezik (INT-80).

Borsodbóta

A település honlapja jól követhető, közérthető, egyszerű felépítésű. A kezdőoldalon a polgármester köszöntője olvasható, mely baráti hangvételű, hívogató szándékú (INT-81).

Bükkmogyorósd

A település honlapja Google keresésben nem kerül listázásra, így elérhetősége kifejezetten rossznak mondható, továbbá a honlapon a templomon kívül nem kapunk információt a település nevezetességeiről, turisztikai kínálatáról és programjairól sem (INT-82).

Csernely

Csernely község hivatalos honlapja könnyen áttekinthető, minimalista designnal rendelkezik. A weboldal, elsősorban a helyiek tájékoztatására szolgál. A honlap részletes leírást ad emellett Csernely történetéről, gazdaságáról. A település weboldala turisztikai informálódás szempontjából közepes, természeti és épített környezetéről részletes adatokat közöl több képpel is illusztrálva. A honlapon egyetlen, a községben megrendezett eseményről, a Tulipán- és Derelyefesztiválról számolnak be.

Csokvaomány

Csokvaományra vonatkozó információkat legkönnyebben a település hivatalos oldaláról szerezhetjük be (INT-84). Tartalmaz információt a helytörténetéről, az önkormányzatról, a csokvaományi

intézményekről, a turisztikáról, a vállalkozásokról és az Ózdi járásról. A weboldal letisztult és áttekinthető, könnyen megtalálható rajta amire szükségünk van. A település több aktív facebook rendelkezik. A Csokvaományért baráti kör és a Csokvaományi Fórum, amelyen a településen történő, vagy a települést érintő híreket osztanak meg. A helyi Óvodának és Konyhának, illetve a könyvtárnak is van aktív facebook oldala.

Írott kiadvány a 2008-ban kiadott Csokvaomány története, melyet Bárdi Gyula helytörténész írt, illetve a 2014-ben kiadtak egy gyűjteményt szintén Csokvaomány története címen, melyben kiegészítették Bárdi Gyulaírásait egyéb történetekkel és információkkal.

Dédestapolcsány

A település rendelkezik önálló honlappal, ahol a település történetéről, helyi nevezetességekről, hírekről, az önkormányzat tevékenységéről, valamint a közösségről és programokról is olvashatunk (INT-85), de külön önkormányzati portállal is rendelkezik (INT-86). A facebookon is megtalálható a település, viszont nem aktív, csak létrehozták az oldalt. Emellett a településen található szálláshelyeket is több honlapon hirdetik, de a legtöbb szálláshelynek saját honlapja is van.

Farkaslyuk

Farkaslyuk község hivatalos honlapja (INT-87) könnyen áttekinthető. A weboldal, elsősorban a helyiek tájékoztatására szolgál. Közli a településen található intézmények elérhetőségét, nyitvatartási idejét, külön E-ügyintézés füffel is rendelkezik a főoldalon. Részletes leírást ad emellett Farkaslyuk történetéről, gazdaságáról, erősen hangsúlyozva a település kialakulásához köthető bányászati múltat. A település weboldala turisztikai informálódás szempontjából alacsony minőségű, természeti és épített környezetéről erősen adathiányos. A településen működő Bányamúzeumról sem találunk alap információkat.

Farkaslyuk rendelkezik a község weboldaláról letölthető kiadvánnyal, amely a község többszintű kulturális életét mutatja be.

Lénárdaróc

A településnek helytörténeti honlapja van, melyen leírásra kerül a falu története, a dűlőutak, a palóc beszéd, a helyi ünnepek és szokások, a baptisták, a régi ételek, az első világháború, Bárdos Lajos története, helyi közmondások, népdalok, valamint archív fotók. Ezen kívül több kiadványt is bemutat a honlap a Lénárdaróci Dalos füzeteket (I-IV.), a Lénárdaróci mondások, közmondások és a Szüleinkről, nagyszüleinkről füzetet, továbbá a Lénárdaróci asszonykórus CD-jét (INT-88).

Nagyvisnyó

Nagyvisnyó turisztikai adottságait, jellemzőit, értékeit, számos honlap hirdeti. Elsőként megemlítendő a település önkormányzatának honlapja (INT-89), amely a településen található szolgáltatásokat, látnivalókat, szervezeteket mutatja be. A település aktív facebook oldallal is rendelkezik.

Nekézseny

A településnek saját honlapja van (INT-90). Innen megtudhatjuk az aktuális programajánlatokat, a település történetét, megismerhetjük híres szülötteit, az önkormányzat működését, valamint egyéb hasznos linkeket is találunk a településhez kapcsolódóan. A honlaphoz kapcsolódóan aktív települési facebook oldallal is rendelkeznek. Ugyan ez elmondható az Együtt Nekézsenyért Egyesületről, akik honlappal (INT-91) és facebook oldallal, de még twitter oldallal is rendelkeznek. A helyi egyházközség is nagyon aktív, facebook oldaluk is van.

Ózd

A település honlapja (INT-92) egyszerű megjelenésű, minden lényeges információt tartalmaz, könnyen kezelhető a helyiek és a turisták és az ide utazók számára is. Az Ózdi Városi Televízió 1990 óta sugározza adását (INT-93) és facebook oldaluk is aktív. Minden település fontos mozgatórugója a Városüzemeltetés, az Ózdi Városüzemeltető Intézmény aktív facebook oldallal rendelkezik. Fontos megemlíteni a Nemzeti Filmtörténeti Élményparkot is, mely Ózd leglátogatottabb és országosan is jelentős intézménye. A honlapjuk nagyon attraktív és rengeteg programot rendeznek (INT-94).

Kétféle kiadvánnyal rendelkeznek:

- A VISSZHANG a város havonta megjelenő 12 oldalas, ingyenes újságja. Ózd mindennapjait érintő témákat taglal, ilyen többek között a politika, a kultúra, a sport és különböző program ajánlások. Az újság ingyenes és minden hónap utolsó szerdáján jelenik meg
- A Csak a lényeg! egy kéthetente megjelenő ingyenes, nyomtatott kiadvány Ózd legfontosabb híreivel. Minden második pénteken jelenik meg, melyben beszámolnak város életét meghatározó eseményekről.

Sáta

Sáta hivatalos honlapja egyszerű, letisztult, a könnyen követhető és közérdekű információkkal jól ellátott. A kezdőoldalon helyi képek váltják egymást, illetve figyelemfelhívóan hirdeti a közelgő eseményt (INT-95). Kapcsolódik a településhez facebook közösségi oldal is, ahol sokkal személyesebb, baráti hangvételű bejegyzések olvashatók. Minden friss hírről, lakosságot érintő információkról

kerülnek ki tartalmak, valamint a rendezvényekről számos fotót megosztanak az érdeklődőkkel. A település könyvtára is aktív a közösségi médiában.

Szilvásvár

Szilvásvár saját honlappal rendelkezik (INT-96). A település logójában megtalálható a lipicai ménes, a természeti értékek, a Szalajka-völgy, valamint a sebes pisztráng, mottója: otthon a természetben. Az oldal eligazítást, bő információval rendelkezik mind az ide látogatni vágyó turisták, mind a helyi lakosok számára. Összefoglaló képet nyújt a látnivalókról, szálláshelyekről, gasztronómiáról, de a helyi hírekről is, és innen érthető el az önkormányzat honlapja is. A település két aktív facebook oldallal is rendelkezik, melyből egyik inkább a turizmushoz, másik az önkormányzati információkra irányul. A szilvásvárad Állami Ménegazdaság honlapja esztétikusnak mondható, ellenben kevés aktuális információval rendelkezik. A ménegazdasághoz kapcsolódó szállások és a programokról szóló cikkek vagy teljesen üresek, vagy aktualitásukat veszítették (INT-97). Ellenben a facebook oldalukon nagyon aktívak, folyamatosan tesznek fel friss tartalmat. A Szalajka-völgy is saját honlappal rendelkezik. Itt magáról a völgyről, látnivalókról olvashatunk, valamint szállás és étkezési lehetőségről. Jól felépített, információban gazdag honlap (INT-98).

Többféle kiadvánnyal is rendelkeznek:

- Szilvásvár 2019: általános turisztikai ismertető füzet
- Program2020: éves programnaptár
- Menetrend: Az erdei kisvasút menetrendje
- Otthon a természetben: Információk, térkép és fotók Szilvásvár legkedveltebb látnivalóiról
- Szilvásvár és a Szalajka-völgy térképe
- Osztálykirándulás Szilvásváradra: nyaraláshoz vagy táborhoz szállás, programok iskolás gyermekek részére Szilvásváradon

Az összesítő táblázatban a vizsgált településeken fellelhető összes marketing elem fel lett tüntetve, ezek a nyomtatott kiadványok (ismertető füzetek, térképek, helyi lapok), a hivatalos honlapok, a televíziós csatorna és a közösségi média oldalak (facebook, twitter) (23. táblázat).

Település neve	Nyomatott kiadvány	Honlap	darabszám	Tv csatorna	Facebook oldal	darabszám	Twitter oldal
Szilvásvár	van	van	sok	nincs	van	sok	nincs
Nagyvisnyó	nincs	van	1	nincs	van	1	nincs
Dédestapolcsány	nincs	van	2	nincs	van	1	nincs
Nekézseny	nincs	van	2	nincs	van	3	van
Csokvaomány	van	van	1	nincs	van	4	nincs
Sáta	nincs	van	1	nincs	van	2	nincs
Borsodbóta	nincs	van	1	nincs	nincs	0	nincs
Ózd	van	van	sok	van	van	sok	nincs
Farkaslyuk	nincs	van	1	nincs	nincs	0	nincs
Csernely	nincs	van	1	nincs	nincs	0	nincs
Bükkmogyorósd	nincs	van	1	nincs	nincs	0	nincs
Lénárdaróc	van	nincs	0	nincs	nincs	0	nincs

23. táblázat: A települések összesített marketing elemei (saját szerkesztésű ábra)

A marketing elemek vizsgálata során a leghátrányosabb helyzetben Borsodbóta, Farkaslyuk, Csernely és Bükkmogyorósd van, ezek a települések csak a hivatalos honlappal rendelkeznek, Nagyvisnyó pedig a település hivatalos honlapján kívül egy közösségi média oldallal. Egy kicsivel jobb helyzetben van Dédestapolcsány Sáta és Lénárdaróc. Ezekben az esetekben már vagy több honlap, vagy közösségi média oldal, illetve nyomtatott kiadvány megléte növelte a helyezést. A következő kategóriába tartozik Nekézseny és Csokvaomány, amikor szinte minden marketing elemből több darabbal rendelkeztek. A legkiemelkedőbb Szilvásvár és Ózd, melyek országosan viszonylatban is jelentős települések és komoly turisztikai és marketing szervezetek állnak mögöttük.

V/3. A megközelítési lehetőségek elemzése turisztikai szempontból

A térség települések közti közlekedési-földrajzi állapota megfelelő. A települési belső- és összekötő úthálózat kiépített, a közutak aszfaltburkolatúak, mindazonáltal a legtöbbjük felújítást igényelne. Külterületen az utak sok helyen kátyúsok, a felezővonal felfestés km-es szakaszokon kopott, a szalagkorlátok bizonyos helyeken hiányoznak, valamint az útra belógó elburjánzott növényzet zavarja a beláthatósági viszonyokat. Belterületen az utak kevesebb, mint 80%-ban vannak aszfaltozva. A közúti közlekedés alsóbbrendű főútvonalakon biztosított a települések között. Centrumperiféria viszonyt tekintve térség stratégiai központja Ózd, melyet a Borsodnádasd felől futó 52-es másodrendű főútvonalon lehet megközelíteni. Ózdról Farkaslyukra, Csernelyre, Bükkmogyorósdra és Szilvásváradra a 2508-as, Borsodbótára a 2524-es, Sátára pedig a 2522-es főútvonalakon lehet eljutni. Ezen településekről lehet megközelíteni Lénárdarócot, Csokvaományt, Dédestapolcsány és Nekézsenyt a 2518-as, Nagyvisnyót pedig a 2506-os főútvonalakon (INT-99) (V/3 A térség belső megközelítési viszonyai tervlap). A térség közösségi közlekedése autóbuszokra épül, a helyközi közlekedést távolsági volán járatok biztosítják. Jegyet helyben lehet vásárolni az autóbusz vezetőktől. A térség tömegközlekedésének minőségéről eltérő a helyiek véleménye, de a különbség területileg is megmutatkozik. Csernelyen például a tömegközlekedés jól megoldott, öt buszmegálló van a

településen, buszjáratok óránként járnak. Ellenben vannak olyan települések is (Dédestapolcsány) ahol ritkították a tömegközlekedést. A közlekedési infrastrukturális elemektől, valamint a települési szövetből való elérhetőséget vizsgálva megállapítható, hogy Szilvásvár és Nagyvisnyó különböző tájékaik jól megközelíthetőek, kiterjedt úthálózatának nagy része azonban földút. Ellenben szinte minden településen található olyan természeti területeket, vagy kulturális és természeti tájértékeket, melyek nehezen érhetőek el. A feltártság ezen turisztikailag negatívumnak minősíthető állapota leginkább a térség középső részén, Dédestapolcsány, Nekézseny, Lénárdaróc és Bükkmogyorósd tengelyében van jelen. Az elemzés során könnyen megközelíthető helyeknek minősítettük a burkolt, illetve földutaktól, turistautaktól, valamint a településektől 100 m-ig húzódó területeket. Nehezen megközelíthető zónáknak kategorizáltuk ezen elemektől a több, mint 500 m-re levő területeket.

A 87-es Eger-Putnok vasútvonal mentén helyezkedik el, de ezen a vonalon 2009-ben megszűnt Táblázatos formában összegeztük, hogy a vizsgált térség települései mekkora távolságra, valamint elérési időre találhatóak az stabilabb státusszal rendelkező közeli városokhoz, illetve a fővároshoz. A mellékletben szereplő táblázat és a (9. melléklet – Térségi elérhetőség vizsgálat, értékelés táblázat) alapján megállapítható, hogy a legjobb térségi kapcsolatokkal Dédestapolcsány, Szilvásvár, Nagyvisnyó és Borsodbóta áll, míg a legrosszabbal a térség központjában elhelyezkedő Csokvaomány bír. Turisztikai szolgáltatások, vonzó attrakciók tekintetében Miskolc (Lillafüred), Eger (Egri Vár, borvidék), Aggtelek (Aggteleki Nemzeti Park, Aggteleki-karszt), inkább Miskolc és Eger vonzóhatása érvényesül, Aggtelekre már több, mint 40 percet lenne szükséges utazásra fordítani.

Észak-Bükk térség tájvédelmi és tájfejlesztési tanulmányterve

V/3 A térség belső megközelítési viszonyai

Jelmagyarázat

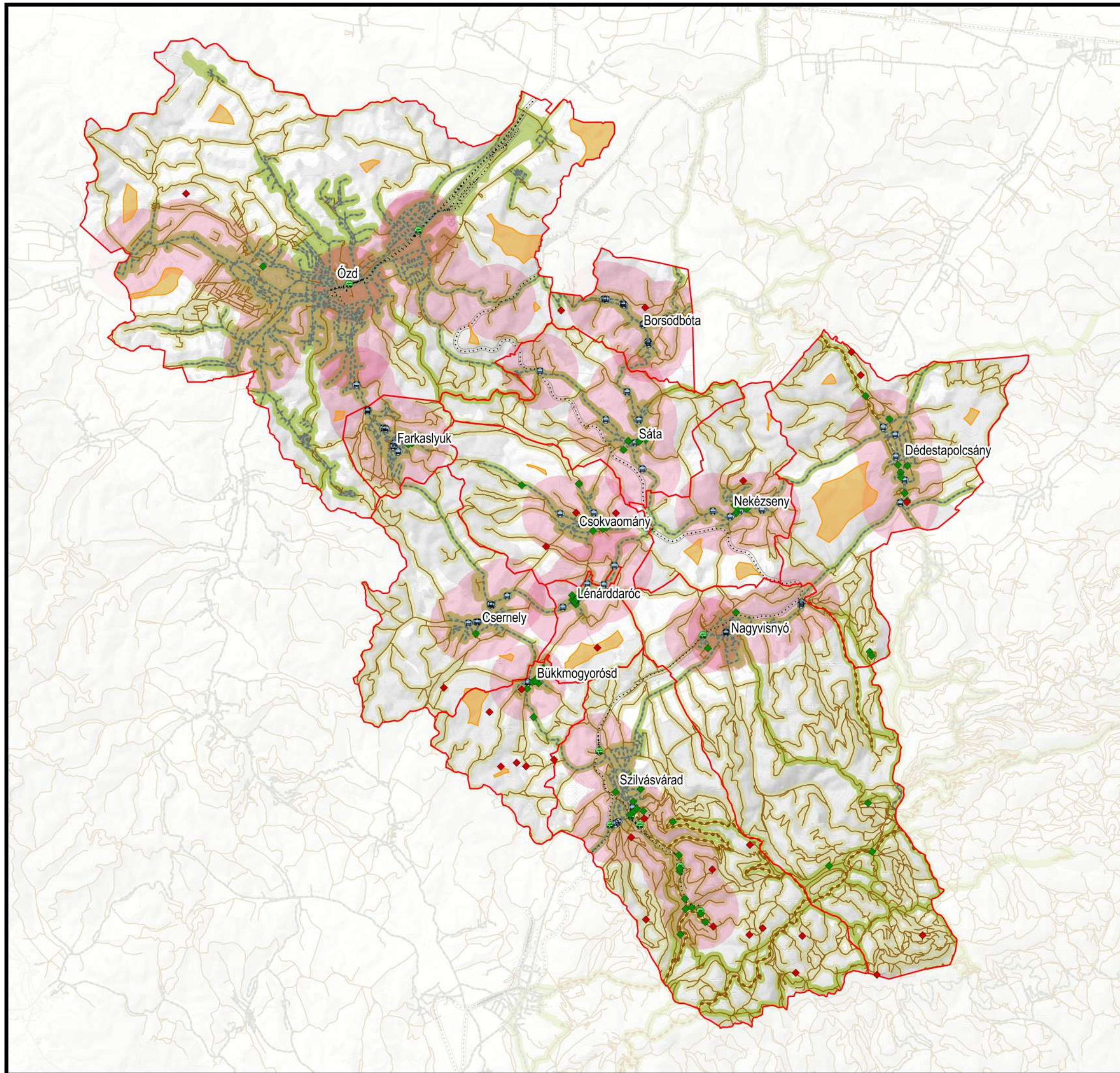
- közigazgatási határ
- 🚌 buszmegálló
- 🚆 vasútállomás
- 📍 megállóhelyek 1 km-es vonzaskörzete
- 🚆 vasút
- burkolt út
- földút
- 👣 turistaút
- 🚲 kerékpárút
- 👣 Kék Túra
- 🟢 könnyen megközelíthető helyek
- 🟠 nehezen megközelíthető helyek
- 🟢 könnyen megközelíthető tájértékek
- 🔴 nehezen megközelíthető tájértékek

M = 1 : 100 000

0 1 2 3 4 5 km

Szent István Egyetem
Tájépítészeti és Településtervezési Kar
Tájépítész MSc II. Évfolyam
2020. május

V/4. Szabályozási, tervezési háttér

Észak-Magyarországi Operatív Program

A program átfogó célja a régió gazdasági versenyképességének javítása, miközben mérséklődnek a régió belüli területi, társadalmi-gazdasági különbségek.

Specifikus célok:

A gazdaság helyi erőforrásokat, együttműködéseket kihasználó versenyképességének javítása

A turizmus jövedelemtermelő képességének javítása

A társadalmi kohézió erősítése és vonzó gazdasági-, lakókörnyezet kialakítása

Az operatív program prioritásai:

1. Versenyképes helyi gazdaság megteremtése

2. A Turisztikai potenciál erősítése

Célkitűzések:

- A turizmusból származó jövedelmek és a turizmus révén teremtett új munkahelyek növelése
- Nemzetközi szinten is versenyképes turisztikai termékek, ezen belül a régió sajátos kulturális örökségeire és természeti értékeire építő attrakciók létrehozása, elősegítve és látogatottság növelését és a szezonáltság mérséklését
- A régióba érkező turisták számának és átlagos tartózkodási idejének növelése
- A régióban eltöltött vendégéjszakák számának növelése
- A régióban működő kereskedelmi szálláshelyek színvonalának és szolgáltatásainak javítása, bővítése, valamint új, elsősorban magas minőségű szolgáltatásokat nyújtó szálláshelyek létesítése a támogatandó regionális vonzerők közelében
- A nemzetközi turisztikai piaci jelenlétet segítő együttműködések biztosítása

Turizmusfejlesztés keretében támogatható:

- Turisztikai attrakciók fejlesztése
- Kereskedelmi szálláshelyek és szolgáltatások minőségi fejlesztése
- Turisztikai Desztináció Menedzsment Szervezetek támogatása

Várható hatások:

A turisztikai fejlesztések következményeként fellendül a régióban a turisztikai desztinációk látogatottsága, nő a régióban eltöltött vendégéjszakák száma, ami magával hozza a turizmusból származó jövedelmek növelését, a helyi adóbevételek növekedését, miközben csökken az egyes desztinációkhoz kapcsolódó szezonáltság. A turisztikai klaszterek és hálózatok létrehozásával eredményesebben tud fellépni a régió egésze a nemzetközi és hazai piacon a látogatók megnyerése érdekében. A természeti értékekhez, kulturális örökséghez kapcsolódó és a vidéki térségekben

megvalósuló fejlesztések hozzájárulnak az adott térségek gazdasági fellendüléséhez a vállalkozások jövedelemtermelő képességének növeléséhez, valamint új munkahelyek teremtéséhez, ami különösen fontos gazdasági-társadalmi szempontból elmaradott kistérségeknek. A természeti értékek, kulturális örökség, fenntartható kezelése, valamint a turisztikai célú rekreációs szolgáltatások fejlesztése következtében egyúttal javul az adott térségben élők életminősége is.

3. Településfejlesztés

4. Humán közösségi infrastruktúra fejlesztése

5. Térségi közlekedés fejlesztése

Célkitűzések:

- Kistérségi központok, főutak közúti, illetve tömegközlekedéssel való elérhetőségének javítása, különös tekintettel a kistérségek munkahelyhez, közszolgáltatásokhoz való jobb hozzáférésére

Közlekedésfejlesztés keretében támogatható:

- Kerékpárforgalmi hálózat fejlesztése
- Községi közlekedés infrastrukturális fejlesztése

Várható hatások:

Különösen az elmaradott kistérségekben a kistérségi központok elérhetősége javul, ami segíti a lakosság munkába járását, a közszolgáltatásokhoz való gyorsabb hozzáférést, illetve elősegíti a vonzóbb üzleti környezet kialakítását.

Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Fejlesztési Program

Stratégiai részprogram (2014-2020)

VIII. Prioritás: Turizmus

A megyének jó, de még kihasználatlan adottságai vannak a turisztikai fejlesztések terén. Vannak egyedi természeti, kulturális, táji és gasztronómiai értékek, amelyek nemzetközi szinten is vonzerőt jelentenek. Az elmúlt években több fejlesztés célozta meg a turisztikai potenciál kihasználását, de érdemi változás nem következett be. Fontos eredménynek tekinthető, hogy a megye turisztikai kínálatának versenyképességét megőrizte, de további fejlesztések szükségesek, hogy az egyes desztinációk a célcsoportjaiknak komplex szolgáltatás kínálatot tudjanak nyújtani. A társadalmi folyamatok és az utazási szokások kapcsán megfigyelhető tendencia, hogy nő a lakosság egészségtudatossága és ezzel párhuzamosan a természetes, lokális és ellenőrzött értékek, szolgáltatások iránti érzékisége. Ebből kifolyólag egyre többen szeretik a pihenésüket a helyi értékek, kulturális örökség és hagyományok megismerése mellett aktívan eltölteni, illetve jó minőségű helyi ételeket, italokat fogyasztani. Mindezekhez kapcsolódóan az egészségturizmusnak is egyre nagyobb szerepe lehet Magyarország által

kínált jó minőségű, de megfizethető szolgáltatásai révén, ami a megyétől északra, keletre lévő országokból élők számára is vonzó lehet.

Fontos, hogy a térség illeszkedjen az országos jelentőségű, az aktív (gyalogtúrák, kerékpározás, vízitúrák) és vallási, zarándok turizmusra építő hálózati elemekre, melyeket integrálni kell a desztináció alapú fejlesztésekbe. A termék és szolgáltatásfejlesztésen túl szükséges a szolgáltatók közti együttműködések ösztönzése, a térségi és megyei szintű turisztikai kínálat szervezése, illetve mindezeknek kellően célzott és intenzív marketing tevékenységgel való megtámogatása.

A turizmus elsődlegesen a belső erőforrások, mint természeti értékek, kulturális örökségek fenntartható hasznosítása révén segíti elő új szolgáltatások létesítését, illetve a turisztikai vállalkozások hatékonyabb működését. A beavatkozások célja a vendégforgalom bővülése, ami jövedelem és kis mértékben foglalkoztatás bővüléssel is jár a megyében.

VIII.1. Turisztikai vonzerő és szolgáltatás fejlesztése

A megye számos turisztikai attrakcióinak vonzerejét felhasználva, meg kell határozni azokat a fejlesztési területeket és specifikus célokat, amelyek a jövő kihívásainak és lehetőségeinek eleget téve megfelelő módon hozzájárulnak az érintett terület gazdasági fejlesztéséhez (pl. vendégéjszaka szám növelésén keresztül). Az elérni kívánt célok megvalósítása során törekedni kell a helyi értékeken és erőforrásokon alapuló fejlesztések megvalósítására. A fejlesztési irányvonal meghatározása során figyelembe kell venni a keleti nyitás országos kezdeményezéseiből adódó jó földrajzi elhelyezkedését a megyének és ehhez megfelelő szakmai, nyelvi felkészültséget kell teremteni a keleti desztinációkból érkező turisták ellátása érdekében. A fizikai turisztikai fejlesztések mellett fontos a humán erőforrás szakmai felkészítése és képzése is a magas szintű fogadási feltételek megteremtése mellett.

Konkrét célok:

- A turisztikai látogatottság növelése, így a vendégek és a vendégéjszakák számának növelése, kb. 20 %-kal
- A turizmusból származó költési hajlandóság növelése 30 %-kal és az átlagos tartózkodási idő meghosszabbítása 10 %-kal.
- Egyes turisztikai desztinációkra kialakított egyedi vonzerővel jelentkező összehangolt térségi kínálat kialakítása

Tevékenységek leírása

Javasolt a turisztikai fejlesztéseket térségenként meghatározni és kezelni. A fejlesztések végleges megtervezésekor figyelembe kell venni azt a szempontot, hogy olyan beruházásokat (vagy azok együttesét) támogassák, melyek érdemben járulnak hozzá a vendégéjszaka szám és a turizmusból származó bevételek növeléséhez. Ezen belül szükséges kiemelni azokat a fejlesztési elemeket, melyek

részei lehetnek egy országos aktív turisztikai hálózatnak, vagy kiemelt műemléki területnek, illetve melyek lehetnek azok a kiegészítő elemek, melyek finanszírozását a területi program biztosíthatja.

Megyei szintű program a vallási turizmus fejlesztése

A megyében áthaladó, meglévő zarándokutak komplex turisztikai terméké történő fejlesztése.

Zarándok hálózatokhoz kapcsolódó szálláshelyfejlesztés.

Preferált beavatkozási területek: A zarándokútvonalak által érintett turisztikai szolgáltatások fejlesztése (Pl. Engesztelő Zarándokút, Mária Út mentén, Abaúj-Hegyköz térsége vallási turizmus által érintett helyszínei.) Az alábbiakban a desztináció fejlesztésén túl bemutatásra kerül, hogy az egyes turisztikai termékek fejlesztésénél milyen szakmai és földrajzi szempontok hangsúlyozása javasolt:

Egészségturizmus

Örökségi- és kulturális fejlesztések

Aktív-és ökoturizmus: Az ökoturizmus elemeinek fejlesztése: natúrparkok, tematikus-, öko - és kalandparkok aktív és ökoturisztikai fejlesztése a megyében. A megyei természeti értékek turisztikai attrakcióként történő élményközpontú bemutatása a terület teherbíró képességének figyelembe vételével. Támogatandó továbbá a vízparthoz kapcsolódó turisztikai témájú fejlesztések és a meglévő aktív turisztikai projektek fejlesztése a tartózkodási idő és a vendégéjszaka szám növelése érdekében

Vadászturizmus: vadászházak, vadásztatás tárgyi feltételeinek kialakítása.

Preferált beavatkozási területek: Várakban, erdei túraútvonalakban gazdag Zemplén térsége; Lillafüred térsége, valamint a Bükk hegyvidéki területe (Ómassa, Lázbérci-tó), Aggteleki cseppkő-barlang térsége, továbbá a Tisza-tó térsége összhangban a szomszédos megyékben tervezett fejlesztésekkel;

Gasztronómia és borturizmus

Turisztikai kerékpárútvonalak fejlesztése:

Az érintett terület természeti és kulturális értékeinek megközelítését elősegítő kerékpárutak fejlesztése és új útvonalak meghatározása, meglévő turisztikai attrakciós elemek ökoszemléletű eléréséhez. További beavatkozás javasolt a szemléletformálás, a kerékpáros turizmus marketingjének erősítésében.

Preferált beavatkozási területek: EUROVELO 11 nemzetközi kerékpáros útvonal által érintett megyei települések, illetve az egyes desztinációk által kijelölt útvonalhálózatok

Lovasturizmus fejlesztése: A lovasturizmus turistafogadás feltételeinek javítása, nemzetközi szinten is érdekes túraútvonalak (kiemelten EUROHORSE) fejlesztése, hálózatosodás feltételeinek megteremtése és elősegítése.

VIII.2. Turisztikai szolgáltatások szervezése

A turisztikai attrakciók fejlesztése mellett fontos, hogy az attrakcióhoz kapcsolódó turisztikai -, vendéglátó-, program- és kiegészítő szolgáltatások is megfelelő minőségben és szükség esetén mennyiségben is fejlesztésre kerüljenek.

A szolgáltatásfejlesztés célrendszere: látogatói szám növelése, attrakciós fejlesztések térbeli és szolgáltatásbeli összekapcsolása;- a turizmus területi és időbeli koncentrációjának csökkentése.

A szálláshely mennyiségi fejlesztése helyett a szolgáltatások minőségi színvonalának emelése és a hiánypótló kapacitások kialakítása kell, hogy a fő szempont legyen, de csak olyan területeken ahol bizonyítható, valós turisztikai hiány mutatkozik és igény merül fel a kereskedelmi szálláshelyek fejlesztésére.

A vendégek igényeit kielégítő program- és kiegészítő szolgáltatáskínálat kialakításához, a turizmus pozitív térségfejlesztő hatásainak kiaknázásához a szolgáltatások tervezésénél és kialakításánál alapvető szempont, hogy a turisztikai szolgáltatások fejlesztése következtében létrejött munkahelyekre helyben megfelelő képzettségi szintű munkavállaló álljon rendelkezésre.

Tevékenységek leírása

- Új szálláshely fejlesztése: A megyei szinten bizonyíthatóan szálláshely hiánnyal rendelkező területeken országos jelentőségű meglévő turisztikai attrakciók környezetében.
- Meglévő szálláshelyek színvonalának emelése és energiatakarékosságot szolgáló beruházása

VIII.3. Turisztikai együttműködések szervezése

Fontos a megyei szinten összehangolt turisztikai marketing és értékesítés ösztönző tevékenység megvalósítása, ami igényli megyei szinten egy turisztikai fejlesztési koordinációs és marketing szervezet működtetését.

Mindezek mellett fontos a térségi desztinációs szervezetek működése, hogy szervezzék és koordinálják a helyi turisztikai kínálatot, illetve kapcsolódó szolgáltatásokat, valamint ösztönözzék a turizmust segítő kulturális, szabadidős programok indítását, fejlődését. Továbbá a helyi információáramlás szervezésén túl fontos szerepük van a térségi turisztikai marketing szervezésében, összhangban a megyei szinten működő intézményrendszerrel. Szükséges a turizmusban dolgozó munkatársak továbbképzésének szervezése és megfelelő idegen nyelvismeretük elsajátításának támogatása.

Beavatkozás földrajzi területe: BAZ megye teljes területe

Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Fejlesztési Program

Operatív részprogram (2014-2020)

Prioritások és intézkedések:

Természeti és kulturális örökségértékek turisztikai célú fenntartható hasznosítása

Az intézkedéseken belül érvényesítendő területi szempontok:

1. Borsodi tengely (Miskolc, Kazincbarcika, Ózd)
2. Mezőkövesd-Tiszaújváros tengely (Mezőkövesd, Mezőcsát, Tiszaújváros)
3. Tokaj-Hegyalja-Zemplén (Szerencs, Tokaj, Sárospatak, Sátoraljaújhely, Cigánd, Gönc)
4. Abaúj-Cserehát (Encs, Szikszó, Edelény, Putnok)
5. Taktaköz (Tokaj, Szerencs járások egy része)

Fejlesztési cél

- Természeti és kulturális örökségértékek turisztikai célú fenntartható hasznosítása és a megyébe látogató vendégek számának növelése
- Turisztikai desztináció integrált fejlesztése: A kulturális örökségen és természeti értékeken alapuló turisztikai vonzerők (attrakciók) és szolgáltatások (pl. szálláshelyek minőségi fejlesztése és egyéb, a turisták által igénybe vett egészségügyi, szabadidős, kulturális szolgáltatások) együttes, összehangolt, fenntartható térségi alapú (desztinációs menedzsment) fejlesztése és szervezése, különös tekintettel az alábbiakra. A turisztikai és kulturális örökség értékekkel kapcsolatos fejlesztéseknek biztosítani kell az értékek fenntarthatóságát, azaz a fejlesztéseknek szolgálniuk kell az értékek megőrzését, védelemét, hogy a jövő generáció számára is bemutathatóvá váljanak.

Tervezett eredmény mutató

- Támogatott desztinációk kiemelt vonzerőinek látogatói száma
- Idegenforgalmi adó bevétel
- Vendégéjszakák száma

Támogatandó tevékenységek

Turisztikai desztináció, illetve szolgáltatás fejlesztési tevékenységeket a jelenlegi tervek szerint 3 operatív program 6 db prioritás tengelye finanszírozza

- GINOP 1. Vállalkozások versenyképességének javítása és foglalkoztatásának ösztönzése és ezen belül a 1.5 intézkedése, a Nemzeti turisztikai marketing és keresletösztönző program támogatja a turisztikai desztináció menedzsment szervezeteket
- GINOP 6 Turizmus prioritás tengely támogatja a kulturális és természeti értékekhez kapcsolódó kiemelt és hálózatos turisztikai vonzerők fejlesztését
- GINOP 7. A Pénzügyi eszközök támogatják a turisztikai szálláshelyek, fürdők fejlesztéseit

- TOP 1 Térségi gazdaságfejlesztés a foglalkoztatási helyzet javítása érdekében, ezen belül a turisztikai szolgáltatások fejlesztését a 2.1 Foglalkoztatás-barát fejlesztések elsősorban a kis- és középvállalkozásoknál intézkedés részeként
- TOP 2 A kulturális és természeti örökségre épülő turizmusban rejlő térségi potenciál kiaknázása, ezen belül a 2.1 intézkedés a társadalmi és környezeti szempontból fenntartható turizmusfejlesztés keretében kis léptékű attrakció fejlesztést támogatnak
- NVP 6 prioritás A társadalmi befogadás előmozdítása, a szegénység csökkentése és a gazdasági fejlődés támogatása a vidéki térségekben, az 5000 lakos alatti településeken kulturális és természeti örökség értékek turisztikai hasznosítását, illetve természet közeli turisztikai szolgáltatásokat támogat

Fejlesztési terület:

Borsodi-tengely:

- Lillafüred és Diósgyőr turisztikai attrakcióinak a fejlesztése a kulturális és ipari örökségértékek bemutatásának javítása, illetve a természet közeli élmények fokozása, avagy a Csanyik-völgy fejlesztése révén (pl. Herman Ottó Turista Park és kapcsolódó tanösvény, turistaút hálózat fejlesztése)
- Miskolctapolca egészségturisztikai fejlesztése, a települési környezet további rendezésével illetve az egészségügyi szolgáltatások körének bővítésével
- Miskolc belvárosának turisztikai célú fejlesztése, a Miskolci Történelmi Ávas rekreációs célú fejlesztése és kapcsolódóan kulturális, épített örökségértékek megőrzése (pl. közép-európai népviseleti gyűjtemény (Herman Ottó Múzeumba való elhelyezése, ami egy új épületszárny építését is jelenti)
- Bükk hegység Eger és Miskolc közötti szakasza természet-közeli (kerékpáros és gyalogos) turisztikai attrakcióinak és a kapcsolódó ökoturisztikai vonzerőknek a fejlesztése és a szolgáltatások létesítése (pl. Répáshuta és Bükkzentkereszt térségben öko- és gasztroturisztikai látogató központ létesítése)
- Aktív turisztikai hálózatok, így kerékpáros és gyalogturizmus rendszerének kialakítása a Szilvásvárad – Ózd – Aggtelek – Kazincbarcika térségben. Ezen belül építeni kell az elmúlt években fejlesztett kiemelkedő kulturális és természeti értékekre, mint az Aggteleki cseppkőbarlang és térsége, valamint az Edelényi kastély. A desztinációba kell beilleszteni a rurális térségek kisebb jelentőségű vonzerőfejlesztéseit, illetve a kreatív iparhoz, ipari örökségekhez kapcsolódó szolgáltatás kínálatot. A lehetséges vonzerő és szolgáltatás-fejlesztések:
  - Kerékpáros útvonalhálózat fejlesztése, nyomvonal kijelölése, és infrastruktúra fejlesztése a szükséges nagyforgalmú utak mentén, illetve a kapcsolódó elektronikus és hagyományos alapon bemutatott tájékoztatói rendszer kialakítása (pl. a Lázberci-tó térségében (Szilvásvárad, Aggtelek és a Bükk hegység, illetve Gömöri dombság és Ózd irányába)

- Erdei túraútvonalak kijelölése, illetve célpontok, pihenőhelyek létesítése, korszerűsítése
- Rudapithecus látvány központ létesítése és sport turisztikai fejlesztések a bányató körül
- Ózdon a Manda projekthez illeszkedve interaktív kulturális bemutató központ létesítése
- Kazincbarcika térségében, a BC egykori légópincében hidegháborús időket korhűen megidéző interaktív kiállítás létesítése
- Jószaftó turisztikai központ és gyógyhely fejlesztése (Baradla barlang fogadótérség fejlesztése)
- Helyi termékek értékesítésének ösztönzése (árusító pontok kijelölése, internetes értékesítés)
- Alacsony kategóriájú szálláshelyek korszerűsítése, indokolt esetben létesítése, illetve kempingek létesítése
- Aggteleki központtal desztinációs menedzsment szervezet létesítése és a szervezet marketing és szervező tevékenységének támogatása

Megye határon átnyúló fejlesztések

A turisztikai desztináció fejlesztésénél egyeztetés szükséges a szomszédos megyékkel, hogy mely települések mely desztinációhoz és így mely megyei programhoz tartoznak.

Ország határon átnyúló fejlesztések

- A turisztikai menedzsment és marketingkapcsán szükséges tapasztalatcsere lebonyolítása.
- Határmenti turisztikai desztinációs területek közös termékfejlesztése.

HEVES MEGYE TERÜLETFEJLESZTÉSI PROGRAMJA (2014-2020)

Stratégiai Program

2.2. Prioritás: Helyi adottságokra épülő, fenntartható turizmusfejlesztés

Heves Megye Területfejlesztési Koncepciója (2014-2020) célrendszeréhez való kapcsolódás:

Átfogó célok:

1. Átfogó cél: Komplex, integrált foglalkozás-intenzív gazdaság: A prioritás céljai között szerepel a szezonális csökkentése valamint a hozzáadott érték növelése. Kiemelt helyen szerepel a helyi gazdaságban való szerepvállalás erősítése, ami új munkahelyek létrehozását segítheti. Külön beavatkozás foglalkozik a turisztikával kapcsolatos szakemberképzéssel, mely a piacképes tudással rendelkező munkaerő bővítéséeként megfogalmazott cél elérését segíti.
2. Produktív, képzett, a környezetével harmóniában élni képes társadalom: A turisztikai fejlesztések hozzájárulnak mind a települési környezet fejlesztéséhez, mind a munkahelyteremtéshez, melyek elősegíthetik a fiatal generációk helyben maradását. Elsősorban az ökoturisztikai fejlesztések járulhatnak hozzá a környezettudatos szemléletformáláshoz, környezeti neveléshez, de további szerepe lehet ebben az egészségturisztikai és kulturális turisztikai termékkínálat növekedésének is.

3. Magas színvonalú és egymással összhangban lévő épített és természeti környezet: A kulturális örökségre alapuló turisztikai fejlesztések szolgálhatják leginkább az épített örökség megőrzését, a helyi identitás erősítését. A beruházások összekapcsolódhatnak településrészek rehabilitációjával, településképi fejlesztésekkel is, így további értékmegőrzést generálhatnak. Az ökoturisztikai fejlesztések, továbbá az aktív turizmus egyes ágazatai (pl. kerékpáros-, lovasturizmus) hozzájárulhatnak a természeti értékek védelméhez, fenntartásához, széleskörű megismertetéséhez, melyek mind a víztestek jó ökológiai állapotba hozatalát, mind az erdőállomány védelmét segíthetik.

Specifikus célok

1. Specifikus cél: Kitorési pontokra épülő gazdaságfejlesztés: A gazdaságfejlesztésben egyre fontosabb szerep jut a turizmusnak. Heves megye gazdaságának is egyik húzóágazata, mely multiplikátor hatásaként hozzájárul a jövedelmek, a kereslet, a szolgáltatások és főként a foglalkoztatottság növekedéséhez. A kereslet növekedéséhez nagyobb tempójú beruházások párosulhatnak, melyek következtében egyre nagyobb a kínálat is. A turizmus fejlesztése a Konceptió első specifikus céljában kiemelkedő helyet kapott, mindkét dokumentumban markánsan megjelennek a munkahelyteremtő beruházások.

2. Specifikus cél: Helyi adottságokra épülő vidékfejlesztés, foglalkoztatás centrikus agrárvertikum: Heves megye vidéki térségeinél megjelenik a turizmus feltörekvő ágazata, a falusi turizmus, mely a falun élők számára megélhetési módszert kínál, ezáltal hozzájárul az életminőség javításához is. Számos kedvező adottságokkal rendelkeznek – vidéki öko-, bor és gasztronómia turizmus, népi kultúra, a hagyományok és a vidéki épített örökségek. A stratégiai programban megfogalmazott bor és gasztronómia turizmus, illetve az épített kulturális örökségek fejlesztésre vonatkozó intézkedés segíti az ágazat fejlődését.

3. Specifikus cél: Érték- és egészségtudatos, szolidáris, innováció fogadására nyitott társadalom: A koncepcióban megfogalmazott egészségtudatos társadalom fejlesztése ezáltal kapcsolódik a Stratégiai programban megfogalmazott egészségturizmus fejlesztéséhez.

4. Specifikus cél: Erős várostérségek, élhető vidék, fenntartható környezet és térszerkezet: A turisztikai keresletet alapvetően befolyásoló tényező a célterület elérhetősége, valamint az igénybe vehető turisztikai infrastruktúra állapota. A Konceptióban megfogalmazottaknak megfelelően a turistafogadás feltételei közé tartozik a közösségi közlekedés biztosítása, a kerékpárutak összefüggő rendszerének létrehozása, mely összecseng a Stratégiai programban megfogalmazott az elérhetőség feltételeinek javítása elnevezésű intézkedés. A Konceptióban megfogalmazott környezeti beruházások ösztönzése, stratégiai erőforrások védelme kis mértékben ugyan, de kapcsolódik a stratégiai programban megfogalmazott ökoturizmus fejlesztéséhez, hiszen több védett természeti területünket látogató

központok kialakításával védhetünk meg. Szerepet kap a környezet védelme, szeretete, a természet és a táj értékeinek megőrzése.

Bélapátfalvi járásra kiemelten érvényes alponatok

Az intézkedésekhez kapcsolódó járasok között első helyen szerepelt a fentebbi pontokban a Bélapátfalvi járás, így ezek részletesebben kerültek kifejtésre. (24. táblázat)

2.2.1. Intézkedés: Versenyképes turisztikai kínálat megteremtése

2.2.1.4. beavatkozás: Humán erőforrás feltételeinek javítása

A vendégigények folyamatos alakulásának köszönhetően nagy hangsúly kell, hogy kapjon a képzés és a folyamatos továbbképzések, mind a szállodaipar, mind a turizmus más területeinek vonatkozásában.

2.2. Prioritás: Helyi adottságokra épülő, fenntartható turizmusfejlesztés	2.2.1. Intézkedés: Versenyképes turisztikai kínálat megteremtése	2.2.1.1. beavatkozás: Szállás és szolgáltatásfejlesztés
		2.2.1.2. beavatkozás: Új innovatív megoldások és turisztikai attrakciók létrehozása a helyi gazdaság élénkítéséhez való fokozottabb hozzájárulás érdekében
		2.2.1.3. beavatkozás: Megyei turisztikai együttműködések erősítése a turisztikai desztinációk köré szerveződő gazdasági szereplők között
		2.2.1.4. beavatkozás: Humán erőforrás feltételeinek javítása
	2.2.2. Intézkedés: Húzó turisztikai ágazatok minőség és kapacitásfejlesztése	2.2.2.1. beavatkozás: Egészség és gyógyturizmus fejlesztése
		2.2.2.2. beavatkozás: Kulturális örökségre alapuló turizmus fejlesztés
		2.2.2.3. beavatkozás: Ökoturizmus fejlesztése
		2.2.2.4. beavatkozás Bor- és gasztronómia turizmus fejlesztése
		2.2.2.5. beavatkozás Aktív turizmust szolgáló feltételrendszer kialakítása

Általános tény, hogy a turisztikai ipar továbbra is jelentős munkaerő-felvevő ágazat, így elengedhetetlen, hogy a piaci igények változására képzési szinten is folyamatosan reagáljon. Várható hatása, hogy növekszik a szolgáltatások színvonala, illetve a foglalkoztatottság is.

2.2.2. Intézkedés: Húzó turisztikai ágazatok minőség és kapacitásfejlesztése

2.2.2.2. beavatkozás: Kulturális örökségre alapuló turizmus fejlesztés

A kulturális örökség vonzerőinek fejlesztése, termékké válása akkor lehet turisztikai szempontból sikeres, ha egymással szoros kapcsolatot építő hálózatba szerveződnek, más turisztikai attrakciókkal és kapcsolódó szolgáltatásokkal együttműködnek, környezetükbe integrálódnak. Ilyen fejlesztések lehetnek például a kastélyokat, várakat bemutató tematikus utak, kulturális helyszínek bemutatása, kegyhelyek hálózatai vagy zarándok utak infrastruktúrájának fejlesztése. A vallási turizmus fejlesztése esetén elsősorban a Magyarország történelmében és kultúrájában folyamatosan meghatározó jelentőséggel bíró egyházi jogi személyek tulajdonában álló, illetve általuk kezelt helyszínek fejlesztése támogatható - zarándokhálózatok, vallási emlékhelyek, kegyhelyek, zarándokhelyek.

2.2.2.3. beavatkozás: Ökoturizmus fejlesztése

Szükséges látogatóközpontok kialakítása, melyek kiindulópontként szolgálnak a védett természeti területek felkereséséhez. Lehetőséget kell teremteni ezen intézmények egyenletesebb kapacitáskihasználtságára, akár más rendezvények vagy foglalkozások megtartásával. Az ökoturizmus vonatkozásában a legfontosabb hangsúlyt kell, hogy kapjon a környezet védelme, szeretete, a természet és a táj értékeinek megőrzése. Jelen beavatkozáson belül érinteni szükséges a természetjáró infrastruktúra állapotának javítását is, bizonyos esetekben kiépítését. A túraútvonalak folyamatos karbantartása, és új az új túraútvonalak kijelölése elengedhetetlen feltétele ezen turisztikai szegmens fejlődéséhez. A beavatkozás célja, hogy a természeti értékek turisztikai attrakcióként való bemutatása a terület teherbíró képességének figyelembe vételével történjen. A megye rurális térségei az Északi-Középhegység, Zemplén – Börzsöny tengelyének középső harmadát foglalják el a Bükk és a Mátra vonulataival, hatalmas ökoturisztikai potenciált rejtve magába. A tájak kapcsolódása egyben ökológiai kapcsolatot is biztosít Borsod-Abaúj-Zemplén, Nógrád és Pest-megye felé melyez célszerű összehangolt programok megvalósításával kiaknázni.

2.2.2.4. beavatkozás Bor- és gasztronómia turizmus fejlesztése

A Heves megye területén lévő borvidékeket indokolt történeti térségként kezelni, illetve támogatni. A borturizmus gazdasági fejlődése érdekében célként fogalmazzuk meg a települések és a borvidéki területek közötti kapcsolatok kialakítását, a borvidékek termelőinek összefogásának ösztönzését, valamint a borturizmus feltételrendszerének összehangolt kialakítását. Cél az együttműködések erősítése és infrastrukturális fejlesztések révén a bor-utak komplex turisztikai szolgáltatásokká alakítása, és a tájjellegű gasztronómiai adottságok hangsúlyosabb megjelenítése a vendéglátóhelyeken.

24. táblázat: Turizmusfejlesztés intézkedései

2.2.2.5. beavatkozás Aktív turizmust szolgáló feltételrendszer kialakítása

Heves megye adottságainak köszönhetően az aktív turizmus részeként megjelenik a lovas-, kerékpáros, téli sportturizmus egyaránt. Ahhoz, hogy a kerékpáros turizmus dinamikusan fejlődő ága legyen az idegenforgalomnak, megfelelő mennyiségű kiépített kerékpárútra, illetve ezek egy hálózatba történő egyesítésére van szükség. Célként fogalmazható meg a különböző csomópontokon létrejövő túraútvonalakat szolgáltatás fejlesztése, ahol a kerékpáros túrázók térképekhez juthatnak, lehetőségük nyílik kerékpárok kölcsönzésére és szervizelésére. A lovasturizmus Európa- szerte, hiányzó termék, így tudatos marketingtevékenységek kidolgozásával hozzájárulhatunk a bevételek növekedéséhez, a külföldi piac megtartásához, illetve a belföldi piac kiépítéséhez. Mivel a túra- és tereplovaslás a kedvelt lovas-programok közé tartozik, célszerű lenne legalább megyei szinten, a lovas istállók és szolgáltatók együttműködésére épülő lovas hálózati rendszer kialakítása. A lovasturizmus gazdaságosságának

javítása, a lovaglás, sportolás, szállás, vendéglátás, kulturális programok összekapcsolt és összehangolt rendszerének kidolgozása szükséges. A beavatkozás előnyben részesíti a lovas terápia szolgáltatások bővítésével a módszer alkalmazásának elterjesztését, a magyar lovas kultúra népszerűsítését. A szezonális megszüntetése érdekében alkalmassá kell tenni a lovas szolgáltatókat, hogy időjárástól függetlenül végezhesék lovas turisztikai szolgáltatói tevékenységüket. A beavatkozás a meglévő téli sporttelepek kihasználtságának növelésére is irányul, hogy a gyermek és fiatal korosztály körében a téli sportok gyakorlásának lehetősége növekedjen. A síelésre alkalmas helyek megközelíthetőségének, illetve a parkolási lehetőségek javítása mindenütt jelentős infrastrukturális beruházási igénnyel jelentkezik.

Észak Hevesi 33 Vidékfejlesztési Közhasznú Egyesület: LEADER Helyi Fejlesztési Stratégia 2014 - 2020

Észak - Magyarországon, Heves megyei északi részén terül el a lefedett két kistérség a Pétervásárai és a Bélapátfalvai. A Bélapátfalvai kistérséghez 13, a Pétervásáraihoz pedig 20 település tartozik. A tervezési terület a Bélapátfalvai járáson belüli 2 település: Szilvásvárad és Nagyvisnyó. (25. táblázat)

Specifikus célok:

1. Gazdasági potenciál erősítése, meglévő munkahely megőrzés, új munkahelyek teremtése
2. Turisztikai szolgáltatások, szálláshelyek fejlesztése
3. Bővülő termék és szolgáltatás kínálat.
4. Hátrányos helyzetű csoportok életkörülményeinek javítás
5. Versenyképes tudás
6. Rendezett települések kialakítása
7. Hagyomány, értékmegőrzés és teremtés

1. intézkedés: Falusi turizmus a hagyományok és értékek jegyében: Minőségi falusi szálláshelyek kialakítása, meglévők tovább fejlesztése, hiánypótló turisztikai szolgáltatások bevezetése, a térség turisztikai vonzerejének növelése.

2. intézkedés: Helyi terméket előállítók támogatása: Minőségi helyi termékek előállítás és piacra jutás feltételeinek megteremtése, a térség gazdasági potenciáljának és foglalkoztatottságának növelése.

	Intézkedések (beavatkozási területek)	Melyik specifikus cél(ok)hoz járul hozzá?						
		1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
1.	Falusi turizmus a hagyományok és értékek jegyében	x	x	x	x			x
2.	Helyi terméket előállítók támogatása	x		x	x			x
3.	Élhető települések kialakítás				x		x	x
4.	Civil szervezetek székhely, telephely fejlesztése és eszközbeszerzése				x		x	x
5.	<u>Képzés, ismeretterjesztő előadás</u>	x			x	x		x
6.	Kiadvány							x
7.	Egyházi jellegű projektek támogatása						x	x
8.	Innovatív fejlesztések és munkahelyteremtés	x		x	x			
9.	Hagyományörző, értékteremtő rendezvények							x

25. táblázat: Észak Hevesi 33 LEADER intézkedései

Helyi termék fogalma:

1. helyi termék a helyben megtermelt / összegyűjtött alapanyagokból, helyben kialakult eljárások (pl.: receptek, elkészítési technikák) alkalmazásával, elsősorban kisüzemi keretek között előállított, esetlegesen csomagolásukban is helyi anyagokat, helyi kulturális elemeket felhasználó termékeket.

2. helyi munkaerővel, a kb. 50 km sugarú körön belüli lakossági igényeket kielégítő termékek tartoznak még ide.

Helyi termék kategóriák:

- Élelmiszerek:
  - Feldolgozás nélkül árusított: növényi (zöldség, gyümölcs, gyógynövény), állati eredetűek (tojás, tej, tökehús).
  - Feldolgozott élelmiszerek: növényi (savanyúság, tészták, őrlmények, konzervek, befőttek, lekvárok,) és állati (tejtermékek, húskészítmények, méz) eredetűek.
- Nem élelmiszereként hasznosított mg. - i termékek: (kertészeti termékek)
  - Kézműves termékek: készülhetnek: fából, fémből, kőből, kerámiából, textilből, viaszból, üvegből stb. fonott termékek, dísz tárgyak.)

3. intézkedés: Élhető települések kialakítás: Rendezett településkép kialakítása, minden korosztály számára kulturált kikapcsolódási lehetőséget biztosító szabadidős parkok létrehozás, települési közbiztonság javítása. Hagyományörző, értékteremtő beruházások megvalósítása tájházak, kiállító helyek révén.

4. intézkedés: Civil szervezetek székhely, telephely fejlesztése és eszközbeszerzése: Civil szervezetek székhelyének, telephelyének fejlesztése, tevékenységhez köthető szükséges eszközök cseréje, beszerzése, a hasznos, minőségi civil munka érdekében.

5. intézkedés: Képzés, ismeretterjesztő előadás: Korszerű, használható, innovatív tudást, ismereteket nyújtó képzések, ismeretterjesztő előadások megvalósítása, amelyek segítenek a munka világába való beintegrálódásban, mindennapi életben való könnyebb eligazodásban.

6. intézkedés: Kiadvány: Hagyományörző, értékteremtő, kulturális kiadványok támogatása.

7. intézkedés: Egyházi jellegű projektek támogatása: Hitélet gyakorlásának biztosítása méltó körülmények között, hitélet fellendítése, egyház és lakosság együttműködésének szorosabbra fűzése.

8. intézkedés: Innovatív fejlesztések és munkahelyteremtés: Kapacitásnövelő beruházások megvalósítása, szükséges technológiai és technikai, innovatív fejlesztések, amelyek célja a meglévő munkahelyek megtartása mellett új munkahelyek teremtése, a vállalkozás termék/szolgáltatás kínálatának bővítése, további tőke bevonása a térségbe.

9. intézkedés: Hagyományörző, értékteremtő rendezvények: Az egyes települések, térségben élő lakosok identitás tudatának és összetartozásának erősítése, szorosabb együttműködések megteremtése. Új hagyományok teremtése, régiek megőrzése és fenntartása. Egészség és környezettudatos tudatos életmód megismertetése. Pályaorientációt és közösségbe való beilleszkedést segítő rendezvények támogatása.

Észak-Borsodi LEADER Unió Helyi Közösség Egyesület

Magyarország Észak-Magyarországi Régiójában, azon belül Borsod megye észak-nyugati csücskében, a magyar-szlovák határ mellett fekszik a 30 települést magába foglaló helyi akciócsoporthoz (HACS), melyek közül 2 város – Putnok és Borsodnádásd- található.

Az érintett települések: Arló, Bánréve, Borsodbóta, Borsodnádásd, Borsodszentgyörgy, Bükkmogyorósd, Csernely, Csokvaomány, Domaháza, Dubicsány, Farkaslyuk, Gömörzölös, Hangony, Hét, Járdánháza, Kelemér, Királd, Kissikátor, Lénárdaróc, Nekézseny, Putnok, Sajómercse, Sajónémeti, Sajópüspöki, Sajóvelezd, SÁta, Serényfalva, Uppony

A stratégia összefoglalása:

A stratégia kidolgozásakor meghatározó szempont volt, hogy a fennálló gazdasági- társadalmi problémákra a megoldást csak egy mindenre kiterjedő, a helyi adottságokra épülő, komplex vidékfejlesztési program jelentheti.

A legfontosabb prioritásként – egyúttal a két komplex projektnek - a következőt határozták meg:

- a fiatalok helyben tartása
- a környezet, a települések rendbetétele, a mai kornak megfelelő tájkarbantartás megvalósítása, fejlesztése
- a fő célkitűzésként pedig

- a kulturális ipar megteremtését, fejlesztését
- a zöld infrastruktúra megteremtését, fejlesztését.

A fiatalok helyben tartása érdekében került kidolgozásra az Ifjúsági Innovációs Központ komplex projekt, mely a helyi fiatalok elképzeléseit, kezdeményezéseit tartalmazza annak érdekében, hogy a fiatalok a tanulmányaik befejezése után itt tudjanak maradni, illetve vissza tudjanak térni a kistérségbe. Tudásuknak, végzettségüknek megfelelő munkát kapjanak, és megfelelő életminőséget lehessen számukra biztosítani.

A másik prioritás is a kistérség adottságaira épül, hiszen hazánk egyik legszebb és természeti értékekben leggazdagabb vidékéről van szó, másrészt az életminőség javulásához elengedhetetlen a települések közterületeinek és lakossági összefogással a magánterületek karbantartása, rendben tartása. A kistérség jövője szempontjából alapvető kérdés, hogy külsőleg is meg tud-e újulni, a tájkarbantartás révén élhetőbbé képes-e tenni a környezetet.

A stratégia kiemelt célja a kulturális ipar és a zöld infrastruktúra, azaz a helyi kulturális és természeti értékek közötti harmónia, a helyi adottságokra épülő munkahelyek megteremtése, kell hogy legyen.

A stratégia megvalósítása az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program két tengelye – III. és IV. (LEADER Program) – mentén történik. A III. tengely az infrastruktúrafejlesztések mellett a mikro vállalkozások, a falusi turizmus fejlesztését, megerősítését, míg a IV tengely az alulról jövő kezdeményezéseket támogatja. A LEADER Program az ÉBLU számára igen fontos, hiszen a teljes gazdasági-társadalmi szerkezetváltás a kistérségi összefogás, a közösségi kezdeményezések, beruházások nélkül nem valósítható meg. Ennek jegyében a különböző jogcímek keretében a következő célterületek (összesen 17) fogalmazódtak meg:

Közösségi beruházások:

- Ízek Háza: gasztronómiai módszertani központ
- Érzékek Háza: környezetvédelmi módszertani központ
- Innovációs Központ: a fiatalok helyben tartását segítő ifjúsági fejlesztő központ
- Művészanya: képző és kulturális módszertani központ
- Térségi közösségi webrádió- és TV kialakítása, fejlesztése
- Egységes arculat megteremtése köztéri elemek és pavilonok révén
- Egységes arculat megteremtése érdekében tájkarbantartást ellátó, környezetvédelmi mikroközpontok kialakítása

Rendezvények:

- Ifjúsági programok, Térségi Ifjúsági Fórum
- Négy Évszak kulturális fesztiválsorozat
- Mikro-térségek bemutatkozása
- Térségi marketing-konferencia

Képzések:

- Helyi szükségleteket kielégítő képzések
- Animátorképzés
- Leghátrányosabb helyzetű, valamint ifjúsági csoportok képzése

Térségen belüli együttműködés:

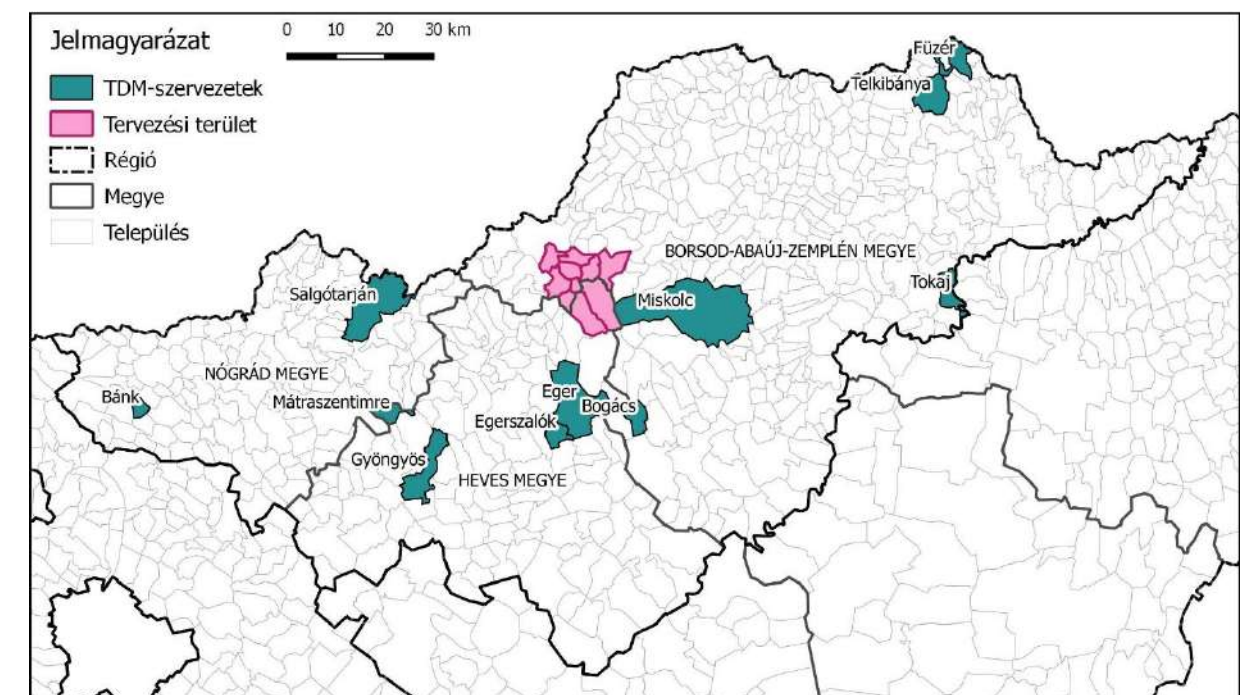
- Multiszektorális együttműködést biztosító szakmai hálózat létrehozása

Térségek közötti, nemzetközi együttműködés:

- LEADER egyesület tagjai révén kialakult nemzetközi együttműködések
- A LEADER HACS által generált nemzetközi együttműködések: jelenleg angol, olasz kapcsolat
- A fiatalok által generált nemzetközi együttműködések

TDM-szervezetek

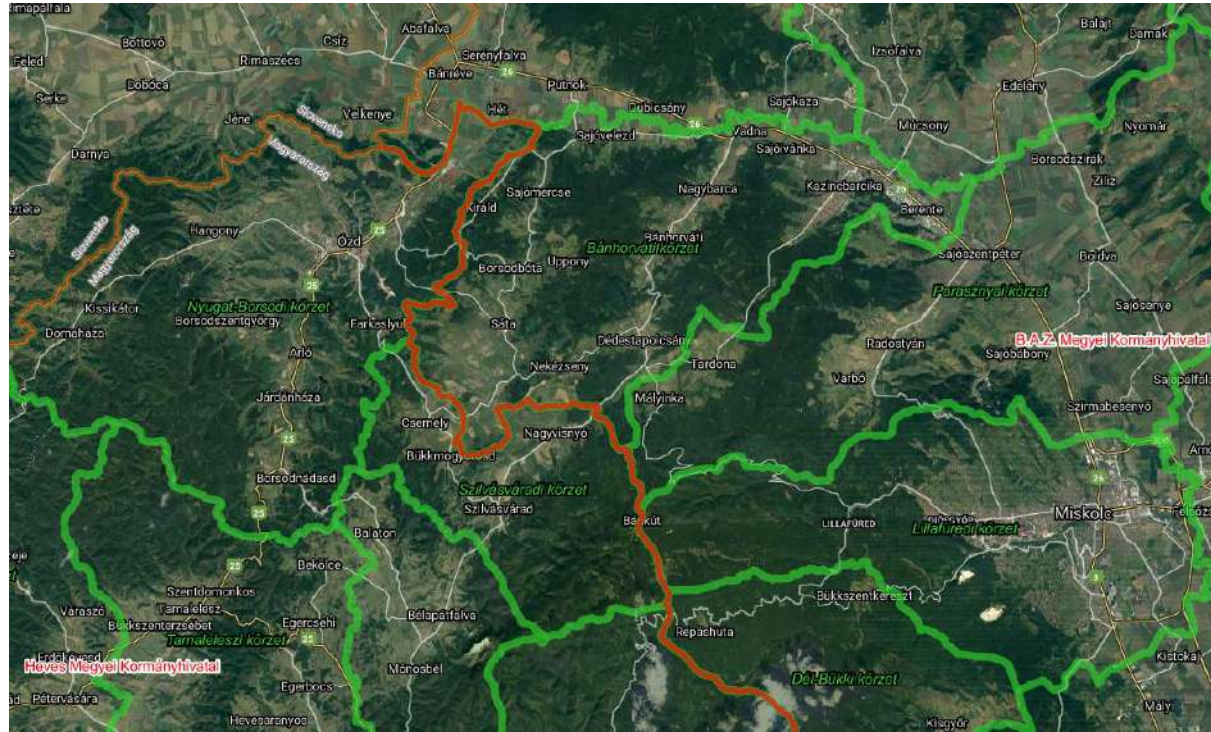
A tervezési terület nem tartozik egyik TDM-szervezethez sem, a régió többi szervezetét az alábbi térkép mutatja (91. ábra).

91. ábra: A régió érintett TDM szervezeti

Szilvásvárad erdőtervezési körzet közjóléti fejlesztési terve

→ Szilvásvárad, Nagvisnyó, Csernely, Bükkmogyorósd

92. ábra: Erdőtervezési körzetek

Tervezett közjóléti fejlesztések a Szalajka-völgyben:

- 1) Tájékoztatói is irányítási rendszer egységesítése (tájékoztató táblák, irányító táblák tartalmi és formai megjelenésének egységesítése), internet alapú kiegészítése (QR-kód bevezetése); táblarengeteg felszámolása (ne legyenek hasonló tartalmú, de eltérő megjelenési formájú táblák; ne legyenek ismétlődő tartalmú táblák; ne legyenek nem a közjóléttel összefüggő, reklám célú táblák); a több nyelvű információ megjelenítésének egységes bevezetése.
- 2) EGERERDŐ Zrt., mint közjóléti szolgáltatásokat biztosító megjelenítése (tudatosodjon a kirándulóban, hogy az erdőgazdaság által kezelt erdőterületen van, az erdőgazdaság biztosítja számára a kellemes és információ-dús kirándulás lehetőségét)
- 3) Balesetveszély nélkül használható, önálló gyalogos közlekedési felszín kialakítása meglévő és új nyomvonalon, a sorompó és a felső parkoló között.
- 4) A hatalmas forgalmú keskeny völgyben jelzett turistaút és jelölt kerékpáros nyomvonal is van, baleset-megelőzési, a félelemkeltés megakadályozása miatt nem javasoljuk harmadik jármódként a lovagolható nyomvonal engedélyezését és kijelölését.
- 5) A völgyet érintő üzemi gépjárműves forgalom minimalizálása a látogatási csúcsidezőszakokban.

- 6) „A Bükk északi bejárata” elnevezésű fogadókapu létesítése a köhídnál (itt szűkül be a nem erdőtervezett terület).
- 7) A szórt, kopott közjóléti berendezések ütemezett cseréje, szükség szerinti sűrítése; a nem használt, vagy funkciójukat veszített közjóléti berendezések eltávolítása. Új helyszínen, sok közjóléti berendezést tartalmazó pihenőhely a Szalajka-völgyben már ne létesüljön.
- 8) A Fátyol-vízesést határoló drótkerítés cseréje környezetbe illő, a látványt nem zavaró, védelmi funkcióját betöltő kerítésre.
- 9) BNPI információs pont, kiállítóhely létesítés a BNPI tulajdonába kerülő épületben (ebben az elképzelések szerint őrszolgálati hely és raktár is helyet fog kapni)
- 10) Látogatói tömeg széthúzása érdekében új közjóléti létesítmények létesítése a csatlakozó Tótfalu-völgyben, a Horotna-völgyben.

Erdészeti közjóléti fejlesztési program

Általános fejlesztési célok:

- 1) Az erdők arra alkalmas részét tájba illő, rusztikus megjelenésű, fából és helyi anyagokból készült közjóléti berendezések kihelyezésével komfortosabbá kell tenni
  - 2) Az erdők turisztikai feltárása, berendezése során arra kell törekedni, hogy az erdei ökoszisztémákat a lehető legkevesebb zavarás, sérülés érje.
  - 3) Megfelelő turistaút és sétaút hálózat, lovagloutak kialakítása, kerékpározható erdészeti utak kijelölése
  - 4) Parkerdők, erdei kirándulóhelyek fogadási szakaszainak, „kapuinak” kialakítása
  - 5) A természet, az erdő, az erdőgazdálkodás megismertetése, a környezeti nevelés elősegítése
- A) A meglévő és tervezett közjóléti létesítményekkel kapcsolatos általános javaslatok:
- 1) Csak a magas látogatottságú, hosszabb tartózkodásra alkalmas létesítmények mellett indokolt a szemégyűjtők kiépítése, fenntartása. Az intenzíven feltárt és látogatott közjóléti létesítmények kivételével javasoljuk a szemégyűjtők felszámolását az erdőterületeken.
  - 2) Megfelelő tűzrakóhelyek kiépítésével a tűzveszély csökkentése mellett a terület rendezettsége és a látogatók komfortérzete (a kezelő megítélése) is sokat javul.
  - 3) A berendezések kialakítása során egyszerűsége, egységessége való törekvés
  - 4) Tájékoztató táblák egységesítése
  - 5) A közjóléti berendezések folyamatos karbantartása
- B) Meglévő közjóléti létesítmények fejlesztési javaslatai
- A közjóléti létesítmények vonatkozásában a jövőben törekedni kell az együttműködésen alapuló fenntartásban, fejlesztésben. Az ÉSZAKERDŐ Zrt. és a BNPI között szorosabb együttműködés szükséges, melyben a helyi önkormányzatoknak is jelentős szerepet kellene vállalni. Szilvásvárad és

Nagyvisnyó vonatkozásában azt, hogy a befolyt idegenforgalmi adó (IFA) bizonyos részét fel lehessen használni a közjóléti kezelők fenntartási költségeinek támogatására.

C) Tervezett közjóléti létesítmények

A Szalajka-völgyben és környezetében, a Bükk-hegységben olyan, a természetvédelemmel egyeztetett közjóléti szolgáltatási rendszer alakult ki, amely a fenntartáson, az időnkénti minőségi fejlesztésen túlmenően alapvetően nem igényel újabb területek bevonásával járó új közjóléti létesítmények létrehozását. Az erdőtervezési körzet többi részén pedig a kedvezőtlen adottságok, a turizmus hiánya miatt nincs is szükség a közjóléti fejlesztésre.

A fentiekből adódóan lényeges közjóléti fejlesztési igény az erdőtervezési körzet területén nem jelentkezik, csupán a Szalajka-völgy részbeni tehermentesítését szolgáló közjóléti fejlesztések javasolhatóak.

1) Torok-kerti kirándulóhely

Cél: Erdei kirándulóhely létrehozása a belterületi utcákhoz, a Kerektemplomhoz, a La Contessa kastélyhotel (Erdődi-Pallavicini kastély) parkjához kapcsolódóan, védelmi erdőterület övezetét (Ev) módosítani egészségügyi, szociális erdőterület övezetére

2) Horotna-völgyi tanösvény és erdei pihenőhelyek

Cél: Új kirándulási célpontok létrehozása, a Szalajka-völgy tehermentesítése, a helyszínekhez kapcsolódó ismeretanyag átadása, terepi tartalommal feltöltött körtúra kialakítása.

A tervezett tanösvény a Szabadtéri Erdei Múzeum és a Katonasírok érintésével a Kelta-sáncig (Kelemen széke) legyen kialakítva. Nyomvonalának a meglévő turistautak (zöld és sárga, majd sárga, majd zöld kereszt jelzés) megfelelőek, tervezett hossza 2,8 km.

A tanösvény javasolt témái:

- alkalmazott erdőfelújítási módok a nyomvonal mellett
- a tanösvény mellett látható fa- és cserjefajok
- Püspökbükkfai-tó, itt pihenőhely is létesüljön
- egykori erdei vasúti hálózat
- Mária-bánya
- Katonasírok
- Kelta-sánc, itt pihenőhely is létesüljön

3) Sátorozóhelyek

Cél: Bakancsos turisták részére sátorozási lehetőség biztosítása

Sátorozó helyként az olyan, nem fokozottan védett területen lévő közjóléti létesítmények környezetét javasoljuk, amelyek mellett, vagy azok közelében jelentős gyalogos turistaforgalom van, amelyek szép

természeti környezetben vannak. A kijelölésen túlmenően közjóléti berendezések kihelyezése, egyéb létesítmények felépítése nem szükséges.

Az általuk javasolt sátrazásra alkalmas helyszínek:

- Csurgói pihenőház környezete
- Hármaskút
- Kissári pihenőhely
- Olaszkapu vagy Feketesári pihenő
- Tótfalu-völgyi pihenők a Szilvásvár 28 TI jelű erdőrészletben
- Bácsó-völgy Diviaczky-forrás környezete (amennyiben a tervezett közjóléti fejlesztés megvalósul).

4) Kalapati sípálya: Megvalósítását nem javasolják!

Erdőn kívüli / nem erdőhöz kötődő tervezett turisztikai vonzerők:

1) Szalajka-völgyi sétálóutca

Cél: A Szalajka-völgy belterületi bejárati szakaszának megújítása, a jelenlegi méltatlan állapot felszámolása.

2) Szilvásvárad lovas- és rendezvényközpont

Cél: A lovas-sport fejlesztése, idegenforgalmi vonzerő növelése

3) Szalajka-völgyi fogadóközpont

Cél: Természetvédelmi látogatóközpont kialakítása a Bükki Nemzeti Park északi kapujában.

4) Szalajka-völgyi információs pont

Cél: Természetvédelmi információs pont, őrszolgálati hely kialakítása

5) Vasúti kerékpározás

Cél: Kirándulási lehetőség bővítése

A 2009-ben használaton kívül helyezett vasúti pályaszakasszal érintett önkormányzatok szeretnék kialakítani a vasúti kerékpározás lehetőségét. Ennek alapeszköze a vasúti hajtány, amely a kerékpárhoz hasonlóan emberi erővel, pedállal hajtható, vasúti síneken közlekedik és fékezhető. Ausztriában kilenc típusa létezik, egy hajtányon típustól függően egyszerre 4-12 ember utazhat, mellettük a csomagoknak is van helye. A hajtányok úgy vannak kialakítva, hogy általában minden második utasra jut egy-egy hajtómű, azaz pedálpár. A vasúti kerékpárok részére a pihenőhelyeken ún. parkolóhelyeket alakítanak ki, ahol a kerékpárok különösebb nehézség nélkül a vasúti sínről kiemelhetők és biztonságosan félre állíthatók.

A mintegy 35 km-es vasúti szakasz mellett az arra alkalmas helyeken erdei pihenőhelyek kialakítását javasoljuk.

Közjóléti feltáró-hálózat fejlesztési javaslatai

1) Közforgalmú erdészeti magánutak

A Szilvásvárad erdőtervezési körzet területén kettő közforgalom előtt megnyitott erdészeti magánút van: Szalajka-völgy – Olaszkapu illetve Bán-völgy eleje. Az erdőgazdálkodók több ilyen út létesítését a közeljövőben nem tervezik,

2) Turistautak

Bővítésre két helyen tesznek javaslatot:

- a Tótfalu-völgyben lévő, a felszámolt erdei vasúti nyomvonalon a Halastó megállóhely és az egykori kisvasúti csúcsfordító (Ivánka-lápa) közötti 2,8 km-es szakasz. Az Ivánka-lápában a sárga jelzésű turistaúthoz csatlakozva a Tótfalu-völgyben körtúra lehetősége adódik.
- Kalapati parkoló (Millenniumi tanösvény) és a Bérci útra jelölt sárga kereszt jelű turistaút közötti 0,6 km-es szakasz a közforgalom előtt megnyitott aszfaltos erdészeti magánúton, illetve mintegy 100 m-es hosszban a Szilvásvárad 19 G jelű erdőrészletben 19 H jelű erdőrészlettel határos oldalával párhuzamosan. Ez a bővítés a Millenniumi tanösvényhez kapcsolódó körtúra lehetőségét hivatott szolgálni, amely akár a tanösvény bővítésére vagy újabb tanösvény létesítésére is lehetőséget ad.

3) Tematikus nyomvonalak

- A Horotna-völgyben új tanösvény létesítését javasolják
- Nordic walkingos szervezetek bevonásával nordic walking park(ok) kijelölését javasolják. Körút jellegű nyomvonalak kijelölése szükséges.

4) Kerékpáros nyomvonalak

- a kerékpározható nyomvonalak lehetőség szerint a gyalogos turistaforgalomtól és a lovaglós nyomvonalaktól el legyen választva.
- új kerékpáros nyomvonal kijelölése iránti igény:
- Hordó – Hármaskút közötti erdészeti feltáróút, hossza 1,7 km. Cél a sárga és a piros jelzésű kerékpározható nyomvonalak összekötése.
- Kopasz-rét – Kis-Kopasz – Katonasírok közötti, olykor igen meredek erdészeti feltáróút, hossza 3,0 km. Cél a piros és a kék jelzésű kerékpározható nyomvonalak összekötése, ezzel szilvásvárad indulással és érkezéssel kerékpáros körtúra megtételének lehetősége jelölt (kék, piros, sárga) kerékpározható nyomvonalakon. A záró tárgyaláson az EGERERDŐ Zrt. és a BNPI képviselői nem értettek egyet ennek a nyomvonalnak a kijelölésével, így ez az átkötő nyomvonal még annak ellenére sem jelölhető ki, hogy azt rendszeresen használják a helybeli kerékpárosok.

5) Lovastúra nyomvonalak

- A lipicai ló génmegőrzése érdekében szükség van azok rendszeres lovaglására is, ezért az Állami Ménesgazdaság Szilvásvárad mentesítve van a lovaglós nyomvonalak kijelölése alól, a cél érdekében (génmegőrzés) tetszőlegesen használhatják az erdőterületet is.
- Az érintett turistaút és kerékpározható nyomvonalak lovaglással érintett szakaszain már csak a gyalogosok, kerékpárosok tájékoztatása miatt is jelölni kell a lovaglós nyomvonalakat.
- A fogathajtók kerüljék el a turistautakat, a kerékpározásra kijelölt nyomvonalszakaszokat.

Települések közötti együttműködések

Élmények Völgye:

Hat egymáshoz közeli településen élő és munkálkodó turisztikai szolgáltatók szövetsége. Ez a bájos térség az Aggtelek – Lillafüred – Szilvásvárad alkotta háromszögben található. Dédestapolcsány, Mályinka, Nagyvisnyó, Nekézseny, Tardona, Uppony.

V/5. Turisztikai szervezetek, kapcsolattartók, turisztikai menedzsment

Ebben a fejezetben összesítve láthatjuk a térségben, aktívan működő turisztikai szervezeteket, a turisztikai menedzsment jellegét és résztvevőit.

Nagyvisnyót tekintve egy TDM szervezeti lista alapján a településen nem működik TDM szervezet, a legközelebbi TDM szervezet az Eger Városi Turisztikai Közhasznú Nonprofit Kft. (INT-01). Nagyvisnyón nem működik Tourinform iroda. A szállásokkal az egyéni elérhetőségeiken lehet a kapcsolatot felvenni. A programokról, túraútvonalokról elsősorban az interneten lehet utána nézni. Szilvásváradon működik a Szilvásvárad Idegenforgalmi Egyesület, számos programot, rendezvényt és eseményt hirdet, menedzsel (INT-100). Bükkmogyorósdon nem működik turisztikai szervezet.

Csernelyen jelenlévő turisztikai szervezetek a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Természetjáró Szövetség, Nádler Herbert Vadásztársaság, FATOSZ – Falusi Turizmus Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Egyesülete.

Csernelyhez legközelebb elhelyezkedő TDM szervezetek:

- Eger Városi Turisztikai Közhasznú Nonprofit Kft.
- Gyöngyös - Mátra Turisztikai Közhasznú Egyesület
- MIDMAR Miskolci Idegenforgalmi Marketing Nonprofit Közhasznú Kft.

(INT-101)

Csokvaomány nem rendelkezik turisztikai szervezetekkel és nem alkalmaz turisztikai menedzsmentet.

Farkaslyuk szempontjából megemlíthető térségi társulások és szervezetek:

- Ózd Kistérség Többcélú Társulás
- Ózd Térségi Önkormányzatok Egyesülete
- SajóRima Eurorégió Határon Átnyúló Együttműködés
- Putnok és Térsége Társulás
- Gömöri Településszövetség
- Örhegy Egyesület az Emberért és a Térségért

Turisztikai szervezetek, egyesületek:

- Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Természetjáró Szövetség
- Nádler Herbert Vadásztársaság
- FATOSZ – Falusi Turizmus Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Egyesülete

Farkaslyukhoz legközelebb elhelyezkedő TDM szervezetek:

- Eger Városi Turisztikai Közhasznú Nonprofit Kft.
- Gyöngyös - Mátra Turisztikai Közhasznú Egyesület
- MIDMAR Miskolci Idegenforgalmi Marketing Nonprofit Közhasznú Kft.

Dédestapolcsány tagja az Élmények Völgye Turisztikai Egyesületnek. Dédestapolcsányon nincs Tourinform iroda. A szálláslehetőségekről elsősorban az interneten lehet tájékozódni, és ott is lehet szállást foglalni, több weblapon is hirdetik a szállásokat. A programokról és látványokról a község honlapján és az Élmények Völgye Turisztikai Egyesület honlapján lehet tájékozódni.

Nekézsenyén nincs Tourinform iroda. A szálláslehetőségekről elsősorban az interneten lehet tájékozódni, és ott is lehet szállást foglalni, több weblapon is hirdetik a szállásokat. A programokról és látványokról a község honlapján, a polgármesteri hivatalban személyesen, vagy telefonon és az Élmények Völgye Turisztikai Egyesület honlapján lehet tájékozódni. Lénárdarócon sem működik turisztikai szervezet, valamint Sánta településen sincs turisztikai szervezet.

A tervezési terület településeihez legközelebb elhelyezkedő Tourinform irodák:

- TOURINFORM – Miskolc – Borsod-Abaúj-Zemplén megye
- TOURINFORM – Salgótarján – Nógrád megye
- TOURINFORM – Eger – Heves megye
- TOURINFORM – Mezőkövesd – Borsod-Abaúj-Zemplén megye

A fent felsoroltak mellett a Heves Megyei Falusi Turizmus Egyesület működési területébe tartozik Nagyvisnyó és Szilvásvárad (INT-102).

Összességében megállapíthatjuk, hogy a térségben aktív turisztikai szervezetek száma igen alacsony, nincs jelen erős marketing, amely képes lenne az emberek figyelmét felkelteni és látogatókat vonzani. A térség tágabb környezetében aktív turisztikai szervezetek pedig nem vagy alig ejtenek szót a térségről,

többnyire csak Szilvásváradot ajánlják a tourinform irodák. A térségben Szilvásvárad a legközismertebb célpont, saját marketinggel, turisztikai egyesülettel, honlappal, viszont a terület többi kilenc települése csak szegényes vagy semmilyen marketinggel sem rendelkezik. Részben ez is az oka, hogy kevés látogató érkezik a térségbe, hiszen hiába van itt nagyterjedésű természeti terület, kellemes falusi környezet, hangulatos vidéki táj, ha nincs kellő képen híresztelve az ország távolabbi vidékein és külföldön kevés látogató fog ide jönni.

V/6. SWOT analízis

A turisztikai adottságok feltérképezéséhez SWOT analízist készítettünk, melyben felsoroltuk az erősségeket, gyengeségeket, lehetőségeket és veszélyeket. (26. táblázat)

A térség számos erősséggel rendelkezik, melyek közt szerepel többek között a falusias, családi szálláshelyek, túraútvonalak, táborozásra alkalmas helyek, tanösvények megléte, illetve a csendes környezet, viszont az ezekhez tartozó kiegészítő szolgáltatások, mint például, hogy az egészségügy, az üzletek hiányoznak és a magasabb színvonalú szálláshelyek száma alacsony. Számos hagyománnyal rendelkezik a térség a gasztronómia, lovasmúlt, bányászati múlt és borászat tekintetében, viszont ezek eltűnésben vannak a marketing hiánya miatt, így lehetőségek közt szerepel a fellendítésük egy térségi menedzsmentel és például a lovas- és borturizmus kialakításával. Erősségek között szerepelnek továbbá a természeti területek magas arányai, melyek számos védett fajt tartalmaznak, illetve a tájképi értékek és a lehengerlő látképpel rendelkező kilátópontok. Ezek adnak lehetőséget az aktív turizmus kínálatának bővítésére, valamint az ismeretterjesztő, nagyragadozók megismerésére alkalmas programkínálat bővítésére, akár a nemzeti parkokkal erdészetekkel együttműködve. A nagyragadozókkal kapcsolatos ismeretszerzésre többek között azért van szükség, mivel ezen fajok új megjelenése akár veszélyként is felmerülhet a turizmus fejlődésére az emberek félelmének növekedése miatt. A térség egyébként most is rendelkezik változatos programokkal, melyek elsősorban a Szalajka-völgyhöz köthetőek, ami veszélyt jelent a többi településre, mivel elvonó hatással van. Erősség viszont a Bükk turistaközpont, valamint Eger és Miskolc közelsége, mivel innen a térség akár gyalogos távolságra is megközelíthető, így vonzó programokkal jelentős látogatószámot lehet elérni. A térség számos kultúrtörténeti és épített értékkel jeleskedik, melyek közt vannak kúriák és kastélyok, viszont gyengeséget jelent, hogy utóbbiak nem látogathatóak.

A vonalas infrastruktúra tekintetében egyértelműen erősség, hogy van egy meglévő vasútvonal, a jelenlegi állapota ellenére is, viszont ez nem üzemel így gyengeség is egyben, valamint veszélyt jelent a végleges felhagyása. Gyengeség továbbá a kerékpáros infrastruktúra hiánya, illetve a rossz minőségű

utak, közúti elérhetőségek fejletlensége. A turisztikai infrastruktúra is hiányos, mivel nincs turistatérkép, illetve az informálódás lehetőségei is korlátozottak. A térségben az internetes lefedettség is helyenként hiányzik.

Gyengeségek között szerepel még, hogy a térség nem rendelkezik turisztikai jövőképpel, amit indokolhat, az önkormányzatok forrás és eszközhiánya és a helyi vállalkozások együttműködésének hiánya. Feltűntettük viszont az EU-s támogatásokat a turizmus-, vidék- és településfejlesztésre, ellenben veszélyként szerepel ezek mértékének csökkenése.

A turizmus fejlesztésével lehetőség van a nemzetközi turizmusba való bekapcsolódásra, viszont ebben veszélyt jelent az ide, 2020 tavaszi vírushelyzet, mely radikálisan megváltoztatta utazási szokásainkat, így a talán világszinten a belföldi utazások fellendülése kezdődik majd meg. Veszélyeztető tényező továbbá a természeti adottságokra a klímaváltozás, éghajlatváltozás, mivel a szélsőséges időjárás pusztítja a tájképi értékeinket, illetve a környezet romlásához vezet. Fontos továbbá megemlíteni, hogy a turisztikai fejlődéshez szükség van vendéglátóipari és turisztikai szakemberekre, akik jelenleg kevesen vannak a térségben.

SWOT	
Erősség	Gyengeség
Falusi, családi szálláshelyek	Szolgáltatások hiánya (mint üzletek, egészségügyi ellátás, éttermek hiánya)
Túraútvonalak megléte	Kerékpáros infrastruktúra hiánya (utak, szolgáltatások)
Táborozásra alkalmas helyek	Turisztikai marketing hiánya
Tanösvények megléte	Közúti elérhetőségek fejletlensége (rossz minőségű utak, zsákfalvak)
Változatos programok	Magas szintű szálláshely elégtelensége, kis aránya
Gasztronómiai értékek, termékek	Internet elégtelensége
Hagyományok megléte, mint lovas, bányászati, gasztronómiai	Térségi turisztikai jövőkép hiánya
Természeti területek és védett fajok (pl.: nagyragadozók) nagy aránya	Leromlott települési környezet
Tájképi értékek	Önkormányzati forrás és eszközhiány
Kilátó pontok	Turisztikai infrastruktúra hiánya
Csendes, vidéki környezet	Helyi vállalkozások együttműködésének hiánya
Kultúrtörténeti értékek, épített értékek	Védett fajokkal (nagyragadozókkal) kapcsolatos ismeretek hiánya
Kúriák, kastélyok	Nem látogatható kúriák, kastélyok
Meghatározó bányászati múlt	Lovas turizmus nincs kihasználva
Vasútvonal megléte	Turisztikai térképek, információforrások hiánya

Vadászat megléte	Térségi menedzsment hiánya
Bükki turisztikai központ közelsége	
Eger, Miskolc, mint jelentős turisztikai célpont közelsége	
Lehetőségek	Veszélyek
Belföldi turizmus élénkülése	Szilvásvárad turisztikailag túl hangsúlyos marad a térséghez képest
Infrastruktúra hálózat fejlődése	Kevés a turisztikai és vendéglátóipari szakember
bükkbe érkező külföldi turisták érdeklődésének felkeltése, érdeklődés növekedése	Vasútvonal végleges felhagyása
Aktív turizmus élénkülése	EU és hazai pályázatok és források csökkenése
Ismeretterjesztő programkínálat bővítése Nemzeti Park, Erdészetek, ózdi intézmények	Turisztikai szervezetek együttműködésének hiánya
Országos lovas turizmus célkitűzések megvalósulása	Jól sikerült marketing esetén a megnövekedett érdeklődéssel túlterheltség jön létre, élőhelyek zavarását okozhatja
Meglévő vasúti infrastruktúra kihasználása	Külföldi turisták kevésbé jönnek a járványhelyzet miatt
EU-s támogatások a turizmus, vidék- és településfejlesztésre	Éghajlatváltozás kedvezőtlen hatásai (szélsőséges időjárás, pusztuló tájképi érték)
Testvérvárosi kapcsolatok megerősödése	Nem megfelelő tájékoztatás következtében a potenciális turisták távolmaradnak

26. táblázat: Turisztikai SWOT analízis

V/7. Összegzés: kitörési pontok és hiányosságok

Összességében elmondható, hogy a térség turisztikai adottságai megvannak, melyekhez szervezeti háttere hiányzik. A térség természeti és kultúrtörténeti értékekben is gazdag, emellett a csendes, vidékies környezetben fekszik. Bővelkedik túraútvonalakban, mely a bakancsos és kerékpáros turizmusnak is kedvez. Lovardáival a lovas turizmus kialakítása is lehetséges. Sok településén a hagyományok, hagyományörzés kiemelkedő fontosságú, emellett helyi termékeket is találhatunk a térségben, ami csak erre a vidékre jellemző. A térség bővelkedik rendezvényekben és kisebb fesztiválokban, melyek megszervezésében a településen élők is aktívan részt vesznek. A turisztikai infrastruktúra kiépített, de hiányosságokban szenved, melyek fejlesztésre szorulnak. A turisztikai szuprastruktúra a térség jelenlegi turistáinak szükségleteit kielégíti, viszont a turisztikai fejlesztésekkel a turizmust kiszolgáló létesítmények fejlesztésére is szükség lesz.

A belső környezet legfőbb negatívuma a szegénység és az elvándorlás, mely a szolgáltatások csekélységét és alacsonyabb minőségét vonzza magával. Az elnéptelenedés velejárója a leromlott

települési környezet és az elhagyott házak, melyek rontják a településképet. A térségben nagy problémát jelent még a középfokú oktatás hiánya, mely alacsonyabb képzettséget és munkanélküliséget eredményez. A hegyháti helyzet elszigeteltséget, a rossz közlekedési infrastruktúra nehéz elérhetőséget eredményez. Némely településen az idegenforgalmi adottságok kihasználatlanok, és a marketing hiánya is jelentős hátrány.

A térség pozitívuma, hogy jelentős összeköttetés van a települések között, a tömegközlekedési hálózat fejleszthető. A falvak közötti együttműködéssel a turizmus lehet a kitörési pont. A kulturális értékek sokszínűsége és a helyi hagyományok és termékek, valamint a természeti értékek összevonásával több tematikus útvonal vagy fesztivál, rendezvénysorozat is létrehozható.

Konfliktusok

A településeken fellelhető konfliktusok az egyéni terepi bejárások során még pontosítandók, ugyanis a közös bejárás során nem tudtuk jól kielemezni a konfliktusforrásokat, így csak az anyaggyűjtés során fellelt konfliktusok kerülnek bemutatásra.

Szilvásvár:

A legfőbb problémaforrás a Lovas komplexum: a környezetébe nem illik bele, valamint a hozzá fűződő használatok, mint pl. lovaskocsik, kiszolgáló infrastruktúra hiánya jellemző. Szintén funkcionális konfliktusként van jelen a településen a fatelep, hiszen a zajjal járó tevékenysége zavarhatja a mellette lévő rekreációs célú funkciókat. A nagy turisztikai vonzerőnek köszönhetően kiépített az infrastruktúra, viszont a rekreációs célú területek túlhasználtak. A turisztikai és gazdasági ágazatok közötti együttműködés hiánya a jellemző, így a gazdaság egyoldalú, a turisztikára épül. A településen található felhagyott területek, valamint a közterek hiánya kedvezőtlen településképet mutat.

Lénárdaróc:

A település bővelkedik funkcionális konfliktusokban. Legfőbb probléma, hogy a község nehezen megközelíthető, nincs közvetlen burkolt út se a szomszédos Bükkmogyorósdra, se Szilvásváradra, holott a katonai térképeken is vezettek már erre a két településre földutak. A települési környezet leromlott, a természeti adottságok kihasználatlanok. Kevés a látnivaló, a turisztikai infra- és szuprastruktúra kiépítetlen, a rekreációs területek hiányoznak. A település honlapja nem naprakész, nem tartalmaz sem helyi rendezvényeket, sem a látnivalókat.

Bükkmogyorósd:

Ezen a településen is a legfőbb problémaforrás a megközelíthetőség hiánya, a busz is csak egy helyen áll meg a községben. Ezen kívül a szolgáltatások száma is kevés, csupán egy szálláshely, egy kocsmá (büfé) és egy vegyesbolt található a településen. A honlapja nagyon hiányos, média vonatkozásában a

település elmaradott. A nagy kiterjedésű erdői ellenére nem húzódik itt turistaút, se kerékpáros útvonal. Több potenciális látványossága nagyon romos, mint pl. a Lenkey-kúria és a hozzá tartozó épületek. Fő probléma még a településen a népesség elvándorlása. Ez a jelenség több konfliktus forrása is egyben: a házak elnéptelenednek, üresen állnak; az egykori hosszú kertek csak egy kis részét művelik, és emiatt a hátsó kertrészekben beerdősülés látható a műholdképen. A házakat néhol le is bontották, így az üres telkek miatt az utcakép sem egységes. Az egykori szőlőművelést idéző pincesor és az egykori közösségi kovácsműhely is elhagyottan áll, és az állapotuk folyamatosan romlik.

Nagyvisnyó:

Több funkcionális konfliktus is található a településen, melyek mind a megközelíthetőséggel és a közlekedéssel vannak összefüggésben. Ezek közül kiemelendő a rossz minőségű úthálózat, valamint a jelenleg nem működő vasút, mely egy kiaknázatlan lehetőség is egyben. A hiányos infrastruktúra miatt a település nehezen megközelíthető. Vizuális konfliktust jelent a községben a felhagyott romos épületek látványa és a településképe nem illő, modern házak váltakozása. A turisztikai infrastruktúra kiépítetlen, Szilvásvár közelsége miatt csekély az érdeklődés a község iránt. A befektetők és a támogatási források hiánya megnehezíti a turizmus fellendítését a környéken.

Csernely:

A településen a legfőbb vizuális konfliktust a Sturmán-kastély leromlott állapota okozza és mivel műemlék jellegű, védett épület, ezért felújítása rengeteg papírmunkával járna. Az elnéptelenedés következményeképp felhagyott épületek és a leromlott települési környezet kedvezőtlen településképet eredményez. A fejletlen és leromlott közlekedési infrastruktúra miatt nehéz a község megközelítése. Az illegális hulladéklerakás és az invazív fajok jelenléte is rontják a településképet. A turisztikai infra- és szuprastruktúra hiánya jellemzi a települést. A község weboldala kevés információval szolgál, médiában gyenge.

Farkaslyuk:

Farkaslyukon a legfőképp társadalmi problémák lelhetők fel. A magas munkanélküliségi ráta, valamint az alacsony munkaerő-igény is jellemzi a települést. A gazdaság további fejlesztését gátolja az alacsony szellemi tőke, a kompetencia hiánya a fejlesztések kidolgozásában, valamint az ellátó intézmények és a projektek pénzügyi finanszírozásának korlátai. Emellett a kedvezőtlen népességösszetétel tovább rontja a település vonzerejét. A felhagyott épületek és a leromlott települési környezet kedvezőtlen településképet eredményez. A közlekedési és turisztikai infrastruktúra fejletlen, szolgáltatások hiánya jellemző. A bányaterületek, tájsebek jelenléte is konfliktust eredményez a település környezetében. Az alacsony minőségű hivatalos települési weboldal hátrányt jelent a médiában.

Dédestapolcsány:

Funkcionális konfliktusként jelenik meg a településen a szolgáltatások csekély választéka. Vizuális konfliktust jelent a községben a Volt Serényi-kastély és parkjának állapota, mely épp egy magánszemély kezében van, aki árulja az épületet. Honlapja hiányos az idegenforgalom tekintetében. Turisztikai szempontból hátrányt jelent a település arculati megjelenésének az elhagyatott, leromlott épületek látványa, valamint a jellegtelen településkapuk. Emellett a településközpont hiánya és a kezeletlen zöldfelületek is konfliktust eredményeznek. A turisztikai attrakciók környezete nem alkalmas sok turista befogadására, hiányoznak a parkolók, a turizmust kiszolgáló épületek és szolgáltatások.

Nekézseny:

A települést nehéz megközelíteni tömegközlekedéssel és gépjárművel egyaránt. Hiányoznak a turizmus szempontjából fontos szolgáltatások: kevés bolt, étterem nem található a településen, szálláshely még kevés van. A hagyományörző kiállítások csak előzetes bejelentkezés után nézhetők meg. A turisztikai infrastruktúra hiánya is probléma, nincs túraútvonal, se kiépített kerékpárút-hálózat, pedig természeti környezete és a Sztrázsa-hegy is alkalmas lenne rá. Az elnéptelenedés okozta felhagyott épületek látványa és a kezeletlen zöldfelületek leromlott településképet eredményeznek.

Sáta:

A település nehezen megközelíthető, kedvezőtlen közlekedési infrastruktúrája miatt. A kedvezőtlen népességösszetétel, az elöregedő népesség és a falu alacsony népességmegtartó képessége elvándorlást eredményez. A kihasználatlan vasúti alagút funkcionális konfliktusként jelentkezik a vidéken. A pincék leromlott állapota, a rossz állapotú, felhagyott, omladozó épületek vizuális konfliktust jelentenek a településen. A turisztikai infra- és szuprastruktúra hiánya jellemzi a községet. A patak-menti területek rekreációs célú kihasználatlansága jellemzi a közeli beépítések miatt.

Csokvaomány:

Magas arányú elvándorlás jellemzi. A településen nincs összetartás a kedvezőtlen népességösszetétel miatt. Az előnytelen közlekedési infrastruktúra vagy annak teljes hiánya jellemzi, emiatt rossz a település elérhetősége. A településképp nem előnyös a rossz állapotú épületek/építmények miatt, valamint az illegális hulladéklerakások és a zöldfelületek kezelésének hiánya végett. A turisztikai infrastruktúra kiépítetlen, nincs kerékpárút-hálózat, se turistaút. A turisztikai szuprastruktúra is hiányzik. A patak-menti területek rekreációs célú kihasználatlansága jellemzi a közeli beépítések miatt.

Ózd:

A munkahelyek bezárásával a környékbeliek munkalehetőségeinek lecsökkenése. Tömbházakkal szabdalts városi látványkép vizuális konfliktust okoz, úgy mint a sok romos, üresen álló gyárépület.

Térségi szempontból:

A térség szempontjából legnagyobb konfliktust a hegyháti elhelyezkedés, az elszigeteltség jelenti. A térségben lévő települések megközelíthetősége rossz, tömegközlekedéssel és gépjárművel egyaránt. A közlekedési úthálózat sok szakaszon balesetveszélyes, így felújításra szorul. A települések arculata a leromlott, elhagyatott épületek és gondozatlan, kivadult kertek látványától térségi szinten lepusztult képet mutat. A turisztikai infra- és szuprastruktúra kiépítettsége alacsony, számos szolgáltatás hiányzik a térség kínálatából. A turisztikai attrakciók tekintetében a térségben több típusú érték és látnivaló is akad, gyakran ezek megközelíthetőségével és állapotával van probléma. Az itt megtalálható kastélyok és kúriák állapota leromlott, magánkézben vannak, így nem látogathatók. A társadalmi szempontból nagy arányú az elvándorlás mértéke a térségben, alacsony a képzett munkaerő, nincs a turizmus fejlesztésére irányuló program, se marketing tevékenység. A szabályozási, szervezeti háttér gyakran hiányzik, nincs ember a turisztikai fejlesztések mögött.

Kitörési pontok:

Szilvásvárad:

Erős központi szereppel bír a térségben, jó központja lenne egy esetleges turisztikai fejlesztési hullámnak. A legtöbb turistát ez a település és természeti környezete vonzza, így az ide érkezőket ösztönözni lehetne a térségben fekvő kisebb települések meglátogatására pl.: a látnivalók bemutatásával, túrázási lehetőségek feltérképezésével. A bakancsos turizmus mellett a kulturális értékek bemutatására is lehetne nagyobb hangsúlyt fektetni. A gyümölcsstermesztés és állattartás elterjedésével a falusi turizmus és a háztáji gazdálkodás fellendítése lehetséges.

Lénárdaróc:

Földrajzi fekvése és Szilvásvárad közelsége miatt kitörési pontot jelentene a településnek a szálláshelyek fejlesztése, hiszen a térség legfőbb turisztikai látványosságainak szomszédságában helyezkedik el. Emellett a gasztroturizmus továbbfejlesztésében lehet potenciál a minden évben megrendezésre kerülő gasztrológiai rendezvények miatt. A helyi termékek és hagyományok (helyi hímzsminta, dalos füzetek, helyi mondások füzet, asszonykórus) hagyományörző kiállítások és tematikus rendezvények létesítésének lehetőségét hordozzák magukban. A településen áthaladó országos kerékpárút hálózat a kerékpáros turizmusnak kedvez.

Bükkmogyorósd:

Bükkmogyorósd legkézenfekvőbb kitörési pontja a Lenkey-kúria lehetne. Megvásárlásával és felújításával egy kedvelt rendezvényhelyszínné válhatna. Ezen kívül a háztáji gazdálkodás fellendítésével lehetne bevonni a helyieket a kereskedelembé, valamint a vidéki turizmust kedvelők bevonásába. Kistermelői összefogással a környező falvak között létrehozható kosárközösség/piac,

ahol a helyi termékek és a háztáji gazdálkodás termékei is értékesíthetők lennének. Az ifjúsági turizmus vonalának erősítésével egyedülálló lenne a térségben (ifjúsági nyári filmestábor). A pincesor és a kovácműhely felújításával hagyományörző kiállítás és borturizmus lehetősége is fennáll.

Nagyvisnyó:

A településen sok szálláshely található, így a környékre érkező turisták elszállásolása lehetne a legfőbb bevételi forrás a község életében. Ezen felül megfelelő mennyiségű szolgáltatás is rendelkezésre áll esetleges turistacsoportok fogadására. Túraútvonalak is futnak a településen és környezetében, kirándulásra alkalmas hely, így a bakancsos turizmus fellegvára lehetne. Emellett a helyi specialitás, a túrós-mazsolás lángos igazi kurióznak számít a térségben. A szomszédos települések együttműködésével újra beindítható lenne a vasútvonal. A vadászati lehetőségekkel a vadászturizmus fellendítésére is lehetőség van a településen. Termelői csoportok létrehozásával, háztáji gazdálkodás és állattartás népszerűsítésével a falusi turizmus is kiépíthető.

Csernely:

A helyi polgármester (Borsodi László) elmondása szerint Csernely számára jelenleg a turizmus jelenti a legnagyobb kitörési potenciált, a mezőgazdasági termelés mellett. A Csernelyi Önkormányzat jelenleg különböző pályázati forrásokból, valamint helyi közmunkaprogram keretein belül a község központjában található Sturman-kúria egyik kiszolgáló épületét (régén magtár és istálló volt) újítja. A projekt célja egy konferencia központ kialakítása, melyre egy vadászársaság tartana állandó bérleti igényt. A polgármester információi alapján, Csernelyen napjainkban egyre növekszik az településen eltöltött vendégéjszakák száma, a nyári szezonban a község vendégházai mindig telt házzal működnek. A víztározó bővítésével lehetőség nyílik a horgászturizmus kiépítésére a településen. Az érintetlen természeti környezet tematikus útvonalak létrehozásának lehetőségét hordozzák magukban, emellett a bakancsos turizmus kiépítésére is lehetőség, a védettségek megőrzése mellett.

Farkaslyuk:

Farkaslyuk számára jelenleg a turizmus jelenti a legnagyobb kitörési potenciált. A helyi bányászati tevékenységekből fakadó tájelemek turisztikai attrakcióvá alakítására a község a „Bányamúzeum és Skanzen” elnevezésű projekt megvalósítását szorgalmazza. A projekt cselekvési terve szerint egy 11 modulós, látogatási időtartamot tekintve egy két napot igénybe vevő, skanzen jellegű túraútvonal tervezése kerül kidolgozásra. A skanzenhez nélkülözhetetlen, bemutatatható tárgyak összegyűjtése, elhelyezése közösségformáló erővel is bírna. A tájspecifikus nagyvadak jelenléte és az értékes növény- és állatvilág jelenlétére alapozva létrehozható egy helyi természeti értékek bemutatására épülő kiállítás is.

Dédestapolcsány:

A település a szálláshelyek tekintetében nagyon erős. Kiemelkedő jelentőségű a Hotel Experience – Wellness & Konferencia Élményhotel*** és a Bánvölgye Élménytábor, melyekkel akár a külföldi turizmust is bevonhatja a térségbe. Jó turisztikai adottságokkal rendelkezik. A sok turistaút, illetve a nemzeti kerékpáros útvonal áthaladásával kedvezhet a bakancsos és kerékpáros turizmusnak is. Lovardájának fejlesztésével a lovas turizmus is fellendíthető, így akár egy turistaközponttá is fejleszthető. A Lázberci víztározó kedvelt a horgászok körében, így a horgászturizmus kialakításának lehetősége fennáll. A minden évben megrendezésre kerülő Dédesi Vásár, mely országos szintű állat- és kirakodóvásár, is vonzza a turistákat.

Nekézseny:

Jó kezdeményezés a településen az önkormányzat által felvásárolt és felújított régi parasztházakból való szálláshelyek kialakítása. Ezen kívül egy civil kezdeményezés hatására a Konkordi terasz nevezetű helyen több koncertet és rendezvényt is lebonyolítottak már. A fenntartható településre való törekvés, a hagyományörző fesztiválok, rendezvények lebonyolítása kitörési pontokként jelenhetnek meg a település életében. A régi borospincék felújításával, a szőlőművelés visszahozásával pedig gasztroturizmus is elképzelhető.

Sáta:

Több potenciális lehetőség rejlik a településen és környezetében: kisvasút fejlesztési projekt, a pinceturizmus fellendítése, falusiturizmus kiépítése. Az ökoturizmus jelenléte miatt egy ökoturisztikai központ kialakításának lehetősége, ahol az itt élő értékes növény- és állatvilág bemutatására is hangsúlyt fektethetnének.

Csokvaomány:

A fő kitörési pontot a település életében a falusi turizmus lehetősége jelentené. A motivált polgármester és a falutámogatások, vidékfejlesztési törekvések nagyban segíthetnék egy közösségi életben gazdagabb falu létrejöttét. A háztáji gazdálkodás és állattartás népszerűsítésével létrehozható helyi termékek kínálata, melyre a turizmus építhető. A célcsoportos programokkal (pl.: sportnap, családi nap) nemcsak az időseket, fiatalokat, hanem a községben élő holland népességet is bevonhatnák a falu életébe. A szőlészet és borászat népszerűsége miatt borturizmus kialakítása is lehetséges.

Ózd:

Jelentős turisztikai szuprastruktúrájának köszönhetően szolgáltatási központ lehetne. A Filmtörténeti park és magas színvonalú médiájával a térség egységes turisztikai arculatának kialakításában és a környező települések reklámozásában jelenthet potenciált. Jelentős a külföldi turizmusa, a hegyháti kis falukba irányíthatná a turistákat.

Térségi szempontból:

A térség sokféle kitörési pontot hordoz magában. Sok az erősség mind természeti, mind turisztikai szempontból, csak nagy részük kiaknázatlan. A turizmus fellendítésére a térségben több potenciális lehetőséget is találunk. Ilyen például a felhagyott vasútvonal, mely hajtánypályának való átalakítása a térség jelképévé is válhat. Más szempontból egy felhagyott vasútvonal jó alapja egy térségi zöldút kialakításának, mely összekötné a hegyháti településeket, így magában hordozza a lehetőséget tematikus utak kialakítására is. A turisztikai szuprastruktúrában erősség, hogy a falusi, családi szálláshelyek vannak döntő többségben, így az ide érkezők csendes, vidéki környezetben pihenhetnek. Emellett megtalálható több tábor is a térségben, melyek az ifjúsági turizmus fellendítésében játszhatnak nagy szerepet. A bakancsos turizmus számára található itt több turistaút, köztük az országos kéktúra is keresztülfut a területen. A térségben rengeteg kihasználatlan természetközeli erdő, gyepek találhatók, melyen új turista- és kerékpárutak kiépítésével a bakancsos, öko és kerékpáros turizmus is fellendíthető. A térség nem csak a természetkedvelő, hanem a wellness élményekre vágyó turistáknak is kínál kikapcsolódási lehetőséget. Minden évszakban színes programkínálattal és kisebb, tematikus fesztiválokkal várják vendégeiket a kisebb települések. Ezen események rendezvénysorozattás fejlesztése is egy kitörési lehetőség. A hagyományok tisztelete és a helyi termékek, ételkülönlegességek is vonzó célponttá tehetik a térséget. Szinte minden településen megtalálhatók a lovas múlt utaló máig fennmaradt lovardák, a betyár hagyományok, a lovaskocsikázás lehetősége, valamint lovastúrák útvonala, így a lovas turizmus a települések összefogásával kiépíthető. A vadászati múlt és a térségben élő nagyvadak, valamint a felújításra váró kastélyok, kúriák (melyek vadász házként is funkcionálhatnak) is lehetőséget tartogatnak a vadászturizmus fellendítésére. A falvak közti együttműködéssel a falusi turizmus hálózata is kiépíthető a térségben, melyre alapozva egy jól működő gazdasági ágazat hozható létre. A térség vonzerejének növelésében nagy szerepet játszik a média is. Egy egységes arculat és térségi menedzsment kialakításával a marketing tevékenységek növelhetők. Vidékfejlesztési és turizmusfejlesztési programok kidolgozása és az EU-s pályázatokból nyert támogatások nagy mértékben hozzájárulhatnak a térség turizmusának fejlesztéséhez.

VI. Fejlesztési eszköz- és intézményrendszer elemzése

A területfejlesztés intézményrendszere egy több szintből álló szervezet, mely az országos működési szinttől akár a makroregionális együttműködésig is terjedhet. Ebben a fejezet részben ezeket a szinteket és forrásainak elemzését végeztük nemzetközi, önkormányzati és kisebb gazdasági egységek, szervezetek beruházásain keresztül. Végül pedig az eddigi eredmények hatékonyságát, hatását és lehetséges hiányosságait vizsgáltuk.

VI/1. A területfejlesztés intézményrendszere (szervezet, működés, együttműködés)

A területfejlesztés országos hatáskörű intézményei mellett, a legfontosabb területi szinten működő intézménye a megyei önkormányzat. A megyei önkormányzat elkészíti a megye területfejlesztési koncepcióját, koordinálja a hatáskörébe utalt fejlesztéseket, összehangolja a kormányzat, az önkormányzatok és a gazdasági szervezetek fejlesztési elképzeléseit és fontos szerepe van a vidékfejlesztés terén is. A hazai területfejlesztési forrásokat, programokat döntően az *Európai Unió kohéziós politikája* határozza meg. A 2014-2020-as programozási ciklus az EU 2020 stratégiájának 3 fő célját tartja szem előtt, az intelligens, a fenntartható és a befogadó növekedést. Ezekre épül az 11 tematikus cél, melyek megvalósításához nyújtanak keretet az *Európai Strukturális és Beruházási (ESB) alapok*, melybe beletartozik az Európai Regionális Fejlesztési Alap (ERFA), a Kohéziós Alap, az Európai Szociális Alap (ESZA), az Európai Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Alap (EMVA) és az Európai Tengerügyi és Halászati Alap (ETHA). A 2014-2020-as ciklus tervezési alapidokumentuma a tagállamonkénti *Partnerségi Megállapodás* (PM), mely összesíti az uniós fejlesztési forrásokból finanszírozható fejlesztési elképzeléseket, illetve az ezekre szánt forráskeretet. A programozás következő lépcsőfokát az *Operatív Programok* (OP) jelentik, melyek között vannak területi és ágazati programok is. (INT-50)

A területi operatív programok:

- Terület- és Településfejlesztési Operatív Program (TOP),
- Versenyképes Közép-Magyarország Operatív Program (VEKOP).

Az ágazati jellegű operatív programok:

- Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Program (GINOP),
- Emberi Erőforrás Fejlesztési Operatív Program (EFOP),
- Rászoruló Személyeket Támogató Operatív Program (RSZTOP),

- Integrált Közlekedésfejlesztési Operatív Program (IKOP),
- Környezeti és Energiahatékonysági Operatív Program (KEHOP),
- Vidékfejlesztési Program (VP),
- Magyar Halgazdálkodási Operatív Program (MAHOP),
- Közigazgatás- és Közszolgáltatás-fejlesztési Operatív Program (KÖFOP).

Az Európai Unió vidékfejlesztési politikájának része a LEADER, amelynek célja, hogy a vidék fejlesztésére szánt uniós források integráltan és a helyi társadalom támogatásával legyenek felhasználva, az intézményt a VP-n keresztül az EMVA finanszírozza. A mikrotérség három LEADER csoportba tartozik:

- az Észak-Borsodi LEADER Unió Helyi Közösség Egyesületbe:
Bükkmogyorósd, Csernely, Csokvaomány, Farkaslyuk, Lénárdaróc, Nekézseny és Sata;
- az Észak Hevesi 33 Vidékfejlesztési Közhasznú Egyesületbe:
Szilvásvárad és Nagyvisnyó;
- a Bükk-Térségi LEADER Egyesületbe:
Dédestapolcsány tartozik.

A területfejlesztés számára a 2014-2020-as ciklus legfontosabb újdonsága, hogy ágazati szempontok mellett a *területi dimenzió* is előtérbe került, amit új végrehajtási eszközök is támogatnak, mint:

- *Közösségvezérelt helyi fejlesztések* (CLLD), mely lényege, hogy a civil, az üzleti és a közszféra együttműködésével kialakuló közösségek stratégiákat készítenek, melyek megvalósításához finanszírozást kaphatnak. Korábbi időszakban ez az eszközt csak a LEADER-t jelentette, melyre csak a vidéki térségnek minősülő települések jogosultak. Az új CLLD részeként ezt módszert kiterjesztették a városi területekre is. A városi CLLD-ket TOP-ok keresztül az ERFA és az ESZA támogatja.
Ózd érintett CLLD-vel, a Hajózd Helyi Akciócsoporttal.
- *Integrált területi beruházás* (ITB), amely lehetővé teszi, hogy egy meghatározott területi egység fejlesztéseit előre rögzített forráskeret erejéig, a térség stratégiájával és programjával összhangban, több alap és akár több operatív program eltérő prioritási tengelyei finanszírozzák. Az Integrált Városfejlesztési Stratégiák egyik megvalósítási eszköze.
- *Makroregionális stratégiák*, amelyek egy több országot lefedő makrotérség helyi, térségi, nemzeti és európai szintű beavatkozásainak koordinációját segítik. Bár önálló költségvetéssel nem rendelkeznek, az egyes makrostratégiák egyes transznacionális programok alapjául is szolgálhatnak.

Az országon belüli területfejlesztési eszközök mellett az Európai Unió számos területi együttműködésben rejlő lehetőséget biztosít a tagállamok között is, a területi kohézió növelése

érdekében. Ennek fontos eszköze az *európai területi együttműködési programok*, melyeket tagállamok esetében az ERFA finanszírozza, tagjelölt országokban ezt kiegészíti az Előcsatlakozási Támogató Eszköz, valamint harmadik ország esetén az Európai Szomszédsági eszköz. Az európai területi együttműködési programok három típusa: a határon átnyúló, a transznacionális és az interregionális együttműködési program (INT-50). (27. táblázat)

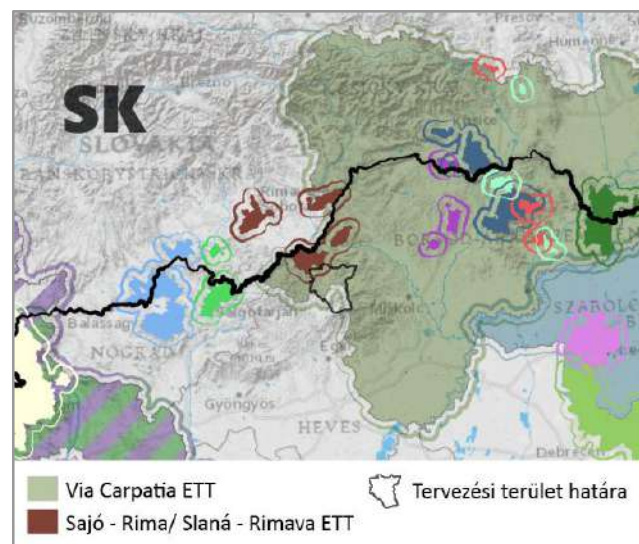
Határon átnyúló	Transznacionális	Interregionális
Interreg VA	Interreg VB	Interreg VC
INTERREG VA HU-SK INTERREG VA HU-SK-RO-UA	INTERREG CENTRAL EUROPE	INTERREG EUROPE URBACT

27. táblázat: Európai területi együttműködési programok csoportosítása

A tervezési terület két határon átnyúló együttműködési programba tartozik:

- INTERREG V-A Szlovákia-Magyarország Határon Átnyúló Együttműködési Program
- Magyarország–Szlovákia–Románia–Ukrajna ENI Határon Átnyúló Együttműködési Program.

Az európai területi együttműködési csoportosulásokat (EGTC-eket) azért alakították ki, hogy megkönnyítsék a tagállamok, valamint a regionális és helyi hatóságok határokon átnyúló, transznacionális és régióközi együttműködését, jelenlegi jogutódjuk az *Európai Területi Társulások* (ETT). Tervezési területünket a Via Carpatia ETT és a Sajó-Rima ETT érinti (INT-51). A Via Carpatia ETT egy makroregionális együttműködés, melybe beletartozik BAZ megye, így mikrotérségünk 8 települése is (kivételem Nagyszőlős és Szilvásvárad). A 2014-2020-as időszakban az INTERREG V-A Szlovákia-Magyarország Határon Átnyúló Együttműködési Program keretén belül a Via Carpatia EGTC által került végrehajtásra a *Kisprojekt Alap* (KPA), ami a kisebb terjedelmű pályázatok támogatásának eszköze, regionális szinten. A Sajó-Rima ETT egy településközi társulás, melyet Putnok, Ózd, Rimaszombat és Tornaalja alkotja. (93. ábra)

93. ábra: Tervezési területet érintő ETT-k (Forrás: INT-52)

A területfejlesztés hazai intézményrendszerének fő dokumentuma az *Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció* (OFTK), melynek célkitűzési összhangban állnak az EU 2020 stratégiájával, emellett az OFTK-ban kijelölt fejlesztések megvalósításának elsődleges forrását az EU kohéziós politikájának keretei biztosítják.

A 2014–2020-as programozási időszakban a megyék önkormányzatai (valamint a megyei jogú városok önkormányzatai) határozott tervezési és területfejlesztési feladatköröket kaptak, ezáltal a megye a területfejlesztés tervezési és programozási középszintje lett. Az integrált területi fejlesztések legfőbb megvalósítói lettek, saját forráskeretből megvalósítva a saját felelősségi körükbe rendelt *integrált területi programjaikat* (ITP). (INT-50)

Az országos szintű kihívásokat vagy lehetőségeket jelentő térségi ügyek túlmutatnak a megyék és a megyei jogú városok felelősségén és fejlesztési lehetőségein, ezért a PM ezen országos jelentőségű területi fejlesztéseket az adott kezdeményezésben meghatározó ágazati szereplők felelősségébe utalja. A tervezési terület a hazai területfejlesztési kezdeményezéseknek is kiemelt célterülete: a *leghátrányosabb helyzetű járással* érintett, mely jelentősen átfed a szabad vállalkozási zónával is. A mikrotérség települései közül egyedül Dédestapolcsány nem tartozik a *szabad vállalkozási zónába*. (INT-50)

VI/2. A területfejlesztés forrásainak elemzése (nemzetközi, központi költségvetési, önkormányzati források, a gazdasági egységek beruházásai, a különféle szervezetek fejlesztései, a háztartások)

A területfejlesztés forrásait tekintve elmondható, hogy döntően az európai uniós támogatásokon alapszik, így a programozási ciklusok is ezzel vannak összhangban. A 2007-2013-as időszakban az Új Magyarország Fejlesztési Terv, 2014-2020 között pedig a Széchenyi 2020 program felelt a fejlesztésekért, melyek az operatív programokon keresztül valósultak meg.

Európai uniós források, nemzeti szinten

Új Magyarország Fejlesztési Terv (2007-2013) (INT-53)

A korábbi időszak programozása során a mikrotérség közel 2,4 Mrd Ft forráskerettel rendelkezett. A tervezési területen megvalósult például: vidékfejlesztési programot kiegészítő településfejlesztés (útburkolat-felújítás), településrekonstrukció (utak korszerűsítése, épületek felújítása), polgármesteri hivatal fejlesztése, illetve új egészségház létrehozása. (116. ábra)

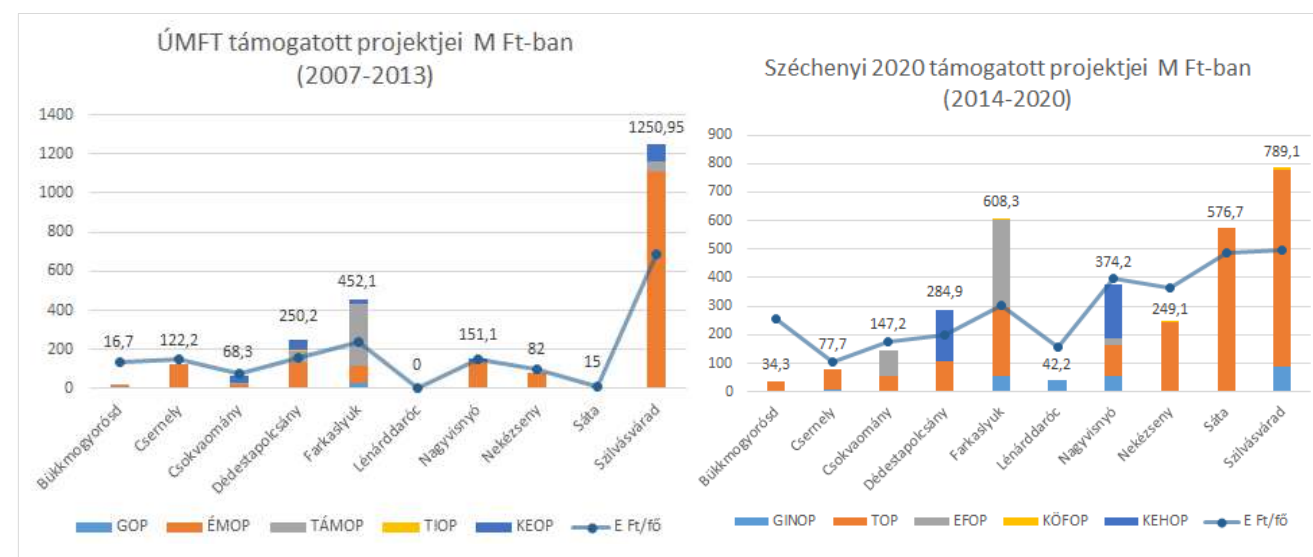
A mikrotérségen belüli forrásallokáció kimondottan polarizált volt, a források felét, mintegy 1,2 Mrd Ft-ot, Szilvásvárad nyerte el, amelynek legnagyobb részét az ÉMOP tette ki. Emellett Farkaslyuk

számított kiemelt ügynek a területen, ami mintegy 450 M Ft támogatást kapott, itt azonban az operatív programok a társadalmi felzárkóztatásra fókuszáltak főleg.

A lakosságsszámmal összevetve a településenkénti forráskeretet, szintén jól példázza Szilvásvárads hangsúlyát, ugyanis a többi település forrásának a többszörösét kapta. Kiváltképp erős a kontraszt Lénárdaróccal, vagy Sátával összevetve, mely települések semennyi, illetve elenyésző támogatást kaptak 2007-2013 között.

Széchenyi 2020 (2014-2020) (INT-54)

A jelenlegi programciklus során a mikrotérség közel 3,2 Mrd Ft forráskerettel rendelkezett, ami mintegy 800 M Ft-tal több az előzőhöz képest. A tervezési területen megvalósult például: energetikai korszerűsítés, mederszelvény helyreállítás, óvodai ellátás fejlesztése, bölcsőde kialakítása, valamint természet- és tájvédelmi rehabilitációk. A Széchenyi 2020 a források elosztását tekintve kiegyenlítettebb a települések között, mint az előző időszakban. Továbbra is Szilvásvárads nyerte el a legtöbb projektet és az azokra szánt összeget, azonban több település is kiemelten részesedett a támogatásokból, így Csernely és Szilvásvárads kivételével mindenhol nőtt az odaítélt támogatás. Farkaslyuk a korábbiakhoz hasonlóan szintén a 2. helyen áll az elnyert összeget tekintve, továbbra is a társadalmi felzárkóztatás jegyében ítélték meg a településnek közel 300 M Ft-ot. Előnyös helyzetbe került Sata, ahol 570 M Ft összegben valósultak meg TOP-ok. A lakosságra vetített támogatásösszeg Csernely és Lénárdarócs esetében nagyon alacsony. (94. ábra)

94. ábra: Új Magyarország Fejlesztési Terv és Széchenyi 2020 projektjei (Adatok forrása: INT-53, INT-54, saját szerkesztésű ábra)

Észak-Borsodi LEADER Unió Helyi Közösség Egyesület

A tervezési területet érintő 7 településből (Bükkmogyorósd, Csernely, Csokvaomány, Farkaslyuk, Lénárdarócs, Nekézseny és Sata) az utóbbi 3 nem részesült semmilyen támogatásban. Falumegújításra nyert pályázatot a Csokvaományi és a Bükkmogyoródsi Önkormányzat, a mikro-vállalkozások nyertesei

részére kapott támogatásból Bükkmogyorósdon könnyűszerkezetes rendezvénysátrat építettek, Csernelyen speciális építőipari gépek és napelemes rendszer beszerzésére fordították, Farkaslyukon pedig eszközöket szereztek be új vállalkozás létrehozásához. Turisztikai nyertesei nincsenek a mikrotérségnek.

Észak Hevesi 33 Vidékfejlesztési Közhasznú Egyesület

A mikrotérségből a Szilvásváradsot és Nagyvisnyót tömörítő LEADER keretében több beruházás megvalósult az utóbbi években. Szilvásváradson parkfelújításra, településképet javító fejlesztésekre, valamint civilház, tűzoltószertár és oktatóterem létesítésére nyertek el pályázatot. Nagyvisnyón a Református Egyházközség és a Boróka Tábor fejlesztéséhez, továbbá egy játszó- és szabadidőpark létrehozására kaptak forrást.

Bükk Térségi LEADER Egyesület

Jellemzően a települések belterületén vannak fejlesztések, támogatások. A természeti károk elhárítása, az épületek állagmegóvása, korszerűsítése mellett az intézmények működésére és létrehozására is vannak támogatások, emellett a helyi vállalkozók is számos pályázatot vehetnek igénybe.

Hajózd HACS, Ózd (INT-55)

A HAJÓZD Helyi Akciócsoport konzorciumi formában pályázatot nyújtott be a HKFS megvalósítására és így 400 millió forint fejlesztési támogatásban részesült. A helyi szereplők a HKFS megvalósítására, összhangban annak céljaival pályázatokat nyújthatnak be az elnyert összeg jelentős részére.

Európai uniós források, nemzetközi szinten

Határon átnyúló

Magyarország-Szlovákia Határon Átnyúló Együttműködés Operatív Program (2007-2013) (INT-56)

Az együttműködési program számos projektet foglalt magába a mikrotérség környezetében. Jelentős számban valósultak meg programok Miskolcon és Egerben, valamint kisebb hangsúllyal Ózdon és Putnokon (95. ábra). Az ózdi projektek közé tartozott “A turizmus integrált fejlesztése a szlovák-magyar határregióban”, mely a világörökségi helyszínek összehangolt turisztikai desztináció menedzsmentjének fejlesztését tűzte ki célul, továbbá a “Közös értékek - magyar-szlovák határon átnyúló médiaprojekt”, amelynek célja

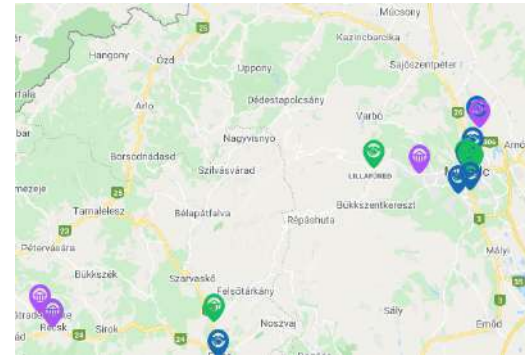
95. ábra: Magyarország-Szlovákia Határon Átnyúló Együttműködés Operatív Program (2007-2013)(Forrás: INT-56)

közös műsorgyártáson alapuló, helyi TV-műsorszolgáltatók hálózatának létrehozása Kelet-Magyarországon és Szlovákiában. A tervezési területünkhöz témában kapcsolódik az a Sajómercsei

projekt, melynek célkitűzése a biológiai sokféleség védelme a hucul lovak legeltetése és a hagyományos gazdálkodás révén.

INTERREG V-A Szlovákia-Magyarország Határon Átnyúló Együttműködési Program (2014-2020)

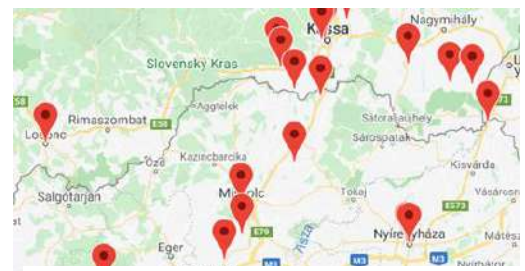
A tervezési területet csak közvetetten érintik a fejlesztések, azok Miskolc, Eger, és Aggtelek településekre fókuszálnak (96. ábra). Legtöbb projekt Miskolcon valósult meg, ezek között szerepelt: árvizek elleni védekezés hatékonyságának növelése a Hernád vízgyűjtőjén, együttműködés és hálózatépítés Rozsnyóval a közös ipari örökség megőrzése érdekében, valamint a kulturális és aktív turizmus innovatív fejlesztése a Hegyköz környéki turisztikai útvonalak mentén. Az Egert érintő projekt keretében a Tokaji Borvidék webGIS felületet fejlesztették a határmenti együttműködés előmozdítása érdekében. Aggteleken a wellness és a vízi turizmus kapott támogatást. A mikrotérségtől távolabb esik Salgótarján, de a támogatott projektek tematikájukban kapcsolódnak a tervezési területünkhöz. A Palócföld - Hont - Podpolanie térségben a közös kulturális örökség tematikus útvonalainak látogatóbarát fejlesztése valósult meg. (INT-57)

96. ábra: INTERREG V-A Szlovákia-Magyarország Határon Átnyúló Együttműködési Program (2014-2020)(Forrás: INT-57)

Via Carpatia ETT - Kisprojekt Alap (INT-58)

A kisebb projekteket tömörítő pályázatok között szerepelt Miskolc: Közös kreatív szakmai csereprogram, Bükkaranyos: határon átnyúló környezeti szemléletformálás, valamint Bükkábrány: Bányászati bemutató és tematikus programok a határ két oldalán. (97. ábra)

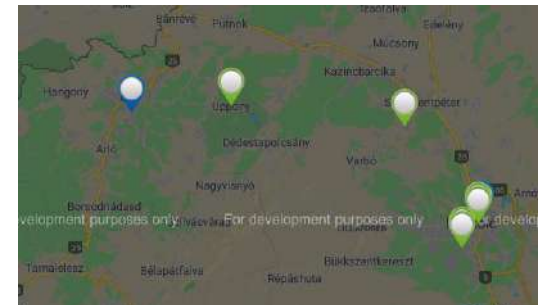

97. ábra: Via Carpatia ETT - Kisprojekt Alapjának projektjei (Forrás: INT-58)

Magyarország–Szlovákia–Románia–Ukrajna ENI Határon Átnyúló Együttműködési Program (2007-2013)

A tervezési területet környező, a programban érintett települések: Miskolc, Ózd, Uppony, Sajókápolna és Bükkaranyos. A legtöbb fejlesztés Miskolcon tömörült, ezek között szerepelt a gazdaság, kultúra és kreativitás fejlesztésének támogatása; műholdas technológián alapuló, határon átnyúló rendszer a természeti katasztrófaesemények előjelzésére, valamint az egyetemi technológiák piaci terjesztésére létrehozott hálózat. (98. ábra)

Ózdi projektként valósult meg a határon átnyúló együttműködés a pszichiátriai krízis szituációk megelőzésére és kezelésére, továbbá Uppony szolgált helyszínül az a tanári továbbképzés, mely a fiatalok közötti erőszak megértésére és megelőzésére épült. Sajókápolna és Bükkaranyos együttesen vett részt “A Zakarpatska és a BÜKK-Miskolc kistérségek kétoldalú, fenntartható turisztikai stratégiájának és közös turisztikai programjainak harmonizált kidolgozása, különös tekintettel a kulturális és társadalmi örökség megőrzésére és a környezeti sokféleségre” projektben. (INT-59)

98. ábra: Magyarország–Szlovákia–Románia–Ukrajna ENI Határon Átnyúló Együttműködési Program (2007-2013) (Forrás: INT-59)

2014-2020

A mikrotérségünk közvetlenül nem érintett a programban, egyedül Miskolcon valósult meg egy projekt, az “Okos múzeum, mint a kulturális örökség bemutatási formája”, aminek célja egy jelentős turisztikai forgalmat generáló, attraktív múzeum létrehozása, melynek alanya a Herman Ottó Múzeum. (INT-60)

Interregionális

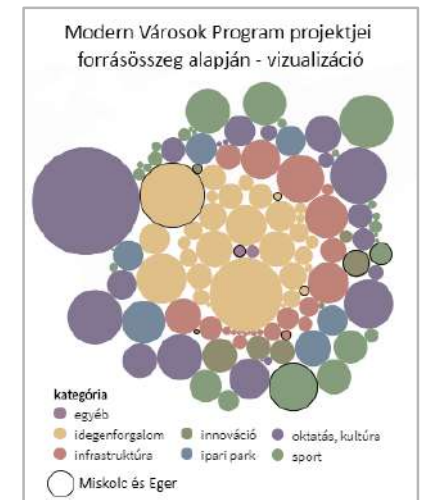
URBACT III. (INT-61)

A tervezési terület tágabb környezetét szemlélve a programban érintett Miskolc és Eger települések. Miskolc a “SmartImpact” projekt egyik partner városa, melynek keretében olyan módszereket dolgoznak ki szervezetek számára, mellyel sikeresen tudnak adaptálódni a smart city szemléletéhez. Eger a “SURE” és a “PlaceMaking for Cities” projektekben vesz részt, az előbbi során társadalmi-gazdasági városi rehabilitációs modellt fejlesztenek kis- és közepméretű városok számára, utóbbi részeként pedig nyilvános tereket aktivizálnak.

Hazai források

Modern Városok Program (INT-62)

Mikrotérségünk nem érintett közvetlenül a programban, azonban tágabb térséget tekintve Miskolc és Eger számos projektet elnyert. *Miskolcon* kiemelt támogatásban részesült a Miskolctapolcai Barlangfürdő felújítása (12,7 Mrd Ft) és a Diósgyőri Vár komplex fejlesztése, valamint olyan okos városhoz köthető projekt, mint az intelligens térfigyelőrendszer kiépítése. *Eger* legnagyobb összegű támogatása a Nemzeti Vízilabda és Úszóközpont-hoz kötődik (8,9

99. ábra: Modern Városok Program projektjei forrásösszeg alapján (Forrás: INT-62)

Mrd Ft), ezen kívül olyan turisztikai programokat valósítottak meg, mint az Egri Vár fejlesztése, és a Zárkándy-bástya helyreállítása. (99. ábra)

Magyar Falu Program

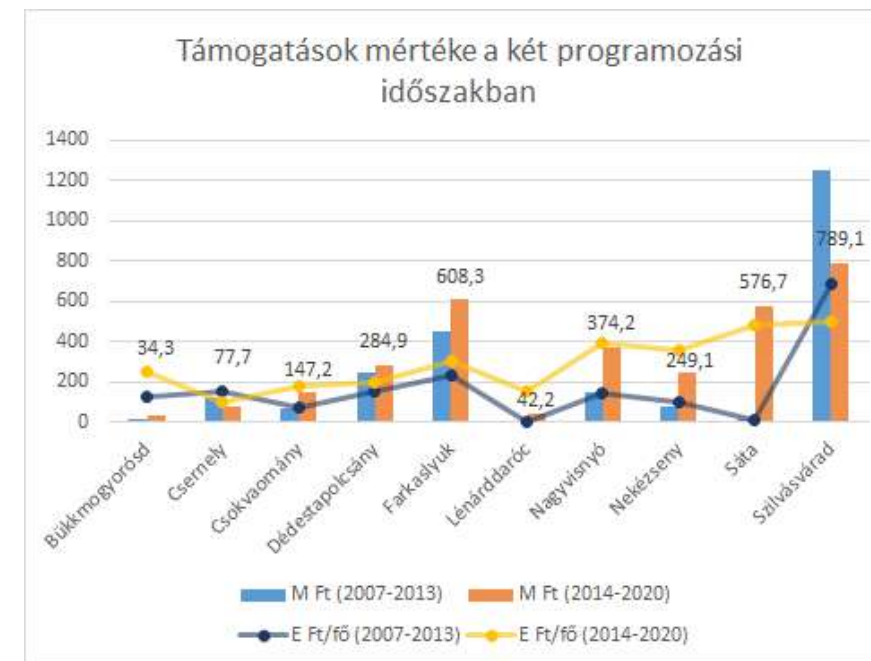
2019. február végén elindult a Modern Városok Program fejlesztéseivel összefonódva a Magyar Falu Program. Ennek keretében az alábbiakra lehet pályázni: szolgálati lakások építése, bölcsődefejlesztés, óvodafejlesztés, óvodai sport, óvodaudvar, orvosi rendelő felújítás, orvosi eszközbeszerzés, polgármesteri hivatalok felújítása, belterületi út és járdafelújítás, sportparkok építése, temetőfejlesztés, közterületek karbantartását célzó eszközök beszerzése, falu- és tanyagondnoki busz cseréje, kisbusz vásárlása újonnan induló falu- és tanyagondnoki szolgálatok számára, egyházi közösségi terek fejlesztése, önkormányzati közösségi terek fejlesztése.

Falusi CSOK

A Családi Otthonteremtési Kedvezmény (CSOK) új lakás vásárlásához vagy építéséhez, valamint használt lakás vásárlásához vagy bővítéséhez igényelhető vissza nem térítendő támogatás, amely nem egy direkt területfejlesztési program, viszont komoly területi hatása miatt fontosnak tartjuk megemlíteni. Az eredeti CSOK vidéki kiterjesztésével létrehozták a “falusi CSOK-ot”, amelynek során a vissza nem térítendő összegeket ezentúl az érintett kistelepüléseken használt lakás vásárlására, bővítésére és korszerűsítésére is fel lehet majd használni. Vidékfejlesztési szempontból a fentiekén túl is lényeges, hogy tanya és birtokközpont vásárlására is felvehető a támogatás.

VI/3. A területfejlesztés hatékonysága (eddigyi eredmények, forrásaktivitás, a fejlesztési területek kihasználtságának bemutatása, az intézmények hatása, hiányosságok

A Széchenyi 2020 a források elosztását tekintve kiegyenlítettebb a települések között, mint az előző időszakban az Új Magyarország Fejlesztési Terv. Mindkét ciklusban Szilvásvárada nyerte el a legtöbb projektet és az azokra szánt összeget, azonban az utóbbi időszakban több település is kiemelten részesedett a támogatásokból, így Csernely és Szilvásvárada kivételével mindenhol nőtt az odaítélt összeg. Farkaslyuk mindkét ciklusban a 2. helyen állt az elnyert pályázatokat tekintve, melynek nagy részét társadalmi felzárkóztatás jegyében ítélték meg a településnek. Míg Sánta korábban erősen forráshiányban szenvedett, a Széchenyi 2020 során kiemelten támogatták. A mikrotérségben a lakosságra vetített támogatásösszeg átlagosan kedvezőbb az előző ciklusnál, azonban az egyenlőtlenségek továbbra is érzékelhetőek, főleg negatív irányban, ugyanis Csernely és Lénárdaróc esetében továbbra is nagyon alacsony az elnyert forrás. (100. ábra)

100. ábra: Támogatások mértéke az ÚMFT és a Széchenyi 2020 időszak alatt (Adatok forrása: INT-53, INT-54, saját szerkesztésű ábra)

A három LEADER-csoport keretében megvalósult projektek közül a jelentősebbek Szilvásvárada és Nagyvisnyóra tehetőek, a kisebb falvak csak mérsékeltén részesültek, főleg kisebb volumenű projektekből, illetve egyes települések semmilyen támogatást sem kaptak, mint Lénárdaróc, Nekézseny és Sánta.

Az európai területi együttműködési programok közül egyik sem érintette közvetlenül a mikrotérséget, csak a környező településeket. A legtöbb projektet elnyert város Miskolc, mely minden interregionális programban jelentős támogatásokat kapott, ezt követte Eger, ami szintén számottevő fejlesztési lehetőséget kapott ezáltal. A tervezési területünkkel határos Ózd kisebb hangsúllyal részesült a projektekből, és azok is csak a 2007-2013-as ciklust érintették. A környező települések közül azonban nem csak a közép- és nagyvárosok nyertek el pályázatokat, több közülük kisebb település.

A szűkös hazai forrásokat tekintve is elmondható, hogy a Modern Város Programból is csak Miskolc és Eger kapott támogatást. A Magyar Falu Program nem sokkal ezelőtti indulása miatt még nem jellemezhető átfogóan a program hatékonysága.

Össességében elmondható, hogy a mikrotérségben csak az operatív programok és a LEADER jelentik a forrás lehetőséget, azonban ezek az eszközök is egyenlőtlenül oszlanak el a települések között.

VII. Kérdőíves vizsgálatok, interjúk

A széleskörű vizsgálatok mellett kérdőívet és településenként interjúkat készítettünk annak érdekében, hogy minél több információt szerezzünk a lakosság nagyvadakkal kapcsolatos ismereteiről, illetve a települések működéséről. A nagyvadakkal kapcsolatos kérdőív elsődleges célja az volt, hogy felmérjük, mennyi információval rendelkeznek a farkasról, a sakálról, az európai hiúzról és a barna medvéről, illetve például, hogy félnek-e tőlük vagy tudják-e mi a teendő egy váratlan találkozás esetén. Az interjúk során pedig a települések meghatározó szereplőit szeretnénk volna megismerni, a település turizmusfejlesztéshez való hozzáállását, illetve egyéb térségi és települési szintű fejlesztések megalapozásához szükséges információkat gyűjtöttünk.

VII/1. Kérdőív a nagyvadakkal kapcsolatban

Módszertan

A vírushelyzet miatt a kérdőíves folyamatot sajnos nem tudtuk személyesen végezni, így más módszerekhez kellett folyamodnunk. Első körben kiküldtük a kérdőívet a polgármestereknek és kiraktuk pár közösségi oldalon található csoportba is, de sajnos így e-mailen keresztül nem sok választ kaptunk.

A helyzetre való tekintettel a legkézenfekvőbb megoldás egy online, google form alapú kérdőív készítése volt, amelyet az érintett településeknek el tudtunk küldeni (10. melléklet). Ilyen alapú kérdőívet könnyen ki tudtunk küldeni közösségi oldalakra és csoportokba is, hogy minél több ember elérhesse. Ennek kitöltése egyszerű, és a válaszok összesítése is könnyen elvégezhető. Az online űrlapot így 37 térségi lakos töltötte ki hiánytalanul. A kitöltés természetesen anonim és önkéntes volt.

A kérdőívnek két nagyobb része van és 88 kérdésből áll. Az első részben általános kérdések vannak, melyek a kitöltőről adnak nekünk egy átfogó képet. Megtudtuk így az életkorát, a nemét, a legmagasabb iskolai végzettségét, azt hogy milyen szektorban dolgozik és hol található a munkahelye. Majd rákérdeztünk melyik településen él, és hogy közlekedik a térségben található települések között. Fontosnak tartottuk megkérdezni, hogy a kitöltőnek hány kiskorú gyermeke van, hiszen a nagyvadakkal való találkozáskor veszélyes lehet egy kisgyermek jelenléte. Megtudtuk, hogy átlagosan mennyi időt tartózkodnak egy héten a természetben és ilyenkor milyen tevékenységet végeznek a leggyakrabban. Végül a szabadban tartott háziállatok számát és fajtáját kérdeztük (ide értendő kutya, macska, tyúk, szarvasmarha, kecske, birka stb.), mivel ez is fontos szempont lehet abban, hogyan viszonyulnak a nagyvadak jelenlétéhez a térségben.

A második részben, melyet három nagyobb szakaszra osztottunk, a nagyvadakhoz (esetünkben: farkashoz, hiúzhoz, sakálhoz és medvéhez) való viszonyát, ismereteit tárjuk fel a válaszadónak.

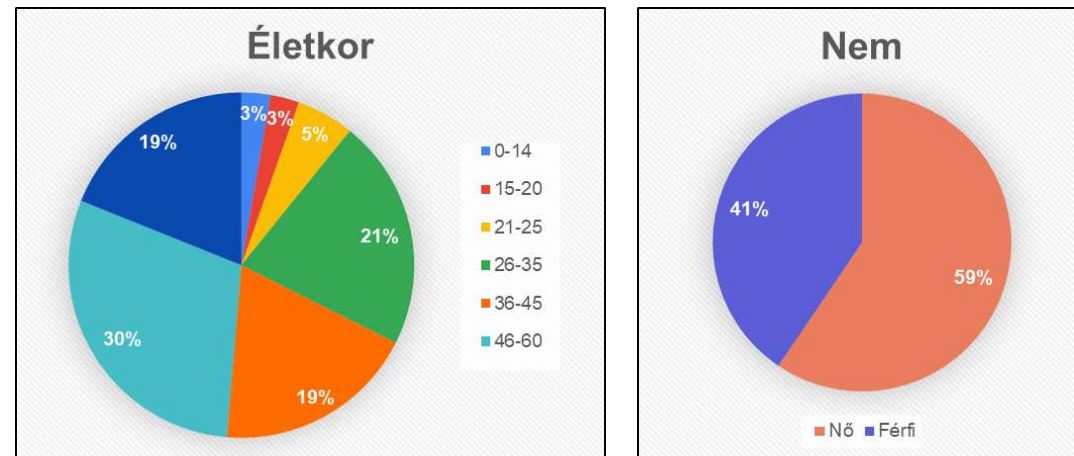
A második szakasz első részében az általános ismereteket vizsgáltuk a nagyvadakkal kapcsolatban. Rákérdeztünk, hogy tudnak-e arról, hogy a környezetükben élnek farkasok, sakálok, hiúzok és medvék és hogy véleményük szerint hány példány fordul elő belőlük. Majd arra voltunk kíváncsiak, hogy tudják-e, hogy eredetileg élt-e a településeken valamelyik az említett nagyvadak közül, és ha igen, miért tűntek el. Ezután a vizsgált nagyvadak élőhelyére és táplálkozási szokásaira kérdeztünk rá, majd az életmódjukra (egyedül vagy csoportosan élnek-e) és végül védettséjükre.

A második szakasz második részében az ezekhez az állatokhoz való viszonyukat vizsgáltuk, főként feleletválasztós jellegű kérdésekkel. Megkérdeztük milyen érzést kelt bennük a jelenlétük, és hogy felismernék-e, ha meglátnák ezeket az állatokat. Több válaszlehetőség adásával feltérképeztük hányan ismernék meg a vizsgált nagyvadak lábnyomát és hányan ismernék fel a hangjukat, ha meghallanák. Ezután arra voltunk kíváncsiak, mit tennének, ha találkozónának velük, illetve, hogy véleményük szerint lehet-e olyan helyzet, ami veszélyessé teheti a találkozást egy nagyvaddal. Megtudtuk láttak-e már a környéken farkast, hiúzt, sakált vagy medvét, esetleg van-e ismeretségi körükben olyan ember, aki látott vagy találkozott már ezekkel az állatokkal a környéken. Majd rákérdeztünk, hogy hallották-e hangját vagy látták-e nyomát a környéken ezen nagyvadaknak. Ezt követően az életmódjukról való tudásukat mértük fel. A nagyvadakkal kapcsolatos eddigi és jövőbeni károk felmérésére is feltettünk pár kérdést. Hallottak-e arról, hogy valakinek gondot okozott már a vizsgált nagyvadak közül valamelyik és hogy a szabadon tartott háziállatot féltik-e a farkastól, hiúztól, sakáltól vagy medvétől.

A második szakasz harmadik részében főként röviden kifejtendő kérdésekkel érdeklődtünk a nagyvadakhoz való viszonyukról és tudásukról. Kíváncsiak voltunk mit tennének, ha találkoznak egy farkassal, hiúzzal, sakállal vagy medvével a környéken. Ezután kértük, hogy soroljanak fel két pozitív és két negatív tényezőt a jelenlétükkel kapcsolatban egyenként, majd kértük, hogy ismereteik alapján röviden fejtsék ki milyen előnyei lehetnek ezen nagyvadak jelenlétének a vadgazdálkodásban. Megtudtuk honnan tájékozódnak a környéken élő farkasról, hiúzról, sakálról és medvéről, majd végül az érdeklődésüket mértük fel két kérdéssel: szívesen olvasna-e ezekről a nagyvadakról ismeretterjesztő írásokat, illetve hogy szívesen részt vennének-e egy róluk szóló tájékoztató előadáson. A beérkezett válaszokat ezt követően kérdésenként egyesével, szövegesen kiértékeljük. A feleltválasztós kérdésekre adott válaszokból, ahol látványos eredmények jöttek ki, azokból diagramokat készítettünk. A kifejtős kérdésekre adott válaszokat csoportosítottuk és a hasonló válaszokat összevontuk, így elkerülve az ismétlődéseket. Végül összegeztük a kérdőívekből levont tapasztalatokat és következtetéseket.

VII/1.1. Eredmények

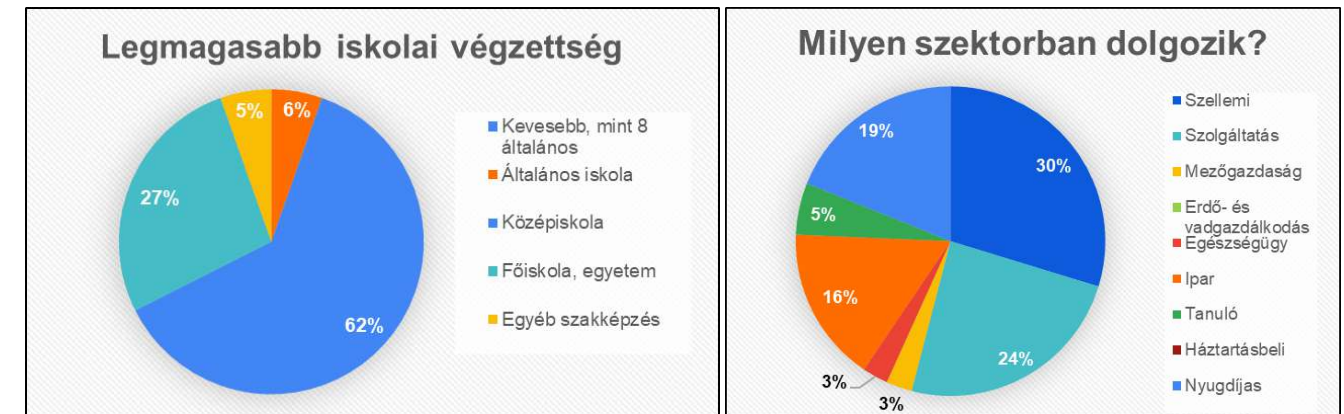
A kitöltők között minden korcsoport képviseltette magát. Legtöbben a 46-60 éves korcsoportból töltötték ki, ez 11 embert jelent (101. ábra). A kitöltők 21%-a a 26-35 évesek, 19%-a a 36-45 évesek közé tartozik. A nemek tekintetében a női kitöltők voltak többségben (59%) (102. ábra).

101. ábra: Életkor megoszlása

102. ábra: Nemek aránya

Az iskolai végzettség tekintetében 23 embernek középiskolai, 10 kitöltőé főiskola, egyetem, és 2-2 embernek általános iskola, illetve egyéb szakképesítés a legmagasabb végzettsége (103. ábra). A munkahelyre irányuló kérdések közül az első a munkahelyi szektor meghatározása volt. A válaszadók 6%-a ipari szektorban dolgozik, 7%-a nyugdíjas, 11%-a szellemi munkát végez, 9%-a a szolgáltatásban, 1-1%-a a mezőgazdaságban és egészségügyben dolgozik, valamint 2%-a tanuló. Nem volt kitöltő az erdő- és vadgazdálkodási, a háztartásbeli és a munkanélküli szektorokból (104. ábra). A vizsgált települések közül kitöltött kérdőív csak 6 községből érkezett. A munkahely elhelyezkedésének szempontjából 22 ember azon a településen dolgozik, ahol lakik, 5 a szomszédos településen, 10 kitöltő pedig a szomszédos településnél is messzebb. Legmagasabb arányban a dédestapolcsányiak (12 db, 32%) és a sátaiai (11 db, 30%) vettek részt a felmérésben. Ezen kívül Csokvaományról (7 db, 19%), Csernelyről (3 db, 8%), Lénárdarócról (3 db, 8%) és Szilvásváradról (1 db, 3%) érkezett válasz. A települések közti közlekedési mód tekintetében a legnépszerűbb közlekedési eszköz az autó (73%).

103. ábra: Legmagasabb iskolai végzettség

104. ábra: Szektoronkénti megoszlás

Kiskorú gyermeke 12 kitöltőnek van, akik egy, két és négy gyermekes családayák/apák. Egy héten átlagosan 0-10 órát tartózkodik a legtöbb kitöltő a természetben (17 fő), 15-en 10-20 órát, öten pedig több, mint 20 órát. Ezt az időt legtöbben a kikapcsolódásra fordítják (15 fő). Sokan kirándulás céljából (8 fő) vagy munkavégzés miatt (9 fő) tartózkodnak a természetben, de akad olyan, aki sportolás (2 fő) vagy kertészkedés, kerti munka (2 fő) végett vagy vadetető feltöltése (1 fő) miatt jár ki.

Szabadban tartott háziállatból sokféle található a településen. A kitöltők legnagyobb része kutyát tart, többen macskát, illetve tyúkokat, és akad olyan is, aki egész baromfiudvarral rendelkezik (105. ábra).

105. ábra: Szabadban tartott háziállatok (saját szerkesztésű ábra)

A második részben a nagyvadakhoz, azok élőhelyéhez, felismeréséhez kapcsolódó kérdéseket tettünk fel. A válaszadók több, mint fele tudja, hogy a környéken él farkas, és legtöbben 2-10 példány közé teszik számukat. A sakál tekintetében többen voltak azok, akik nem tudják, hogy él ilyen nagyvad a környéken. Akik tudják, számukat 2-10 közé teszik. A hiúz esetében is többen voltak, akik nem tudnak

róla, hogy él ilyen állat a környéken, de jóval többen hallottak már az itteni megjelenéséről, így szinte fele-fele (17-igen, 20 nem) arányban megoszlának a vélemények. Akik tudják, hogy él a környéken hiúz, azok a létszámukat 2-10 (9 fő), illetve 0-1 (8 fő) közé teszik. Medvéről többen nem tudják, hogy él a környéken, akik viszont tudják vagy hallottak már róla, azok a számukat 2-10 közé teszik.

A kitöltők nagyobb része nem tudja, hogy a környéken élt farkas, akad azonban pár ember, aki tudja miért tűntek el: Vadászat, iparosodás, urbanizáció, fokozott erdőművelési tevékenység, valamint turizmus tevékenysége miatt egyre kisebb lett az életterük. Hiúz tekintetében szintén csak kevesen tudják, hogy éltek a környéken, eltűnésének okai a farkaséhoz hasonlóak lehetnek a kitöltők szerint. Sakálról még kevesebben hallottak a környéken, eltűnésüket feltehetően vadászat és üldözés okozhatta. Medve jelenlétéről a többség nem tud, vagy nem hallott, eltűnésüket a farkaséhoz és hiúzához hasonló tevékenységek okozhatták, valamint az erdőkivágások miatt felvidékre húzódnak.

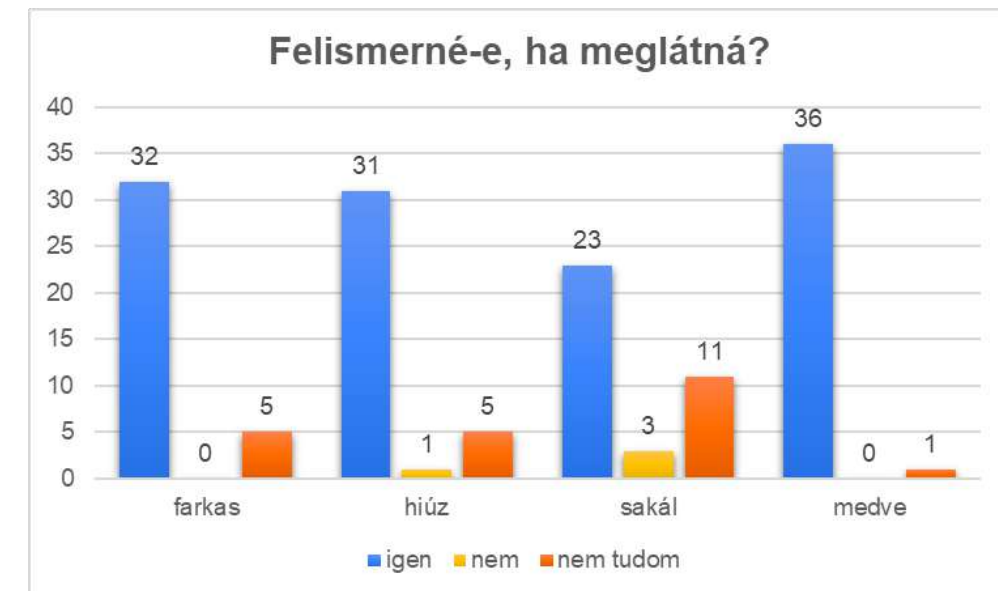
Élőhely tekintetében igen változatos válaszok érkeztek mind a négy nagyvad tekintetében. A legtöbb kitöltő a farkas tekintetében az erdősült területeket, illetve a Bükk-hegységet válaszolta, többen a pontos helyszínt is megjelölték (11. melléklet). A hiúz élőhelyének legtöbben szintén az erdőt és a Bükk-hegységet adták meg, ezen kívül többen írták még a bokros és hegyvidékes, sziklás területeket is (11. melléklet). A sakálnál ugyan azok a válaszok érkeztek, mint a farkas és a hiúz esetében (11. melléklet). A medve esetében is hasonló válaszok érkeztek, mint a többi vizsgált állatnál (11. melléklet).

Táplálkozás tekintetében a farkast húsevőnek jellemezték, mely kisebb testű állatokkal, esetenként őzszel, szarvassal táplálkozik. A hiúzt szintén húsevőként és ragadozóként írták le, mely nála kisebb emlősökkel táplálkozik. A sakál is húsevő és ragadozó véleményük szerint, aki kisebb emlősökkel táplálkozik, valamint dögevőnek is többen leírták. A medvét a legtöbben mindenevőként jellemezték. Akadtak azonban olyanok, akik ragadozóként, húsevőként írták le, és olyan is, aki növényevőnek véli. Az együttélés tekintetében a farkast csoportban élőknek, a hiúzt egyedül élőknek, a sakált csoportban élőknek, a medvét pedig egyedül élőknek jellemezték a legtöbben. Védetség szempontjából mindegyik nagyvadat védettnek gondolják a legtöbben (84%) a kitöltők közül.

A következő szakaszban azt vizsgáltuk, hogy a kitöltők hogyan viszonyulnak az általunk tanulmányozott nagyvadakhoz. A nagyvadak jelenléte a kitöltők körében megoszló eredményeket mutatott. A farkast öten kedvelik, de 11 kitöltő fél tőle, 15 embernek nincs vele problémája és hárman közömbösek vele szemben. Egyéb válaszok is érkeztek, melyben valaki szerint már nem való ide, kicsi lett a területük, más pedig örül neki, hogy újra kialakulnak itt ilyen populációk és valakiben tiszteletet kelt a jelenléte. A sakál ebben a térségben való tartózkodásával a legtöbb kitöltőnek nincs problémája

(12 fő), páran kedvelik (3 fő), páran félnek tőle (8 fő), valakiből azonban közömbös érzelmeket vált ki (9 fő). Pár kitöltő szerint kártékony állat, ezért nem szeretik, párban pedig tiszteletet kelt a jelenléte és örülnek neki, hogy itt él. A hiúz jelenlétét a legtöbben kedvelik (11 fő) vagy nincs vele problémájuk (12 fő), nyolcan félnek tőle, kettő válaszadó számára közömbös. Itt is akad, akiben tiszteletet kelt a jelenléte, olyan, aki kedveli, de ha szembetalálkozna vele, akkor félne tőle. A medvétől a legtöbben félnek (19 fő), hatan kedvelik, hét embernek nincs vele problémája, két embernek pedig közömbös a jelenléte. Akad, akiben tiszteletet kelt, aki örül neki, hogy újra megjelent a térségben és aki kedveli, de ha szembetalálkozna vele, akkor félne tőle.

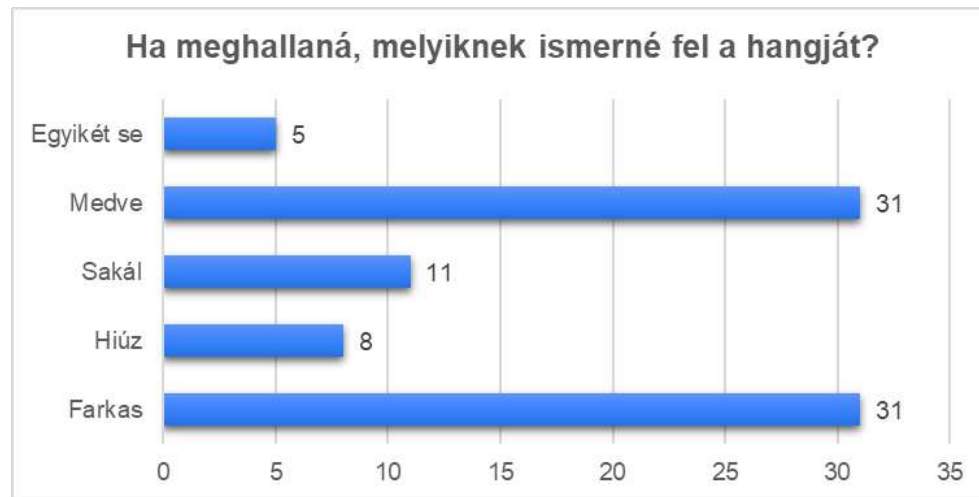
A következő pár kérdés az általunk vizsgált nagyvadak felismeréséhez kapcsolódott. A farkast, a hiúzt és a medvét a legtöbben felismernék, ha meglátnák, a sakált kevesebben (106. ábra). A következő két kérdésnél több választ is meg lehetett jelölni, így teljesebb képet kaptunk arról, melyik állatot ismernék fel a kitöltők nagy része nyomairól, illetve hangjáról. A legtöbben a medve lábnyomát ismernék fel, ha meglátnák (107. ábra). A hang tekintetében a legtöbben a medve és a farkas hangját ismernék fel, ha meghallanák (108. ábra).

106. ábra: A vizsgált nagyvadak felismerési adatai (saját szerkesztésű ábra)

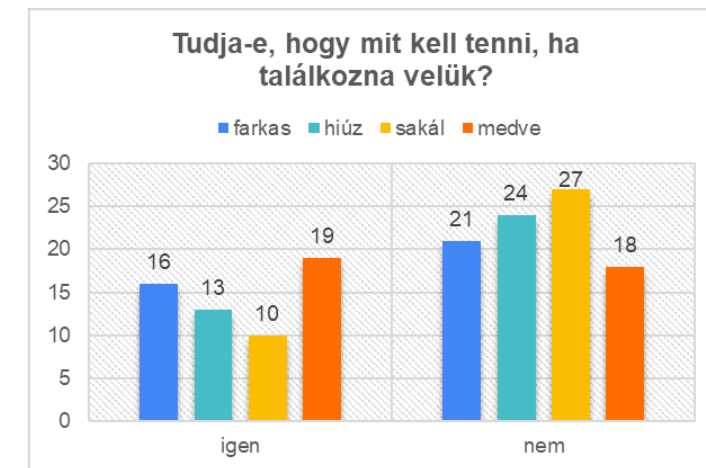
107. ábra: Lábnyom felismerése (saját szerkesztésű ábra)

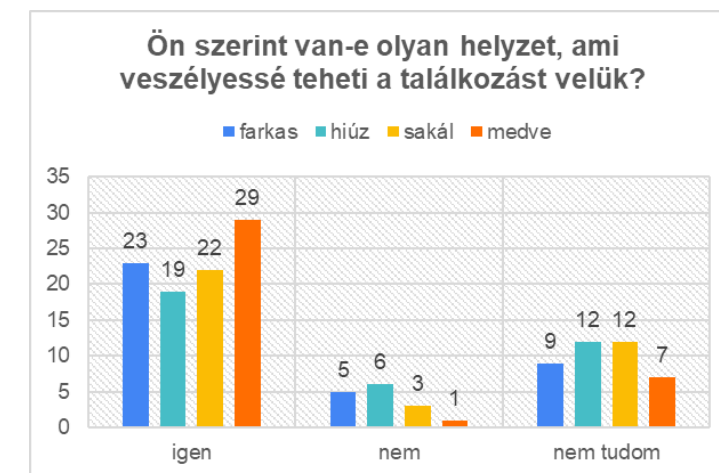
108. ábra: Hang felismerése (saját szerkesztésű ábra)

A válaszadók többsége nem tudja mit kell tenni, ha találkozna egy általunk vizsgált nagyvaddal. A farkas, hiúz és sakál esetében többen vannak, akik nem tudják mit tegyenek ilyenkor, a medve esetében azonban egyel több kitöltő tudja, mit kell csinálni egy ilyen találkozás során (109. ábra).

Arra a kérdésre, hogy "Ön szerint van-e olyan helyzet, ami veszélyessé teheti a találkozást a farkassal/hiúzzal/sakállal/medvével?" egyértelműen látszik a válaszokból, hogy a legtöbb kitöltő minden állatnál ismer olyan helyzetet vagy szituációt, ami veszélyes lehet a nagyvadakkal való találkozáskor (110. ábra).

109. ábra: Vizsgált nagyvadakkal való találkozás esetén való viselkedés ismerete (saját szerkesztésű ábra)

110. ábra: Vizsgált nagyvadakkal való találkozás veszélyességének ismerete (saját szerkesztésű ábra)

A környéken élő általunk vizsgált nagyvadakat csak kevesen látták, a kitöltők 90%-a nem látott még a lakóhelye közelében farkast, hiúzt, sakált se medvét. A kitöltők ismeretségi körében azonban többen vannak, akik már láttak a felsorolt állatokból a térségben (42 %), de a többségnek (58 %) még a távoli ismerőse se látott a felsorolt nagyvadak közül egyet se a lakókörnyezetében.

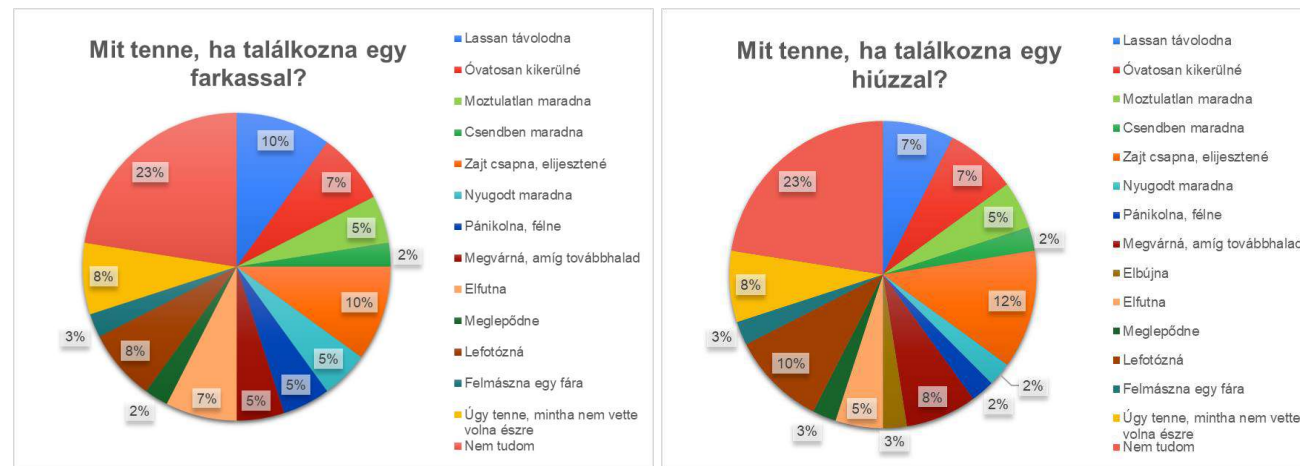
Lábnyomát és hangját a vizsgált nagyvadak közül a kitöltők körülbelül 20%-a látta és hallotta már, a többség (80%) viszont még nem. A válaszadók szerint döntő többségben mindegyik általunk vizsgált nagyvad rejtőzködő életmódot él. A farkas és hiúz esetében egyértelmű többség voksolt a rejtőzködő életmód mellett, a hiúzról már kevesebben gondolták ezt, mert a többség nem tudta, a medvéről pedig megoszlanak a vélemények mindhárom kategóriában.

A térségben élők körében páran hallottak már arról, hogy valamelyik nagyvad problémát okozott a településen élők számára, de a többség nem. Történt olyan eset, amikor egy farkas bement a telephelyre a juhok közé és megölte a birkákat, valamint olyan is, hogy egy sakál szabadtartású mangalica

kismalacot vitt el vagy a kertés házban kutyára támadt, birkát, valamint kisebb háziállatokat vitt el. A medvének csak az erdőben látták karomnyomait a fákon, a településekre még nem merészkedett be. A kitöltők többsége nem fél attól, hogy a szabadon tartott háziállatát megtámadja valamelyik nagyvad a felsoroltak közül.

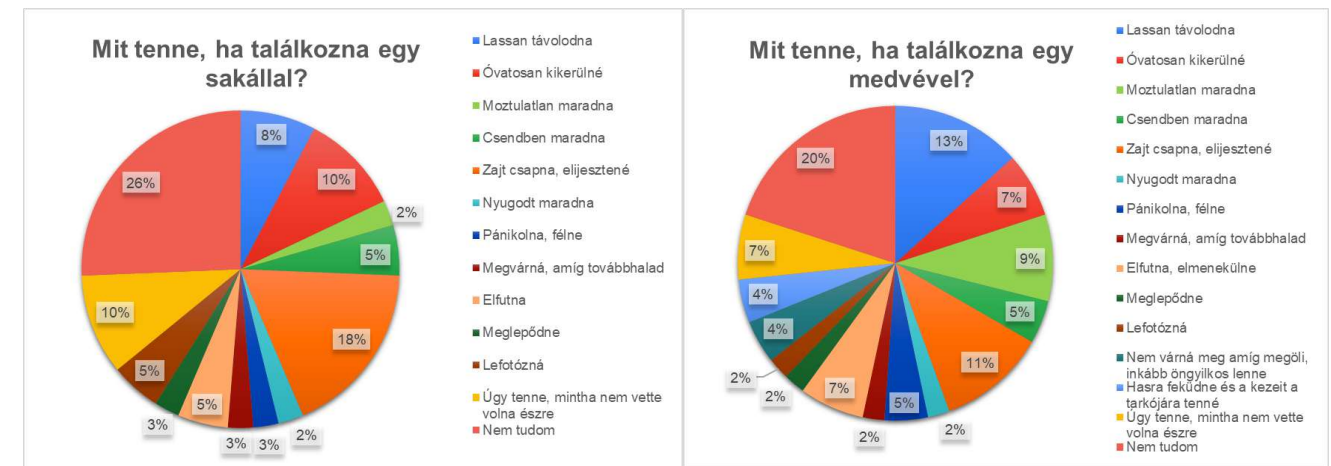
A második szakasz harmadik részében röviden kifejtendő kérdésekkel érdeklődtünk a nagyvadakhoz való viszonyokról és tudásukról. Azokra a kérdésekre, ahol arra voltunk kíváncsiak mit tennének, ha találkozna egy farkassal/hiúzzal/sakállal/medvével nagyon különböző válaszokat kaptunk, de mindegyik állatnál hasonlóak voltak a cselekvések. Farkassal való találkozáskor a legtöbben nem tudják, mit kell tenniük (23%) (111. ábra). Többen vannak olyanok, akik zajt csapnának (10%), ezzel elijesztenék a nagyvadat vagy lassan, szemmel tartva távolodnának tőle (10%). Ezen kívül többen úgy tennének, mintha nem vették volna észre és páran megörökítenék a pillanatot egy fotóval (8-8%). Hiúzzal való találkozáskor a legtöbb válaszadó szintén nem tudná hogyan is kéne viselkednie (112. ábra). 12%-uk zajt csapna, ezzel elijesztené, 10 százalékuk pedig lefotózná. Három ember úgy tenne, mintha nem vette volna észre és további három pedig megvárna, amíg tovább halad.

111. ábra: Viselkedés farkassal való találkozáskor
112. ábra: Viselkedés hiúzzal való találkozáskor

A kitöltők többsége nem tudja, hogyan kell viselkedni egy sakállal való találkozáskor (26%) (113. ábra). A maradék ember közül a legtöbben zajt csapnának és elijesztenék (7 fő), de sokan úgy tennének, mintha nem vették volna észre (10%) vagy óvatosan kikerülnék (10%). A nagyvadak közül a medvével való találkozásnál van a legtöbb kitöltőnek ötlete, mit is kéne ilyen esetben tennie. 20 százalékuk azonban nem tudja, hogy kell viselkednie ilyen helyzetben (114. ábra). Ennél az esetenél is sokan zajt csapnának, amivel elijesztenék az állatot (11%), valamint többen lassan távolodni kezdenének a nagyvadtól (13%). Páran mozdulatlanok maradnának (7%), páran pedig elfutnának a közelségéből (7%). A diagramokon jól látszik, hogy mindegyik nagyvad esetében szükség lenne az ismeretek

bővítésére, ugyanis a legtöbben nem tudják, mit kell tenni egy farkassal, hiúzzal, sakállal, illetve medvével való találkozáskor, ami könnyen veszélyhelyzetet teremthet.

113. ábra: Viselkedés sakállal való találkozáskor
114. ábra: Viselkedés medvével való találkozáskor

A következő kérdésben két pozitív és két negatív tényezőt kellett felsorolniuk a farkas/hiúz/sakál/medve jelenlétével kapcsolatban. Erre a kérdésre igen különböző válaszok érkeztek. Kaptunk csak pozitív és csak negatív hangvételi válaszokat, valamint ezek keverékét is. A farkas esetében fele-fele arányban megoszlanak arról a vélemények, hogy jónak vagy rossznak találják a farkas jelenlétét. A pozitív hangvételi válaszokban főként a vadállatok szaporulatának szabályozását és ennek jótékony hatásait emelték ki. Ezen kívül szépnek, értékesnek, okosnak és csapatjátékosnak jellemezték. A negatív hangvételi válaszok közül a legtöbben a veszélyes ragadozó mivoltát emelték ki, ezen kívül a lehetséges támadásoktól és a háztáji állatok megtámadásától is többen félnek. A hiúzról főleg pozitív vélemények érkeztek, bár többen nem tudtak se pozitív, se negatív jellemzőket felsorolni ennél az állatnál. Többen szép és ügyes vadászként írták le, emellett hasznos élőlénynek, hiszen a vadállomány természetes szabályozásában ő is szerepet játszhat. Negatívumként emelték ki a lakosságban való félelemkeltést, illetve a háziállatok megtámadását. A sakál jelenlétével kapcsolatban többségben negatív válaszok érkeztek. Többen veszélyes ragadozóként jellemezték, akitől félnek, illetve féltik a háziállataikat tőle, ugyanis, ha nem talál elég élelmet bemerészkedhet a településekre is, Pozitívként a táplálékláncban betöltött szerepét emelték ki. A medvéről pozitív és negatív válaszok is szép számban érkeztek, Pozitívként emelték ki a táplálékláncban betöltött szerepét, valamint szépnek, nemesnek és erősnek írták le. A legtöbb negatív válasz a félelemre alapult, többen félnek a jelenlététől a környezetükben, ugyanis sok válaszadó írta, hogy bemerészkedhetnek éjszaka élelemszerzés céljából lakóterületen belülre is, és ott károkat okozhatnak.

A felsorolt nagyvadak vadgazdálkodásban való jelenlétük előnyére több megfogalmazásban, de majdnem minden esetben ugyanazt a választ kaptuk: A biológiai egyensúly helyreállításában vennének részt, szabályozzák a szaporulatot.

Az utolsó három kérdésben a nagyvadakról való informálódást vizsgáltuk. A tájékozódás tekintetében a legtöbben az internetről gyűjtenek információt az általunk vizsgált élőlényekről, valamint szóbeli elmondás alapján tájékozódnak róluk (115. ábra). Emellett a válaszadók 19 százaléka a TV-ből is gyűjt ismereteket. A többség (81%) szívesen olvasna ezekről a nagyvadakról ismeretterjesztő írásokat. Tájékoztató előadáson 25-en szívesen részt vennének, 12-en nem szeretnének részt venni ilyen rendezvényen.

115. ábra: Tájékoztatói forma a nagyvadakról (saját szerkesztésű ábra)

Összességében elmondható, hogy az általunk készített és továbbított kérdőívet a lehetőségekhez mérten sok térségben élő kitöltötte. A válaszokat tekintve kielégítő információt kaptunk az általunk vizsgált nagyvadak jelenlétéről a település környezetében. Levonva a következtetéseket arra a megállapításra jutottunk, hogy szükség lenne a térségben ezen nagyvadakról ismeretterjesztő előadást tartani vagy kiadványt készíteni, hogy minél több ember megismerhesse az életmódjukat és tudja, mit kell tenni a velük való találkozásokkor és hogy a félelmet csökkentsük a lakosságban.

VII/2. Interjúk a településekkel kapcsolatban

Módszertan

A félév során mélyinterjúkat is készítettünk néhány személlyel, akik a következő településekhez köthetők: Szilvásvár, Nagyvisnyó, Dédestapolcsány, Sáta, Csernely és Lénárdaróc.

A célunk az volt, hogy településenként összesen három emberrel tudjunk beszélgetni: egy helyi lakossal, egy hivatalos személlyel, aki az önkormányzatban dolgozik és egy olyan személlyel, akinek az adott településen van a cége. A gyakorlatban végül az előbb említettekén kívül polgármesterekkel, falugondnokkal és egyéb turizmusban vagy erdőgazdálkodásban dolgozó személyekkel tudtuk felvenni a kapcsolatot. Összesen 13 személytől származnak az információink. A legtöbb beszélgetést telefonon, egy-kettőt pedig e-mailezéseken keresztül bonyolítottuk le, három esetben pedig kérdőívet küldtünk ki és azt töltötték ki az alanyok. A következő összefoglaló táblázaton látható, melyik települések esetében, végül milyen személlyel sikerült interjút készítenünk. Zöld színnel jelöltük a helyi vállalkozókat, kékkel a helyi lakosokat, narancssárgával a polgármestereket és az önkormányzatban dolgozó személyt, sárgával pedig az egyéb kapcsolódó szakmabelieket (28. táblázat).

Település	Interjúalanyok
Dédestapolcsány	helyi lakos
	helyi vállalkozó (egyben helyi lakos)
	helyi vállalkozó (egyben helyi lakos)
Lénárdaróc	falugondnok / önkormányzati dolgozó
	polgármester asszony
	Bükkmogyorósd (szomszéd település) polgármestere
Nagyvisnyó	helyi vállalkozó
Szilvásvár	Turisztikai Desztinációs Menedzsment alkalmazottja
	FORESTER Erdőgazdálkodási, Tervező, Szolgáltató és Szaktanácsadó Betéti Társaság egyik tulajdonosa
Csernely	polgármester
	helyi lakos
	helyi lakos
Sáta	helyi lakos

28. táblázat: Az interjúalanyok összefoglaló táblázata (saját szerkesztésű ábra)

Úgy gondoltuk, hogy a mélyinterjúk készítésével sokkal közvetlenebb módon láthatunk be a falu életébe. Így könnyebben és személyesebben tudjuk a térség értékeit, problémáit, a helyi gazdaság helyzetét és annak fejlesztési lehetőségeit feltárni. A településen felmerülő erőforrásokra és problémákra jobban rá tudunk világítani, melyek meghatározzák a helyiek mindennapjait. Valamint azokra a lehetőségekre, melyek a helyi lakosok igényeit, reálisan megvalósítható elképzeléseiket méri fel. A 12. mellékletben látható, hogy összességében milyen fő témakörök bontakoztak ki a beszélgetések során, amelyeket különböző témákban csoportosítottunk a könnyebb átláthatóság kedvéért.

VII/2.1. Eredmények

Helyi lakosok véleménye

Összesen négy helyi lakossal tudtunk interjút készíteni. Közülük kettő csernelyi, 1-1 fő pedig dédestapolcsányi és sáta. Az egyik csernelyi lakos köznevelési intézményben alkalmazott, a másik pedig egyéb közalkalmazott, a t, a dédestapolcsányi személy egy nő, aki 43 éve lakik a településen, a sáta személyről nincs információnk. A legtöbb információt a dédestapolcsányi lakostól tudtuk meg.

1. Pozitívumok a településen

A dédestapolcsányi személy a gyönyörű, rendezett, tiszta, környezetet, a három darab templomot (két református és egy katolikus) és a tájházat, a sáta lakos az összetartó helyi közösséget, az egyik csernelyi pedig a kitűnő földrajzi elhelyezkedést, a jó megközelíthetőséget, a természeti értékeket, a tiszta levegőt, a nyugalmat és a közművesítést emelte ki.

2. Problémák

A dédestapolcsányi nő szerint vannak hiányosságai a településnek, de ezek nem jelentenek nagy gondot a település életében. Az egyik csernelyi személy szerint a legnagyobb probléma, hogy nincs orvosi ellátás napi szinten, nincs munkalehetőség, kevés szaktudással rendelkező munkaerő él a településen és a kisebbség megjelenése.

3. Helyi vállalkozások, munkahely-lehetőségek

A településen működő helyi boltok, hotelek szolgáltatnak munkahelyeket. Az önkormányzat közfoglalkoztatást folytat, de már sokaknak sikerült kilépniük ebből a világból. Többen a Miskolci Bosch üzembe kerültek, ahonnan kisbusszal gyűjtik össze a környező településekről a dolgozókat, illetve a kazincbarcikai BorsodChem, és a környező nagyáruházak, Aldi, Lidl, Tesco biztosítanak munkahelyet. Dédestapolcsányon több őstermelő is van, néhányan (szürke-) szarvasmarha állományt tartanak, többen sertéseket tartanak, de sokan dolgoznak fakitermelésben, mezőgazdaságban, különböző gabonák termelésével, kereskedésével foglalkoznak. Emellett az önkormányzat saját disznótelepet tart fent. Tudtuk meg a dédestapolcsányi lakostól.

4. Fejlesztési lehetőségek

Az egyik csernelyi megkérdezett főként a falusi turizmusban pl. (bortúra, lovas túra, kerékpártúra útvonalak), a vendéglátásban, az idegenforgalomban, a turisták megjelenésében látja a potenciált a

turizmust tekintve. A gazdaságot nézve pedig a megtermelt áruk helyben való feldolgozásában, a mezőgazdaság fejlesztésében és a pályázatokban látja.

5. Legnépszerűbb hely a településen, látnivalók

A dédestapolcsányi lakos a legkedveltebb helynek egyértelműen a Lázberci víztározó dédestapolcsányi részét és az itt húzódó gátat mondta. Bár hozzátette, hogy Uppony felől közelebb van a víztározó, de Dédestapolcsány felől is sok turista, kiránduló, horgász látogatja. Itt kezdődik a Szalamandra-tanösvény, ez is kedvez a kirándulóknak, természetbe vágyóknak.

A sáta megkérdezett a Fáy-kastélyt és a Mária-kápolnát emelte ki.

6. Helyi termékek

A dédestapolcsányi személytől megtudtuk, hogy konkrét helyi terméke nincs a településnek, de a helyben termelt javakat, termékeket a helyi vásáron is tudják értékesíteni. A Dédesi Vásár (Dédesi Országos állat- és kirakodóvásár) egy évben kétszer kerül megrendezésre: Pünkösdhétfőn és szeptember harmadik hétfőjén. Kiemelkedők az egyik helyi méhészet, a Herczeg Méhészet termékei és a helyi palánták. Itt azonban nem csak a helyi termelők árulják portékáikat, hanem az ország minden részéről érkeznek kereskedők, termelők.

7. Közlekedési infrastruktúra

Dédestapolcsányon a tömegközlekedést nemrégiben ritkították, ennek negatív következményei lettek, hiszen nem elégíti ki az igényeket. Legfőképp diákok használják, aki teheti, személygépjárművel közlekedik. Az utak állapota mindenhol jó, aszfaltozott, ennek is köszönhető, hogy a városban dolgozók 12-20 perc alatt elérik Kazincbarcikát, Ózdot. Az önkormányzat üzemeltet falubuszt, ezt leginkább szociális munkákra, az idősek étkeztetésére használják. Jó a település megközelíthetősége közúton, hiszen központi elhelyezkedésű, közel vannak a nagyobb városok.

8. Közösségi kapcsolattartás

A dédestapolcsányi személytől megtudtuk, hogy az 1500 fő alatti településeknek közös önkormányzatokhoz kell csatlakozniuk, így Dédestapolcsány a Szuhakállói Közös Önkormányzati Hivatalhoz tartozik. Ennek tagjai még: Szuhakálló, Vadna, Sajó, Ivánka, Galgóc. Ez a közös hivatal foglalkoztatja a Dédestapolcsány Község Önkormányzata alkalmazottait, a közös feladatok mellett vannak a helyi önkormányzatoknak is külön feladataik, kötelező és választható feladatok. Az óvoda, az egészségház, a házi orvosi szolgálat, a védőnő üzemeltetését látja el a dédestapolcsányi önkormányzat.

Régebben a szomszédos települések között óvodafenntartó társulás is működött, de ez mára már megszűnt. Több társulásról nem tud.

A sáta lakos szerint van együttműködés a közeli településekkel, pl. hagyományőrző rendezvényeket közösen bonyolítanak le.

9. Közösségi programok

A dédestapolcsányi lakostól megtudtuk, hogy a Dédesi vásárt minden évben kétszer megrendezi az önkormányzat, a többi eseményt a Kiss Benjámín Művelődési Ház szervezi. Ezek közül kiemelkedő a minden évben megrendezésre kerülő Pálinka és pogácsa verseny, illetve több, más jellegű rendezvény, mint koncertek, előadások. Sajnálatos módon a helyi rendezvényeken való részvétel nagyon gyenge, ezt folyamatosan próbálják erősíteni, de mindig ugyanaz a néhány ember vesz részt rajta.

A sáta lakos szerint a hagyományőrző rendezvények mellett a helyiek a sportpályákon és az idősebb korosztály az időklubban szokott összegyűlni, találkozni.

10. Hírfórum

A dédestapolcsányi lakos kiemelte, hogy a település helyi honlapja rendszeresen frissítésre kerül, emellett hirdetőablakon tájékoztatják a lakókat a helyi hírekről. Az utóbbi kb. egy éve bevált módszer a szórólapok használata, emellett megemlítendő, hogy a BARCIKA ART Kft. által működtetett kereskedelmi KOLORTV és KVTV több települést összefogva, meghatározott időszakokban sugározza a különböző településekről szóló híreket, műsorokat a televízióban.

11. Nagyvadak

Nagyvadakat tekintve az interjúk során egyedül a dédestapolcsányi lakostól vannak információink, melyből kiderül, hogy mit tud a nagyvadakról. Azt mondta, hogy interneten tájékozódik róla, a Mátrában és a Bükkben is van farkas, medve, hiúz is lehetséges. Ők is járnak túrázni, de még nem találkoztak velük, se nyomukkal. Nem fél tőlük, mert tudja, hogy csak 1-2 család van és nagyon nagy távokat meg tudnak tenni. Elolvasta, hogy mit kell tenni olyan helyzetben, ha találkozna velük, de szerinte a nagyvadak jobban félnek az emberektől. (A vaddisznóktól jobban fél, többen is vannak.)

Helyi vállalkozók véleménye

Összesen három helyi vállalkozóval tudtunk interjút készíteni. Közülük kettő dédestapolcsányi, 1 fő pedig nagyvisnyói. Az egyik dédestapolcsányi személy egy ipari gépek, berendezések üzembe

helyezésével foglalkozó cégnél dolgozik, a másik mérnök, a nagyvisnyói lakos pedig az iparban érintett vállalkozó.

12. Pozitívumok a településen

A dédestapolcsányi vállalkozó a gyönyörű a falut, a sok a túraútvonalat, a település jó struktúráját, az új egészségházat, a szép virágágyásokat, a nagyvisnyói pedig a szépséget, nyugalmat, a domborzatot és az élhetőséget emelte ki. A település értékei között említi a Mihalovics kőbányát, a halastavat és a kilátást a dombokról.

13. Problémák

Az ipari gépek, berendezések üzembe helyezésével foglalkozó cégnél dolgozó (dédestapolcsányi) személy szerint nehéz a településen munkát találni. Sok ember nem is ismeri a települést, mindenki csak Szilvásváradig ismeri a környéket. A település elöregedik, a nem igazán adódtak itt lehetőségek számukra, csak azért telepedtek ide, mert itt laknak.

A nagyvisnyói vállalkozó szerint a legnagyobb problémát az árvíz okozza és a pénzhiány, továbbá említi az emberek rosszindulatát és irigységét is.

14. Helyi vállalkozások, munkahely-lehetőségek

A dédestapolcsányi vállalkozó szerint kft-t nem érné meg üzemeltetni a faluban, nincs akkora igény rá, sokan csak papíron vannak ott, mindenki nagyon sokat utazik, ingázik más településekre. A falu és a kereslet nem igényli ezeket a vállalkozásformákat, valamennyi igény lenne, de az anyagi források nem engedik meg, mindenki otthon barkácsol.

Nekik azért van mégis itt a székhelyük, mert az Európai Uniós pályázatokon sokszor ezek a szegényebb térségek vannak előtérben. BAZ megyében kevés lehet a vállalkozó, a cég, hátha így könnyebben tudnak kedvezményeket igényelni, de semmiképp sem a helyi önkormányzattól kapnák. Egy-két turizmussal és építőiparral foglalkozó cég nem rég csődölt be, pár éve. Két szálló volt a faluban, az egyik az Aranykehely, ami 1-2 éve ment csődbe, pedig jó étterem és szálló volt. A másik a Hotel Experience, ami jelenleg is takarékon megy, kb. 8 fős személyzet viszi. Nagyon kicsi cégek vagy egyéni vállalkozók vannak, pl. zöldséges, aki tényleg ott dolgozik. Nem tud üzemről, feldolgozóról, az ismerősei nagy része külföldön dolgozik, Németországban, Ausztriában, Svájcban. Akik itt maradtak pedig általában Ózdon, Kazincbarcikán vagy Miskolcon dolgoznak. Nagyon sok falubeli a Borsod Chem-ben dolgozik. Minden cég vagy vállalkozó, aki Dédesben van, vagy egyedül van az üzletben vagy maximum. Nem tud munkahely-teremtési programról, közfoglalkoztatásról. Szerinte van közmunka, körülbelül 5 fő dolgozhat az önkormányzatnál, ilyen típusú foglalkoztatás van. Régebben

volt gombatelep üvegházakban, sátrakban, de ez is csak 1-2 ember érdekeltsége volt. Lesz sertéstelep, már elkezdtek építeni, valamint van 1-2 autókereskedés is Tardona, Mályinka felől, a falu elején.

A dédestapolcsányi mérnök szerint a település meghatározó vállalkozásai az élelmiszeriparban és szolgáltatások között keresendők. Kulcsszereplő vállalkozások a benzinkutak, élelmiszerboltok, zöldséges, TŰZÉP, húsbolt, virágbolt, gyógyszertár, étterem, panzió, fagyis, vegyesbolt, fodrász, az Északmagyarországi Regionális Vízművek ZRt. (ÉRV Zrt.) és a víztározó kapcsán vannak (pl. horgászat).

15. Fejlesztési lehetőségek

A dédestapolcsányi vállalkozó úgy gondolja, ha volna bevételi forrás a turizmusból, akkor biztos, hogy minden iparág, a kereskedelemtől kezdve az építőiparig „meg tudna ugrani”. A dédestapolcsányi mérnök egy Szívesen vennék egy olyan fórumban látna a potenciált, ahol a vállalkozások helyi szinten bemutatkozhatnak és a tevékenységükhöz mértén bekapcsolódhatnak a helyben adódó munkába, ötletek megvalósításába. A következő ötleteket is megemlítette: A település határában található tábor felfuttatása, szakkörök, rendezvények nagyobb számban történő szervezése, helyi adottságok jobb kihasználása, gyógynövénytermesztés, valamint állattenyésztés.

A nagyvisnyó kitöltő az iparban érintett vállalkozó, így számára az ipari területek fejlesztése lenne célszerű a településen. Nagyvisnyón a fiatalok számára van fészekrakó ház, valamint óvoda is, ami segítheti a fiatal párok letelepedését a településen. Ezenkívül több fejlesztési javaslatot írt a kitöltő: közutak fejlesztése, játszótér építése (van rá forrás és hamarosan el is készül), árvízvédelem (többször volt már fejlesztés, de még mindig nem megfelelő), mélyebb vízelvezető árkokra lenne szükség; víztározó építése is indokolt, kerékpáros turizmus fejlesztése, vadaskert létesítése.

16. Helyi termékek

A dédestapolcsányi vállalkozótól megtudtuk, hogy régebben volt gombatelep üvegházakban, sátrakban, a nagyvisnyó szerint pedig nincs lehetőség több helyi termék előállítására a településen, egyedül a termelői mézet ismeri, mint helyi kézműves termék.

17. Helyi adottságok kihasználtsága

A nagyvisnyói vállalkozó véleménye szerint a település területi és természeti adottságai megfelelően kihasználtak, szántóföldek, erdőgazdálkodás és legeltetés egyaránt van a településen, valamint gyümölcsösök, veteményesek.

18. Közösségi kapcsolattartás

A nagyvisnyói vállalkozó szerint a helyi lakosságot közösségi programokkal lehet összetartani, azonban véleménye szerint a „baj” hozza össze leginkább az embereket. Külön említi a természeti katasztrófát, valószínűleg a gyakori áradások okozta árvízre gondol.

19. Hírfórum.

Dédestapolcsányon a Facebook csoport a jellemző, itt felhívások, hirdetések, hétköznapi problémák jelennek meg. Régen falutévé is volt.

Polgármesterek, falugondnok

Összesen három polgármesterrel (a lénárddaróci polgármesterasszonnyal, a csernelyivel és Lénárddaróc kapcsán a szomszéd település, Bükkmogyorósd polgármesterével készítettünk interjút, valamint Lénárddaróc falugondnokával, aki az önkormányzatban dolgozik.

20. Pozitívumok a településen

A lénárddaróci falugondnok a falu szépségét, a csendes környezetet, Bükk lábánál való elhelyezkedést emelte ki, a polgármester pedig szintén a település elhelyezkedését (természeti környezet, nem zsákfalú), a lakosság összetételét és az összetartó faluközösséget.

Bükkmogyorósd polgármestere szerint a falu legnagyobb értéke a szép, csendes környezet, valamint Szilvásvárad közelsége, az, hogy vannak munkalehetőségek a közeli városokban viszonylag jó közlekedéssel. Nincs a faluban roma kisebbség, csupán néhány külföldi családnak van itt háza (angolok, németek, finnek).

A csernelyinek pedig a természeti környezet, ami számára vonzó. Érték még szerinte a bányász és kohász, mint hagyomány, a Sturman kastély, az árvalányhaj, a csevics forrás és a helyi szőttesek.

21. Problémák

A polgármesterek és a falugondnok szerint is a legnagyobb probléma a településen, hogy nincs helyben munkalehetőség és elöregedik a társadalom. Lénárddarócon csak a közmunka van, mindenkinek el kell mennie innen dolgozni, ez egy átmenő falú. A fiatalok elköltöznek, elöregedik a település, jelenleg a lakosság pedig körülbelül 80%-a 65 év feletti. Szerencsére a mélyszegénység nem tapasztalható a falugondnok szerint, ennek ellenére nincsenek megtakarítások, mert ami marad pénz az elmege az utazásra, ha valakinek valami dolga van a városban. Örülünk, hogy egy héten egyszer van orvosi ellátás. Már csak egy boltunk van, a Bárdos tanya is bezárt, pedig hangulatos kultúr kocsma volt.

22. Helyi vállalkozások, munkahely-lehetőségek

A lánárdaróci polgármester asszony szerint nincs a faluban munkalehetőség.

A csernelyi polgármesterrel folytatott interjú során kiderült, hogy a településen 3 nagyobb vállalkozó és gazdálkodó van, akik mind mezőgazdasággal és állattenyésztéssel foglalkoznak. A szegényebb munkanélküli rétegnek adnak munkalehetőséget és megélhetést. Ezenkívül uborka, paradicsom, paprika, zöldség, sárgarépa, hónapos retek és saláta termesztése történik. A földterület és a fóliasátor is önkormányzati tulajdonban van. Jelenleg a fóliasátorban 4 fő, az uborka ültetvényen pedig 6 fő dolgozik. Földterület és legelő is van, a környező településekről, jelenleg közmunka programban Csokvaományból 3 fő és Lénárdarócról 4 fő dolgozik a településen, de egy esetleges bővítés esetén további személyeket is be tudunk vonni.

A bükkmogyorósi polgármester szerint nincsenek vállalkozások a faluban. Egy vállalkozás van helyben, a bolt, akinek egy helyi alkalmazottja van. Olyan egyéni vállalkozók vannak még itt, akik Szilvásváradra szállítanak munkásokat az erdészeti munkákhoz. Van egy állattenyésztő, de neki nem helyből vannak a munkavállalói, hanem Ózdról jönnek, mert itt nincs olyan, aki szakmabeli. 4 közmunkás van helyből ehhez még 3 közmunkás jár át más településről, mert a közmunka programhoz minimum 6 ember kell.

23. Fejlesztési lehetőség

A lánárdaróci falugondnok elmondása alapján a különböző fejlesztéseket, kisebb felújításokat eddig a pályázatok révén tudjuk megvalósítani. Van egy zsidó temetőnk, amit nem ők tartanak fenn, de jó lenne szerinte felújítani, de a leszármazottak minden évben jönnek és gondozzák, hiszen régen volt zsidó lakosság Darócon. Az önkormányzat jelenleg is részt vesz a Magyar Falu Programban. A polgármester asszony nem igazán lát lehetőséget a gazdasági fejlődésre.

Bükkmogyorósd polgármestere szerint a turizmus fejlesztése egy jó irány. Szilvásvárad mellett van a település, így még sokan átjönnek erre szétnézni, kirándulni. Van is egy vendégház, ami felújítás után lakható lesz. Illetve nem sok üres ház van, de az oda beköltözők is jó hatással lesznek a falura, mert felújítják azokat.

Csernelyi polgármestere szerint elsősorban infrastrukturális fejlesztések szükségesek, utak aszfaltozása, csapadékvíz elvezető árkok karbantartása. Ezen kívül fontos a munkahelyteremtés, amelyet elsősorban a mezőgazdaságra lehet alapozni, ez a folyamat megindult ugyan a közfoglalkoztatás keretén belül, fólia sátorban ültetés, uborka ültetvény, haszonállatok (csirke, sertés) tartása jegyében. Idősek otthonára van nagy szükségünk, illetve igény is van rá, egyre több az egyedül élő idős, ápolásra és gondozásra szoruló lakos. Turizmus kapcsán elsősorban a Sturman kastély felújítása valamint a Csernelyi patak forrása (Betyár kút) az elsődleges, emellett a derelye, kézi szöttek és egyéb látnivalók (Buddha

emlékmű, sztúpa) turistákkal való megismertetése a fontos. Sajnos más látványosság hiányában ez csak néhány embernek ad megélhetést, tartósan erre alapozni nem lehet.

24. Helyi termékek

A lánárdaróci falugondnok elmondása alapján nincs a településnek helyi terméke.

Bükkmogyorósdon viszont van a faluban egy nóniusz tenyészet, ahol birkákat is tartanak. Mindenki megfőzi magának a lekvárt, a befőttet, a pálinkát, de ezek nem helyi termékek, csak önellátás céljára készülnek. Tartanak csirkét, néhányan disznót, művelik a kertjeiket. Tudtuk meg a polgármestertől.

A csernelyi polgármesterrel folytatott interjúnk során kiderült, hogy helyi kézműves termékek már nincsenek a településen. Van néhány olyan idősebb személy, akik kedvtelésből készítenek szöttek, horgolt, varrott termékeket, kosarat fonnak, de eladásra nem termelnek, falunapi rendezvényen történik a kiállításuk. Helyi piac van, elsősorban mezőgazdasági termékek, virágok árusítása zajlik.

25. Közlekedési infrastruktúra

Bükkmogyorósd polgármestere a vonatkozó kérdésekre válaszolva elmondta, hogy a település nagyon jól megközelíthető helyközi buszjáratokkal, Eger és Ózd között nagyjából óránként járnak az Agria Volán járatai, ritkábban a Borsod Volánnak is vannak a környéken járatai. Ezen kívül munkásjáratok viszik főleg Ózdra a dolgozó lakosokat.

A csernelyi polgármester szerint infrastrukturális hiányosságok sajnos vannak a településen. Az utak csak 85%-ban vannak aszfaltozva, a régi utak állapotjavítása, csapadékvíz elvezető rendszerek ásása, karbantartása is szükséges. A tömegközlekedés viszont nagyon jól megoldott a településen. Összesen 5 buszmegálló van a településen, buszjáratok óránként érintik a települést. Az önkormányzatnak van egy 9 személyes kisbusz a tulajdonában, ezzel az időseknek való vásárlást, gyógyszerszállítást, esetlegesen kórházi szállítást tudják megoldani.

26. Közösségi kapcsolattartás

Lénárdaróc falugondnoka szerint elsődlegesen az egyesületük (Lénárdaróciakért) tagjai a cselekvő emberek, akik részt vesznek a település életében, ez jelenleg 47 főt takar. Ezen felül még vannak néhányan, akik szívesen csatlakoznak, segítenek a programjaink megszervezésében.

Csernelyi polgármestere szerint a településen belül sajnos inkább a széthúzás a jellemző. A kisebbség nem igazán foglalkozik a közösséggel, a közép korosztály inkább a maga problémájával van elfoglalva, de itt azért akadnak szép számban, akik a rendezvények, település szépítés, szemétszedés, egyéb programokban részt vesznek, az idősek már szintén kivonják magukat a közösségi életből, „kiöregedtem én már ebből” címszóval.

Lénárddaróc falugondnoka és Csernely polgármestere is egymástól függetlenül megemlítette, hogy a Közös Önkormányzati Hivatal révén jelenleg 7 hegyháti település (Bükkmogyorósd, Csokvaomány, Csernely, Farkaslyuk, Járdánháza, Lénárddaróc és Nekézseny) alkot egy közös hivatalt, így ezen a településekkel szorosabb az együttműködés, szinte napi kapcsolat van. Van egy összefogás, amelynek Nekézsenyben van a központja. Kordonos uborkatermesztés révén több önkormányzat csatlakozásával közös termelés folyik, amely megtermelt javakat egy nyírcsászári cég vásárol fel, akivel szerződés van, ez a kapcsolat több megyén átható. TÖOSZ és MOSZ tagság révén országos települési kapcsolatok. Bükkmogyorósd polgármestere elmondása alapján jó viszonyban vannak a környező településekkel, de nincsenek közös programok. Eljárnak egymás falunapjára, de nem szerveznek közösen rendezvényt.

27. Közösségi programok

A lénárddaróci falugondnok szerint a legtöbb programot az egyesületük (Lénárddaróciakért Egyesület) szervezi, idén lett volna megtartva 10. alkalommal a főzőverseny, de a koronavírus miatt elmaradt. Szokott lenni falunap is, de nem minden évben. A könyvtár szervezésében vannak gyerekprogramok: anyák napja, gyereknap, mikulás, a gyerekeknek kézműves foglalkozások stb. Nekézsenyben szokott lenni asszonybál, meg van amatőr színjátszó társulatuk, akik meg szokták hívni a lénárddaróciakat. Próbálnak segíteni a többi településnek a programokban a főzéshez kapcsolódóan Csernelyi derelye, a Nekézsenyiek kürtőskaláccsal próbálkoznak.

Bükkmogyorósdon a polgármester elmondása alapján van rendezvény gyereknapra (szalonnasütés), falunap, mikulás.

A csernelyi polgármester szerint sajnos közösségi hely nincs a településen. Parkok, játszótér, sportpálya és az egykori általános iskola tornaterme van, ahol szabadidős tevékenységet lehet végezni. Évente kerül megrendezésre a derelye fesztivál és egy falunap, amely szélesebb körnek szóló rendezvény, valamint októberben van egy idősek napi rendezvény, amely a 60 év fölötti személyeknek szóló zenés estét jelent.

Szilvásváradon a lipicai lovas központ és a Szalajka-völgy ezrével vonzza a turistákat. Itt szintén számos főző verseny van, illetve szeptemberben a szilva napok. Szarvaskőn csipkebogyó fesztivál, Csokvaományban túrós lepény készítés, Hangonyban tökfesztivál, Kissikátorban pedig gombafesztivál, tudtuk meg a csernelyi polgármestertől.

28. Hírfórum

A csernelyi polgármesterrel készített interjú alapján a helyben szokásos híráram a szórólappal, amit minden postaládába bedobnak, emellett az önkormányzat honlapján, hirdetőtáblákon (jelenleg 4 db van a településen) boltajtókon, orvosi rendelő hirdető tábláján, buszmegállóknak teszik közzé.

Egyéb kapcsolódó szakmák

Az egyéb kapcsolódó szakmában (erdészet és turizmus) két fővel tudunk interjút készíteni. Mind a ketten Szilvásváradiak. Az egyik a Turisztikai Desztinációs Menedzsment (TDM) egyik dolgozója (Tóth Andrea), a másik személy pedig FORESTER Erdőgazdálkodási, Tervező, Szolgáltató és Szaktanácsadó Betéti Társaság egyik tulajdonosa, Gál Sándor.

29. Pozitívumok a településen

A turizmusban dolgozó hölgynek az első három pozitív dolog, ami először eszébe jutott a településről a tiszta, rendezett környezet, a gyönyörű táj, és a kikapcsolódási lehetőségek jelenléte volt.

Az erdészetben dolgozó úrnak pedig a kiemelkedően szép természeti környezet, az élhető település és a több város viszonylagos közelsége.

30. Legértékesebb erőforrások, legfontosabb értékek

A DTM dolgozója legértékesebb erőforrásként a természeti és turisztikai adottságokat és az “egyedi attrakciókat”, műemlékeket hozza fel.

10 legfontosabb értéknek pedig a következőket sorolta fel: Szalajka-völgy, Szilvásvárad Állami Erdei Vasút, Lipicai ménés, lovas szolgáltatások, a különböző igényeket kielégítő szálláshelyek és éttermek, különféle turisztikai attrakciók (bóbpálya, kalandpark stb.), vezetett gyalogos, barlang és lovas túrák, különböző tematikájú rendezvények, szilvásvárad pisztráng, helyi termelők és termékei, Magyarország egyetlen Református kerektemploma és további épített örökségek, bükki kőkultúra, ősemberbarlang, a múzeumok széles választéka, a Millenniumi kilátó és tanösvény, Gerenna-vár és Éleskővár, Archeopark. Szerinte a helyiek a szép környezet, és friss levegőt tartják igazán értékesnek. A FORSTER Bt. egyik tulajdonosa szerint a helyi erőforrások elég jól ki vannak használva. A legértékesebb erőforrások közé sorolta: természeti környezet, hírnév, idegenforgalmi vonzerő, helyi nevezetességek (lipicai lótenyésztés, lovas rendezvények, pisztráng, Szalajka völgy, ősemberbarlang, túrázási lehetőségek, valamint megemlítette, hogy érdemes új erőforrásokat felderíteni, azokat kiaknázni. A település 10 legfontosabb értéke, illetve a helyiek számára is jelentőséggel bír szerinte: Természeti környezet, idegenforgalmi vonzerő, Lipicai lótenyésztés, lovas múzeum, Pisztrángtenyésztés, Református kerektemplom, Szalajka völgy, Erdei vasút, Kastély (szálló), Fedett lovarda, Szabadtéri Erdei múzeum, rendezvények, Erdei iskola program. Természetközeli erdőgazdálkodás

31. Problémák

A turizmusban dolgozó hölgy úgy véli, hogy a legnagyobb problémát a településen parkolóhelyek korlátozott száma jelenti, míg az erdészetben dolgozó személy problémaként a munkahelyek korlátozott számát említette, hozzátette, hogy ez főleg a fiatalokat érinti. A fiatalok helyben tartását a közelben teremtett munkahelyekkel oldaná meg.

32. Helyi vállalkozások, munkalehetőségek

Munkalehetőségek közt a turizmus mellett a vendéglátást, erdőgazdálkodást és a mezőgazdaságot említik.

33. Fejlesztési lehetőségek

A TDM dolgozója mind a gazdaság, mind a turizmus fejlesztésére a szezonális oldását felelte. A beszélgetésből még kiderült, hogy a közösségi életet pályázatokkal igyekeznek jelenleg is biztosítani. A FORSTER Bt. egyik tulajdonosa szerint a település adottságai nem teszik lehetővé sem az ipari, sem az iparhoz kapcsolódó szolgáltatások fejlesztését. Ezen a téren legfeljebb a kézműves tevékenységek, kis családi termelő vállalkozások jöhetnek szóba, elsősorban olyanok, amelyek tovább bővítik a település vonzerejét pl. a gasztronómiai, helyben termelt élelmiszer, vagy gyógynövényekből készített termékek, pl. erdei virágméz, vadgyümölcsök feldolgozása (aszálás, lekvárok), választékának bővítésével. Az idegenforgalomhoz kapcsolható szolgáltatások fejlesztése terén komoly kiaknázatlan lehetőségek állnak rendelkezésre szerinte, azzal, hogy a közelmúltban jelentős infrastruktúrákkal (fedett lovarda, lovaspálya) bővült a település. Nagyon sok rendezvényt, idegenforgalmi attrakciót lehetne ezekre a lehetőségekre építeni (nem csak lovas rendezvényeket), kerékpáros versenyeket, találkozót, koncerteket, házi kedvencek bemutatóit stb. Ez a terület még jelentősen fejleszthető. Elsősorban profi rendezvényszervezők, idegenforgalmi szakemberek munkája hozhat előrelépést ezen a téren.

A turizmus fejlesztésével kapcsolatban pedig így gondolja: A turizmus a gazdaság egyik ága, a településünkön meghatározó ágazat talán már ma is, de elsősorban erre kell építeni, ahogyan a fentiekben már érintette. A "kemény" (tömeg) turizmus elsősorban az abszolút fogyasztói magatartást preferálja, ennek az igénynek a kielégítésére kitűnő lehetőségeket kínál a közelmúltban megvalósult beruházások által létrehozott fedett lovarda és lovaspálya, itt profi rendezvényszervezők munkájával ez az igény kielégíthető. Különösen fontosnak tartja, hogy az ún. "szelíd turizmus" feltételrendszerének javítását, amely az erdei környezetben végzett pihenés, rekreáció lehetőségének megteremtését célozza. A környezeti igényesség elterjesztését, a tájrehabilitációt, a fenntartható fejlődést ösztönzi.

Végül pedig a közösségi élet fejlesztését a következőkben látja: A településen a közösségi élet továbbfejlesztésének jó alapot ad az elmúlt években már megvalósított néhány rendezvény, az egyházak tevékenysége. Erre alapozva jó eséllyel lehet építkezni.

34. Helyi termékek

A turizmusban dolgozó hölgy szerint Szilvásváradon nincs termelői piac, illetve a legközelebbinek Egert említi. Az erdészetben dolgozó úr pedig megemlítette az erdei és szarvasgombákat, a gyümölcsösöket, és a pisztránggalászatot

35. Közösségi kapcsolattartás

Amikor megkérdeztük az interjúalanyoktól, hogy mennyire van jelen az összetartás, azt válaszolták, hogy vannak, aktív és kevésbé aktív lakosok, van ahol működik az összetartás, viszont van hova fejlődni.

36. Közösségi programok

Az interjúk során kiderült, hogy a települési honlapon folyamatosan frissülő rendezvénynaptáron lehet az eseményeket nyomon követni, Béalpátfalvával szoktak közös programokat szervezni, és hogy az iskola épülete alkalmas lenne a rendezvények lebonyolítására. A FORSTER Bt. egyik tulajdonosától megtudtuk, hogy a programokat tekintve ma is van adventi gyertyagyújtás, idősök estje, valamint szilvanapi rendezvények. Néhány kezdeményezés ugyanakkor sajnos "elhalt": az egykori "Szalajka kör", vagy a gyerekek kézügyességének fejlesztését és képzőművészeti oktatását célzó szintén már megszűnt "Írisz" alapítvány.

VIII. Konfliktusok

A problémák feltárásánál elsődlegesen a funkcionális, ökológiai, vizuális és társadalmi konfliktusokat különböztettük meg. Ezen felül külön kategóriákat hoztunk létre, mint gazdasági, településképvédelmi, tájvédelmi, örökségvédelmi, természetvédelmi, környezetvédelmi és demográfiai, melyekben tovább szűkítettük a besorolást. Továbbá vizsgálatuk és elemeztük a konfliktusok mérsékelhetőségét, a visszafordíthatóságát és az időtartamát. A konfliktusokról végzett elemzéseinket egy táblázatban összesítettük (*Konfliktusok táblázat*).

VIII/1. Funkcionális

A térségben a legtöbb konfliktus besorolását tekintve funkcionális volt. Összesen 29 darabot találtunk (*VIII/1 Funkcionális konfliktusok tervlap*). Számos probléma köthető infrastrukturális hiányosságokhoz, például a települések nehéz elérhetősége és megközelíthetősége (F1), a közlekedési infrastruktúra leromlott állapota (F3) vagy az utóbbi két konfliktus és a hegyháti helyzet okozta területi elszigeteltség (F4) ami az egész térségben jellemző. Ezenkívül Farkaslyuk, Csokvaomány, Sata, Lénárddaróc és Nekézseny intézményi ellátottság hiánya is hiányos (F27), nincs minden településen iskola, óvoda, illetve nincs mindennap biztosítva az orvos ellátás. A középfokú oktatás hiánya pedig mely alacsonyabb képzettséget és munkanélküliséget eredményez. A közösségi terek, mint találkozóhelyek hiánya is gondot okoz (F6). Ezenkívül még az ipar fejletlensége (F17) is térségi szinten probléma.

Összességében elmondható, hogy a térség turisztikai és természeti adottságai megvannak, amelyek csak részben vannak kihasználva (F5, F7) A turizmusnak főként a szervezeti háttere és infrastruktúrája hiányzik (F2). Például a túraútvonalak, tájékoztató táblák hiánya, vagy a látványosságok hiányos bemutatása Csernelyen és Nekézsenyben, pl. a Mihalovits kőfejtő vagy a Buddhista sztúpa esetében (F22) Rekreációs területek hiánya, zavarása (F12). Összességében probléma a elmaradott turisztikai szuprastruktúra és a szolgáltatások hiánya (F26) Bükkmogyorósdon, Csernelyen, Farkaslyukon, Dédestapolcsányban, Nekézsenyben, Sátán és Csokvaományban. Lénárddaróc, Bükkmogyorósd és Farkaslyuk esetében a települési honlap is elhanyagolt, nem tartalmaz naprakész információkat (F25), ami nehezíti, mind a lakosok, mind pedig az egyéb érdeklődők informálódását.

Az elnéptelenedés velejárója sajnos a leromlott települési környezet és az elhagyatott házak és kivadult kertek (F8), amelyek rontják a településképet.

A térségben számos örökségvédelmi konfliktus is található. Az egész térségre jellemző a hagyományos történeti jelentőségű tájhasználatok eltűnése, mint például a szőlőterületek, a legelők, a fás legelő vagy a rétek (F10). A megfelelő gyepgazdálkodás hiánya miatt egyes részeken az értékes gyepek cserjésedésnek indultak, melyek nemcsak örökségvédelmi szempontból jelentenek igen nagy problémát, de természetvédelmi szempontból is, hiszen a gyepekben is számos olyan növény és állatfaj található, amely védelem alatt áll, vagy kiemelkedő jelentőséggel bír hazánkban. Idetartoznak még a felhagyott szőlőültetvények is. Az adottságoknak igen megfelelő szőlőtermesztés igen lecsökkent az elmúlt 200 évben, ami igen nagyban köszönhető a Filoxéra járványnak is, ami után igen kevés helyen kezdtek újra bele a szőlő termeszésbe. A később újra megjelenő fajták termesztésénél már nem a hagyományosakat választották, hanem inkább azokat az új fajtákat használják, amelyek ellenállóbbak a fertőzésekkel szemben. Nagyvisnyó esetében az egykori tanyák és majorok is eltűntek (F11). A térségbe ezenkívül több alulhasznosított, kihasználatlan mezőgazdasági és állattartó területeket is találni (F9), amely potenciális megélhetési források lehetnének.

A térségben az épített kultúrtörténeti elemek állapotának romlása is igen nagy probléma, pl. a tornácos házaké, a templomoké, a bányászati lakásoké és kovácsműhelyeké (F13). Ezenkívül külön kiemelendő a kastélyok rossz állapota, kihasználatlansága Sátán, Dédestapolcsányban, Csernelyben és Bükkmogyorósdon (Fáy-kastély, Serényi kastély, Sturman-kastély, Lenkey-kúria) (F15), valamint a várromok pusztulása Szilvásváradon és Dédestapolcsányban (Éleskő vára, Gerenna vára, Dédesi vár) (F18) és a temetők, síremlékek, sírjelek leromlott állapota (Sátai temető diakonus sírja, felhagyott izraelita temető, bántapolcsányi temető és ravatalozó, Nekézsenyi temetőben a kopjafák) a térségben (F14).

A vízi és gőzmalmok, amelyek régen jelentős részét képezték a gazdálkodásnak és a hozzájuk tartozó épületek, pedig mára már szinte teljesen értékét veszítették az emberek számára Sátán és Csokvaományban (F19). A fokozatosan romló állapot a sátai barlangokra (F21) is jellemző.

A térségben több patak is található, amely a számtalan előny mellett veszélyforrást is jelent néhány településnek, hiszen a patak menti közeli beépítések (F29) és a nagyobb esőzések következtében kiáradhatnak (F28).

Három településen, Nagyvisnyón, Nekézsenyben és Sátán ível át a felhagyott vasútvonal (F17), amely egy történeti emlék. A vasút Szilvásváradot kötötte össze Putnokkal, egy részén alagúton át haladtak át a szerelvények, ez Magyarország egyik leghosszabb vasúti alagútja. A földcsuszamlások miatt a járatokat beszüntették, így manapság kihasználatlan, az állapota pedig folyamatosan romlik (F16).

Sátán, Csokvaományban és Nekézsenyben a konfliktusok közé sorolható még, hogy az egykori régészeti lelőhelyek nem megfelelően vannak feltárva, és nincsenek a régészeti örökségek megfelelően védve (F20).

Farkaslyukon a vandalizmus is megjelenő probléma, amely az utóbbi időben a Gyürky Gyula emlékparkot és a temetőket érintette (F23).

VIII/2. Ökológiai

Ökológiai konfliktusokból 20 darabot találhatunk a vizsgált területen (*VIII/2 Ökológiai és vizuális konfliktusok tervlap*). Ezek főként a területhasználatokkal és azok változásával vannak kapcsolatban, valamint az emberi tevékenységek folytán alakultak ki.

Az egész térségre jellemző ökológiai konfliktusok főként az időjárás (klímaváltozás, felszínformálás) és az emberi tevékenységek hatására alakultak ki. Az egész területen probléma a hagyásfás legelő cserjésedése és beerdősülése (Ö1), mely az állattartás megszűnéséhez, ezáltal a karbantartási munkálatok elmaradásához vezethető vissza. A megfelelő karbantartás hiányában a térségben elterjedtek az invazív fajok (Ö6), melyek sok helyen problémát okoznak településen kívül és belterületen is. Az egyre fokozódó emberi tevékenységek hatására és az illegális fakitermelések (Ö20) (főként Csernelyen, Csokvaományon, Sátán, Szilvásváradon és Farkaslyukon) miatt egyre nagyobb veszélynek vannak kitéve a térségben védett erdőállományok (Ö10). Az idegenhonos túlevelű erdők megjelenése és a kopárfásítások (Ö9) is visszaszoríthatják a természetes állományokat a térség több településén. A szélsőséges csapadékhozam (Ö12) is az egész térségben problémát okoz, emiatt sok a belvízjárta terület (Ö17). A vizsgált térségben nagy területet lefednek az erózióveszélyes területek (szél- és vízerózió) (Ö18), valamint nagy arányban vannak jelen erodálódott területek (Ö14) is.

A térség több településén is problémát jelent a nagy parcellás, monokulturális mezőgazdasági művelés (Ö8) egyre nagyobb térnyerése, mely sok helyen a korszerűtlen mezőgazdasági termeléssel (Ö13) párosul. Ennek következtében egyre nagyobb területeket hódítanak el a természettől, mely során a művelési területhez közel található források is veszélyben vannak (Ö11).

Csernelyen a hidrológiai viszonyokba való emberi beavatkozásnak káros hatásait fedezhetjük fel, mely a folyómeder kiszáradásához és feliszapolódásához vezetett (Ö3). A vízjárta medrek kezelésének és kotrásának elmaradását a Lázberci-víztározónál is megfigyelhetjük, idővel ez a tározó eliszaposodásához vezethet (Ö4).

Szilvásváradon a természeti területek erős turisztikai terhelése (Ö2) jelenti a fő konfliktusforrást, illetve a nagy kereslet miatt a pisztráng eltűnése veszélyezteti a térséget (Ö5). Több településen probléma a zöldfelületek kezeletlen állapota (Ö16), mely amellet, hogy kedvez az özönnövények terjedésének, emellett még vizuális konfliktust is eredményez. Emellett probléma még a települési területeken és környezetükben az illegális hulladéklerakás (Ö15), valamint az illegális nád- és gyepegetések (Ö19).

Nagyvisnyók a kendertereszmesztés felhagyása (Ö7) is ökológiai konfliktust eredményez a kihasználatlan területek visszamadradása miatt, valamint a hagyományok eltűnéséhez is vezethet.

VIII/3. Vizuális

A már említett felhagyott területek, az elhagyatott házak, a kivadult kertek, a közterek hiánya és az utak rossz állapota, kedvezőtlen, leromlott településképet mutat (V1), ami Bükkmogyoródon, Lénárdarócon, Nagyvisnyón, Csernelyen, Nekézsenyben és Csokvaományban jellemző.

Vizuális konfliktust jelent továbbá Nagyvisnyón és Dédestapolcsányon a településképebe nem illő, modern házak, amelyek gyakran közvetlenül egy hagyományos építésű épület mellett találhatóak, amelyek így megtörik a népi építészet harmóniáját. A településképe így nem lesz egységes (V2).

Bükkmogyoródon, Sátán, Nekézsenyben és Lénárdarócon található, többnyire kőzetbe vájt pincékből álló pincesorok a települések fejlődéséhez kötődő emlékek. A pincékkel nem foglalkoznak, állapotuk rossz, nem látogathatók, elhagyatottak és nem rendelkeznek funkcióval (V4). Néhány pince el is tűnt az idők során

Szilvásváradon a tájba nem illő szolgáltatási létesítmények (szálloda-wellness park, lovaskomplexum), Nekézsenyben, Farkaslyukon, Dédestapolcsányban és Nagyvisnyón pedig a felhagyott bányák okozta tájsebek zavarják meg a táj látványát (V5) (*VIII/2 Ökológiai és vizuális konfliktusok tervlap*).

VIII/4. Társadalmi

A társadalmi konfliktusok egy része szorosan összekapcsolódik a funkcionális konfliktusokkal, azon belül is a társadalmat érintő intézményhiánnyal vagy a térség elszigeteltségével. A problémák egy része összefügg egymással, valamint folyamatok is megfigyelhetők köztük, azaz egyik társadalmi konfliktus a másiktól következik. Összesen 17 darab társadalmi konfliktust gyűjtöttünk össze a vizsgált térségben. A társadalmi konfliktusok között a legtöbb az egész térségre jellemző, van azonban pár, ami főként egy vagy két településre koncentrálódik. A legfőbb társadalomhoz köthető probléma a térségben az elvándorlás (T2), mely előregedő népességet (T10) eredményez. Az elvándorlással összefüggésben lehet a közép- és felsőfokú oktatás hiánya (T3), hiszen a továbbtanulni vágyó fiatalok így másik településre ingázni kényszerülnek, amit gyakran az odaköltözésük követ, ezzel pedig a térségben felüti a fejét az alacsony képzettségű munkaerő (T5). A térségben kevés a munkahely is (T7), mely munkanélküliséget (T6) vonz magával, amivel egyre nagyobb teret hódít a vizsgált településeken a szegénység (T4). Farkaslyukon a bányák bezárásával és a kevés munkalehetőség miatt alacsony a

munkaerő-igény (T14), így a lakónépesség nagy része a környező nagyobb településekre ingázik munkavégzés céljából.

Az elvándorlás következtében a hagyományokat nincs, aki továbbvigye a kisebb településeken, ezért többek között a szellemi örökségek is eltűnőben vannak (T17). A Nekézsenyi Hagyományőrző Pávakör az 1970-es évektől működik, kisebb kihagyással, 2014-ben alakult újra, régi és új tagok csatlakozásával. Ez a hagyományos népi énekek előadására alakult dalkör is várja a fiatalokat, hogy csatlakozásukkal továbbvigyék ezt a hagyományt. Csernelyen a csernelyi derelye receptje és elkészítése is nagymamáról unokára száll, ezért féltő, hogy a fiatalabb generáció elvándorlásával ez a hagyomány is eltűnik. Emellett a csernelyi kézimunkát (szőttesek, horgolások) is csak kevesen végzik manapság. Farkaslyukon a bányák bezárásával a bányászati értékek is eltűnőben vannak, ilyen például a bányászati himnusz is. A szellemi örökségek mellett a népi építészet és építkezési hagyományok is eltűnőben vannak (T11).

A külföldi népesség betelepülésével Dédestapolcsányon, Nekézsenyen és Szilvásváradon megnő a lakosság társadalmi-közösségi integrációra való hajlamának hiánya (T9). Farkaslyukon, Sátán és Csokvaományon a kedvezőtlen népesség-összetétel (T15) függvényében pedig a településen belül az összetartás hiánya (T16) jellemző, ami legnagyobb mértékben Csokvaományon érzékelhető.

A gazdasági szektorban is találhatunk társadalomra kiható problémákat, melyek szorosan összefüggenek a turisztikai ágazattal. Az egész térségben hiányzik a szervezeti háttér (T1), mely mindennek a mozgatórugója lenne, emellett a marketing hiánya (T8) sem kedvez a turizmusnak. Szilvásváradon a gazdasági szektorok közötti együttműködés hiánya azt eredményezte, hogy a gazdaság mára egyoldalúvá vált, főként a turizmusra épül (T12). Jelentős gazdasági probléma még a támogatási források hiánya (T13), mely a kisebb településekre jellemző a térségben, főként Nagyvisnyón és Farkaslyukon találkozhatunk ilyen jellegű konfliktusokkal.

VIII. Konfliktusok

Kód	Konfliktus megnevezése	Település	Konfliktuscsoport	Kategória	Mérsékelhetőség	Visszafordíthatóság	Időtartam
F1	A települések nehéz elérhetősége/megközelíthetősége	Térségi	Funkcionális	Gazdasági	Mérsékelhető	Reverzibilis	Tartós
F2	Turisztikai infrastruktúra hiányossága	Térségi	Funkcionális	Gazdasági	Mérsékelhető	Reverzibilis	Tartós
F3	Közlekedési infrastruktúra leromlott állapota	Térségi	Funkcionális	Gazdasági	Mérsékelhető	Reverzibilis	Tartós
F4	Elszigeteltség	Térségi	Funkcionális	Gazdasági	Nem mérsékelhető	Irreverzibilis	Végleges
F5	Kihasználatlan idegenforgalmi adottságok	Térségi	Funkcionális	Gazdasági	Mérsékelhető	Reverzibilis	Tartós
F6	Közösségi terek hiánya	Térségi	Funkcionális	Településképvédelmi	Mérsékelhető	Irreverzibilis	Tartós
F7	Kihasználatlan természeti adottságok	Térségi	Funkcionális	Gazdasági	Mérsékelhető	Reverzibilis	Tartós
F8	Felhagyott épületek, kivadult kertek	Bükkmogyorósd, Lénárddaróc, Nagyvisnyó, Csernely, Nekézseny, Sáta, Csokvaomány	Funkcionális	Településképvédelmi, Tájvédelmi	Mérsékelhető	Reverzibilis	Tartós
F9	Alulhasznosított, kihasználatlan mezőgazdasági és állattartó területek	Csokvaomány, Sáta, Dédestapolcsány, Nekézseny	Funkcionális	Gazdasági	Mérsékelhető	Reverzibilis	Tartós
F10	Hagyományos történeti jelentőségű tájhasználatok eltűnése (szőlőterületek, legelők, fás legelő, rétek)	Térségi	Funkcionális	Örökségvédelmi	Mérsékelhető	Reverzibilis	Tartós
F11	Egykori tanyák, majorságok eltűnése	Nagyvisnyó	Funkcionális	Örökségvédelmi	Mérsékelhető	Irreverzibilis	Végleges
F12	Rekreációs területek hiánya, zavarása	Sáta, Szilvásvár, Lénárddaróc, Csokvaomány, Nekézseny	Funkcionális	Gazdasági	Mérsékelhető	Reverzibilis	Tartós
F13	Épített kultúrtörténeti elemek állapotának romlása (Plébánia ház, tornácos házak, templomok, bányászati lakások Bányatelepi-kápolna, kovácsműhely, Víztorony)	Sáta, Dédestapolcsány, Bükkmogyorósd, Nagyvisnyó, Csernely	Funkcionális	Örökségvédelmi	Mérsékelhető	Reverzibilis	Tartós
F14	Temetők, síremlékek, sírjelek leromlott állapota (Sátai temető diakonus sírja, felhagyott izraelita temető, bántapolcsányi temető és ravatalozó, Nekézsenyi temetőben a kopjafák)	Sáta, Dédestapolcsány, Nekézseny, Csernely	Funkcionális	Örökségvédelmi	Mérsékelhető	Reverzibilis	Tartós

F15	Kastélyok rossz állapota, kihasználatlansága (Fáy-kastély, Serényi kastély, Sturman-kastély, Lenkey-kúria)	Sáta, Dédestapolcsány, Csernely, Bükkmogyorósd	Funkcionális	Örökségvédelmi	Mérsékelhető	Reverzibilis	Tartós
F16	Vasúti alagút leromlott állapota, kihasználatlansága	Sáta	Funkcionális	Örökségvédelmi	Mérsékelhető	Reverzibilis	Tartós
F17	Felhagyott vasútvonal (történeti emlék)	Nagyvisnyó, Nekézseny, Sáta	Funkcionális	Gazdasági	Mérsékelhető	Reverzibilis	Tartós
F18	Várrmok pusztulása (Éleskő vára, Gerenna vára, Dédesi vár)	Szilvásvár, Dédestapolcsány	Funkcionális	Örökségvédelmi	Mérsékelhető	Irreverzibilis	Tartós
F19	Felhagyott malmok, malomépületek rossz állapota (gőzmalom, vízimalom)	Sáta, Csokvaomány	Funkcionális	Örökségvédelmi	Mérsékelhető	Reverzibilis	Tartós
F20	Egykori régészeti lelőhelyek nem megfelelő feltárása, régészeti örökség védelmének hiánya	Sáta, Csokvaomány, Nekézseny	Funkcionális	Örökségvédelmi	Mérsékelhető	Irreverzibilis	Tartós
F21	Barlangok leromlott állapota	Sáta	Funkcionális	Tájvédelmi	Mérsékelhető	Reverzibilis	Tartós
F22	Hiányos bemutatás (Mihalovits kőfejtő, Buddhista sztúpa)	Nagyvisnyó, Csernely	Funkcionális	Gazdasági	Mérsékelhető	Reverzibilis	Tartós
F23	Vandalizmus (pl. Gyürky Gyula emlékpark, temetők)	Farkaslyuk	Funkcionális	Gazdasági	Mérsékelhető	Reverzibilis	Időszakos
F24	Fejletlen ipar	Térségi	Funkcionális	Gazdasági	Mérsékelhető	Reverzibilis	Tartós
F25	Települési honlap elhanyagolt (nem naprakész)	Lénárdaróc, Bükkmogyorósd, Farkaslyuk	Funkcionális	Gazdasági	Mérsékelhető	Reverzibilis	Tartós
F26	Elmaradott turisztikai szuprastruktúra, szolgáltatások hiánya	Bükkmogyorósd, Csernely, Farkaslyuk, Dédestapolcsány, Nekézseny, Sáta, Csokvaomány	Funkcionális	Gazdasági	Mérsékelhető	Reverzibilis	Tartós
F27	Intézményi ellátottság hiánya	Farkaslyuk, Csokvaomány, Sáta, Lénárdaróc, Nekézseny	Funkcionális	Gazdasági	Mérsékelhető	Reverzibilis	Tartós
F28	Patak-menti áradások	Nekézseny, Dédestapolcsány, Csokvaomány, Sáta, Nagyvisnyó	Funkcionális	Természetvédelmi	Mérsékelhető	Reverzibilis	Időszakos
F29	Patak menti közeli beépítések	Csokvaomány, Sáta	Funkcionális	Környezetvédelmi	Mérsékelhető	Irreverzibilis	Végleges
Ö1	Hagyásfás legelő cserjésedése, beerdősülése, állattartás megszűnése	Térségi	Ökológiai	Tájképi/Tájképvédelmi	Mérsékelhető	Reverzibilis	Tartós

Ö2	Erős turisztikai terhelés (Szalajka-völgy)	Szilvásvárad	Ökológiai	Környezetvédelmi	Mérsékelhető	Reverzibilis	Időszakos
Ö3	Hidrológiai viszonyokba való beavatkozások káros hatásai (kiszáradás, feliszapolódás)	Csernely	Ökológiai	Természetvédelmi	Mérsékelhető	Ireverzibilis	Időszakos
Ö4	A Lázberci-víztározó eliszaposodása	Dédestapolcsány	Ökológiai	Természetvédelmi	Mérsékelhető	Reverzibilis	Tartós
Ö5	Pisztráng eltűnése	Szilvásvárad	Ökológiai	Természetvédelmi	Mérsékelhető	Reverzibilis	Tartós
Ö6	Invazív fajok terjedése	Térségi	Ökológiai	Természetvédelmi	Mérsékelhető	Reverzibilis	Tartós
Ö7	Kendertermesztés felhagyása	Nagyvisnyó	Ökológiai	Gazdasági	Mérsékelhető	Reverzibilis	Tartós
Ö8	Nagy parcellás, monokulturális mezőgazdasági művelés	Dédestapolcsány, Nekézseny Csernely, Lénárdaróc, Szilvásvárad	Ökológiai	Természetvédelmi	Mérsékelhető	Reverzibilis	Tartós
Ö9	Idegenhonos tűlevelű erdő megjelenése, kopárfásítások	Sáta, Nagyvisnyó, Nekézseny, Csernely, Farkaslyuk, Lénárdaróc, Bükkmogyorósd	Ökológiai	Természetvédelmi	Mérsékelhető	Ireverzibilis	Végleges
Ö10	Védett erdők veszélyeztettsége	Térségi	Ökológiai	Természetvédelmi	Mérsékelhető	Reverzibilis	Tartós
Ö11	Források veszélyeztetése mezőgazdasági műveléssel	Csernely, Sáta, Csokvaomány, Nekézseny, Dédestapolcsány, Szilvásvárad	Ökológiai	Természetvédelmi	Mérsékelhető	Ireverzibilis	Időszakos
Ö12	Szélsőséges csapadékhozam	Térségi	Ökológiai	Természetvédelmi	Nem mérsékelhető	Ireverzibilis	Időszakos
Ö13	Korszerűtlen mezőgazdaság	Dédestapolcsány, Nekézseny, Csokvaomány, Sáta	Ökológiai	Gazdasági	Mérsékelhető	Reverzibilis	Tartós
Ö14	Erodálódott területek	Térségi	Ökológiai	Természetvédelmi	Nem mérsékelhető	Ireverzibilis	Végleges
Ö15	Illegális hulladéklerakás	Csernely, Csokvaomány, Nagyvisnyó, Farkaslyuk	Ökológiai	Környezetvédelmi	Mérsékelhető	Reverzibilis	Tartós
Ö16	Települési kezeletlen zöldfelületek	Dédestapolcsány, Nekézseny, Csokvaomány	Ökológiai	Településképvédelmi	Mérsékelhető	Reverzibilis	Tartós
Ö17	Belvízjárta területek	Térségi	Ökológiai	Természetvédelmi	Mérsékelhető	Reverzibilis	Időszakos
Ö18	Erózióveszélyes területek jelenléte (szél-, vízerózió)	Térségi	Ökológiai	Természetvédelmi	Mérsékelhető	Reverzibilis	Tartós
Ö19	Illegális égetések (nád, gyeppek)	Sáta, Farkaslyuk, Csernely	Ökológiai	Környezetvédelmi	Mérsékelhető	Ireverzibilis	Tartós

Ö20	Illegális fakitermelés	Csokvaomány, SÁta, Szilvásvár, Csernely, Farkaslyuk	Funkcionális	Természetvédelmi	Mérsékelhető	Reverzibilis	Tartós
T1	Szervezeti háttér hiánya	Térségi	Társadalmi	Gazdasági	Mérsékelhető	Reverzibilis	Tartós
T2	Elvándorlás	Térségi	Társadalmi	Demográfiai	Mérsékelhető	Reverzibilis	Tartós
T3	Közép- és felsőfokú oktatás hiánya	Térségi	Társadalmi	Gazdasági	Mérsékelhető	Reverzibilis	Tartós
T4	Szegénység	Térségi	Társadalmi	Gazdasági	Mérsékelhető	Reverzibilis	Tartós
T5	Alacsony képzettség	Térségi	Társadalmi	Gazdasági	Mérsékelhető	Reverzibilis	Tartós
T6	Munkanélküliség	Térségi	Társadalmi	Gazdasági	Mérsékelhető	Reverzibilis	Tartós
T7	Munkahelyek hiánya	Térségi	Társadalmi	Gazdasági	Mérsékelhető	Reverzibilis	Tartós
T8	Marketing hiánya	Térségi	Társadalmi	Gazdasági	Mérsékelhető	Reverzibilis	Tartós
T9	Társadalmi-közösségi integrációra való hajlam hiánya	Dédestapolcsány, Nekézseny, Szilvásvár	Társadalmi	Gazdasági	Mérsékelhető	Reverzibilis	Tartós
T10	Elöregedő népesség	SÁta, Csokvaomány, Bükkmogyorósd Lénárdaróc, Nagyvisnyó, Csernely, Nekézseny, Dédestapolcsány	Társadalmi	Demográfiai	Mérsékelhető	Reverzibilis	Tartós
T11	Népi építészet, építkezési hagyományok eltűnése	Dédestapolcsány, Nekézseny, Csokvaomány	Társadalmi	Örökségvédelmi	Mérsékelhető	Reverzibilis	Tartós
T12	Gazdasági szektorok közötti együttműködés hiánya, egyoldalú gazdaság	Szilvásvár	Társadalmi	Gazdasági	Mérsékelhető	Reverzibilis	Tartós
T13	Támogatási források hiánya	Nagyvisnyó, Farkaslyuk	Társadalmi	Gazdasági	Mérsékelhető	Reverzibilis	Tartós
T14	Alacsony munkaerő-igény	Farkaslyuk	Társadalmi	Gazdasági	Mérsékelhető	Reverzibilis	Tartós
T15	Kedvezőtlen népesség-összetétel	Farkaslyuk, SÁta, Csokvaomány	Társadalmi	Demográfiai	Mérsékelhető	Reverzibilis	Tartós
T16	Településen belüli összetartás hiánya	Csokvaomány	Társadalmi	Gazdasági	Mérsékelhető	Reverzibilis	Tartós
T17	Szellemi örökség eltűnése	Nekézseny, Csernely, Farkaslyuk	Társadalmi	Örökségvédelmi	Mérsékelhető	Reverzibilis	Tartós

	(Nekézsenyi Hagyományörző Pávakör, csernelyi derelye, kézimunka: szóttesek, horgolások, bányászati himnusz eltűnése)						
V1	Leromlott településkép	Bükkmogyorósd, Lénárdaróc, Nagyvisnyó, Csernely, Nekézseny, Csokvaomány	Vizuális	Településképvédelmi	Mérsékelhető	Reverzibilis	Tartós
V2	Nem egységes településkép	Nagyvisnyó, Dédestapolcsány	Vizuális	Településképvédelmi	Mérsékelhető	Irreverzibilis	Tartós
V3	Tájba nem illő szolgáltatási létesítmények (szálloda-wellness park, lovaskomplexum)	Szilvásvár	Vizuális	Tájképi/Tájképvédelmi	Mérsékelhető	Irreverzibilis	Végleges
V4	Pincesorok leromlott állapota, eltűnt pincék	Bükkmogyorósd, SÁta, Nekézseny, Lénárdaróc	Vizuális	Örökségvédelmi	Mérsékelhető	Reverzibilis, Irreverzibilis	Tartós, Végleges
V5	Felhagyott bányák okozta tájsebek	Nekézseny, Farkaslyuk, Dédestapolcsány, Nagyvisnyó	Vizuális	Tájképi/Tájképvédelmi	Mérsékelhető	Irreverzibilis	Végleges

Észak-Bükk térség tájvédelmi és tájfejlesztési tanulmányterve

VIII/1 Funkcionális konfliktusok

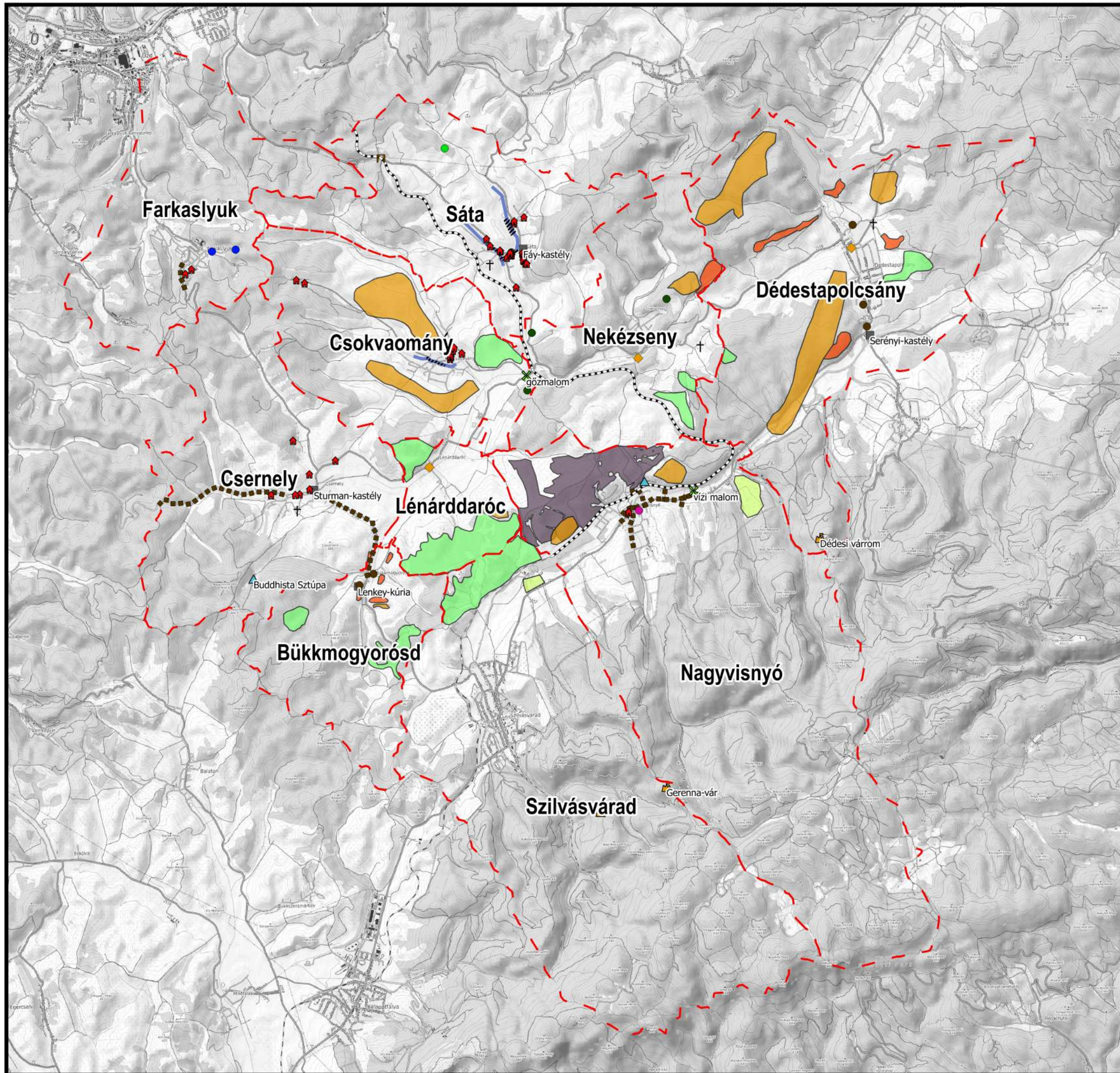
Jelmagyarázat

- - - Településhatár
- F3
- F7
- ▲ F8
- ▲ F10
- Cserjésedő gyepek
- Felhagyott gyümölcsös
- Felhagyott szőlőművelés
- Hagyásfás legelők cserjésedése/eltűnése
- F11
- ◆ F12
- F13
- + F14
- F15
- F16
- F17
- ▲ F18
- ✕ F19
- F20
- F21
- ▲ F22
- F23
- F28
- F29

M = 1 : 75000

Szent István Egyetem
Tájépítészeti és Településtervezési Kar
Tájépítész MSc II. Évfolyam
2020. május

Észak-Bükk térség tájvédelmi és tájfejlesztési tanulmányterve

VIII/2 Ökológiai és vizuális konfliktusok

Jelmagyarázat

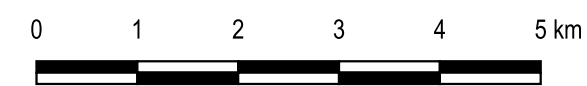
Ökológiai konfliktusok

- Ö2
- Ö11
- Ö3
- ▨ Ö1
- Ö4
- Ö8
- Ö9
- Ö10

Vizuális konfliktusok

- V3
- V4
- ▨ V5
- - - Települések közigazgatási határa
- Tervezési terület határa

M = 1 : 75 000

Szent István Egyetem
Tájépítészeti és Településtervezési Kar
Tájépítész MSc II. Évfolyam
2020. május

IX. Javaslatok

A fejlesztési javaslatokat úgy határoztuk meg, hogy azok megvalósulásával a Bükk térség egyedi karaktere tovább erősödjön és továbbra is vonzerőt jelenthessen. Célunk, hogy a meglévő adottságokra építve valósítsuk meg a táj- és örökségvédelmi fejlesztéseket, terület- vidék és helyi gazdaságfejlesztéseket, valamint a turisztikai irányú fejlesztéseket, ugyanakkor szem előtt kell tartani a terület sérülékenységét, hogy egyensúly alakulhasson ki a turizmus és a hely terhelhetősége között.

IX/1. Táj- és örökségvédelmi, -fejlesztési javaslatok

Az Észak-Bükk térségben vizsgálataink során számos örökségvédelmi vonzatú tájhasználati konfliktust és örökségelemeket érintő problémát tártunk fel. Ezeket a problémákat orvosolva több javaslatot fogalmaztunk meg, amelyek az örökségelemek fennmaradását, a hagyományos tájhasználatok fennmaradását, a térség tájhasználati és kulturális örökségének a fennmaradását célozzák meg.

Területi jellegű, tájhasználatra vonatkozó javaslatok

- **Javasoljuk**, hogy a cserjésedő gyepek, gyepekké való visszaállítását elsősorban a térség centrális területein célszerű véghez vinni, hiszen ezen a területen a gyepek aránya magas és tájképi szempontból, valamint tájhasználati szempontból egyaránt célszerű az arányuk fenntartása, vagy növelése. A javaslat első sorban Nagyvisnyó É-i és ÉK-i, Szilvásvárad É-i, Csernely K-i, Lénárddaróc és Csokvaomány teljes területét érinti.
- **Javaslatunkban** azt proponáljuk, hogy a szőlőterületek történeti területekről való visszaállítását és fenntartását elsősorban az állandószőlők környezetében célszerű elvégezni Szilvásváradon és Nagyvisnyón. Továbbá Dédestapolcsány és Nekézseny településeken érdemes a jelenlegi nagy kiterjedésű szőlőket fenntartani és bővíteni, ezzel kapcsolatosan javasoljuk az ezeken a településeken található pincék fenntartását, felújítását és a funkciójukhoz hű kihasználását.
- **Javasoljuk**, hogy a jelenlegi hagyásfás legelőket szükséges fenntartani Dédestapolcsány és Nekézseny településeken elsősorban hagyományos állattartás gazdálkodási formával, szükségszerűen pedig egyéb mesterséges módszerekkel tájképi, örökségvédelmi szempontokból. További hagyásfás legelők kijelölését és kialakítását a túlzott átalakulásuk okából nem javasoljuk.

Területi jellegű, tájhasználatra vonatkozó javaslatok, indoklása, összefüggései

Örökségvédelmi szempontból a hagyományos tájhasználatok eltűnése, felhagyása, átalakulása vagy degradálódása hatással, gyakran pedig negatív hatással van a térségre, mind tájhasználati szempontból, mind pedig tájképi szempontból. A hagyományos szőlőművelés és gyümölcsstermesztés, a

hagyományos gyepgazdálkodás és állattartás, a hagyásfás legelők tartoznak a legkarakteresebb tájhasználati formák közé, amelyeknek történeti jelentőségük van. Az Észak-Bükk térségben a legfőbb problémát a cserjésedő gyepek, a felhagyott gyümölcsösök, a felhagyott szőlőterületek, valamint a hagyásfás legelők cserjésedése és eltűnése jelenti.

A cserjésedő gyepek minden településen megtalálhatók, szórtan a teljes térségben, elsősorban az erdőkkel határos területeken, a szukcesszióban való előrehaladottságuk eltérő. Mivel valószínűleg az összes ilyen jellegű gyepek fenntartása nem lehetséges a teljes területen, azt **javasoljuk**, hogy a cserjésedő gyepek, gyepekké való visszaállítását elsősorban a térség centrális területein célszerű véghez vinni, hiszen ezen a területen a gyepek aránya magas és tájképi szempontból, valamint tájhasználati szempontból egyaránt célszerű az arányuk fenntartása, vagy növelése. A javaslat első sorban Nagyvisnyó É-i és ÉK-i, Szilvásvárad É-i, Csernely K-i, Lénárddaróc és Csokvaomány teljes területét érinti.

A megszűnt szőlő és gyümölcsös tájhasználatú területek Sánta, Csokvaomány, Dédestapolcsány és Nagyvisnyó településeken azonosíthatók. A megszűnt szőlők és gyümölcsösök területein jelenleg szántók, gyepek, cserjésedő gyepek vagy erdők találhatók. Mivel az itt található szőlők több száz éves múltra tekinthetnek vissza fenntartásuk és/vagy helyreállításuk előtérbe helyezendő. Természetesen minden szőlő és gyümölcsös területet nem lehetséges visszaállítani gazdasági és munkaerő szempontokból. Itt érdemes megemlíteni, hogy a térségben vannak úgynevezett állandó szőlő és gyümölcsös területek Szilvásváradon és Nagyvisnyón, amelyek már a katonai felmérések idején is szőlő és gyümölcsös területek voltak és az évszázadok alatt az ottani területhasználat nem változott. Jelenleg Szilvásvárad, Nagyvisnyó, Nekézseny és Dédestapolcsány településeken a legnagyobb kiterjedésűek a szőlő területek. **Javaslatunkban** azt proponáljuk, hogy a szőlőterületek történeti területekről való visszaállítását és fenntartását elsősorban az állandószőlők környezetében célszerű elvégezni Szilvásváradon és Nagyvisnyón. Továbbá Dédestapolcsány és Nekézseny településeken érdemes a jelenlegi nagy kiterjedésű szőlőket fenntartani és bővíteni, ezzel kapcsolatosan javasoljuk az ezeken a településeken található pincék fenntartását, felújítását és a funkciójukhoz hű kihasználását.

A hagyásfás legelőket tekintve elmondhatjuk, hogy alapvetően a térség centrális területein fordultak elő nagy kiterjedésben, mára zömük eltűnt átalakult más területhasználati formává úgy, mint erdők, gyepek, szántók. A jelenlegi területhasználati térszerkezetben, hagyásfás legelőket szinte kizárólag csak Nekézseny és Dédestapolcsány településeken azonosíthatunk, nyomokban még Szilvásvárad és Csokvaomány településeken fordulnak elő. A hagyásfás legelők karakteres elemei a tájnak tájképi és örökségvédelmi szempontból egyaránt. A hagyományos állattartás egyik fontos alkotója. Fenntartásuk nem csak örökségvédelmi szempontból releváns, hanem gazdasági szempontból is, hiszen az állattartó gazdasági tevékenység munkahelyet és bevételt egyaránt jelent a településeknek, ennek pedig

természetkímélő formája a hagyományos állattartás művelése a hagyásfás legelők fenntartásával kapcsolatban. **Javaslatunkat** tehát arra irányozzuk, hogy a jelenlegi hagyásfás legelőket szükséges fenntartani Dédestapolcsány és Nekézseny településeken elsősorban hagyományos állattartás gazdálkodási formával, szükségszerűen pedig egyéb mesterséges módszerekkel tájképi, örökségvédelmi szempontokból. További hagyásfás legelők kijelölését és kialakítását a túlzott átalakulásuk okából nem javasoljuk.

Pontszerű örökségelemekre vonatkozó javaslataink

Pontszerű örökségelemeket elsősorban az épített emlékek között találtunk, minden településen előfordulnak, számuk településenként eltérő, a leginkább megoldást igénylőket a 29. táblázat összesíti.

Település	Pontszerű örökségelemekre vonatkozó konfliktusok
Bükkmogyorósd	Történeti jelentőségű kovácműhely leromlott állapota Lenkey kúria víztornya kihasználatlan Lenkey kúria elhanyagolt állapota
Csernely	Gyürky Gyula Emléparkban vandalizmus Sturmán-kastély leromlott állapota
Csokvaomány	Eltűnt gőzmalom
Dédestapolcsány	Bántapolcsányi temető és ravatalozóban a sírjelek rossz állapota Történeti jelentőségű pincék leromlott állapota Dédestapolcsány várrom holt műemlék Tornácos házak leromlott állapota Serényi-kastély leromlott állapota
Farkaslyuk	Bányászati skanzen megnyitásának megghiúsulása Barlangok bejáratának állagmegóvásának hiánya, kihasználatlansága
Lénárdaróc	Likó-pincesor leromlott állapota
Nagyvisnyó	Leromlott állapotú népi építészetű lakóházak Mihalovics-kőfejtő elhanyagolt állapota
Nekézseny	Építészeti örökséggel bíró pincék leromlott állapota Nekézsenyi temetőben kopjafák leromlott állapota
Sáta	Fáy-kastély elhanyagolt állapota, kihasználatlansága Kőlyuki pincék leromlott állapota Sátai plébánia ház romló állapota
Szilvásvár	Történeti jelentőségű pincék védelmének hiánya Településképebe nem illő modern szálloda Kultúrtörténeti jelentőségű vízimalmok kihasználatlansága, érték vesztese Gerenna és Éleskő várromok pusztulása Településképebe nem illő lovas komplexum

29. táblázat: Az Észak-Bükk térség településein megtalálható legsúlyosabb pontszerű örökségvédelmi konfliktusok (saját szerkesztésű ábra)

A 29. táblázat mutatja, hogy az épített, történeti és kultúrtörténeti jelentőséggel bíró örökségelemek általános konfliktusforrásai a leromlott vagy elhanyagolt állapot, a kihasználatlanság, a védettség hiánya, állagmegóvás hiánya, település képbe nem illő épületek megléte. Mivel számos örökségelem jelenleg kihasználatlan és a térség települései számára az egyik kiugrópontot a turizmus jelenti, így javaslatunkban proponáljuk a Lenkey kúria, a Sturmán-kastély, a Serényi-kastély, a Fáy-kastély, a Gerenna várrom, az Éleskői várrom és a Dédestapolcsányi várrom turisztikai hasznosítását. A várromok, mint látogatható, régmúltat idéző attrakcióként lehetne hasznosítani, a kastélyokat pedig kiállítási helyszíneként, bemutató helyszíneként vagy akár szálláshelyként is lehet hasznosítani. A funkciók meghatározása és kivitelezése előtt viszont elengedhetetlen, ezen épületek örökségvédelmi szempontok szerinti felújítása, ugyanis mindegyiknek jelenleg leromlott az állapota. A várromok esetében szükséges a közvetlen környezet rendezése és a megközelíthetőség megfelelő biztosítása is.

Több településen is megjelennek a leromlott állapotú történeti jelentőséggel bíró pincék, mint épített emlékek. A pincék részleges vagy teljes renoválását javasoljuk örökségvédelmi szempontok figyelembe vételével, továbbá a majdani állagmegóvásukat is biztosítani kell. A pincéknek nem szükséges funkcióváltáson átesniük, de természetesen turisztikai potenciál szintén van bennük, mint vendéglátóhelyek vagy borászati bemutató helyek. Az egyéb épített örökségelemek, mint a bükkmogyorósi kovácműhely, a csokvaományi gőzmalom újjáépítését, a dédestapolcsányi tornácos házak, a nekézsenyi kopjafák szintén renoválásra javasoljuk, hiszen egyedi történeti értékkel bírnak úgy, mint ipartörténeti, temetkezési, építészeti emlékek. Megőrzésük és bemutatásuk, a térség kultúrtörténeti elemeinek bemutatása, szükségszerű, hogy az itt élők, az ide vándorlók és az ide látogatók egyaránt megismerjék a területet és településeinek történeti elemeit.

Ezenfelül egyes ipartörténeti emlékek újjáépítését is javasoljuk, mint például egyes településeken a vízimalmok, amelyek, mint turisztikai attrakcióként és bemutatóhelyként is funkciót tudnának betölteni. A szőlőterületek és pincék együttes felújítása és fenntartása pedig térségi borvidék jelleggel tudná felruházni a területet, ami gazdasági és turisztikai előnyöket is jelentene.

A legnagyobb volumennel bíró vonalas jellegű örökségvédelmi konfliktus az itt található felhagyott vasútvonal. Szilvásvár-Nagyvisnyó-Nekézseny-Sáta útvonalon a térség DNY-ÉK majd DK-ÉNY tengelyein halad végig. Jelenleg kihasználatlan, állapota romló tendenciát mutat a fenntartás hiánya miatt. Gazdasági szempontokat figyelembe véve visszaállításának esélye nulla. Viszont, mint helyi, történeti jelentőséggel bíró vonalas elem számos hasznosítási mód lehetséges vele kapcsolatban. A turisztikai hasznosítása az egyik lehetőség akár a teljes vonalon, akár csak egy-egy kijelölt szakaszon a településeken. Zöldútként való hasznosításában is van potenciál, hiszen így nem csak egy új túraútvonal

jönne létre, hanem számos egyéb turisztikai attrakciót is lehetne hozzá rendelni, mint bemutatóhelyek, vendéglátóhelyek, szórakoztató lehetőségek.

IX/2. Terület, -vidékfejlesztés helyi gazdaságfejlesztés

IX/2.1. Forгатókönyvek

IX/2.1.1. Beavatkozás nélküli forгатókönyv

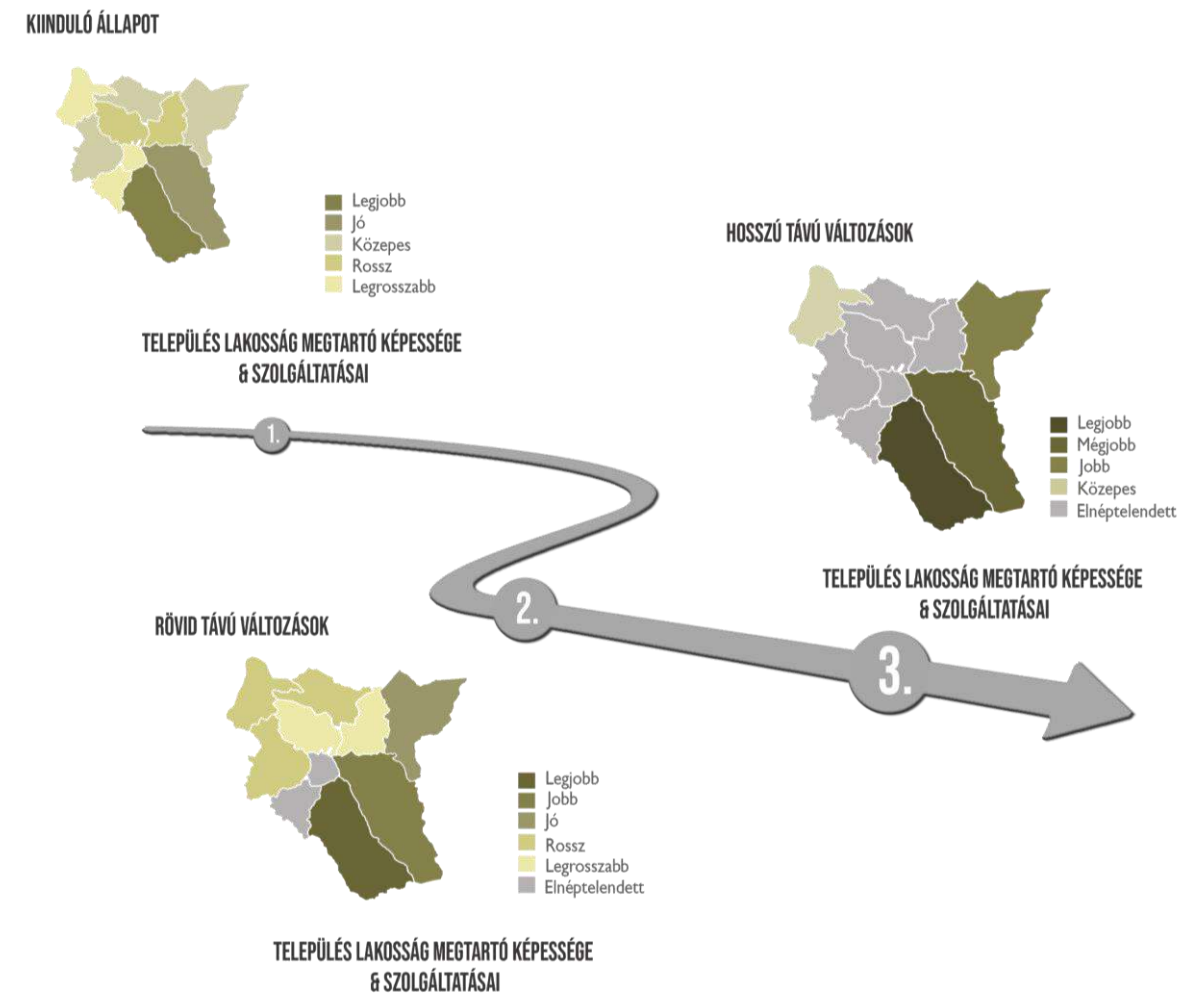
“Jelenlegi tendencia”- Erősödő polarizáció

A jelenlegi tendenciák folytatódása a vizsgált terület döntő többségében kedvezőtlen társadalmi és gazdasági folyamatokat jelent. A vizsgált terület gazdaságát a keresletnek megfelelő munkalehetőségek hiánya, a környező városok instabil helyzete, az elöregedő falvak szolgáltatásainak csökkenése és a vállalkozások számának növekedése jellemzi, kiváltképp a mezőgazdaság és erdőgazdálkodás, az ingatlanügyletek, valamint a művészet, szórakoztatás és szabadidő ágakban. (116. ábra)

A hátrányos helyzetű térség elszegényedő lakossága részben a környező erdőkből igyekszik pótolni a szükségleteinek egy részét, így a megszorított falopások, illegális vadászat és egyéb gyűjtögetés megtarthatják a természetes egyensúlyt és felgyorsíthatják a klímaváltozás által egyébként is ijesztő mértékű fajkihalást. A biodiverzitás csökkenéséhez emellett a monokultúrás művelés is hozzájárul, hiszen a növényvédőszerrel és műtrágyával biztosított hozamok megváltoztatják a környező területek talajainak tápanyagviszonyait, amiket a tágtúrású, sok esetben invazív növények kedvelnek, így könnyen szaporodnak visszaszorítva más fajokat. Természetben továbbá kárt tesznek a nád, az avar és a hulladék elégetésével, illetve a szemetélessel és vandálkodással.

A tanulmányozott települések társadalmára az elöregedés és az elvándorlás jellemző, melynek okai többek között a képzettséggel nem egyező álláslehetőségek, a szolgáltatások számának csökkenése és a terület rossz megközelíthetősége közlekedés szempontból. A jelenlegi helyzet nem változik több település elnéptelenedhet, melyek közül az első a jelenleg legkevesebb lakossal rendelkező Bükkmogyorósd lenne, amit Lénárdaróc követhet. A kihalás szélére kerülő községekből a környező településekre fognak költözni az emberek, ahol még megvan a posta, a bolt, az iskola vagy a kocsmá, de nem túl drága az ingatlan, így néhány település megmaradhat. A tendencia alól kivételt képező egyik falu Farkaslyuk, mely a cigány népességnek köszönhetően fiatalodó korfát mutat, ugyanakkor meg kell jegyeznünk, hogy megfordul a kisebbség aránya, amelynek szociális szempontból különböző következményei lehetnek. Ezek közül az egyik, hogy jó példa hiánya miatt a szegregáció mindinkább dominálni fog Farkaslyuk életében és településképi megjelenésében. Az oktatásból lemorzsolódó egyre

szélesebb réteg körében megnő a bűnözés gyakorisága. Ennek ellentétéként Szilvásváradon a stagnáló, de a turisztikai adottságainak köszönhetően jómódú népesség egyre gazdagabbá válhat, hiszen a bővülő kínálat több embert vonz, ezen pozitív spirál mindaddig folytatódik, amíg el nem érik a maximális befogadóképességet, ahonnan a vonzerőt jelentő természeti környezet rohamosan degradálódni kezd.

116. ábra: Jelenlegi tendencia forгатókönyve (saját szerkesztésű ábra)

IX/2.1.2. Forгатókönyvek pozitív tendenciákkal

„Belső Erő”

A jelenlegi körülmények között a helyi adottságokon alapuló gazdaság támogatása jelenthet lehetőséget a pozitív tendencia megteremtésére. A természeti adottságokat megfigyelve kijelenthető, hogy a vizsgált terület középső völgyekkel tagolt dombjai a mezőgazdaság, míg a szélső részek erdői a turizmus fejlesztésének kedveznek. A “Belső erő” forгатókönyve ezen ágazatok megerősödését jelentik. A változás eléréséhez nélkülözhetetlen a társadalmi összefogás, ezért először a települések lakosságának érzékenyítése és tudatformálása meghívott szakemberek segítségével. Egyúttal a

mindennapi élethez szükséges alapismeretek átadása is megtörténik. Növekedni fog az együttműködési kedv és a kezdeményezési hajlam, valamint a saját élettér iránti érzékenység. A lakosság elkezd helyben termelni, megújulnak a kertek, a környezet. Közösségi összefogással a közterek és intézménykertek is. (117. ábra)

Az önkormányzatok nagyobb figyelmet fordítanak a helyi vállalkozási környezet vonzóbbá tételére, a vállalkozói és innovációs aktivitás növelésére, a humán erőforrás fejlesztésére, vagy éppen a befektetés ösztönzés, illetve az új adó- és támogatáspolitikai lehetőségeinek bővítésére. Ezen folyamat a települési ipar és szolgáltatás fejlesztési övezetek kijelölésével és azok megfelelő minőségű infrastruktúrával való ellátásával, valamint a természetkímélő gazdálkodási módok támogatásával (vissza nem térítendő támogatások, adókedvezmények) valósulhat meg.

Szilvásvár, mint kedvelt turisztikai célpont közelségét kihasználva az aktív környező települések is megteremtik az aktív/falusi/öko turizmus szuprastrukturáját és kialakul a térségi szintű menedzsment. A növekvő látogatószám elkezd vonzani a vállalkozói szférát is, kisebb-nagyobb vállalkozásokkal egyre több munkahely létesül a vizsgált terület településein. A turizmus kiszolgálásán túl megjelennek az állandó szolgáltatók a településeken, melyek szerepe a térség önelntartó képességét növeli.

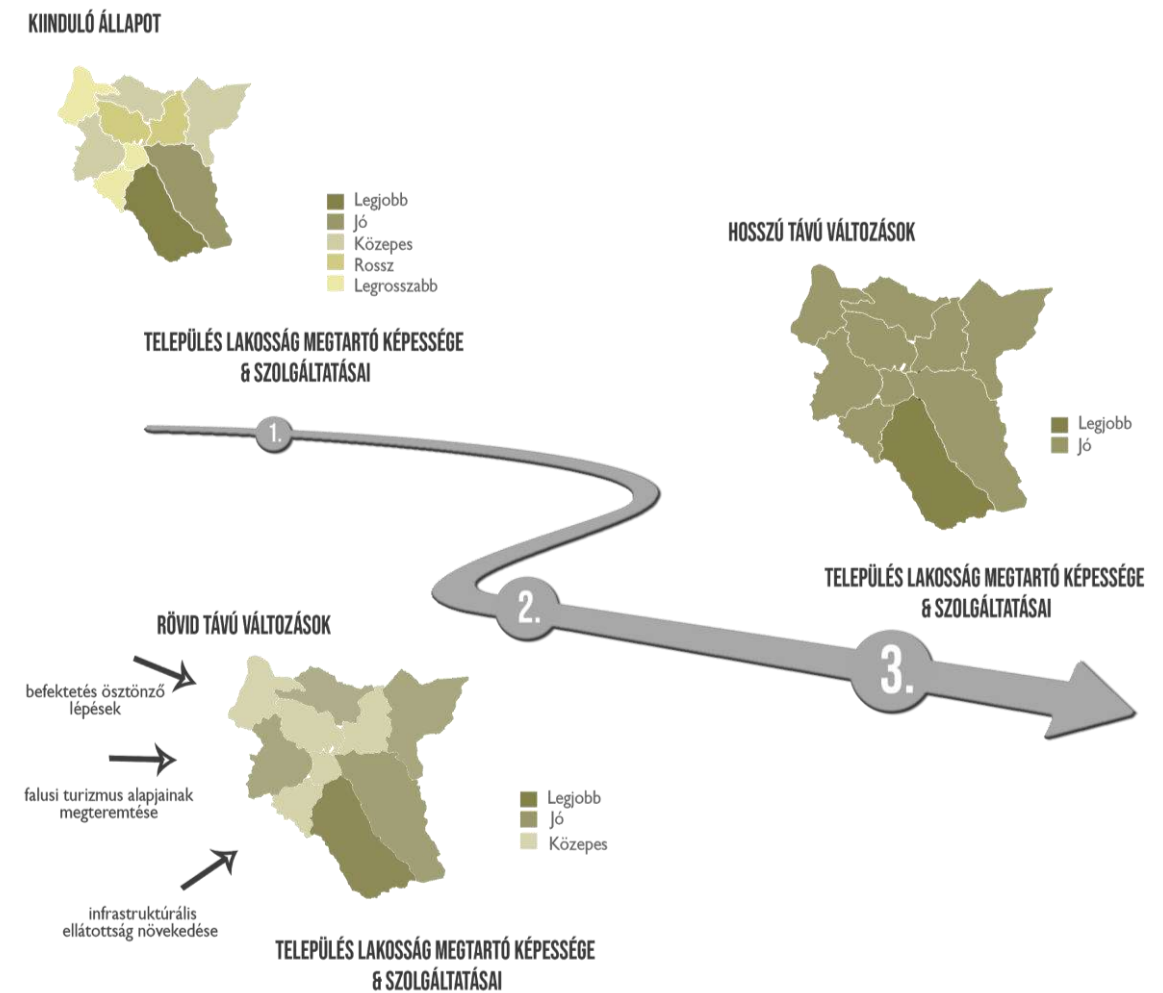
Az infrastrukturális és humán erőforrás fejlesztések az önkormányzatok elkülönített alapjából, valamint EU-s pályázati alapok igénybevétele útján kerülnek finanszírozásra. A vizsgált településeken nő az infrastruktúra ellátás, valamint a lakosság képzettsége. Az önkormányzatok segítik a települések közötti kapcsolatok kialakítását is, idővel térségi klaszter iroda központot hoznak létre. Az intézkedéseknek köszönhetően stabilizálódik a gazdaság és helyben marad a lakosság.

„Bükki Álom”

A megvalósult “Belső Erő” forgatókönyv továbbgondolásaként a tájjal együtt élő mezőgazdaság és környezetkímélő turizmus valósulhatna meg. Ebben az esetben az előzőekben felvázolt lakossági érzékenyítés és önkormányzati támogatási rendszer a természet érdekeit helyezné előtérbe. Az adókedvezmények a háztáji gazdálkodást népszerűsítik, amellyel a térség élelmiszerigénye kielégíthető. Helyi és regionális termékek létrehozásával és értékesítésével bevételi forráshoz is juthatnak a termelők. A mezőgazdaság korszerűsítésével, a kisparcellás műveléssel fenntartható a térség természetessége, a természeti megjelenés. A jó minőségű gyepek hasznosítására és karbantartására a legeltető állattartás népszerűsítése a megoldás.

Az egyre kedvezőbb gazdasági környezetben a régi szőlő- és gyümölcssterületek visszaállításával a helyi gyümölcsstermesztés és kereskedelem is fellendülhet. A hagyományos szőlőstermesztéshez kapcsolódóan a bor- és gasztronómiai turizmus is erőteljesebben megjelenhetne. A borkészítés a felhagyott pincék újbóli megnyitását eredményezi, amellyel javítható a települések

arculata és a lakosok jóléte. A térség minden településén felpezsdül az élet, vonzó, virágzó településekké válnak.

117. ábra: Belső Erő forgatókönyv (saját szerkesztésű ábra)

IX/2.2. Jövőkép

A térség területi jövőképe a korábban feltárt tényezők alapján meghatározott lehetséges, hosszútávon elérhető térségi fejlődési folyamat és cél. A jövőkép kijelöli a térség távlati pozícióját a regionális környezetben, egyúttal felvázolja a társadalom, a gazdaság és a környezet jövőbeni állapotát. A jövőkép a vizsgálatok során feltárt értékeken alapul, és a problémák felszámolását tűzi ki célul.

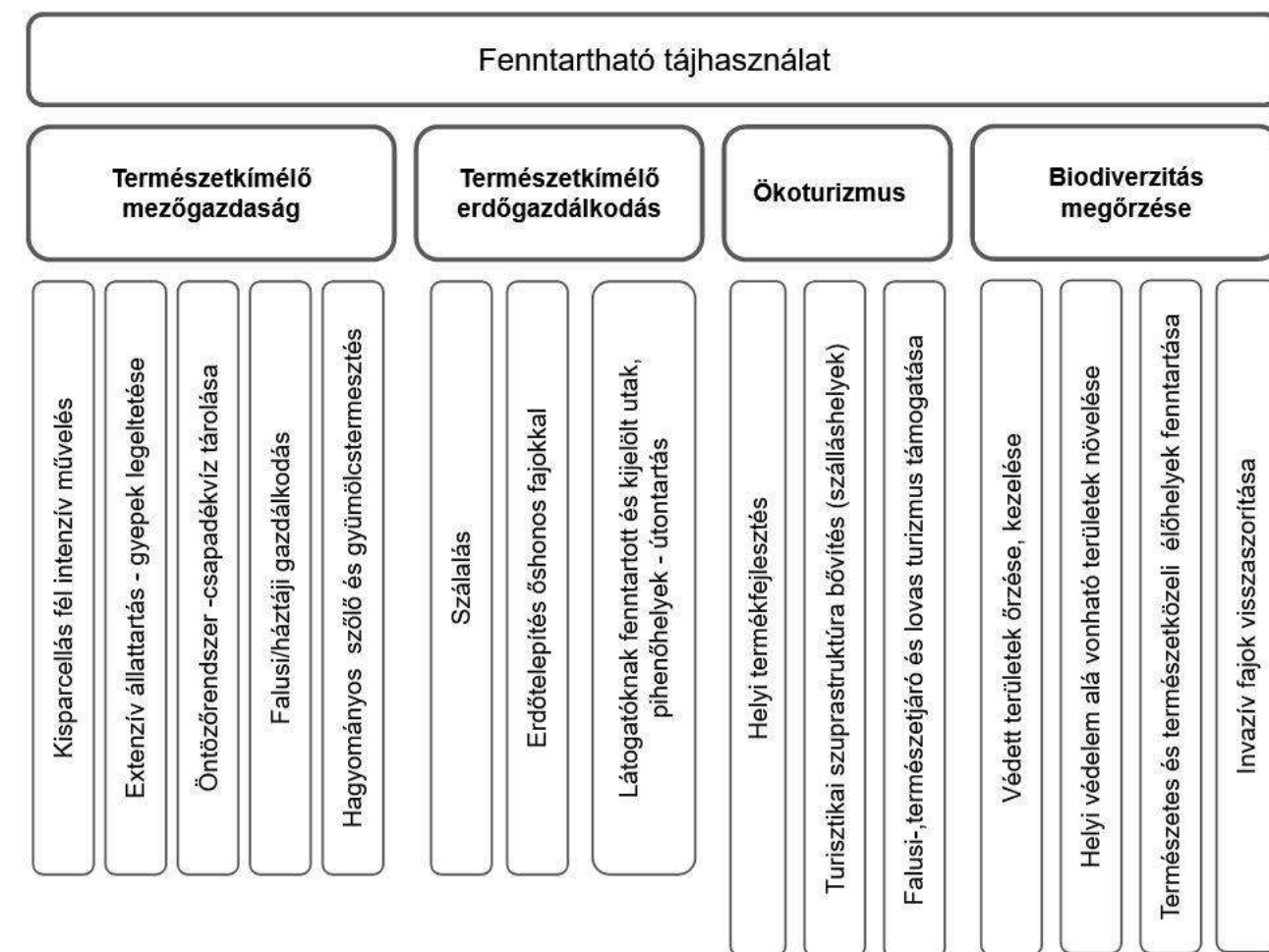
A térség kiemelkedő táji, természeti adottságokkal rendelkezik, valamint épített öröksége is egyedülálló értékekkel bír. A jövőkép alapján térség olyan területté válik, mely ezeket az értékeket megőrzi, fenntartja, szellemi hagyományait tovább örökíti. A jelenlegi adottságok alapján a térségbe

telepíthető gazdasági funkciók korlátozottak, és a nagyobb beruházások, a környék nagyobb városaiban történnek. A vizsgált területen leginkább mezőgazdasági és a turizmushoz kötődő tevékenységek fejlődhetnek. A térség nyugodt, békés természeti értékekben gazdag környezete a fenntartható tájhasználattal valósítható meg, mely az extenzív mezőgazdaságnak és a helyi termékekre alapozott kistermelőknek kedvez. A természettel harmóniában a hagyományos állattartás is újra megjelenhet. A települések nagy lehetősége a turizmus fejlesztése, azonban fontos megjegyezni, hogy nem a tömegturizmus, hanem a kisebb embercsoportokat fogadó, falusi turizmus jelentheti a térség jövőjének egyik pillérjét.

A fent leírt jövőkép megvalósulásának, tehát a mikrotérség jövőjének kulcsa a települések összefogása, mivel a tízből 6-7 község jelenleg önerőből alig tudja fenntartani magát. Ezért kiemelten fontos, hogy a települések képesek legyenek együttműködni. A legnagyobb feladat a népességsökkenésének megállítása a helyben történő foglalkoztatással és a közösségi élet felvirágoztatásával. Ehhez a területnek egy közös célrendszert kell megfogalmazni és annak mentén cselekedni. Az egyes települések önállóságukat megőrizve, adottságaikat a legjobban kihasználva alakíthatnák ki szolgáltatásaikat, így térségi szintű együttműködés megvalósulása esetén egymást kiegészítve fejlődnének.

IX/2.3.1. Célfá

A felvázolt jövőkép megvalósításához komplex, sokágú, átfogó, több szektorra kiterjedő célrendszer megvalósítására van szükség. A komplex célrendszert két célfá segítségével vázoljuk fel: fenntartható tájhasználat elérését szolgáló célok, valamint a közösség- és közösségi együttműködésen alapuló fejlesztési célrendszer. A fenntartható tájhasználat eléréséhez olyan alcélokat fogalmaztunk meg, mint a természetkímélő mezőgazdaság és erdőgazdálkodás, az ökoturizmus és a biodiverzitás megőrzése (118. ábra). A természetkímélő mezőgazdaságot kisparcellás félintenzív műveléssel, extenzív állattartással, víztakarékos öntözőrendszer kiépítésével, a falusi/háztáji gazdálkodás támogatásával és a hagyományos szőlő és gyümölcsstermesztéssel lehetne elérni. A természetkímélő erdőgazdálkodás alapja a szálalás, az őshonos fajokkal történő új telepítések, illetve a látogatóknak fenntartott és kijelölt utak, pihenőhelyek, amelyek elősegítik az úton tartást. Az ökoturizmus a helyi termékek fejlesztésével, a szuprastruktúra bővítésével, továbbá a falusi-, természetjáró és lovasturizmus támogatásával valósulhatna meg. A biodiverzitás megőrzésében fontos szerepet játszik az invazív fajok visszaszorítása, a természetes és természetközeli élőhelyek fenntartása, a helyi védelem alá vonható területek növelése és a védett területek őrzése, kezelése.

118. ábra: A fenntartható tájhasználat célfája (saját szerkesztésű ábra)

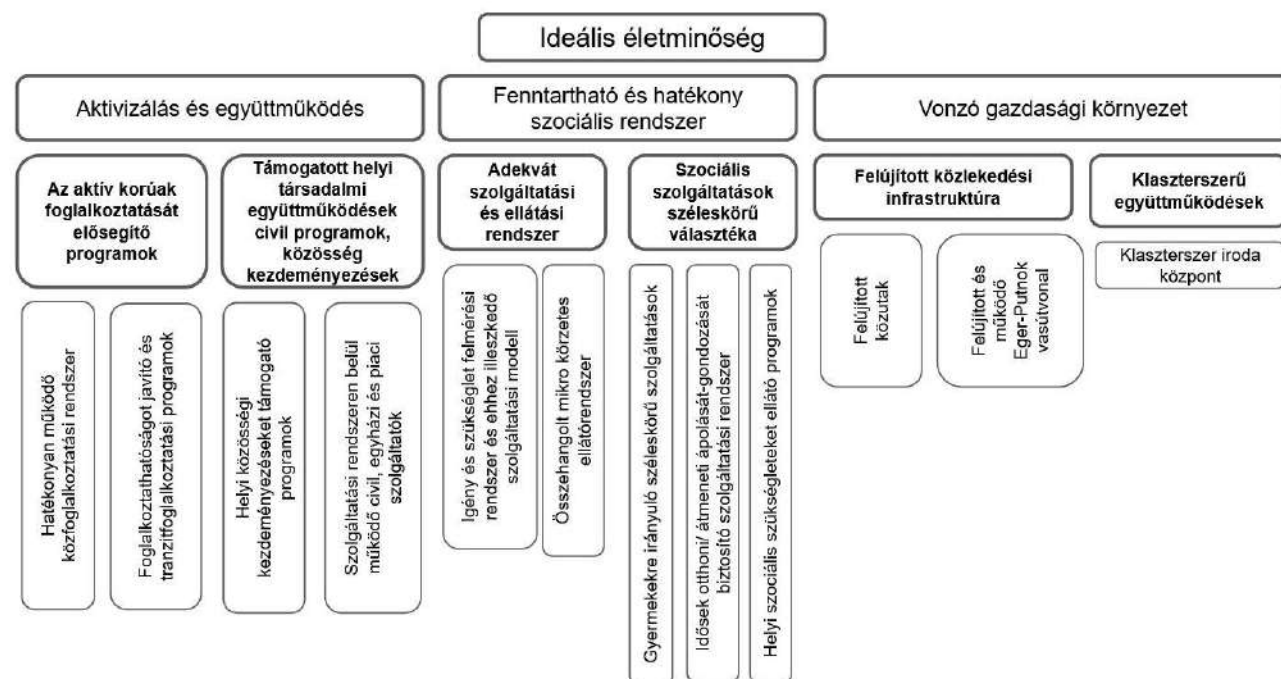
A Közösség-és közösségi együttműködések alapuló fejlesztések célrendszere csúcsán az ideális életminőség áll, mely állapot elérése biztosítaná a kistérség szociális irányú fejlődését, ami erősen összefügg a mindenkori gazdasági helyzettel (119. ábra).

Ennek megfelelően célfánk három fő ága közül az egyik a vonzó gazdasági környezet megteremtése, aminek két fő feltétele a felújított közlekedési infrastruktúra és a klaszterszerű együttműködések, amik tevékenységét pedig a klaszter iroda központok támogatnák. A közlekedés szempontjából a felújított közutak, illetve a felújított és újraindított Eger-Putnok vasútvonal lenne a megvalósítandó cél.

Emellett egy másik fő célunk a fenntartható és hatékony szociális rendszer felállítása, melyet egyrészt egy adekvát szolgáltatási és ellátási rendszerrel, valamint szociális szolgáltatások széleskörű választékával lehet elérni. A megfelelő szolgáltatási és ellátási rendszert igény és szükséglet felmérési rendszerrel, valamint az ehhez illeszkedő szolgáltatási modellel, továbbá összehangolt mikro-körzetes ellátórendszerrel lehet megvalósítani. A szociális szolgáltatások széleskörű választéka három kisebb cél segítségével válhatna valóra, melyek a következők: a gyermekekre irányuló széleskörű szolgáltatások,

ideértve elsősorban a nappali ellátást, a korai fejlesztést és az oktatási integrációt támogató programokat; emellett az idősek otthoni/ átmeneti ápolását-gondozását szolgáló szolgáltatási rendszer; továbbá a helyi szociális szükségleteket ellátó programok.

Harmadik nagyobb ága célfáknak az aktivizálás és együttműködés megvalósítása, amelyet az aktív korúak foglalkoztatását, aktivizálását elősegítő programok és szolgáltatások megvalósításával, ezen belül pedig egy hatékonyan működő közfoglalkoztatási rendszerrel, valamint a foglalkoztathatóságot javító és a tranzitfoglalkoztatási programokkal lehetne létrehozni. Továbbá a támogatott helyi társadalmi együttműködések és civil programok, illetve közösségi kezdeményezésekkel válhatna valóra, amit helyi közösségi kezdeményezéseket támogató programok, valamint a szolgáltatási rendszeren belül működő civil, egyházi és piaci szolgáltatók segítségével ajánlott támogatni.

119. ábra: Az ideális életminőség célfája (saját szerkesztésű ábra)

IX/2.3.2. Fejlesztési javaslatok

A térségi fejlesztési stratégiánk a fentebbi célfa ágait figyelembe véve az alábbi öt részre bontható: a lakossági érzékenyítésre és tudatformálásra; a fenntartható tájhasználat; a beruházások, illetve helyi vállalkozások ösztönzésére; a turizmusra épülő szolgáltatásokra; valamint a közlekedési infrastruktúra fejlesztésére (120. ábra).

A lakossági érzékenyítés tudatformálás alatt egyaránt értjük az emberi kapcsolatok fontosságának tudatosítását és ezáltal az összefogások ösztönzését; az aktív korú lakosság mindennapi munkába járásának tudatosítását, ennek pozitív pszichológiai hatásaival együtt; a természeti környezetnek az emberi életben betöltött szerepének felismerését; továbbá a helyi értékek fontosságának megértését. Ezen stratégiai irányhoz kapcsolódó intézkedési csoportokat a következőképpen nevezzük meg, az előzőekhez sorrendben kapcsolódva: szociális érzékenyítés; motivációs tréningek; biológiai ismeretterjesztés; és helyi érték gyűjtemények.

A fenntartható tájhasználat különösen fontos azokon a területeken, ahol jelentős a mezőgazdasági területek nagysága, illetve intenzív turisztikai használatnak vannak kitéve. A természetkímélő mezőgazdaság felélesztése, különösen fontos azokon a településeken, melyek értékes földdel rendelkeznek, ilyen például Csokvaomány vagy Sánta. A nagy kiterjedésű parlagon hagyott területek, alkalmasak lehetnek számos növény termesztésére, melyet a helyiek művelnének, így jutva munkalehetőséghez. A termények eladásával profit is termelődne, amely a lakosság életminőségének javulása mellett gazdasági növekedéshez vezetne. Emellett minden település nagyarányú természeti területekkel rendelkezik a beépített részekon kívül, melyek fenntartása különös figyelmet igényel. A védelem alatt álló területek megőrzésére nagy hangsúlyt kell fektetni. A magas minőségű környezeti állapot eléréséhez élőhely fejlesztési és fajmegőrzési beavatkozások szükségesek, melyekkel a cél többek között a vizes élőhelyek parti zónájának ökológikus kialakítása.

A beruházások, illetve a helyi vállalkozások ösztönzésére javasoljuk egy a kistérség adottságait, értékeit bemutató honlap létrehozását, valamint ezen internetes portál elérhetőségének megjelenítését az Ózdi Kistérség Többcélú Társulásának hivatalos honlapján; emellett ajánljuk az adó és támogatáspolitikai lehetőségeinek bővítését; illetve helyi termékek előállításnak támogatását az önkormányzatok által. Ezen javaslatokhoz kapcsolódó intézkedési csoportok a következők lennének: helyi érték munkacsoport; helyi iparüzési adó csökkentése; kész termékek eljuttatása Ózdra, Szilvásváradra stb. önkormányzati autóval.

A turizmusra épülő szolgáltatások kiépítésére szorgalmazzuk további falusi szálláshelyek kialakítását, különös tekintettel a Szilvásváradal szomszédos falvakra Bükkmogyorósdra, Lénárdarócra és Nagyvisnyóra; a kistérségi gasztroturizmus program kiépítése a Csernelyi derelyére, a Lénárdaróci főzőversenyre és a Bükkmogyorósi helyi ízekre, valamint a Nekézsenyi kürtöskalács kezdeményezésre alapozva; valamint a kistérségen belüli turisztikai ellenpontok kialakítását Szilvásvárad, mint gócpont ellensúlyozására. Ennek megvalósítására javasoljuk Dédestapolcsány

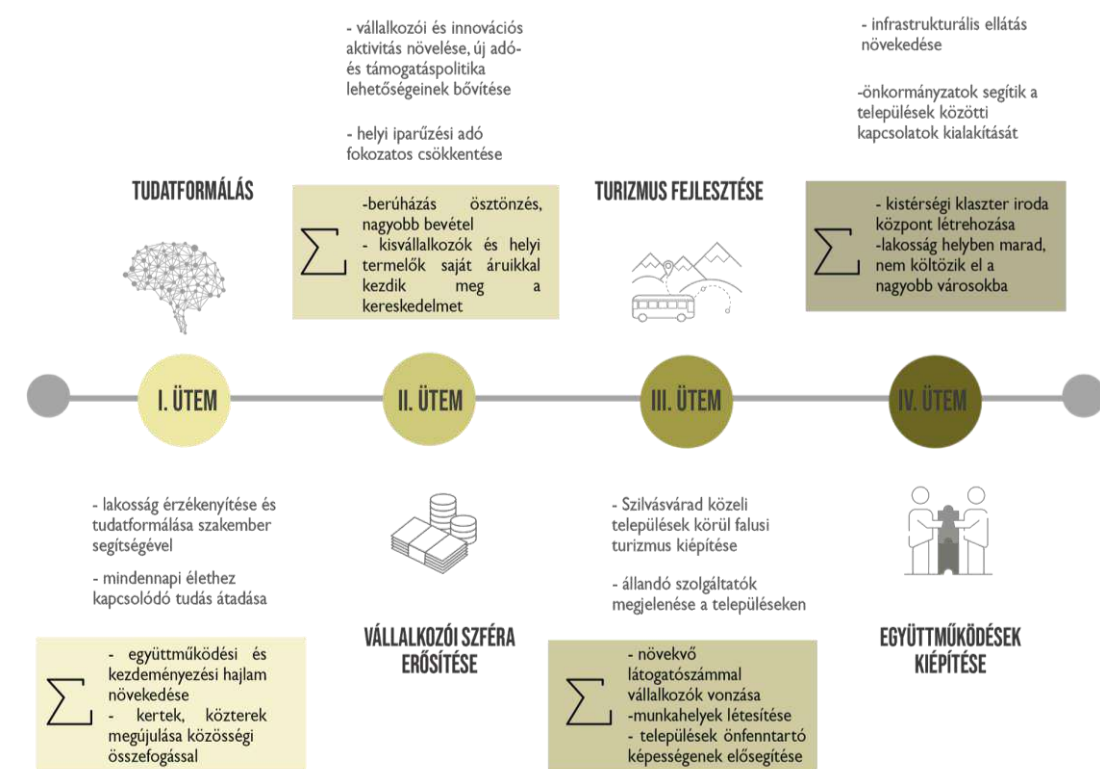

(lázbérci víztározó+vár) és Farkaslyuk (bányászat) turisztikai infrastruktúrájának bővítését. A stratégia ezen részéhez kapcsolódó intézkedési csoportok a következők lennének: leromlott állapotú a népi építészet értékeit képviselőházak átalakítása szálláshellyé; a kistérség ételeit és az ezekhez kapcsolódó rendezvényeket bemutató honlap, kisfüzet; tanösvények, mini bemutatóhelyek kialakítása.

Mindezekon felül fontosnak tartjuk a közlekedési infrastruktúra fejlesztését, amit a turista és kerékpárút hálózat bővítésében; a közutak felújításában; a tömegközlekedési járatszám turistaszézon idejére történő növelésében és esetlegesen az Eger-Putnok vasútvonal felújításában és újraindításában látunk. Az ezekhez kapcsolódó intézkedési csoportok a következők lennének: turista és kerékpárút, illetve közút fejlesztési munkacsoport.

Az fentebbiekben már céloztunk arra, hogy adottságaik következtében Dédestapolcsányon és Farkaslyuknak fontos szerepe lehetne Szilvásvárad, mint kistérségi vonzerő ellensúlyozásában jelenlegi adottságaik következtében. Szociális szempontból nézve Farkaslyuki központú koordináló irodára az ott élő kisebbség miatt lenne szükség, Dédestapolcsányon pedig a városból beköltözők és az alakuló közösségek indokolják egy ilyen irányú koordinátor szerepét. Turisztikai szempontból ugyanezen két településenként szintén sajátos adottságai vannak, hiszen Farkaslyukon a bezárt bányában, annak környékén egy tematizált mini kalandparkot lehetne létrehozni, Dédestapolcsányon pedig a víztározó, a vár és a kéktúra mentén fejlődő ökoturizmusra vannak adottságok.

Ennek kapcsán fontos megemlíteni még Ózd sajátos kapcsolatát a kistérségünkkel és annak fejlesztési stratégiájával kapcsolatban, mivel járási központ és a megye harmadik legnépesebb városa, így sok szolgáltatás ide csoportosul. Ezen okból kifolyólag, fontos lenne azok folyamatos fenntartásának biztosítása, mivel a gazdaság egyik mozgatórugójaként működik. Továbbá ebből következik, hogy a vizsgált településekről is sokan ingáznak ide munkahelyük és különböző ügyeik intézése kapcsán, így a közlekedési feltételek javítását alapvetően Ózd felelőssége alá helyeznénk, hiszen ez is a város gazdaságát támogatja.

120. ábra: Fejlesztési stratégia (saját szerkesztésű ábra)

IX/2.3.3. Javaslatok külső koherenciája

A térség célrendszere az országos és megyei célrendszerekkel egyaránt összefügg. Mindegyik program összhangban van az általunk kijelölt és preferált célállapotokkal, és az ehhez szükséges intézkedésekkel. Azonban míg a megyei tervek is egy sokkal szélesebb látókörrel rendelkező programot fogalmazznak meg, addig a saját programunk kifejezetten a vizsgálati területre koncentrálna és annak megoldandó kérdéskörére. Azonban elmondható, hogy egy térségi program csak akkor lehet sikeres, ha mind a megyei, mind pedig az országos programmal összhangban van.

Alapvetően az országos fejlesztési és területfejlesztési koncepcióról és programról elmondható, hogy kiemelt hangsúly helyez a duális gazdaságra és a kis és középvállalkozásokra, a terciér szektor vezeti a beruházásokat. Az országos program előtérbe helyezi a versenyképességet és a foglalkoztatottság magas számú arányát, emellett a bővülő kereskedelmi és szolgáltatói szektort. Azonban az innovációs megoldásokhoz elengedhetetlen a kutatás-fejlesztés, az infokommunikáció és a támogatáspolitikai rendszerezettség. A közjólét biztosításához a biztonságos élelmiszerellátás és a feldolgozóiparunk rendezésére van szükség. Az OFTK kiemelten kezelt céljai nem közvetlenül a vizsgálati területünket, hanem az azzal határos Ózdot érintik, mivel az ilyen átfogó nagy volumenű fejlesztéseket városokban érdemes megvalósítani. A megyei programok már konkrét stratégiai pontokat határolnak le mind Heves megyében, mind pedig Borsod-Abaúj-Zemplén megyében. Az első stratégiai pont a kitörési pontokra

épülő gazdaságfejlesztés, mint az élelmiszeripar és minőségfejlesztés, mely egyben garantálja a mezőgazdasági és feldolgozó szektor jövedelmezőségét, illetve a borágazat fejlesztéssel együtt növelné a lehetőségek, és élhetőség színvonalát. A kitörési pontokba tartozik még az energetikai szerkezetváltás, a gépipar fejlesztés, a KKV szektor fejlesztése, valamint a turisztikai desztinációk pozicionálása, mely az attrakciók teremtésére, és megtartására, valamint a szálláshelyek kulcsfontosságú szerepkörére tér ki. A megyei programban a második stratégiai cél a helyi adottságokra épülő vidékfejlesztés, mely előtérbe helyezi a fenntartható agrárszerkezet kialakítását, miszerint a magas élők munkát előnyben kell részesíteni, illetve az erdő, és vadgazdálkodást is. A második stratégiai pont felöleli a hozzáadott értéknövelést, valamint az egységes, és vonzó vidék megteremtésére való törekvést. A hozzáadott értékek tekintetében elengedhetetlen a helyi termékek piacra jutásának támogatása, illetve a fogyasztói tudat növelése is, mely koordinált program nélkül kivitelezhetetlen. A vonzó vidék megteremtéséhez azonban elengedhetetlen a vidék népességmegtartó képességének növelése a foglalkoztatottság növelésével, valamint ellátottságával, illetve a helyi identitás növelésével érhető el a térség pozíciójának javítása. A harmadik stratégiai cél az érték és egészségtudatos, szolidáris, innováció fogadására nyitott társadalom elérése. Ehhez szükség van a család előtérbe kerülésére, az egészséges társadalom ideáljának megteremtésére. Melyhez szükség van a preventív tevékenységekre, és az alapellátások minőségének, és lehetőségének emelésére. Fontos altétele a társadalmi különbségek csökkentése, és a lakosság biztonságérzetének javítása, és a korszerű gyakorlati tudás megszerzésének lehetőségének megteremtése. Ehhez azonban a szakképzések és távoktatások tárházát kell fejleszteni és elérhetővé tenni a térség lakói számára. Negyedik stratégiai pontja a megyei fejlesztési programoknak az erős várostérségek, élhető vidék és a fenntartható környezet és térszerkezet elérése. Ehhez szükség van az elérhetőségek javítására, a környezeti beruházások segítésére, stratégiájának lefektetésére, az infokommunikáció fejlesztésére, valamint a fenntartható települések ideáljának ehetővé tételére.

Mindkét megyei program nagy hangsúlyt fektet az együttműködés fontosságának kiemelésére. Azonban mindkét program tekintetében kihangsúlyozandó, hogy turisztikai termékek tekintetében nem választhatók külön, melyhez elengedhetetlen, hogy a természeti és kulturális erőforrásokat megfelelően, fenntarthatóan és korszerűen hasznosítsák és aknázzák ki.

Természetvédelmi szempontú megközelítésben a Borsod-Abaúj-Zemplén megye és az OFTK átfogó céljai között szerepel a természeti és kulturális erőforrások hatékonyabb, fenntartható hasznosítása. Ugyanezen dokumentumok stratégiai céljai: az egyedi természeti és kulturális erőforrások fenntartható hasznosítása, azon belül is a természeti és kulturális örökségi értékek turisztikai célú fenntartható hasznosítása és a zöldség- és gyümölcsstermesztés, állattenyésztés, valamint a helyi, tájjellegű élelmiszeripari termékek kisipari előállítás, illetve a környezeti állapot és környezetbiztonság javítása.

Az áttekintett országos és megyei programok alapján kijelenthető, hogy azok összhangban vannak a vizsgált területre javasolt céljainkkal és támogatják azokat.

IX/2.3.4 Zöldinfrastruktúra jövőképe

A területen a zöldinfrastruktúra összekapcsoltsága és minősége több helyen nem megfelelő. A területre jellemző folyamatok beavatkozás nélkül tovább erősödnek. Az intenzív mezőgazdasági munkák során a nagy táblás monokultúras művelés miatt a biodiverzitás csökkeni fog. A csökkenés megállítása azonban kisebb parcellás, mezővédő erdősávval szegélyezett táblák segítségével visszafordítható.

Az apró-, nagyvadak és számos élőlény számára sok helyen nincsen közlekedési folyosó biztosítva, hosszú távon a génállomány gazdagsága nagyban csökkenni fog. A génállomány gazdagságának biztosítása érdekében zöld sávok biztosítása és telepítése szükséges. A vonulásukat elősegítő módon számos védett területek mentén pufferterületek kerültek kialakításra.

Az invazív, idegenhonos növények jelenléte a tájban igen markáns, egyaránt jellemző a bel- és külterületekre. Ezen növények gyors reprodukciós képességüknél fogva jelentős területeken jelenhetnek meg. A növények visszaszorítása érdekében elengedhetetlen, hogy a fekete fenyős és egyéb invazív növényekkel borított területeken fokozatosan honos növények telepítése történjen.

Ezen javaslatok mind hozzájárulnak az őshonos növényzet fennmaradásához és megújulásához, továbbá elősegítik a zöldinfrastruktúra fejlesztését és összekapcsolhatóságát, amely segítségével pozitív irányban befolyásolható a biodiverzitás mértéke és a klímaváltozás mérséklése.

IX/3. Turizmus

IX/3.1. Turisztikai jövőkép a mikrotérség számára

Az Észak-Bükk térség turisztikai jövőképét tekintve szerteágazó javaslatokat fogalmaztunk meg. Ha a javasolt fejlesztések megvalósulnak akkor a területen a fenntartható turizmus elvei fognak érvényesülni. A turizmusban húzó szerepet tölthet be a gasztró- és borturizmus, illetve fontos szerepet képvisel az ökoturizmus, a zárandokturizmus és a sportturizmus. Ezek a térségben található értékekre építenek, amelyek közül kiemelkedőek a források, kőkeresztek, az épített és természeti értékek és nem utolsósorban a kerékpározásra és lovaglásra alkalmas útvonalak. Erős marketing szükséges ahhoz, hogy a helyi turizmus kellően ismert és népszerű legyen.

Szeretnénk elérni, hogy a helyi lakosok befogadóak legyen az ide látogatókkal szemben és kedves fogadtatásban részesítsék őket. A turizmus virágzását lehetővé tevő infrastrukturális kapcsolatok

kiépülésével, létrejönnek a települések közötti és a határon átnyúló szoros együttműködések. A települések közötti kapcsolatot a civil szervezetek együttműködése tovább erősíti. Az általunk javasolt turisztikai fejlesztések a meglévő adottságokon alapulnak, így kiépülésükkel növelhető a helyi identitástudat, hiszen az ideérkező turistáknak köszönhetően látják, hogy milyen értékes helyen laknak. Ezáltal a terület népességmegtartó képessége is növekszik, egyre több fiatal család választja majd otthonának a kistérséget, ami legideálisabb esetben magával vonzza a helyi fiatal gazdálkodók számának növekedését.

A turizmus fejlődésével a táji, természeti és kulturális örökségek kihasználatlansága megszűnik, a térség gazdasági fejlődése elindul és az elöregedő társadalmú falvak fellendülésnek indulnak.

IX/3.2. attrakció fejlesztési javaslatok

A turisztikai kínálat bővítéséhez a már meglévő attrakciók fejlesztésére, valamint új attrakciók létrehozására is szükség van, melyek a térség adottságaiból és lehetőségeiből indulnak ki, és a keresletre reflektálnak.

Népi örökség megőrzése

A térség egyik karakterét a vidéki csendes, nyugodt hangulata adja, melyhez hozzájárulnak a házak, kiskertek, veteményesek és a háztáji állatok. A településeken fellelhetőek még hagyományos tornácos vagy árkádos parasztházak fehérre meszelve, zsalugáteres ablakokkal, de ezek közül több is üresen áll, romlik az állapotuk. Ilyen lakóházak találhatóak Bükkmgyorósdon, Dédestapolcsányban és Lénárdarócon is, de többi településen is vannak felhagyott lakóházak. A népi lakóházak felújításával és funkcióváltásával, vagy bővítésével turisztikai vonzerőkké válhatnak. Vendégházakként, kiadott szobákként egy vidéki szálláshálózattal több célcsoportnak is kedvező kínálat alakítható ki. (8. fotó)

Magyarországon a falusi vendégházak minőségét napraforgók jelzik, a hotelek csillagaihoz hasonlóan, minél több napraforgós, annál színvonalasabb. Ezeknél a vendégházaknál a célcsoport főként a családok, baráti társaságok, az olcsóbb szállásigényű turisták. Továbbá alakult egy prémium szálláskereső hálózat, melybe csak ellenőrzött vidéki, autentikus szálláshelyek kerülnek be, ez a Nívós Szállások weboldalán érhető el. A gyűjteményben a legkisebb házikóktól nagyobb kastély és kúriáig változó kínálat található. Ezeket a szállásokat a közép és magas árak jellemzik, inkább a tehetősebb párok, baráti társaságok, részben családok látogatják. Romantikus búvóhelyek, elvonulásra vágyóknak ajánlják, így nagy arányban fiatal párokat vonzanak az ilyen helyek.

A vidéki életbe bepillantani vágyók számára az agroturizmus kínálhat lehetőségeket. Ennek keretében kialakíthatóak olyan program csomagok, melyek az egyes településeken más-más opciót biztosítanak. Az állatok és tartásuk iránt érdeklődők a csokvaományi borzderes marhák és fecskehasú mangalicák mindennapjaiba lehetnek be, vagy vehetnek részt a munkában, vagy több településen is tartanak lovakat, vannak lovardák azok is megnyithatók egy program erejéig a turisták számára. Számos településen készítenek helyi mézet, szappant, szörpöt és lekvárt, mely nem csak termékként értékesíthető a látogatók számára, hanem workshopok keretében saját maguk elkészíthetik, vagy részben résztvevői lehetnek a készítés folyamatának. Az önkormányzatok is bekapcsolódhatnak, saját tulajdonba vont vendégházakkal, melyek bevételt jelenthetnek a települések számára.

8. fotó: Népi örökség megőrzése előkép (Forrás: Pinterest)

Kastély fejlesztés

A vizsgált térségben számos kastély, kúria található, melyek jelentős többsége alulhasznosított, több esetben is üresen áll, állaga folyamatosan romlik. Hazánkban egyre nagyon turisztikai kereslet a kastélyok iránt, a turisták kedvelt célpontjai. Jelenleg Magyarországon elérhető a Nemzeti kastély és vár program, mely pályázat keretein belül helyreállításra kerülnek az épületek és környezetük is. Továbbá van lehetőség magáncélú fejlesztésekre is, ha a tulajdonos kellő anyagi forrással rendelkezik. A kastélyok és kúriák számos funkcióval láthatók el, az általános bemutatás-kiállítás-múzeum jelleggel, vagy amellet is. Ezen lehetőségek a szálláshely, rendezvényközpont, intézményi épület (könyvtár, információs központ, tudástár, kulturális központ). Bemutatótér, múzeumként is további bevételi forrást

kínál a termék, a kert vagy a teljes épület bérbeadása fotózásra, divatbemutatókra, rendezvényekre, mint esküvő, vállalati, vagy reklám és filmforgatás helyszínként is (9. fotó, 10. fotó). Utóbbira hazánk felkapott célpont külföldi produkciók számára is (pl.: Tura, Tata, Dég, Nádasdladány). A kastélyszállók igen közkedvelt szálláshely típusok, kiemelten vonzóak wellness és egyéb rekreációt szolgáló létesítményekkel ellátva (11. fotó, 12. fotó). A sáta Fáy-kastély mérete és elhelyezkedése révén potenciális kastélyszálló kialakítására. A csernelyi Sturmán-kúria kisebb mérete, valamint a hozzá tartozó melléképületekkel, mint pl.: magtár egy komplex rendezvényközpont kialakítása optimális fejlesztési cél lehetne.

9. fotó: Kastély bemutatótér előkép (Forrás: INT-63)

10. fotó: Kastély bemutatótér előkép (Forrás: INT-64)

11. fotó: Kastélyszálló (Forrás: INT-65)

12. fotó: Kastélyszálló szobakialakítása (Forrás: INT-66)

Korábban említettük, hogy jelentős hagyománya van a térségben a szőlőtermesztésnek és a borospincéknek, melyek napjainkra funkciójukat veszítették. Ennek ellenére, a borturizmus népszerűségére alapozva javasoljuk a helyi borok készítésének fellendítését, mivel ebben nagy a turisztikai potenciál. A meglévő elhagyatott borospincék, mint például Csokvaományban, Sátán és Dédestapolcsányban, megújításával és megnyitásával új vendéglátóhelyek jönnének létre. Az egyediség eléréséhez saját címkézés kialakítását javasoljuk. Ezek megléte után tematikus programokat (gasztroprogramok, borkostoló) lehet építeni a borospincék és helyi borok megismerése és népszerűsítése érdekében. (13. fotó)

13. fotó: Badacsonyi pince esztétikus bejárat kialakításának példája (Forrás: INT-67)

Nagyragadozók élményszerű bemutatása, “megismertetése”

A térségben az elmúlt években újra megjelenő nagyragadozók (barna medve, sakál, európai hiúz és farkas) bemutatása fontos feladat, annak érdekében, hogy az érintett lakosság tudja, hogy lehet rájuk számítani, illetve tisztában legyen azzal, hogy mi a teendő egy váratlan találkozás alkalmával. Erre vonatkozó bemutató és információs táblák kihelyezését javasoljuk, melyeken érdekes tényeken és történeteken keresztül mutatják be ezen ragadozók szokásait és jellemzőit. Ennek helyszíne lehet már bezárt bánya, amelyet ennek céljából megújítanak, de talán ennél még izgalmasabb egy vadspark létesítése, ahol találkozhatunk ezekkel az állatokkal és testközelből ismerkedhetünk meg velük. Mivel ezen fajok territóriumuk meghaladja egy vadaskert méreteit, elsősorban a sérült mentett állatok befogadását javasoljuk, melyek felépülése után a szabadon engedés lehetősége is megmarad. Kiegészítésként gyermekek számára kalandpálya, játszótér is kialakítható, illetve vendéglátóhelyek, és szuvenír boltok megnyitása is vonzóbbá teszi, illetve fellendítheti a hely hangulatát.

Vadászházak felújítása, létesítése

A jelentős vadállománnyal rendelkező területen nagy potenciál van a vadászatban, de ennek infrastruktúrája jelenleg kevés lehetőséget tartalmaz. Javasoljuk ezért új vadászházak létesítését, illetve a meglévők megújítását. Vadászati programok, versenyek elindításával népszerűsíthető a térség ezen lehetősége is. Fontos, hogy a szálláshelyek vadászkutyák elszállásolására is alkalmasak legyenek, mivel számos vadász viszi magával segítségként őket.

Téli sportok fejlesztése

A térség domborzati viszonyai lehetővé teszik a téli sportok által megkívánt lejtőket. A sípályák létesítése hazánk azon területein, ahol a terepviszonyok megengedik nagy népszerűségnek örvend, ezért javasoljuk ebben a térségben is az adottságok kihasználását (14. fotó). Tanuló sípályák és snowboard pályák létesítése, könnyen használható felvonókkal optimális lehetőség kisgyermekes családok, vagy azok számára, akik még csak ismerkednek a síelés, snowboardozás tudományával. Erre építve az ehhez szükséges eszközök kölcsönzésére alkalmas létesítmények létrehozása is javasolt, illetve új vendéglátóhelyek is indokoltak lehetnek. A síelés és snowboardozás mellett fontos megemlíteni a szánkózás, hófánkózás lehetőségét, mivel ez is izgalmas, vonzó programot kínál a turisták számára. A klímaváltozás következtében viszont a havazást nehéz kiszámítani, ezért érdemes hóágyúkat beszerezni, illetve alternatív pályakialakítási megoldásokat kipróbálni.

14. fotó: Mátrai kezdőpálya (Forrás: INT-68)

Bányászat élményszerű, interaktív bemutatása

A bányászatnak komoly hagyománya van a térségben, egykor nagyban meghatározta azt. Az erre épülő fejlesztések például a bányászati múltat és a geológiai értékeket bemutató kiállítás, illetve a felhagyott bányákban a szervezett bejárások, illetve a látványbányászat feltételeinek megteremtése hozzájárulhat a térség megismerésében és turisztikai fejlesztésében. Kezdetben a már meglévő Farkaslyuki Bányamúzeum modernizációja valósulhatna meg, később pedig több olyan településen, ahol felhagyott bányahelyek találhatóak.

Zöldút kialakítása

A térségben több túraútvonalat is találunk, mint a Kéktúrát, helyi jelentőségű túraútvonalakat, tanösvényeket, de a kerékpárutak és egy felhagyott vasút vonala is behálózza a területet. A zöldút, egy nem motoros közlekedésre alkalmas útvonal, mely magába foglalná a vizsgált térség bizonyos településeit és bemutatja a Bükk egy részének természeti értékeit. Létrehozására a meglévő útvonalak adottságait tekintve részben, vagy egészben is átalakíthatóak és a térségben egy teljesen új attrakcióként jelenne meg. A javasolt zöldút Szilvásváradtól Sátáig tartana, Nagyvisnyót és Nekézsenyt is érintve, tehát nyomvonalként elsősorban a felhagyott vasútvonalat lehetne kijelölni, mely nem csak a turisztikai, de a zöldinfrastrukturális fejlesztéseknek is teret adhat. Egy nyugat-európai példához, az írországi Waterford Greenwayhez hasonlóan még a vasúti pálya felszedésére sincs szükség, hanem a sínek között feltöltve egyszerűen kerékpározható és bejárható úttá lehetne alakítani (16. fotó, 17. fotó). A vasútvonal egy másik felhasználási lehetősége, akár csak az útvonal két települése között, egy hajtánypálya kialakítása lehetne, a Királyréti Hajtánypályához és sok más ausztriai példához hasonlóan (15. fotó). Ha pedig ötvözzük a két lehetőséget, akkor egy magyarországi viszonylatban is egyedülálló, multifunkcionális zöldutat lehetne létrehozni Sáta és Szilvásvárad központtal.

A már meglévő kerékpárutak bekötését is fontosnak tartottuk ebbe a zöldútba, hogy egy kerékpárúthálózat tudjon kialakulni, Sátától Putnok irányába, Nagyvisnyótól Dédestapolcsány irányába, bár ezeken a szakaszokon a domborzat miatt extrém terepviszonyok is lehetnek. A nyomvonal mentén minden érintett településen egy pihenőt jelöltünk ki, ahol lehetőség van pihenésre, információkat olvashatunk a zöldútról és az adott település kiemelkedő értékeiről. A pihenőhelyek biciklitárolóval, asztalokkal, esőbeállóval rendelkeznek. Az egyik ilyen pihenőhely a sáti vasúti alagút kreatív újragondolása is lehet.

15. fotó: Királyréti hajtánypálya (Forrás: INT-70)

16. fotó: Az írországi Waterford Greenway egykori vasútvonala (Forrás: INT-71)

17. fotó: Az írországi Waterford Greenway egyik átalakított alagútja (Forrás: INT-69)

IX3.3. Termékfejlesztési javaslatok

A jelenlegi turisztikai háttér alapjai hiányosak, a supra- és infrastruktúra ellátottsága alacsony a térségben, ahhoz, hogy turisztikai célponttá váljon elengedhetetlen ezek fejlesztése.

Szuprastruktúra fejlesztések

A szálláshelyek sokfélék, többféle igény kielégítésére alkalmasak, de eloszlásuk aránytalan, mind jellegben, minőségben és kapacitásban egyaránt. A falvakban a vidéki vendégházak fejlesztése a fő irány, valamint fontos a szállások színvonalának emelése. A fejlesztésénél cél, hogy olyan szállóhelyeket alakítsanak ki, amelyek a tájba illeszkednek, annak értékeit, természetességét megóvják, és magas minőséget képviselnek. Csomagajánlatok és kedvezmények kialakítása hozzájárulhat a vendégek térségbe vonzásához. Egy-egy tematikus csomag, illetve kedvezmény a szálláshelyek, vendéglátóhelyek és attrakciók kihasználtságát és látogatottságát is növelheti.

A szálláshelyek mellett hangsúlyt kell fektetni a vendéglátóhelyek és boltok számának növelésére, mely kimondottan alacsony a településeken. Hiány van főként éttermekből, bisztrókból és cukrászda-fagyizóból, de a kisebb élelmiszerboltok sem elérhetőek minden településen, mely az odalátogatók számára problémát jelentenek. A kisboltokban a helyi termékek vásárlásának a lehetősége vonzó a turisták számára, általában szeretnek helyi kötődésű élelmiszert, készítményt vásárolni, valamint a helybeliek megélhetését is segíti.

Élményekre épülő fejlesztések

Fontos eleme lehet a turisztikai termékek fejlesztésében az élményekre épülő fejlesztések. Ilyen a térség hagyományaira épülőek, melyek közül a leginkább meghatározóak a bányászat, a lovas és a gasztronómiai hagyományok. A korábbiakban bemutatott attrakciófejlesztések közül több is kapcsolódik ehhez, mint a gasztronómiához a pince hálózat, a zöldúthoz a lovas sportok, a bányászathoz azok bemutatása. Ezek további rendezvényekkel, programokkal tovább erősíthetőek, melyek még inkább meghatározzák a térség arculatát, valamint a helyiek identitását. Termék és program csoportok kialakításával és összekapcsolásával egy komplex fejlesztés érhető el. Napjainkban egyre nagyobb az érdeklődés a gasztronómiai jellegű események iránt, így a helyi specialitásokra célszerű építeni, mint a derelye, vagy túrós-mazsolás lángos, krumplis-túrós lepény stb., kiegészítve a borokkal, helyi sajtokkal és feldolgozott hústermékekkel. Kóstolások, gasztró túrák során ezek a helyi kulináris értékek vonzó módon bemutatathatók. A helyi termékekkel együtt a térség piacain, vásárain is értékesíthetők.

Az aktív és lovas turizmus alapjai megvannak a térségben, ezek fejlesztése hozzájárulna szélesebb célcsoportok eléréséhez is. Két nagyobb lovarda van a vizsgált településeken, Szilvásváradon az Állami Ménesgazdaság, Lipicai lovasközpont és Bükkmogyorósdon a Nóniusz tanya, de több településen is

tartanak lovakat, mint pl.: Sáta, Csokvaomány. Az érdeklődők számára kialakítható lovas csomag, melyben választható lenne a tereplovaslás, csoportos lovastúrák, futószáras lovaslás, lovas kocsikázás, lovas bemutatók (pl.: sáta betyárok). Az aktív sportok kedvelőinek lehetőség nyílik horgászatra a Lázberci-tavon, tanösvényeket bejárni, mint a Szalamandra tanösvény Dédestapolcsányban, túrázás kijelölt túraútvonalakon, hófánkózás, szánkózás és sielés.

IX/3.4. Menedzsment és marketing fejlesztési javaslatok

A fentebb leírtakból láthatjuk, hogy a két fő probléma a desztináció menedzsmentben, hogy nincs jelen kellő számú és hangsúlyú turisztikai szervezet a térségben, valamint a marketing gyenge és hiányos.

Első lépésként a településeknek a menedzsment terén szükséges össze fogniuk, belső kapcsolatokat kiépíteni. Célszerű rögtön közös marketing tervet készíteni a településeknek, amelyben egyenlő hangsúllyal hirdetik az egyes településeket, azok turisztikai jellemzőit, továbbá a térséget is hirdetik. A 10 településnek hasznos kialakítani egy közös turisztikai szervezetet például 'Észak-Bükk Turisztikai Egyesület' néven, amely koordinálja a térségi menedzsmentet, továbbá honlapot üzemeltetni, így nem csak a nyomtatott prospektusokból és szórólapokból szerezne tudást az ide látogató, hanem előzetesen is rákereshet a térségre az interneten keresztül. Az egyesület információval tudja ellátni az ide látogatókat és az ide tervező látogatókat, telefonon, honlapon és nyomtatott prospektuson keresztül egyaránt. Továbbá az egyesület tartaná a kapcsolatot a külső és a belső turisztika résztvevőkkel.

A nyomtatott szóróanyagot nem csak itt, hanem a megyei tourinform irodákban is lehet terjeszteni. A térségi prospektusban szükséges feltüntetni a terület főbb vonzerőit, egy alaptérképet egyszerű és érthető jelzésrendszerrel, a településekről egy-egy rövid leírást, a térség logóját és a helyi termékekből egy ajánlót, a kiadványnak egységes dizájnnal kell rendelkeznie és képeket is tartalmaznia érdemes.

A marketing úgy lehet igazán hatékony, ha a térséget egy egyedi arculattal tudják hirdetni az itt élők. Tehát érdemes egy a helyi adottságokból, táji identitásból elemeket kiragadni és a marketing oszlopos tagjává tenni, amivel „el lehet adni” a térséget, mint turisztikai desztinációt.

A közelben található tourinform irodákkal és a Heves és Borsod-Abaúj Zemplén megyékben található egyéb turisztikai szervezettel partnerséget érdemes kialakítani, hogy a térséget ők is hirdessék.

A fentebb leírt lépésekkel ki lehet alakítani a „messze földön híres” Észak-Bükk térség turisztikai hírnevét, ami önmagában véve is felkelti majd a potenciális látogatók körében az emberek figyelmét.

IX/4. Nagyvadakkal való együttélés támogatása

A területen a ragadozó életmódot folytató nagyvadak (medve, farkas, hiúz, aranyakál) jelenlétét vizsgáltuk irodalomkutatáson és kérdőíves felméréseken keresztül. Továbbá a természetes területeket is vizsgáltuk a térségben, a nagyvadak életterének elemzése okából. Alapvetően elmondható, hogy a történelem során jelen voltak a térségben a fentebb leírt nagyvadak, majd eltűntek, de napjainkban ismét visszatérően vannak, hiszen számos ember látta őket vagy a nyomaikat, valamint néhány havonta egy-egy cikk is említést tesz róluk az újabb felbukkanásukat kiemelve.

Mivel alapvetően erdőben élnek ezek a nagyvadak, szükség szerű az erdők megfelelő kiterjedésű fenntartása. Ez a térségben nem jelent gondot, hiszen nagy területen fordulnak elő erdők, többségük védett. A kardinális kérdést az erdők feltártsága jelenti és az emberi jelenlét mértéke. A nagyvadaknak való elsődleges életternek a térség marginálisan elhelyezkedő erdőit proponáljuk. A térségben a Farkaslyuk-Csernely-Bükkmogyorósd és a Dédestapolcsány-Nagyvisnyó tengelyeken javasoljuk az ökológiai szempontú mozgásterületet meghagyni a nagyvadak számára. Ezen a két É-D irányú folyosón megfelelő méretű és minőségű életteret lehet biztosítani a nagyvadaknak, ugyanakkor az emberi zavarás is minimális a belterületek és a mezőgazdasági területek távolsága és az egybefüggő kiterjedt erdőterületek miatt. A javasolt kettő tengely környezettel való kapcsoltsága (térségen kívüli települések) az szomszédos erdőkön keresztül megoldott. Természetesen a lehetőségekhez mérten ezen erdők emberi befolyásoltságát minimalizálni érdemes, az aktív turizmus és ökoturizmus fejlesztéseket a javasolt tengelyeken kívül célszerű véghez vinni.

Az életter biztosítása mellett szükséges az itt élők és az ide látogatók érzékenyítése is a nagyvadakkal való együttélés iránt. Rendszeres tájékoztatással az emberek mentalitását is lehet orientálni, hogy az itt élő nagyvadak nem veszélyforrásként, hanem az itteni ökológiai rendszer szerves részeként foghatók fel. A velük való találkozás esélye minimális mivel kis létszámban vannak csak jelen a területen. Jelenlétük szükséges az egyensúly fenntartásához.

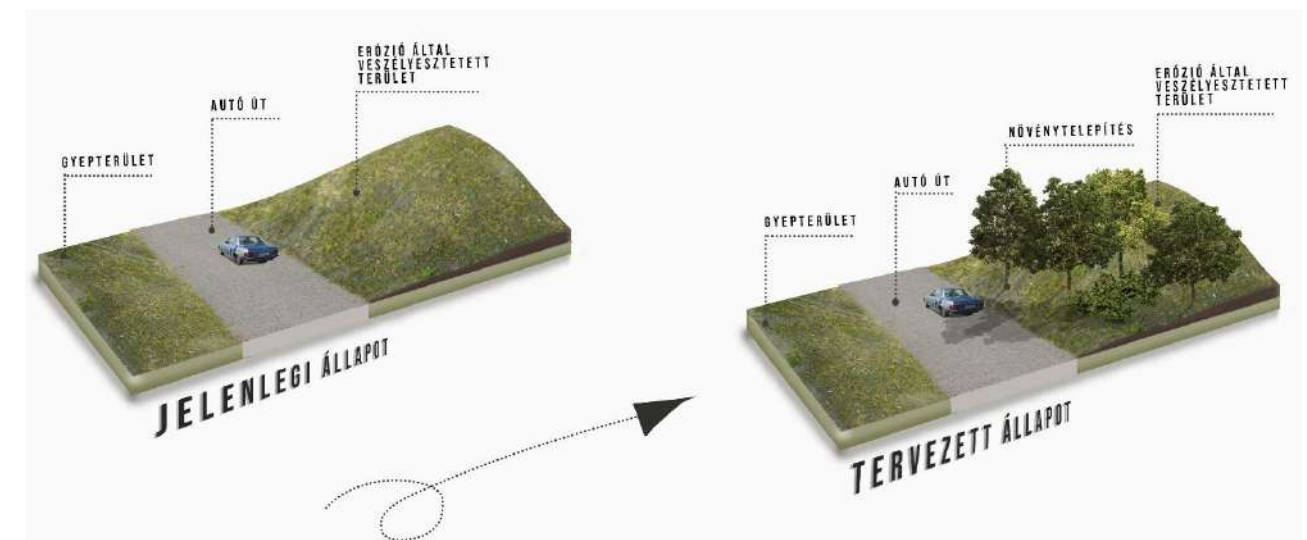
IX/5. Természetvédelmi javaslatok

Az erózióval veszélyeztetett területek optimális használata

Ahogy a tájvizsgálat részben kifejtettük, a vizsgálati területünkön igen nagy arányban fordulnak elő erózióval veszélyeztetett lejtők. A jelenlegi szántók nagyrészt 17%-nál kisebb lejtésen terülnek el, de akadnak szántók ennél meredekebb lejtőkön is, mint pl. Dédestapolcsány területén. Az erózió megakadályozása érdekében a szántóterületeken érdemes jó talajfedettséget biztosító növényeket termesztetni. Javasolt a talajvédő vetésforgó kialakítása, mely 12-17% lejtőszög esetén a jó

talajfedettséget biztosító kultúrák részaránya minimum 50%, és a rossz talajfedettséget biztosító kultúrákat kerülni kell, gyepesítést kell előnyben részesíteni. Ezen kívül megoldás lehet a sávos művelés is, ekkor a jó és kevésbé jó talajfedettséget biztosító kultúrákból kialakított sávok a lejtőre merőlegesen kerülnek kialakításra.

A 17% feletti lejtésű földterületeken a szántó művelési ág felhagyása javasolt. Ezekben a területeken javasoljuk a védelmi célú, honos fafajokból álló erdő telepítését. (121. ábra)

121. ábra: Az erózióval veszélyeztetett területek biztosítása (saját szerkesztésű ábra)

Hagyományos gazdálkodás támogatása

A hagyományos gazdálkodás támogatása a Bükki térségben kiemelten fontos, hiszen nyomai még ma is megfigyelhetők a területen. A történelmi térképek alapján is megállapítottuk, fás legelők tarkították egykor a vidéket. A jelenleg gondozatlan gyepterületek remek lehetőséget adnak a legeltetésre. Szintén praktikus a vetésforgó alkalmazása is, mely során az ugaron maradt földterületre zöldtrágya vetése lehetővé teszi a műtrágyák mellőzését. Ezen kívül a monokultúrák fajok alkalmazásának kerülését is javasoljuk a mezőgazdálkodásban, ugyanis a változatlan fajú növénytermesztés változatlan állatvilágot eredményez. A nagytáblás, szegély nélküli szántók az apróvadak, rovarok ritkulását okozza. Mezővédő erdősávokkal csökkenthetőek a különböző betegségek, melyek a gabonát támadják.

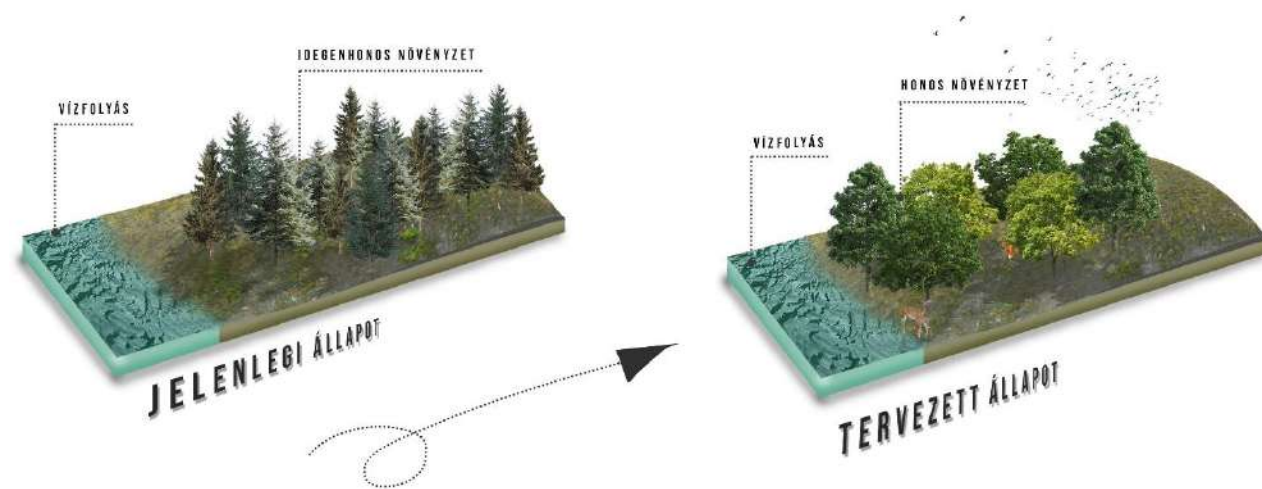
Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztés

A tájidegen és invazív fajokból álló erdőket fokozatosan le kell váltani. A tájidegen fafajokból álló állományokat (erdei fenyő, akác) lehetőség szerint hosszú távú koncepcióként teljesen el kell távolítani, ennek megvalósítása kisebb részterületenként fokozatosan ütemezendő. Az idegenhonos vagy tájidegen fafajokkal jellemezhető faállományokban a nevelővágások során az őshonos fajok egyedeit meg kell őrizni az alsó- és a cserjeszintben is, valamint a talajtakarót is meg kell óvni. Természetes-

természetszerű- és származék természetességi állapotú erdőkben a nevelővágások során az idegenhonos fa- és cserjefajok egyedszámának minimális szintre kell szorítani, illetve lehetőség szerinti teljesen el kell távolítani. Az intenzíven terjedő fajokból álló faállományok szerkezet-átalakítását a termőhelynek megfelelő őshonos fajok alkalmazásával javasoljuk (122. ábra)

Gyepterületek helyreállítása/fejlesztése gyeptípusoktól függően, legeltetéssel, kaszálással, illetve cserjeirtással, inváziós fajok egyedeinek eltávolításával történjen. Lehetőség szerint mechanikai módszerek (pl. kézi cserjeirtás, szárzúzás, kaszálás) alkalmazandók agresszívan terjedő fajok visszaszorítására. A gyepterületeken vegyszeres gyomirtás nem megengedett.

122. ábra: Tájidegen fajokból álló erdő leváltása (saját szerkesztésű ábra)

Illegális fakitermelés visszaszorítása

Az illegális fakivágással nem lehet mit tenni, a tetten érésen kívül, nehéz bizonyítani. Tettenérés esetén jelentős mértékű bírságot szükséges kiróni. Javasoljuk az erdészek, nemzeti parki örök, civil szervezetek általi folyamatos erdő ellenőrzéseket, akár az éjjeli órákban is.

Védőfásítás

A fás ökotonrendszer kiegészítésére lineáris fásításokat javasolunk, a térség adottságait, területhasználatát figyelembe véve mezővédő erdősávok telepítését, csatornák- és kisvízfolyások, valamint az utak menti fásítást szorgalmazzuk.

Mezővédő erdősávok: Mezővédő erdősávrendszerek telepítése a monokulturális, nagytáblás szántóterületeken javasolt, számos pozitív hatása ismert az agrártérségben. Védi a táblákat a szél mechanikai károsításától, a szomszédos táblák esetleges kórokozóinak, kártevőinek terjedésétől, csökkenti a talaj felszíni-és felszín alatti párolgásos vízvesztését. Emellett a fás-bokros sávok

fészkelő-és búvóhelyként szolgálhatnak a madarak számára, melyek köztudottan hasznos rovar és rágcsálófogyasztók.

A telepítés során biztosítani kell a hálózatszerű, egyenletes eloszlást, a növények, állatok életfeltételeit kielégítő minimális legkisebb területet, minimálaerákat, valamint az erdősávok diverzitását, biológiai sokszínűségét. Ezen három feltétel teljesülése esetén az erdősávrendszer zöldfolyosó szerepet fog betölteni. A fajmegválasztás kardinális szempont, az adott termőhelytípusra jellemző, őshonos fajokat, továbbá közülük a kevés ápolást igénylő és egyben változatos (habitus, szín, forma, magasság, stb.) javasoljuk, ugyanis csak így várható el az erőteljes növekedés, ezáltal a tervezett védelmi, ökológiai, valamint esztétikai funkció megfelelő ellátása. A vizsgált térség zonális társulásai a cserestölgyes, a gyertyános-tölgyes, kis kiterjedésben a bükkös.

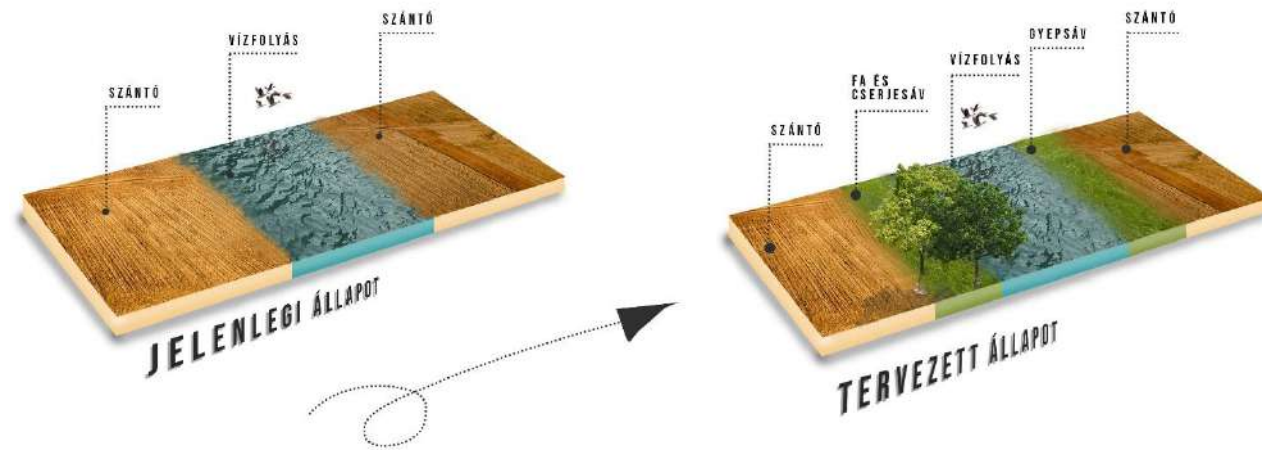
Javasolt fajok: kocsányos tölgy (*Quercus robur*), csertölgy (*Quercus cerris*), mézgas éger (*Alnus glutinosa*), bükk (*Fagus sylvatica*), magas kőris (*Fraxinus excelsior*), magyar kőris (*Fraxinus angustifolia subsp. pannonica*), fehér nyár (*Populus alba*), rezgő nyár (*Populus tremula*), gyertyán (*Carpinus betulus*), hegyi juhar (*Acer pseudoplatanus*), korai juhar (*Acer platanoides*), hegyi szil (*Ulmus glabra*)

Javasolt cserjefajok: húsos som (*Cornus mas*), mogyorós hólyagfa (*Staphylea pinnata*), erdei szeder (*Rubus fruticosus*), mogyoró (*Corylus avellana*), kutyabenge (*Frangula alnus*), fürtös bodza (*Sambucus racemosa*).

A mezővédő erdősávok szerkezetét illetően az olyan erdősávok a legoptimálisabbak, melyek szimmetrikusak, szélről befelé haladva egyre magasabb fák alkotják (lehetőleg több faj), szélén pedig cserjék találhatóak, valamint a szántóföldtől egy gyeperes sáv által vannak elválasztva. Az általunk javasolt mezővédő erdősáv szélessége 15 m, hét sorból állnak, ebből két sort cserjék, öt sort fák alkotják. A sáv mindkét oldalán 3–3 méter szélességű gyepterületet javasolt meghagyni, a fák árnyékoló hatása és a tápanyagok elszívása miatt. (124. ábra)

Csatornák és kisvízfolyások menti fásítás: Javasoljuk a kisvízfolyások olyan szakaszain, ahol az közvetlenül a szántófölddel érintkezik egy fás-bokros pufferezóna kialakítását, azon célból, hogy a kemikáliák vízfolyásba kerülését a növényzet megakadályozza (123. ábra). A vízfolyások menti fásítás további célja a vízfolyások mederelfajulását, partok erodálódását akadályozása. Élőhelyet biztosítana a vízfolyás és a vízfolyást kísérő növényzet, valamint a hozzá kapcsolódó életközösség számára. Javasoljuk a meder árnyékolásának növelését (hazai, ártéri lombos fajokból álló fák, facsoportok telepítésével a partra), az élőhelyek stabil vízháztartásának a biztosítása céljából, amellyel elkerülhetővé válik a nyári csapadékszegény, meleg időszakban a meder kiszáradása, vagy a sekély vízmélység miatt

túlmelegedő víz oldott oxigén szintjének a letális szint alá csökkenése. A vízfolyás menti fásítás szélességét hét méterre határoztuk meg, melyből öt métert maga a fás-bokros vegetáció adná, közvetlenül a vízfolyás mellett, melyet két méter gyeperes szegélyszáv választaná el a szántóterülettől.

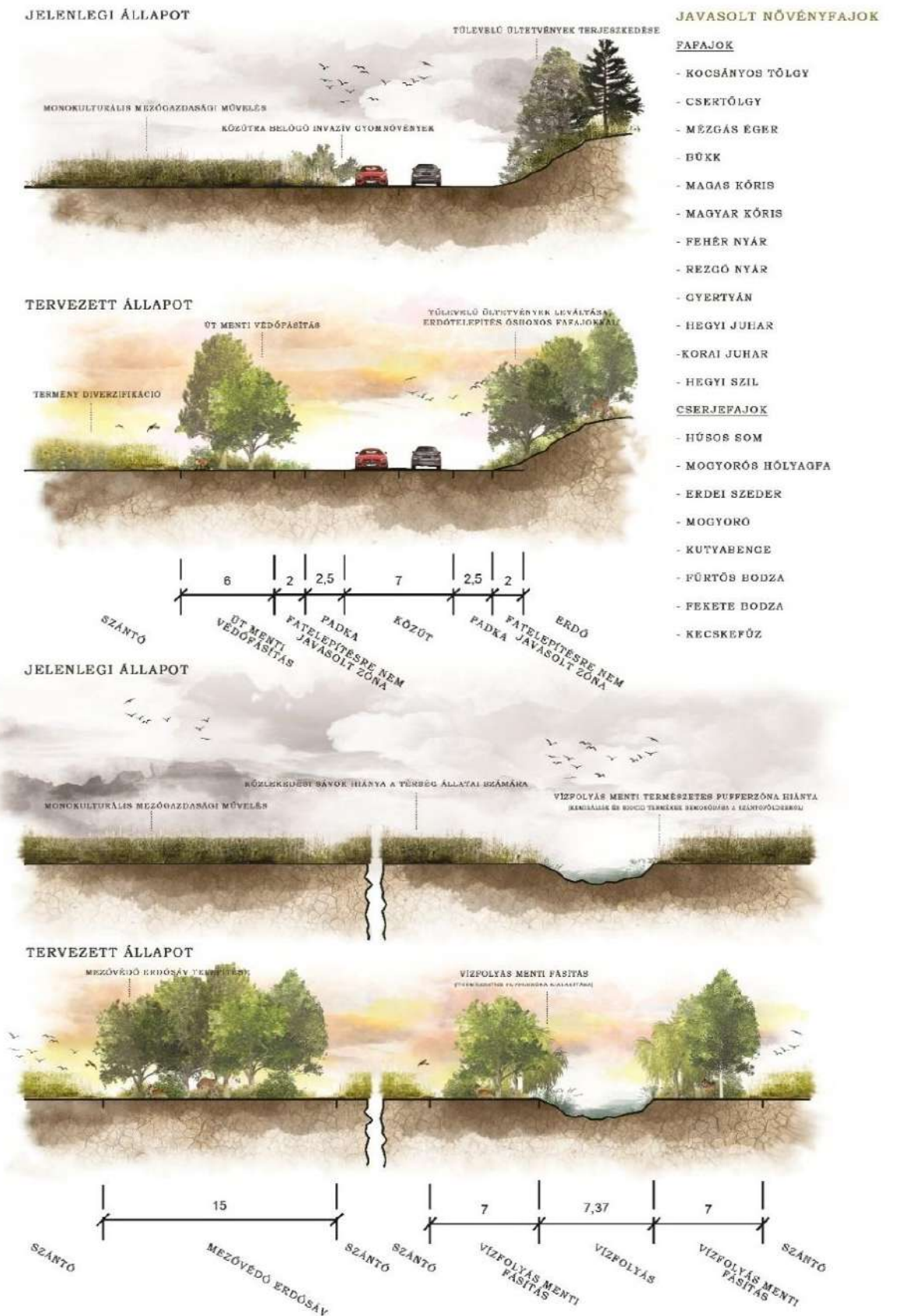

123. ábra Javasolt puffeterületek kialakítása (saját szerkesztésű ábra)

Út menti fásítás: A közlekedés művi vonalainak és a táj harmonikus kapcsolatának kialakítása, a közlekedésbiztonság fokozása, valamint ehhez kötődően az optikai vezetés kialakítása, továbbá útnyélkolás, hó- és szélvédelem biztosítása, valamint a zöld infrastruktúra kapcsoltsági hiányának megszüntetése végett egyes közutak mellett további lineáris növénytelepítést javasolunk. A már a fentebbiekben ismertetett fajokból 6 m széles fa- és cserjecsoportok laza szerkezetű kialakítását proponáljuk, az ültetési minták kombinálása a monotonitás elkerülésével. A belső ívekben azonban kerülni kell a fásítások, valamint a magas növényzet alkalmazását, továbbá a közúti úrszelvénybe fa nem nőhet bele, így az út koronaélétől mért két méteren belül nem ültethető fás szárú növény.

Mezőgazdaság diverzifikációja

A mezőgazdasági zöldítésnél ajánlott az állandó gyepterületek fenntartása, terménydiverzifikáció, azaz a növénytermesztés diverzifikálása, változatosabbá tétele, ökológiai jelentőségű területek kijelölése. A többfunkciós földhasználati módok között ajánlott a helyspecifikus agroerdészet alkalmazása. Mozaikos kisparcellás gazdálkodást kell kialakítani, ahol egy tábla mérete legfeljebb 2 hektár. 5 év átlagában a következő vetésszerkezet betartása javasolt fővetésű növények tekintetében: legalább 30% kalászos gabona, legalább 20% szálas pillangós takarmánynövény (szálas pillangósok, vagy azok keveréke, illetve füves keveréke), legalább 10% zöldugor, legfeljebb 25% egyéb kultúra. A parcella szélein legalább 6 m széles növényvédő szer mentes táblaszegélyt kell hagyni, ahol szükség esetén mechanikai gyomirtást kell végezni.

124. ábra: Javaslatok fásításra (saját szerkesztésű ábra)

Nemzeti Ökológiai Hálózat kiegészítése

Javasoljuk a térség Nemzeti Ökológiai Hálózattal fedett területeinek további bővítését, az Otrt-ben megállapított övezetek közül új pufferterületek kijelölésével. A kijelölést Csernely, Nagyvisnyó, Dédestapolcsány és Sáta közigazgatási területét illetően kell elvégezni, azokon a zónákban, ahol a jelenleg determinált ökológiai magterületek (melyeken természetvédelmi területek magas arányban megtalálhatók) körül hiányoznak a magterületet érintő káros hatásokat megakadályozó vagy mérséklő puffer területek, vagy az ökológiai kapcsoltságot biztosító ökológiai folyosók. Az újonnan kijelölt pufferterületek területhasználatát illetően, jelenleg gyepek, legelők és szántóterületek alkotnák az új pufferterületeket. Az új hálózati elemek kijelöléséhez a megyei területrendezési tervek módosítása szükséges.

Dédestapolcsány, Nekézseny és Lénárdaróc település központjában aktív és passzív rekreációt szolgáló zöldfelületek létesítése

Dédestapolcsány, Nekézseny és Lénárdaróc település központjában aktív és passzív rekreációt biztosító zöldfelületek kialakítását ajánljuk. A települések központjainak kialakításai alkalmasak nagyobb átalakítás nélkül is ezen igények kielégítésére. A zöldfelületek elsődleges célja, hogy olyan tevékenységek jelenhessenek meg rajtuk, melyek közösség kovácsoló erőve bírnak, valamint pozitív hatással rendelkeznek a mentális és fizikai egészségre is egyaránt. Ezen okok miatt elsősorban kisebb közterek kialakítását javasoljuk, melyeken a reprezentatív növénykiültetésen kívül, egyéb funkcióik is helyet kapnak, mint játszótér, padok és ivókút.

Klímváltozáshoz való alkalmazkodás mind a mezőgazdaságban, mind a települések zöldfelületi rendszerének kialakításában

A klímaváltozás és mezőgazdálkodás közvetlen kapcsolatban állnak, mindegyik erőteljesen hat a másikra. A környezet és talajkímélő mezőgazdálkodási módszerek alkalmazása, valamint a fenntartható vízgazdálkodás az eszköz a klímaváltozás szélsőséges hatásainak mérséklésére. Szántóföldeken javasoljuk a talajmegújító, minimális talajmozgatással és forgatással járó művelési módok alkalmazását. Javasoljuk az Európai Unió Zöldítési Program tájhoz illeszkedő megvalósítását, minél nagyobb területen.

A települések zöldfelületi rendszere jelentős és jó állapotú. Mind a közterületeken és magánterületeken fontosnak gondoljuk ösztönözni az őshonos fajok alkalmazását. Javasoljuk a települések figyelmébe a permakultúrás kertgazdálkodást, amely a közösségformálás egyik platformjaként is képes operálni.

Ökoszisztémák megőrzése és biodiverzitás védelme az azt befolyásoló tényezők megszüntetésével, korlátozásával

Ahogy az 1. javaslatban már említettük a permakultúrás kertgazdálkodás ösztönzése, alkalmazása a biodiverzitás védelmének legnagyobb akadályait képes lebontani. Eloszlatja a kertműveléssel kapcsolatos tévhiteket, mint:

- a kultúrnövényen kívül minden gyom,
- a peszticidek csak a kártevőknek ártanak,
- egy ágyásba egyfajta növény való,
- nincs idő a kert fenntartására
- az öntözés költséges és fárasztó.

Helyette:

- segít funkciót társítani olyan növényekhez és állatokhoz, amelyeket elűznénk a kertünkben,
- nincs szükség peszticidre, mert a természetes ellenséget hívjuk segítségül,
- a kevert ágyások jobban fejlődnek és védettebbek lehetnek,
- az öntöző rendszer természetszerűen kialakítható és díszítő hatása figyelemre méltó,
- a kertünk növényei egymással kapcsolatban állnak, kommunikálnak, azaz a diverzitásnak köszönhetően stabilan ellenállnak a szélsőséges hatásoknak és szennyezéseknek. A diverzitás tudatos növelése a védelem maga.

Vadon is előforduló dísnövények alkalmazása ma már trend és sokoldalúan hasznos is. Idegenhonos fajok alkalmazásának korlátozása, például m²-ben vagy darabszámban.

Monitoring rendszer kialakítása, fenntartása

A természet állapotának felmérése, változásainak nyomon követése fontos feladat. A Bükki területen is fontos a védett és veszélyeztetett fajok, a vizes élőhelyek és közösségeik, az erdőrezervátumok és a kezelt lombos erdők, a száraz gyepek és helyi rétek monitorozása. Ennek segítségével képet kaphatunk a megfigyelt területek értékeiről, állapotáról, természetes folyamatairól és a lezajló változásokról. A Bükk földtani feltárásokban igen gazdag, a rétegtani alapszelvények és egyéb geológiai feltárások kutatása, karbantartása és bemutatása szintén fontos feladat.

Ismeretterjesztés és szemléletformálás előtérbe helyezése

A közösségek szellemi terméke kulcsfontosságú mozgatórugója a térségi fejlődés dinamikájának. Amint a települések lakosságából közösségek alakulnak ki az egyéni érdeklődések és elképzelések alapján, azzal humán erőforrást és szociális alapot biztosítanak a fejlesztési javaslatoknak. A

Szilvásváradon működő erdei iskola térségi szintre bővítését javasoljuk. A Szilváson zajló természetközeli programokat és lehetőségeket a környező települések közösségei számára könnyebben elérhetővé kell tenni. Szilvásváradnak kiemelt vezetői szerepet kell vállalnia a térség közösségformálásában. Közös programok és túrák, ötletelések stb. A fiatalok ismeretének formálása a tájhoz kötődően kell történnjen, ezzel az elvándorlási arányt igyekeznénk csökkenteni.

Vizes élőhelyek fokozott védelme

Az Észak-Bükk térségben számos vízfolyás és tó, víztározó is található. Ezek védelme fontos feladat. Többek között a szivárványos pisztráng és a magyar márna értékes részét képezik a vizes élőhelyek állatvilágának, melyeket kiszoríthatnak az inváziós fajok. Javasoljuk az inváziós állat- és növényfajok visszaszorítását, természetes meder kialakítását. A kiszélesedő szakaszok lelassítják a vizet, így változatosabbá válik a vízfolyás, illetve a lassabb vízáramlás lehetőséget nyújt különböző fajok megtelepedésére, mint pl. a götte. Továbbá fontos a pufferterület kialakítása, például fás ligeterdők, mely megakadályozza az élőhely zavarását, szennyezését.

Helyi flóra és fauna génállományának megőrzése

Az Észak-Bükk térség gazdag állat- és növényvilággal rendelkezik. Génállományuk megőrzése fontos feladat. Az inváziós fajok visszaszorítása lehetőséget ad a honos fajok térnyerésére. Az élőhelyek védelme, a mezőgazdasági és erdészeti tevékenységek fenntarthatóságának biztosítása, az ökoszisztémák és az ökoszisztéma-szolgáltatások javítása mind hozzájárulnak a helyi flóra és fauna génállományának megőrzésében. Az élőhelyek feldarabolását, mely egyik oka a biológiai sokféleség csökkenésének, meg kell akadályozni. Ez lehetséges a nagytáblás szántók megszüntetésével, mezővédő erdősávok létrehozásával, vadátkelők létesítésével.

Térségi zöldút kialakítása

A vizsgálati területen belül öt települést is érint a felhagyott Egererdő Zrt. tulajdonában lévő vasútvonat. A vasútvonat hosszú éveken keresztül nem került utóhasznosításra, ezért lehetséges utóhasznosításaként helyi zöldút létesítését irányozzuk elő. A zöldút, komplexen lehetővé teszi a turisztikai és a zöldinfrastrukturális fejlesztéseket is. A vasútvonat számos pozitív tulajdonsággal rendelkezik, melyek a zöldút kialakításának kedveznek. Lejtése maximálisan 2-4% közé tehető, kanyarok íveinek kialakítása megfelelő kerékpár-gyalogos- és lovasút számára, a töltések, hidak jelenléte miatt kedvező kilátást biztosít, valamint a szeparált hálózat miatt biztonságos közlekedést tesz lehetővé. A kialakított zöldút Szilvásvárad-Nagyvisnyó-Nekézseny-Sáta településeket érinti. A zöldút mentén előforduló invazív növénytakaságok felváltását javasoljuk, honos a vidékre jellemző fajokkal (kocsányos tölgy (*Quercus robur*), csertölgy (*Quercus cerris*), mézgás éger (*Alnus glutinosa*), bükk

(*Fagus sylvatica*), magas kőris (*Fraxinus excelsior*)). A hegy- és dombvidéki környezet miatt egyes szakaszokon elengedhetetlen, az omlás- és balesetveszély elkerülése végett, a rézsűk stabilizálása, kisebb cserjés társulásokkal. A zöldút lineáris kialakítása lehetővé teszi, a korábban hiányos zöldfelületi kapcsolatok javítását, elsősorban fasorok, cserje és gyepsávok segítségével. Ezen kialakítások miatt pozitív hatást gyakorol a térségben előforduló állatvilág térbeni elkülönülésének, szegregációjának megszűnésében.

Észak-Bükk térség tájvédelmi és tájfejlesztési tanulmányterve

IX/1 Természetvédelmi javaslatok

Jelmagyarázat

	Közigazgatási határ		Facsoport
	Belterület		Út menti erdősáv
	Főútvonal		Mezővédő erdősáv
	Lakó út		Galériaerdő
	Vasút		Fasor

Turistaút

Kerékpárút

Kék Túra

Javasolt elemek

- tájidegen fajokból álló erdők fokozatos átalakítása
- invazív növények mechanikus irtása (gyepterületeken)
- Nemzeti Ökológiai Hálózat kiegészítése (új pufferterületek)
- mezőgazdaság diverzifikációja

Tájfásítás

- mezővédő erdősáv
- út menti fásítás
- vízfolyás menti fásítás

Térségi zöldút kialakítása

- tervezett zöldút nyomvonala
- tervezett hajtánypálya nyomvonala
- tervezett kerékpárút nyomvonala
- fogadópont

M = 1 : 75 000

0 1 2 3 4 5 km

Szent István Egyetem
Tájépítészeti és Településtervezési Kar
Tájépítész MSc II. Évfolyam
2020. május

Mellékletek

1. melléklet: Észak-Bükk térség örökségleltára

Bükk-térség örökségileltára- Természeti örökségelemek

Jelzet	Megnevezés	Település	Jelleg	Típus	Jelentőség	Tájérték altípusa	Műemlék altípusa	Megjegyzés	Adatforrás
NOH_1	Magterület	Csernely, Csokvaomány, Lénárdaróc, Nagyvisnyó, Nekézseny, Sáta, Szilvásvár	Természeti örökségelemek	Nemzeti Ökológiai Hálózat terület	országos				BNPI
NOH_2	Ökológiai folyosó	Bükkmogyorósd, Csernely, Csokvaomány, Dédestapolcsány, Farkaslyuk, Lénárdaróc, Nagyvisnyó, Nekézseny, Sáta, Szilvásvár	Természeti örökségelemek	Nemzeti Ökológiai Hálózat terület	országos				BNPI
NOH_3	Pufferterület	Bükkmogyorósd, Csernely, Csokvaomány, Dédestapolcsány, Farkaslyuk, Lénárdaróc, Nagyvisnyó, Nekézseny, Sáta, Szilvásvár	Természeti örökségelemek	Nemzeti Ökológiai Hálózat terület	országos				BNPI
FVT1		Dédestapolcsány, Nagyvisnyó, Szilvásvár	Természeti örökségelemek	Fokozottan védett természetvédelmi terület	országos				BNPI
TK_1	Tarnavidéki Tájvédelmi Körzet	Csernely	Természeti örökségelemek	Tájvédelmi Körzet	országos				BNPI
TK_2	Lázbérci Tájvédelmi Körzet	Dédestapolcsány, Nekézseny, Sáta	Természeti örökségelemek	Tájvédelmi Körzet	országos				BNPI
NP	Bükk Nemzeti Park	Dédestapolcsány, Nagyvisnyó, Szilvásvár	Természeti örökségelemek	Nemzeti Park	országos				BNPI
N_1	Bükk-fennsík és Lök-völgy	Nagyvisnyó, Szilvásvár	Természeti örökségelemek	Natura 2000 terület	országos			SAC	BNPI
N_3	Izra-völgy és Arló-i-tó	Csernely	Természeti örökségelemek	Natura 2000 terület	országos			SAC	BNPI
N_4	Borsodbótai Kotyindó-tető	Sáta	Természeti örökségelemek	Natura 2000 terület	országos			SAC	BNPI
N_5	Upponyi-szoros	Dédestapolcsány, Nekézseny, Sáta	Természeti örökségelemek	Natura 2000 terület	országos			SAC	BNPI
N_6	Csernely-patak völgye	Csokvaomány	Természeti örökségelemek	Natura 2000 terület	országos			SAC	BNPI
N_7	Sátai Tókés-völgy	Nekézseny, Sáta	Természeti örökségelemek	Natura 2000 terület	országos			SAC	BNPI
N_10	Szilvásvárad Aszaló és Szilvás-patak mente	Nagyvisnyó, Szilvásvár	Természeti örökségelemek	Natura 2000 terület	országos			SAC	BNPI
N_12	Bükk hegység és peremterületei	Dédestapolcsány, Nagyvisnyó, Nekézseny, Sáta, Szilvásvár	Természeti örökségelemek	Natura 2000 terület	országos			SPA	BNPI
BVT_2		Dédestapolcsány	Természeti örökségelemek	Barang felszíni védőövezete	országos				BNPI
BVT_12		Dédestapolcsány	Természeti örökségelemek	Barang felszíni védőövezete	országos				BNPI
BVT_13		Dédestapolcsány	Természeti örökségelemek	Barang felszíni védőövezete	országos				BNPI
BVT_14		Dédestapolcsány	Természeti örökségelemek	Barang felszíni védőövezete	országos				BNPI
BVT_61		Nagyvisnyó	Természeti örökségelemek	Barang felszíni védőövezete	országos				BNPI
BVT_62		Nagyvisnyó	Természeti örökségelemek	Barang felszíni védőövezete	országos				BNPI
BVT_63		Nagyvisnyó	Természeti örökségelemek	Barang felszíni védőövezete	országos				BNPI
BVT_64		Nagyvisnyó	Természeti örökségelemek	Barang felszíni védőövezete	országos				BNPI
BVT_65		Nagyvisnyó	Természeti örökségelemek	Barang felszíni védőövezete	országos				BNPI
BVT_66		Nagyvisnyó	Természeti örökségelemek	Barang felszíni védőövezete	országos				BNPI
BVT_67		Nagyvisnyó	Természeti örökségelemek	Barang felszíni védőövezete	országos				BNPI
BVT_68		Nagyvisnyó	Természeti örökségelemek	Barang felszíni védőövezete	országos				BNPI
BVT_69		Nagyvisnyó	Természeti örökségelemek	Barang felszíni védőövezete	országos				BNPI

Jelzet	Megnevezés	Település	Jelleg	Típus	Jelentőség	Tájérték altípusa	Műemlék altípusa	Megjegyzés	Adatforrás
BVT_70		Nagyvisnyó	Természeti örökségelemek	Barlang felszíni védőövezete	országos				BNPI
BVT_71		Nagyvisnyó	Természeti örökségelemek	Barlang felszíni védőövezete	országos				BNPI
BVT_72		Nagyvisnyó	Természeti örökségelemek	Barlang felszíni védőövezete	országos				BNPI
BVT_73		Nagyvisnyó	Természeti örökségelemek	Barlang felszíni védőövezete	országos				BNPI
BVT_74		Nagyvisnyó	Természeti örökségelemek	Barlang felszíni védőövezete	országos				BNPI
BVT_75		Nagyvisnyó	Természeti örökségelemek	Barlang felszíni védőövezete	országos				BNPI
BVT_76		Nagyvisnyó	Természeti örökségelemek	Barlang felszíni védőövezete	országos				BNPI
BVT_77		Nagyvisnyó	Természeti örökségelemek	Barlang felszíni védőövezete	országos				BNPI
BVT_78		Nagyvisnyó	Természeti örökségelemek	Barlang felszíni védőövezete	országos				BNPI
BVT_79		Nagyvisnyó	Természeti örökségelemek	Barlang felszíni védőövezete	országos				BNPI
BVT_80		Nagyvisnyó	Természeti örökségelemek	Barlang felszíni védőövezete	országos				BNPI
BVT_92		Szilvásvár	Természeti örökségelemek	Barlang felszíni védőövezete	országos				BNPI
BVT_93		Szilvásvár	Természeti örökségelemek	Barlang felszíni védőövezete	országos				BNPI
BVT_94		Szilvásvár	Természeti örökségelemek	Barlang felszíni védőövezete	országos				BNPI
BVT_95		Szilvásvár	Természeti örökségelemek	Barlang felszíni védőövezete	országos				BNPI
BVT_96		Szilvásvár	Természeti örökségelemek	Barlang felszíni védőövezete	országos				BNPI
BVT_97		Szilvásvár	Természeti örökségelemek	Barlang felszíni védőövezete	országos				BNPI
BVT_98		Szilvásvár	Természeti örökségelemek	Barlang felszíni védőövezete	országos				BNPI
BVT_99		Szilvásvár	Természeti örökségelemek	Barlang felszíni védőövezete	országos				BNPI
BVT_100		Szilvásvár	Természeti örökségelemek	Barlang felszíni védőövezete	országos				BNPI
L_1	Csurgó-pataki zombékos	Bükkmogyorósd	Természeti örökségelemek	Ex lege védett láp	országos				BNPI
L_2	Egres-völgyi zombékos	Szilvásvár	Természeti örökségelemek	Ex lege védett láp	országos				BNPI
L_3	Sűrű-bérc-farki forrásláp	Szilvásvár	Természeti örökségelemek	Ex lege védett láp	országos				BNPI
L_4		Szilvásvár	Természeti örökségelemek	Ex lege védett láp	országos				BNPI
L_5	Szilvás-pataki zombékos	Szilvásvár	Természeti örökségelemek	Ex lege védett láp	országos				BNPI
L_6	Alsó-réti zombékos	Lénárdaróc	Természeti örökségelemek	Ex lege védett láp	országos				BNPI
L_7	Újtelepi zombékos	Csokvaomány	Természeti örökségelemek	Ex lege védett láp	országos				BNPI
L_8	Szodonka-völgyi forrásláp	Nekézseny	Természeti örökségelemek	Ex lege védett láp	országos				BNPI
L_9		Nekézseny, Sáta	Természeti örökségelemek	Ex lege védett láp	országos				BNPI
FT_1	Dédestapolcsányi földtani alapszelvény	Dédestapolcsány	Természeti örökségelemek	Természeti emlék	országos			Egyházasgergei Formáció eMk	BNPI
FT_2	Bálvány északi földtani alapszelvény	Nagyvisnyó	Természeti örökségelemek	Védett, vagy védelemre tervezett földtani alapszelvény	nemzetközi globális			Gerennavári Mészko Formáció gT1, Nagyvisnyói Mészko Formáció nP2	BNPI
FT_3	Harka-tető (Strázsa-hegy)	Nekézseny	Természeti örökségelemek	Védett, vagy védelemre tervezett földtani alapszelvény	nemzetközi globális			Strázsahegyi Formáció, 2015	BNPI
FT_4	Rákmára, szerpentin	Szilvásvár	Természeti örökségelemek	Védett, vagy védelemre tervezett földtani alapszelvény	nemzetközi regionális			Szilvásvárad Formáció sC2, 2015	BNPI
FT_5	Fekete-sár	Nagyvisnyó	Természeti örökségelemek	Védett, vagy védelemre tervezett földtani alapszelvény	országos			Bükkfennsík Mészko Formáció bfT3, 2015	BNPI
FT_6	Rónabükk	Szilvásvár	Természeti örökségelemek	Védett, vagy védelemre tervezett földtani alapszelvény	nemzetközi regionális			Rónabükk Mészko Formáció rbT3, Felsőtárkányi Mészko Formáció ftT3, 2015	BNPI
FT_7	Dédestapolcsány, szőlők a falu É-i végén	Dédestapolcsány	Természeti örökségelemek	Védett, vagy védelemre tervezett földtani alapszelvény	nemzetközi globális			Nekézsenyi Konglomerátum nK3, Ugodi Mészko Formáció uK3, 2016	BNPI
FT_8	Mihalovics kőfejtő	Nagyvisnyó	Természeti örökségelemek	Védett, vagy védelemre tervezett földtani alapszelvény	nemzetközi globális			Nagyvisnyói Mészko Formáció nP2, 2016	BNPI

Bükk-térség örökségleltára- Természeti örökségelemek

Jelzet	Megnevezés	Település	Jelleg	Típus	Jelentőség	Tájérték altípusa	Műemlék altípusa	Megjegyzés	Adatforrás
V_1	Dédesi-vár	Dédestapolcsány	Természeti örökségelemek	Ex lege védett földvár	országos				BNPI
V_2	Éleskő-vára	Szilvásvárad	Természeti örökségelemek	Ex lege védett földvár	országos				BNPI
V_3	Gerenna-vár	Szilvásvárad	Természeti örökségelemek	Ex lege védett földvár	országos				BNPI
V_4	Kelemenszéke	Szilvásvárad - Bélapátfalva	Természeti örökségelemek	Ex lege védett földvár	országos				BNPI
F_1	Csokvaomány-1-forrás	Csokvaomány	Természeti örökségelemek	Ex lege védett forrás	országos				BNPI
F_2	Kis-völgyi-forrás	Csokvaomány	Természeti örökségelemek	Ex lege védett forrás	országos				BNPI
F_3	Nagy-kút	Csokvaomány	Természeti örökségelemek	Ex lege védett forrás	országos				BNPI
F_4	Nekézseny-10-forrás	Nekézseny	Természeti örökségelemek	Ex lege védett forrás	országos				BNPI
F_5	Sáta-2-forrás	Sáta	Természeti örökségelemek	Ex lege védett forrás	országos				BNPI
F_6	Halatvén-forrás	Sáta	Természeti örökségelemek	Ex lege védett forrás	országos				BNPI
F_7	Nekézseny 10.-forrás	Nekézseny	Természeti örökségelemek	Ex lege védett forrás	országos				BNPI
F_8	Halatvén-forrás	Sáta	Természeti örökségelemek	Ex lege védett forrás	országos				BNPI
F_9	Kis-völgyi-forrás	Csokvaomány	Természeti örökségelemek	Ex lege védett forrás	országos				BNPI
F_10	Nagy-kút	Csokvaomány	Természeti örökségelemek	Ex lege védett forrás	országos				BNPI
F_11	Csokvaomány 1.-forrás	Csokvaomány	Természeti örökségelemek	Ex lege védett forrás	országos				BNPI
F_12	Szőlőmál-tető alatti-forrás	Sáta	Természeti örökségelemek	Ex lege védett forrás	országos				BNPI
F_13	Hideg-kút	Dédestapolcsány	Természeti örökségelemek	Ex lege védett forrás	országos				BNPI
F_14	Baróc-patak összes-forrás	Dédestapolcsány	Természeti örökségelemek	Ex lege védett forrás	országos				BNPI
F_15	Baróc-völgyi alsó-forrás	Dédestapolcsány	Természeti örökségelemek	Ex lege védett forrás	országos				BNPI
F_16	Hideg-kút	Dédestapolcsány	Természeti örökségelemek	Ex lege védett forrás	országos				BNPI
F_17	Nagyverő K-i forrás	Szilvásvárad	Természeti örökségelemek	Ex lege védett forrás	országos				BNPI
F_18	Szikla-forrás	Szilvásvárad	Természeti örökségelemek	Ex lege védett forrás	országos				BNPI
F_19	Szalajka-forrás	Szilvásvárad	Természeti örökségelemek	Ex lege védett forrás	országos				BNPI
F_20	élfő-med-forrás	Szilvásvárad	Természeti örökségelemek	Ex lege védett forrás	országos				BNPI
F_21	Szivattyúházi-forrás	Szilvásvárad	Természeti örökségelemek	Ex lege védett forrás	országos				BNPI
F_22	Nagyverő Ny-i forrás	Szilvásvárad	Természeti örökségelemek	Ex lege védett forrás	országos				BNPI
F_23	Tótfalu-völgyi-forrás	Szilvásvárad	Természeti örökségelemek	Ex lege védett forrás	országos				BNPI
F_24	Szána-völgyi-forrás	Szilvásvárad	Természeti örökségelemek	Ex lege védett forrás	országos				BNPI
F_25	Csurgó-forrás	Szilvásvárad	Természeti örökségelemek	Ex lege védett forrás	országos				BNPI
F_26	Alsó-Taró-ági-forrás	Nagyvisnyó	Természeti örökségelemek	Ex lege védett forrás	országos				BNPI
F_27	Deme-kútja	Nagyvisnyó	Természeti örökségelemek	Ex lege védett forrás	országos				BNPI
F_28	Eskerenna-völgyi-alsó-forrás	Nagyvisnyó	Természeti örökségelemek	Ex lege védett forrás	országos				BNPI
F_29	Felső-Taró-ági-legfelső-forrás	Nagyvisnyó	Természeti örökségelemek	Ex lege védett forrás	országos				BNPI
F_30	Gizsir-völgyi-1-forrás	Nagyvisnyó	Természeti örökségelemek	Ex lege védett forrás	országos				BNPI
F_31	Gyepüs-völgyi-1-forrás	Nagyvisnyó	Természeti örökségelemek	Ex lege védett forrás	országos				BNPI
F_32	Gyepüs-völgyi-felső-forrás	Nagyvisnyó	Természeti örökségelemek	Ex lege védett forrás	országos				BNPI
F_33	Kiskút-lápai-forrás	Nagyvisnyó	Természeti örökségelemek	Ex lege védett forrás	országos				BNPI
F_34	Mehelycső-felső-forrás	Nagyvisnyó	Természeti örökségelemek	Ex lege védett forrás	országos				BNPI
F_35	Mehelycső-völgyi-forrás	Nagyvisnyó	Természeti örökségelemek	Ex lege védett forrás	országos				BNPI
F_36	Nagy-völgyi-alsó-forrás	Nagyvisnyó	Természeti örökségelemek	Ex lege védett forrás	országos				BNPI
F_37	Taró-völgyi-1-forrás	Nagyvisnyó	Természeti örökségelemek	Ex lege védett forrás	országos				BNPI
F_38	Daróc 1.-forrás	Lénárdaróc	Természeti örökségelemek	Ex lege védett forrás	országos				BNPI
F_39	Csurgó-forrás	Szilvásvárad	Természeti örökségelemek	Ex lege védett forrás	országos				BNPI
F_40	Kiskút-lápai-forrás	Nagyvisnyó	Természeti örökségelemek	Ex lege védett forrás	országos				BNPI
F_41	Gyepüs-völgyi 1.-forrás	Nagyvisnyó	Természeti örökségelemek	Ex lege védett forrás	országos				BNPI
F_42	Gyepüs felső-forrás	Nagyvisnyó	Természeti örökségelemek	Ex lege védett forrás	országos				BNPI
F_43	Eskerenna-völgyi alsó-forrás	Nagyvisnyó	Természeti örökségelemek	Ex lege védett forrás	országos				BNPI
F_44	Deme-kútja	Nagyvisnyó	Természeti örökségelemek	Ex lege védett forrás	országos				BNPI
F_45	Gizsir-völgyi 1.-forrás	Nagyvisnyó	Természeti örökségelemek	Ex lege védett forrás	országos				BNPI
F_46	Taró-völgyi 1.-forrás	Nagyvisnyó	Természeti örökségelemek	Ex lege védett forrás	országos				BNPI
F_47	Alsó-Taró-ági-forrás	Nagyvisnyó	Természeti örökségelemek	Ex lege védett forrás	országos				BNPI
F_48	Nagy-völgyi alsó-forrás	Nagyvisnyó	Természeti örökségelemek	Ex lege védett forrás	országos				BNPI
F_49	Méhecső-völgyi-forrás	Nagyvisnyó	Természeti örökségelemek	Ex lege védett forrás	országos				BNPI
F_50	Méhecső-völgyi felső-forrás	Nagyvisnyó	Természeti örökségelemek	Ex lege védett forrás	országos				BNPI
F_51	Felső-Taró-ági legfelső-forrás	Nagyvisnyó	Természeti örökségelemek	Ex lege védett forrás	országos				BNPI
F_52	Bükkmogyorósd-1-forrás	Bükkmogyorósd	Természeti örökségelemek	Ex lege védett forrás	országos				BNPI
F_53	Bükkmogyorósd-4-forrás	Bükkmogyorósd	Természeti örökségelemek	Ex lege védett forrás	országos				BNPI

Jelzet	Megnevezés	Település	Jelleg	Típus	Jelentőség	Tájérték altípusa	Műemlék altípusa	Megjegyzés	Adatforrás
F_54	Csepegő-forrás	Bükkmogyorósd	Természeti örökségelemek	Ex lege védett forrás	országos				BNPI
F_55	Csernely-2-forrás	Csernely	Természeti örökségelemek	Ex lege védett forrás	országos				BNPI
F_56	Csernely 2.-forrás	Csernely	Természeti örökségelemek	Ex lege védett forrás	országos				BNPI
F_57	Csepegő-forrás	Bükkmogyorósd	Természeti örökségelemek	Ex lege védett forrás	országos				BNPI
F_58	Bükkmogyorósd 4.-forrás	Bükkmogyorósd	Természeti örökségelemek	Ex lege védett forrás	országos				BNPI
F_59	Bükkmogyorósd 1.-forrás	Bükkmogyorósd	Természeti örökségelemek	Ex lege védett forrás	országos				BNPI
F_60	Bikk-forrás	Nekézseny	Természeti örökségelemek	Ex lege védett forrás	országos				BNPI
F_61	Csurgó-2-forrás	Nekézseny	Természeti örökségelemek	Ex lege védett forrás	országos				BNPI
F_62	Szodonka-tető-alatti-forrás	Nekézseny	Természeti örökségelemek	Ex lege védett forrás	országos				BNPI
F_63	Szodonka-tető-alatti-2-forrás	Nekézseny	Természeti örökségelemek	Ex lege védett forrás	országos				BNPI
F_64	Szodonka-tető alatti 2.-forrás	Nekézseny	Természeti örökségelemek	Ex lege védett forrás	országos				BNPI
F_65	Csurgó 2.-forrás	Nekézseny	Természeti örökségelemek	Ex lege védett forrás	országos				BNPI
F_66	Szodonka-tető alatti-forrás	Nekézseny	Természeti örökségelemek	Ex lege védett forrás	országos				BNPI
F_67	Bikk-forrás	Nekézseny	Természeti örökségelemek	Ex lege védett forrás	országos				BNPI
F_68	Cigány-forrás	Nagyvisnyó	Természeti örökségelemek	Ex lege védett forrás	országos				BNPI
F_69	Szodonka-kút-forrás	Nagyvisnyó	Természeti örökségelemek	Ex lege védett forrás	országos				BNPI
F_70	Szodonka-kút	Nagyvisnyó	Természeti örökségelemek	Ex lege védett forrás	országos				BNPI
F_71	Cigány-forrás	Nagyvisnyó	Természeti örökségelemek	Ex lege védett forrás	országos				BNPI
F_72	Kis-korsó-völgyi-forrás	Csernely	Természeti örökségelemek	Ex lege védett forrás	országos				BNPI
F_73	Kis-korsó-völgyi-2-forrás	Csernely	Természeti örökségelemek	Ex lege védett forrás	országos				BNPI
F_74	Kis-Korsó-völgyi 2.-forrás	Csernely	Természeti örökségelemek	Ex lege védett forrás	országos				BNPI
F_75	Kis-Korsó-völgyi 1.-forrás	Csernely	Természeti örökségelemek	Ex lege védett forrás	országos				BNPI
FT_1	1. sz. vasúti bevágás	Nagyvisnyó	Természeti örökségelemek	Természeti emlék	országos			2012	BNPI
FT_2	Rágyincs-völgy	Dédestapolcsány	Természeti örökségelemek	Védett, vagy védelemre tervezett földtani alapszelvény	nemzetközi regionális			Rágyincsvölgyi Homokkő Formáció rO3, 2012	BNPI
FT_3	Rágyincs-völgy	Dédestapolcsány	Természeti örökségelemek	Védett, vagy védelemre tervezett földtani alapszelvény	nemzetközi regionális			Rágyincsvölgyi Homokkő Formáció rO3, 2012	BNPI
FT_4	Rágyincs-völgy	Dédestapolcsány	Természeti örökségelemek	Védett, vagy védelemre tervezett földtani alapszelvény	nemzetközi regionális			Rágyincsvölgyi Homokkő Formáció rO3, 2012	BNPI
FT_5	Bán völgye	Dédestapolcsány	Természeti örökségelemek	Védett, vagy védelemre tervezett földtani alapszelvény	nemzetközi regionális			Tapolcsányi Formáció tS-C1, 2012	BNPI
FT_6	Bán völgye	Dédestapolcsány	Természeti örökségelemek	Védett, vagy védelemre tervezett földtani alapszelvény	nemzetközi regionális			Tapolcsányi Formáció tS-C1, 2012	BNPI
FT_7	Bán völgye	Dédestapolcsány	Természeti örökségelemek	Védett, vagy védelemre tervezett földtani alapszelvény	nemzetközi regionális			Tapolcsányi Formáció tS-C1, 2012	BNPI
FT_8	Bán völgye	Dédestapolcsány	Természeti örökségelemek	Védett, vagy védelemre tervezett földtani alapszelvény	nemzetközi regionális			Tapolcsányi Formáció tS-C1, 2012	BNPI
FT_9	Bán völgye	Dédestapolcsány	Természeti örökségelemek	Védett, vagy védelemre tervezett földtani alapszelvény	nemzetközi regionális			Tapolcsányi Formáció tS-C1, 2012	BNPI
FT_10	Bán völgye	Dédestapolcsány	Természeti örökségelemek	Védett, vagy védelemre tervezett földtani alapszelvény	nemzetközi regionális			Tapolcsányi Formáció tS-C1, 2012	BNPI
FT_11	Bán völgye	Dédestapolcsány	Természeti örökségelemek	Védett, vagy védelemre tervezett földtani alapszelvény	nemzetközi regionális			Tapolcsányi Formáció tS-C1, 2012	BNPI
FT_12	Taró-völgy	Nagyvisnyó	Természeti örökségelemek	Védett, vagy védelemre tervezett földtani alapszelvény	országos			Zobóhegyesi Formáció, 2012	BNPI
FT_13	Taró-völgy	Nagyvisnyó	Természeti örökségelemek	Védett, vagy védelemre tervezett földtani alapszelvény	országos			Zobóhegyesi Formáció, 2012	BNPI
FT_14	Taró-völgy	Nagyvisnyó	Természeti örökségelemek	Védett, vagy védelemre tervezett földtani alapszelvény	országos			Zobóhegyesi Formáció, 2012	BNPI
FT_15	Berenás-gerinc	Nagyvisnyó	Természeti örökségelemek	Védett, vagy védelemre tervezett földtani alapszelvény	országos			Mályinkai Formáció mC2, 2012	BNPI
FT_16	Berenás-gerinc	Nagyvisnyó	Természeti örökségelemek	Védett, vagy védelemre tervezett földtani alapszelvény	országos			Mályinkai Formáció mC2, 2012	BNPI
FT_17	Berenás-gerinc	Nagyvisnyó	Természeti örökségelemek	Védett, vagy védelemre tervezett földtani alapszelvény	országos			Mályinkai Formáció mC2, 2012	BNPI
FT_18	Berenás-gerinc	Nagyvisnyó	Természeti örökségelemek	Védett, vagy védelemre tervezett földtani alapszelvény	országos			Mályinkai Formáció mC2, 2012	BNPI

Jelzet	Megnevezés	Település	Jelleg	Típus	Jelentőség	Tájérték altípusa	Műemlék altípusa	Megjegyzés	Adatforrás
FT_20	Gerennavár	Nagyvisnyó	Természeti örökségelemek	Védett, vagy védelemre tervezett földtani alapszelvény	nemzetközi globális			Gerennavári Mészakő Formáció gT1, Nagyvisnyói Mészakő nP2, 2012	BNPI
FT_21	Bácsó-völgy	Szilvásvár	Természeti örökségelemek	Védett, vagy védelemre tervezett földtani alapszelvény	országos			Szentléleki Formáció sP2, 2012	BNPI
FT_22	Bácsó-völgy	Szilvásvár	Természeti örökségelemek	Védett, vagy védelemre tervezett földtani alapszelvény	országos			Szentléleki Formáció sP2, 2012	BNPI
FT_23	Vasúti bevágás	Nekézseny	Természeti örökségelemek	Védett, vagy védelemre tervezett földtani alapszelvény	nemzetközi regionális			Nekézsenyi Konglomerátum Formáció nK3, 2012	BNPI
FT_24	Vasúti bevágás	Nekézseny	Természeti örökségelemek	Védett, vagy védelemre tervezett földtani alapszelvény	nemzetközi regionális			Nekézsenyi Konglomerátum Formáció nK3, 2012	BNPI
HTVT_1	Szilvásvár belterületi parkja	Szilvásvár	Természeti örökségelemek	Helyi jelentőségű természetvédelmi terület	helyi				termeszetvedelem.hu
HTVT_2	Mihalovics-féle kőbánya	Nagyvisnyó	Természeti örökségelemek	Helyi jelentőségű természetvédelmi terület	helyi				termeszetvedelem.hu
B_27	Nagyhó-barlangja	Dédestapolcsány	Természeti örökségelemek	Ex lege védett barlang	országos			Hrsz: 1209, Kat.szám: 5351-1	BNPI, természetvedelem.hu
B_28	Szalacsi-kői-átjáró	Dédestapolcsány	Természeti örökségelemek	Ex lege védett barlang	országos			Hrsz: 0185/1, Kat.szám: 5320-25	BNPI, természetvedelem.hu
B_29	Dezső-lyuk	Dédestapolcsány	Természeti örökségelemek	Ex lege védett barlang	országos			Hrsz: 0187, Kat.szám: 5320-26	BNPI, természetvedelem.hu
B_30	Bán-völgyi-hasadék	Dédestapolcsány	Természeti örökségelemek	Ex lege védett barlang	országos			Hrsz: 0160, Kat.szám: 5331-31	termeszetvedelem.hu
B_31	Bán-völgyi-kőfülke	Dédestapolcsány	Természeti örökségelemek	Ex lege védett barlang	országos			Hrsz: 0160, Kat.szám: 5331-32	termeszetvedelem.hu
B_32	Baróc-kői-átjáró	Dédestapolcsány	Természeti örökségelemek	Ex lege védett barlang	országos			Hrsz: 0160, Kat.szám: 5331-18	termeszetvedelem.hu
B_33	Baróc-kői-barlang	Dédestapolcsány	Természeti örökségelemek	Ex lege védett barlang	országos			Hrsz: 0160, Kat.szám: 5331-17	termeszetvedelem.hu
B_34	Baróc-kői-kőfülke	Dédestapolcsány	Természeti örökségelemek	Ex lege védett barlang	országos			Hrsz: 0160, Kat.szám: 5331-19	termeszetvedelem.hu
B_35	Dédestapolcsányi 2. sz. barlang	Dédestapolcsány	Természeti örökségelemek	Ex lege védett barlang	országos			Hrsz: 1209, Kat.szám: 5351-2	termeszetvedelem.hu
B_1	Dédestapolcsányi 3. sz. barlang	Dédestapolcsány	Természeti örökségelemek	Ex lege védett barlang	országos			Hrsz: 1209, Kat.szám: 5351-3	termeszetvedelem.hu
B_2	Dédesvári-barlang	Dédestapolcsány	Természeti örökségelemek	Ex lege védett barlang	országos			Hrsz: 0160, Kat.szám: 5331-1	termeszetvedelem.hu
B_3	Dédesvári-hasadék	Dédestapolcsány	Természeti örökségelemek	Ex lege védett barlang	országos			Hrsz: 0160, Kat.szám: 5331-3	termeszetvedelem.hu
B_4	Dédesvári-üreg	Dédestapolcsány	Természeti örökségelemek	Ex lege védett barlang	országos			Hrsz: 0160, Kat.szám: 5331-2	termeszetvedelem.hu
B_5	Dezső-kői-átjáró	Dédestapolcsány	Természeti örökségelemek	Ex lege védett barlang	országos			Hrsz: 0187, Kat.szám: 5320-28	termeszetvedelem.hu
B_6	Dezső-kői-hasadék	Dédestapolcsány	Természeti örökségelemek	Ex lege védett barlang	országos			Hrsz: 0187, Kat.szám: 5320-27	termeszetvedelem.hu
B_7	Bánkúti 1.számú vésznyelőbarlang	Nagyvisnyó	Természeti örökségelemek	Ex lege védett barlang	országos				BNPI, természetvedelem.hu
B_8	Tamáskői-átjáró	Nagyvisnyó	Természeti örökségelemek	Ex lege védett barlang	országos				BNPI, természetvedelem.hu
B_9	Hármaskúti-vésznyelőbarlang	Nagyvisnyó	Természeti örökségelemek	Ex lege védett barlang	országos				BNPI, természetvedelem.hu
B_10	Feketesári-sziklaodu	Nagyvisnyó	Természeti örökségelemek	Ex lege védett barlang	országos				BNPI, természetvedelem.hu
B_11	Feketesári átjáró barlang	Nagyvisnyó	Természeti örökségelemek	Ex lege védett barlang	országos				BNPI, természetvedelem.hu
B_12	Kis-kőháti-zsomboly	Nagyvisnyó	Természeti örökségelemek	Ex lege védett barlang	országos				BNPI, természetvedelem.hu
B_13	Mélysári-barlang	Nagyvisnyó	Természeti örökségelemek	Ex lege védett barlang	országos				BNPI, természetvedelem.hu
B_14	Mélysári-zsomboly	Nagyvisnyó	Természeti örökségelemek	Ex lege védett barlang	országos				BNPI, természetvedelem.hu
B_15	Zászlós-barlang	Nagyvisnyó	Természeti örökségelemek	Ex lege védett barlang	országos				BNPI, természetvedelem.hu
B_16	Barlang bejárata	Ózd	Természeti örökségelemek	Ex lege védett barlang	országos				www.tajertekar.hu
B_17	Barlang bejárata	Ózd	Természeti örökségelemek	Ex lege védett barlang	országos				www.tajertekar.hu
B_18	Barlang bejárata	Ózd	Természeti örökségelemek	Ex lege védett barlang	országos				www.tajertekar.hu
B_19	Barlang bejárata	Farkaslyuk	Természeti örökségelemek	Ex lege védett barlang	országos				www.tajertekar.hu
B_20	Barlang bejárata	Farkaslyuk	Természeti örökségelemek	Ex lege védett barlang	országos				www.tajertekar.hu
B_21	Barlang bejárata	Ózd	Természeti örökségelemek	Ex lege védett barlang	országos				www.tajertekar.hu
B_22	Barlang bejárata	Csernely	Természeti örökségelemek	Ex lege védett barlang	országos				www.tajertekar.hu
B_23	László bányamester barlangja	Szilvásvár	Természeti örökségelemek	Ex lege védett barlang	országos				termeszetvedelem.hu
B_24	Kálmán-lápafoi-barlang	Szilvásvár	Természeti örökségelemek	Ex lege védett barlang	országos				termeszetvedelem.hu
B_25	Kálmán-réti-zsomboly	Szilvásvár	Természeti örökségelemek	Ex lege védett barlang	országos				termeszetvedelem.hu
B_26	Szalajka-forrásbarlang	Szilvásvár	Természeti örökségelemek	Ex lege védett barlang	országos				termeszetvedelem.hu
B_27	Szikla-forrasi Felso-barlang	Szilvásvár	Természeti örökségelemek	Ex lege védett barlang	országos				termeszetvedelem.hu

Bükk-térség örökségileltára- Épített kultúrtörténeti örökségelemek

Jelzet	Megnevezés	Település	Jelleg	Típus	Jelentőség	Tájérték altípusa	Műemlék altípusa	Megjegyzés	Adatforrás
MT_7	volt Sturmman kastély	Csernely	Épített kultúrtörténeti örökségelemek	Műemléki terület	országos		Uradalmi		muemlekem.hu
MT_19	Római katolikus templom	Csernely	Épített kultúrtörténeti örökségelemek	Műemléki terület	országos		Szagrális		muemlekem.hu
MT_2	Református templom	Dédestapolcsány	Épített kultúrtörténeti örökségelemek	Műemléki terület	országos		Szagrális		muemlekem.hu
MT_3	Római katolikus templom	Dédestapolcsány	Épített kultúrtörténeti örökségelemek	Műemléki terület	országos		Szagrális		muemlekem.hu
MT_4	Magtár	Dédestapolcsány	Épített kultúrtörténeti örökségelemek	Műemléki terület	országos		Agrártörténeti		muemlekem.hu
MT_5	Várrom	Dédestapolcsány	Épített kultúrtörténeti örökségelemek	Műemléki terület	országos		Uradalmi		muemlekem.hu
MT_6	Lakóház	Dédestapolcsány	Épített kultúrtörténeti örökségelemek	Műemléki terület	országos		Népi-lakó		muemlekem.hu
MT_17	Gazdasági épület (északi)	Dédestapolcsány	Épített kultúrtörténeti örökségelemek	Műemléki terület	országos		Népi-lakó		muemlekem.hu
MT_18	Gazdasági épület (nyugati)	Dédestapolcsány	Épített kultúrtörténeti örökségelemek	Műemléki terület	országos		Népi-lakó		muemlekem.hu
MT_20	Református templom	Dédestapolcsány	Épített kultúrtörténeti örökségelemek	Műemléki terület	országos		Szagrális		muemlekem.hu
MT_23	volt Serényi-kastély	Dédestapolcsány	Épített kultúrtörténeti örökségelemek	Műemléki terület	országos		Uradalmi		muemlekem.hu
MT_30	Volt Serényi-kastély műemléki környezete	Dédestapolcsány	Épített kultúrtörténeti örökségelemek	Műemléki terület	országos		Uradalmi		muemlekem.hu
MT_31	Református templom m	Dédestapolcsány	Épített kultúrtörténeti örökségelemek	Műemléki terület	országos		Szagrális		muemlekem.hu
MT_32	Római katolikus templom	Dédestapolcsány	Épített kultúrtörténeti örökségelemek	Műemléki terület	országos		Szagrális		muemlekem.hu
MT_33	Magtár	Dédestapolcsány	Épített kultúrtörténeti örökségelemek	Műemléki terület	országos		Agrártörténeti		muemlekem.hu
MT_25	Református templom	Nagyvisnyó	Épített kultúrtörténeti örökségelemek	Műemléki terület	országos		Szagrális		muemlekem.hu
MT_1	Fúvógépház	Ózd	Épített kultúrtörténeti örökségelemek	Műemléki terület	országos		Ipartörténeti		muemlekem.hu
MT_8	Lak	Ózd	Épített kultúrtörténeti örökségelemek	Műemléki terület	országos		Népi-lakó		muemlekem.hu
MT_9	lak	Ózd	Épített kultúrtörténeti örökségelemek	Műemléki terület	országos		Népi-lakó		muemlekem.hu
MT_10	Mellék-épületek	Ózd	Épített kultúrtörténeti örökségelemek	Műemléki terület	országos		Népi-lakó		muemlekem.hu
MT_14	Ózdi Gyári Uszoda	Ózd	Épített kultúrtörténeti örökségelemek	Műemléki terület	országos		Népi-lakó		muemlekem.hu
MT_15	Ózdi Olvasó Egylet Székháza (Liszt Ferenc Művelődési Központ)	Ózd	Épített kultúrtörténeti örökségelemek	Műemléki terület	országos		Népi-lakó		muemlekem.hu
MT_16	Ózdi Városi Múzeum	Ózd	Épített kultúrtörténeti örökségelemek	Műemléki terület	országos		Népi-lakó		muemlekem.hu
MT_21	Ózdi Tiszti Kaszinó	Ózd	Épített kultúrtörténeti örökségelemek	Műemléki terület	országos		Népi-lakó		muemlekem.hu
MT_22	Ózdi Hivatalház (Laborépület) f	Ózd	Épített kultúrtörténeti örökségelemek	Műemléki terület	országos		Népi-lakó		muemlekem.hu
MT_29	Ózdi MJT műemléki környezete	Ózd	Épített kultúrtörténeti örökségelemek	Műemléki terület	országos		Ipartörténeti		muemlekem.hu
MT_34	Bzdi MJT, Vasgyár és Koltimk ill. Középületek együttese	Ózd	Épített kultúrtörténeti örökségelemek	Műemléki terület	országos		Ipartörténeti		muemlekem.hu
MT_11	Római katolikus plébániaház	Sáta	Épített kultúrtörténeti örökségelemek	Műemléki terület	országos		Szagrális		muemlekem.hu
MT_12	Római katolikus templom	Sáta	Épített kultúrtörténeti örökségelemek	Műemléki terület	országos		Szagrális		muemlekem.hu
MT_13	Fáy-kastély	Sáta	Épített kultúrtörténeti örökségelemek	Műemléki terület	országos		Uradalmi		muemlekem.hu
MT_24	volt Wessely kastély	Szilvásvárad	Épített kultúrtörténeti örökségelemek	Műemléki terület	országos		Uradalmi		muemlekem.hu
MT_26	Gerenna várrom	Szilvásvárad	Épített kultúrtörténeti örökségelemek	Műemléki terület	országos		Uradalmi		muemlekem.hu
MT_27	Éleskő várának romja	Szilvásvárad	Épített kultúrtörténeti örökségelemek	Műemléki terület	országos		Uradalmi		muemlekem.hu
MT_28	Erdődy-Pallavicini-kastély	Szilvásvárad	Épített kultúrtörténeti örökségelemek	Műemléki terület	országos		Uradalmi		muemlekem.hu
MT_35	Református templom műemléki környezete	Szilvásvárad	Épített kultúrtörténeti örökségelemek	Műemléki terület	országos		Szagrális		muemlekem.hu

Bükk-térség örökségileltára- Épített kultúrtörténeti örökségelemek

Jelzet	Megnevezés	Település	Jelleg	Típus	Jelentőség	Tájérték altípusa	Műemlék altípusa	Megjegyzés	Adatforrás
M_1	Római Katolikus Kápolna	Szilvásvárad	Épített kultúrtörténeti örökségelemek	Műemlék	országos		Szakrális		TÉKA
M_2	Vízimalom	Szilvásvárad	Épített kultúrtörténeti örökségelemek	Műemlék	országos		Ipartörténeti		TÉKA
M_3	Református templom	Szilvásvárad	Épített kultúrtörténeti örökségelemek	Műemlék	országos		Szakrális		TÉKA
M_4	Kastélypark, volt uradalmi erdőmesteri villa és pa	Szilvásvárad	Épített kultúrtörténeti örökségelemek	Műemlék	országos		Uradalmi		TÉKA
M_5	Lakóház	Szilvásvárad	Épített kultúrtörténeti örökségelemek	Műemlék	országos		Népi-lakó		TÉKA
M_6	Lakóház	Szilvásvárad	Épített kultúrtörténeti örökségelemek	Műemlék	országos		Népi-lakó		TÉKA
M_7	Lakóház	Szilvásvárad	Épített kultúrtörténeti örökségelemek	Műemlék	országos		Népi-lakó		TÉKA
M_8	Orbán-ház	Szilvásvárad	Épített kultúrtörténeti örökségelemek	Műemlék	országos		Népi-lakó		TÉKA
M_9	Lakóház	Szilvásvárad	Épített kultúrtörténeti örökségelemek	Műemlék	országos		Népi-lakó		TÉKA
M_10	Lakóház	Szilvásvárad	Épített kultúrtörténeti örökségelemek	Műemlék	országos		Népi-lakó		TÉKA
M_11	Magtár	Szilvásvárad	Épített kultúrtörténeti örökségelemek	Műemlék	országos		Agrártörténeti		TÉKA
M_12	Istálló	Szilvásvárad	Épített kultúrtörténeti örökségelemek	Műemlék	országos		Népi-lakó		TÉKA
M_13	Gazdasági épület	Szilvásvárad	Épített kultúrtörténeti örökségelemek	Műemlék	országos		Agrártörténeti		TÉKA
M_14	Pince	Szilvásvárad	Épített kultúrtörténeti örökségelemek	Műemlék	országos		Népi-lakó		TÉKA
M_15	Melléképület	Szilvásvárad	Épített kultúrtörténeti örökségelemek	Műemlék	országos		Népi-lakó		TÉKA
M_16	Pajta	Szilvásvárad	Épített kultúrtörténeti örökségelemek	Műemlék	országos		Népi-lakó		TÉKA
M_17	Nyárikonyha	Szilvásvárad	Épített kultúrtörténeti örökségelemek	Műemlék	országos		Népi-lakó		TÉKA
M_18	Fáy-kastély	Sáta	Épített kultúrtörténeti örökségelemek	Műemlék	országos		Uradalmi	kastély	TÉKA
M_19	Római katolikus plébánia	Sáta	Épített kultúrtörténeti örökségelemek	Műemlék	országos		Szakrális	plébánia	TÉKA
M_20	Római katolikus templom	Sáta	Épített kultúrtörténeti örökségelemek	Műemlék	országos		Szakrális	templom	TÉKA
TKR_12	Tóparti fasor	Sáta	Épített kultúrtörténeti örökségelemek	Helyi védelem alatt álló épületek, építmények	helyi		Fasor		TKR
TKR_13	Patakparti közpark	Sáta	Épített kultúrtörténeti örökségelemek	Helyi védelem alatt álló épületek, építmények	helyi		Park		TKR
TTH_1	522 hrsz - 857 hrsz	Csokvaomány	Épített kultúrtörténeti örökségelem	Helyi jelentőségű történelmi településrész	helyi		Településrész		TKR
TTH_4	Ady Endre utca 679 hrsz - 637 hrsz	Csokvaomány	Épített kultúrtörténeti örökségelem	Helyi jelentőségű történelmi településrész	helyi		Településrész		TKR
TTH_5	temetőtől a Bem utca 15 hrsz-ig	Csokvaomány	Épített kultúrtörténeti örökségelem	Helyi jelentőségű történelmi településrész	helyi		Településrész		TKR
TTH_6	József Attila utca	Csokvaomány	Épített kultúrtörténeti örökségelem	Helyi jelentőségű történelmi településrész	helyi		Településrész		TKR
MH_1	Lakóépület	Nagyvisnyó	Épített kultúrtörténeti örökségelemek	Helyi egyedi védelem alatt álló épületek, építmények	helyi		Népi-lakó		13/2017.(XII.29.) önkormányzati rendelet
MH_2	Lakóépület	Nagyvisnyó	Épített kultúrtörténeti örökségelemek	Helyi egyedi védelem alatt álló épületek, építmények	helyi		Népi-lakó		13/2017.(XII.29.) önkormányzati rendelet
MH_3	Lakóépület	Nagyvisnyó	Épített kultúrtörténeti örökségelemek	Helyi egyedi védelem alatt álló épületek, építmények	helyi		Népi-lakó		13/2017.(XII.29.) önkormányzati rendelet
MH_4	Lakóépület	Nagyvisnyó	Épített kultúrtörténeti örökségelemek	Helyi egyedi védelem alatt álló épületek, építmények	helyi		Népi-lakó		13/2017.(XII.29.) önkormányzati rendelet
MH_5	Gazdasági épület	Nagyvisnyó	Épített kultúrtörténeti örökségelemek	Helyi egyedi védelem alatt álló épületek, építmények	helyi		Népi-lakó		13/2017.(XII.29.) önkormányzati rendelet
MH_6	Lakóépület	Nagyvisnyó	Épített kultúrtörténeti örökségelemek	Helyi egyedi védelem alatt álló épületek, építmények	helyi		Népi-lakó		13/2017.(XII.29.) önkormányzati rendelet
MH_7	Lakóépület	Nagyvisnyó	Épített kultúrtörténeti örökségelemek	Helyi egyedi védelem alatt álló épületek, építmények	helyi		Népi-lakó		13/2017.(XII.29.) önkormányzati rendelet
MH_8	Lakóépület	Nagyvisnyó	Épített kultúrtörténeti örökségelemek	Helyi egyedi védelem alatt álló épületek, építmények	helyi		Népi-lakó		13/2017.(XII.29.) önkormányzati rendelet
MH_9	Lakóépület	Nagyvisnyó	Épített kultúrtörténeti örökségelemek	Helyi egyedi védelem alatt álló épületek, építmények	helyi		Népi-lakó		13/2017.(XII.29.) önkormányzati rendelet
MH_10	Lakóépület	Nagyvisnyó	Épített kultúrtörténeti örökségelemek	Helyi egyedi védelem alatt álló épületek, építmények	helyi		Népi-lakó		13/2017.(XII.29.) önkormányzati rendelet
MH_11	Lakóépület	Nagyvisnyó	Épített kultúrtörténeti örökségelemek	Helyi egyedi védelem alatt álló épületek, építmények	helyi		Népi-lakó		13/2017.(XII.29.) önkormányzati rendelet
MH_12	Lakóépület	Nagyvisnyó	Épített kultúrtörténeti örökségelemek	Helyi egyedi védelem alatt álló épületek, építmények	helyi		Népi-lakó		13/2017.(XII.29.) önkormányzati rendelet
MH_13	Vendéglátóhely	Nagyvisnyó	Épített kultúrtörténeti örökségelemek	Helyi egyedi védelem alatt álló épületek, építmények	helyi		Népi-lakó	italbolt	13/2017.(XII.29.) önkormányzati rendelet

Jelzet	Megnevezés	Település	Jelleg	Típus	Jelentőség	Tájérték altípusa	Műemlék altípusa	Megjegyzés	Adatforrás
MH_14	Lakóépület	Nagyvisnyó	Épített kultúrtörténeti örökségelemek	Helyi egyedi védelem alatt álló épületek, építmények	helyi		Népi-lakó		13/2017.(XII.29.) önkormányzati rendelet
MH_15	Lakóépület	Nagyvisnyó	Épített kultúrtörténeti örökségelemek	Helyi egyedi védelem alatt álló épületek, építmények	helyi		Népi-lakó		13/2017.(XII.29.) önkormányzati rendelet
MH_16	Tájház	Nagyvisnyó	Épített kultúrtörténeti örökségelemek	Helyi egyedi védelem alatt álló épületek, építmények	helyi		Népi-lakó		13/2017.(XII.29.) önkormányzati rendelet
MH_17	Lakóépület	Nagyvisnyó	Épített kultúrtörténeti örökségelemek	Helyi egyedi védelem alatt álló épületek, építmények	helyi		Népi-lakó		13/2017.(XII.29.) önkormányzati rendelet
MH_18	Kápolna	Nagyvisnyó	Épített kultúrtörténeti örökségelemek	Helyi egyedi védelem alatt álló épületek, építmények	helyi		Szagrális		13/2017.(XII.29.) önkormányzati rendelet
MH_19	Lakóépület	Nagyvisnyó	Épített kultúrtörténeti örökségelemek	Helyi egyedi védelem alatt álló épületek, építmények	helyi		Népi-lakó	italbolt	13/2017.(XII.29.) önkormányzati rendelet
MH_20	Községháza	Nagyvisnyó	Épített kultúrtörténeti örökségelemek	Helyi egyedi védelem alatt álló épületek, építmények	helyi		Népi-lakó		13/2017.(XII.29.) önkormányzati rendelet
MH_21	Lakóépület	Nagyvisnyó	Épített kultúrtörténeti örökségelemek	Helyi egyedi védelem alatt álló épületek, építmények	helyi		Népi-lakó	romos	13/2017.(XII.29.) önkormányzati rendelet
MH_22	Lakóépület	Nagyvisnyó	Épített kultúrtörténeti örökségelemek	Helyi egyedi védelem alatt álló épületek, építmények	helyi		Népi-lakó	elhanyagolt	13/2017.(XII.29.) önkormányzati rendelet
MH_23	Lakóépület	Nagyvisnyó	Épített kultúrtörténeti örökségelemek	Helyi egyedi védelem alatt álló épületek, építmények	helyi		Népi-lakó		13/2017.(XII.29.) önkormányzati rendelet
MH_24	Lakóépület	Nagyvisnyó	Épített kultúrtörténeti örökségelemek	Helyi egyedi védelem alatt álló épületek, építmények	helyi		Népi-lakó		13/2017.(XII.29.) önkormányzati rendelet
MH_25	Lakóépület	Nagyvisnyó	Épített kultúrtörténeti örökségelemek	Helyi egyedi védelem alatt álló épületek, építmények	helyi		Népi-lakó		13/2017.(XII.29.) önkormányzati rendelet
MH_26	Lakóépület	Nagyvisnyó	Épített kultúrtörténeti örökségelemek	Helyi egyedi védelem alatt álló épületek, építmények	helyi		Népi-lakó		13/2017.(XII.29.) önkormányzati rendelet
MH_27	Lakóépület	Nagyvisnyó	Épített kultúrtörténeti örökségelemek	Helyi egyedi védelem alatt álló épületek, építmények	helyi		Népi-lakó		13/2017.(XII.29.) önkormányzati rendelet
MH_28	Lakóépület	Nagyvisnyó	Épített kultúrtörténeti örökségelemek	Helyi egyedi védelem alatt álló épületek, építmények	helyi		Népi-lakó		13/2017.(XII.29.) önkormányzati rendelet
MH_29	Lakóépület	Nagyvisnyó	Épített kultúrtörténeti örökségelemek	Helyi egyedi védelem alatt álló épületek, építmények	helyi		Népi-lakó		13/2017.(XII.29.) önkormányzati rendelet
MH_30	Lakóépület	Nagyvisnyó	Épített kultúrtörténeti örökségelemek	Helyi egyedi védelem alatt álló épületek, építmények	helyi		Népi-lakó		13/2017.(XII.29.) önkormányzati rendelet
MH_31	Lakóépület	Nagyvisnyó	Épített kultúrtörténeti örökségelemek	Helyi egyedi védelem alatt álló épületek, építmények	helyi		Népi-lakó		13/2017.(XII.29.) önkormányzati rendelet
MH_32	Lakóépület	Nagyvisnyó	Épített kultúrtörténeti örökségelemek	Helyi egyedi védelem alatt álló épületek, építmények	helyi		Népi-lakó		13/2017.(XII.29.) önkormányzati rendelet
MH_33	Lakóépület	Nagyvisnyó	Épített kultúrtörténeti örökségelemek	Helyi egyedi védelem alatt álló épületek, építmények	helyi		Népi-lakó		13/2017.(XII.29.) önkormányzati rendelet
MH_34	Lakóépület	Nagyvisnyó	Épített kultúrtörténeti örökségelemek	Helyi egyedi védelem alatt álló épületek, építmények	helyi		Népi-lakó		13/2017.(XII.29.) önkormányzati rendelet
MH_35	Lakóépület	Nagyvisnyó	Épített kultúrtörténeti örökségelemek	Helyi egyedi védelem alatt álló épületek, építmények	helyi		Népi-lakó		13/2017.(XII.29.) önkormányzati rendelet
MH_36	Lakóépület	Nagyvisnyó	Épített kultúrtörténeti örökségelemek	Helyi egyedi védelem alatt álló épületek, építmények	helyi		Népi-lakó		13/2017.(XII.29.) önkormányzati rendelet
TKR_1	Régi egyházi iskola és ktnortanatri lakóépülete	Bükkmogyorósd	Épített kultúrtörténeti örökségelemek	Helyi védelem alatt álló épületek, építmények	helyi		Közintézmény		Bükkmogyorósd Településképi Rendelete
TKR_2	Eml_kmg, a Magyar pllam fennálásának 1000 éve	Bükkmogyorósd	Épített kultúrtörténeti örökségelemek	Helyi védelem alatt álló épületek, építmények	helyi		Emlékmű		Bükkmogyorósd Településképi Rendelete
TKR_3	Régi ma mrr ddTlnek használt parasztház	Bükkmogyorósd	Épített kultúrtörténeti örökségelemek	Helyi védelem alatt álló épületek, építmények	helyi		Népi-lakó		Bükkmogyorósd Településképi Rendelete
TKR_4	Régi szépen felújított parasztház	Bükkmogyorósd	Épített kultúrtörténeti örökségelemek	Helyi védelem alatt álló épületek, építmények	helyi		Népi-lakó		Bükkmogyorósd Településképi Rendelete
TKR_5	Trt_zi kot	Bükkmogyorósd	Épített kultúrtörténeti örökségelemek	Helyi védelem alatt álló épületek, építmények	helyi		vízgazdálkodási	1950-ig adott ivóvizet	Bükkmogyorósd Településképi Rendelete
TKR_6	Község 650 éves fennállásának emlekmúve	Lénárdaróc	Épített kultúrtörténeti örökségelemek	Helyi egyedi védelem alatt álló épületek, építmények	helyi		Emlékmű		Lénárdaróc Településképi Rendelete

Jelzet	Megnevezés	Település	Jelleg	Típus	Jelentőség	Tájérték altípusa	Műemlék altípusa	Megjegyzés	Adatforrás
TKR_7	Trk_dos lakóház	Lénárdaróc	Épített kultúrtörténeti örökségelemek	Helyi egyedi védelem alatt álló épületek, építmények	helyi		Népi-lakó	pllt:1911	Lénárdaróc Településképi Rendelete
TKR_8	Kopott tornácós lakóépület	Lénárdaróc	Épített kultúrtörténeti örökségelemek	Helyi egyedi védelem alatt álló épületek, építmények	helyi		Népi-lakó		Lénárdaróc Településképi Rendelete
M_20	Ózdi Hivatalház	Ózd	Épített kultúrtörténeti örökségelemek	Műemlék	országos		Egészségügyi és szociális épület		Ózdi TAK
M_21	Sturmann-kúria	Csernely	Épített kultúrtörténeti örökségelemek	Műemlék	országos		Uradalmi		Csernelyi TAK
M_22	Római katolikus templom	Csernely	Épített kultúrtörténeti örökségelemek	Műemlék	országos		Szagrális		Csernelyi TAK
M_23	Várrom	Dédestapolcsány	Épített kultúrtörténeti örökségelemek	Műemlék	országos		Uradalmi		muemlekem.hu
M_24	Lakóház hrsz.52	Dédestapolcsány	Épített kultúrtörténeti örökségelemek	Műemlék	országos		Népi-lakó		muemlekem.hu
M_25	Lakóház	Dédestapolcsány	Épített kultúrtörténeti örökségelemek	Műemlék	országos		Népi-lakó		muemlekem.hu
M_26	Református templom	Dédestapolcsány	Épített kultúrtörténeti örökségelemek	Műemlék	országos		Szagrális		muemlekem.hu
M_27	Református templom	Dédestapolcsány	Épített kultúrtörténeti örökségelemek	Műemlék	országos		Szagrális		muemlekem.hu
M_28	Szent György templom	Dédestapolcsány	Épített kultúrtörténeti örökségelemek	Műemlék	helyi		Szagrális		településképi rendelet
M_29	Régi grófi magtár	Dédestapolcsány	Épített kultúrtörténeti örökségelemek	Műemlék	helyi		Agrártörténeti		településképi rendelet
M_30	Református templom	Nekézseny	Épített kultúrtörténeti örökségelemek	Műemlék	helyi		Szagrális		településképi rendelet
M_31	Református parókia	Nekézseny	Épített kultúrtörténeti örökségelemek	Műemlék	helyi		Szagrális		településképi rendelet
M_32	Szeleczky Zita Emlékház	Nekézseny	Épített kultúrtörténeti örökségelemek	Műemlék	helyi		Kulturális épület		településképi rendelet
M_33	600 éves Emlékmű a község fennállásának évfordulójára	Nekézseny	Épített kultúrtörténeti örökségelemek	Műemlék	helyi		Emlékmű		településképi rendelet
M_34	Szeleczky Zita síremléke	Nekézseny	Épített kultúrtörténeti örökségelemek	Műemlék	helyi		Kulturális épület		településképi rendelet
M_35	Téglatornácós lakóház	Nekézseny	Épített kultúrtörténeti örökségelemek	Műemlék	helyi		Népi-lakó		településképi rendelet
M_36	Balogh Béni szülőháza	Nekézseny	Épített kultúrtörténeti örökségelemek	Műemlék	helyi		Kulturális épület		településképi rendelet
M_37	Módosabb parasztház csűrrel, pincékkel	Nekézseny	Épített kultúrtörténeti örökségelemek	Műemlék	helyi		Népi-lakó		településképi rendelet

Bükk-térség örökségileltára- Egyedi tájértékek

Jelzet	Megnevezés	Település	Jelleg	Típus	Jelentőség	Tájérték altípusa	Műemlék altípusa	Megjegyzés	Adatforrás
ET_199	Gémeskút	Lénárdaróc	Egyedi tájérték	Vízgazdálkodással kapcsolatos emlék	országos	gémeskút			TÉKA
ET_1	Szűz Mária Római katolikus templom	Bükkmogyorósd	Egyedi tájérték	Szagrális tájérték	országos	templom			BNPI
ET_2	Közkert	Bükkmogyorósd	Egyedi tájérték	Zöldfelületi létesítmény, objektum	országos	park			BNPI
ET_3	Éger facsoport	Bükkmogyorósd	Egyedi tájérték	Zöldfelületi létesítmény, objektum	országos	fasor			BNPI
ET_4	Kossuth utcai tornácos parasztház	Bükkmogyorósd	Egyedi tájérték	Mindennapi élettel kapcsolatos emlék	országos	lakóépület			BNPI
ET_5	Kovácsműhely	Bükkmogyorósd	Egyedi tájérték	Ipartörténeti tájérték	országos	műhely			BNPI
ET_6	Kovácsműhely mögötti hársfa	Bükkmogyorósd	Egyedi tájérték	Zöldfelületi létesítmény, objektum	országos	faegyed			BNPI
ET_7	Kossuth utcai tornácos parasztház	Bükkmogyorósd	Egyedi tájérték	Mindennapi élettel kapcsolatos emlék	országos	lakóépület			BNPI
ET_8	Báberke és Mogyorósd dűlők gyepterületei	Bükkmogyorósd	Egyedi tájérték	Termesztéssel kapcsolatos emlék	országos	művelési szerkezet			BNPI
ET_9	Tornácos parasztház	Bükkmogyorósd	Egyedi tájérték	Mindennapi élettel kapcsolatos emlék	országos	lakóépület			BNPI
ET_10	Temető, fészület	Bükkmogyorósd	Egyedi tájérték	Szagrális tájérték	országos	fészület			BNPI
ET_11	Temető	Bükkmogyorósd	Egyedi tájérték	Szagrális tájérték	országos	temető			BNPI
ET_12	Petőfi utcai lak	Bükkmogyorósd	Egyedi tájérték	Mindennapi élettel kapcsolatos emlék	országos	lakóépület			BNPI
ET_13	Ady Endre utcai vadgesztenye fasor	Bükkmogyorósd	Egyedi tájérték	Zöldfelületi létesítmény, objektum	országos	fasor			BNPI
ET_14	Fő úti lakóház	Bükkmogyorósd	Egyedi tájérték	Mindennapi élettel kapcsolatos emlék	országos	lakóépület			BNPI
ET_15	Lenkey kúria melletti facsoport	Bükkmogyorósd	Egyedi tájérték	Zöldfelületi létesítmény, objektum	országos	facsoport	7 db		BNPI
ET_16	Víztorony	Bükkmogyorósd	Egyedi tájérték	Vízgazdálkodással kapcsolatos emlék	országos	víztorony			BNPI
ET_17	Teresztyén dűlő gyepterület	Bükkmogyorósd	Egyedi tájérték	Természeti tájérték	országos	hegyvidéki gyepek			BNPI
ET_18	Szőlőhegyi dűlő egykori szőlő	Bükkmogyorósd	Egyedi tájérték	Szőlő- és gyümölcsstermesztéssel kapcsolatos emlék	országos	művelési szerkezet			BNPI
ET_19	Nagy-bérc alatti erdőszáv	Bükkmogyorósd	Egyedi tájérték	Természeti tájérték	országos	erdőszáv			BNPI
ET_20	Salamon-vártól ÉNy-ra fekvő legelő	Bükkmogyorósd	Egyedi tájérték	Termesztéssel kapcsolatos emlék	országos	művelési szerkezet			BNPI
ET_21	Salamon-vártól ÉNy-ra fekvő homokbánya	Bükkmogyorósd	Egyedi tájérték	Ipartörténeti tájérték	országos	külszíni fejtés			BNPI
ET_22	Pince	Bükkmogyorósd	Egyedi tájérték	Szőlő- és gyümölcsstermesztéssel kapcsolatos emlék	országos	pince			TÉKA
ET_23	Gémeskút	Bükkmogyorósd	Egyedi tájérték	Vízgazdálkodással kapcsolatos emlék	országos	kút			TÉKA
ET_24	Pince	Bükkmogyorósd	Egyedi tájérték	Szőlő- és gyümölcsstermesztéssel kapcsolatos emlék	országos	pince			TÉKA
ET_25	Pince	Bükkmogyorósd	Egyedi tájérték	Szőlő- és gyümölcsstermesztéssel kapcsolatos emlék	országos	pince			TÉKA
ET_26	Pince	Bükkmogyorósd	Egyedi tájérték	Szőlő- és gyümölcsstermesztéssel kapcsolatos emlék	országos	pince			TÉKA
ET_27	Pince	Bükkmogyorósd	Egyedi tájérték	Szőlő- és gyümölcsstermesztéssel kapcsolatos emlék	országos	pince			TÉKA
ET_28	Pince	Bükkmogyorósd	Egyedi tájérték	Szőlő- és gyümölcsstermesztéssel kapcsolatos emlék	országos	pince			TÉKA
ET_29	Szobor	Bükkmogyorósd	Egyedi tájérték	Történelmi emlékmű, szobor	országos	szobor			TÉKA
ET_30	Pince	Bükkmogyorósd	Egyedi tájérték	Szőlő- és gyümölcsstermesztéssel kapcsolatos emlék	országos	pince			TÉKA
ET_31	Szobor	Bükkmogyorósd	Egyedi tájérték	Történelmi emlékmű, szobor	országos	szobor			TÉKA
ET_32	Pince, teleplksen ksvol	Bükkmogyorósd	Egyedi tájérték	Szőlő- és gyümölcsstermesztéssel kapcsolatos emlék	országos	pince			TÉKA
ET_200	Zsidó temető	Lénárdaróc	Egyedi tájérték	Szagrális tájérték	országos	temető			BNPI
ET_201	Likó-pincesor	Lénárdaróc	Egyedi tájérték	Szőlő- és gyümölcsstermesztéssel kapcsolatos emlék	országos	pincesor			BNPI
ET_202	Hagyásfás legelő	Lénárdaróc	Egyedi tájérték	Termesztéssel kapcsolatos emlék	országos	művelési szerkezet			BNPI
ET_203	Katolikus templom (Szent János apostol)	Lénárdaróc	Egyedi tájérték	Szagrális tájérték	országos	templom			BNPI
ET_204	Bárdos Lajos emléktábla	Lénárdaróc	Egyedi tájérték	Történelmi emlékmű, szobor	országos	emléktábla			BNPI
ET_205	"Törökverő nemes őseinkk" emlékoszlop	Lénárdaróc	Egyedi tájérték	Történelmi emlékmű, szobor	országos	emlékoszlop			BNPI
ET_206	Világháborús emlékmű	Lénárdaróc	Egyedi tájérték	Történelmi emlékmű, szobor	országos	emlékmű			BNPI
ET_207	Lakóház	Lénárdaróc	Egyedi tájérték	Mindennapi élettel kapcsolatos emlék	országos	lakóépület			BNPI
ET_208	Fűzes-völgy	Lénárdaróc	Egyedi tájérték	Zöldfelületi létesítmény, objektum	országos	fasor			BNPI
ET_209	Pince	Lénárdaróc	Egyedi tájérték	Szőlő- és gyümölcsstermesztéssel kapcsolatos emlék	országos	pince			TÉKA
ET_210	Pince	Lénárdaróc	Egyedi tájérték	Szőlő- és gyümölcsstermesztéssel kapcsolatos emlék	országos	pince			TÉKA
ET_211	Baptista imaház	Lénárdaróc	Egyedi tájérték	Szagrális tájérték	országos	templom			TÉKA
ET_212	Mélyút	Lénárdaróc	Egyedi tájérték	Közlekedési emlék	országos	mélyút			BNPI

Jelzet	Megnevezés	Település	Jelleg	Típus	Jelentőség	Tájérték altípusa	Műemlék altípusa	Megjegyzés	Adatforrás
ET_64	forrás	Csokvaomány	Egyedi tájérték	Vízgazdálkodással kapcsolatos emlék	országos	forrás			TÉKA
ET_65	forrás	Csokvaomány	Egyedi tájérték	Vízgazdálkodással kapcsolatos emlék	országos	forrás			TÉKA
ET_66	kereszt, feszület	Csokvaomány	Egyedi tájérték	Szagrális tájérték	országos	kereszt, feszület			TÉKA
ET_67	pince	Csokvaomány	Egyedi tájérték	Szőlő- és gyümölcsstermesztéssel kapcsolatos emlék	országos	pince			TÉKA
ET_68	forrás	Csokvaomány	Egyedi tájérték	Vízgazdálkodással kapcsolatos emlék	országos	forrás			TÉKA
ET_69	kereszt, feszület	Csokvaomány	Egyedi tájérték	Szagrális tájérték	országos	kereszt, feszület			TÉKA
ET_70	templom	Csokvaomány	Egyedi tájérték	Szagrális tájérték	országos	templom			TÉKA
ET_71	kereszt, feszület	Csokvaomány	Egyedi tájérték	Szagrális tájérték	országos	kereszt, feszület			TÉKA
ET_72	forrás	Csokvaomány	Egyedi tájérték	Vízgazdálkodással kapcsolatos emlék	országos	forrás			TÉKA
ET_73	lakóépület	Csokvaomány	Egyedi tájérték	Mindennapi étellel kapcsolatos emlék	országos	lakóépület			TÉKA
ET_74	emlékmű, szobor	Csokvaomány	Egyedi tájérték	Mindennapi étellel kapcsolatos emlék	országos	emlékmű, szobor			TÉKA
ET_75	forrás	Csokvaomány	Egyedi tájérték	Vízgazdálkodással kapcsolatos emlék	országos	forrás			TÉKA
ET_76	lakóépület	Csokvaomány	Egyedi tájérték	Mindennapi étellel kapcsolatos emlék	országos	lakóépület			TÉKA
ET_77	emlékmű, szobor	Csokvaomány	Egyedi tájérték	Mindennapi étellel kapcsolatos emlék	országos	emlékmű, szobor			TÉKA
ET_78	templom	Csokvaomány	Egyedi tájérték	Szagrális tájérték	országos	templom			TÉKA
ET_79	kereszt, feszület	Csokvaomány	Egyedi tájérték	Szagrális tájérték	országos	kereszt, feszület			TÉKA
ET_80	kereszt, feszület	Csokvaomány	Egyedi tájérték	Szagrális tájérték	országos	kereszt, feszület			TÉKA
ET_81	temető	Csokvaomány	Egyedi tájérték	Mindennapi étellel kapcsolatos emlék	országos	temető			TÉKA
ET_82	forrás	Csokvaomány	Egyedi tájérték	Vízgazdálkodással kapcsolatos emlék	országos	forrás			TÉKA
ET_83	kereszt, feszület	Csokvaomány	Egyedi tájérték	Szagrális tájérték	országos	kereszt, feszület			TÉKA
ET_84	kereszt, feszület	Csokvaomány	Egyedi tájérték	Szagrális tájérték	országos	kereszt, feszület			TÉKA
ET_85	forrás	Csokvaomány	Egyedi tájérték	Vízgazdálkodással kapcsolatos emlék	országos	forrás			TÉKA
ET_86	kút	Csokvaomány	Egyedi tájérték	Vízgazdálkodással kapcsolatos emlék	országos	gémeskút			TÉKA
ET_87	malom	Csokvaomány	Egyedi tájérték	Mindennapi étellel kapcsolatos emlék	országos	malom			TÉKA
ET_88	kereszt, feszület	Csokvaomány	Egyedi tájérték	Szagrális tájérték	országos	kereszt, feszület			TÉKA
ET_267	pince	Sáta	Egyedi tájérték	Szőlő- és gyümölcsstermesztéssel kapcsolatos emlék	országos	pince			TÉKA
ET_268	pince	Sáta	Egyedi tájérték	Szőlő- és gyümölcsstermesztéssel kapcsolatos emlék	országos	pince			TÉKA
ET_269	pince	Sáta	Egyedi tájérték	Szőlő- és gyümölcsstermesztéssel kapcsolatos emlék	országos	pince			TÉKA
ET_270	pince	Sáta	Egyedi tájérték	Szőlő- és gyümölcsstermesztéssel kapcsolatos emlék	országos	pince			TÉKA
ET_271	pince	Sáta	Egyedi tájérték	Szőlő- és gyümölcsstermesztéssel kapcsolatos emlék	országos	pince			TÉKA
ET_272	pince	Sáta	Egyedi tájérték	Szőlő- és gyümölcsstermesztéssel kapcsolatos emlék	országos	pince			TÉKA
ET_273	kereszt, feszület	Sáta	Egyedi tájérték	Szagrális tájérték	országos	kereszt, feszület			TÉKA
ET_274	barlang bejárat	Sáta	Egyedi tájérték	Földtudományi tájérték	országos	barlang			TÉKA
ET_275	barlang bejárat	Sáta	Egyedi tájérték	Földtudományi tájérték	országos	barlang			TÉKA
ET_276	pince	Sáta	Egyedi tájérték	Szőlő- és gyümölcsstermesztéssel kapcsolatos emlék	országos	pince			TÉKA
ET_277	forrás	Sáta	Egyedi tájérték	Vízgazdálkodással kapcsolatos emlék	országos	forrás			TÉKA
ET_278	forrás	Sáta	Egyedi tájérték	Vízgazdálkodással kapcsolatos emlék	országos	forrás			TÉKA
ET_279	forrás	Sáta	Egyedi tájérték	Vízgazdálkodással kapcsolatos emlék	országos	forrás			TÉKA
ET_280	forrás	Sáta	Egyedi tájérték	Vízgazdálkodással kapcsolatos emlék	országos	forrás			TÉKA
ET_281	forrás	Sáta	Egyedi tájérték	Vízgazdálkodással kapcsolatos emlék	országos	forrás			TÉKA
ET_282	pince	Sáta	Egyedi tájérték	Szőlő- és gyümölcsstermesztéssel kapcsolatos emlék	országos	pince			TÉKA
ET_283	pince	Sáta	Egyedi tájérték	Szőlő- és gyümölcsstermesztéssel kapcsolatos emlék	országos	pince			TÉKA
ET_284	pince	Sáta	Egyedi tájérték	Szőlő- és gyümölcsstermesztéssel kapcsolatos emlék	országos	pince			TÉKA
ET_285	kápolna	Sáta	Egyedi tájérték	Szagrális tájérték	országos	kápolna			TÉKA
ET_286	kereszt, feszület	Sáta	Egyedi tájérték	Szagrális tájérték	országos	kereszt, feszület			TÉKA
ET_287	pince	Sáta	Egyedi tájérték	Szőlő- és gyümölcsstermesztéssel kapcsolatos emlék	országos	pince			TÉKA

Jelzet	Megnevezés	Település	Jelleg	Típus	Jelentőség	Tájérték altípusa	Műemlék altípusa	Megjegyzés	Adatforrás
ET_288	Vh. emlékmű	Sáta	Egyedi tájérték	Mindennapi élettel kapcsolatos emlék	országos	emlékmű, szobor			TÉKA
ET_213	Szodonka-kút	Nagyvisnyó	Egyedi tájérték	Vízgazdálkodással kapcsolatos emlék	országos	kút			BNPI
ET_214	I. Világháborús emlékmű	Nagyvisnyó	Egyedi tájérték	Történelmi emlékmű, szobor	országos	emlékmű			BNPI
ET_215	Felhagyott kőfejtő	Nagyvisnyó	Egyedi tájérték	Ipartörténeti tájérték	országos	külszíni fejtés, anyagnyerő-hely			BNPI
ET_216	Református templom	Nagyvisnyó	Egyedi tájérték	Szakraális tájérték	országos	templom			BNPI
ET_217	Gizsiri víztározó	Nagyvisnyó	Egyedi tájérték	Vízgazdálkodással kapcsolatos emlék	országos	víztározó			BNPI
ET_218	II. Világháborús emlékmű	Nagyvisnyó	Egyedi tájérték	Történelmi emlékmű, szobor	országos	emlékmű			BNPI
ET_219	Fa feszület és kápolna	Nagyvisnyó	Egyedi tájérték	Szakraális tájérték	országos	kápolna, feszület			BNPI
ET_220	Kilátópont	Nagyvisnyó	Egyedi tájérték	Tájképi tájérték	országos	kilátópont			BNPI
ET_221	Mihalovits kőfejtő	Nagyvisnyó	Egyedi tájérték	Földtudományi tájérték	országos	rétegtani jelentőségű feltárás			BNPI
ET_222	Lakóépület	Nagyvisnyó	Egyedi tájérték	Mindennapi élettel kapcsolatos emlék	országos	lakóépület			BNPI
ET_223	Lakóépület	Nagyvisnyó	Egyedi tájérték	Mindennapi élettel kapcsolatos emlék	országos	lakóépület			BNPI
ET_224	Lakóépület	Nagyvisnyó	Egyedi tájérték	Mindennapi élettel kapcsolatos emlék	országos	lakóépület			BNPI
ET_225	Lakóépület	Nagyvisnyó	Egyedi tájérték	Mindennapi élettel kapcsolatos emlék	országos	lakóépület			BNPI
ET_226	Tájház	Nagyvisnyó	Egyedi tájérték	Mindennapi élettel kapcsolatos emlék	országos	tájház			BNPI
ET_227	Víztározó	Nagyvisnyó	Egyedi tájérték	Vízgazdálkodással kapcsolatos emlék	országos	víztározó			BNPI
ET_228	Pincesor	Nagyvisnyó	Egyedi tájérték	Szőlő- és gyümölcsstermesztéssel kapcsolatos emlék	országos	pincesor			BNPI
ET_289	Dobogó-tető, mélyút	Szilvásvár	Egyedi tájérték	Közlekedési emlék	országos	mélyút			http://web.okir.hu/map/?config=TIR&lang=hu
ET_290	Cserszömöréc-bokorerdő	Szilvásvár	Egyedi tájérték	Természeti tájérték	országos	erdő			http://web.okir.hu/map/?config=TIR&lang=hu
ET_291	Dobogó-tető, hagyásfás legelő	Szilvásvár	Egyedi tájérték	Termeléssel kapcsolatos emlék	országos	hagyásfás legelő			http://web.okir.hu/map/?config=TIR&lang=hu
ET_292	Kőfejtő (Fehér-kő)	Szilvásvár	Egyedi tájérték	Ipartörténeti tájérték	országos	kőfejtő, bánya			http://web.okir.hu/map/?config=TIR&lang=hu
ET_293	Hagyásfás legelő	Szilvásvár	Egyedi tájérték	Termeléssel kapcsolatos emlék	országos	hagyásfás legelő			http://web.okir.hu/map/?config=TIR&lang=hu
ET_294	Ebes-szőlő	Szilvásvár	Egyedi tájérték	Szőlő- és gyümölcsstermesztéssel kapcsolatos emlék	országos	szőlő			http://web.okir.hu/map/?config=TIR&lang=hu
ET_295	Báberke-csószkunyhó	Szilvásvár	Egyedi tájérték	Mindennapi élettel kapcsolatos emlék	országos	kunyhó			http://web.okir.hu/map/?config=TIR&lang=hu
ET_296	Dajka-szőlő	Szilvásvár	Egyedi tájérték	Szőlő- és gyümölcsstermesztéssel kapcsolatos emlék	országos	szőlő			http://web.okir.hu/map/?config=TIR&lang=hu
ET_297	Báberke-határárok	Szilvásvár	Egyedi tájérték	Történelmi emlékmű, szobor	országos	határárok			http://web.okir.hu/map/?config=TIR&lang=hu
ET_298	Dajka-szőlő idős szilvái	Szilvásvár	Egyedi tájérték	Szőlő- és gyümölcsstermesztéssel kapcsolatos emlék	országos	szőlő, gyümölcsös			http://web.okir.hu/map/?config=TIR&lang=hu
ET_299	Népi lakóház	Szilvásvár	Egyedi tájérték	Mindennapi élettel kapcsolatos emlék	országos	lakóépület			http://web.okir.hu/map/?config=TIR&lang=hu
ET_300	Volt Római Katolikus Iskola	Szilvásvár	Egyedi tájérték	Szakraális tájérték	országos	középület			http://web.okir.hu/map/?config=TIR&lang=hu
ET_301	Temető	Szilvásvár	Egyedi tájérték	Mindennapi élettel kapcsolatos emlék	országos	temető			http://web.okir.hu/map/?config=TIR&lang=hu
ET_302	Pincesor	Szilvásvár	Egyedi tájérték	Szőlő- és gyümölcsstermesztéssel kapcsolatos emlék	országos	pince			http://web.okir.hu/map/?config=TIR&lang=hu
ET_303	Népi lakóház	Szilvásvár	Egyedi tájérték	Mindennapi élettel kapcsolatos emlék	országos	lakóház			http://web.okir.hu/map/?config=TIR&lang=hu
ET_304	Népi lakóház	Szilvásvár	Egyedi tájérték	Mindennapi élettel kapcsolatos emlék	országos	lakóház			http://web.okir.hu/map/?config=TIR&lang=hu
ET_305	Népi lakóház	Szilvásvár	Egyedi tájérték	Mindennapi élettel kapcsolatos emlék	országos	lakóház			http://web.okir.hu/map/?config=TIR&lang=hu
ET_306	Kastélykert	Szilvásvár	Egyedi tájérték	Zöldfelületi létesítmény, objektum	országos	kert			http://web.okir.hu/map/?config=TIR&lang=hu
ET_307	Magtár	Szilvásvár	Egyedi tájérték	Termeléssel kapcsolatos emlék	országos	magtár			http://web.okir.hu/map/?config=TIR&lang=hu
ET_308	Népi lakóház	Szilvásvár	Egyedi tájérték	Mindennapi élettel kapcsolatos emlék	országos	lakóépület			http://web.okir.hu/map/?config=TIR&lang=hu
ET_309	Idős fűzfák	Szilvásvár	Egyedi tájérték	Zöldfelületi létesítmény, objektum	országos	facsoport			http://web.okir.hu/map/?config=TIR&lang=hu
ET_310	Népi lakóház	Szilvásvár	Egyedi tájérték	Mindennapi élettel kapcsolatos emlék	országos	lakóépület			http://web.okir.hu/map/?config=TIR&lang=hu
ET_311	Csűr	Szilvásvár	Egyedi tájérték	Termeléssel kapcsolatos emlék	országos	csűr			http://web.okir.hu/map/?config=TIR&lang=hu
ET_312	Népi lakóház	Szilvásvár	Egyedi tájérték	Mindennapi élettel kapcsolatos emlék	országos	lakóépület			http://web.okir.hu/map/?config=TIR&lang=hu
ET_313	Népi lakóház	Szilvásvár	Egyedi tájérték	Mindennapi élettel kapcsolatos emlék	országos	lakóépület			http://web.okir.hu/map/?config=TIR&lang=hu
ET_314	Világháborús emlékmű	Szilvásvár	Egyedi tájérték	Történelmi emlékmű, szobor	országos	emlékmű			http://web.okir.hu/map/?config=TIR&lang=hu
ET_315	Gesztenyesor	Szilvásvár	Egyedi tájérték	Zöldfelületi létesítmény, objektum	országos	fasor			http://web.okir.hu/map/?config=TIR&lang=hu
ET_316	Régi kőhíd	Szilvásvár	Egyedi tájérték	Vízgazdálkodással kapcsolatos emlék	országos	híd			http://web.okir.hu/map/?config=TIR&lang=hu
ET_317	Idős gesztenyesor	Szilvásvár	Egyedi tájérték	Zöldfelületi létesítmény, objektum	országos	fasor			http://web.okir.hu/map/?config=TIR&lang=hu
ET_318	Tót-falu	Szilvásvár	Egyedi tájérték	Mindennapi élettel kapcsolatos emlék	országos	településmag			http://web.okir.hu/map/?config=TIR&lang=hu
ET_319	Kárpátok őre emlékmű	Szilvásvár	Egyedi tájérték	Történelmi emlékmű, szobor	országos	emlékmű			http://web.okir.hu/map/?config=TIR&lang=hu
ET_320	Pisztrángos-tó	Szilvásvár	Egyedi tájérték	Vízgazdálkodással kapcsolatos emlék	országos	tó			http://web.okir.hu/map/?config=TIR&lang=hu
ET_321	Volt erdeiiskola nyomvonala	Szilvásvár	Egyedi tájérték	Közlekedési emlék	országos	út			http://web.okir.hu/map/?config=TIR&lang=hu

Jelzet	Megnevezés	Település	Jelleg	Típus	Jelentőség	Tájérték altípusa	Műemlék altípusa	Megjegyzés	Adatforrás
ET_322	Pisztrángtelep	Szilvásvárad	Egyedi tájérték	Vízgazdálkodással kapcsolatos emlék	országos	tó			http://web.okir.hu/map/?config=TIR&lang=hu
ET_323	Középső pisztrángos-tó és sziklaforrás	Szilvásvárad	Egyedi tájérték	Vízgazdálkodással kapcsolatos emlék	országos	tó			http://web.okir.hu/map/?config=TIR&lang=hu
ET_324	Gerenna-vár	Szilvásvárad	Egyedi tájérték	Mindennapi élettel kapcsolatos emlék	országos	várhely			http://web.okir.hu/map/?config=TIR&lang=hu
ET_325	Kukucsó lápa	Szilvásvárad	Egyedi tájérték	Természeti tájérték	országos	völgy			http://web.okir.hu/map/?config=TIR&lang=hu
ET_326	Veress Józsi halála	Szilvásvárad	Egyedi tájérték	Történelmi emlékmű, szobor	országos	emlékmű			http://web.okir.hu/map/?config=TIR&lang=hu
ET_327	Káposztáskerti-zsomboly	Szilvásvárad	Egyedi tájérték	Földtudományi tájérték	országos	barlang			http://web.okir.hu/map/?config=TIR&lang=hu
ET_328	Erdészház	Szilvásvárad	Egyedi tájérték	Termeléssel kapcsolatos emlék	országos	erdészház			http://web.okir.hu/map/?config=TIR&lang=hu
ET_329	Idős lucos és hegyi juhar	Szilvásvárad	Egyedi tájérték	Zöldfelületi létesítmény, objektum	országos	faegyed			http://web.okir.hu/map/?config=TIR&lang=hu
ET_330	Körös-lyuki-barlang	Szilvásvárad	Egyedi tájérték	Földtudományi tájérték	országos	barlang			http://web.okir.hu/map/?config=TIR&lang=hu
ET_331	Zsidó-rét	Szilvásvárad	Egyedi tájérték	Természeti tájérték	országos	gyep			http://web.okir.hu/map/?config=TIR&lang=hu
ET_332	Keskeny-rét	Szilvásvárad	Egyedi tájérték	Természeti tájérték	országos	gyep			http://web.okir.hu/map/?config=TIR&lang=hu
ET_333	Vöröskő-Kerek-rét	Szilvásvárad	Egyedi tájérték	Természeti tájérték	országos	gyep			http://web.okir.hu/map/?config=TIR&lang=hu
ET_334	Vöröskő-bérc, sziklakibúvás	Szilvásvárad	Egyedi tájérték	Földtudományi tájérték	országos	bérc, szikla			http://web.okir.hu/map/?config=TIR&lang=hu
ET_335	Kopasz-rét	Szilvásvárad	Egyedi tájérték	Természeti tájérték	országos	gyep			http://web.okir.hu/map/?config=TIR&lang=hu
ET_336	Kálmán-réti zsomboly	Szilvásvárad	Egyedi tájérték	Földtudományi tájérték	országos	barlang			http://web.okir.hu/map/?config=TIR&lang=hu
ET_337	Kerek-rét	Szilvásvárad	Egyedi tájérték	Természeti tájérték	országos	gyep			http://web.okir.hu/map/?config=TIR&lang=hu
ET_338	Istálós-kő-barlang	Szilvásvárad	Egyedi tájérték	Földtudományi tájérték	országos	barlang			http://web.okir.hu/map/?config=TIR&lang=hu
ET_339	Kocsmáros-rét	Szilvásvárad	Egyedi tájérték	Természeti tájérték	országos	gyep			http://web.okir.hu/map/?config=TIR&lang=hu
ET_340	Kerek-rét-fő sziklái	Szilvásvárad	Egyedi tájérték	Földtudományi tájérték	országos	bérc, szikla			http://web.okir.hu/map/?config=TIR&lang=hu
ET_341	Pes-kő	Szilvásvárad	Egyedi tájérték	Földtudományi tájérték	országos	szikla			http://web.okir.hu/map/?config=TIR&lang=hu
ET_342	Mária-bánya	Szilvásvárad	Egyedi tájérték	Termeléssel kapcsolatos emlék	országos	bánya			http://web.okir.hu/map/?config=TIR&lang=hu
ET_343	Horotna-völgy, Felső-tó	Szilvásvárad	Egyedi tájérték	Vízgazdálkodással kapcsolatos emlék	országos	tó			http://web.okir.hu/map/?config=TIR&lang=hu
ET_344	Horotna-völgy, Alsó-tó	Szilvásvárad	Egyedi tájérték	Vízgazdálkodással kapcsolatos emlék	országos	tó			http://web.okir.hu/map/?config=TIR&lang=hu
ET_345	Istállós-kő bánya	Szilvásvárad	Egyedi tájérték	Termeléssel kapcsolatos emlék	országos	bánya			http://web.okir.hu/map/?config=TIR&lang=hu
ET_346	Istállós-kő lápa	Szilvásvárad	Egyedi tájérték	Természeti tájérték	országos	völgy			http://web.okir.hu/map/?config=TIR&lang=hu
ET_347	Felső-tó	Szilvásvárad	Egyedi tájérték	Vízgazdálkodással kapcsolatos emlék	országos	tó			http://web.okir.hu/map/?config=TIR&lang=hu
ET_348	Fátyol-vízesés	Szilvásvárad	Egyedi tájérték	Vízgazdálkodással kapcsolatos emlék	országos	vízesés			http://web.okir.hu/map/?config=TIR&lang=hu
ET_349	Erdei múzeum	Szilvásvárad	Egyedi tájérték	Termeléssel kapcsolatos emlék	országos	múzeum			http://web.okir.hu/map/?config=TIR&lang=hu
ET_350	Cserepes kő	Szilvásvárad	Egyedi tájérték	Földtudományi tájérték	országos	szikla, bérc			http://web.okir.hu/map/?config=TIR&lang=hu
ET_351	Almád-töbör	Szilvásvárad	Egyedi tájérték	Természeti tájérték	országos	víznyelő			http://web.okir.hu/map/?config=TIR&lang=hu
ET_352	Tányéros-töbör	Szilvásvárad	Egyedi tájérték	Természeti tájérték	országos	víznyelő			http://web.okir.hu/map/?config=TIR&lang=hu
ET_229	Bikk-forrás	Nekézseny	Egyedi tájérték	Vízgazdálkodással kapcsolatos emlék	országos	forrás			BNPI
ET_89	Barlang	Dédestapolcsány	Egyedi tájérték	Földtudományi tájérték	országos	barlang			BNPI
ET_90	Barlang	Dédestapolcsány	Egyedi tájérték	Földtudományi tájérték	országos	barlang			BNPI
ET_91	Barlang	Dédestapolcsány	Egyedi tájérték	Földtudományi tájérték	országos	barlang			BNPI
ET_92	Serényi-kastély	Dédestapolcsány	Egyedi tájérték	Mindennapi élettel kapcsolatos emlék	országos	kastély			TÉKA
ET_93	Lipóc-forrás	Dédestapolcsány	Egyedi tájérték	Vízgazdálkodással kapcsolatos emlék	országos	forrás			OpenStreetMap
ET_94	Kőhíd	Dédestapolcsány	Egyedi tájérték	Vízgazdálkodással kapcsolatos emlék	országos	híd			OpenStreetMap
ET_95	Kőhíd	Dédestapolcsány	Egyedi tájérték	Vízgazdálkodással kapcsolatos emlék	országos	híd			OpenStreetMap
ET_96	Kőhíd	Dédestapolcsány	Egyedi tájérték	Vízgazdálkodással kapcsolatos emlék	országos	híd			OpenStreetMap
ET_230	Kopjafás temető	Nekézseny	Egyedi tájérték	Szagrális tájérték	országos	temető			BNPI
ET_231	Forrás	Nekézseny	Egyedi tájérték	Vízgazdálkodással kapcsolatos emlék	országos	forrás			TÉKA
ET_232	Forrás	Nekézseny	Egyedi tájérték	Vízgazdálkodással kapcsolatos emlék	országos	forrás			TÉKA
ET_233	Forrás	Nekézseny	Egyedi tájérték	Vízgazdálkodással kapcsolatos emlék	országos	forrás			TÉKA
ET_234	Pince	Nekézseny	Egyedi tájérték	Szőlő- és gyümölcsstermesztéssel kapcsolatos emlék	országos	pince			TÉKA
ET_235	Pince	Nekézseny	Egyedi tájérték	Szőlő- és gyümölcsstermesztéssel kapcsolatos emlék	országos	pince			TÉKA
ET_236	Pince	Nekézseny	Egyedi tájérték	Szőlő- és gyümölcsstermesztéssel kapcsolatos emlék	országos	pince			TÉKA
ET_237	Református templom	Nekézseny	Egyedi tájérték	Szagrális tájérték	országos	templom			BNPI
ET_238	Pince	Nekézseny	Egyedi tájérték	Szőlő- és gyümölcsstermesztéssel kapcsolatos emlék	országos	pince			TÉKA
ET_239	Forrás	Nekézseny	Egyedi tájérték	Vízgazdálkodással kapcsolatos emlék	országos	forrás			TÉKA
ET_240	Forrás	Nekézseny	Egyedi tájérték	Vízgazdálkodással kapcsolatos emlék	országos	forrás			TÉKA
ET_241	Forrás	Nekézseny	Egyedi tájérték	Vízgazdálkodással kapcsolatos emlék	országos	forrás			TÉKA

Jelzet	Megnevezés	Település	Jelleg	Típus	Jelentőség	Tájérték altípusa	Műemlék altípusa	Megjegyzés	Adatforrás
ET_242	Pince	Nekézseny	Egyedi tájérték	Szőlő- és gyümölcsstermesztéssel kapcsolatos emlék	országos	pince			TÉKA
ET_97	Sziklakibúvás	Dédestapolcsány	Egyedi tájérték	Földtudományi tájérték	országos	szikla			TÉKA
ET_98	Sziklakibúvás	Dédestapolcsány	Egyedi tájérték	Földtudományi tájérték	országos	szikla			TÉKA
ET_99	Sziklakibúvás	Dédestapolcsány	Egyedi tájérték	Földtudományi tájérték	országos	szikla			TÉKA
ET_100	Sziklakibúvás	Dédestapolcsány	Egyedi tájérték	Földtudományi tájérték	országos	szikla			TÉKA
ET_101	Pince	Dédestapolcsány	Egyedi tájérték	Szőlő- és gyümölcsstermesztéssel kapcsolatos emlék	országos	pince			TÉKA
ET_102	Pince	Dédestapolcsány	Egyedi tájérték	Szőlő- és gyümölcsstermesztéssel kapcsolatos emlék	országos	pince			TÉKA
ET_103	Pince	Dédestapolcsány	Egyedi tájérték	Szőlő- és gyümölcsstermesztéssel kapcsolatos emlék	országos	pince			TÉKA
ET_104	Pince	Dédestapolcsány	Egyedi tájérték	Szőlő- és gyümölcsstermesztéssel kapcsolatos emlék	országos	pince			TÉKA
ET_105	Pince	Dédestapolcsány	Egyedi tájérték	Szőlő- és gyümölcsstermesztéssel kapcsolatos emlék	országos	pince			TÉKA
ET_106	Pince	Dédestapolcsány	Egyedi tájérték	Szőlő- és gyümölcsstermesztéssel kapcsolatos emlék	országos	pince			TÉKA
ET_107	Pince	Dédestapolcsány	Egyedi tájérték	Szőlő- és gyümölcsstermesztéssel kapcsolatos emlék	országos	pince			TÉKA
ET_108	Pince	Dédestapolcsány	Egyedi tájérték	Szőlő- és gyümölcsstermesztéssel kapcsolatos emlék	országos	pince			TÉKA
ET_109	Pince	Dédestapolcsány	Egyedi tájérték	Szőlő- és gyümölcsstermesztéssel kapcsolatos emlék	országos	pince			TÉKA
ET_110	Pince	Dédestapolcsány	Egyedi tájérték	Szőlő- és gyümölcsstermesztéssel kapcsolatos emlék	országos	pince			TÉKA
ET_111	Pince	Dédestapolcsány	Egyedi tájérték	Szőlő- és gyümölcsstermesztéssel kapcsolatos emlék	országos	pince			TÉKA
ET_112	Pince	Dédestapolcsány	Egyedi tájérték	Szőlő- és gyümölcsstermesztéssel kapcsolatos emlék	országos	pince			TÉKA
ET_113	Pince	Dédestapolcsány	Egyedi tájérték	Szőlő- és gyümölcsstermesztéssel kapcsolatos emlék	országos	pince			TÉKA
ET_114	Pince	Dédestapolcsány	Egyedi tájérték	Szőlő- és gyümölcsstermesztéssel kapcsolatos emlék	országos	pince			TÉKA
ET_115	Református templom	Dédestapolcsány	Egyedi tájérték	Mindennapi élettel kapcsolatos emlék	országos	templom			TÉKA
ET_116	Pince	Dédestapolcsány	Egyedi tájérték	Szőlő- és gyümölcsstermesztéssel kapcsolatos emlék	országos	pince			TÉKA
ET_117	Pincesor	Dédestapolcsány	Egyedi tájérték	Szőlő- és gyümölcsstermesztéssel kapcsolatos emlék	országos	pince			TÉKA
ET_118	Pince	Dédestapolcsány	Egyedi tájérték	Szőlő- és gyümölcsstermesztéssel kapcsolatos emlék	országos	pince			TÉKA
ET_119	Pince	Dédestapolcsány	Egyedi tájérték	Szőlő- és gyümölcsstermesztéssel kapcsolatos emlék	országos	pince			TÉKA
ET_120	Pincesor	Dédestapolcsány	Egyedi tájérték	Szőlő- és gyümölcsstermesztéssel kapcsolatos emlék	országos	pince			TÉKA
ET_121	Pince	Dédestapolcsány	Egyedi tájérték	Szőlő- és gyümölcsstermesztéssel kapcsolatos emlék	országos	pince			TÉKA
ET_123	Pince	Dédestapolcsány	Egyedi tájérték	Szőlő- és gyümölcsstermesztéssel kapcsolatos emlék	országos	pince			TÉKA
ET_124	Pince	Dédestapolcsány	Egyedi tájérték	Szőlő- és gyümölcsstermesztéssel kapcsolatos emlék	országos	pince			TÉKA
ET_125	Pince	Dédestapolcsány	Egyedi tájérték	Szőlő- és gyümölcsstermesztéssel kapcsolatos emlék	országos	pince			TÉKA
ET_126	Pince	Dédestapolcsány	Egyedi tájérték	Szőlő- és gyümölcsstermesztéssel kapcsolatos emlék	országos	pince			TÉKA
ET_127	Pince	Dédestapolcsány	Egyedi tájérték	Szőlő- és gyümölcsstermesztéssel kapcsolatos emlék	országos	pince			TÉKA

Jelzet	Megnevezés	Település	Jelleg	Típus	Jelentőség	Tájérték altípusa	Műemlék altípusa	Megjegyzés	Adatforrás
ET_128	Pince	Dédestapolcsány	Egyedi tájérték	Szőlő- és gyümölcsstermesztéssel kapcsolatos emlék	országos	pince			TÉKA
ET_129	Pince	Dédestapolcsány	Egyedi tájérték	Szőlő- és gyümölcsstermesztéssel kapcsolatos emlék	országos	pince			TÉKA
ET_130	Pince	Dédestapolcsány	Egyedi tájérték	Szőlő- és gyümölcsstermesztéssel kapcsolatos emlék	országos	pince			TÉKA
ET_131	Pince	Dédestapolcsány	Egyedi tájérték	Szőlő- és gyümölcsstermesztéssel kapcsolatos emlék	országos	pince			TÉKA
ET_132	Pince	Dédestapolcsány	Egyedi tájérték	Szőlő- és gyümölcsstermesztéssel kapcsolatos emlék	országos	pince			TÉKA
ET_133	Pince	Dédestapolcsány	Egyedi tájérték	Szőlő- és gyümölcsstermesztéssel kapcsolatos emlék	országos	pince			TÉKA
ET_134	Pince	Dédestapolcsány	Egyedi tájérték	Szőlő- és gyümölcsstermesztéssel kapcsolatos emlék	országos	pince			TÉKA
ET_135	Pincesor	Dédestapolcsány	Egyedi tájérték	Szőlő- és gyümölcsstermesztéssel kapcsolatos emlék	országos	pince			TÉKA
ET_136	Pince	Dédestapolcsány	Egyedi tájérték	Szőlő- és gyümölcsstermesztéssel kapcsolatos emlék	országos	pince			TÉKA
ET_137	Pince	Dédestapolcsány	Egyedi tájérték	Szőlő- és gyümölcsstermesztéssel kapcsolatos emlék	országos	pince			TÉKA
ET_138	Pince	Dédestapolcsány	Egyedi tájérték	Szőlő- és gyümölcsstermesztéssel kapcsolatos emlék	országos	pince			TÉKA
ET_139	Pincesor	Dédestapolcsány	Egyedi tájérték	Szőlő- és gyümölcsstermesztéssel kapcsolatos emlék	országos	pince			TÉKA
ET_140	Pince	Dédestapolcsány	Egyedi tájérték	Szőlő- és gyümölcsstermesztéssel kapcsolatos emlék	országos	pince			TÉKA
ET_141	Református templom	Dédestapolcsány	Egyedi tájérték	Szagrális tájérték	országos	templom			TÉKA
ET_142	Szent György vértanú-templom	Dédestapolcsány	Egyedi tájérték	Szagrális tájérték	országos	templom			TÉKA
ET_143	Serényi-kereszt	Dédestapolcsány	Egyedi tájérték	Szagrális tájérték	országos	kereszt			TÉKA
ET_144	Lajos éurpád síremléke	Dédestapolcsány	Egyedi tájérték	Mindennapi élettel kapcsolatos emlék	országos	síremlék			TÉKA
ET_145	Pince	Dédestapolcsány	Egyedi tájérték	Szőlő- és gyümölcsstermesztéssel kapcsolatos emlék	országos	pince			TÉKA
ET_146	Pince	Dédestapolcsány	Egyedi tájérték	Szőlő- és gyümölcsstermesztéssel kapcsolatos emlék	országos	pince			TÉKA
ET_147	Pince	Dédestapolcsány	Egyedi tájérték	Szőlő- és gyümölcsstermesztéssel kapcsolatos emlék	országos	pince			TÉKA
ET_148	Pince	Dédestapolcsány	Egyedi tájérték	Szőlő- és gyümölcsstermesztéssel kapcsolatos emlék	országos	pince			TÉKA
ET_149	Pince	Dédestapolcsány	Egyedi tájérték	Szőlő- és gyümölcsstermesztéssel kapcsolatos emlék	országos	pince			TÉKA
ET_150	Pince	Dédestapolcsány	Egyedi tájérték	Szőlő- és gyümölcsstermesztéssel kapcsolatos emlék	országos	pince			TÉKA
ET_151	Pince	Dédestapolcsány	Egyedi tájérték	Szőlő- és gyümölcsstermesztéssel kapcsolatos emlék	országos	pince			TÉKA
ET_152	Pince	Dédestapolcsány	Egyedi tájérték	Szőlő- és gyümölcsstermesztéssel kapcsolatos emlék	országos	pince			TÉKA
ET_153	Pince	Dédestapolcsány	Egyedi tájérték	Szőlő- és gyümölcsstermesztéssel kapcsolatos emlék	országos	pince			TÉKA
ET_154	Pince	Dédestapolcsány	Egyedi tájérték	Szőlő- és gyümölcsstermesztéssel kapcsolatos emlék	országos	pince			TÉKA
ET_155	Gémeskút	Dédestapolcsány	Egyedi tájérték	Vízgazdálkodással kapcsolatos emlék	országos	gémeskút			TÉKA
ET_156	Földmérési pont	Dédestapolcsány	Egyedi tájérték	Földméréssel kapcsolatos tájérték	országos				TÉKA
ET_157	Gémeskút	Dédestapolcsány	Egyedi tájérték	Vízgazdálkodással kapcsolatos emlék	országos	gémeskút			TÉKA
ET_158	Pince	Dédestapolcsány	Egyedi tájérték	Szőlő- és gyümölcsstermesztéssel kapcsolatos emlék	országos	pince			TÉKA
ET_159	Pince	Dédestapolcsány	Egyedi tájérték	Szőlő- és gyümölcsstermesztéssel kapcsolatos emlék	országos	pince			TÉKA

Jelzet	Megnevezés	Település	Jelleg	Típus	Jelentőség	Tájérték altípusa	Műemlék altípusa	Megjegyzés	Adatforrás
ET_160	Pince	Dédestapolcsány	Egyedi tájérték	Szőlő- és gyümölcsstermesztéssel kapcsolatos emlék	országos	pince			TÉKA
ET_161	Pince	Dédestapolcsány	Egyedi tájérték	Szőlő- és gyümölcsstermesztéssel kapcsolatos emlék	országos	pince			TÉKA
ET_162	Pince	Dédestapolcsány	Egyedi tájérték	Szőlő- és gyümölcsstermesztéssel kapcsolatos emlék	országos	pince			TÉKA
ET_163	Pince	Dédestapolcsány	Egyedi tájérték	Szőlő- és gyümölcsstermesztéssel kapcsolatos emlék	országos	pince			TÉKA
ET_164	Forrás	Dédestapolcsány	Egyedi tájérték	Vízgazdálkodással kapcsolatos emlék	országos	forrás			TÉKA
ET_165	Gémeskút	Dédestapolcsány	Egyedi tájérték	Vízgazdálkodással kapcsolatos emlék	országos	gémeskút			TÉKA
ET_166	Gémeskút	Dédestapolcsány	Egyedi tájérték	Vízgazdálkodással kapcsolatos emlék	országos	gémeskút			TÉKA
ET_167	Forrás	Dédestapolcsány	Egyedi tájérték	Vízgazdálkodással kapcsolatos emlék	országos	forrás			TÉKA
ET_168	Régi parasztház	Dédestapolcsány	Egyedi tájérték	Mindennapi étellel kapcsolatos emlék	országos	lakóépület			TÉKA
ET_169	Régi parasztház	Dédestapolcsány	Egyedi tájérték	Mindennapi étellel kapcsolatos emlék	országos	lakóépület			TÉKA
ET_170	Magtár	Dédestapolcsány	Egyedi tájérték	Termesztéssel kapcsolatos emlék	országos	magtár			TÉKA
ET_171	Revoly-Jacsko kereszt	Dédestapolcsány	Egyedi tájérték	Szagrális tájérték	országos	kereszt			TÉKA
ET_172	Dédesi vár	Dédestapolcsány	Egyedi tájérték	Mindennapi étellel kapcsolatos emlék	országos	vár			TÉKA
ET_173	Szalamandra tanösvény	Dédestapolcsány	Egyedi tájérték	Közlekedési emlék	országos	kőút			TÉKA
ET_174	Lázbérci víztározó	Dédestapolcsány	Egyedi tájérték	Vízgazdálkodással kapcsolatos emlék	országos	víztározó			TÉKA
ET_175	Ostrea geológiai tanösvény	Dédestapolcsány	Egyedi tájérték	Közlekedési emlék	országos	kőút			TÉKA
ET_176	Felsőtárkányi Serényi-kastélypark	Dédestapolcsány	Egyedi tájérték	Kertépítészeti emlék	országos	kastélypark			TÉKA
ET_177	Kilátó	Dédestapolcsány	Egyedi tájérték	Tájképi tájérték	országos	kilátópont			TÉKA
ET_178	Temető	Dédestapolcsány	Egyedi tájérték	Mindennapi étellel kapcsolatos emlék	országos	temető			TÉKA
ET_179	Régi parasztház	Dédestapolcsány	Egyedi tájérték	Mindennapi étellel kapcsolatos emlék	országos	lakóépület			TÉKA
ET_180	Gesztenye fasor	Dédestapolcsány	Egyedi tájérték	Kertépítészeti emlék	országos	fasor			TÉKA
ET_181	Kopjafa	Dédestapolcsány	Egyedi tájérték	Szagrális tájérték	országos	kopjafa			TÉKA
ET_182	Kopjafa	Dédestapolcsány	Egyedi tájérték	Szagrális tájérték	országos	kopjafa			TÉKA
ET_183	Park	Dédestapolcsány	Egyedi tájérték	Kertépítészeti emlék	országos	park			TÉKA
ET_184	Major	Dédestapolcsány	Egyedi tájérték	Termesztéssel kapcsolatos emlék	országos	majorság			TÉKA
ET_185	Régi malom	Dédestapolcsány	Egyedi tájérték	Ipartörténeti tájérték	országos	malom			TÉKA
ET_186	Sziklakibúvás, sziklafal	Dédestapolcsány	Egyedi tájérték	Földtudományi tájérték	országos	sziklafal			TÉKA
ET_187	Hagyományos utcakép	Dédestapolcsány	Egyedi tájérték	Tájképi tájérték	országos	utcakép			TÉKA
ET_194	Világháborús emlékmű	Dédestapolcsány	Egyedi tájérték	Történelmi emlékmű, szobor	országos	emlékmű			TÉKA
ET_188	Mária-szobor kőfülkében	Dédestapolcsány	Egyedi tájérték	Szagrális tájérték	országos	szobor			TÉKA
ET_243	Ósi birsalma facsoport	Nekézseny	Egyedi tájérték	Természeti tájérték	országos	facsoport			TAK
ET_189	Kavicsbánya	Dédestapolcsány	Egyedi tájérték	Ipartörténeti tájérték	országos	bánya			TÉKA
ET_244	Sziklagyep	Nekézseny	Egyedi tájérték	Természeti tájérték	országos	sziklagyep			TÉKA
ET_245	Pincesor	Nekézseny	Egyedi tájérték	Szőlő- és gyümölcsstermesztéssel kapcsolatos emlék	országos	pincesor			TÉKA
ET_246	Régi parasztház	Nekézseny	Egyedi tájérték	Mindennapi étellel kapcsolatos emlék	országos	lakóépület			BNPI
ET_247	Régi parasztház	Nekézseny	Egyedi tájérték	Mindennapi étellel kapcsolatos emlék	országos	lakóépület			BNPI
ET_248	Szurdokvölgy	Nekézseny	Egyedi tájérték	Földtudományi tájérték	országos	geomorfológiai			TÉKA
ET_249	Vasúti bevágás	Nekézseny	Egyedi tájérték	Földtudományi tájérték	országos	horhos út			TÉKA
ET_250	Mocsár	Nekézseny	Egyedi tájérték	Természeti tájérték	országos	mocsár			TÉKA
ET_251	Gát	Nekézseny	Egyedi tájérték	Vízgazdálkodással kapcsolatos emlék	országos	gát			TÉKA
ET_190	Magtár	Dédestapolcsány	Egyedi tájérték	Termesztéssel kapcsolatos emlék	országos	magtár			TÉKA
ET_191	Gedeon-vigls	Dédestapolcsány	Egyedi tájérték	Történelmi emlékmű, szobor	országos	régészeti lelőhely			TÉKA
ET_192	Gedeon-vigls 2	Dédestapolcsány	Egyedi tájérték	Történelmi emlékmű, szobor	országos	régészeti lelőhely			TÉKA
ET_193	Régészeti lelőhely	Dédestapolcsány	Egyedi tájérték	Történelmi emlékmű, szobor	országos	régészeti lelőhely			TÉKA
ET_252	Kréta korú kőzetszelvény	Nekézseny	Egyedi tájérték	Földtudományi tájérték	országos	kőzetszelvény			BNPI
ET_253	Három pince	Nekézseny	Egyedi tájérték	Szőlő- és gyümölcsstermesztéssel kapcsolatos emlék	országos	pincesor			BNPI
ET_254	Régi sírkövek a zsidó temetőben	Nekézseny	Egyedi tájérték	Szagrális tájérték	országos	temető, sírkő			BNPI
ET_255	Református templom	Nekézseny	Egyedi tájérték	Szagrális tájérték	országos	templom			BNPI
ET_256	Templom tornya	Ózd	Egyedi tájérték	Szagrális tájérték	országos	Templom tornya			www.tajertektar.hu
ET_257	Pince	Ózd	Egyedi tájérték	Szőlő- és gyümölcsstermesztéssel kapcsolatos emlék	országos	Pince			www.tajertektar.hu

Jelzet	Megnevezés	Település	Jelleg	Típus	Jelentőség	Tájérték altípusa	Műemlék altípusa	Megjegyzés	Adatforrás
ET_258	Szobor	Ózd	Egyedi tájérték	Mindennapi étellel kapcsolatos emlék	országos	Szobor			www.tajertekar.hu
ET_259	Pince	Ózd	Egyedi tájérték	Szőlő- és gyümölcsstermesztéssel kapcsolatos emlék	országos	Pince			www.tajertekar.hu
ET_260	Pince	Ózd	Egyedi tájérték	Szőlő- és gyümölcsstermesztéssel kapcsolatos emlék	országos	Pince			www.tajertekar.hu
ET_261	Pince	Ózd	Egyedi tájérték	Szőlő- és gyümölcsstermesztéssel kapcsolatos emlék	országos	Pince			www.tajertekar.hu
ET_262	Evangelikus templom	Ózd	Egyedi tájérték	Szakraális tájérték	országos	Templom			www.tajertekar.hu
ET_195	Gémeskút	Farkaslyuk	Egyedi tájérték	Vízgazdálkodással kapcsolatos emlék	országos	Kút			www.tajertekar.hu
ET_33	Forrás	Csernely	Egyedi tájérték	Vízgazdálkodással kapcsolatos emlék	országos	Forrás			www.tajertekar.hu
ET_196	Szobor	Farkaslyuk	Egyedi tájérték	Mindennapi étellel kapcsolatos emlék	országos	Szobor			www.tajertekar.hu
ET_197	Szobor	Farkaslyuk	Egyedi tájérték	Mindennapi étellel kapcsolatos emlék	országos	Szobor			www.tajertekar.hu
ET_34	Forrás	Csernely	Egyedi tájérték	Vízgazdálkodással kapcsolatos emlék	országos	Forrás			www.tajertekar.hu
ET_198	Pince	Farkaslyuk	Egyedi tájérték	Szőlő- és gyümölcsstermesztéssel kapcsolatos emlék	országos	Pince			www.tajertekar.hu
ET_35	Ipartörténeti szobor	Csernely	Egyedi tájérték	Ipartörténeti tájérték	országos	Szobor			www.tajertekar.hu
ET_36	Gémeskút	Csernely	Egyedi tájérték	Vízgazdálkodással kapcsolatos emlék	országos	Kút			www.tajertekar.hu
ET_37	Forrás	Csernely	Egyedi tájérték	Vízgazdálkodással kapcsolatos emlék	országos	Forrás			www.tajertekar.hu
ET_38	Pince	Csernely	Egyedi tájérték	Szőlő- és gyümölcsstermesztéssel kapcsolatos emlék	országos	Pince			www.tajertekar.hu
ET_39	Pince	Csernely	Egyedi tájérték	Szőlő- és gyümölcsstermesztéssel kapcsolatos emlék	országos	Pince			www.tajertekar.hu
ET_40	Pince	Csernely	Egyedi tájérték	Szőlő- és gyümölcsstermesztéssel kapcsolatos emlék	országos	Pince			www.tajertekar.hu
ET_41	Pince	Csernely	Egyedi tájérték	Szőlő- és gyümölcsstermesztéssel kapcsolatos emlék	országos	Pince			www.tajertekar.hu
ET_42	Pince	Csernely	Egyedi tájérték	Szőlő- és gyümölcsstermesztéssel kapcsolatos emlék	országos	Pince			www.tajertekar.hu
ET_43	Pince	Csernely	Egyedi tájérték	Szőlő- és gyümölcsstermesztéssel kapcsolatos emlék	országos	Pince			www.tajertekar.hu
ET_44	Forrás	Csernely	Egyedi tájérték	Vízgazdálkodással kapcsolatos emlék	országos	Forrás			www.tajertekar.hu
ET_45	Pince	Csernely	Egyedi tájérték	Szőlő- és gyümölcsstermesztéssel kapcsolatos emlék	országos	Pince			www.tajertekar.hu
ET_46	Kereszt	Csernely	Egyedi tájérték	Szakraális tájérték	országos	Kereszt			www.tajertekar.hu
ET_47	Pince	Csernely	Egyedi tájérték	Szőlő- és gyümölcsstermesztéssel kapcsolatos emlék	országos	Pince			www.tajertekar.hu
ET_48	Pince	Csernely	Egyedi tájérték	Szőlő- és gyümölcsstermesztéssel kapcsolatos emlék	országos	Pince			www.tajertekar.hu
ET_49	Pince	Csernely	Egyedi tájérték	Szőlő- és gyümölcsstermesztéssel kapcsolatos emlék	országos	Pince			www.tajertekar.hu
ET_50	Pince	Csernely	Egyedi tájérték	Szőlő- és gyümölcsstermesztéssel kapcsolatos emlék	országos	Pince			www.tajertekar.hu
ET_51	Pince	Csernely	Egyedi tájérték	Szőlő- és gyümölcsstermesztéssel kapcsolatos emlék	országos	Pince			www.tajertekar.hu
ET_52	Pince	Csernely	Egyedi tájérték	Szőlő- és gyümölcsstermesztéssel kapcsolatos emlék	országos	Pince			www.tajertekar.hu
ET_53	Pince	Csernely	Egyedi tájérték	Szőlő- és gyümölcsstermesztéssel kapcsolatos emlék	országos	Pince			www.tajertekar.hu
ET_54	Pince	Csernely	Egyedi tájérték	Szőlő- és gyümölcsstermesztéssel kapcsolatos emlék	országos	Pince			www.tajertekar.hu
ET_55	Pince	Csernely	Egyedi tájérték	Szőlő- és gyümölcsstermesztéssel kapcsolatos emlék	országos	Pince			www.tajertekar.hu
ET_56	Pince	Csernely	Egyedi tájérték	Szőlő- és gyümölcsstermesztéssel kapcsolatos emlék	országos	Pince			www.tajertekar.hu
ET_57	Templom	Csernely	Egyedi tájérték	Szakraális tájérték	országos	Templom			www.tajertekar.hu
ET_58	Kereszt	Csernely	Egyedi tájérték	Szakraális tájérték	országos	Kereszt			www.tajertekar.hu
ET_59	Gémeskút	Csernely	Egyedi tájérték	Vízgazdálkodással kapcsolatos emlék	országos	Kút			www.tajertekar.hu
ET_60	Szobor	Csernely	Egyedi tájérték	Mindennapi étellel kapcsolatos emlék	országos	Szobor			www.tajertekar.hu

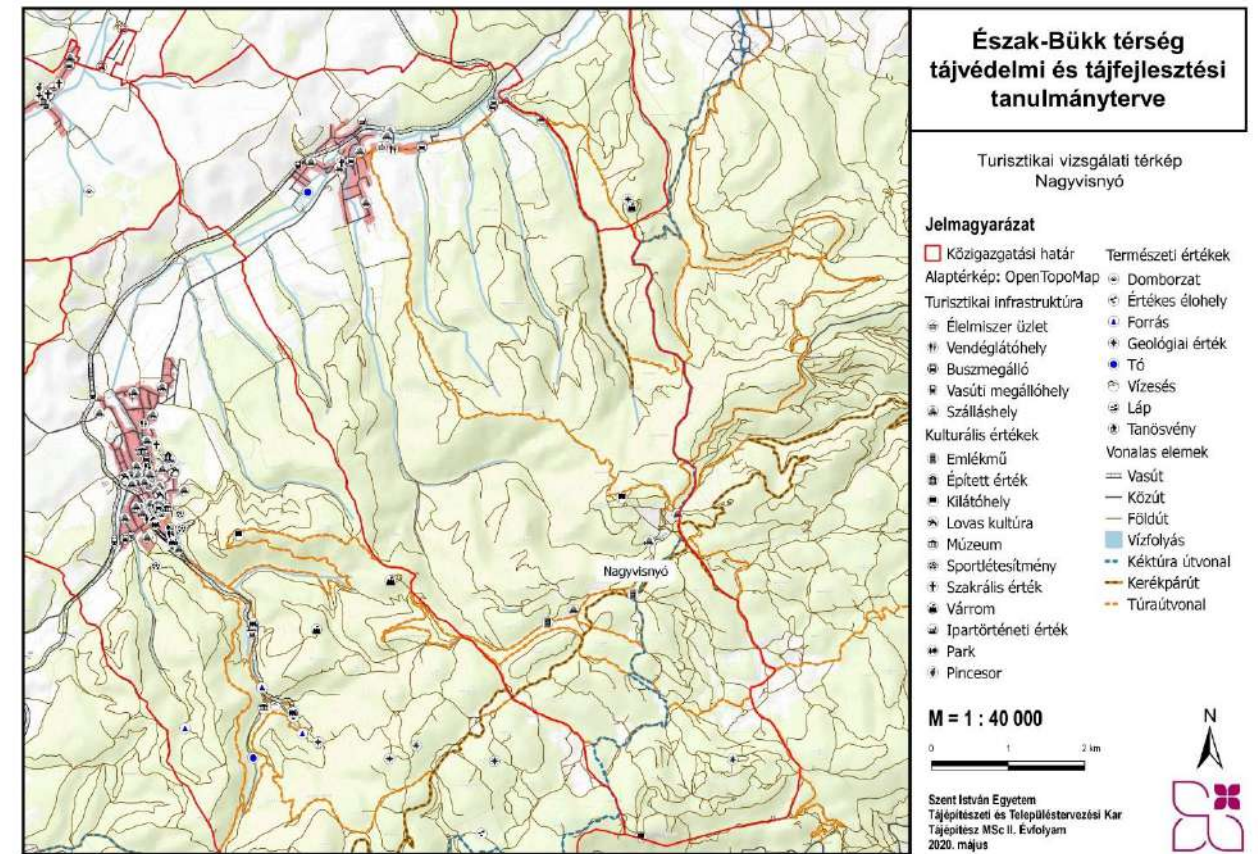
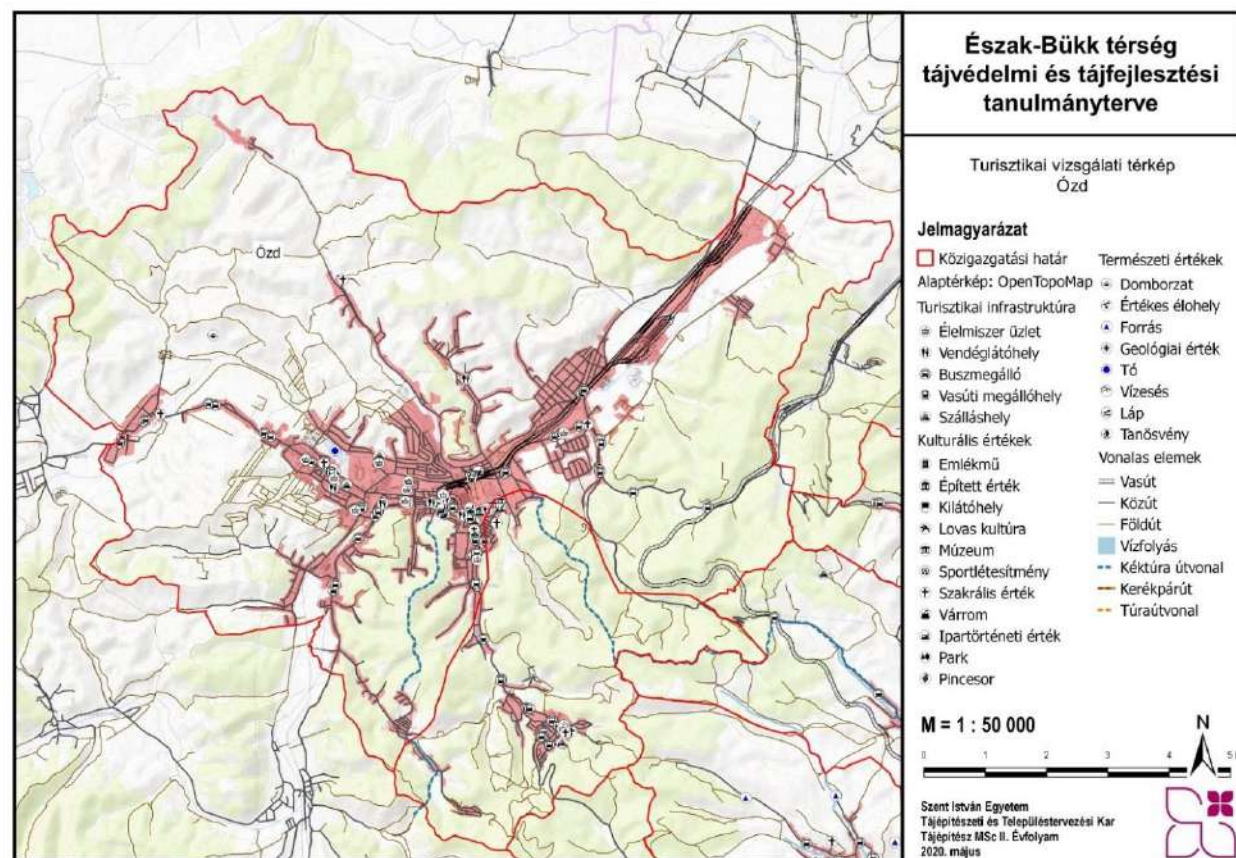
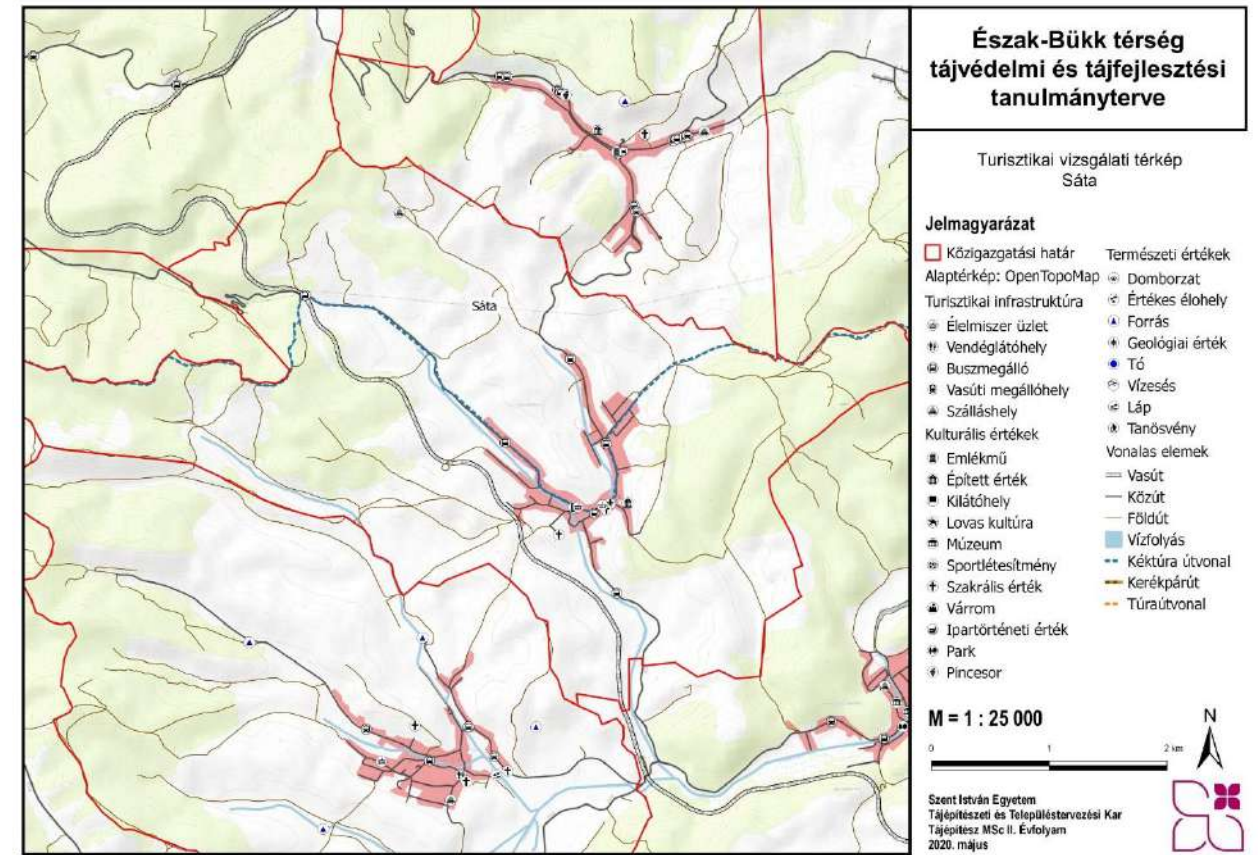
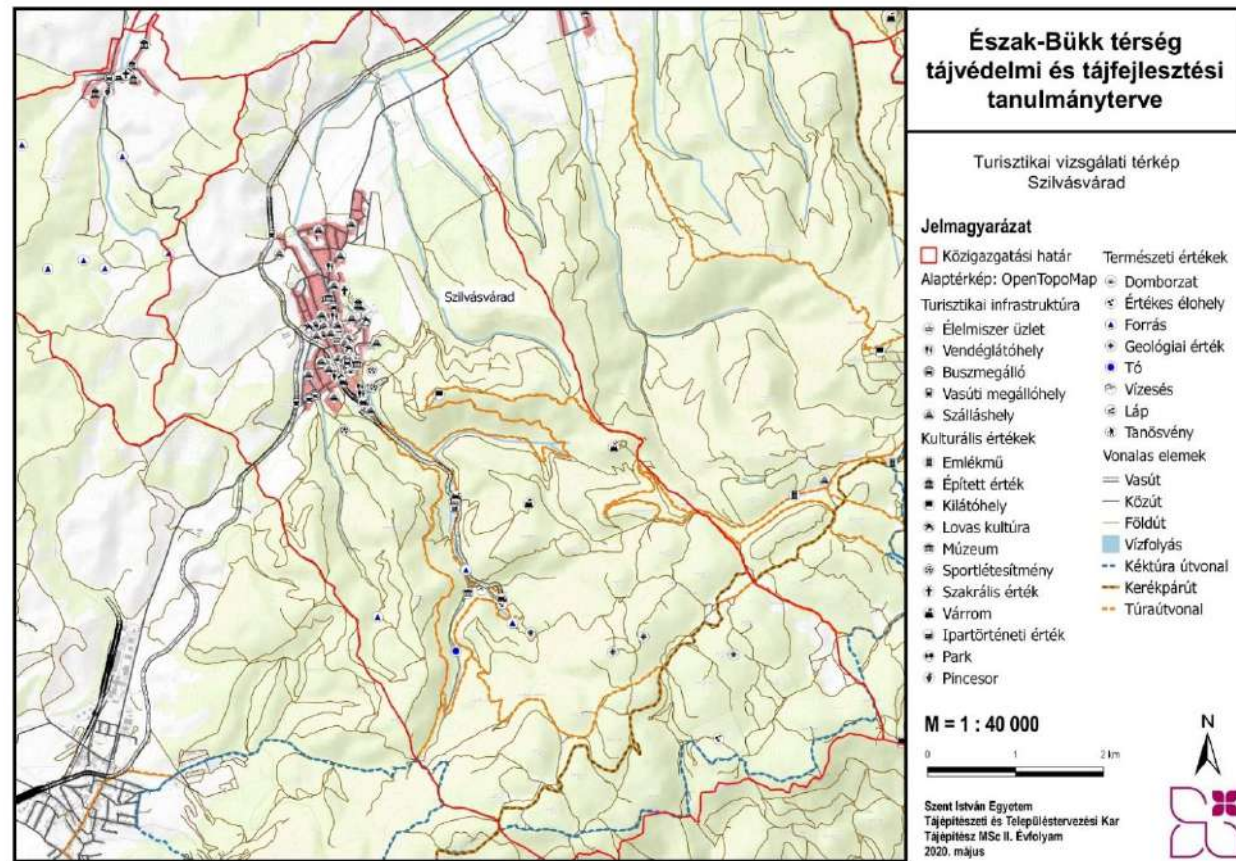
Jelzet	Megnevezés	Település	Jelleg	Típus	Jelentőség	Tájérték altípusa	Műemlék altípusa	Megjegyzés	Adatforrás
ET_61	Pince	Csernely	Egyedi tájérték	Szőlő- és gyümölcsstermesztéssel kapcsolatos emlék	országos	Pince			www.tajertektar.hu
ET_62	Gémeskút	Csernely	Egyedi tájérték	Vízgazdálkodással kapcsolatos emlék	országos	Kút			www.tajertektar.hu
ET_263	Ózdi Egészségbiztosítási Központ épülete	Ózd	Egyedi tájérték	Mindennapi étellel kapcsolatos emlék	országos	Épület			www.tajertektar.hu
ET_264	Kohászat történelmi emlékműve	Ózd	Egyedi tájérték	Történelmi emlékmű, szobor	országos	Emlékmű			www.tajertektar.hu
ET_265	Rombauer Tivadar emlékmű	Ózd	Egyedi tájérték	Történelmi emlékmű, szobor	országos	Emlékmű			www.tajertektar.hu
ET_266	1956-os emlékmű	Ózd	Egyedi tájérték	Történelmi emlékmű, szobor	országos	Emlékmű			www.tajertektar.hu
ET_63	Sturmann-féle kert	Csernely	Egyedi tájérték	Mindennapi étellel kapcsolatos emlék	országos	Kert			www.tajertektar.hu

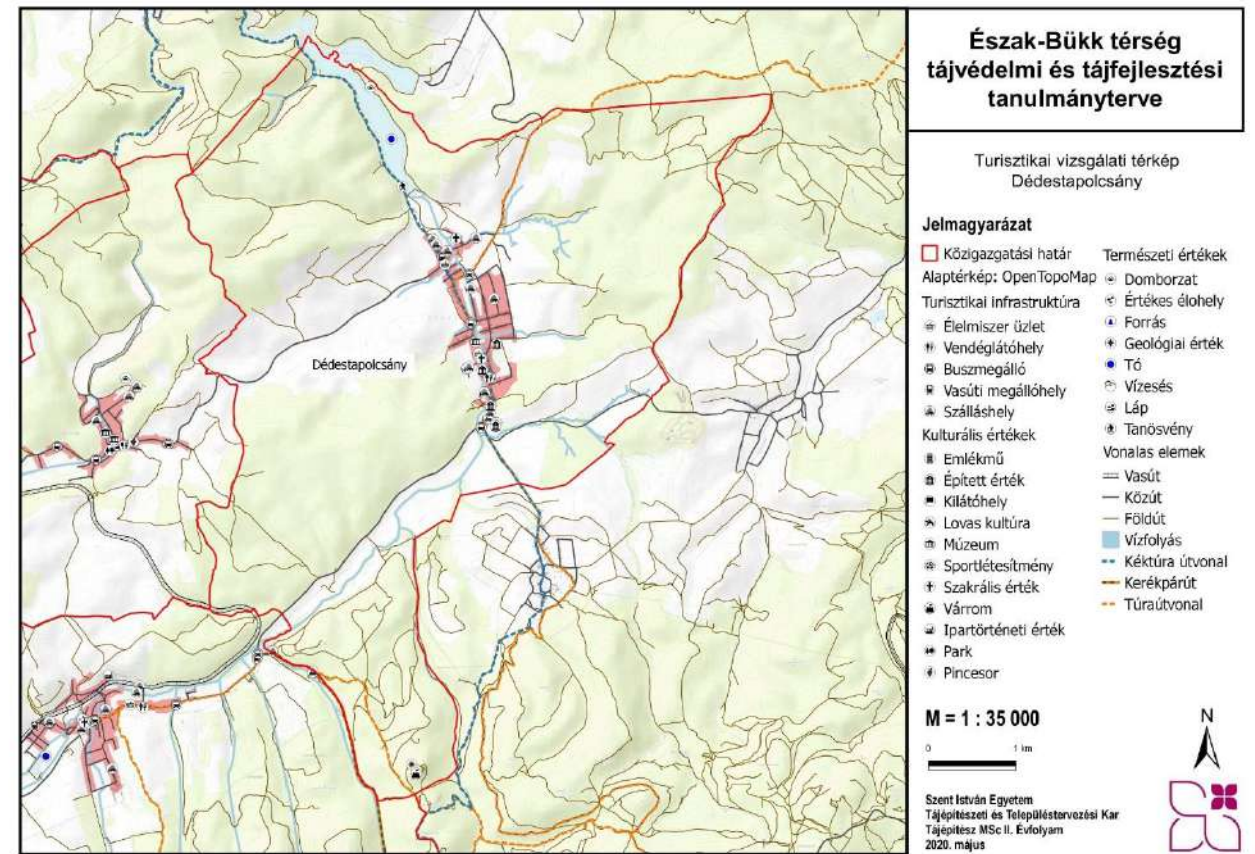
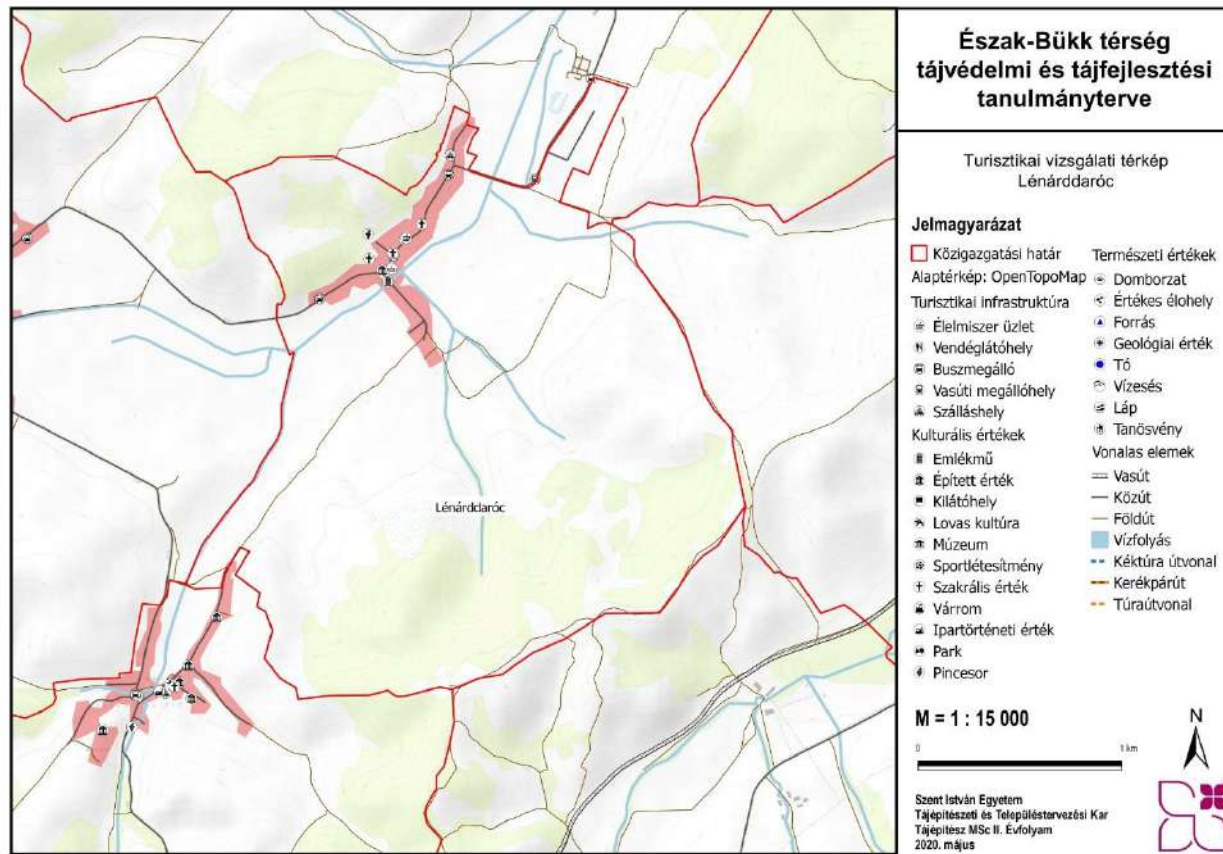
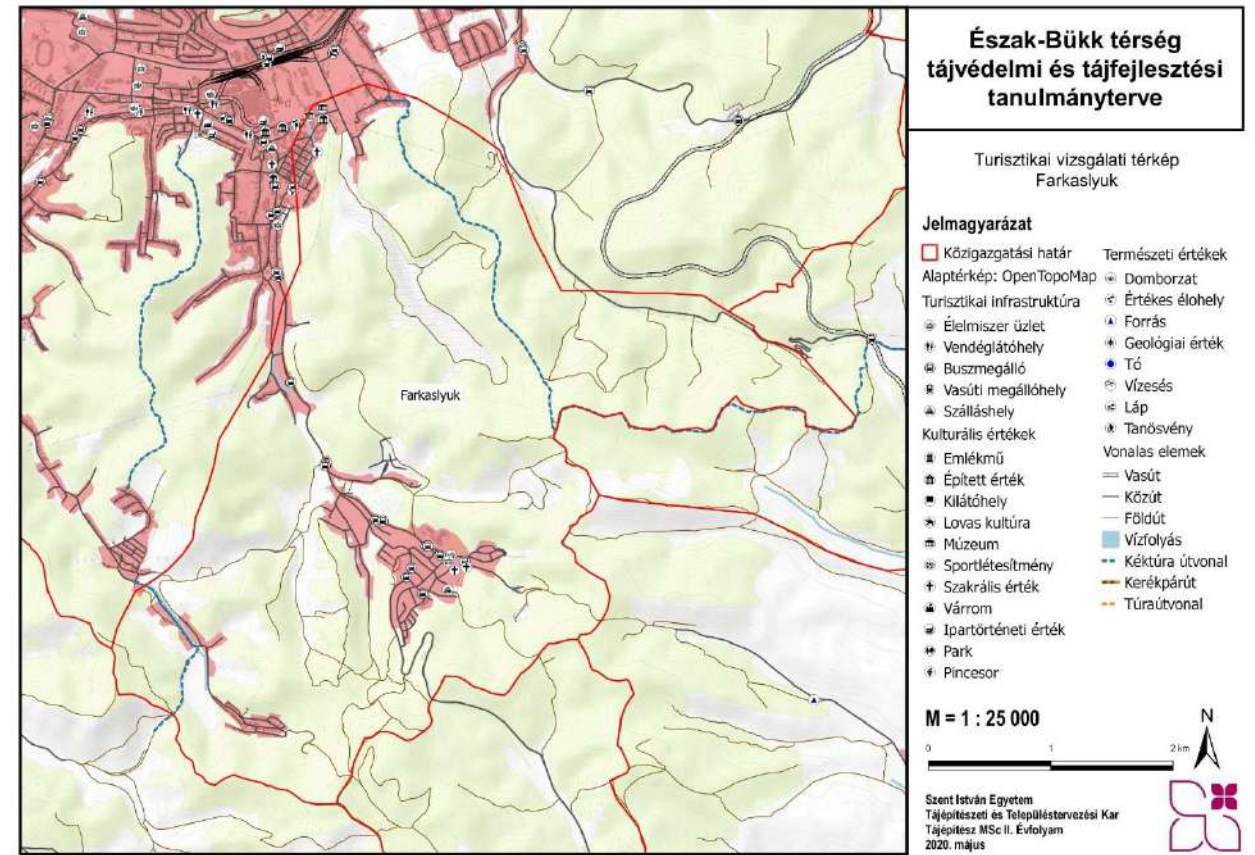
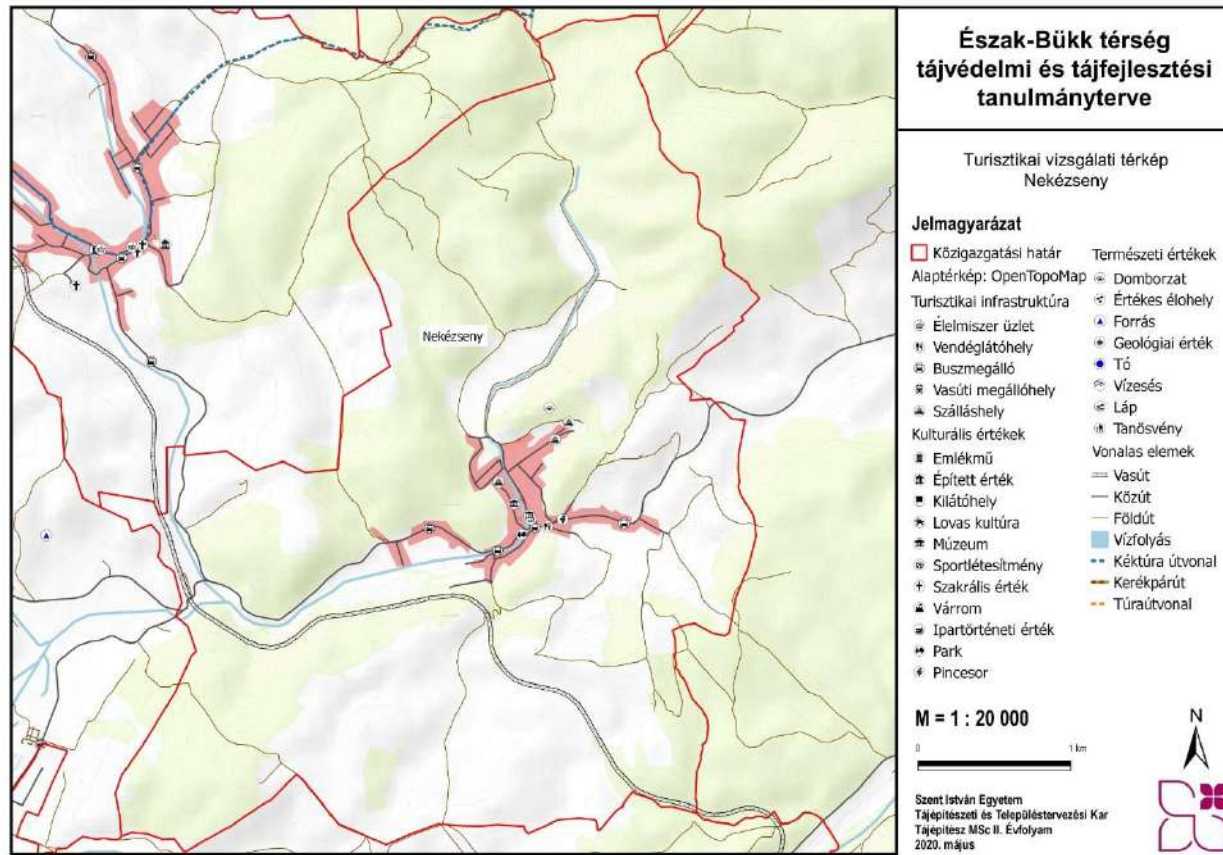

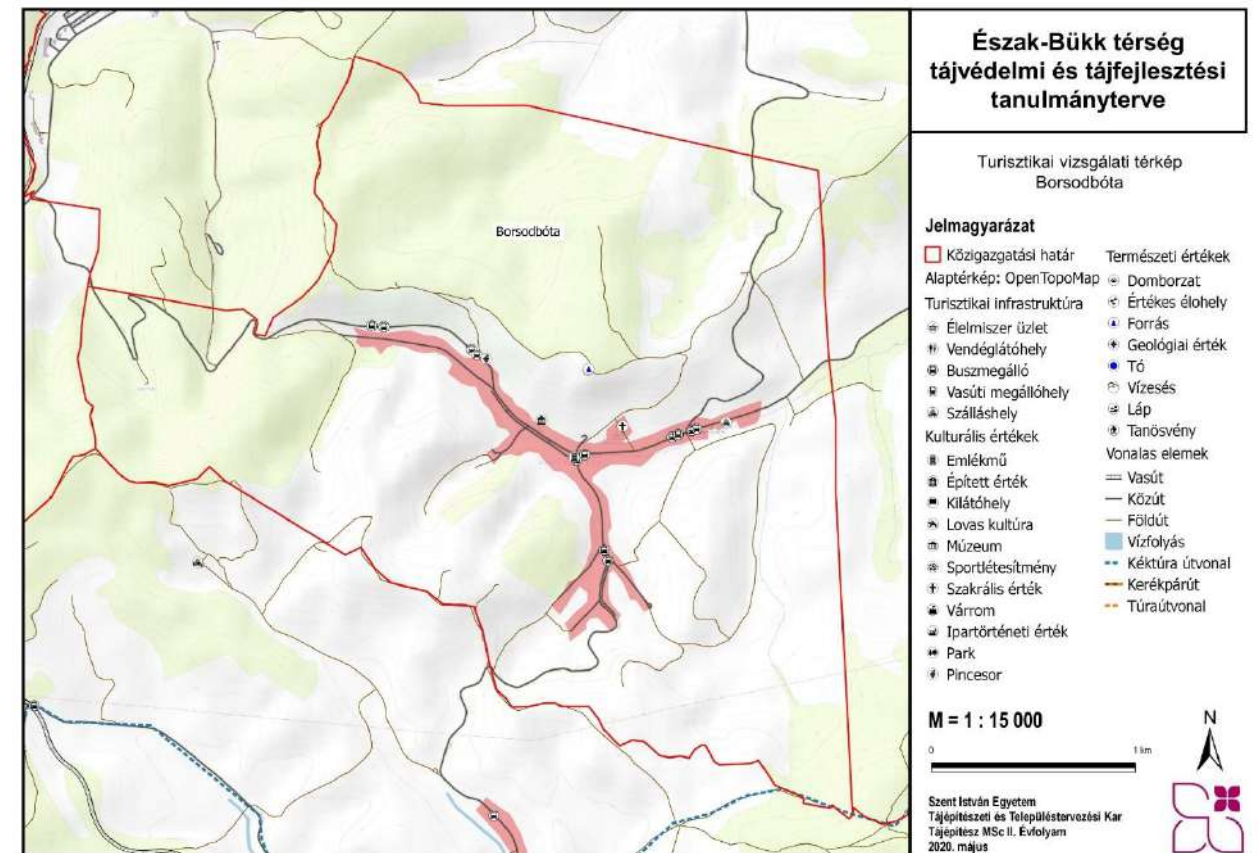
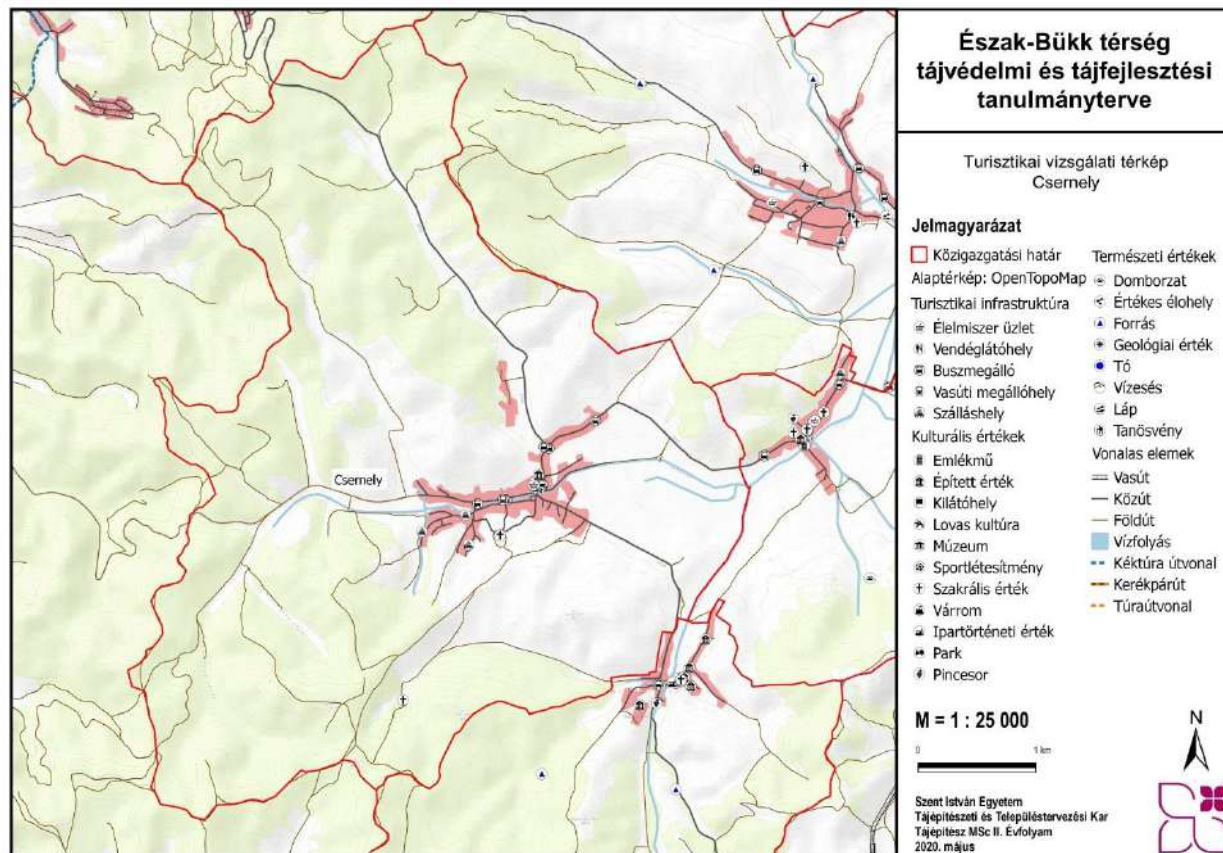
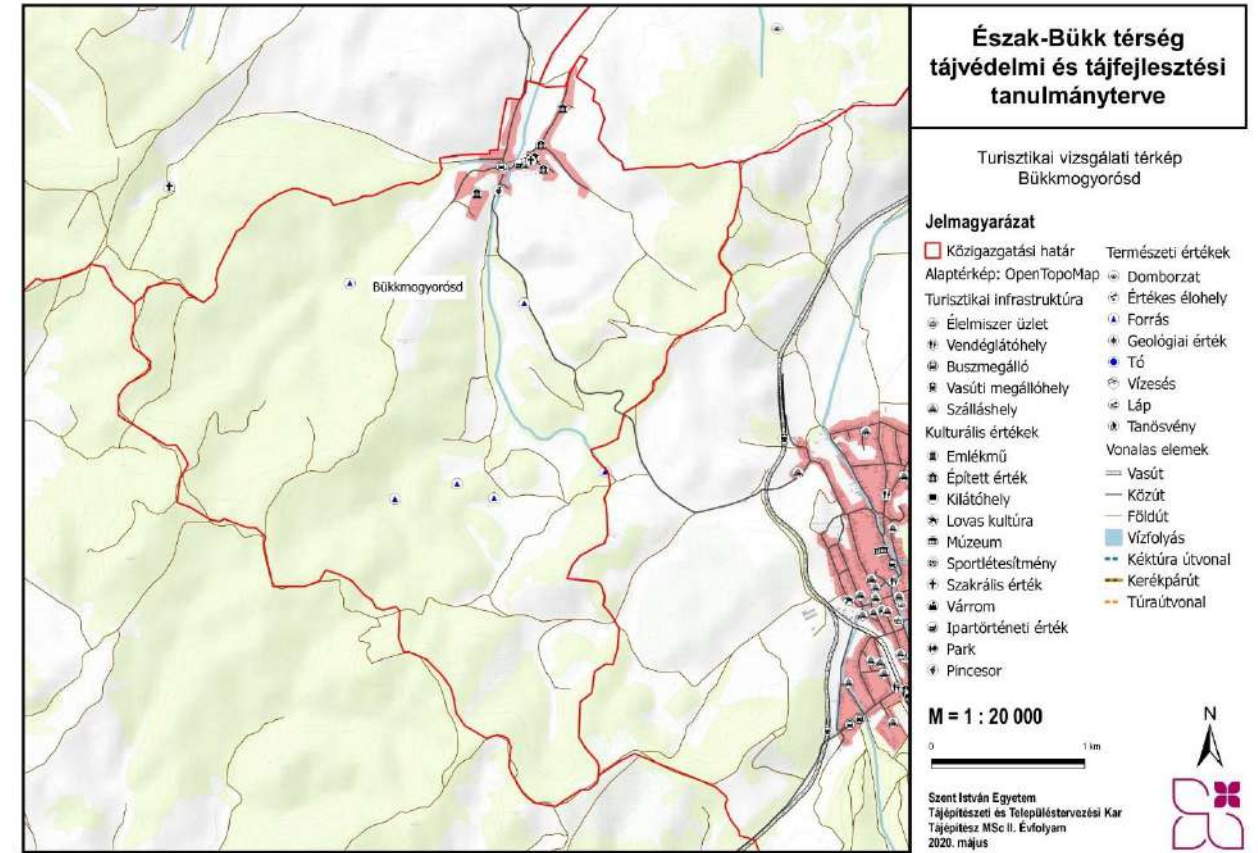
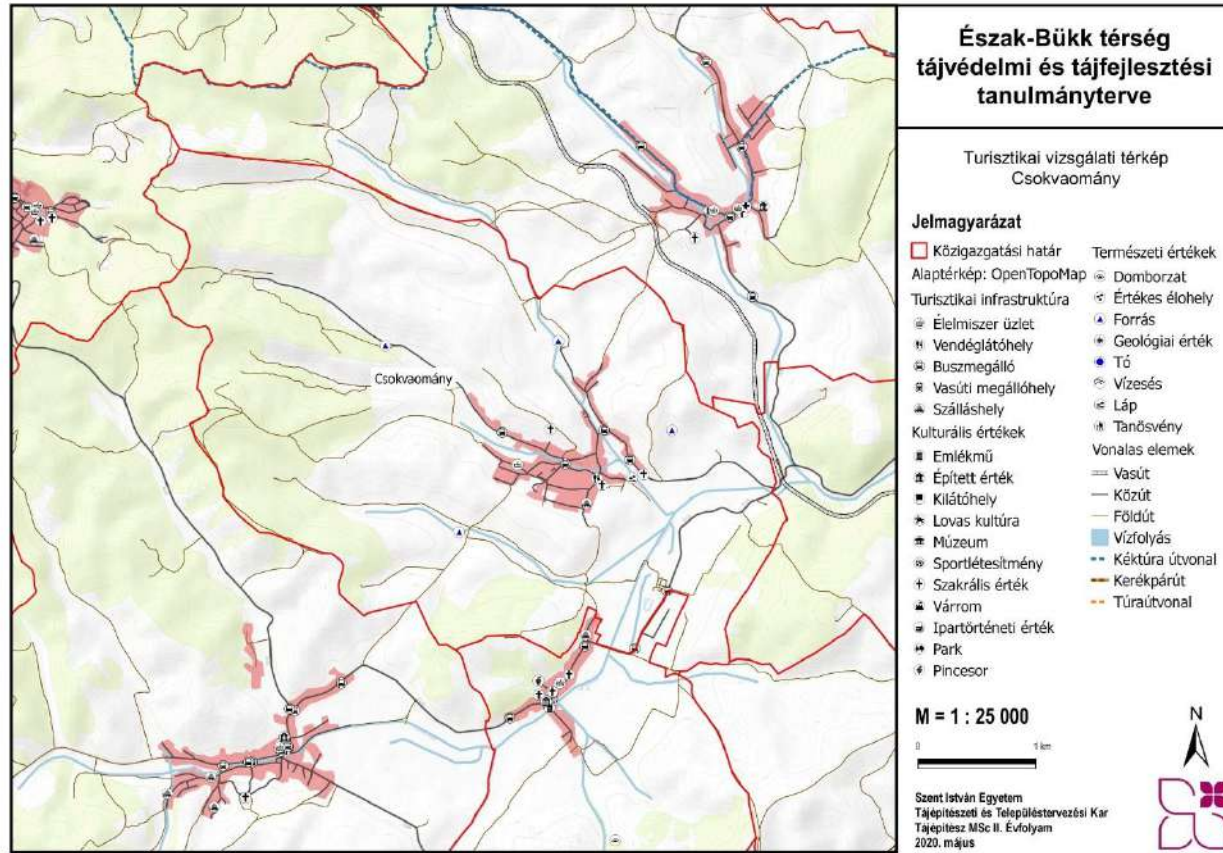
Bükki-térség örökségileltára- Régészeti örökségelemek

Jelzet	Megnevezés	Település	Jelleg	Típus	Jelentőség	Tájérték altípusa	Műemlék altípusa	Megjegyzés	Adatforrás
RL_1	Hosszúbérc	Bükkmogyorósd	Régészeti örökségelem	Védett régészeti lelőhely	országos				BNPI
RL_2	Sturmann-kúria	Csernely	Régészeti örökségelem	Védett régészeti lelőhely	országos				BNPI
RL_3	Csernely - Nyestehegy	Csernely	Régészeti örökségelem	Védett régészeti lelőhely	országos				BNPI
RL_4	Temetődomb	Csokvaomány	Régészeti örökségelem	Védett régészeti lelőhely	országos				BNPI
RL_5	Dédes-vár	Dédestapolcsány	Régészeti örökségelem	Védett régészeti lelőhely	országos				BNPI
RL_6	Gedeon-vágás	Dédestapolcsány	Régészeti örökségelem	Védett régészeti lelőhely	országos				BNPI
RL_7	Dédesvári-barlang	Dédestapolcsány	Régészeti örökségelem	Védett régészeti lelőhely	országos				BNPI
RL_8	Vár-erdő	Dédestapolcsány	Régészeti örökségelem	Védett régészeti lelőhely	országos				BNPI
RL_9	Gedeon-vágás 2	Dédestapolcsány	Régészeti örökségelem	Védett régészeti lelőhely	országos				BNPI
RL_10	Dédestapolcsányi 2. sz. barlang	Dédestapolcsány	Régészeti örökségelem	Védett régészeti lelőhely	országos				BNPI
RL_11	Dédesi vár és Kis-vár közti nyereg	Dédestapolcsány	Régészeti örökségelem	Védett régészeti lelőhely	országos				BNPI
RL_12	Nekézseny és SÁta községek között	Nekézseny	Régészeti örökségelem	Védett régészeti lelőhely	országos				BNPI
RL_13	Strázsahegy	Nekézseny	Régészeti örökségelem	Védett régészeti lelőhely	országos				BNPI
RL_14	Kohászati Művek	Ózd	Régészeti örökségelem	Védett régészeti lelőhely	országos				BNPI
RL_15	Pados	Nagyvisnyó	Régészeti örökségelem	Védett régészeti lelőhely	országos				BNPI
RL_16	Ölyveskői rókalyuk	Nagyvisnyó	Régészeti örökségelem	Védett régészeti lelőhely	országos				BNPI
RL_17	Istállós-kői-barlang	Szilvásvárad	Régészeti örökségelem	Védett régészeti lelőhely	országos				BNPI
RL_18	Éleskő vára	Szilvásvárad	Régészeti örökségelem	Védett régészeti lelőhely	országos				BNPI
RL_19	Cserepes-kői-sziklaodú	Szilvásvárad	Régészeti örökségelem	Védett régészeti lelőhely	országos				BNPI
RL_20	Töröksánc	Szilvásvárad	Régészeti örökségelem	Védett régészeti lelőhely	országos				BNPI
RL_21	Gerenna-vár	Szilvásvárad	Régészeti örökségelem	Védett régészeti lelőhely	országos				BNPI
RL_22	Körös-barlang	Szilvásvárad	Régészeti örökségelem	Védett régészeti lelőhely	országos				BNPI
RL_23	Alsó- Nagy- verő	Szilvásvárad	Régészeti örökségelem	Védett régészeti lelőhely	országos				BNPI
RL_24	Lovaspálya, egykori Sportpálya	Szilvásvárad	Régészeti örökségelem	Védett régészeti lelőhely	országos				BNPI

2. melléklet: A települések vizsgálati térképei

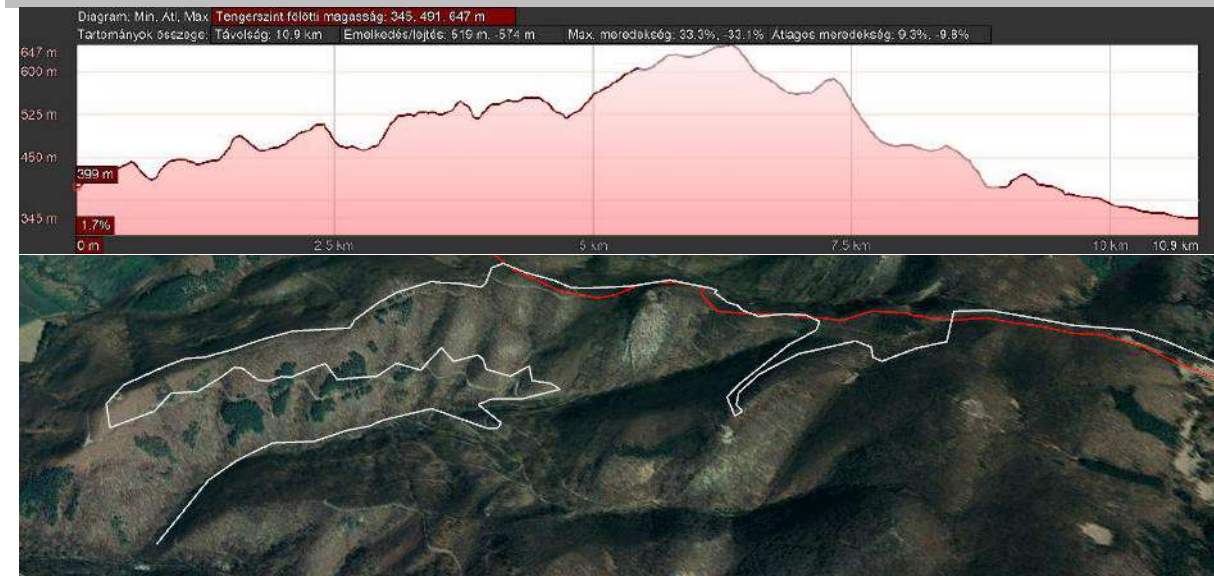

3. melléklet: A kerékpárutak torzított keresztmetszetei

1. Szilvásvárad

2. Szilvásvárad

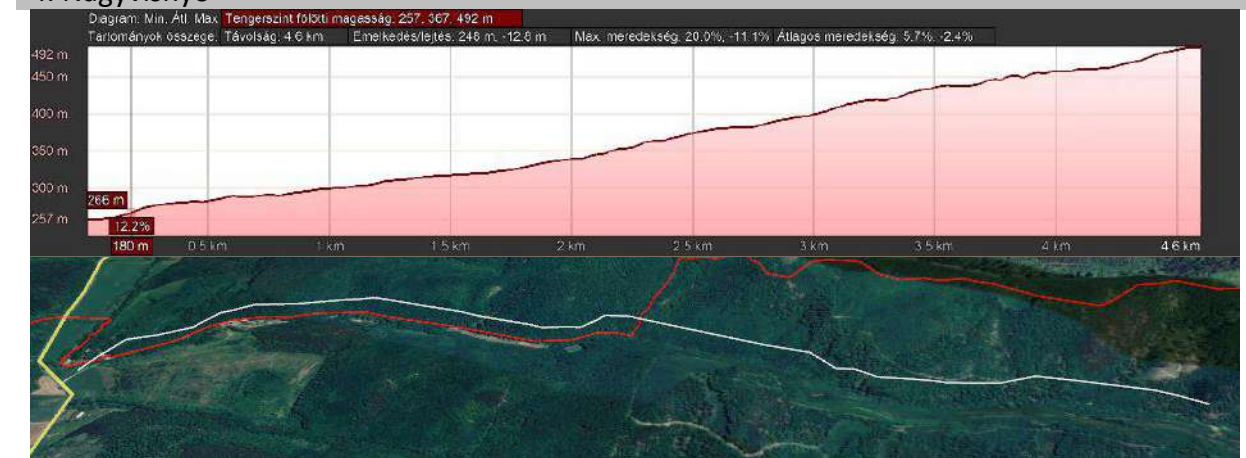
6. Dédestapolcsány

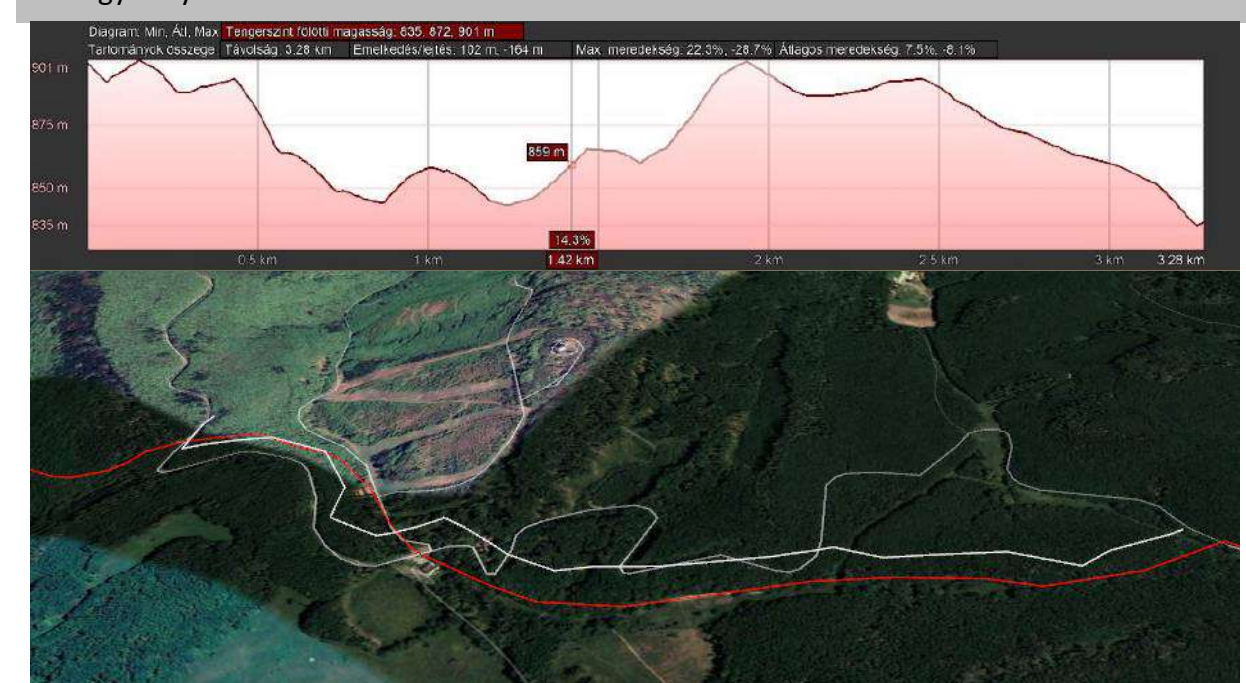
3. Szilvásvárad - Nagyvisnyó

4. Nagyvisnyó

5. Nagyvisnyó

Programok, rendezvények vizsgálata

időszak	település	program neve	típus	célközönség	helyszín	jelentőség	hónap
nyár	Bükkmogyorósd	Filmes tábor	ifjúsági	ifjúsági	egykori iskola	térségi	július
		Falunnap	hagyományörző	minden korosztály	park	települési	augusztus
		Köztéri sütögetés	gasztronómiai	minden korosztály	park	települési	<i>nincs információ</i>
	Csernely	Tulipán és derelyefesztivál	gasztronómiai	minden korosztály	<i>nincs információ</i>	országos	augusztus
	Farkaslyuk	Farkaslyuki bányásznapi	kulturális	minden korosztály	<i>nincs információ</i>	települési	augusztus
		Bányásznapi megemlékezés	megemlékezés	minden korosztály	<i>nincs információ</i>	térségi	augusztus
	Lénárdaróc	Gasztro parádé	gasztronómiai	minden korosztály	<i>nincs információ</i>	országos	augusztus
		Falunap és Bárdos ünnepség	hagyományörző	minden korosztály	<i>nincs információ</i>	települési	július 1. hétvégéje
	Nekézseny	Zenei koncertek	kulturális	minden korosztály	Konkordi Terasz rendezvényközpont	helyi	<i>nincs információ</i>
	Sáta	Bükk Hegyhát Kulturális Fesztivált és Kirakodó Vásárt, Hazaváró Ünnep	kulturális, vásár, hagyományörző	minden korosztály	Sátai Sport- és Szabadidőközpont	országos	június
		Sportnap	sport	minden korosztály	Sátai Sport- és Szabadidőközpont	települési	<i>nincs információ</i>
		Nyárbúcsúztató családinap, utcabál	közösségi	minden korosztály	Sátai Sport- és Szabadidőközpont	települési	augusztus
	Szilvásvár	Binder Ottó Díjugrató emlékverseny	lovassport	minden korosztály	Állami Ménesgazdaság	országos	június
		Lakodalom van a mi utcánkban	kulturális	minden korosztály	Lipicai Hotel	országos	június
		Gasztronómia a Kerekerdőben	gasztronómiai	minden korosztály	Sáfrány Pisztrángudvar	országos	június
		Múzeumok éjszakája	ismeretterjesztő	ifjúsági	Állami Ménesgazdaság, Egererdő kp.	országos	június
		Országos díjugrató verseny	lovassport	minden korosztály	Állami Ménesgazdaság	országos	június
		Csókási barlangban vezetett túra	túra	minden korosztály	<i>nincs információ</i>	országos	július
		Lovastorna verseny	lovassport	minden korosztály	Állami Ménesgazdaság	országos	július
		Fesztivál túra, Bélkő fesztivál	túra	minden korosztály	<i>nincs információ</i>	országos	július
		Ősember fesztivál	ismeretterjesztő	minden korosztály	Archeopark	országos	július
		Fogathajtó verseny	lovassport	minden korosztály	Állami Ménesgazdaság	országos	július
		Ősember nyomában vezetett túra	túra	minden korosztály	<i>nincs információ</i>	országos	augusztus
Rajztábor		ifjúsági	ifjúsági	<i>nincs információ</i>	országos	augusztus	
Szilvásvári Díjugrató Championátus		lovassport	minden korosztály	Állami Ménesgazdaság	országos	augusztus	
Gulyásfőző verseny		gasztronómiai	minden korosztály	Táltos Vigadó	országos	augusztus	
CDN-A/B díjlovaglós verseny	lovassport	minden korosztály	Állami Ménesgazdaság	országos	augusztus		

időszak	település	program neve	típus	célközönség	helyszín	jelentőség	hónap
ősz	Sáta	Őszi kézművesfoglalkozás	közösségi-kézműves	ifjúsági	Kultúrház	települési	<i>nincs információ</i>
		Sáta napja	kulturális	minden korosztály	<i>nincs információ</i>	települési	október
	Szilvásvár	Szilvanap	gasztronómiai	minden korosztály	<i>nincs információ</i>	országos	szeptember
		Kárpátok őre megemlékezés	kulturális	felnőttek	Kárpátok Őre emlékmű	országos	szeptember
		Szarvasbögő járat	ismeretterjesztő	minden korosztály	Erdei kisvasút	országos	szeptember
		Platthy József Regionális Díjugrató döntő	lovassport	minden korosztály	Állami Ménesgazdaság	országos	szeptember
		Szarvasbögő járat	ismeretterjesztő	minden korosztály	Erdei kisvasút	országos	szeptember
		Mesevonat	családi	családi	Erdei kisvasút	országos	szeptember
		"... halat, vadat s mi jó falat..."	gasztronómiai	minden korosztály	<i>nincs információ</i>	országos	október
		Őszi Lóárverés	vásár és kiállítás	felnőttek	Állami Ménesgazdaság	országos	október
		Sebes Pisztráng Teljesítménytúra	túra	minden korosztály	<i>nincs információ</i>	országos	november
		Adventi kézműves foglalkozás	közösségi-kézműves	családi	<i>nincs információ</i>	térségi	november
		Adventi gyertyagyújtás	adventi-közösség	minden korosztály	<i>nincs információ</i>	települési	november
		tél	Farkaslyuk	Mikulás	családi	családi	<i>nincs információ</i>
Lénárdaróc	Szent János Apostol napi Búcsú		egyházi	minden korosztály	<i>nincs információ</i>	települési	december
Nekézseny	Luca bál		bál	felnőttek	<i>nincs információ</i>	helyi	december
	Mikulás kupa, Pingpong verseny		sport	családi	Nekézsenyi edzőterem	települési	mikulás előtti szombat
Sáta	Templomi koncertek		egyházi-kulturális	minden korosztály	Katolikus templom	helyi	<i>nincs információ</i>
	Mikulásozás		családi	családi	<i>nincs információ</i>	települési	december
	Adventi készülődés		adventi-közösségi	minden korosztály	Kultúrház	települési	december
	Karácsonyi kézműves foglalkozás		közösségi-kézműves	ifjúsági	Kultúrház	települési	december
Szilvásvár	Mikulásjárat		családi	családi	Erdei kisvasút	országos	december
	Mikulás járat		családi	családi	Erdei kisvasút	országos	december
	Adventi kézműves foglalkozás		közösségi, kézműves	családi	<i>nincs információ</i>	térségi	december
	Adventi gyertyagyújtás		adventi-közösség	minden korosztály	<i>nincs információ</i>	települési	december
	Karácsonyi koncert és Adventi gyertyagyújtás		adventi-közösség	minden korosztály	<i>nincs információ</i>	települési	december

időszak	település	program neve	típus	célközönség	helyszín	jelentőség	hónap	
tavasz	Farkaslyuk	Hagyományörző rendezvény	hagyományörző	minden korosztály	<i>nincs információ</i>	térségi	március	
	Nekézseny	Nekézsenyi Asszonybál	bál	felnőttek	Balogh Béni Közösségi ház nagyterem	helyi	március eleje	
	Sáta	Sátán leszek!	túra	minden korosztály	ózdai vasútállomásról Sátáig	térségi	március	
		Kórustalálkozó	kulturális	felnőttek	<i>nincs információ</i>	térségi	május	
	Szilvásvár	Nyílt Fogathajtó edzés	lovas sport	minden korosztály	Állami Ménesgazdaság	országos	március	
		Írány Három-kő, vezetett túra	túra	minden korosztály	<i>nincs információ</i>	országos	március	
		Geotúra a Szalajka völgyben	túra	minden korosztály	Szalajka-völgy	országos	március	
		Fedeles fogathajtóverseny döntő	lovas sport	minden korosztály	Állami Ménesgazdaság	országos	április	
		Húsvétoló tojásfestés	közösségi- kézműves	családi		Orbán Ház Múzeum	országos	április
		CACIB kutyakiállítás	vásár és kiállítás	felnőttek		Ebtenyésztők Heves Megyei Egyesülete	országos	április
		Nyuszivonat	családi	családi		Erdei kisvasút	országos	április
		Dallos Andor emlékverseny	lovas sport	minden korosztály		Állami Ménesgazdaság	országos	április
		Kárpátia koncert	közösségi	minden korosztály		Lipicai Hotel	térségi	április
		Májusi kavalkád	kulturális	minden korosztály		<i>nincs információ</i>	országos	április
Országos díjugrató verseny	lovas sport	minden korosztály		Állami Ménesgazdaság	országos	május		
Pünkösdi királyság	kulturális	minden korosztály		<i>nincs információ</i>	országos	május		
évente többször	Bükkmogyorósd	Gyermek rendezvények	ifjúsági	ifjúsági	Polgármesteri Hivatal könyvtár	helyi	<i>nincs információ</i>	
	Dédestapolcsány	Dédesi vásár	vásár és kiállítás	minden korosztály	Jókai Mór utca	országos	május, szeptember 3. hétfőjén	
	Nekézseny	Függőségéből közösségbe programsorozat	közösségi- szociális	függőséggel küzdők	Református parókia	térségi	2 havonta	

Szálláshelyek címe és elérhetősége a Bükki-hegyhátton

Megnevezés	Cím	Kapcsolat
Amedi kemping	3658 Borsodbóta Rákóczi út 181.	Wesselink-Csorba Júlia: +36-20 934 4556, info@campingamedia.hu
Trabant-ház	3648 Bükkmogyorósd, Petőfi Sándor út 8.	https://www.booking.com/hotel/hu/trabant-haz.hu.html
Rózsa Ház	3648 Csernely, Petőfi utca 44.	szallas+rozsa-haz-csernely@szallas.hu
Zöld Vendégház	3648 Csernely, Szabadság út 19.	szallas+zold-vendeghaz-csernely@szallas.hu
Kispatak Vendégház	3648 Csernely, Rákóczi út 2.	szallas+kispatak-vendeghaz-csernely@szallas.hu
Csokvai Vendégház	3647 Csokvaomány, Széchenyi út 28.	Tel.: Mészáros László: 0630/567-28-02e-mail: csokvaivendeghaz@gmail.com
Hotel Experience - Wellness & Konferencia Élmenyhote ***	3643. Dédestapolcsány, Hunyadi u. 66.	Telefon: +36 20 956 4660 E-mail: ertesites@elmenyhote.hu
Szikla Vendégház	3643 Dédestapolcsány, Dózsa Gy. út 25	Tel.: +36/70/4338331 Email: sziklavendeghaz@freemail.hu
Véndiófa Vendégház	3643 Dédestapolcsány, Szabadság út 5.	Telefon: +36-30-816-0505 Email: esandor5@gmail.com
Bánvölgye Élmenytábor	3643 Dédestapolcsány, Bán-völgye utca 1. (Külterület 0164/1 hrsz)	Tel.: +36/30/207-3038 E-mail: kapcsolat@elmenytabor.com
Erdőszéle vendégház	3643 Dédestapolcsány, Szabadság u. 7.	Tel.: 6302078957 E-mail: zepf.e@parisat.hu
Dédesvár Apartmanház	3643 Dédestapolcsány, Bartók B. u. 17.	Telefon: (30) 207-8957 Email: zepf.erika@gmail.com
Gereblye Vendégház	3643 Dédestapolcsány, Kossuth Lajos utca 64.	Tel: +36-20-954-6736 E-mail: reszagh.krisztina@gmail.com
Piroska Vendégház	3643 Dédestapolcsány, Kossuth út 7.	Tel.: 36-48-820 041, 36-30-329-6444 E-mail: kaszanelovaspiroska@hotmail.com
Aranykehely fogadó és étterem	3643 Dédestapolcsány, Dózsa György út 15. (int3)	Tel: 06 48 340-008, Fax: 06 48 340 132 Mobil (Hotline): 06 30 570 72 24 E-mail: info@aranykehely.hu
Rácz Vendégház	3643 Dédestapolcsány, Tó utca 22.	Tel.: +36 30/310-4410 E-mail: racz.tamas74@freemail.hu
Borostyán Apartman/ Borostyán Kulcsosház	3643 Dédestapolcsány, Tó utca 16	Tel.: nincs E-mail: vargazoltan@parisat.hu
Nyugalom Szigete Vendégház	3643 Dédestapolcsány, Radnóti u. 33.	Tel.: +36 30 3696241 E-mail: vendeghazabukkben@gmail.com
Farkaslyuki Magánház	3608 Farkaslyuk, Blaha Lujza utca 6.	szallas+farkaslyuki-maganhaz-farkaslyuk@szallas.hu
Nyugalmas Vendégház	3648 Lénárdaróc, Kossuth Lajos út 3.	36 30/47-33-128, szállás.hu, apartman.hu, hovamenjek.hu, kiadoapartmn.hu
Fónagy Vendégház	3349 Nagyvisnyó, Állomás tér 1.	https://szallas.hu/fonagy-vendeghaz-nagyvisnyo
Csurgói Erdésház	3349 Nagyvisnyó	http://csurgoierdeszhaz.hu .
Családbarát Vendégház	3349 Nagyvisnyó, Jegyesor 19.	https://szallas.hu/csaladbarat-vendeghaz-nagyvisnyo
Hármaskúti Erdésház	3349 Nagyvisnyó	http://csurgoierdeszhaz.hu .
Bekecs Vendégház	3349 Nagyvisnyó, Alkotmány út 7.	https://szallas.hu/bekecs-vendeghaz-nagyvisnyo
Bakter Vendégház	3349 Nagyvisnyó, Állomás tér 3.	https://szallas.hu/bakterhaz-vendeghaz-nagyvisnyo
Visnyó Vendégház	3349 Nagyvisnyó, Felszabadulás út 14.	06 30 488 7473
Fehér Sas Panzió	3349 Nagyvisnyó, Bánkút	https://www.fehersaspanzio.hu/hu
Csikász Vendégház	3349 Nagyvisnyó, Ady Endre út 45.	https://szallas.hu/csikasz-vendeghaz-nagyvisnyo
Harka vendégház	3646 Nekézseny, Vörösmarty utca 8.	Tel.: 06 20 361 1609
Apple Pie House	3646 Nekézseny, Zrínyi Miklós utca 16	Tel.: 06 70 413 3988
Forest Cottage	3646 Nekézseny, Vörösmarty utca 49	Tel.: 06 70 413 3988
Hotel Ózd	Ózd, Ív út 9.	Telefon: (+36) 48-570-010, E-mail: info@hotelozd.hu
Oázis Apartman	Ózd, Március 15 utca 88.	szallas+oazis-apartman-ozd@szallas.hu
Strandfürdő és Kemping	Ózd, Bolyky Tamás út 6.	Tel.: 48/472-520
Ady Endre Középiskolai Kollégium	Ózd, Bolyki főút 13.	Tel.: 48/471-997, E-mail: ozdinvest@ozdinvest.hu
Zöld Panzió	Ózd, Bolyky Tamás u. 4.	Tel.: 20/965-7030
Árpád Vendégház	Ózd, Árpád vezér út 22	Tel.: 30/995-5112
Sátai Pihenőház	GPS: 48.2075, 20.3716	Tel/fax: (21) 2-333-168, (30) 974-29-79, E-mail: k0586@koznet.hu
Szalajka Liget Hotel**** és Apartmanházak	3348 Szilvásvárad, Park utca 25/a.	Telefon: +36(36) 564 300, info@szalajkaliget.hu
Villa Park panzió***	3348 Szilvásvárad Park út 11/B.	06 36 564 044, info@villaparkpanzio.hu
La Contessa Kastélyhotel****	3348 Szilvásvárad, Park utca 6.	Mobil: +36 30 335 6194, Email: info@lacontessa.hu
Lipicai Hotel és ifjúsági szálló	3348 Szilvásvárad Egri út 12.	E-mail: info@lipicaihotel.hu, Telefon: +36-36-564-036
Szalajka Fogadó***	3348 Szilvásvárad, Egri út 2.	info@szalajkafogado.hu, +36 36 564 020
Páratlan apartmanház	3348 Szilvásvárad Dózsa Gy.u.31.	Telefon: +3630/915-5677, Email: hoczapeter@freemail.hu
Tip-Top Lak vendégház	3348 Szilvásvárad Aradi vértanúk útja 34.	Tel.: +36/70 618-22-12 info@tiptoplak.hu
Hócza vendégház	3348 Szilvásvárad Miskolci út 97.	hoczalaszo@gmail.com, +36-30-303-1520
Napfény vendégház és apartman	3348 Szilvásvárad Egri út 23/1.	Mobil:+3630/4211821, E-mail: napfenyvendeghaz@hotmail.hu
Oázis vendégház	3348 Szilvásvárad, Zrínyi Miklós u. 4.	oazis-vendeghaz@szalajka07.huszilvasvaradoazis@gmail.com, 06/30-2056-613
Natura panzió	3348 Szilvásvárad, Jókai út 5/1.	Tel/Fax.: +36-89/916-126

Szálláshelyek címe és elérhetősége a Bükki-hegyháton

Hegyi panzió***	3348 Szilvásvár Egri út 36/b.	hegyipanzio@vipmail.hu, 06 36 355-545
Harmónia Villa	3348 Szilvásvár Ózdi út 3.	Tel:+36- 70-60-44-637, E-mail: szilvasvarad@harmoniavilla.hu
Élménybázis	3348 Szilvásvár Park út 4.	info@kalanderdo.hu
Napra-forgó vendégház	3348 Szilvásvár Nefelejcs út.3/1.	n.forgo@gmail.com, Telefon: +36-36/791-427
Magyar Route 66 Panzió és Kemping	3348 SZILVÁSVÁRAD, MISKOLCI ÚT 79-81.	Mobil (Leen): +36 30 225 7709, magyarroute66@gmail.com
Bükkalja apartmanház	3348 Szilvásvár Szabadság út 38.	bukkaljaapartman@gmail.com, +36 36 355 281
Szilvásvár Camping & apartman	3348 Szilvásvár, Ady Endre utca 12.	E-mail: info@szilvasvaradcamping.hu, Mobil: +36-20-941-5086
Margaréta vendégház	3348 Szilvásvár, Dózsa György út 5.	E-mail: matco@t-online.hu, Telefon: +36-30-629-3836
Erdészeti apartman	3348 Szilvásvár, Szalajka u. 6.	erdeiszallas@erdeiszallas.hu
Szilvamag-ház	3348 Szilvásvár, Akácfa utca 12.	Mobil: 06-30/514-1492, E-mail: szilvamaghaz@freemail.hu
Czakó vendégház és nyaralóudvar	Szilvásvár, Rózsa utca 1.	Email: vendeghaz.czako@gmail.com, +3620/22 505 44
Gabriella vendégház	3348 Szilvásvár Dózsa György út 4/1.	Telefon: +3630-342-7955, E-mail:gabriellavendeghaz@gmail.com
Kormos vendégház és apartmanok	3348 Szilvásvár Jókai u. 6/1.	Telefon: 0036 36 355-158, Email: kapcsolat@kormosvendeghaz-szilvasvarad.hu
Akácvirág vendégház	3348 Szilvásvár Akácfa út 9.	E-mail: info@akacviragvendeghaz.hu, telefon: +36 30 526 4699
Bodzavirág vendégház	3348 Szilvásvár Ifjúság tér 4.	info@bodzavirag.hu, +36 36 316 299
Pluto szálló	3348 Szilvásvár, Park u. 8.	menesgazd@t-online.hu
Gasthaus panzió***	3348 Szilvásvár Egri út 27/1.	Tel: +36 36 355 185, Mobil: +36 20 959 3250
Táltos apartman	3348 Szilvásvár, Fenyves u. 2.	taltosvigado@t-online.hu
Aranyszarvas vendégház	3348 Szilvásvár Egri út 23.	info@aranyszarvasvendeghaz.hu, +36 36 355 295

Szálláshelyek jellemzői a Bükki-hegyhátton

Megnevezés	Férőhely	Szobaleosztás	Fürdőszoba	Konyha	Felszereltség	Szolgáltatások	Wifi	Parkolás	Beszélt nyelvek	Elérhetőség	Akadálymentesség	Szezonális	Várható turizmus típusa	Kisállat barát	Bababarat	SZÉP kártya elfogadó hely
Amedi kemping	23	40 lakókocsi, 15 sátorhely	közös fürdő	közös konyha	sporteszközök, wifi	őrzött parkoló	+	+	Magyar, Angol	Auto	-	egész évben	családok, párok, baráti társaság	+	+	-
Trabant-ház	7	3 szoba	1 fürdő, közös	1 konyha	Mosógép, takarítószer, hűtőszekrény, kávéfőzős, mikró, vízforraló, mosogatógép, sütő, főzőlap, kenyérpíró, ruhásszekrény, wc, fürdőkád vagy zuhanykabin, törülközők, ágynemű, kanapé, íróasztal, ülősarok, étkező, ruhatartó állvány, ruhaszárító állvány, kanapéágy	Díjmentes magánparkoló, kerékpár- és autóbérlés, grillezési lehetőség	-	+	Magyar, Angol, Holland, Német	Autó, busz	-	egész évben	vegyes	+	+	+
Rózsa Ház	6-10	3 db 2 ágyas szoba	1 fürdő, közös	1 konyha	1250 m2 területű füves kert, hűtőszekrény, terasz	bográcsozás, grillezés	+	+	Magyar, Angol, Holland, Német	Autó, busz	-	egész évben	vegyes	+	+	+
Zöld Vendégház	5-6	2 db 3 ágyas szoba (2-2 pótágyazható)	1 fürdő, közös	1 konyha	ágyanemű, rádió, kábel Tv, színes Tv, porszívó, hajszárító, vasaló, edények, kenyérpíró, kávéfőző, gáztűzhely, hűtőszekrény, kiságy, ruhásszekrények	bográcsozás, grillezés, medence, trambulín, ping-pong, homokozó, mászóház, meseház, gyerekmedence, könyvek, társasjátékok, DVD filmek	+	+	Magyar, Angol	Autó, busz	-	egész évben	vegyes	+	+	-
Kispatak Vendégház	3	1 db 6 ágyas szoba	1 fürdő, közös	1 konyha	ruhásszekrény, TV, saját kert/udvar (600 m2), sötétítő függöny, hűtőszekrény, mikrohullámú sütő, vasaló, kandalló	bográcsozás, grillezés, vendégváró sütemény	+	+	Magyar	Autó, busz	-	egész évben	vegyes	-	+	+
Csokvai Vendégház	8	2 lakrészben 3 szoba összesen	2 fürdőszoba	1 közös	jól felszerelt	szalonnasütő, grill, bográc játszótér, trambulín, felfújható medence, kerékpár pálinka és borkostolás tenisz, vadászat, lovaglás, horgászat	-	+	Magyar, Olasz, Angol, Német	Autó, busz	-	egész évben	vegyes	-	-	+
Hotel Experience - Wellness & Konferencia Élmenyhotel***	-	Élmenyház: 16 fő Apartmanok: 4-6 fő/apartman Superior szobák: 2 fő/szoba Classic szobák: 2-3-4 fő/szoba	aprtmanonként/szobánként	közös	kiságy, fűtés	étterem, félpanzió, élmenyétkezések, wellness, fitness, spa, masszázok és kezelések, jacuzzi, szauna, rendezvények: csapatépítő tréningek, konferenciák, tökéletes esküvő, családi rendezvények, - élmenyek: csapatépítő élmenyek, élmenyek a földön, vízen és levegőben lovastúrák, sétakocsikázás	+	+	magyar	Autó, busz, vonat	-	egész évben	vegyes	+	+	+

Szálláshelyek jellemzői a Bükki-hegyháton

Szikla Vendégház	9	4 szoba: tematikus berendezések spanyol szoba: 2 fő japán szoba: 3 fő egyiptomi szoba: 4 fő vadász szoba: 2 fő	szobánként	1 közös	grill felszerelt konyha kültéri kemence	grill, szalonnasütő fedett terasz kültéri kemence filagória szép kilátással gyalog- és kerékpártúrák kerékpárkölsönzés, horgászat, vadászat, éli sportok	+	+	magyar	Autó, busz	-	egész évben	vegyes	-	+	-
Véendiófa Vendégház	11	1 szoba: 4 db egy személyes ágy+pótágy	1 közös	1 közös	jól felszerelt konyha bogrács	teke bogrács, szalonnasütés	+	+	magyar	Autó, busz	-	egész évben	vegyes	-	+	+
Bánvölgye Élmenytábor	10	4 személyes faházak - 25 db Javorina 6 ágyas faházak - 2 db Babetta 8 ágyas faház 22 személyes kőház Aaprtmanok - 4 db, 5 fős	sok	1 közös	3 db tűzrakóhely 150 fős önkiszolgáló étkező 40 fős terasz	röplabdapálya, salakos foci, kosárlabdapálya, pingpongasztal; tenisz 100 fős nyári pavilonban lehetőség van csocsózásra, biliárdra, sakkozásra, pókerezésre kerti tó, fürdés, bográcsozás, szalonnasütés, pizstrángsütés, lovaglás, horgászat, túravezetés kerékpárkölsönzés	+	+	magyar, angol	Autó, busz	-	egész évben	vegyes	+	+	+
Erdőszéle vendégház	13	2 szoba: 3, ill. 4 ágyal	1 közös	1 közös	felszerelt konyha kandalló bogrács, nyárs	madár, mókus megfigyelés kerékpárkölsönzés masszázs, Nordic walking lovaskocsizás gyógynövénytura	+	+	magyar	Autó, busz	-	egész évben	vegyes	-	+	+
Dédesvár Apartmanház	7	2 szoba: 4+3 fős	1 közös	1 közös	grill bogrács	masszázs, zárt parkoló főzési lehetőség terasz gyalogtura, kirándulás	+	+	magyar	Autó, busz	-	egész évben	vegyes	+	+	-
Gereblye Vendégház	9	2 szoba: 4+3 fős	1 közös	1 közös	grill bogrács	kerékpárkölsönzés horgászat, vadászat, lovaglás kerthelyiség, szabadtéri főzési lehetőség	+	+	magyar, francia, angol	Autó, busz	-	egész évben	vegyes	+	+	+
Piroska Vendégház	7	2 szoba: 3+3 ágyas	1 közös	1 közös	bogrács felszerelt konyha	bográcsozás, szalonnasütés, főzési lehetőség lovaglás, erdei barangolás gyógynövénygyűjtés, ehető gombák szedése kerékpárok	+	+	magyar	Autó, busz+2,5 km gyalog	-	egész évben	vegyes	+	-	+
Aranykehely fogadó és étterem	65	- 1 db 3 ágyas szoba - 5 db kétágyas szoba - + pótágyak	szobánként	közös	étterem pótágy	Panoráma étterem: 45 fő férőhelyes, terasz, rendezvény helyszín, grillezési lehetőség masszázs lovaglás, Nordic walking, horgászat, vadászat	+	+	magyar	Autó, busz	-	egész évben	vegyes	-	+	+

Szálláshelyek jellemzői a Bükki-hegyháton

Rác Vendégház	6	- Családi 6 fős apartman: 3 szoba: 2-2 ágy + pótágy	2 közös	1 közös	jól felszerelt konyha grill bogrács	szalonnasütés, grillezés, bográcsozás lovaglás, lovaskocsikázás, kerékpár- és gyalogtúra horgászat, vadászat	+	+	magyar	Autó, busz	-	késő tavasztól kora őszig	vegyes	-	-	+
Borostyán Apartman/ Borostyán Kulcsosház	5	3 szoba: 2-3-4 ágyasak	1 közös	1 közös	felszerelt konyha terasz szalonnasütő bogrács	szalonnasütő, bográcsozó filagória, nagy, kényelmes terasz lovaglás, sétakocsikázás túrázás, horgászat	+	+	magyar	Autó, busz	-	egész évben	vegyes	-	-	+
Nyugalom Szigete Vendégház	10	3 szoba	1 közös	1 közös	jól felszerelt konyha	terasz, erkély kirándulás kezelések bogrács, grill lovaglás, sétakocsikázás	+	+	magyar	Autó, busz	-	egész évben	vegyes	-	+	+
Farkaslyuki Magánház	5	2 db (1x2 ágy, 1x3 ágy, pótágyazható)	1 fürdő, közös	1 konyha	kemence, ágynemű, törülköző	bográcsozás, grillezés	+	+	Magyar	Autó, busz	-	egész évben	családok, párok	-	+	-
Nyugalmas Vendégház	4	3 szoba	1 fürdő, közös	1 konyha	kerékpártároló, filagória	ajándék gyümölcstál, korlátlan teafogyasztás, korlátlan kávéfogyasztás, borkóstolás, pincebemutató, ajándék csokoládé, grillezési, bográcsozási, kerékpárkölcsonzési 300Ft/nap, vasalási lehetőség	+	+	Magyar, Angol, Spanyol	Autó, busz	-	egész évben	vegyes	+	+	+
Fónagy Vendégház	6	3 szoba	2 fürdőszoba	2 konyha	gyerekágy, játszótér	szezonálisan wellnes részleg, grillezési lehetőség, vasalási lehetőség	+	+	Magyar, Angol	Autó, busz	-	egész évben	vegyes	+	+	+
Csurgói Erdésház	48	4 szoba	szobánként van	szobánként van	ágy, szekrény, kályha	alapszolgáltatások, kerthelység, grillezési lehetőség	+	+	Magyar, Angol		-			+	-	-
Családbarát Vendégház	8-10	4 szoba	szobánként van	szobánként van	TV, grill, kerthelység	grillezési lehetőség, állatsimogató, túra lehetőség	+	+	Magyar, Angol	Autó, busz	-	egész évben	vegyes	+	+	-
Háromkúti Erdésház	12	1 szoba	szobánként van	szobánként van	ágy, szekrény, kályha	alapszolgáltatások, kerthelység, grillezési lehetőség	+	+	Magyar, Angol	Autó, busz	-	egész évben	vegyes	+	+	+
Bekecs Vendégház	10	3 szoba (2 apartmanban)	apartmanonként van	apartmanonként van	kanapé, fotel, ágy, szekrény, erkély	grillezési lehetőség, kert helység, alapszolgáltatások	+	+	Magyar, Angol	Autó, busz	-	egész évben	vegyes	+	+	+
Bakter Vendégház	12	5 szoba	szobánként van	közös	ágy, ruhásszekrény, TV, hűtőszekrény	grillezési lehetőség, kert helység, alapszolgáltatások	+	+	Magyar, Angol	Autó, busz	-	egész évben	vegyes	+	+	+
Visnyó Vendégház	13	6 szoba	szobánként van	közös	ágy, ruhásszekrény, TV,	kert helység, alapszolgáltatások	+	+	Magyar, Angol	Autó, busz	-	egész évben	vegyes	-	+	+
Fehér Sas Panzió	4	2-5 fő szobák, 4-6 fős családi szobák	szobánként van	közös	LCD TV, Szobaszéf, WiFi, szekrény	étterem, túraútvonalak, rendezvények, csapatépítő program	+	+	Magyar, Angol	Autó, busz	-	egész évben	vegyes	+	+	+
Csikász Vendégház	15	2 szoba	közös	közös	ágy, ruhásszekrény, TV, hűtőszekrény	grillezési lehetőség, kert helység, alapszolgáltatások	+	+	Magyar, Angol	Autó, busz	-	egész évben	vegyes	+	+	+
Harka vendégház	4	3 szoba: - 2 db kétágyas - 1 db 4 négyágyas	1 közös	1 közös	fedett terasz grill felszerelt konyha	felszerelt konyha, fedett terasz grillezés, bográcsozás, szalonnasütés túra lehetőség, horgászat sportpálya	+	+	magyar	Autó, busz	-	egész évben	vegyes	-	+	+
Apple Pie House	162	2 szoba: hálószoba 2 fő nappali: 2 fő	1 közös	1 közös	fedett terasz grill	fedett terasz grillezési, szalonnasütési lehetőség horgászat, túrázás, vadászat	+	+	magyar	Auto, busz	-	egész évben	családok, párok	+	+	+

Szálláshelyek jellemzői a Bükki-hegyháton

Forest Cottage	4	2 szoba: hálószoba 2 fő nappali: 2 fő	1 közös	1 közös	terasz grill	terasz, grillezési, szalonnasütési lehetőség kerékpártároló horgászat, túrázás, vadászat	+	+	magyar	Autó, busz	-	egész évben	vegyes	-	+	+
Hotel Ózd	8	30 szoba: 3 egyágyas, 24 kétágyas, 3 lakosztály	szobánként	hotel étterme	jól felszerelt, Zuhanyzó Telefon, Televízió	Szauna , Gőzfürdő Több funkciók kondicionáló terem Masszázs	+	+	magyar	Autó, busz	-	egész évben	vegyes	+	-	-
Oázis Apartman	30	1 háló, 1 nappali	egy közös	saját konyha	jó, televízió	mosógép grill	+	+	magyar	Autó, busz	-	egész évben	családi, párok	+	+	+
Strandfürdő és Kemping	28	30 db sátorhely/lakók ocsihely	férfi, női	étterem, büfé	jó	grillező, mosógép, mikró	+	+	magyar, angol	Autó, busz	-	egész évben	vegyes	+	+	+
Ady Endre Középiskolai Kollégium	63	25 darab 3 ágyas szoba	2 szobánként egy közös	közös	közepes		+	+	magyar	Auto, busz	-	egész évben	családok, párok, baráti társaság	+	+	-
Zöld Panzió	26	10 db, 1-2 és többágyas szoba	szobánként	nincs	közepes	televízió	+	+	magyar	Auto	-	egész évben	családok, párok, baráti társaság	+	+	-
Árpád Vendégház	75	2 db 3 fős apartman, 1 db 16 fős helyiség, 2 db 2 fős szoba	közös fürdő	nincs	közepes, televízió		+	+	magyar	Auto, busz	-	egész évben	családok, párok, baráti társaság	+	+	-
Sátai Pihenőház	40	4 szoba		közös konyha		kemence, bogrács, szalonnasütő, 50 fős fedett terasz, 30 fős rendezvényterem	+	+	Magyar	Autó, busz	-	egész évben	vegyes	+	+	+
Szalajka Liget Hotel**** és Apartmanházak	160	központi épületben 27 kétágyas, 4 családi szoba és egy lakosztály, apartmanházak 4 8 fős	saját fürdő	étterem	tv, széf, klíma	wellness, fitness, squash, szépségápolás, konferencia, rendezvény, esküvő, relax park, saját fürdő	+	+	Magyar, Angol	Autó, busz	-	egész évben	vegyes	-	+	-
Villa Park panzió***	34	2, 3, 4 ágyas szobák, 2 db apartman	saját fürdő	étterem	tv	szabadtéri élménymedence, napozó terasz, grill-sütő, bográcszó-főzőhely, kerti terasz, pingpong asztal, játszóhely, wellness	+	+	Magyar, Angol	Auto, busz	-	egész évben	családok, párok, baráti társaság	+	+	-
La Contessa Kastélyhotel****	6	80 kétágyas szoba	saját fürdő	étterem	tv, széf, klíma	wellness, billiárd, bowling, squash, konferencia, esküvő, rendezvények, saját fürdő	+	+	Magyar, Angol	Autó, busz	-	egész évben	vegyes	+	+	+
Lipicai Hotel és ifjúsági szálló	10	hotel - 120 fő, turistaház - 50 fő	saját fürdő	étterem	tv	hotelben saját fürdő, Lipicai étterem, ébresztés, billiárd, csocsó, programszervezés, zárt parkoló	+	+	Magyar, Angol	Autó, busz	-	egész évben	vegyes	+	+	-
Szalajka Fogadó***		kétágyasz szobák és négy fős apartmanok	saját fürdő	étterem	tv, széf, klíma	wellness, esküvő, tréning helyszín, osztálykirándulás, masszázsotel, saját fürdő	+	+	Magyar, Angol	Autó, busz	-	április- október	vegyes	+	+	+
Páratlan apartmanház	6	3 db 2 szobás és 1 db 1 szobás apartman, 3 db 2 ágyas szoba	saját fürdő	saját konyha	tv, hűtő	parkosított udvar, programok, konferencia, játszótér, állatsimogató, szauna, masszázs	+	+	Magyar, Angol	Autó, busz	-	márc. 1 – nov. 30.	vegyes	-	+	+

Szálláshelyek jellemzői a Bükki-hegyháton

Tip-Top Lak vendégház		5 db apartman, 6 szoba	saját fürdő	saját és közös konyha	tv	zárt parkoló, oktatóterem, kemence, bogrács, grill, finn szauna, kerti medence, játszótér, lengőteke	+	+	Magyar, Angol	Autó, busz, vonat	-	nem	vegyes	-	-	+
Hócza vendégház	30	5+1 szoba	saját fürdő	saját konyha	tv	saját fürdő, saját konyha, billiárd, darts, ping-pong asztal, konditerem, csocsó, szauna	+	+	Magyar, Angol	Autó, busz, vonat	+	igen	vegyes	+	-	+
Napfény vendégház és apartman	16	3 db 2 szobás apartman	saját fürdő	saját konyha	tv	ping-pong, tűzrakó, masszázs	+	+	Magyar, Angol	Autó, busz	-	egész évben	vegyes	-	+	+
Oázis vendégház	8	2-3-4 ágyas szobák	saját fürdő	saját konyha	tv, hűtő	tűzrakóhely, medence, mászóvár, hintaágy	+	+	Magyar, Angol	Autó, busz	-	egész évben	vegyes	+	+	+
Natura panzió		2-5 ágyas szobák	saját fürdő	saját konyha	tv	reggeliző terasz, térités ellenében: szauna, pezsgőfürdő	+	+	Magyar, Angol	Autó, busz	-	egész évben	vegyes	+	+	+
Hegyi panzió***		2,3,4 ágyas szobák	saját fürdő	saját konyha	hűtő, tv	wellness, grill, bogrács, játszótér	+	+	Magyar, Angol	Autó, busz	-	egész évben	vegyes	-	+	+
Harmónia Villa		2, 3, 4 ágyas szobák	saját fürdő	saját konyha	tv, klíma	wwellness	+	+	Magyar, Angol	Autó, busz	-	egész évben	vegyes	-	+	+
Élménybázis	43	4 db 4 ágyas és 4 db 6 ágyas szoba	saját fürdő	nincs		kötélpálya, lézerfegyveres játék, íjászkodás, falmászás, gumiköteles trambulín	+	+	Magyar, Angol	Autó, busz	-	egész évben	vegyes	+	+	-
Napra-forgó vendégház	20	4 szoba	saját fürdő	saját konyha	tv	szalonnasütő, grill	+	+	Magyar, Angol	Auto, busz	-	egész évben	családok, párok, baráti társaság	+	+	-
Magyar Route 66 Panzió és Kemping	18	3 db 10 férőhelyes ház	saját és közös fürdő	saját konyha	tv	grillház, bogrács	+	+	Magyar, Angol	Autó, busz	-	egész évben	vegyes	+	+	+
Bükkalja apartmanház		2 db egyszobás és 1 db kétszobás apartman	saját fürdő	saját konyha	tv	grill, bogrács	+	+	Magyar, Angol	Autó, busz, vonat	-	nem	vegyes	-	+	+
Szilvásvárad Camping & apartman		2 db apartmanház 2- 6 fő, lakókocsi 2-4 fő részére	saját fürdő	saját konyha	tv	Bográcszó, kerti grill, játszótér, háziállat barát	+	+	Magyar, Angol	Autó, busz, vonat	-	nem	vegyes	-	-	+
Margaréta vendégház	11	2 db apartman	saját fürdő	saját konyha	tv	bogrács, grill	-	+	Magyar, Angol	Autó, busz	-	egész évben	vegyes	+	+	+
Erdészeti apartman		2 db szoba	saját fürdő	saját konyha	tv	zárható, kinti sütésre alkalmas udvar	-	+	Magyar, Angol	Autó/busz	-	nem	vegyes	-	+	+
Szilvماغ-ház	17 (egy ház)	4 és 2 ágyas szoba	saját fürdő	saját konyha	tv	tűzrakóhely, homokozó	+	+	Magyar, Angol	Autó, busz	-	egész évben	vegyes	+	+	+
Czakó vendégház és nyaralóudvar	18	4 db 4 ágyas szoba	saját fürdő	mindkét féle van	tv, klíma	játszótér, tűzrakó	+	+	Magyar, Angol	Auto	-	egész évben	családok, párok, baráti társaság	+	+	+
Gabriella vendégház	16	3 szoba	saját fürdő	közös konyha	tv	ping-pong asztal, csocsó, trambulín	+	+	Magyar, Angol	Autó, busz, vonat	-	egész évben	vegyes	+	+	+
Kormos vendégház és apartmanok	15	3 db 2-4 ágyas szoba	saját fürdő	közös konyha	tv	grill, bogrács, hinta, homokozó, csocsó, ping-pong	+	+	Magyar, Angol	Autó, busz	-	egész évben	vegyes	-	+	+
Akácvirág vendégház	10	4+2 fős és 4+1 fős apartmanok	saját fürdő	közös teakonyha	tv, klíma	klíma, étkező, fedett parkoló	-	+	Magyar, Angol	Autó, busz	-	egész évben	vegyes	-	+	+
Bodzavirág vendégház	14	4 szoba	közös fürdő	közös konyha	tv	szalonnasütés, bográcskozás, játszótér	+	+	Magyar, Angol	Autó, busz, vonat	-	egész évben	vegyes	-	+	+
Pluto szálló	30	7 db szoba			tv, hűtő	konferencia, csapatépítés, hűtő, tv	+	+	Magyar, Angol	Auto, busz	-	egész évben	családok, párok, baráti társaság	-	+	-

Szálláshelyek jellemzői a Bükki-hegyháton

Gasthaus panzió***	18	7 db franciaágyas szoba, egy 4 ágyas apartman	saját fürdő	étterem	tv, klíma	klíma, saját fürdő	+	+	Magyar, Angol	Autó, busz	-	egész évben	vegyes	+	+	+
Táltos apartman		2 db szoba	saját fürdő	saját konyha	tv		-	+	Magyar, Angol	Autó, busz, vonat	-	igen (iskolai szünetekben és hétvégén)	vegyes	-	-	-
Aranyszarvas vendégház	11	2, 3, 4 ágyas szoba	saját fürdő	saját és közös konyha	tv	felszerelt konyha, udvar	+	+	Magyar, Angol	Autó, busz	-	egész évben	vegyes	-	+	-

Borsodbóta
Bükkmogyorósd
Csemely
Csokvaomány
Dédestapolcsány
Farkaslyuk
Lénárdaróc
Nagyvisnyó
Nekézseny
Ózd
Sáta
Szilvásvárad

Szálláshelyek értékelése a Bükki-hegyháton

Település	Megnevezés	Férőhely értékelés	Szobaosztás értékelés	Fördőszoba értékelés	Konyha értékelése	Szolgáltatás értékelés	Wifi értékelés	Parkolás értékelés	Beszélt nyelvek értékelése	Akadálym. Értékelés	Szezonális értékelés	Kisállatbarát értékelés	Szép kártya elfogadás értékelése	Összesítés
Borsodbóta	Amedi kemping	2	3	1	1	2	1	1	1	0	3	1	0	18
Bükkmogyorósd	Trabant-ház	1	2	1	1	2	0	1	3	0	3	1	3	20
Csernely	Rózsa Ház	1	2	1	1	2	1	1	3	0	3	1	3	21
Csernely	Zöld Vendégház	1	1	1	1	2	1	1	1	0	3	0	0	14
Csernely	Kispatak Vendégház	1	1	1	1	2	1	1	0	0	3	0	3	16
Csokvaomány	Csokvai Vendégház	1	1	3	1	2	0	1	3	0	3	0	3	20
Dédestapolcsány	Wellness & Konferencia	2	3	3	1	3	1	1	0	0	3	1	3	24
Dédestapolcsány	Szikla Vendégház	1	2	3	1	3	1	1	0	0	3	0	0	18
Dédestapolcsány	Véndiófa Vendégház	1	1	3	1	3	1	1	0	0	3	0	3	20
Dédestapolcsány	Bánvölgye Elménytábor	1	2	2	1	3	1	1	1	0	3	1	3	22
Dédestapolcsány	Erdőszéle vendégház	1	1	1	1	3	1	1	0	0	3	0	3	18
Dédestapolcsány	Dédesvár Apartmanház	1	1	1	1	3	1	1	0	0	3	1	0	16
Dédestapolcsány	Gereblye Vendégház	1	1	1	1	3	1	1	2	0	3	1	3	21
Dédestapolcsány	Piroska Vendégház	1	1	1	1	3	1	1	0	0	3	1	3	19
Dédestapolcsány	étterem	3	3	3	1	2	1	1	0	0	3	0	3	22
Dédestapolcsány	Rácz Vendégház	1	2	2	1	2	1	1	0	0	2	0	3	17
Dédestapolcsány	Borostyán Apartman/ Borostyán Kulcsosház	1	2	1	1	2	1	1	0	0	3	0	3	17
Dédestapolcsány	Vendégház	1	2	1	1	2	1	1	0	0	3	0	3	17
Farkaslyuk	Farkaslyuki Magánház	1	1	1	1	2	1	1	0	0	3	0	0	13
Lénárdaróc	Nyugalmas Vendégház	1	2	1	1	2	1	1	2	0	3	1	3	20
Nagyvisnyó	Fónagy Vendégház	1	2	2	1	3	1	1	1	0	3	0	3	21
Nagyvisnyó	Csurgói Erdészház	3	2	3	3	2	1	1	1	0	3	1	0	22
Nagyvisnyó	Családbarát Vendégház	1	2	3	3	2	1	1	1	0	3	1	0	20
Nagyvisnyó	Hármaskúti Erdészház	1	1	3	3	2	1	1	1	0	3	1	3	22
Nagyvisnyó	Bekecs Vendégház	1	2	3	2	2	1	1	1	0	3	1	3	22
Nagyvisnyó	Bakter Vendégház	1	3	3	1	2	1	1	1	0	3	1	3	22
Nagyvisnyó	Visnyó Vendégház	1	3	3	1	2	1	1	1	0	3	0	3	21
Nagyvisnyó	Fehér Sas Panzió	1	3	3	1	2	1	1	1	0	3	1	3	22
Nagyvisnyó	Csikász Vendégház	1	2	1	1	2	1	1	1	0	3	1	3	19
Nekézseny	Harka vendégház	1	2	1	1	2	1	1	0	0	3	0	3	17
Nekézseny	Apple Pie House	3	1	1	1	2	1	1	0	0	3	1	3	19
Nekézseny	Forest Cottage	1	1	1	1	2	1	1	0	0	3	0	3	16
Ózd	Hotel Ózd	1	3	3	3	3	1	1	0	0	3	1	0	22
Ózd	Oázis Apartman	2	1	3	3	2	1	1	0	0	3	1	3	22
Ózd	Strandfürdő és Kemping	2	3	2	3	2	1	1	1	0	3	1	3	24
Ózd	Középiskolai	3	3	2	1	1	1	1	0	0	3	1	0	17
Ózd	Zöld Panzió	2	3	3	0	1	1	1	0	0	3	1	0	16
Ózd	Árpád Vendégház	3	3	1	0	1	1	1	0	0	3	1	0	15
Sáta	Sátai Pihenőház	3	2	1	1	2		1	0	0	3	1	3	19
Szilvásvárad	Hotel**** és Apartmanházak	3	3	3	3	3	1	1	1	0	3	0	0	
Szilvásvárad	Villa Park panzió***	2	3	3	3	3	1	1	1	0	3	1	0	24
Szilvásvárad	Kastélyhotel****	1	3	3	3	3	1	1	1	0	3	1	3	26
Szilvásvárad	szálló	1	3	3	3	3	1	1	1	0	3	1	0	23
Szilvásvárad	Szalajka Fogadó***	1	3	3	3	3	1	1	1	0	2	1	3	25
Szilvásvárad	Páratlan apartmanház	1	3	3	3	3	0	1	1	0	2	0	3	23

Szálláshelyek értékelése a Bükki-hegyháton

Szilvásvár	Tip-Top Lak vendégház	1	3	3	3	3	1	1	1	0	3	0	3	25
Szilvásvár	Hócza vendégház	1	3	3	3	3	1	1	1	3	2	1	3	28
Szilvásvár	apartman	1	2	3	3	3	1	1	1	0	3	0	3	24
Szilvásvár	Oázis vendégház	1	1	3	3	3	1	1	1	0	3	1	3	24
Szilvásvár	Natura panzió	1	1	3	3	3	1	1	1	0	3	0	3	23
Szilvásvár	Hegyi panzió***	1	1	3	3	3	1	1	1	0	3	0	3	23
Szilvásvár	Harmónia Villa	1	1	3	3	3	1	1	1	0	3	0	3	23
Szilvásvár	Élménybázis	3	3	3	0	3	1	1	1	0	3	1	0	22
Szilvásvár	Napra-forgó vendégház	2	2	3	3	2	1	1	1	0	3	1	0	21
Szilvásvár	Panzió és Kemping	1	2	3	3	2	1	1	1	0	3	1	3	23
Szilvásvár	Bükkalja apartmanház	1	2	3	3	2		1	1	0	3	0	3	21
Szilvásvár	& apartman	1	2	3	3	2	1	1	1	0	3	0	3	22
Szilvásvár	Margaréta vendégház	1	1	3	3	2		1	1	0	3	1	3	21
Szilvásvár	Erdészeti apartman	1	1	3	3	2		1	1	0	3	0	3	20
Szilvásvár	Szilvamacskaház	1	1	3	3	2	1	1	1	0	3	1	3	22
Szilvásvár	nyaralóudvar	2	3	3	3	2	1	1	1	0	3	1	3	25
Szilvásvár	Gabriella vendégház	1	2	3	1	2	1	1	1	0	3	1	3	21
Szilvásvár	apartmanok	1	2	3	1	2	1	1	1	0	3	0	3	20
Szilvásvár	Akácvirág vendégház	1	1	3	1	2		1	1	0	3	0	3	18
Szilvásvár	Bodzavirág vendégház	1	2	1	1	2	1	1	1	0	3	0	3	18
Szilvásvár	Pluto szálló	2	3	1	0	2	1	1	1	0	3	0	0	16
Szilvásvár	Gasthaus panzió***	1	3	3	3	1	1	1	1	0	3	1	3	22
Szilvásvár	Táltos apartman	1	1	3	3	1		1	1	3	2	0	0	17
Szilvásvár	vendégház	1	1	3	3	1	1	1	1	0	3	0	0	16

1 p - 16 főig	1 p - 2 szobáig	1 p - 1 közös	0 p - nincs	0 p - nincs	0 p - nincs	0 p - szálláshely közelében nem lehetséges	0 p - csak magyar	0 p - nem az	0 p - Csak 1-2 hónapig fogad vendégeket	0 p - nem lehet bevinni	0 p - nem
2 p - 16-35 főig	2 p - 3-4 szoba	2 p - 1-nél több közös	1 p - 1 közös van	1 p - Televízió	1 p - van	1 p - szálláshely közelében nem lehetséges	1 p - 1 nyelv, magyaron kívül	3 p - akadálymentes	1 p - Csak 1 évszakban fogad vendégeket	1 p - bevihető	3 p - igen
3 p - 36 fő fölött	3 p - 5 vagy több szoba	3 p - van a szobához	2 p - apartmanként 1	2 p - televízió, kerti sütőgrill, kerékpártároló, sporteszközök			2 p - 2 nyelv, magyaron kívül		2 p - Fél évben fogad vendégeket (nyári szünetben vagy téli időszakban)		
			3 p - van a szobához, vagy van étterem	3 p - Előzőek mindegyike, illetve luxuslehetősége (wellnes, squas, biliárd, fitness, szépségápolás, stb.)			3 p - 3 nyelv, magyaron kívül		3 p - Egész évben rendelkezésre áll		

Helyi termékek és kézművesek												
település	termék	típus	szolgáltató	jelentőség	db/ település		település	termék	típus	szolgáltató	jelentőség	db/ település
Bükkmogyorósd	<i>nincs információ</i>	<i>nincs információ</i>	<i>nincs információ</i>	nincs	-		Szilvásvárad	Kecsketejes szappanok (meleg eljárással)	kézműves	Saléti Anikó	kiemelten jelentős	14
Csernely	csermelyi derelye	gasztronómiai	<i>nincs információ</i>	kiemelten jelentős	1			Kecsketejes szappanok (hideg eljárással)	kézműves	Takács Mária	kiemelten jelentős	
Csokvaomány	krumplis-túrós lepény	gasztronómiai	Csokvaományi krumplis-túrós lepény hagyományörző egyesület	kiemelten jelentős	1			teák	gasztronómiai	Dajka Dülő kincsei (Hócza Henrietta)	jelentős	
Farkaslyuk	<i>nincs információ</i>	<i>nincs információ</i>	<i>nincs információ</i>	nincs	-			szörpök	gasztronómiai		jelentős	
Dédestapolcsány	<i>nincs információ</i>	<i>nincs információ</i>	<i>nincs információ</i>	nincs	-			száritott gyógynövények	gyógyászat		jelentős	
Lénárdraóc	cukkinis lecsó	gasztronómiai	<i>nincs információ</i>	kevésbé jelentős	9			Lekvár	gasztronómiai	Bükki Lekvárium	jelentős	
	lepcsánka	gasztronómiai	<i>nincs információ</i>	kevésbé jelentős				szörpök	gasztronómiai		jelentős	
	laska	gasztronómiai	<i>nincs információ</i>	kevésbé jelentős				méz	gasztronómiai	Deli Balázs	jelentős	
	ganca	gasztronómiai	<i>nincs információ</i>	kevésbé jelentős				méz	gasztronómiai	Bagdi Kornél	jelentős	
	túrós kalács	gasztronómiai	<i>nincs információ</i>	kevésbé jelentős				Faragott csont termékek	kézműves	Vass Béla	kiemelten jelentős	
	begyérő	gasztronómiai	<i>nincs információ</i>	kevésbé jelentős				Kerámia termékek	kézműves	Gál Árpád	kiemelten jelentős	
	pampuszka	gasztronómiai	<i>nincs információ</i>	kevésbé jelentős				Kőbalta, kőkés	kézműves	Regős József	kiemelten jelentős	
	herőce	gasztronómiai	<i>nincs információ</i>	kevésbé jelentős								
	molnárkalács	gasztronómiai	<i>nincs információ</i>	kevésbé jelentős								
Nagyvisnyó	túrós mazsolás lángos	gasztronómiai	<i>nincs információ</i>	kiemelten jelentős	6		összesen					35
	méz	gasztronómiai	Simon Miklós	jelentős			ebből					
	méz	gasztronómiai	Fábián Sándor	jelentős			gasztronómiai	24	kiemelten jelentős	12		
	méz	gasztronómiai	Csikász Zoltánné	jelentős			kézműves	7	jelentős	11		
	tojás	háztáji	Nagy László	kevésbé jelentős			háztáji	3	kevésbé jelentős	12		
	zöldségek	háztáji	Nagy László	kevésbé jelentős			gyógyászat	1				
Nekézseny	<i>nincs információ</i>	<i>nincs információ</i>	<i>nincs információ</i>	nincs	-							
Sáta	Aniszalag	kézműves	<i>nincs információ</i>	kiemelten jelentős	4							
	Feldolgozott hús termékek	háztáji	Királyné Andrea	kevésbé jelentős								
	Bodzsapálinka	gasztronómiai	Mészáros Tamás	kiemelten jelentős								
	Famakettek	kézműves	<i>nincs információ</i>	kiemelten jelentős								
Szilvásvárad	pisztrán és egyéb halak	gasztronómiai	Sáfrány Pisztrángtenyésztés és Halfüstölde Bt.	kiemelten jelentős								
	kályhában sült sebes pisztráng	gasztronómiai		jelentős								

Térségi elérhetőség vizsgálat, értékelés

TELEPÜLÉS	ÓZD (KISTÉRSÉGGÖZPONT)			AGGTELEK			BUDAPEST			MISKOLC			EGER			KAZINCBARCIKA			ÖSSZESÍTÉS	
	TÁVOLSÁG	IDŐ	PONT	TÁVOLSÁG	IDŐ	PONT	TÁVOLSÁG	IDŐ	PONT	TÁVOLSÁG	IDŐ	PONT	TÁVOLSÁG	IDŐ	PONT	TÁVOLSÁG	IDŐ	PONT		
SÁTA	13,7 km	19 perc	3	50,6 km	54 perc	2	181 km	147 perc	1	53,4 km	65 perc	3	45,1 km	55 perc	1	28,8 km	35 perc	3	13	SÁTA
BÜKKMOGYORÓSD	15,1 km	19 perc	2	55,9 km	59 perc	1	159 km	139 perc	6	55,7 km	67 perc	2	32,8 km	41 perc	4	31,6 km	37 perc	2	17	BÜKKMOGYORÓSD
NEKÉZSENY	17,9 km	23 perc	2	48,7 km	51 perc	3	182 km	155 perc	1	47,4 km	57 perc	4	45,9 km	53 perc	1	22,8 km	28 perc	4	15	NEKÉZSENY
LÉNÁRDDARÓC	14,8 km	18 perc	3	55,7 km	58 perc	1	174 km	138 perc	3	53,1 km	63 perc	3	38,2 km	46 perc	3	28,5 km	34 perc	3	16	LÉNÁRDDARÓC
FARKASLYUK	5,2 km	8 perc	4	46,1 km	47 perc	3	159 km	122 perc	6	61,6 km	72 perc	1	42,4 km	50 perc	2	39,4 km	44 perc	1	17	FARKASLYUK
CSOKVAOMÁNY	18 km	23 perc	2	53,9 km	57 perc	2	180 km	145 perc	1	52,6 km	64 perc	3	43,7 km	53 perc	2	27,9 km	34 perc	3	13	CSOKVAOMÁNY
CSERNELY	12,7 km	16 perc	3	53,6 km	56 perc	2	171 km	149 perc	3	56,4 km	67 perc	2	35,3 km	43 perc	3	34 km	39 perc	2	15	CSERNELY
DÉDESTAPOLCSÁNY	23,7 km	29 perc	1	44,1 km	46 perc	4	177 km	139 perc	2	42,8 km	53 perc	5	40,4 km	47 perc	2	17,3 km	22 perc	5	19	DÉDESTAPOLCSÁNY
NAGYVISNYÓ	24,7 km	30 perc	1	51,5 km	53 perc	2	169 km	132 perc	4	46 km	56 perc	4	33,2 km	40 perc	4	21,9 km	26 perc	4	19	NAGYVISNYÓ
SZILVÁSVÁRAD	19,8 km	24 perc	2	56,6 km	58 perc	1	164 km	125 perc	5	51,1 km	61 perc	3	27,9 km	33 perc	5	27 km	30 perc	3	19	SZILVÁSVÁRAD
ÓZD	0 km	0 perc	4	42,7 km	43 perc	4	155 km	134 perc	6	58,1 km	67 perc	2	47,5 km	59 perc	1	36 km	40 perc	1	18	ÓZD
BORSODBÓTA	11,9 km	16 perc	3	44,3 km	49 perc	4	166 km	150 perc	4	47,8 km	61 perc	4	48,4 km	59 perc	1	25,7 km	33 perc	3	19	BORSODBÓTA

10. melléklet: Lakossági kérdőív a farkassal, hiúzzal, sakállal és medvével kapcsolatos vélemények feltárására (Összeállították: SZIE TÁJK MSc II. éves hallgatói, 2020 tavaszi félév)

1. **Életkor:**
☐ 0-14	☐ 36-45
☐ 15-20	☐ 46-60
☐ 21-25	☐ 60 év feletti
☐ 26-35	
2. **Nem:**
☐ nő	☐ férfi	☐ egyéb
3. **Mi az Ön legmagasabb iskolai végzettsége?**
-		
--	--
☐ kevesebb, mint 8 általános	
☐ általános iskola	
☐ középiskola	
☐ főiskola, egyetem	
☐ egyéb szakképzés	
4. **Milyen szektorban dolgozik?**
☐ szellemi	☐ tanuló
☐ szolgáltatás	☐ háztartásbeli
☐ mezőgazdaság	☐ nyugdíjas
☐ erdő- és vadgazdálkodás	☐ munkanélküli
☐ ipar	
5. **Hol található az Ön munkahelye?**
-	
--
☐ a településen ahol lakom
☐ a szomszédos településen
☐ a szomszédos településnél messzebb
- 5/b. **Melyik településen él a Ön?**
- .....
6. **Hogyan közlekedik a települések között?**
☐ gyalogos	☐ tömegközlekedés
☐ kerékpáros	☐ egyéb
☐ autó	
7. **Van kiskorú gyermeke? Ha igen, mennyi?**
☐ van, számuk:.....	☐ nincs
8. **Átlagosan mennyi időt tartózkodik a természetben egy héten?**
☐ heti 0-10 órát
☐ heti 10-20 órát
☐ heti több, mint 20 órát
9. **Milyen tevékenységet végez ilyenkor?**
☐ munka	☐ kirándulás
☐ sport	☐ kikapcsolódás
10. **Tart a szabadban háziállatot? Ha Ön tart háziállatot, akkor mit (ide értendő kutya, macska, tyúk, szarvasmarha, kecske, birka stb.)?**
☐ tartok, mit:	☐ nem tartok
11. **Tud-e arról, hogy a környéken él farkas?**
☐ igen	☐ nem

- 11/b. **Ha igennel válaszolt az előző kérdésre, tudja-e Ön, hogy lakókörnyezetében hány példány van farkasból?**
☐ 0-1	☐ 2-10	☐ 10-nél több
12. **Tud-e arról, hogy a környéken él sakál?**
☐ igen	☐ nem
- 12/b. **Ha igennel válaszolt az előző kérdésre, tudja-e Ön, hogy lakókörnyezetében hány példány van a sakálból?**
☐ 0-1	☐ 2-10	☐ 10-nél több
13. **Tud-e arról, hogy a környéken él hiúz?**
☐ igen	☐ nem
- 13/b. **Ha igennel válaszolt az előző kérdésre, tudja-e Ön, hogy lakókörnyezetében hány példány van a hiúzból?**
☐ 0-1	☐ 2-10	☐ 10-nél több
14. **Tud-e arról, hogy a környéken él medve?**
☐ igen	☐ nem
- 14/b. **Ha igennel válaszolt az előző kérdésre, tudja-e Ön, hogy lakókörnyezetében hány példány van a medvéből?**
☐ 0-1	☐ 2-10	☐ 10-nél több
15. **Tudja-e, hogy eredetileg élt-e a településen farkas? Ha igen, miért tűnt el?**
☐ élt, de nem tudom miért tűnt el
☐ élt, ... (ezért) tűntek el
☐ nem élt
☐ nem tudom
16. **Tudja-e, hogy eredetileg élt-e a településen hiúz? Ha igen, miért tűnt el?**
☐ élt, de nem tudom miért tűnt el
☐ élt, ... (ezért) tűntek el
☐ nem élt
☐ nem tudom
17. **Tudja-e, hogy eredetileg élt-e a településen sakál? Ha igen, miért tűnt el?**
☐ élt, de nem tudom miért tűnt el
☐ élt, ... (ezért) tűntek el
☐ nem élt
☐ nem tudom
18. **Tudja-e, hogy eredetileg élt-e a településen medve? Ha igen, miért tűnt el?**
☐ élt, de nem tudom miért tűnt el
☐ élt, ... (ezért) tűntek el
☐ nem élt
☐ nem tudom
19. **Ön szerint, hol él a farkas?**
- .....
20. **Ön szerint, hol él a hiúz?**
- .....
21. **Ön szerint, hol él a sakál?**
- .....
22. **Ön szerint, hol él a medve?**
- .....

23. Ön szerint mivel táplálkozik a farkas?
.....
24. Ön szerint mivel táplálkozik a hiúz?
.....
25. Ön szerint mivel táplálkozik a sakál?
.....
26. Ön szerint mivel táplálkozik a medve?
.....
27. Ön szerint egyedül vagy csoportban él a farkas?
 egyedül csoportban
28. Ön szerint egyedül vagy csoportban él a hiúz?
 egyedül csoportban
29. Ön szerint egyedül vagy csoportban él a sakál?
 egyedül csoportban
30. Ön szerint egyedül vagy csoportban él a medve?
 egyedül csoportban
31. Ön szerint védett állat-e a farkas?
 igen nem nem tudom
32. Ön szerint védett állat-e a hiúz?
 igen nem nem tudom
33. Ön szerint védett állat-e a sakál?
 igen nem nem tudom
34. Ön szerint védett állat-e a medve?
 igen nem nem tudom
35. Milyen érzést kelt Önben a farkas jelenléte?
 kedvelem félek tőle
 nincs vele problémám egyéb
 közömbös számora
36. Milyen érzést kelt Önben a sakál jelenléte?
 kedvelem félek tőle
 nincs vele problémám egyéb
 közömbös számora
37. Milyen érzést kelt Önben a hiúz jelenléte?
 kedvelem félek tőle
 nincs vele problémám egyéb
 közömbös számora
38. Milyen érzést kelt Önben a medve jelenléte?
 kedvelem félek tőle
 nincs vele problémám egyéb
 közömbös számora
39. Felismerné-e a farkast, ha meglátná?
 igen nem nem tudom
40. Felismerné-e a hiúzt, ha meglátná?
 igen nem nem tudom

41. Felismerné-e a sakált, ha meglátná?
 igen nem nem tudom
42. Felismerné-e a medvét, ha meglátná?
 igen nem nem tudom
43. Ha meglátná, melyik állat lábnyomát ismerné fel?
 farkas sakál
 hiúz medve
44. Ha meghallaná, melyiknek ismerné fel a hangját?
 farkas sakál
 hiúz medve
45. Tudja-e, hogy mit kell tenni, ha találkozna egy farkassal?
 igen nem
46. Tudja-e, hogy mit kell tenni, ha találkozna egy hiúzzal?
 igen nem
47. Tudja-e, hogy mit kell tenni, ha találkozna egy sakállal?
 igen nem
48. Tudja-e, hogy mit kell tenni, ha találkozna egy medvével?
 igen nem
49. Ön szerint van-e olyan helyzet, ami veszélyessé teheti a találkozást a farkassal?
 van nincs nem tudom
50. Ön szerint van-e olyan helyzet, ami veszélyessé teheti a találkozást a hiúzzal?
 van nincs nem tudom
51. Ön szerint van-e olyan helyzet, ami veszélyessé teheti a találkozást a sakállal?
 van nincs nem tudom
52. Ön szerint van-e olyan helyzet, ami veszélyessé teheti a találkozást a medvével?
 van nincs nem tudom
53. Látott már lakóhelye környékén farkast?
 igen nem
54. Látott már lakóhelye környékén hiúzt?
 igen nem
55. Látott már lakóhelye környékén sakált?
 igen nem
56. Látott már lakóhelye környékén medvét?
 igen nem
57. Van-e ismeretségi körében olyan ember aki, már látott/találkozott farkassal a környéken?
 igen, családtag
 igen, ismerős
 igen, ismerősöm ismerőse
 nincs
58. Van-e ismeretségi körében olyan ember aki, már látott/találkozott hiúzzal a környéken?
 igen, családtag
 igen, ismerős
 igen, ismerősöm ismerőse
 nincs

59. Van-e ismeretségi körében olyan ember aki, már látott/találkozott sakállal a környéken?
- igen, családtag
  - igen, ismerős
  - igen, ismerősöm ismerőse
  - nincs
60. Van-e ismeretségi körében olyan ember aki, már látott/találkozott medvével a környéken?
- igen, családtag
  - igen, ismerős
  - igen, ismerősöm ismerőse
  - nincs
61. Hallotta-e hangját, vagy látta-e nyomát Ön a farkasnak?
- igen nem
62. Hallotta-e hangját, vagy látta-e nyomát Ön a hiúznak?
- igen nem
63. Hallotta-e hangját, vagy látta-e nyomát Ön a sakálnak?
- igen nem
64. Hallotta-e hangját, vagy látta-e nyomát Ön a medvének?
- igen nem
65. Ön szerint rejtőzködő életmódot él a farkas?
- igen nem nem tudom
66. Ön szerint rejtőzködő életmódot él a hiúz?
- igen nem nem tudom
67. Ön szerint rejtőzködő életmódot él a sakál?
- igen nem nem tudom
68. Ön szerint rejtőzködő életmódot él a medve?
- igen nem nem tudom
69. Ismerősei körében hallott-e arról, hogy valakinek gondot okozott a farkas? Ha igen, mi történt?
- .....
70. Ismerősei körében hallott-e arról, hogy valakinek gondot okozott a hiúz? Ha igen, mi történt?
- .....
71. Ismerősei körében hallott-e arról, hogy valakinek gondot okozott a sakál? Ha igen, mi történt?
- .....
72. Ismerősei körében hallott-e arról, hogy valakinek gondot okozott a medve? Ha igen, mi történt?
- .....
73. Ha tart szabadon háziállatot (ha a 10. kérdésre "tartok"-ot válaszolt), félti-e attól, hogy megtámadja a farkas?
- igen nem
74. Ha tart szabadon háziállatot (ha a 10. kérdésre "tartok"-ot válaszolt), félti-e attól, hogy megtámadja a hiúz?
- igen nem
75. Ha tart szabadon háziállatot (ha a 10. kérdésre "tartok"-ot válaszolt), félti-e attól, hogy megtámadja a sakál?
- igen nem
76. Ha tart szabadon háziállatot (ha a 10. kérdésre "tartok"-ot válaszolt), félti-e attól, hogy megtámadja a medve?
- igen nem
77. Mit tenne, ha találkozna egy farkassal?
- .....

78. Mit tenne, ha találkozna egy hiúzzal?
- .....
79. Mit tenne, ha találkozna egy sakállal?
- .....
80. Mit tenne, ha találkozna egy medvével?
- .....
81. Soroljon fel két pozitív és két negatív tényezőt a farkas jelenlétével kapcsolatban!
- .....
82. Soroljon fel két pozitív és két negatív tényezőt a hiúz jelenlétével kapcsolatban!
- .....
83. Soroljon fel két pozitív és két negatív tényezőt a sakál jelenlétével kapcsolatban!
- .....
84. Soroljon fel két pozitív és két negatív tényezőt a medve jelenlétével kapcsolatban!
- .....
85. Ön szerint milyen előnyei lehetnek a farkas, a hiúz, a sakál és a medve jelenlétének a vadgazdálkodásban?
- .....
86. Ön honnan tájékozódik a környéken élő farkasról, sakálról, medvéről, hiúzról?
- internetről TV-ből
  - nyomtatott sajtóból szóbeli elmondás alapján
  - könyvből iskolai tanulmányokból
  - kiadványból egyéb:
87. Szívesen olvasna a farkasról, sakálról, medvéről, hiúzról ismeretterjesztő írásokat?
- igen nem
88. Szívesen részt venne-e a farkasról, sakálról, medvéről, hiúzról szóló tájékoztató előadáson?
- igen nem

19. Ön szerint, hol él a farkas?	Fő	21. Ön szerint, hol él a sakál?	Fő
Bükk hegységben	9	Bükk hegységben	4
Erdő, mező	1	Nádasokban	1
Szlovák és Román területeken	2	Erdőben	11
A Fennsík, településtől távol	1	Erdőszélen	1
Bárhon	1	Környékbeli erdőkben	1
A Bükkben, Nagyvisnyó Mályinka Ómassa környéki erdőkben	1	Erdőszéle, gazos- bokros területek, rétek	2
Úgy gondolom napközben az erdőben rejtőzik, sötétedés után pedig kimerészkedik onnan.	1	Afrikában	1
Elsősorban erdőben, leginkább az emberek által ritkán látogatott helyeken.	1	Településtől távol	1
Kárpátokban északi, keleti, déli oldal	1	Európa déli része	1
Aggtelek környékén	1	Erdőn-mezőn	2
Ma már szinte mindenhol megtalálható mivel alkalmazkodott az adott terület éghajlatához	1	A Lázberci parton láttam kb 8-10 éve az uton mentek át előttem este felé	1
Bükk, több helyen is feltűnt. Többek között Ómassa környékén.	1	Erdőkben, de bemerészkedik a településre is.	1
Elsősorban erdősült területen! Ahol megfelelő életkörülményt talál! Táplálék, zavartalanság és ahová betelepítik! BNPI-ANPI-Zemplén-Börzsöny!	1	Bács- Kiskun-Baranya és Somogy megyékből elterjedve lassan az egész ország területén!	1
Erdőben	15	Laposabb vidéken, alföldi erdőkben.	1
		Állatkertben	1
20. Ön szerint, hol él a hiúz?	Fő	Sziklás helyeken	1
Bükk hegységben	8	Hegyeken	1
Hegyvidéki erdőkben	1	Erdők hegyes részein	1
Oroszország	1	Félsivatagok, fás puszták	1
Településtől távol	1	Inkább az alföldi nádas, berekes részen, eléggé kezd elterjedni	1
Szlovákia, Románia	1	Nem tudom	2
Erdőben	13		
Környékbeli erdőkben	1	22. Ön szerint, hol él a medve?	Fő
Sűrű erdőben, sziklás helyeken	4	Bükk hegységben	5
Állatkertben	1	Erdőben	18
Bokros, erdős, özes területen	2	Románia	2
Elsősorban erdősült területen! Ahol megfelelő életkörülményt talál! Táplálék, zavartalanság és ahová betelepítik! BNPI-ANPI-Zemplén-Börzsöny!	1	Elsősorban erdősült területen! Ahol megfelelő életkörülményt talál! Táplálék, zavartalanság és ahová betelepítik! BNPI-ANPI-Zemplén-Börzsöny!	1
Nem tudom	1	Hegyvidéki, sűrű erdők.	3
Legközelebb hozzánk Sata község határában.	1	Állatkertben	1
Erdő, szereti a trópusi erdőket	1	Félsivatagtól a magas hegyig bárhol	1
		Kárpátokban, barlangokban, áfonyás területeket kedvel	1
		Magas hegyeken	2
		Nem tudom	2
		Nem válaszolt	1

11. melléklet: Nagyvadak élőhelyeinek meghatározása a kérdőívet kitöltők szerint

	TÉMÁK												
Helyi lakosok	1. Pozitívumok		2. Problémák	3. Helyi vállalkozások, munkahely-lehetőségek	4. Fejlesztési lehetőségek	5. Látnivalók, legnépszerűbb hely, látnivalók	6. Helyi termékek		7. Közlekedési infrastruktúra	8. Közösségi kapcsolattartás	9. Közösségi programok	10. Hírfórum	11. Nagyvadak
Helyi vállalkozók	12. Pozitívumok		13. Problémák	14. Helyi vállalkozások, munkahely-lehetőségek	15. Fejlesztési lehetőségek		16. Helyi termékek	17. Helyi adottságok kihasználtsága		18. Közösségi kapcsolattartás		19. Hírfórum	
Polgármesterek, önkormányzati dolgozó/falugondnok	20. Pozitívumok		21. Problémák	22. Helyi vállalkozások, munkahely-lehetőségek	23. Fejlesztési lehetőségek		24. Helyi termékek		25. Közlekedési infrastruktúra	26. Közösségi kapcsolattartás	27. Közösségi programok	28. Hírfórum	
Egyéb kapcsolódó szakmabeliek (erdészet, turizmus)	29. Pozitívumok	30. Legértékesebb erőforrások, legfontosabb értékek	31. Problémák	32. Helyi vállalkozások, munkahely-lehetőségek	33. Fejlesztési lehetőségek		34. Helyi termékek			35. Közösségi kapcsolattartás	36. Közösségi programok		

12. melléklet: Az elkészült interjúk tartalmának témák szerinti tematizálása

Irodalomjegyzék

Könyvek

Borovszky Samu (1896): *Magyarország vármegyéi és városai*. Magyarország monografiája, Budapest.

Dövényi Zoltán (2010): *Magyarország kistájainak katasztere*. Magyar Tudományos Akadémia, Budapest.

Fényes Elek (1851): *Magyarország geographiai szótára*. Fényes Elek, Pest.

Horváth, F., & Bölöni, J. (2002): Az erdőrezervátumok kutatáscélpontú besorolása és rövid jellemzése 1999-ben. Horváth F., Borhidi A.(szerk.) *A hazai erdőrezervátumkutatás*. TermészetBÚVÁR Alapítvány Kiadó, Budapest, 276-287.

Keresztes et. al. (2006): *Szálalás és természetközeli gazdálkodás FAO*

Szendrei János (2012): *Miskolc város története és egyetemes helyirata II. – 1000-1800*, Históriaantik Könyvesház, Budapest.

Vályi András (1796): *Magyar országnak leírása*. Buda.

Egyéb dokumentumok

Borsod-Abaúj-Zemplén Megye Területrendezési Tervének módosítása (2019)

Innovációs és Technológiai Minisztérium (2018): *második Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia*. Melléklet a 23/2018. (X. 31.) OGY határozathoz

(2017) *Településképi Arculati Kézikönyv*. Farkaslyuk község

Településképi Arculati Kézikönyv. Bükkmogyorósd község

OFTK (2014-2020): Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptió

Térképes források:

I. katonai: 1784-es időállapotot mutatja

II. katonai: 1858-as időállapotot mutatja

III. katonai: 1883-as időállapotot mutatja

1941-es Kataszteri térkép

Topográfiai térkép: az 1990-99 közötti időállapotot mutatja

Internetes források

INT-01: *A BÜKK HEGYSÉG ÉGHAJLATA ÉS NÖVÉNYZETI KÉPE*
<https://www.bnpi.hu/hu/reszletek/a-bukk-hegyseg-eghajlata-es-novenyzeti-kepe>

INT-02: *É-MAGYARORSZÁGI-KÖZÉPHEGYSÉG - földrajzi kistájak növényzete*
<https://www.novenyzetiterkep.hu/node/401#6.5.32>.

INT-03: *NAGYRAGADOZÓ-SZINKRON A BÜKKI NEMZETI PARK IGAZGATÓSÁG TERÜLETÉN*
<https://www.bnpi.hu/hu/hir/nagyragadozo-szinkron-a-bukki-nemzeti-park-igazgatosag-területen>

INT-04: *Növényzete, talajai és állatvilága* <https://www.arcanum.hu/hu/online-kiadvanyok/pannon-pannon-enciklopedia-1/magyarország-foldje-1D58/magyarország-tajai-2807/a-bukk-hevesi-attila-2C26/novenyzete-talajai-es-allatvilaga-2C41/>

INT-05: *Egererdő Zrt.* <http://client4.springmedia.hu/index.php?tpl=page&cID=1>

INT-06: *Vízgazdálkodási döntéstámogató monitoring rendszer tervezése a Bükk-vidéken a fenntartható fejlődés érdekében (VIMORE)* <http://smaragd.hu/hu/vizgazdalkodasi-dontestamogato-monitoring-rendszer-tervezese-a-bukk-vidéken-a-fenntarthato-fejlodes-erdekeben-vimore/>

INT-07: *Aszaló, aleurolitos feltárások, Szilvásvár, Bükk és Upponyi-hegység*
<http://geomania.hu/lelohely.php?lelohely=463>

INT-08: *Mihalovits-féle kőbánya, Határ-tető D-i oldal, Nagyvisnyó, Bükk és Upponyi-hegység*
<http://geomania.hu/lelohely.php?lelohely=366>

INT-09: *Helyi jelentőségű védett természeti területek* <http://www.termeszetvedelem.hu/helyi-jelentosegu-vedett-termeszeti-teruletek>

INT-10: www.fentrol.hu

INT-11: www.google.com/maps/

INT-12: *Védett földtani alapszelvények* http://www.termeszetvedelem.hu/index.php?pg=menu_2237

INT-13: *A bükkaljai kaptárkövek* <https://kaptarkovek.bnpi.hu/hu/a-bukk-vidék-geopark/>

INT-14: *A tervezett Bükk-vidék geopark kiemelkedő földtani értékei* https://bukkaljaertekar.hu/wp-content/uploads/2017/07/B%C3%BCkk-vid%C3%A9k_geopark_geosite_1.pdf

INT-15: *Magyarország földtana*
https://regi.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop425/0033_SCORM_MFFTT600231/sco_05_02.htm

INT-16: *Istállóskői-barlang* <https://hu.wikipedia.org/wiki/Istállóskői-barlang>

INT-17: <https://www.openstreetmap.org/>

INT-18: *Mi is az a zsomboly* <https://index.hu/exit/hegyek/barlangok/zsomboly/>

INT-19: *Csokvaomány* <http://csokvaomany.hu/>

INT-20: *Látnivalók, nevezetességek* <http://dedestapolcsany.hu/kozsegunk-2/latnivalok-nevezetessegek/>

INT-21: *Nagyvisnyó* <http://www.nagyvisnyo.hu/>

INT-22: *Település* <http://www.farkaslyuk.hu/hu/telepules.php>

INT-23: <https://www.kastelyok.com/adatlap.php?>

INT-24: *Lechner Tér-Figyelő* <http://webmap.lechnerkozpont.hu/webappbuilder/apps/foldgomb1708/>

INT-25: *Országos építésügyi Nyilvántartás* <https://oeny.e-epites.hu/>

INT-26: *TeIR Elérhetőségek* http://gis.teir.hu/teirgis_elerhetosegek/

INT-27: *Központi Statisztikai Hivatal:*

- Éves településstatistikai adatok 2018-as településszerkezetben
<http://statinfo.ksh.hu/Statinfo/haDetails.jsp?query=kshquery&lang=hu>
- INT-28: *TeIR Területfejlesztési Megfigyelő és Értékelő Rendszer* <https://www.teir.hu/tmer2010/>
- INT-29: *Lénárdaróc: gasztronómiai parádé lecsóval és lepcsánkával*
http://turizmusonline.hu/belfold/cikk/lenardaroc__gasztronomiai_parade_lecsoval_es_lepcsankaval
- INT-30: *Helyi termékek, kézművesek* <http://www.hevesi33.hu/helyi-termek/>
- INT-31: *Piroska mama krónikája* <https://szabadfold.hu/csalad-otthon/piroska-mama-kronikaja-266101/>
- INT-32: <https://csernely.hu/>
- INT-33: *Csokvaományi egyesület leírása* <https://adjukossze.hu/obh/szervezet/csokvaomanyi-krumplis-turos-lepenyt-keszitok-hagyomanyorzo-egyesulete-123465>
- INT-34: <https://www.szilvasvarad.hu/>
- INT-35: *Dédestapolcsány a kis Kárpát-medence* <http://elmenyekvolgye.hu/dedestapolcsany/>
- INT-36: *TeIR Helyzet-Tér-Kép* <https://www.teir.hu/helyzet-ter-kep/>
- INT-37: <https://www.ingatlanet.hu/>
- INT-38: *Észak-Magyarországi Operatív Program pályázatai*
https://www.palyazat.gov.hu/eszak_magyarorszagi_operativ_program
- INT-39: *Heves Megye Integrált Területi Programja, Területfejlesztési Konceptiója és Programja*
<https://hevesmegye.hu/hu/koncepcio>
- INT-40: *Borsod-Abaúj-Zemplén Megye Integrált Területi Programja, Területfejlesztési Konceptiója és Programja* http://www.baz.hu/content.php?cid=fejlesztési_dokumentumok
- INT-41: *Magyar Falu Program* <https://magyarfalupalyazat.hu/>
- INT-42: *Cselekvési terv a Farkaslyuki Akcióterületen*
http://www.farkaslyuk.hu/pdf/banyamuzeum_1.pdf
- INT-43: *Észak-Hevesi 33 Vidékfejlesztési Közhasznú Egyesület* <https://www.hevesi33.hu/strategia/>
- INT-44: *Észak-Borsodi Leader Unió Helyi Közösség Egyesület*
<http://www.ebluleader.info/index.php/hu/2014-2020-terv>
- INT-45: *Bükk-Térségi Leader Egyesület,*
http://bukkleader.hu/wpcontent/uploads/2015/10/BTLE_HFS_tervezet.pdf
- INT-46: <https://www.bnpi.hu/>
- INT-47: *Bükk-fennsík és a Lök-völgy*
http://www.termeszetvedelem.hu/_user/browser/File/Natura2000/SAC_Celkituzesek/BNPI_SAC_cel_kituzesek/HUBN20001.pdf
- INT-48: *Bükk hegység és peremterületei*
http://www.termeszetvedelem.hu/_user/browser/File/Natura2000/SAC_Celkituzesek/BNPI_SAC_cel_kituzesek/HUBN10003.pdf
- INT-49: <https://turistautak.openstreetmap.hu/turut-4792558>
- INT-50: *2014-2020 – fejlesztési keretek Európai uniós és hazai tervek, programok*
<https://regionalispolitika.kormany.hu/download/f/49/71000/TTF%202016%20LQ.pdf>
- INT-51: *Sajó – Rima ETT honlapja* <http://www.sajorima.eu/>
- INT-52: *Magyarországi EGTC-k*
https://egtc.kormany.hu/download/b/60/72000/MAP_EGTCs_along_HUN_borders_eng.png
- INT-53: *Új Magyarország Fejlesztési Terv (2007-2013) projektjei* <https://terkep.fair.gov.hu/map0713>
- INT-54: *Széchenyi 2020 (2014-2020) projektjei* <https://terkep.fair.gov.hu/>
- INT-55: *Hajózd Helyi Akciócsoport*
https://www.ozd.hu/content.php?cid=cont_575e73f4e57191.23649128
- INT-56: *Magyarország-Szlovákia Határon Átnyúló Együttműködés Operatív Program (2007-2013)*
<http://www.husk-cbc.eu/>
- INT-57: *INTERREG V-A Szlovákia-Magyarország Határon Átnyúló Együttműködési Program*
<http://www.skhu.eu/funded-projects>
- INT-58: *Via Carpatia ETT - Kisprojekt Alap projektjei* <http://www.viacarpatia-spf.eu/-tamogatott-projektek>
- INT-59: *Magyarország–Szlovákia–Románia–Ukrajna ENI Határon Átnyúló Együttműködési Program (2007-2013)* <http://www.huskroua-cbc.net/en/financed-projects>
- INT-60: *Magyarország–Szlovákia–Románia–Ukrajna ENI Határon Átnyúló Együttműködési Program (2014-2020)* <https://huskroua-cbc.eu/>
- INT-61: *URBACT III.* <https://urbact.eu/urbact-magyarorszagon>
- INT-62: *Modern Városok Program*
https://k.blog.hu/2019/01/16/terkepen_a_modern_varosok_program_eddigi_tamogatasai
- INT-63: <http://www.holmagazin.hu/cikk/az-eltunt-ido-nyomaban-cimmel-nyilt-kiállítás-a-fertodi-esterhazy-kastelyban>
- INT-64: <https://www.programturizmus.hu/ajanlat-godolloi-kiralyi-kastely-kiállítás.html>
- INT-65: <https://blog.szallas.hu/top10-elegans-kastelyszallo-magyarorszagon/>
- INT-66: <https://hotelio.hu/misefa-szallas/misefa-kastelyszallo-7911>
- INT-67: http://www.badacsony.org/?page_id=815
- INT-68: <https://funiq.hu/598-magyarorsz%C3%A1gi-s%C3%ADp%C3%A1ly%C3%A1k>

INT-69: <https://i2.wp.com/irishcycle.com/wp-content/uploads/2016/11/Waterford-Greenway-Ballyvoyle-Tunnel-1.jpg?fit=800%2C534&ssl=1>
INT-70: <https://cdn.nwmgrouphu.com/s/img/i/1608/20160821kiralylet-cimlapra.jpg>
INT-71: <https://male.ie/wp-content/uploads/2018/05/Waterford-Greenway-670-x-500.jpg>
INT-72: <https://turistautak.hu/>
INT-73: <http://kektura.hu/>
INT-74: <https://www.szilvasvarad.hu/latnivalok/millenniumi-tanosveny>
INT-75: https://www.turabazis.hu/turamozgalom_ismerteto_35
INT-76: <https://turistautak.openstreetmap.hu/turut-4792558>
INT-77: <https://merretekerjek.hu/#zoom=13&lat=48.07762&lon=20.4394&scope=varosban>
INT-78: <http://www.bukkhegyseg.hu/tudasbazis/turistautak/kerekparos>
INT-79: <https://www.bnpi.hu/>
INT-80: <http://client4.springmedia.hu/>
INT-81: <http://borsodbota.hu/>
INT-82: bukkmogyorosd.hu
INT-83: <https://csernely.hu/>
INT-84: <http://csokvaomany.hu/>
INT-85: <http://dedestapolcsany.hu/>
INT-86: http://www.onkportal.hu/index2.php?k_tl_azn=dedestapolcsany
INT-87: <http://www.farkaslyuk.hu/hu/index.php>
INT-88: http://turizmusonline.hu/belfold/cikk/lenarddaroc__gasztronomiai_parade_lecsoval_es_lepcsankeval
INT-89: <http://www.nagyvisnyo.hu>
INT-90: <http://www.nekezszenykozseg.hu/>
INT-91: <http://www.egyuttnekezszenyert.hu/>
INT-92: <https://www.ozd.hu/>
INT-93: <https://www.ovtv.eu/>
INT-94: <http://www.nfe.hu/>
INT-95: <http://sata.hu/>
INT-96: <https://www.szilvasvarad.hu/>
INT-97: <http://www.menesgazdasag.hu/>

INT-98: <https://www.szalajka-volgy.hu/>

INT-99: <https://www.openstreetmap.org/#map=12/48.1459/20.3862>

INT-100: <https://www.programturizmus.hu/partner-szilvasvarad-idegenforgalmi-egyesulet.html>

INT-101: https://www.tdmszovetseg.eu/tdm_szervezetek

INT-102: <http://www.hevesfalutur.hu/szallasinfo>

INT-103: A programok és rendezvények összesítő táblázatához a következő források kerültek felhasználásra:

Lénárdaróci gasztro parádéről szóló cikk - http://turizmusonline.hu/belfold/cikk/lenarddaroc__gasztronomiai_parade_lecsoval_es_lepcsankeval

Nagyvisnyó programjai - <https://www.programturizmus.hu/telepules-nagyvisnyo.html>

Sáta hivatalos programjai - <http://sata.hu/naptar/>

Sáta hivatalos információk - <http://sata.hu/helyi-informaciok/>

Szilvásvárads rendezvényei - <https://www.szilvasvarad.hu/esemenyek>

Bükkmogyorósd programjai - http://turizmusonline.hu/belfold/cikk/a_hollandok_mar_felfedeztek_a_140_lakosu_bukkmogyorosdot

BAZ megyei könyvtárportál - <http://www.bazkonyvtar.hu/hu/library/bukkmogyorosd>

Csernely hivatalos oldala - <https://csernely.hu/>

Élmények völgye Egyesület oldala - <http://elmenyekvolgye.hu/>

Dédestapolcsány hivatalos oldala - <http://dedestapolcsany.hu/>

<https://napok.4t.hu/magyarorszag/borsod-abauj-zemplen-megye/dedestapolcsany/dedesi-oroszagos-allat-es-kirakodovasar-2020-vasarnaptar>

<http://www.nekezszenykozseg.hu/>

<http://www.egyuttnekezszenyert.hu/>

INT-104: A helyi termékek, kézművesek összesítő táblázatához a következő források kerültek felhasználásra:

Csernely község hivatalos honlapja - <https://csernely.hu/>

Csokvaományi egyesület leírása - <https://adjukossze.hu/obh/szervezet/csokvaomanyi-krumplis-turos-lepenyt-keszitok-hagyomanyozzo-egyesulete-123465>

Turizmus Online magazin cikke Lénárdarócról - http://turizmusonline.hu/belfold/cikk/lenarddaroc__gasztronomiai_parade_lecsoval_es_lepcsankeval

Szabadsföld online magazin cikke Nagyvisnyóval kapcsolatban - <https://szabadsfold.hu/csalad-otthon/piroska-mama-kronikaja-266101/>

Észak-Hevesi 33 leader egyesület oldala - <http://www.hevesi33.hu/helyi-termekek/>